Universidad de Deusto
Biblioteca

Partidas d Gregor; 5; 6; 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

SESTA

PARTIDA

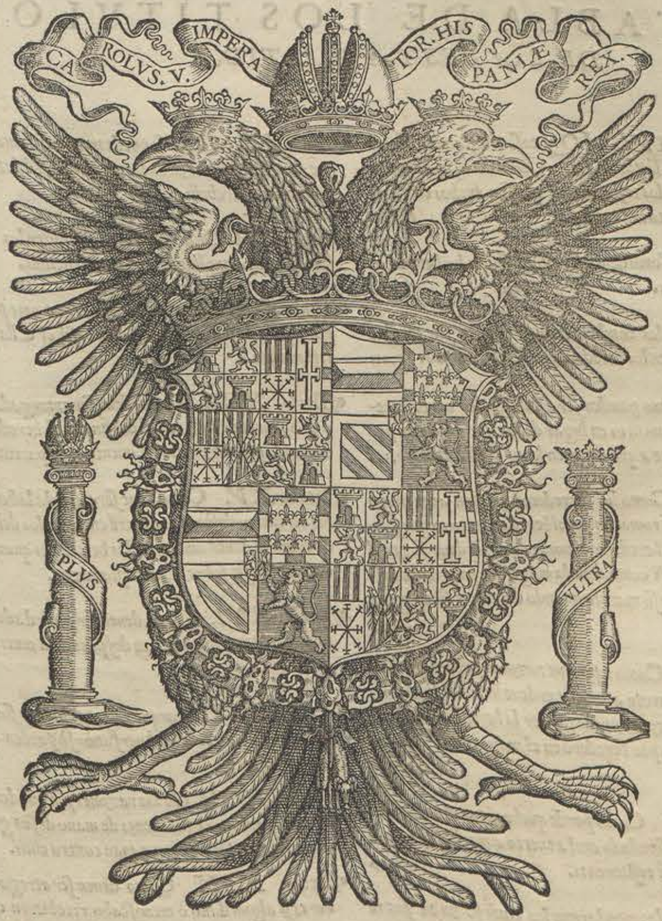

En Salamanca,
POR ANDREA DE PORTONARIIS.
1555.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABLA DE LOS TITVLOS
DE LA SESTA PARTIDA.

¶TITVLO. I. Que cosa es testamẽto. Fo. 2.
¶Titulo. II. Como deuẽ ser abiertos los testamentos que son fechos en escritoen poridad. Fol. 11.

¶Titulo. III. Como deuen ser establescidos los herederos en los testamentos. fo. 12.

¶Titulo. IIII. De las condiciones que pueden ser puestas quando establescen los herederos en los testamẽtos. fo. 21.

¶Titulo. V. Como pueden ser establescidos otros herederos en los testamentos en lugar de los que y fueren puestos primeramente a que dizen en latin substitutos. fo. 26.

¶Titulo. V I. Como los herederos pueden auer plazo para cõsejarse si tomaran aquel heredamiento en que fueron establescidos herederos, o non, e como se deue fazer el inuẽtario. Otrosi como deue la muger ser guardada despues de muerte de su marido quando dizen que finco preñada del. Fo. 35.

¶Titulo. V II. Como e porque razones puede ome desheredar en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes E otrosi porq̃ razones puede perder la herencia aquel que fuesse establescido por heredero en el, maguer non lo desheredassen. Fo. 44.

¶Titulo. V III. Como puede quebrantar el testamento aquel que es desheredado enel a tuerto aque dizẽ en latin querela inofficiosi testamenti. Fo. 53.

¶Titulo. I X. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos. Fo. 56.

¶Titulo. X. De los testamentarios que an de cumplir las mandas. Fo. 76.

¶Titulo. XI. Como se puede menguar la manda e fiesta que quantia aque dizen en latin falcidia, o dibitum bonorũ subsidium, o Trebellianica. Fo. 79.

¶Titulo. XII. De los escriptos que fazen los omes a sus finamientos a que llaman en latin codicillus. Fo. 86.

¶Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco, quando el señor della muriere sin testamento. Fo. 87.

¶Titulo. XIIII. Como deue ser entregada la tenencia o el Señorio de la heredad del finado al heredero quier la demande por razon de testamento, o de parentesco. Fo. 95.

¶Titulo. XV. Como deue ser partida la herencia entre los herederos despues que fuerẽ entregados della. E otrosi de como se deuen amojonar las heredades quando contienda acaescieſſe sobre ellas en esta razon. Fo. 98.

¶Titulo. XVI. Como deuen ser guardados los huerfanos, e los bienes que heredan despues dela muerte de sus padres. Fo. 102.

¶Titulo. XVII. Porque razones los que son escogidos para guardadores de los huerfanos se pueden escusar que lo non sean. Fol. 110.

¶Titulo. XV III. De las razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano desus guardadores por razon de sospecha que ayan contra ellos. Fo. 111.

¶Titulo. XIX. Como deuen ser etregados los menores si algun daño o menoscabo recebieren en sus bienes por culpa desi mismos, o de aquellos que los tuuieren enguarda. Fo. 112.

¶ *Incipit Sexta partita.*

[a] *Sabiano rdenar* Vtinã saperẽ & intelligerent, & nouissima ,puiderent. Deuter. 32. cap. nota tamen q̃ omnis testatio præsumitur prudens, & ita debet conjecturari, argum. l. lucius. in fine. ff. de hæred. instit. & notat Bald. in. l. pen. columna prima. C. de impuber. & aliis substitu.

[b] ¶ *plazer.* Quiescit enim cor testantis condito testamento, vt infrà titulo primo. l. prima.

[c] ¶ *Almas.* nam in testamento ponitur, vt soluantur debita testatoris, & vt læsis ab eo satisfiat: & ponuntur etiam legata pro anima sua, vt ĩ. l. 102. titu. 18. parte tertia.

[d] ¶ *sin contienda* Hæc fuit vna de causis permissiõis testã di. vt adducit Güillel. Bene. in repetitione cap. raynũtius. de testament. super verbote stamentũ. el primero. col. tertia. vbi ponit alias rationes. & addein frà titulo primo. l. prima. ibi por el desacuerdo. & qui secundas nuptias cõtrahũt difficulter hoc facere possunt ob innumerabiles lites & rixas quæ inter filios & vxores primi & secundi matrimonii sequũtur.

¶ *Titulus primus.*

[e] ¶ *Cordura.* Hoc ne alias arguãtur de furore si irrationabilia iubent, nã eo ipso præsumuntur non compotes mentis tali tempore fuisse, nisi probetur contrarium. vt est tex. iuncta glos. in verbo mentis. in. l. quidam in fuo. ff. de condi. instit. & probatur in. l. 32. ad fin. titulo nono. infrà eadem partita. l. 13. titu. 13. partita prima. vnde vt dicit Bart. in dict. l. quidam in suo. cautela tabellionis esse debet, vt seriatim verba testatoris, quæ exprimit, ponat: vt ex eis colligatur: an sanæ vel incongruę mentis fuerit. adde in materia tex. & ibi Alberic. in. l. seruo. §. ineptas. ff. de legatis primo.

[f] ¶ *Tornar.* Vltima enim voluntas immobilis perseuerat. 13. q. 2. cap. vltima. cap. cum Matthæ. versicul. cęterum. de celebra. missa. l. prima. C. de sacro sanct. eccle. vnde lex reputatur. in autentico de nup. §. disponat. collatione quarta.

¶ *Lex prima.*

* Testamentum est quasi testatio mentis, & est duplex nuncupatiuum scilicet, & in scriptis, & eo facto cor testantis quietatur scandalaq; inter succedentes remouentur, & debet testamentum in scriptis fieri corã septẽ testibus per testatorem vocatis & rogatis, & quilibet eorũ scribat propria manu testatorẽ illud testamentum eo præsente condidisse, & si non scit scribere. eius mãdato aliꝰ scribat: sigillent in super illud quilibet proprio sigillo, vel alterius, si sigillũ non habeat, & in fine literę testator suum nomẽ scribat referendo se illud testamentum fecisse: & si nescit aut nequit aliꝰ eius mãdato hoc scribat hoc dicit.

[g] ¶ *Palabras.* Valet ergo argumẽtũ ab ethimologia vocabuli. vt hic & inst. de testa. ĩ prin. & in. l. 1. vbi Bartol. & doct. ff. de acquirend. possĩ. l. prima. vbi Bart. ff. de fur. idem Bart. in l. prima. colu. tertia. ff. ad municipa. Abb. in capit. cum secundum apostolũ. §. nota. de præben. vbi delarat, quando procedat istud argumentũ. adde quæ not. Alexan. in. d. l. pria. in principio. de acqr. possĩ. col. 7. hinc dicit Bal. in capitulo primo. §. si quis de manso. colum. fina. de controuer. inuesti. quòd ethimologia est resolutio vocis in proprium effectum rei quæ demonstratur, & bene quia vt dixit Esau de Iacob fratre suo, iuste vocatum est nomen eius Iacob, supplantauit enim me, vt habetur Gene. cap. 27.

[h] ¶ *Establescendo.* Est enim institutio hæredis caput & principium testamenti, vt in. §. ante hęredis. instĩ. de lega. &. j. titu. 3. in sum. & testamẽtũ sine hæredis institutione nõ tenet, vt in. l. fi. ff. de iur. codicill. & in. §. 1. inst. de fideicõ. hæred. hodie ỹ ò p. l. 1. ordi. rega. titu. 2. lib. 5. ordina. tenet testamentum absq; hæredis institutione.

[i] ¶ *Coraçon.* Nota hoc verbum.

Aqui comiença la Sexta partida deste libro: que fabla delos testamentos, e delas herencias.

SEsudamente dixeron los sabios antiguos, que passan su tiempo, aquellos que biuen, faziendo bien su fazienda, tomando guarda en las posturas, e en los pleytos, que ponen vnos cõ otros. Mas. mayormente tuuieron, que auiã grand seso los que al su finamiento sabian ordenar, [a] e poner lo suyo en tal recabdo, de que ellos ouiessen plazer: [b] e fiziessen pro de sus animas, [c] e fincaua despues de su muerte lo suyo, sin dubda, e sin contienda [d] a sus herederos. Onde despues que en la quinta partida deste libro, fablamos de todas las posturas, e pleytos, e conueniencias, que los omes fazen entresi en su vida, queremos aqui dezir delos testamentos, que fazẽ a su fin, por que esto es encerramiento de su fecho. E de si diremos de las herencias, que los otros heredan dellos, despues que mueren, tambien por testamẽto como por manda, o por otra manera qualquier. Otrosi mostraremos, de como los huerfanos, e los niños chiquitos, e sus cosas deuẽ ser guardadas, e puestas en recabdo, despues de la muerte de sus padres. E de todas las otras cosas que pertenescen a estas razones.

Titulo primero que coſa es testamento.

TEstamento es vna delas cosas del mundo, en que mas deuen los omes auer cordura [e] quãdo lo fazẽ, e esto es por dos razones. La vna, por que en ellos muestran, qual es la su postrimera voluntad. E la otra porque despues que los han fecho, si se murieren, non pueden tornar [f] otra vez a endereçar los, nin a fazer los de cabo. Onde pues que en el comiençio desta partida, fezimos enmiẽte dellos. Queremos aqui dezir eneste libro, dela guarda que deuen auer los omes quando los quisieren fazer. E mostrar que quier dezir testamento. E a que tiene pro. E quãtas maneras son del. E como deue ser fecho. E quales non pueden ser testigos enel. E como, e quié lo puede fazer. E quando, e por que razones se puede desatar. E que pena deuen auer los que embargan a los otros, que los non fagan.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir testamento, e a que tiene pro, e quantas maneras son del, e como deue ser fecho.*

TEstatio & mens, son dos palabras de latin, que quiere tanto dezir en romãce como testimonio dela voluntad del ome. E destas palabras [g] fue tomado el nome del testamento. Ca enel se encierra, e se pone ordenadamẽte la voluntad de aquel que lo faze, establesciendo [h] enel su heredero, e departiendo lo suyo en aquella manera, que el tiene por bien que finque lo suyo, despues de su muerte. E tiene grãd pro alos omes el testamento, quãdo es fecho derechamente, ca luego fuelga el coraçon [i] de aquel que lo fizo, e tuelle se

Universidad de Deusto
Biblioteca

por el, desacuerdo, que podria acaescer entre los parientes, que ouiessen esperança, de heredar los bienes del finado. E son dos maneras de testamento. La vna es, a que llaman en latin testamentum nuncupatiuum, que quier tanto dezir, como manda que se faze paladinamente ante siete testigos[a], en que demuestra el que lo faze, por palabra, o por escrito [b] a quales establesce por sus herederos, e como ordena, o departe las otras sus cosas. La otra manera, es a que dizen en latin testamentum in scriptis, que quiere tanto dezir, como manda que se faze por escrito, e non de otra guisa[c]. E tal testamento como este, deue ser fecho ante siete testigos, que sean llamados, e rogados[d], de aquel que lo faze. e ninguno destos testigos, non deue ser siruo: nin menor de catorze años: nin muger: nin ome mal enfamado [e]. Otrosi dezi-

a ¶ *Ante siete testigos.* Hodie per.l.ordina. Regis Alfonsi, quæ seruari iubetur in. l. 3. tauri sufficiunt quinque testes, quando testamentum nuncupatiuum fit sine tabellione. Et si cum tabellione sufficiunt tres. Exigitur tamen vtroque casu, quòd sint vicini loci, vbi fit: & tales testes debent esse omni exceptione maiores, etiam in alio casu illius legis, vbi propter penuriam hominum nó possunt haberi vltra tres testes. Nam cum illa lex sit extraordinaria & minuat numerum testium requisitorum hic, & de iure communi: debet intelligi & limitari, vt testes de quibus ibi, sint omni exceptiõe maiores: vt latè tradit consulẽdo Decius. consi. 105. pro tenuifacultate &c.col. 2.&.3.vbi plura allegat.inf cætera allegat consilium Petri de Ancha. 178.visis & diligẽter inspectis.qui tamen ibi loquitur in casu valde differenti: & si istud dictum Decij & aliorum quos ibi allegat intelligatur de teste infami. infamia iuris: vel de eo qui alias non potest esse testis, vt habetur in. l.9.&. 10. j. eodem plane procedit eius dictum. Si verò intelligatur de aliis, qui possut esse testes in testamentis, non sunt tamen omni exceptione maiores, iuxta notata per gloss. & Barto. in. l. cunctos populos. C. de summa Trinita. & fide catho. col.5.& quæ dixi in.l.8.titu.16.part.3. dictum decij est multum singulare, & tenendum menti. & secundum illud in auditorio regali pronunciari audiui in causa cuiusdam testamenti facti in loco deserto, vbi tantum tres testes potuerunt haberi, quorum vnus non erat omni exceptione maior: ego vero semper fui dubius super isto dicto saltim in casu vbi ex natura vel qualitate loci alij testes haberi non potuerunt: cùm non sit quid culpæ imputetur testatori, cur alios non adhibuit, iuxta ea quæ tradit Alexan. consilio. 152. colum.5.&. 6. volumine.6. & Ioann. de Platea. in.l. quotiens. C. de naufra. libr.11. esset tamen attendendum an obiectus testis ex quo non potest esse omni exceptione maior: sit publicus vel non: vt in.l.1.C. de testa. & iuxta id quod habetur in.d. .l. 8.tit.16.ibi de mala fama conoscidamente. aliasdurũ est dicere, q̃ obiectus occultus testãti faciat, vt inualidetur eius testamentũ. Sed quæro cũ illa lex ordinamẽti exigat, q̃ testes sint vicini, an in dubio si non constet de alio domicilio præsumantur vicini? videtur q̃ sic, vt in simili notat. Bar. in. l. de iure. ff. ad municipal. Ange. in. l. si cum exceptione. §. in hac. ad finem. ff. quòd metus causa. vbi allegat. l. 1. in fin. ff. ad municipa. Et quod not. Angelus de Areti. in suo tractatu Maleficio. in parte de Bononia. verticulo quid autem si dicta verba & Felin. in. capit. quoniam. de offic. ordina. vbi dicit, quòd in dubio nullus præsumitur forensis. vide etiam Hyppolit. consil. 57. num.2. volumine primo. sed an sufficiat quòd sit familiaris, vel seruiens alicui ex vicinis loci? videtur quòd sic: nam & seruidicuntur de plebe, vt not. glo. in. cap. rogationes. de consecrat. dict. 3. Sed quid si testamentum fiat coram quatuor tabellionibus, an sufficiat? videtur q̃ sic per id q̃d not. glo. in auct. de hæredibus. & falcid. §. hinc nobis colla. 1. super verbo tabelliones. Bald. vbi hoc notat in auten. sed cum testator. verticulo quæro pone colu. penul. C. ad legem falcidiam. & an testamentum imperfectum propter defectum testium posit per principem confirmari tradit Lucas de Pena. in. l. penulti. C. de decurio. libr. 10. & latius. in. l. 1. C. de his qui in exilium dati sunt vbi distinguit an res non sit integra: vt quia ex sententia vel aliàs hæres ab intestato hæreditatem possidet, & tunc non possit: aut res est integra, & tunc possit de plenitudine potestatis, nõ tamẽ sine causa, vide ibi latissimè per eum. & vide quæ tradunt Bartolus & doctores in. l. gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liberis & posthumis in quæstione ibi ad finem mota per Bartolum.

b ¶ *O por escripto.* Potest enim testamentum nuncupatiuum fieri per scripturam tabellionis, vt in. l.102. titulo.18. partita. 3. & notat glossa in. l. hac consultissima. §. per nuncupationem. in glossa.4.C. de testamen. & debent scribi nomina propria testium cum duabus qualitatibus, circunstantiis seu accidentiis: aliàs non dicuntur legitimè descripti, & certitudine demonstrati: vt notat Barto. in.l.demonstratio falsa. in princi. quæstione.7.ff. de conditio. & demonstratio. allegat. l. hac consultissima. in principio. C. de testamen. & tenet Ioann. Andre. in additio. ad specul. titulo. de instrumento. edit. §. breuiter in additione incipienti. Accursius. vbi dicit de nominibus & cognominibus testium, & tradit Alexand. consilio. 153. videtur prima considerationem columna prima.

c ¶ *E no de otra guisa.* Idest cùm testator vult testari in scriptis, non ad probationem voluntatis: sed ad substantiam testamenti, ita quòd scriptura sit de substantia, vt in lege contra-

ctus. C. de fide instrumento.

d ¶ *Que sean llamados e rogados.* Quid in testamento nuncupatiuo de iure communi idem est quòd debent testes esse rogati, vt in. l. hæredes palam. §. fi. ff. de testamen. & l. hac consultissima. §. per nuncupationem eodem titulo. Et tradit Alexand. consilio. 70. volumine. 2. per istam tamen legem videtur, quòd hoc solum exigatur in testamento in scriptis: cùm supra cùm disposuit de testamento nuncupatiuo, nihil disposuit de rogatu testium: hic verò disponit esse necessarium in testamento in scriptis: & sic per locum ab speciali videtur hęc lex hoc decidere: cuius fundamentũ potuit esse quia etiam de iure canonico dubium est, an exigatur q̃ testes sint rogatii in testamento nuncupatiuo. Cum Anto. tenuit quòd non in capitulo cùm esses. de testamen. licèt Alexander in dicto consilio. 70. aliter voluerit, allegans Ioannem de Imola. in dict. capitulo. cum esses. vbi de hoc per eum. colum. quinta. post Francis. de Albergo. de Aretio. Tene quòd etiam in nuncupatiuo exigatur, quòd testes sint rogati, vt habetur in. l. 32. titulo. 18. partita tertia. & infrà eodem lege quarta & sexta. nota tamẽ, quòd licet notarius non attesteturde Rogitu testium poterit tamen probari per duos testes, quòd fuerunt rogati secundum Bald. quem vide in lege secunda. columna secunda. C. de bonor. possess. secundum tabul. imò secundum eundem Bald. in. l. hac consultissima. in principio. C. qui testa facere possunt. si testis subscripsit, vel passus est testator, quòd describeretur testis ex hoc videtur rogatus argumento legis. cum ostendimus. §. fin. ff. de fideiussor. tutor. & tenet etiam Paulus de Castr. in. dicta. l. hac consultissima in princi.

e ¶ *Nin ome mal enfamado.* Videtur hic esse casus quòd in testamento in scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo. 16. partita tertia. Baldus tamen in capit. 1. an remoueri debeant testes. qui pares esse desie. dicit quòd si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen adminiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legẽ primã. C. de testamen. quando verò talis testis notatus infamia facti, non habet pro se adminiculum: tunc in actibus solennibus non admittitur, vt nota. ff. de senato. lege Cassius. sed in aliis admittitur: adhibetur tamen ei minor fides, si grauiter infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat quòd iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota & certe de mente huius legis multum videtur quòd in testamento in scriptis non admittatur testis grauiter apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licet tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se adminiculum testamenti subscripti à testatore & testibus, vt hic habetur. Tu hæc considera, & tene menti. pro quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ æquiparatur criminali: & in criminalibus grauibus repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege. 8. vbi vide & quæ dixi suprà eadem lege. in glos. in verbo. siete testigos.

mos, [a] q̃ cada vno dellos deue escreuir su nome enla fin del testamẽto, diziẽdo assi: [b] yo fulano so testigo deste testamẽto, q̃ lo fizo tal ome, nõbrãdo lo, seyẽdo yo delante. E si alguno dellos non sopiere escreuir, qualquier delos otros lo puede fazer[c] por mandado del. E de mas de sto deuen poner todos los testigos, sus sellos, enla carta del testamento, con cuerdas pendientes. E si alguno dellos, nõ ouiesse sello, puede esto fazer con sello de otro. [d] Otrosi dezimos, q̃ el fazedor del testamento, deue escreuir su nome en la fin dela carta, diziendo assi, yo fulano otorgo que fize este testamẽto, enla manera q̃ es escrito enesta carta. E si nõ supiesse, o non pudiesse escreuir, bien lo puede fazer otro [e] por mandado del.

¶ *Ley. II. Como puede ome fazer testamento en escrito de manera que los testigos non sepan lo que yaze enel.*

Escrito queriendo alguno fazer su testamento segun dize en la ley ante desta, si por auentura lo quisiere, fazer emporidad [f] que non sepan ninguno delos testigos lo que es escrito enel puede lo fazer desta manera. Deue el por su mano mesma escreuir el testamento, si sopiere escreuir, e si non deue llamar a otro qual quisiere, en quien se fie, e mãde gelo escreuir en su poridad. Despues que fuere escrito, deue doblar la carta, e poner enella siete cuerdas, con que se cierre, de manera que finquen colgadas para poner enella siete sellos, e deue dexar tanto pargamino blanco de fuera, en que puedan los testigos escreuir sus nomes: e despues desto, deue llamar e rogar tales siete testigos como dize enla ley ante desta, e mostrar les la carta doblada, e dezir les assi. Este es mi testamento: e ruego vos que escriuays enel vuestros nomes, e que lo selleys con vuestros sellos. E el otrosi deue escreuir su nombre enla fin del testamento, e otrosi deue escreuir su nombre en la fin de cada vna destas cuerdas, e despues deue escreuir en la carta, en como manera es escrito el testamento, e en que dia, e en que mes, e en que era, e en que lugar. E despues que todo esto fuere fecho, deue el testador tomar la carta, e leerla toda ante todos los testigos, de guisa que la oyan todos, e que sepan todos que es lo que dize en ella. E despues que la leyere, deue la cerrar, e sellar con su sello, e dar la assi cerrada, e sellada a los testigos, e rogarles que la tengan en su poder, e que la guarden, e que la non descubran fasta que sea tiempo de abrir la. E deue les dezir que sepan que es su testamento, e que lo mostrara a la hora de su muerte, a aquellos que el touiere por bien. E deue les dezir que sepan que es su testamento, e que lo mostrara a la hora de su muerte, a aquellos que el touiere por bien. E deue les dezir que sepan que es su testamento, e que lo mostrara a la hora de su muerte, a aquellos que el touiere por bien.

a ¶ *Otrosi dezimos.* Ista. l. vt vides & sequentes ponunt formam testamẽti in scriptis, & istis legibus nõ cauetur, quod fiat ante tabellionem: imò quòd potest fieri sine tabellione sed. l. 3. de toro quæ hodie est in vsu, circa formam istorum testamentorum in scriptis, exigere videtur tabellionem, & ita intellexit. l. illam Michael de Cifuentes vnus interpretum, dictarũ. ll. dicẽs ex hoc corrigi istas leges partitarum. & ll. iuris cõmunis vt asserit ipse parum post principiũ cõmenti illius. l. 3. alius ȳ ò glosator didacus de castello aliter setit, & melius iudicio meo, in glo. su per ȳbo testamento cerrado. versic. sed quæro fortè non reperitur tabellio, & ad hoc ponderat & bene verba illius legis in fine, in quantum inualidat testamentum in scriptis, in q̃ deficit numer septem testium & nõ alias, & sic à contrario sensu si deficit tabellio, illa lex non inualidat testamentum: subdit tamen & etiam bene, quòd quando non interuenit tabellio, erit necessaria publicatio testamenti corã iudice & attestationes testium partibus quæ possent lædi citatis, redigentur in publicam formam: q̃d non erit necessarium quando fit coram tabellione, vt dicit glossa. ad hoc semper allegabilis in. l. secunda. ff. quemadmod. testa. aperi. Tene ergo quòd non sunt correctæ istæ. ll. partitarum, & si deficiat tabellio: quia non reperitur, vel dato quod reperiatur, si testator testari voluit secundum formam harum legum, & non cum tabellione expedit enim iurã iuribus concordare. c. cum expediat, cum cõcordant. de electio. libro sexto. & euitanda est legum correctio: nam lex taurina tantum voluit tollere dubium, quod oriebatur ex lege ordinamẽti, scilicet an illa lex (minuens numerum testium requisitorum à iure communi, & per istas leges) procedat in testamento in scriptis, in quo lex tauri disposuit quod nõ innouauit in aliquo solennitatem testandi in scriptis, dict. l. ordinamenti. istud ergo dubium, dicta. l. noua tollere voluit: non verò corrigere istas leges in casu suo.

b ¶ *Diziendo assi.* Adde. l. pe. ff. eodem.

c ¶ *Lo puede hazer.* Nota bene, quia de iure communi, quòd vnus possit subscribere per alium non ita expressum erat. Sed quid si testis nequit subscribere nimia senectute, vel tremore, an tunc eius manus capietur per aliquem peritum & dirigetur ad scripturam? Lucas de Penna. in. l. nulli. C. de numera. & actua. libro duodecimo. tenet q̃ sic: Si is cuius manus tenetur sit sanus mente, & fiat ipso mandante in præsentia testium. Quod dictum fortè alibi non reperies.

d ¶ *Con sello de otro.* Adde. §. possunt. institu. de testamen. & l. si vnus. C. eodem.

e ¶ *Fazer otro.* Adde. l. hac consultissima. in princip. in versi. quod si literas. C. qui testa. facer. pos. & l. cum antiquitas. in versi. cum autem. C. eod. vbi declaratur & corrigitur in parte dispositio. d. versi. quòd si literas. & vide. d. l. 3. in ordina tauri.

¶ *Lex. 2.*

* Si quis vult in scriptis testari, & secretè claudat literam vbi scripta est dispositio, & apprehendat septem cordulas pro sigillis testium ponendis relicta parte chartæ munda vbi testatori s & testium subscriptiones apponantur: dicatque testator testibus, quod intra continetur fore suum testamentum, rogans eos quod sint testes, deinde sigillent ipsi, & subscribant, & testator coram eis, vt suprà. l. proxima. hoc dicit.

f ¶ *Emporidad.* Potest ergo fieri testamentum in scriptis, ita quòd testes sciant contenta in eo, vt innuitur hic, sed an tale testamentum, in quo testator totam voluntatem suam expresit coram testibus & nihilominus de ea facit scripturam manu sua vel alterius, & ipsam clausit: & fecit eam subscribi à testibus & sigillari & seruauit contenta in. l. præcedẽti, an istud dicef in scriptis ob obseruationem formæ, vel nuncupatiuum? Cin. in l. hac consultissima. §. per nuncupationem, dicit q̃ tale testamentũ habens duplicem formã dicetur testamentũ in scriptis: & etiam nũcupatiuũ: nam non est de substantia testamenti in scriptis, q̃ testes ignorent ibi contenta, & poterit hoc esse vtile, quia si testes ignorarent & sic esset mere in scriptis si deficeret subscriptio vnius testis, vel aliquid, aliud testamẽtum esset nullum: si verò haberet istam duplicem formam, poterit tali casu valere, vt nuncupatiuum: & poterunt testes examinari q̃ p eo & ita etiam tenet Paulus de Castro. in dicto. §. per nũcupationẽ. Quod tamen videtur debere intelligi quãdo testator nõ se arctauit, vt vellet testamentum suum valere, vt in scriptis, vt est de mẽte Angel. in. l. prima. §. fin autem. ff. de hæred. instit. & satis probatur in ista l. partitarum superius. cum dixit. e no de otra guisa, & adde Bart. in l. fi. ff. de iur. codicillo. & Alberic. in dict. §. per nuncupationem. Si verò testator non expresit voluntatem suam coram testibus, tunc testamentum in scriptis quod ex aliquo defectu solennitatis esset nullum non potest valere, vt nuncupatiuum, vt voluit Cinus & Albericus in dicto. §. per nuncupationem, & habetur in quadam decisione Neapolitana, numero. 143. colum. secunda. aduerte tamen quia sufficeret ista expresio voluntatis etiam implicite. vnde si dicere coram testibus nõ exprimat nomina hæredum, vel legata, quæ posit valere, vt in scriptis ex aliquo defectu, quando non alias constaret: quòd voluit testator se arctare ad testãdum in scriptis, vt concludit Paul. de Castr. in. l. hæredes palam. in prin. ff. de testa. & latè tradit Alex. consi. 176. volu. 5. & Soci. consi. 142. volu. 1. sed quid in dubio an dicetur q̃ noluit se astringere, vel aliud? Ioan. de Blinosco doctor antiquus relatus ab Alber. in. d. §. per nũcupationẽ. vult recurrendũ tunc esse ad coniecturas, nam si testator seruauit aliquas ex solẽnitatibus, quæ non exiguntur nisi in testamẽto in scriptis veluti subscriptiones & sigillationes, tunc si deficiat aliquid ex solẽnitatibus, non valebit, vt nuncupatiuũ, quod Albe. ibi limitat q̃n testator nomẽ hę redis exprimeret coram testibus: quia tunc si testamentum non valet ex vna forma, valebit ex alia: cùm nõ sint formæ cõtrariæ, sed diuersæ quæ se simul cõpatiũtur. Cùm ergo idẽ sit nominare nomẽ hæredis implicitè, q̃ explicitè iuxta doctri. Bart. in. l. si ita scripsero. bio non sit recurrendũ ad dictas coniecturas, an seruauerit dictas solẽnitates vel ne. & istud etiã voluit Soci. in. d. consi. 142. & ibi respon. ad. d. l. hac cõsultissima. in prin. nam dicit q̃ illa. l. tantũ declarare intendit q̃n valeat testamentũ in scriptis & dicatur solẽniter factum, & quando non: non intendit declarare aliquomodo quando testator

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicatur voluisse testari in scriptis, & quando non. Vnde dicit, quòd non est absurdum dicere, quòd illa.l. intelligatur quando apparet, quòd in scriptis testari voluit : aliàs autem non præsumatur hoc voluisse, quando non potest valere vt in scriptis quod disposuit, licèt posit vt nuncupatiuum per.l. miles qui destinauerat.ff.de testamẽt.

mili. & istã ptem dicit probari manifestè: nam testamẽtum est actus, qui potest fieri i scriptis & sine scriptis, vt in dict. l. hiac cõsultissima. in principio, & in. §. per nuncupationem, &ctiã habetur i istis legibus partitarum. Itẽ validũ est argumẽtum de cõtractib[9] ad vltimas voluntates. l. seruũ filii. §. eũ qui chirographũ. cum concordant. ff. de legatis primo. Sed in contractibus, qui possunt fieri in scriptis & sine: non censentur partes voluisse celebrare in scriptis, licèt voluerint scripturam confici nisi expresserint se velle in scriptis contrahere. glo. nota. in. §. 1. insti. de empt. & vendi. quæ cõmuniter approbatur, secundum eum. ergo idem dicendum in testamento, vt non dicatur in dubio testator se restringere ad testamẽtum in scriptis. ex quo hoc nõ expresit, & maximè ista procederẽt, si esset apposita clausula consueta, qp testamentũ vult testator valere meliori modo, quo potest: vt ibi latiùs per eũ. Pau. tamen de Castr. in. d. l. hæredes palam. in fi. vult testatorẽ se voluisse restringere ad testandũ in scriptis, quando fecit testes sigillare (vt dixi) & idem vult Alexan. in. d. consi. 176. vbi hoc limitat quando adesset dicta clausula, qp testamentum valeat meliori modo quo potest. Et sic doctores sunt varii in hoc: mihi verò magis placet, vt in dubio quando testator palam non expresit coram testibus nomen hæredis, & voluntatem suam, (prout fit in testamento nuncupatiuo: sed adhibuit solennitates testamenti in scriptis, licèt implicitè declarare videatur iuxta doctrinam Bart. in dicta. l. si ita scripsero,) quòd tunc videatur restrinxisse se ad formam testandi in scriptis: neque valebit vt nuncupatiuum, vt videtur esse communis intentio doctorũ in dicto §. per nuncupationem. & Pau. & Alexan. vbi suprà & satis probat hoc ista lex partitarum, cùm suprà proxima, ibi cum dixit, e nõ de otra guisa, quasi velit quòd qui vtitur forma testamenti in scriptis, eo ipso probatur quòd non vult testari nuncupatiuè: & etiam probari videtur in dicta. l. tertia tauri cùm vult, quòd testamentum factum testibus modo de quo ibi, nullam fidem faciat in iudicio vl[9] extra facit etiam quod dixi in. l. sexta. infrà eod. qui enim eligit vnam viã, videtur renunciasse alteri. l. pantonius. ff. de acquiren. hæredi. l. multum. C. si quis alter. vel sibi. Si tamen ex aliis coniecturis elideretur ista præsumptio, & appareret testantẽ aliud voluisse: vt est, vbi adest dicta clausula, vel alia quæ hoc ostenderet: tunc valeret etiam vt nuncupatiuum ex communi mente doctorum. Tene hoc menti, quia est passus quotidianus & incontingentia facti dabit tibi honorem.

a ¶ *Su nome.* Quid autem hodie in testamento nuncupatiuo facto iuxta. d. l. ordinamentorum, an requiratur testatoris subscriptio multotiens dubitari vidi in regio auditorio: nam videbatur, quòd nõ ex quo. l. tertia. in ordina. tauri subscriptionem tantum exigit in testamento in scriptis, in nuncupatiuo autem vult seruari solennitatem l. ordinamen. vbi nihil habetur de subscriptione testatoris, & si nuncupatiuum testamentum fiat coram tabellione, neq; obstare videtur pragmatica de Alcala exigens subscriptionẽ partis in instrumento: nam illa debet procedere generaliter in omnibus aliis instrumentis extra testamenta, non verò in testamentis, quibus est per alias leges certa forma data: non enim generalis prouisio extendi debet ad ea, de quibus specialiter est prouisum, vt in. l. tertia. titu. 10. infrà ead. parti. l. fed & si per prætorem. §. deinde. ff. ex quib. caus. maio. Barto. in. l. talis scriptura. §. fi. ff. de legatis primo. & in. l. sanctio legum. ff. de pœn. item dicta. l. tauri facta fuit, post dictam pragmaticam de Alcala. Et cum nõ exigat istam subscriptionem in testamento nuncupatiuo: sed quòd seruetur tantũ disp̃ositio. d. l. ordinamẽti. videtur decidisse istud dubium, vt non sit necessaria in testamentis nuncupatiuis talis subscriptio. In contrarium tamen videtur quòd dict. pragmatica de Alcala exigit subscriptionem partis in omnibus instrumentis, &appellatione instrumentorũ cõtinentur testamẽta & vltimæ voluntates, vt patet in. l. fi idẽ. in prima glos. C. de codici. Præterea militat dictum, imò fortior ratio: ne falsitas cõmittatur, quæ ratio magis vrget in testamẽtis, quàm in aliis instrumentis, & bene facit ad hoc qp not. Lucas de Pen. in. l. mediterraneę. C. de anno. & tribu. libro decimo. versic. sed pone constitutio regni, & quasi in terminis, videtur pro ista parte decidi in decisio. Neapolitana. 166. quam vide vbi pulchrè allegatur pro vtraque parte & istud credo verius & tutius nec obstat dicta. l. tauri quæ solum venit ad declarandum numerum testium, vt dixi suprà in glo. super verbo otrosi dezimos. nec fuit eius intentio corrigere disposita per dict. pragmaticam de Alcala. neque etiam obstat primũ quòd non procedit in casu isto ex quo hæ solemnitates veniunt ex diuersis legibus: quia tũc etiam in alibi specialiter prouisis seruari debet. l. generalis aliam solennitatem addens, contraria verò loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem disp̃ositione.

b ¶ *Otros testigos.* Quid autem si coram testibus subscribat in fine scripturæ testamenti, quia scriptura illa non fuit inuoluta seu tecta alio papyro albo, vt vidi de facto, an sufficiat? videtur quòd sic: cùm talis prepposteratio non viciet actum & quia hoc probatur ex. l. hac cõsultissima in principio. C. qui testamẽ. facer. poss. de qua ista sumpta est, & quia subscriptio operatur, vt videatur totum instrumentum à subscribente. vt notat Bald. in autentica contra qui propriam. C. de non numera. pecunia. & quando est scriptum propria manu nõ exigitur subscriptio alia, vt in. l. cùm antiquitas. in fine. C. de testament. ergo idem operabitur, si subscripserit in fine scripturæ, vt dixi. Item ex quo coram testibus subscribit in eodem contextu ordine intellectus, perinde est ac si in fine testium subscribat, argumento. l. lecta. ff. si certum petatur. item neque ad hoc repugnare videtur l. tauri. 3. licet testamentum in scriptis fiat coram tabellione, ex quo reperitur subscriptio testatoris, & testium super scriptura testamenti, & ita fuit pronunciatum.

¶ *Lex.* 3.

* In confectione testamenti non diuertat testator antequàm perficiat ad alios actus extraneos nisi naturę aut infirmitatis necesitate. hoc dicit. Concord. cum. l. cũ antiquitas. C. eodem. titu. & ff. eodem tit. l. hæredes. §. fina.

c ¶ *Estraños.* Si ergo fiat contractus vel donatio inter viuos, licèt teneat contractus, vel donatio iuxta gloss. in. l. hæredes palam. §. final. ff. eodem. vitiabitur tamen testamentum, si capto testamento diuertatur ad contractum super re extranea ab his, quæ tractantur in testamento. vide per Ioannem de Imol. post Baldum in dicto. §. fina. & per Oldraldum consilio. 114. & quid si legetur aliquid particulariter alicui, & dicatur quòd si reuocauerit testamentum, ex nũc donat inter viuos. an adhuc possit reuocari tanquàm impeditiuum liberi arbitrii? vide per Bald. in. l. sancimus. in fine. C. de testamen. & in. l. cum antiquitas. in principio. C. eodem. & Socin. in consilio 73. difficultatem faciebat. columna secunda. volu. 3.

¶ *Lex.* 4.

* Miles in castris cum duobus testibus vocatis & rogatis in prælii discrimine constitutus quando posit & velit etiam cum sanguine

in armis, vel in terra : vel arena scribẽs testari põt: & valebit qp disposuit: dum tamen duobus testibus probetur: sed non occupatus in expeditione testabitur, vt quilibet paganus. h. d.

a ¶ *En hueste.* Idest in expeditione militari.

b ¶ *llamados.* Adde. l. diuus. ff. de testa. milit.

c ¶ *Dos hombres buenos.* Adde. l. lucius. ff. de milita. testa. & in. l. milites C. eod.

d ¶ *Que se acertassen y.* Qui viderunt verbo vel scripto, vt supradictum est, eum testãtẽ. & videtur velle hæc lex in isto verbo, qp non sufficeret, qp probaretur p duos testes, qp talis scriptura erat manu talis mi litis: ex eo qp cognoscunt formam litteræ manus ei[9], vel si probaretur per comparationẽ litterarum, licet Ioa. Faber. in §. planè. instituta eod. de testa. mili. aliud voluit. ita intelligens l. lucius. ff. eod. & intelligi istã. l. ꝓcedere quãdo miles decessit in bello, vel statim postquã fuit extractus à bello, secũdũ Angelũ & Alex. in. l. milites C. eod.

e ¶ *En seruicio de Dios e del Rey.* Procedit ergo hoc priuilegiũ, qñ milites vadũt ad bellũ licitũ, vt hic. & tangit Ioã. Fab. in rubr. de testa. militis. An autẽ istud priuilegiũ cõpetens militibus extendi etiam possit ad peregrinos, qui peregrinãtur Romam, vel ad sanct. Iacobum, vel alias: Ange. voluit qp sic in autẽtico. de non alienan. §. quod aũt. colla. 2. & in autẽtica. omnes peregrini. C. cõmu. de succesio. vide per Alex. in. l. fi. C. de testam. & pro isto dicto facit etiam ista. l. in quantum dicit in seruicio de Dios. nota bene ad limitationem. l. ordina. ¶ *Lex.* 5.

* Si quis principis indulgentia efficiatur testabilis, secundũ ius commune debet testari. Præterea valet testamentum in quo solus princeps est testis. h. d.

f ¶ *En la manera que los otros omes.* Concordat. cum. l. si quando in princ. C. de inofficio. testa. vbi vide per Bal. & doct. & hoc ideo, quia fit concessio super prohibitis de iure cõmuni secus si concessio fieret super ampliatione, alias cõcessorũ, vt declarat Bald. in. l. milites. col. 2. C. de testa. militis loquens de statuto Venetorũ. & adde, qp notat Bal. in. l. fi. col. 2. C. de fideicom. vbi dicit, qp quãdo talis licentia testandi concedit, intelligitur secũdũ cõsuetudinẽ loci. & vide eundẽ Bal. in ꝑlud. feu. co. 9. & cũ his quæ dicit Bal. i. d. l. milites. cõcordare videt Albe. in d. l. si qñ. in pri. & nota ex ista. l. qp rescriptũ principis in quantũ possibile est. debet reduci ad ius cõmune adde. c. causam quæ. de rescript. & ibi per Abb. & vide Alex. consi. 33. volu. 1. versi. 3. probatur.

g ¶ *El Rey tan solamente.* Principe enim auctorante nulla põt esse fraudis suspicio, vt & alias tradit Ioa. de Plat. in. l. fi. C. de vendẽd. reb. ciuita. li. 11. & in. l. fi. C. de locatio. prædio. ciui. eo. lib. & præfertur honoratus, vel electus à principe. l. 1. & ibi idẽ Platea. C. de protect. & domesti. lib. 12. & qui residẽt in præsentia principis, sunt digniores cæteris, vt dicit Bal. in. l. 1. ff. de offi. proconsul. Adde circa ea quæ operatur præsentia principis. Ioa. de Pla. in l. probatorias C. de diuer. offi. lib. 12. & qd si testamentũ fit coram Duce vel Marchione seu alio dño in terris suis, videt idẽ dicẽdũ: si ille aliũ in tẽporalibus nõ recognoscit superiorẽ. & qp ita debeat intelligi, qd dicit Baldus. in. l. sancimus in prin. C. de donatio. & qd dicit Guillel. Benedict. in repe. c. Raynuncius. de testa. in parte testamẽtum. la 1. col. 10. versi. 8. fallit.

¶ *Lex.* 6.

* Indultum est rusticis vt in rure deficientibus septem testibus cum quinq; subscribentibus, vel vno pro aliis testẽtur. & in eorũ præsentia, testamẽtum ordinetur. h. d.

¶ *En poridad.* Nota hoc: nã p hoc verbũ reprobat opinio azonis. in l. fi. C. de testa. posita ibi per glo. volentis illam. l. loqui de testamẽto in scriptis, & nõ in nũcupatiuo. Sed an haberet locũ ista lex in testamento nuncupatiuo, de quo non est confecta scriptura? glo. in. l. qui testamẽto. §. fi. ff. eod. tenet qp nõ. & ista opinio videt probari hic. Cõtrarium tenet glo. & opinio illa cõmuniter approbatur in. d. l. fi. hodie tamẽ per. d. l. ordinamẽti sufficit solennitas testiũ ibi posita: quę procedit tã in testamẽtis rusticorũ, q̃ aliorũ. Sed an in testamento in scriptis rustici, sufficiãt hodie quinq; testes, vel exigatur qp seruetur dispositio. l. 3. tauri? videtur qp nõ: imò qp adesse debeãt septẽ testes & seruari debeat qd in illa. l. tauri disponitur, nisi cõtenta in eo palam dicantur coram testibus. & tunc valeret vt nuncupatiuum, vt dixi supra eod. l. 2. forte tamen dici potest, qp vbi non possent haberi septem testes, qui subscribant sufficerent quinq; testes literati, qui subscribant: & qp isto casu non sit [illegible] Alex correcta.

i ¶ *Ser hecho engaño.* Nota hic, qp licet in testamento in scriptis implicitè dicatur testatorem declarare voluntatem suam, vt dixi supra eo. in. l. 1. tamen plus euitatur falsitas, quando aperte dicitur quã quando implicitè.

¶ *Lex.* 7.

* Potest quis testari inter liberos solũ cum duobus testibus sed relicta in tali testamẽto aliis extraneis sunt inualida: nisi testator & oẽs filij subscribãt testamẽtum laudãtes, vel si ipse testator totũ testamẽtum scribat & in fine dicat omnia in eo contenta volo fore firma. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *No seria valedero.* Quid si testamẽtum fieret in terris infideliũ? vide per Bal.in.l.2.C.quemadmod.test. afperian. vbi tenet q̃ valebit testamentum ibi factũ,secundũ merum ius gentiũ, quod præsumitur ibi vigere,nisi contrarium probetur. & q̃ ita de facto respondit in testamẽto cuiusdam mercatoris de Anchona.& sic ibi vult,q̃ valeat cum duobus testib[b].& de isto dicto Bal. meminit doctor de palat.Rubeos in sua elegan.repetitione.c.q̃ vestras. in introductione. col.7. & qd si testamentũ est factum in portu maris iuxta terrã sarracenorũ, vide per eundẽ Bal. in rubrica.ff.de rer. diuis. col. 4. vers ic.sed quærit anport[a] maris

b ¶ *A los hyos* Hodie verò ex.d.l.3. Tauri eadẽ solẽnitas debet seruari inter filios, quæ inter extraneos, quæ lex procedit & si testetur in scriptis ex mente & verbis illi[a] legis. & ita ibi dixit Michael de Cifuentes. & bene in gl. illius legis.

c ¶ *Dos testigos.* De iure communi sufficiẽt duo testes mares, vel fœminæ et non rogati, vt notat glos.in auctentica, q̃ sine. C. de testa. & in.l.fi. §. in omni.C.de codicil.hodie tamen per.l.ordina.&.d. l.Tauri videtur, q̃ etiam in testamento inter liberos testes debeãt esse masculi. Et nõ stigos.eius tamen fundamenta non multũ vrgent. Et fortè in puncto iuris in testamento inter liberos verius esset cõtrariũ, cum istud fuerit omissum,tam in.l.ordinamenti,quàm in.l. Tauri. quæ tantũ locutæ fuerunt in numero testium:non autẽ in qualitate masculinitatis. Et sic tanquã casus omissus deberet remanere sub dispositione iuris cõmunis.l.commodissimè.ff.deliber.& posth.l.fi vers.ẽ. de viro.ff.solut.matri.l.præcipimus.C. de appella.l. Sancimus. C.eod.cogita tamen,quia ex quo.d.l. ordinamenti communiter semper fuit intellecta de testib[b] masculis,& rectè quia mulieres nõ possunt esse testes in testamento.vt infra eo.l.9.l.Taurina.quæ ad istã se refert,& si testetur inter liberos, satis videtur velle,q̃ & testes sint masculi, & istud est tutius.

d ¶ *Rogados.* Nota q̃ quando fit dispo[c] hæreditatis à patre inter filios testes debent esse rogati.quod nota ad.l.fi.C. famil. hercis.

e ¶ *Heredasse.* Large accipe siue per viam legati,vel institutionis, vt in l.fi.C.famil.hercis. &.d. hac consultissima.§.ex imperfecto.C. de testa.& hoc etiam innuitur.in ista.l.ad finem.

f ¶ *Seria valedero.* Limita & intellige,quando filij essent æqualiter instituti : secus si inæqualiter , vt consuluit Ludouic.Roman. consil. 385.mouetur ex dicto speculatoris.titu. de instrumẽto.edit.§. cõpen dioſe.versicu.quid si pater habens tres filios,dicens quòd priuilegia quęcunq; quæ habet paternum testamentum factum inter liberos, procedunt quando pater habens plures filios, in omnium fauorẽ disposuit:secus si in fauorẽ vnius,& in odiũ aliorũ. & dicit Decius consil.105.ad finẽ,q̃ ista decisio multũ videtur æqua & naturalis,quo ad me tamen nõ caret scrupulo.& cõtra eam tenet Paul. de Castr.in.l.hac cõsultissima.ad fi.C.qui test.facer.poss.sed quia parũ momẽti est hodie ista quęstio ,ppter dispositionẽ.d.l.Tauri, nõ insisto . Limita etiã istã.l.quãdo filij essent instituti : sec[e] verò si extranei, & legata essent facta filijs:vt adducit Socin. consil. 5. volu. 3.ad finem.& nota. bene,q̃ testamentum conditũ inter liberos semper censetur habere clausulã, q̃ valeat omni meliori modo.quo põt.l. coheredi.§.cũ filiç.ff.de vulga.& pupillar.tradit Alexã. in.d.§.eximp fecto. ad finẽ.

g ¶ *En escrito.* Q̃dergo dictũ est in principio huius.l,p ceditin testamento nũcupatiuo verbo ten[s]vel cũ scriptura, in qua adfuerũt duo testes,quæ verò sequuntur, procedũt quãdo testamentũ fit per scripturã nõ nuncupatiuè : sed in scriptis:sed minus perfectè. ita declarat Azo. C.eo. in ſuma.col.antepe.versi. Sed nũ doctores. gl. in auctentica quòd sine.C.eod.titu.

h ¶ *Dos testigos.* Quid in testamento ad pias causas,vide in. c. relatum de testa.&in.c.cùm esses.eod titu.& quid si testamentum fiat tempore pestis,vid.Alex.in.l.fin.C.eod.& latè per Franciscũ de sanctoNazario,in suo tractatu de peste.fo.37.cũ sequenti. quid si testamentum fiat in mari.vide Cepol.in tractatu de seruitu.in. c. de portu.& quòd habetur in.l.1.titu.2.lib.5. ordina.

i ¶ *Rogados.* Exigebatur ergo etiam inter liberos isto iure partitarum, q̃ testes essent rogati:à fortiori ergo hoc erit hodie stãte. d.l. Tauri.

¶ *Lex. 8.*

* ¶ Testamentum factum inter liberos non reuocatur per secundum testamentũ non solẽne,in quo nõ adsint septem testes. Itẽ & requiritur q̃ testator dicat,quod reuocat primum. h.d.

k ¶¶ *En algunas delas maneras.* Ex isto verbo reprobatur opinio Angeli in auctentica hoc inter liberos.C.eod.vbi dixit,q̃ tunc testamentum inter liberos nõ tollebat per secundũ etiã perfectum , nisi in secundo fieret reuocatio prioris testamenti, quando primum testamentum erat scriptũ manu patris,prout disponitur in auctẽtica,q̃d fine.C.eod.& supra.l.proxima.ad finẽ.Secus verò secundũ eũ si testamentũ primũ inter liberos fuisset nuncupatiuũ.& hoc idẽ voluit ibi Alberic.in prin.illius auct.nã vt hic vides istud procedit etiam si primũ testamentũ fuerit nuncupatiuũ, vt hic patet. iuncta.l. supra proxima.& ista erat etiã cõmunis opinio in. d. auctẽ. hoc inter liberos tene menti,quia tex.vnde sumitur.d.auctẽ.hoc inter liberos, multũ faciebat pro opinione Angeli, & Alberi.

l ¶ *Faziendo dessues.* Quid si non faciat aliud testamentũ : sed tantũ testamento es escrito, deue so escreuir el padre diziendo assi, este testamento q̃ fize quiero que sea guardado:otrosi deuen dezir, e so escreuir los fijos , este testamento que fizo nuestro padre otorgamos lo.La segunda manera es, que si el padre supiesse escreuir , que lo puede fazer de su mano,diziendo enel los nomes de todos sus fijos , e todo su testamento en que manera lo faze , e como lo ordena,e sobre todo deue el assi escreuir todo quanto en este testamento escreui,quiero que sea guardado.E enel testamẽto que fuesse fecho en alguna destas dos maneras , puede el padre mandar algo a ome estraño,e si quisiere, puede franquear sus seruos,pero ha menester que tal testamẽto sea fecho ante dos testigos[h] a lo menos,rogados [i], e llamados para esto.

¶ *Ley. VIII. Como puede mudar e reuocar el padre el testamento que ouiesse fecho entre sus fijos.*

Mvdar e reuocar puede el padre,o el auuelo,el testamento,o la manda,que ouiesse fecho entre sus fijos en alguna de las maneras[k] que diximos en la ley ante desta, faziendo despues[l] otro testamẽto acabadamente, ante siete testigos,e diziendo en el,[a] como muda e reuoca el otro que fiziera primero. Ca si el segundo testamento non fuesse assi acabado , non se desataria porende el primero.

¶ *Ley. IX. quales omes non pueden ser testigos en los testamentos.*

Estiguar non pueden en los testamentos , aquellos que son condenados por sententia,que fuesse dada contra ellos por malas cantigas [b],o dita dos,que fizieron contra algunos , con entencion de enfamarlos. Nin otrosi , el que fuesse condenado por juyzio de los judgadores,por razõ de algund mal fecho,que fiziesse,assi como por furto,o por homicidio, o por otro yerro semejãte destos, [c] o por mas graue de q̃ fuesse dada sentencia contra el.Nin otro si ninguno de los que dexan la fe de los christianos,e se tornan moros o judios : maguer se tornassen [d] despues a nuestra fe que dizen en latin apostatas. Nin las mugeres[e],nin los que fuessen menores de catorze años.Nin los sieruos. [f] Nin los mudos.Nin los sordos.Nin los locos mientra que estouieren enla locura.Nin aquellos aquien es defendido que non vsen de sus bienes: porque son desgastadores dellos en mala manera:ca estos atales nõ pueden ser testigos en testamento. Otrosi non lo puede ser ome que es sieruo de otro.Pero si alguno de los testigos , que se acertaron quãdo se fizo algund testamento,andaua en aquella sazon por ome libre,[g]maguer despues fuesse fallado en verdad que era sieruo,non se embarga el testamento por esta razon.

¶ *Ley. X. Si puede ser testigo,o nõ en el testamẽto el que ha natura de varon & de muger.*

Hermafroditus en latin tanto quiere dezir en romance,como aquel que ha natura de varon e de muger. E este atal dezimos que si tira mas a natura de muger q̃ de varon,non puede ser testigo en testamẽto,nin entodas las otras mandas que ome fiziesse.Mas si se acostasse mas a natura de varon,estonce bien puede ser testigo en testamento,e entodas las otras mãdas que ome fiziere,

¶ *Ley. XI. Si aquellos a que manda algo en el testamento pueden ser testigos en el,o non.*

Contienda nasciendo sobre el testamẽto,entre el heredero q̃ era escrito enel[h],e los pariẽtes del finado q̃ siessen desatar el testamẽto,estõce de zimos q̃ biẽ puedẽ testiguar aq̃llos aquiẽ fuesse algo mãdado en el si pueden ser testigos en testamento. Otrosi non lo puede ser ome que es sieruo de otro.Pero si alguno de los testigos , que se acertaron quãdo se fizo algund testamento,andaua en aquella sazon por ome libre,[g]maguer despues fuesse fallado en verdad que era sieruo,non se embarga el testamento por esta razon.

¶ *Ley. X. Si puede ser testigo,o nõ en el testamẽto el que ha natura de varon & de muger.*

Hermafroditus en latin tanto quiere dezir en romance,como aquel que ha natura de varon e de muger. E este atal dezimos que si tira mas a natura de muger q̃ de varon,non puede ser testigo en testamẽto,nin entodas las otras mandas que ome fiziesse.Mas si se acostasse mas a natura de varon,estonce bien puede ser testigo en testamento,e entodas las otras mãdas que ome fiziere,

¶ *Ley. XI. Si aquellos a que manda algo en el testamento pueden ser testigos en el,o non.*

Contienda nasciendo sobre el testamẽto,entre el heredero q̃ era escrito enel[h],e los pariẽtes del finado q̃ siessen desatar el testamẽto,estõce de zimos q̃ biẽ puedẽ testiguar aq̃llos aquiẽ fuesse algo mãdado en el si

deroget primo? Videtq̃ non sufficiat,imò quòd requiratur vtrũq; aliud,scilicet testamentũ & derogatio prioris,& idem videtur probari in.d.auctẽ.hoc inter liberos,vbi Pau.de castr.mouet hãc quęstionẽ:& concludendũ videtur,q̃ si ideo derogauit primũ , quia volebat decedere intestatus,istud solũ sufficiet,iuxta notata p Bar. in. l.si iure. ff. de lega.3.& Alexan. in. l. nostram.co.1. C. de testa.

a ¶ *Diziendo en el.* Nota bene: nã non sufficeret generalis clausula cassans & reuocans omne aliud testamẽtum nisi etiã expresserit, q̃ cassat q̃cunque testamentum etiam factum inter liberos.ita dicit Paul.de castr. in.d.auctenti. hoc inter liberos quod nota. & hoc etiã est de mente Bal.ibi.ĩ prin. & tenet Socin[o] consil. 163. col. 8. volu. 2. & rectè : quia ex quò istud testamentum inter liberos habet tacitã clausulã derogatoriã, oportet fieri istam mẽtionẽ. Sed an testamentũ inter liberos videatur etiam habere clausulam derogatoriã ad præcedentia testamenta, sicut intelligitur habere ad sequentia? doctores nõ tangunt in. d. auctẽ. Socinus in.d. consil.vult q̃ non , quando exigeretur specialis derogatio primi testamenti,vt quia ibi esset clausula derogatoria dicens hoc non reperiri iure cautum.limita tamen istã.l.& .d. auctenticam, nisi in secundo testamẽto etiã filij essent instituti,& esset eis sauorabilius quam primum:nam tunc reuocatur primum absq; alia speciali derogatione glos.in auct.de testa.imperfect. colla. 8. Bal. in d.auct.hoc inter liberos. Alex.consil.146.volu.2.Paul.etiam de castr. in.d auctẽ.& nota etiam q̃ lapsus decẽnij post testamentũ inter liberos idem operatur quòd clausula derogatoria.l.fancim[a].C. de testa.Alex.cõsil.105.volu.4.col. antepe.& fi in.2. testamento esset instituta pia causa , & filij in aliqua parte, non esset necessaria clausula derogatoria prioris testamenti etiã facti inter liberos,vt adducũt Alexan.in.d.consil.105.& Iaso.in.d.auctẽ.hoc inter liberos. versic. 4.singulariter limita. An autem q̃d hic disponitur procedat quãdo in primo testamento fuit instituta pia causa,vt in sequenti fit necessaria clausula derogatoria ad primum vide Socin.consil.229. volu.2. col.fi.versic.postremo.volentem q̃ sic:quod est singulare dictũ. Allegat Oldrad.consil.119.titius condidit testamentum..&c. Item nota q̃ si superueniat causa reuocandi primum testamentum , tunc non requiritur in reuocatione clausula de rogatoria,secundum Bal.in.d. auctentica hoc inter liberos.

¶ *Lex. 9.*

* ¶ Regulariter quilibet non vetitus potest esse testis in testamento: sunt tamen aliqui qui non possunt esse testes:vt dan[s]natus de famo si libelli confectione:ae de furto,de homicidio,vel de simili , vel maiori delicto . Item apostata licet ad fidem redeat:& minor .xiiij. annis.Itẽ seruus,mutus,surdus, mulier saruus fatuitate durante seu stultitia.Itẽ prodigus,curatore sibi dato.Et pro libero se gerẽs potest esse testis licet postea seruus detegatur.hoc dicit.

b ¶ *Malas cantigas.* Adde.l. is cui.§ fi.ff.eod.

c ¶ *Semejante de flos.* Vide.l.5.titu.6. parti. 7. & in.l. 1. ff. de his qui notã. infa. vbi habetur qui notẽtur infamia iuris etiã pro crimine priuato : & in illis etiam intellige procedere quod hic habetur. An autẽ dãnati ex contractu, ex quo irrogat infamia , possint esse testes in testamẽto? videtur quòd sic ex quo ista. l. eos nõ excludit . Incontrarium tamen facit , quia repelluntur à testimonio ex q̃cunque causa sint infames, vt in.cap.licet ex quadã. de testi. & in. c. præterea. de testib. cogen. & notat glos. vbi cõmuniter doct. in. l. 1. C. de sũma trinita. & fid. catho.& dixi in.l.8.titu. 16. supra parti. 3. à fortiori ergo debent repelli in testamẽtis,vbi de maiori præiudicio agit.& istud videtur verius & ista.l.suppleri debet in hoc p alias.& sic infamis infamia iuris qua litercunq; sit non potest esse testis in testamento.

d ¶ *Se tornassen.* Adde.l.hi qui sanctam. C. de apost.

e ¶ *Ni las mugeres.* Adde.§.testes.inst. de testa.

f ¶ *Ni los sieruos.* Idem dic de monachis,sine licentia abbatis , vt tradit Ioa.Fab.in.d.§.testes.inst.de testa.& ibi dicit, q̃ ex hoc possunt impugnari multa testamẽta,in quibus religiosi sunt testes scripti sine abbatis licentia. sed tene cõtrarium,quia monachi bene possunt esse testes instrumẽtarij sine licentia Abbatis , vt tradit Socin. consil. 17.volu.1.Cardinal.in terminis istis.consil.100.incipit testator habet &Felin.in cap. cum nuntius.de testib.

g ¶ *Por hombre libre.* Adde. l.1. C. de testa.&. §. sed cum aliquis.instit. eodem titulo.

¶ *Lex. 10.*

* ¶ Si sexus virilis in hermafrodito sit potentior , erit testis in testamento : aliàs secus.hoc dicit.

¶ *Lex. 11.*

* ¶ Si est contentio super testamento inter hæredem scriptum,& testantis consanguineos vel legatarium possunt esse testes legatarij, sed hæres vel eius consanguinei vsque ad quartum nequaquàm. hoc dicit.

h ¶ *Escrito enel.* Ex hoc verbo videtur velle hæc lex quòd eius dispositio procedat , quando legatarius adducitur in testem super valore testamenti facti in scriptis , vel de quo fuit facta publica scriptura : & legatarij fuerunt descripti in tali testamento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non ergo' procederet in testamento nuncupatiuo, de quo non fuit facta scriptura.& hui' opinio.fuit Nico.de Mathare.relatus à Bal. in.l,dictantibus.C de testa.& idem voluit Abb in cap. insuper. col. pe. de testib .Si tamen in omnem euentum siue valeret institutio hæredis, siue non:legatarij essent consecuturi legatum, tunc indistincte admittuntur in testes, vt volunt Io. Andr. Anto. Abb. post alios antiquos in.d. c. insup. vnde cum hodie de.l.regni 1.titu. deloste stamentos.libro.5.ordina. & si vicietur testamẽtum, vel non adeatur hæreditas ex eo adhuc legata debentur, dicẽdum esset, quòd in distinctè hodie legatarij admittẽtur in testes. vide etiam Ioan. Fab.in. §.legatarijs . instit. delega. & per Alexã. consil. 177.col.pe.volu.2.& per Io. de Imol. in.l. qui testamento.in prin. ff. de testa.

a ¶ *Los otros.* Nõ ergo ipse legatarius litigãs, vide per Ang. in.§.legatarijs inst. delega.

b ¶ *Por heredero.* Adde.§.sed neq;. inst. de testa. & tenemẽti istam. l. quatenus dicit de fratribus & consanguineis intra quartum gradũ: quia non memini sic vidisse. per ll. iuris communis. vide tamen quę notat Salicet. in.l. parentes. C. de testib. vbi etiã vult, quòd isto casu fiat computatio graduum, secundum ius ciuile, de quo in. l. 3. titu. 6. partita. 4.

c ¶ *Hasta el quarto grado.* Vide quæ notat Alex. cõsil. 47. in prin. volu. 2.&. ex ista. l. videtur probari, quòd si vnus ex testibus requisitis in testamentis esset inhabilis, vel non omni exceptione maior, quòd non suppleatur eius defectus ex integritate aliorum, eo quòd requiratur quòd omnes sint integri testes. vide Iason. in. l. si quis ex argẽtarijs. §. cogentur. col. 1. ff. de eden. & Decium. consil. 105. & quæ dixi supra eod. l. 1. in glos. ante siete testigos. & qd notat Ioa. de Imol. in. l. qui testamento. in prin. ff. de testa. vbi vult q; si sunt duo testes non omni exceptione maiores, habentur loco vnius.

d ¶ *Escrito.* Ex hoc verbo videtur quòd etiam si testamentum iuuetur scriptura tabellionis, vel alias, consanguinei heredis, nõ possunt esse testes intra quartum gradum. Contra quod videtur id quòd dixi supra in glo. 1. ad quod potest dici, q; aliud sit in legatarijs, qui nõ repelluntur: imò admittuntur de iure. secus in istis qui repelluntur iure. & ista. l. etiam facit contra id quòd not. Salice. in. l parentes. C. de testib. vbi voluit, quòd si frater fuit rogatus testis in testamento fratris: bene potsit esse testis: quia testator habet auctoritatem conficiendi factum suum. Allegat. l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. neque vt hic vides etiam si sit rogatus, potest esse testis in testamento: sed procedit quãdo hæres institutus esset frater testis: dictum verò Salice. procedit, quando extraneus esset institutus.

se acertaron y quando fue fecho. Esso misma seria, si alguno destos a quien el finado dexasse algo en el testamento, ouiesse contienda con los herederos, en razon de la cosa quel fuesse mãdada en el. Ca estõce podriã testiguar los otros[a] que fuessen y escritos, sobre tal razon, pues que non tañe la contiẽda de tal cosa a ellos. Mas el que fuesse establescido por heredero[b], o su padre, o los que descendiessen del, o sus hermanos, o los otros parientes cercanos, fasta el quarto grado[c]: non pueden ser testigos sobre la contienda, que ouiesse el heredero con los parientes del finado, o con los otros omes en razon del testamento, en que fuesse escrito[d] por heredero.

¶ *Ley. XII. En que cosa puede ser escrito el testamento,*

EN pargamino de cuero, o de papel, o en tablas, quier sean cõ cera, o de otra manera, o en otra cosa en que se pueda fazer escritura, e paresçer, puede ser escrito el testaméto. E aun dezimos que de vn testamento, puede ome fazer muchas cartas de vn tenor. E destas cartas puede el testador leuar la vna consigo, e las otras puede poner en algund logar seguro, assi como en sacristania de alguna eglesia, o en guarda de algund su amigo. E estas cartas deuen ser fechas en vna manera, selladas de vnos sellos mismos, e de tantos la vna como la otra, de guisa que acuerden las vnas con las otras. Pero si alguna dellas fuere menguada, non empece[e] a las otras que fuessen complidas.

¶ *Ley. XIII. Quien puede fazer testamento e quien non.*

TOdos[f] aquellos a quien non es defendido por las leyes deste nuestro libro, pueden fazer testamento: * e los otros que non le pueden fazer son estos. El fijo que esta en poder[g] de su padre, maguer el padre gelo otorgasse. Pero si fuesse cauallero, o ome letrado, qualquier destos fijos, que aya de los bienes, que son llamados, peculio castrense, vel quasi castrense, puede fazer testamento dellos. Otrosi dezimos, que el moço[h] que es menor de quatorze años, e la moça que es menor de doze años, maguer non sean en poder de su padre, nin de su auuelo, non pueden fazer testamento. E esto es por que los que son desta edad, non han entendimiento complido. Otrosi el que fuesse sali

¶ *Lex. 12.*

* ¶ Potest scribi testamentũ in pergameno papyro vel tabula etiã cera, vel alia re in qua scribi potest: & possunt eiusdẽ tenoris fieri plures chartę testamẽti: quarũ vna defectuosa, nõ nocet alijs pfectis. h. d.

e ¶ *No empece.* Nota hoc verbum. & hoc ideo est, quia ratione abundãtioris probationis in pluribus chartis scribit, vt in. l. vnũ. versi cũ. idq; interdum. ff. eod. vnde si in alijs chartis bene sit scriptũ eis statur, & non nocet charta defectuosa: quia abundãs cautela nõ solet nocere. l. testamẽtum. C. eo. gl. & doct. in. l. si. C. secũdũ tab. c. cũ. l. & A. de re iud.

¶ *Lex. 13.*

* ¶ Testari potest quilibet nõ vetitus: nõ tamẽ possunt testari filiusfami. etiam de patris cõsensu nisi de peculio castrensi vel quasi. Itẽ nec masculus minor. xiiij. ãnis, aut fęmina minor. xij. quia ĩtellectũ nõ habẽt. Itẽ nec stultus[o] durãte stultitia, aut prodigus cui est bonis interdictũ: ante interdictio nẽ verò testamentũ valet.

Itẽ nec mutus & surdus simul à natiuitate: secus si à casu, quia tunc bene potest, si ipse scribat illud, aliàs non, nisi de permissu principis: nec etiam solũ mutus à natiuitate potest testari: quod raro accidit: surdus verò tantùm bene potest testari. hoc dicit.

f ¶ *Todos.* Adde. l. ab ea parte. ff. de proba. & .l. si quæramus. ff. de testa.

g ¶ *Que esta en poder.* Hodie testa fac si fui iuris esset ex. l. 5. in ordi. tatri, quę corrigit istã. l. & similes. De iure cõmuni verò, vide in ista materia, quæ late tradit Guillel. Benedict. in repetitio. c. Raynuncius. de testa. in verbo. & matrẽ insuper Cleram. & quæ habẽtur. in. c. licet. de sepultu. lib. 6. nõ tamẽ poterit hodie filiusfamilias testari inaduentitijs quatenus esset in præiudiciũ vsusfructus parentis, secundũ Ioa. de Imol. in. c. quia ingredientibus. de testa. col. 6. eũ prin. 7. fic & fructi' bonorũ aduentitiorũ remanẽt patri: & si filius ingrediatur religionem, secundum Ioan. Fabr. & Salice. in auctentica ingressi. C. de sacro san. eccles. quidqd dixerit Abb. in. c. in præsentia. co. 19. de ꝓba.

h ¶ *El moço.* Extẽde istã. l. & si pupillus testetur ad pias causas, vt probatur in. c. si pater. de testa. lib. 6. & est cõmunis opinio doctorũ, quam tenet Bar. in repet. l. 1. C. de sacro san. eccles. & tenet etiã ibi Bal. in repet. quæst. 11. vbi etiã Salicet. cõtra Richardũ eius aunculũ. vbi etiã Alex. tradit etiã latè Guillel. Benedict. in repet. c. Raynũtius. de testa. in verbo. Adiectę impuberi. & ibi ad finẽ adducit illud, qd est notãdũ q; testamentũ præsumitur factũ à pubere: vnde contrariũ asserẽti incumbit probatio. allegat Innocen. & alios qui eum sequuntur in cap. in præsentia. de proba. vbi ad hoc est tex. notabilis.

i ¶ *No pueden fazer.* Si tamen impubes esset doli capax, posset cum eo princeps dispẽsare, vt faciat testamẽtũ. vi. Alex. in. l. fi. C. de test. mili. & in. l. si frater. C. q testam. facer. possi. Bar. in. l. si quęram⁹. ff. de testa.

a ¶ *Salido de memoria.* Quid de fatuo? Ioan. Faber. in. §. præterea. in st. quibus non est permiss. facer. testa. tenet quòd potest testari. & sequitur ibi Angel. facit tex. in. l. si frater. C. qui testa. facer. poss. & ibi notat Paul. de cast. & Alex. q; maior. 14. annis, licèt habeat imbecillitatẽ sensus potest testari: quia talis imbecillitas post. 14. annum, non consideratur à lege & intellige de fatuo, vbi iudicium rei recipit, vt dicit Ioa. Faber. vbi supra. Vsi do. tamẽ in libr. 10. ethimologiarum, & refert. S. Tho. 2. 2. q. 46. art. 1. fatuũ vult dici eũ qui caret sensu iudicandi: stultũ autẽ qui habet sensum sed habet atum: furiosus verò nõ testatur, vt hic etiã si ad pias causas testet, vt in. ca. fi. de succes sio. ab intesta. & idẽ de ebrio dum est ebrius: quia furioso comparatur, vt in. c. à crapula: cum ibi notatis de vit. & honest. clericorũ. & vid. gloss. in capi. vnusquisque. 22. quæst. 4. & idẽ erit in dormiente, vt in clementina si furiosꝰ. de homici. & tradit Barba. in. c. 2. de testa. & in. c. fi. de succesio. abintest. & idem dic in frenetico, arg. d. clementinę si furiosus. vid. per Bal. in l. 2. colu. 7, versic. 10. quæro. C. de rescin. venditi. & tex. notabilis in. c. cum dilectus. de succes. abintestato.

b ¶ *Estando en que fuesse desmemoriado.* Sed quid in dubio, an præsumatur factum testamentum tempore furoris vel dementię, vel tempore dilucidi interualli? vide gl. in. c. indicas germanũ. 3. q. 9. & in. c. fin. in verbo compotem. de succesio. abintest. & per Bar. in. l. 2. ff. de bonor. possi. infan. furio. dela. ad finem. & per Bal. Alex. & Ias. in. l. furiosum. C. qui testa. facer. possi. & videntur doctores se resoluere, q; si furor non fuit instantaneus vel paruo tempore durans: imò duret per aliquod tempus vel per menses, licet aliquãdo aliqua interualla habuisser, q; tunc actus præsumatur factus tempore furoris: nisi pars aduersa aliud probet. vide etiam de hoc Roderic. Suarez allega. 1. & Iason. in. d. l. furiosum. versic. quid autem si non apparet quo tempore. & Socin. consil. 42. volu. 1. Alex. consil. 14. 1. volu. & consil. 85. vol. 2. vbi notabiliter, & consil. 92. col. 4. volu. 5.

c ¶ *Dessgastador.* Adde. l. is cui. ff. eod. &. §. item prodigus inst. quib. non est permiss. facer. testa. Sed an testetur ad pias causas, vide per Bal. in l. 1. C. de sacro san. eccle. & per Ioan. de Imo. in. c. quia ingredientibus. colu. 5. de testa. & tenent q; non. teneret tamen testamentum factum ante interdictionem vt ibi per eos & habetur hic.

d ¶ *Defendido el juez.* non ergo loquitur hic lex in interdictione facta à lege: quia testamentum talis nõ teneret etiam factum antea, quod non est interdictione facta à iudice, vt subditur hic.

e ¶ *Pero si ante.* Si fiat quis intestabilis an tenebit testamentum antea factum? vide per Ioan. de Imo. in. d. l. is cui.

f ¶ *Que el que es mudo.* Ortum habet à lege si mutus. ff. eodem, & à legg. discretis. C. qui testa. facer. poss. & à. §. item mutus. inst. eodem, & à notatis per Azo. in summa. C. qui testa. face. poss. ver. fecu. item mutus.

g ¶ *Desde su nascencia.* Hoc intellige quando mutus caret intellectu aliàs secus, vt tradit Alexand. in. l. discretis. C. qui testa. facer. poss. vbi vide quid de milite muto, & qd si mutus testetur ad pias causas

h ¶ *Escriuiendolo por su mano misma.* Qui ergo in infirmitate constitutus perdidit loquellam, non poterit testari hæredem signis instituẽdo: debet ergo tali casu nomen hæredis propria manu scribere, vt hic patet: & vide per Ang. in. l. discretis. C. q testamẽ. face. poss'. Paulus de Castr. in. l. hac consultissima. §. at cũ humana. C. de testa.

* ¶ *Letrado.* i. legere sciens.

¶ *Pocas vezes.* Quia secundũ naturam qui mutus est, debet necessario esse surd⁹. vt in dicta. l. discretis. Azo. vbi supra & nota quòd cum muto, & surdo à natiuitate, neq; princeps dispensat, vt possit testari: quia nullo modo potest concipere cõceptum mentis, cum non censetur habere mentem vel intellectũ, quoad exercitiũ secũdũ Paul. de cast. qui ita declarat in. l. si mutus. ff. eo. qđ intellige, vt præduxi in gl. 4. prima. 2. quãdo mutus caret omnino intellectu, aliàs secus. & dicit Bald. in. l. humanitatis. colu. 11. C. de impube. & aliis, quòd contra mutum & surdum à natiuitate non potest fundari processus: quia caret sensu: vide tamen Bald. in. l. vnica. colu. 6. C. de confes.

k ¶ *Pudiere hablar.* In surdo à natiuitate videtur hoc impossibile à natura quia si est surdus à natiuitate est mutus secundum Azo. vbi suprà.

puede fazer testamento.

EL ciego non puede fazer testamẽto, fueras ende desta manera[l], deue llamar siete testigos[m], e vn escriuano publico: e delante dellos deue dezir como quiere fazer su testamento. Otrosi deue nombrar quales son aquellos que establece por sus herederos, e q̃ es lo que manda, e el escriuano deue escreuir todas estas cosas delante los testigos o si erã ante escritas[n], deué ser leydas de i lãte dellos e despues que fueren escritas, e leydas deue dezir el ciego manifiestamente, como aquel es su testamẽto. E de si cada vno delos testigos, deue escriuir su nome[o] en aquella carta, si supiere escreuir: e si non deuelo fazer escriuir a otro. E tãbien el escriuano publico: q̃ escriuiere la carta, como los testigos, deué sellar la carta cõ sus sellos, e si el escriuano publico nõ se pudiere auer, deué auer otro q̃ lo escriua, e que seã cõ el ocho testigos en lugar del escriuano. E esta guarda deue ser fecha enel testamento del ciego, porque non pueda ser fecho ningũ engaño.

l ¶ *Fuera de esta manera.* Probatur hic cæcum non posse testari in scriptis, ita quòd testes & tabellio nesciant eius dispositionẽ: posset etiam cæcus qui testaretur in scriptis faciliter decipi, & subiici sibi vna scriptura pro alia.

m ¶ *Siete testigos.* Hodie sufficiunt. 5. vt in. l. 3. in ordina. Tauri.

n ¶ *Ante escriptas.* Possunt enim ante scribi sine testibus etiam per plures dies, in. l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui testa. face. possi. & ibi Paulus de Cast.

o ¶ *Escriuir su nombre.* An etiam hodie stante. l. 3. Tauri seruãda sit ista solennitas, & aliæ in ista. l. descripte in testamento cęci: videtur quòd sic: quia per legem Tauri nihil est immutatum circa hoc, nisi in numero testium. an aliis ergo seruari debet ista lex. l. sancimus. C. de testa. ita tenet Michael de Cifuentes, & licèt istud videbatur iuridicũ: credo tñ q; in practica nõ possit obtineri, vt ex omissione istius solẽnitatis & sigillorũ testiũ testamentũ cæci vitietur: tũ quia ista sigilla testium deliertint esse in vsu, & subscriptiones tantum exiguntur per. d. Tauri in testamento in scriptis & cum dicta. l. Tauri veniat ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

declarationem legis ordinamẽti,& voluit tollere illud dubiũ, quod causabatur ab illa lege,an per eam derogatum fuisset huic legi partitarum specialiter disponenti circa testamentũ cęci,& declarauit in testamento cæci debere interuenire quinq; testes videtur voluisse quòd in omnibus alijs seruari sufficeret formam.d.l.ordina. secundum quã ista subscriptio & sigillatio non est necessaria, videtur ergo quòd.d.l.tauri voluit corrigere istam.l. disponentem circa formam testamenti cæci,& reducere ad formã.d.l. ordinamento rũ:dum tamẽ interueniant quinq; testes potuit enim d.l.huic derogare cũ sit de iure positiuo, cum & p̃ statutum dicat Bar.posse fieri in.l. si quæramus. ff.de testa.&licet p̃ d.l.ordinanõ poterat rectè dici istã.l.quatenus ad testamentum cæci esse correctã, vt notat Bald.in.d.l. si quæramus.ff. de test.vbi dicit q̃ p̃ statutũ,quo disponitur q̃ sufficiant quinq; testes in testamentis,nõ videf tolli q̃ à iure communi est dispositum in testamento cæci:tamen stante.d.l.tauri.quæ expresse disponit sufficere quinq; testes in testamento cæci: videtur tenendum q̃ istę solennitates huius legis,non sint hodie necessarię:imò quòd ex mente.d.l.videtur quòd vbi non posit haberi tabellio,teneret testamentum cæci nuncupatiuè factum cum quinq; testibus, corã quibus cæcus expresit suam voluntatem:licet nulla fiat inde scriptura articulus tamẽ istę est dubius. Tu cogita procederet tamẽ sine scrupulo quod dico,si cæcus testaretur inter liberos ex cõmuni opinione docto.in.d.l.hac consultissima,quòd illa lex non procedat quando cæcus testaretur inter liberos,posset etiam cæcus testari ad pias causas cum duobus testibus,iuxta capitulũ relatum. & capitulum cũ esses. de testa.vt etiã voluit Alex.in.d.l.hac cõsultissima. colu. fi.

¶ *Ley. XV. Como los que son iudgados a muerte, o son desterrados para siempre, non pueden fazer testamentos.*

IVdgado [a] seyẽdo alguno a muerte, por yerro que ouiesse fecho,pues que tal sentencia fue dada contra el, non puede fazer testamento [b]. Esso mismo dezimos,del que fuesse desterrado para siempre,en alguna ysla, si le tomasse el Rey todo lo suyo:mas si non le tomasse todo lo suyo, o fuesse desterrado a tiempo,bien puede fazer testamento de los bienes que le fincaron. Otrosi aquel contra quien fuesse dada sentencia de muerte,e se alçare della,biẽ podria despues fazer testamẽto de lo suyo: e si ante que fuesse confirmada la sentencia finasse,valdria el testamento que assi ouiesse fecho.Mas si este que fuesse cõdenado a muerte es cauallero, fizieron los sabios antiguos departimiento en razõ del yerro por que era judgado. Ca si el auia fecho yerro en caualleria,assi como estando[c] en hueste, vendiẽdo o baratãdo las armas,o fuesse desmãdado al cabdillo, faziendo lo que le vedaua, o non cumpliendo sus mandamientos, assi como deuiesse, si por tal razon como esta fuesse dada contra el sentencia de muerte,non podria despues fazer testamẽto. Fueras ende si en tal juyzio fuesse otorgado que lo pudiesse fazer. Ca estonce en los bienes que son llamados castrẽse peculium,puede fazer testamento,o mãda:mas de los otros non. E si por auẽtura el cauallero fuesse judgado a muerte porque quebrãtasse su fed[d],o por algũd yerro,que cupiesse en traycion, estonce non podria fazer testamento en ninguna manera.Pero si el yerro que fiziesse el cauallero,non fuesse de fe quebrantada nin tãxesse en pleyto de caualleria. Mas fuesse atal, en que caen los otros omes, comunalmente a las vegadas,assi como por razon de adulterio,o de furto, o de otro yerro qualquier semejante destos, estonce bien podria fazer[e] testamento, despues que fuesse judgado a muerte, guardando,e poniẽdo en el todas aquellas cosas,q̃ los otros omes deuen guardar, e poner en los testamentos. Ca la mayoria, e el preuilleso q̃ el ouiere por razon dela caualleria,en fazer como quisiere, pierdelo por tal sentencia, que fuesse dada contra el.

¶ *Ley. XVI. De los omes que son dados por renes e los judgados por enfamados por cantigas que fizieron, e los que fuessen siervos e de los otros, que non fazen testamento.*

REfenes dan alas vegadas los omes por si alos enemigos por salir de catiuo. [b] E por que estos atales,que son dados en refenes,non son en su poder por ende non pueden fazer testamento. Otrosi dezimos que aquel contra quien fuesse dado juyzio por razõ de cantiga,[b] o por razon de ditado,que ouiesse fecho contra otro,en quel dixesse a tal mal,por que pudiesse ser enfamado,este atal non podria despues fazer testamento. Otro tal seria,si alguno fiziesse tastamento,cuydando que era libre,si despues fuesse prouado que era sieruo, que non valdria su testamento. Esso mismo seria, que non valdria el testamento que fiziesse el que cuydasse ser salido de poder de su padre fil fuesse prouado despues que non era

a ¶ *Captiuo* Idem si dentur pro pace componenda,vel tenẽda secundũ glo.in.l.obsides.ff.eodem.& intellige vt ibi declarant Bal. & Angel. quando darentur obsides his,qui non sunt subditi apud quos nullũ est comercium vel hospitium veluti Turcis.

b ¶ *De cantiga.* Adde.l.lex cornelia.§.fi.ff.de iniur.&.l.is cui.§. primo. &.l. cum lex. ff. eodem.

c ¶ *Despues.* Imò & testamentũ antea factum irritatur,si crimen hæresis vel maiestatis committant l.manichæos. C. de hæreti. declarat Pau. de Castr.in.l.is cui.ff.eodem. & probatur ī l.eius qui.§. 1. ff.eod.& expe ditum est tam de iure canonico, quàm ciuili,q̃ hæretici cuiuscunq; sectæ & credentes & fautores, & receptatores, sunt priuati factione testamẽti, vt in autenti. credentes .C. de hæreti.c.excommunicamus.§.credẽtes.eodem titu.& eorum bona à die commissi criminis sunt confiscata, vt in cap. cum secundũ leges.de hæreti.libro sexto.& tradit Alberi. in.l.cognouimus.C. de hæreti.an autem infamis ex alio crimine posit testari?Paul.de Castr. in.d.l.is cui.§.1.dicit quòd sic & recte vt dicit tex.in.d.l. eius qui.§.1. & in.l.prima.C.de secũd.nup.adde etiam quòd damnatus propter carmen famosum non potest testari,vt in.d.l.is cui.§.1.&.l.lex cornelia.§.fi.ff.de iniur.sed quid si cõmittat delictum Sodomiticũ an possit testari? Phi. Decius in.l.1.C.de secund.nup.numero.7.dicit quòd non ex eo,quia dato q̃ non sit condemnatus ipso facto, videtur infamis.l.palam.§.quæ in adulterio.ff.de ritu nup.priuatus enim intelligitur bonis,vnde non potest testari.& ita dicit fuisse consultum per quendam Anastasium doctorem, vt habetur insertum in libro consiliorum Barba.in fine,& q̃ bona Sodomitę confiscentur habetur iure huius regni in pragmatica regum catholicorum.

¶ *Lex. 15.*

✻ No potest testari cõdemnatus ad mortẽ,vel in insulã deportatus ademptis bonis nisi pẽdente appellatione facto testamento moriat: aut sit miles qui de militari crimine ad mortẽ sit dãnat[a],q̃ potest posteà de castrensibus,si ibi in sententia cõcedat testari nisi pro fidei fractione vel proditione dãnetur:sed si pro alijs criminibus nõ militaribus[b] dãnetur,vt de adulterio,furto,vel de alijs criminib[b], quę etiã non milites cõmittunt tũc potest vt paganus testari: sed noniure militari quia priuilegium illud perdidit per sententiam.h.d.

a ¶ *Iurgado.* Ortum habet à notatis per azonẽ.C. qui testa.facer. pos. in summa.versic.item diximus.

b ¶ *No puede hazer testamento.* Hæ. ll. & alię.ll.iuris communis à quib[b] ista sumpta fuit corriguntur hodie in regno per.l.4.tauri. quinimo & dicunt doctores quòd per statuta & consuetudines locorum dãnati ad mortẽ naturalem vel ciuilẽ,faciunt testamenta,vt dixit Ioa. de Imol.in.c.quia ingredientibus.col.8. de testa. Alberi.in.l.ei[c] qui. §.1.ff.eod.vnde & poterũt donare causa mortis,vt in.l.cũ hic stat[c].§. si miles vxori.ff.de dona.inter virũ & vxo. Sed an sicut per dictã.l. tauri,isti sic damnati habilitãtur ad testamẽti factionẽ actiuã, videãtur, habilitati ad passiuã,vt sic capere possint ex testamẽtis aliorũ? dic q̃ non, vt & in cõmẽto illius legis dixit Michael de Cifuentes. Cui adde id qd̃ habetur p̃ glo. & doctos. in.l.is cui. §.1. in glo.fi.ff. de testa. In contrariũ tamen videtur, q̃ cũ per istã.l. possit testari actiue, per consequẽs videtur habilitatus. q̃ & sit testabilis passiue. Itẽ quia cum nõ sit seruus pœnę ad testandum actiue, sic nec passiue. & fortè ista lex ideo hoc sanciuit, quia nõ repu tauit seruum pœnę damnatum ad mortem, prout & tiam de iure communi loquendo in actẽtica sed hodie.C.de donat. inter virum & vxo. post aliquas glos. quę idem voluerunt quæ opinio videf approbari in.d.l.tauri.Tu cogita,& an possint testari de illis bonis quæ de iure cõmuni confiscabantur, sed per auctenticam bona damnatorum reseruantur certis personis,vt etiam habetur in.l.6.titu.7.partita.7. & in.l.8.titu.10.&.l.5.titu.31.ead.partita.vide per Roderic. Suarez in re petitio.l.9.titu.de las mandas.lib.3.foro.ll.10.limitatione. & tu vide quæ dixi in.l.5.titu.31.7.partita.

c ¶ *Ansi como estando.* Nota hic quod crimen, dicatur militare crimẽ, adde.l.2.&.3.ff.de re milita.&.l.fi.titu.21.partita.2.

d ¶ *Quebrantasse fe.* Idest iuramentũ qd̃ præstitit,cùm fuit assumpt[d] ad militiam, vt habetur in.l.ex militari.ff.de testa.milit. Paul. verò de cast.in.l.& militib[b].C.de testa. militis exponit,vt quia fecit proditionem duci belli vel transfugit ad hostes.

e ¶ *Podria fazer.* Communiter glo.& doctores dicunt contrarium ita intelligentes.l.1. de veter.& milit.successio.dicunt enim quòd miles damnatus de crimine communi non potest facere testamẽtum, ita Azo.in summa.C.de testa.milit.ad finem gl.& doctores in.l.& militibus.C.eod.ista verò lex partitarum dicit quòd miles damnatus de communi crimine ad mortem naturalem,vel ciuilem poterit testari : non tamen gaudebit priuilegio militari in testando:sed testabitur iure communi.

¶ *Lex. 16.*

✻ Obsides qui dati sunt loco captiuorum populi Romani testari non possunt.Item damnatus ob crimen famosum intestabilis efficitur, ideò testamenta facere non potest,nec est capax testamenti.Item de statu suo dubitans vel errans nõ potest testari:vt quia nescit se manu missum vel emancipatũ.Item his quibus à.l. interdicũtur bonæ vt hæretici & rei perduellionis.Item nec seruus.h.d.

talis potest condere testamentum,vt Albericus dicit in autentica ingressi.columna penultima,ad finem.C.de sacro sanct.eccle. glosl.in cap.qui vere.16.q.1.Abb.in.c.cum monasterium.de electio.

f ¶ *Emparedado.* Intellige vt prædixi in alijs, si profitentur sub aliqua ex religionibus approbatis : & de istis fit mentio in.l.29.in quatermo gabell.rũ.

g ¶ *Otra orden.* Quid si nõ ingrediatur monasteriũ,sed ī manu episcopi profitetur regulam monasticã in genere? vide Bal dum in autentica, nisi rogati.C. ad trebe. Inno. & Abb. in cap. porrectum,de reg. & itellige istã l.quãdo ingredif monasterium,seu ordinẽ, qui habet proprium in communi & non in particulari, secundum Alberic. in dict.auten. ingressi.ad fi.

h ¶ *Do entrasse.* Vide plenè in autentica ingressi,& in autentica si qua mulier.C.de sacro sanct. eccle.vbi per glo.& doctores,& latè per Abb.in cap.in præsentia.de ꝓbatio.col.21.cum sequentibus vsq; ad finem. & quid si post ingressum inde recedat,vide per Abb.& doctores in.c.quod te.de cleric.cõiuga.& Socin.consilio.52.volu.4.viso instrumento sindicatus,&c. & & volu.2.consi.122.Bal.in.l.fi vt proponis.C.de nup.

i ¶ *Descendiessen.* Innui videtur hic,quòd posito quòd haberet ascendẽtes legitimos & naturales, propter eos non excluderetur monasterium: imò monasterium excluderet eos quæ fuit opinio Azonis,de qua per glo.super verbo liberos.in dicta autentica,si qua mulier. ex eo quòd monasterium reputatur pro filio.§. sed & hoc præsenti. in aut.de sanctiss.episc.colla.9.& eandem opinionem tenet glo.in.c. si qua mulier.19.q.3. & Specu.in.titu.de stat.monacho.versic. 53. Ioan. Fab.in dicta autentica si qua mulier.& in.§.mortuo.inst. de acquisi. per arrogat.per tex.ibi.contrarium tenuit Placentinus glossator,vt refert glo.in dicta autentica si qua mulier.in prima opinione, gl. ibi posita quam ibi tenent Alber.Iacob.Butrica.Pau.de Castr. & Salic. & ibi dicit Pau.de Cast.quòd ista opinio,quòd parentes seu alii ascẽdentes debeant habere legitimam, tenetur communiter per doctores. & ista etiam opinio communiter tenetur per canonistas in cap. in præsentia.vbi Abb. col. 18. de proba.versi.sed dubium.vbi etiam dicit ita communiter teneri per doctores canonistas, idem etiam tenet Iaso.in dicta autentica si qua mulier,& concordando opiniones vult.vt opinio Azonis procedat,vt illam dispositionẽ(quam permittit illa autentica) non posit tacere filius ingressus,quando non habet liberos,licèt haberet parentes: respectu verò legitimæ, vt debita sit parentibus procedat prima opinio Placentini posita in glo.vt & parẽtibus legitima debeat.& ista opinio,q̃ & parẽtibus debeat legitima,& non excludan f in hoc à monasterio,videf verior, & æquior & ad illud q̃ dicitur monasteriũ haberi loco filii,rñdeo q̃ nõ procedit vbiq;:sed tantum in casibus expressis in iure,vt latè ibi doctores adducũt,& in.c.in præsentia.vbi Felin.col.21.& procedit hęc opinio hodie maximè stante.l.6.in legibus de Toro neq; obstabit ista.l. qa expressum est in iure non debet sumi argumentũ à contrario sensu:quia contra id quod decisum per.l.nã & si parentibus.ff.de inoffic. testa.l.4. titu.13. infrà ead.part.&.d.l.6.de Toro facit.l.si filius.C.de inoffic. donatio.& idẽ q̃ in ista.l.partitarũ dicitur, habetur in auc.si qua mulier.& nihilominus magis cõmuniter tenetur prædicta opinio per docto.imò & Specu.idem voluit vbi suprà,nõ enim firmat primã opinionẽ,imò videf residere in opinione,quã vltimo recitat ibi tertii dicunt,&c. quę fuit opinio cõcordans & distinguens,quã posuit & tenet Iaso.vbi suprà, & si quis dicat q̃ Specu.inferius,in versi.ad præmissorũ.vbi se remit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit videtur tenere primam opinionem, sufficit quòd in contrarium se habet communis opinio, tam legistarum quàm canonistarum, & vt dixi pro ista parte multùm vrget. d.l.6. de Toro, neq; obstat.d.§. mortuo.in.fi.de acquisi.per arroga.quia debet limitari, nisi respectu legitimæ debitæ patri naturali, in illa enim non fuit præiudicatum patri naturali per arrogationem, prout tetigi in l. fi. tit. 16. parti. 4.

a ¶ *Puede partir.* Sūpta est ista lex ex autenti ca si qua mulier. C. d' sacro sanct. eccl. vbi plenè per glo. & docto. & 19. q. 3. c. fi qua. vbi bona glos. vide plenè per Abb. in. d. c. in præsentia. per 10. fi. col. de ꝓba. & reuocare & mutare pōt testamentum ante professionem factum inter liberos vel monasterium aliter disponendo: nō vero fauore extranei vt tradit Bald. in. d. autent. si q̄ mulier, dūmodo non sit professus ordinem minorū, vbi & Pau. de Cast. & Salic. & Deci⁹ in. d. c. i ꝑsentia. de proba. nume. 68. licet Abb. ibi voluerit q̄ post ꝓfessionē nullo modo posit.

puede partir [a] entre ellos lo que ouiere, de manera, que de a cada vno dellos su legitima parte e non mas. E si por auentura mas les quisiere dar de su parte legitima, estonce tanta parte deue ser dada al monasterio quāta cayere al vno dellos. [b] E a esta parte legitima, dizen en latin, parte debita iure nature. Empero si despues que entrasse en la religion, se muriesse, ante que partiesse lo suyo a sus herederos, assi como sobre dicho es, sus fijos [c] deuen auer su legitima parte, e el monesterio todo lo otro. E la legitima parte que deuen auer [d] los fijos es esta, que si fuerē quatro o dende ayuso, deuen auer delas tres partes la vna, de todos los bienes de aquel aquien heredan. E si fueren cinco o mas, deuē auer la meytad, e por esso es llamada esta parte legitima, porque la otorga la ley alos fijos, e deuen la auer libre: e quita sin embargo, e sin agrauamiento, [e] e sin ninguna condicion. E los Obispos, e los otros clerigos, como, e de que cosas pueden fazer testamento, mue strasse en la primera partida deste libro, en el titulo que fabla del pegujar de los clerigos.

¶ *Ley. XVIII. Como se puede desatar el testamēto por mudar se el estado de aquel que lo fizo.*

MVdar se puede el estado del ome en tres maneras, que por cada vna dellas se desataria el testamento que ante ouiesse fecho. La primera es, quando aquel que faze el testamento es dañado para siempre a sofrir alguna pena. [f] Ca este a tal non osa despues beuir en otro lugar, si non en aquel, o ha de ser penado, e es como sieruo, [g] e non ha despues sus fijos en su poder como auia antes. E esso mismo seria, quando alguno que fuesse franqueado, lo tornassen a seruidumbre, por que fuera desconoscente a su señor quel aforro, e perdiesse la libertad por otra razon e a este mudamiento dizen en latin maxima capitis diminutio: que quier tanto dezir. como el mayor mudamiento de estado que a ome puede acaescer, porque por ella pierde la libertad, e la cibdad, e su familia. La segunda manera es, quando alguno es desterrado para siempre. [h] en alguna ysla, por juyzio, que nunca ha de salir della, quier le sean tomados todos sus bienes o non. E a esta dizen en latin media capitis diminutio, que quier tanto dezir en romance, como mediano mudamiento del estado del ome, ca por este pierde la cibdad e la familia. La tercera es, como si aquel que non es en poder de otro, se dexa porfijar, e cae porende en poder de aquel q̄l porfijo: ca muda su estado. E a este mudamiento dizen en latin minima capitis diminutio, [a] que quier tanto dezir en romance, como el menor mudamiento q̄ ome puede auer en su estado, ca por ella muda la familia tan solamēte, e nō mas. Epor qualqer destos mudamientos que a ome auēga, despues q̄ ouiesse fecho su testamēto, dezimos q̄ se desata porende.

¶ *Ley. XIX. Como se puede cobrar el testamento que fue quebrantado por alguno delos tres mudamientos sobre dichos.*

OBrando alguno su estado cumplidamēte, que auia mudado, en alguna delas maneras que diximos en la ley ante desta, si quier que vala el testamento q̄ ante ouiesse fecho, e que se non embargue por razon del mudamiento, puede lo cōfirmar [b] por su carta, o por su palabra delante testigos, [c] diziēdo que quiere, que vala el testamento, que auia fecho ante que fuesse mudado su estado, e si lo assi dixere deue valer de alli adelante, en la manera que lo auia fecho.

b ¶ *Vno dellos.* Si partes fuerunt æquales inter filios planè procedit: si verò fuerunt inæquales, tunc glo. in. d. auten. si qua mulier. super verbo connumerata intelligit, quòd tantum detur monasterio quātum fuit datum illi filio, cui plus fuit datum. cum qua glo. transit ibi Bart. intelligens hoc quādo pater disponi diuidendo inter liberos facta iam professione ex privilegio illius tex. nō ergo posset pater, qui religionem fuit ingressus, facta iam professione per eum meliorare in tertio bonorum vnū ex filiis iuxta. l. fori. cùm hoc esset lædere monasterium, cui non potest aliud tertium melioriæ assignari: quia grauarentur alii filii in legitima, intellige etiam & limita ista. l. ita quòd monasterio nō assignetur vltra quintum bonorum patris, cum omnia alia bona ex. l. fori sint legitima filiorum in qua non possunt grauari.

c ¶ *Sus fyos.* Sed an teneantur expectare mortem naturalem patris, vel possint statim filii petere suam legitimam? gloss. penul. in. d. auten. si qua mulier dubitauit, super hoc legistæ cōmuniter tenēt, q̄ expecte tur mors patris q̄n fuit ingressus ordinē q̄ potest habere propriū in cōmuni, vt tradit Sali. & Ias. post alios in. d. auf. si qua mulier. docto. verò canonistæ cōtrarium per tex. in. c. cùm scimus. de regula. q tū hoc non ꝓbat & mihi plus placet legistarū opinio, cui fauet tex. in. d. auf. si qua mulier, & etiā ista. l. prout dicunt Alber. & Iacob. Butri. in. d. auf. si q̄ mulier, & Deci. in. c. in pūtia. de ꝓba. nu. 67.

d ¶ *Que deuen auer.* Cōcor. cū auf. de trien. & semis. §. 1. colla. 3. & in auf. nouissima. C. de inoffi. testa. de lege tamen fori, quæ seruatur in isto regno oīa bona parentis sunt legitima filiorū, præter quintā partē, vt habet in. d. 9. tit. de las mandas. lib. 3. foro. li. & q̄ teneat ista taxatio legitimæ etiā respectu ecclesiarū, & clericorū, vide per Feli. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 37. & 38. de constitu. vbi nota bi. quinimò si pater reliquit filiis titulo institutionis legitimā eis debitā: & in reliquo instituit hæredē extraneū, & tempore mortis patris bona valebant tantū. 50. & sic quadraginta debebant filiis ex legitima, postea bona aucta fuerūt, ita q̄ valebāt cētū an in isto augmento filii aliquid habeāt, & sic eis ꝓfit ita q̄ possint petere octoginta iure legitimæ, vel an tale augmētū profit hæredi extraneo? de hoc ē tex. notabilis. in. l. si patronū. §. fi. ff. de bo. libe. q̄ tale augmē tūēt si habeat originē à causa anteriori, & q̄ retro fingit ad tēpus vitæ patris, non fit filiorū, sed hæredis in totū ꝑ quā. l. ita tenet Paul. de Castr. in. l. in ratione in principi. vers. vltimò quæro. ff. ad. l. falci. & in. l. in quantitate. in prin. ff. eod. vbi etiam ponit rationē cur aliud fit i legatis in casu in quo augmē tū facultatum testatoris pro dest legatariis & dicit hoc ió esse, quia in legitima ei⁹ valet referri debet ad tempus mortis. l. cum quæritur. C. de in offi. testa. vbi vide Iaso. hoc limitantem, sed quid si pater non reliquit integram legitimam filiis, & ideo agant ad supplementum, an istud debeat suppleri tam ab hærede, quàm à legatariis, quibus defunctus legata reliquit? vide per Bart. & Pau. de Castr. in. l. in quartam. ff. ad. l. falcid. vbi Barto. vult, quòd ab omnibus pro rata debet suppleri. & limitat Pau. de Castr. quando legata essent in speciebus: secus si in quantitate, vide ibi per eum.

e ¶ *Sin agrauamiento.* Adde. l. ii. titu. 4. infrà ead. parti. & q̄ ibi dicam.

¶ *Lex.* 18.

* Infirmatur testamentum per maximam capitis diminutionem, per quam libertas, & ciuitas & familia perduntur, aut per mediam, qua ciuitas & familia, vt de portatione, siue per minimam qua sola familia perditur. vt per arrogationē, per quā testamentum ante factū infirmatur. hoc dicit.

f ¶ *Pena.* Vt si est damnatus in metallum, vt in. §. primo. institu. de capit. diminu.

g ¶ *Como sieruo.* Hodie tamen per. l. tauri. 4. non rumpetur neque irritabitur testamentum damnati ad hanc mortem ciuilem, quia cum dict. l. permittat tali testari, permittit etiam à fortiori, vt testamentū eius ante factum non irritetur: sed valeat ipso perseuerante in eadē voluntate. l. si quis filio ex hęredato. §. irritum, versi. qua ratione. ff. de iniust. rup.

h ¶ *Para siempre.* hodie dic de isto deportato. vt dixi suprà eodem. in glo. proxima, de damnato in opus publicum.

a ¶ *Minima capitis diminutio.* Sed cum ista etiam contingat per emancipationem, vt in. §. 3 institu. de capit. diminu. & per illam testamentum filii familias de iure communi, qui poterat testari de castrensibus, vt suprà eodem. l. 13. irritetur, vt in. §. alio. & in. §. non tamen. inst. quib. mod. testa. infirmē. An hodie stante. l. 5., tauri. qua permitti - turcuicunque filio familias testari, irritabitur per emācipationē testamentū ab eo factum? vide quòd sic, vt in. §. pen. & ibi Ioan. Fab. insti. de testa. milit. qui vult ꝙ requiratur aliqua expressa renouatio testamenti, vt teneat. glos. tū ibi vult, quòd sufficiat tacita, ex quo ꝓsistit in eadē voluntate. Et hoc puto verius. Et nota bene ad. d. l. tauri, & probatur hoc expressè in. l. si quis filio ex hæreda to. §. fi. ff. de in iust. rup. cùm eā mutet̄ status in melius, nō rumpitur testamentū.

¶ *Lex.* 19.

* Recuperato statu, per capitis diminutionem perdito conualidatur testamentū eius prius factum: si expresse coram testibus dicat velle validari. hoc dicit.

b ¶ *Puedelo confirmar.* Adde. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bonor. pos. secundum tabul, & dicit Ioan. Fab. & etiam Angel. in. §. non tamen. instit. quib. mod. testa. infirmen. quòd istud testamentum reconualescit de iure prætorio, & sic etiam hodie erit vnus de casibus, in quibus erit necessaria bonorum possessio secūdum tabulas. & volunt Azo. C. eod. in summa. quia tale testamentum reconualescit prętorio iure, ego verò attento isto iure partitarum, quod nō curauit de istis bonorum possessionibus, credo quòd non erit necessaria talis bonorum possessio, & hæres poterit adire ex tali testamento sic confirmato, & quòd procedit siue testamentum fuerit in scriptis: siue nūcupatiuum, cùm. l. ista generaliter loquatur, & militet eadem ratio, neq; erit locus disputationi an tabulæ testamenti extent, vel non, de quo per Ioan. Fab. in. d. §. non tamen.

c ¶ *Testigos.* De iure communi requirebātur quinq;, vt not. glos. & ibi Barto. in. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bono. pos. secundum tabu. Bald. in. l. si. colum. sexta. C. vnd. legiti. Paul. de Castr. in. l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testa. Ange. in. d. §. non tamen, hodie de iure regni seruandum esset quod habetur in prælega. l. prima. titu. de los testamentos. lib. 5. ordina. & in. l. 3. tauri.

¶ *Lex.* 20.

* Infirmatur testamentum posthumi agnatione si in eo non fuit institutus, quia dicitur prætentus post testamētū vel mortē patris natus. Item etiam infirmatur per arrogationem vel adoptionem posteà factam. hoc dicit.

d ¶ *Posthumus.* Sumptum est hoc principium à dictis Azonis. C. de posthu. hæredib. insti. in summa.

e ¶ *Enesta misma manera.* Improprie tamē vt in. l. tertia. in principio. ff. de iniusti. rup. testam.

f ¶ *Quebrantan.* Adde. l. posthumo nato. C. de bonor. possess. contra tabull. & l. tertia, ff. de iniust. rupt. & §. posthumi. & §. posthumorum institu. de exhæredat. libero. & non rumpitur testamentum vsque quo nascatur posthumus: licēt sit in vtero, quia non est antea suus hæres, cùm neq; homo. vt in. l. si. ff. de asignan. liber. l. fi. ff. de colla. bonorum, bene tamen aperit edictum alii iam nato, vt in. l. illud. §. fi. ff. de bono. possess. contra tabul. & nota quòd licet posthumus approbet testamentum patris: tamen adhuc testamentum non valet quia non adest voluntas testantis nascēte posthumo, de quo ipse nō cogitauit secūdum Bal. qui dicit hoc nouum & mirabile. in. l. si cū vel i vtero. C. de testa. milit. & an debeant legata ad pias causas rupto testamēto præteritione post humi? vi. Bar. in. l. 1. colu. 12. verficu. secundo. quæro. C. de sacro sanc. eccl. vbi tenet ꝙ sic: quando pater ignorauit posthumū quod Baldus in. l. 1. colum. penulti. C. de inoffic. dona. limitat quantū attinet ad legitimam.

¶ *Ley. XX. Como se desata el testamento por fijo que nasciesse despues del fazedor, o por otro a qui en porfijasse.*

POsthumus [d] es llamado en Latin propriamēte, el moço que nasce despues de muerte de su padre. E dessa misma manera [e] puede ser llamado el fijo que nascio despues que el padre ha fecho el testamento postrimero. E estos fijos ales, q̄brātā [f] los testamētos de sus padres, en que non ouiessen seydo establescidos por herederos. Otrosi dezimos, q̄ si alguno ouiesse fecho testamento, e despues porfijasse a otro de manera q̄ el porfijado se tornasse en poder [g] del, q̄ por tal porfijamiēto, [g] se desataria el testamento que ante ouiesse fecho aquel quel porfijo.

¶ *Ley. XXI. Como se quebranta el primero testamento por otro que fuesse fecho despues.*

EL primero testamento se puede desatar por otro [i] que fuesse fecho despues cumplidamē [h]

h ¶ *Profisjamiento.* Quid per ingressum monasterii, an rūpatur testamētum prius factum? variæ fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in autentic. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccle. Abb. & alios. in. c. in præsentia, de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet quam limitarem nisi tantum tēpus transierit à die conditi testamēti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc tenerem opinionem Barto.

¶ *Lex.* 21.

* Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse qua mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si vixit, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamenti amore Deissa vel consanguineis, vel amicis debētur. h. d.

i ¶ *Por otre.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniusti. & rupt. §. posteriore. instit. quib. mod. testa. infirmen. cum. §, sequenti. & l. si iure. ff. de legat. 3. & procedit hoc etiam si ex secūdo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q̄ fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in. d. l. cū in secundo, & in. d. §. posteriore, & l. pater filio. ff. de hære. insti. Paul. de Cast. in. l. sancimus. C. de testa. & tenent Bal. Angel. Ioan. de Imol. in. l. sed & si in cōditione. §. fi. ff. de hæred. insti. Alex. cōsi. 37. vol. 1. co. 2. ꝓ fi. & licēt Bar. & facit hoc ad q̄stionē, vt si quis in testamēto fecit maioriā de. 3. &. 5. bonorū, vel de oībus bonis in casu quo posset sine priuilegio principis: q̄ si postea in. 2. testō aliter testet, & nō perficiat istud secūdū testm: q̄ nō vī ex hoc reuocata maioria facta in primo testamēto. si tñ p̄ima maioria facta esset ex facultate regia vī forte, q̄ incipiēs aliter testari, & si nō perficiat videatur reuocata prima maioria, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. ꝓcedit etiā ista lex. & si, ꝑlegato facto in primo testō hæres cauisset legatario, vt in. l. cū quis decedēs. §. fi. ff. de. lega. 3. & tenet Bar. in. l. statius florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiā dicit, q̄ si testator in primo testō reliquit alicui fundū sub onere, ne alienet extra familā, & in secundo testō eundem fundū relinquit simpliciter, q̄ nō videt repertū onus de non alienādo, de quo in primo testō allegat. d. l. fi iure, Quid autē si testator nō fecit testm aliud, sed corā septē testibus dixit, q̄ nolebat testm primū valere, an ex hoc irritabit testm? tex. in. §. pe. cū gl. insti. q̄b. mod. testa. infirmen. vult expresse quòd non: quod Bart. in. d. l. fi iure. intelligit procedere, quādo testator nō adiecit, q̄ ideo reuocabat primū testm,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia volebat decedere intestatus. si autem hoc adiecisset, tunc quia tacitè sunt instituti venientes ab intestato, reuocatur primum testamentum, pro quo facit licèt ipse Barto. non alleget. l. 1. §. si hæres. ff. si tabul. testa. nulle. ex tab. & ad text. qui videbatur obstare. in. l. militis. §. Veteranus. ff. de testa. mili. respondet Ioan. de Imol. in. l. si. ita. §. regula. ff. deli bc. & posth. ꝙ ibi illa verba fuerunt ꝓlata non interueniẽte legitimo numero testiũ ꝓferrẽtur, & ista opinio Bart. est magis cõmunis prout attestatur Alex. con. 30. volu. 3. in. 2. dubio & consil. 140. volu. 2. incipienti. paucis vtar. & in l. Sãcimus. C. de testa. colũpen. vbi. vid. sed qd si testator nõ vtatur verbis in reuocando primũ testamẽtum: sed facto rumpendo illud vel scindendo? vide. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secundum tabul. & l. nostram. C. de testa. & Oldra. con. 144. Quid tamen si vtrunq; testamentũ etiam diuersis temporibus factum idem contineret? videtur ꝙ teneret vtrunq; argumento. l. 12. suprà eo. & eius qd' notat Ioan. Faber. in. d. §. posteriore. Itẽ intellige istam. l. dum tamen ex secundo testamento hæreditas posit adiri, vel habetur in. d. §. posteriore. & in. d. l. cũ in secundo. vbi vide per doct. signanter per Ioan. de Imol. quid si secundum testamentũ fuit nullũ potest tñ cõualescere ex aliquo iure. & quid si in secũdo testamẽto institut' fuit hæres incapax: vide in. l. cũ quidã. ff. de his quib. vt indig. vbi Bar. & quid si secũdo testamẽto fit institutus aliquis hõ potens & testamentum fuit nuncupatiũ, & sic deberet probari per testes vide. l. nolumus. C. de testa. & per Alexand. consil. 105. volu. 4.

a ¶ *Complidamente.* Concordat. d. §. posteriore. cum sequenti & d. l. si iure. ff. de lega. 3. q̃ est lex singularis. & ibi Bart. notat, ꝙ licet, in secũdo testõ inualido sit illa clausula derogatoria cassans & irritãs oẽ aliud testim non ꝓ hoc videtur reuocatũ primum validũ, quod etiã notat Paul. de Castr. per illam. l. singularem in. l. Sãcimus. C. de testa. in fine.

b ¶ *No deroga al primero.* Approbat ista. l. opinionem. specula. tit. de instrumen. edicto. §. compendiose col. 11. verſiculo quid si is. qui ita intelligit dispositionem. l. fi. ff. de hæredib. instit. à qua ista sumpta est & quæ ibi notat Bald. col. 6. verſic. mõ quæro. & verſiculo sequẽtũ. & an stetur verbo testatoris cũ ea cãm ab eo inserta, cur aliud faciat: vide tex. nota bilẽ. ꝙ fic in. l. diui. ff. de adimẽ. lega. nisi ꝓbaret testatorẽ errasse, vt dicit Bar. ibi argu. d. l. fi. & vi. l. epistola. ff. ad trebel. in pri.

c ¶ *El testador se mouio.* Expressa illa causa vt suprà: si tamen causa esset in mente retenta non rumperet primum testamẽtum, vt voluit glo. in. d. l. fi. in, glo. pen. & quid si falsa causa propter quam testator motus fuit, non fuit ex pressa in testamento sed coram testibus: vide per Ioan. de Imol. in. d. l. fi. colũ. 4. volentem ꝙ non sufficiat, nisi exprimatur coram tot testibus, quot requiruntur ad validitatem testamenti: non enim sufficeret secundum eum si expressisset coram duobus testibus, & facit ista. l. vt si instituens maioriam in filium secundum dicat, quia fortuna fuit, ꝙ non potui eam facere in filium primogenitũ: ꝙ si in hoc fuit errore ductus, ꝙ retractet institutio in secundũ, & videatur facta in primogenitũ: aduerte tñ qa differt casus iste à casu. l. hui⁹ qa in ista. l. interuenerat prima institutio i casu nõ non. sed tacitè etiam hic videtur eã facere, argu. l. 3. C. de inoffi. testa. cogita & quid si cum filius primogenitus esset extra regnũ secundo genitus publicari fecit illum esse mortuum: cùm re vera non esset: & ita pater fecit maioriam in secundo genitum, an auferatur ab eo, & detur primogenito venieti? decides ex notatis per Bald. ĩ. l. 1. C. si quis alĩ. testa. ꝓhi. & per Bar. in. l. fi. ff. eo. & cũ isto casu maioria nõ quæreretur fisco, neq; secundo genitus sit soluendo interesse, videtur ꝙ auocet primogenit⁹ ab eo. potest etiam induci ista. l. & d. l. fi. ff. de hære. instĩ. ꝙ si pater fecit suũ testamentũ & in eo maioriã fecit in filium maiorem etiã vltra tertiã bonorũ, & supplicauit principi vt confirmaret eius dispositionẽ, & postea ignorans ꝙ princeps ad eius supplicationẽ iam cõfirmauerat faciat secundum tenorem testamentum in quo eidẽ filio iure maioriæ relinquat tertiã bonorum, quod per hoc non videatur reuocata prima maioria, ex quo intentio eius erat fauendi huic filio. vi. consi. Alex. 103. 4. volumi. & quia inducta ad augmentũ nõ debent operari diminutionẽ. & quid si mater fecit maioriam in filium secundum dicens quia pater tuus fecit maioriam in fratrem tum maiorem vt tu possis honeste viuere facio in te maioriã de talibus bonis an si pater iam reuocauerat maioriam reducẽs filios ad æqualitatem tenebit institutio facta à matre? & videtur ꝙ sic ꝓ tex. not. iuncta. gl. cõmuniter ibi approbata in. l. si ita legatũ sit. ff. de condi. & demonst. in contrarium videtur ista. l. & qd̃ notat Bar. ĩ. l. 1. C. de sacro. eccle. dicẽs ꝙ si testator relinqt aliqd alicui tanq̃ paupi q in veritate erat diues sed ignorabat testator ꝙ nõ debẽt illi relictũ & facit. l. alteri. ff. d' adi. lega. & ista pars videt æquior videas Soci. post Cuma. in. d. l. si ita legatũ & cogita latius super hoc.

d ¶ *Enel primero.* Nota multũ ista. l. nam. d. l. fi. ff. de hæredib. instĩ. à qua sumpta est tantũ dicit delegatis in secũdo testamẽto relictis. & Ioan. de Imol. ibi col. 5. tenet cõtrariũ imo ꝙ legata in primo testamẽto relicta nõ debeãtur: mouetur ex dictis Bar. in. d. l. fi iure ff. delegat. 3. & ꝓ illũ tex. à cõtrario sensu: & quia in dubio nõ videt fuisse mens testatis degraũdo hæredẽ duplici onere. l. titia. §. q in vita. ff. de lega. secundo refert tñ, ꝙ Bal. ibidem voluit, ꝙ etiã legata primi testamenti debeantur, dum dixit: ꝙ secundum testamentum ex causa falsa si nasi factum non rumpit primum: sed onerat hæredem scriptum in primo ad nouam præstationem legatorum, etiam secundi sed ꝙ prima pars secũdum eundem Ioan. de Imol. imò ꝙ legata ex primo nõ debeãtur, videtur sibi æquior & verior, licèt secundum eũ non sit fine dubitatione, propter auctoritatem Bald. tene ergo menti istam. partitarum expresse decidentem legata primi testamenti deberi.

e ¶ *Enel segundo.* Limita & intellige, nisi præfatio falsi testamẽti, etiam concerneret legata in secundo testamento relicta: nam tunc si alia legata essent in magna quãtitate, nõ deberẽtur, licèt aliud esset si essent modica, argumento. l. si filie. ff. de legat. 3. si vero falsa causa tantũ concerneret institutionem, & non legata: tunc indistincte deberentur secundum Bar. in. d. l. fi. ff. de hæredib. instit. idem tamen Bartol. in. l. demonstratio. §. quod aũt. ff. de condit. & demonstra. videtur in distincte limitare. d. l. fi. ꝙ ita demum procedat, si relicta essent modica & secundum hoc videtur de mẽte Bart. fuisse, ꝙ legata primi testamenti omnia deberentur, vt tetigi in glo. superiori. Ioan. de Imol. tamen in. d. l. fin. col. 6. videtur inclinare. ꝙ ex quo testator non ꝓposuit præfationem circa legata secundi testamenti, ꝙ illa indistincte debeantur argumento. l. vnicæ. §. finautem deficientis. C. de caduc. toll. & ꝙ hoc videtur verius de iure, licèt primum sit æquius supposita opinione, ꝙ debeantur vtraq; legata. ¶ *Lex. 22.*

* Si in primo testamẽto sunt instituti descendentes, vel apposita clausula quòd testamentum postea factum non valeat, non rũpitur primum testamentum per secundum: nisi in eo de primo & de clausula mentio fiat: sed si per secũdum cum quinq; testibus factum ab intestato succeſſurus instituatur cõsanguineus, infirmatur prius solenniter factum in quo extraneus extitit institutus. h. d.

a ¶ *De suso diximos.* Vt suprà eodem. l. octaua.

b ¶ *Señaladamente.* Adde. l. si quis. in principio testamenti. ff. de lega. 2. nõ ergo sufficeret, ꝙ diceret in genere. Nõ obstante quocunq; testõ suso diximos. [a] La otra es, quãdo el testador dize assi, este mio testamẽto que agora fago, quiero q̃ vala para siẽpre, e non quiero que vala otro testamẽto q̃ fuesse fallado, q̃ ouiesse fecho ãte deste, nin despues. Ca si acaescisse, q̃ este atal mudasse su voluntad, e fiziesse otro testamẽto, nõ q̃brantaria porende el otro, q̃ ouiesse anfecho, fueras ẽde, si el testador dixesse en el postrimero testamento señaladamente, [b] q̃ reuocaua el otro, e q̃ non tuuiesse daño, [c] a aquel testamento que agora fazia, las palabras q̃ dixera enel primero. E otrosi dezimos, q̃ si algũ ome fiziesse su testamento acabadamẽte ante siete testigos, en que establesciesse por su heredero algun ome estraño, [d] si despues desto fiziesse otro testamento, ante cinco testigos, [e] en que establesciesse por su heredero algun su pariente, a tal que si el muriesse sin testamẽto, heredaria lo suyo por derecho, estonce el testamento postrimero valdria. [f] e non el primero, maguer fuesse fecho acabadamente.

¶ *Ley. XXIII. Como el testamento postrimero deue ser fecho acabdamente, para poder desatar el otro que fuesse fecho ante.*

[A]Cabadamẽte auiẽdo algũ ome fecho su testamẽto, si despues desso, queriẽdo lo reuocar, comẽçasse a fazer otro, e non lo acabasse, [g] por algun embargo, quel auiniesse, o por otra razon, non se embargaria porende el testamento primero. Ca derecho es, q̃l testamẽto q̃ es fecho acabadamẽte ãte siete testigos que non se desate por otro, q̃ non fuesse cumplido. Pero si alguuo ouiesse fecho

c ¶ *Cinco testigos.* Hodie parũ vtilitatis in hoc haberet dispositio hui⁹. l. cũ per. l. ordina. titu. 2. lib. 5. hodie iã nõ requirant̃ septẽ in testamẽtis: sed sufficiat numer⁹ quinq; testiũ, vel triũ cũ tabellione, posset tñ forte practicari, qñ in prio testõ solẽni secũdũ solẽnitatẽ. d. l. ordina. vt. l. 3. tauri. in prio esset institut⁹ extraneus in secũdo autẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testib⁹ etiã nõ vicinis, & sine tabellione, q̃d est notandũ, vel etiã, si primũ testim esset factũ corã. 7. testib⁹, & nõ vicinis: cũ & illud teneret etiã hodie. d. l. ordin. nõ obstãte, q̃ imò potius permittit, cũ nõ velit tollere dispositiões harũ legũ, imo expresse in fine dicit, ꝙ valeat testim cũ bonis testimoniis. 1. cũ nu. 7. testiũ. si testator nolit seruare dispositionẽ. d. l. q̃ permittit cũ tabellione, vel si minore numero testiũ, vt ibi habet: si em in primo ita solẽni cũ. 7. testib⁹ instituerẽt extraneus, & in secõdo instituerent veniẽtes ab intestato corã quinq; testibus, etiã non vicinis, & etiã si tabellio haberi poterat tenebit secũm ex dispositiõe hui⁹ tex. & tollet primũ, q̃d nota bñ, & sic adhuc q̃d in ista. l. disponit poterit esse magnæ vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis, argumen. reg. l. si serui vestri. C. de noxa.

f ¶ *Valdria.* nõ vt testim, sed vt intestati volũtas, vt. i. d. l. hac cõsultissima §. si qs aũt. & debebunt legata in hoc. 2. testõ relicta. secũm Bal. in. d. §. si qs autẽ. sed qd si in prio testõ fuit facta repetitio fideicõmissi ab intestato, nũqd faciet valere fideicõmissũ i prio testõ relictũ, ex q̃ per istud testim secũm min⁹ solẽne, in q̃ sunt instituti veniẽtes ab intestato, res est redacta ad causam intestatiꝰ dic ꝙ nõ, q̃ facto testatoris primũ testim corruit, cũ oibus clausulis suis, illa em clausula subintelligit nisi testator pœnituerit, vt. d. Bal. in. l. eã quã. co. 5. C. de fideic. polt Iaco. de Aret. & Nicolaũ. de Matha. allegat. l. cum qui. §. fi. ff. de his quib. vt indign. ¶ *Lex. 23.*

* Per secũdũ testim imperfectũ nõ rũpit primũ, sed si aliqs de nõ descẽdentib⁹ est in primo institut⁹ postea corã quinq; testibus testator dicat nolo eũ meũ hæredẽ esse q̃a ingratus, vel cõtra me errauit: vel similia, perdet institutus hæreditatẽ, & applicatur regi: nisi eius loco aliũ instituat in suo testõ quia tunc subrogatus erit hæres. h. d.

d ¶ *Estraño.* Non ergo procedet ista. l. si in primo testamento essent instituti venientes ab intestato, quod etiam tenet Alexan. in. l. hac consultissima. §. si quis autẽ. C. eod. ad fi. de qua ista lex sumpta est, licèt Paul. de Castr. alias voluerit consi. 327. volu. 1. incipit dubiũ facit in suprascripto pũcto, &c. Et facit ista. l. ad. q. ꝙ si pr̃i testamẽto fecit maioriã in filiũ q postea pœnitẽtia ductꝰ in secũdo testamẽto reuocat maioriã & instituit æqliter filios suos ꝓteri to tamen filio maiore ĩ quẽ secerat maioriam vel nepote ex filio maiorisi filius erat mortuꝰ ꝙ non censetur reuocata maioria ex quo ex⁹ secundo testamento nõ potest hæreditas adiri de iure ciuili. vt dixi suprà. l. proxima. & sic nõ ẽ reuocatum primũ. glo. & Bart. in. l. si filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu. & ad intellectum huius qualiter procedat & latiorẽ declarationem videas ibi per Alexand. Sed iuxta hoc pone ꝙ quis fecit maioriã per testim in filiũ suũ maiorẽ virtute facultatis regię polt ea in alio testõ facit aliã maioriã in aliũ filiũ sine licẽtia principis, an per hoc videt reuocata prima maioria? & videt ꝙ sic ex quo virtute legis potuit facere maioriã in secundũ filiũ, in tertia & quinta bonorũ & ꝓsumit ex secũda cõstitutiõe maioriæ ꝙ voluit reuocare primã, vt filii minus lederentur, neq; est verisimile ꝙ filios vellet duplici onere maioriæ grauare. ar. c. mandatũ. de rescript. & l. nauis onustę. ff. ad. l. rhodi. de iactu.

e ¶ *Cinco testigos.* Hodie parũ vtilitatis in hoc haberet dispositio hui⁹. l. cũ per. l. ordina. titu. 2. lib. 5. hodie iã nõ requirant̃ septẽ in testamẽtis: sed sufficiat numer⁹ quinq; testiũ, vel triũ cũ tabellione, posset tñ forte practicari, qñ in prio testõ solẽni secũdũ solẽnitatẽ. d. l. ordina. vt. l. 3. tauri. in prio esset institut⁹ extraneus in secũdo autẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testib⁹ etiã nõ vicinis, & sine tabellione, q̃d est notandũ, vel etiã, si primũ testim esset factũ corã. 7. testib⁹, & nõ vicinis: cũ & illud teneret etiã hodie. d. l. ordin. nõ obstãte, q̃ imò potius permittit, cũ nõ velit tollere dispositiões harũ legũ, imo expresse in fine dicit, ꝙ valeat testim cũ bonis testimoniis. 1. cũ nu. 7. testiũ. si testator nolit seruare dispositionẽ. d. l. q̃ permittit cũ tabellione, vel si minore numero testiũ, vt ibi habet: si em in primo ita solẽni cũ. 7. testib⁹ instituerẽt extraneus, & in secõdo instituerent veniẽtes ab intestato corã quinq; testibus, etiã non vicinis, & etiã si tabellio haberi poterat tenebit secũm ex dispositiõe hui⁹ tex. & tollet primũ, q̃d nota bñ, & sic adhuc q̃d in ista. l. disponit poterit esse magnæ vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis, argumen. reg. l. si serui vestri. C. de noxa.

f ¶ *Valdria.* nõ vt testim, sed vt intestati volũtas, vt. i. d. l. hac cõsultissima §. si qs aũt. & debebunt legata in hoc. 2. testõ relicta. secũm Bal. in. d. §. si qs autẽ. sed qd si in prio testõ fuit facta repetitio fideicõmissi ab intestato, nũqd faciet valere fideicõmissũ i prio testõ relictũ, ex q̃ per istud testim secũm min⁹ solẽne, in q̃ sunt instituti veniẽtes ab intestato, res est redacta ad causam intestatiꝰ dic ꝙ nõ, q̃ facto testatoris primũ testim corruit, cũ oibus clausulis suis, illa em clausula subintelligit nisi testator pœnituerit, vt. d. Bal. in. l. eã quã. co. 5. C. de fideic. polt Iaco. de Aret. & Nicolaũ. de Matha. allegat. l. cum qui. §. fi. ff. de his quib. vt indign. ¶ *Lex. 23.*

* Per secũdũ testim imperfectũ nõ rũpit primũ, sed si aliqs de nõ descẽdentib⁹ est in primo institut⁹ postea corã quinq; testibus testator dicat nolo eũ meũ hæredẽ esse q̃a ingratus, vel cõtra me errauit: vel similia, perdet institutus hæreditatẽ, & applicatur regi: nisi eius loco aliũ instituat in suo testõ quia tunc subrogatus erit hæres. h. d.

g ¶ *Acabasse.* Intellige siue imperfectione volũtatis. vt in. l. fi. s q. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

testa. siue imperfectione solennitatis, vt in l. 2. ff. de iniust. rup. & in. §. posteriore. cũ sequẽti. inst. quib. mo. testa. infir. sed an teneat testamẽ tũ ad pi as causas, & si sit imperfectũ rõne voluntatis? Bal. in repe. l. 1. co. 18. C. de sacro sanct. eccle. y si. sup. 7. q. tenet q nõ: qa esset ridiculũ dicere, q, p parte quis decedat testatus & pro parte intestatus, seu q decedat quis semi testatus Bar. verò in. l. in testõ. ff. de fideicõ. libert. tenuit cõtrariũ, & etiã Io. de Imol. in. l. si is qui. ff. de testa. & Abb. in cap. 1. de succes. ab intesta. & hoc videf verius intelligẽdo, prout prædicti doctores in telligũt, qñ dispositio ad pias causas fuit perfecta, vt potẽ, si iam testator ad alia legata trãsiuit, prout exe. mplificat. Abb. in. d. c. 1. & tradit Deci⁹ cõsi. 159. & fortè idẽ dicendũ videf in dispositiõe inter liberos, secũdũ Abb. vbi suprà q̃d limitandũ videtur secũdũ Ioan. de Imol. in. d. l. si is qui. nisi dispositio inter liberos posset inducere scandalum ꝓpter inæqlitatẽ, quia tũc nõ tenebit dispositio imperfecta ratione volũtatis, etiã inter liberos, quod est bene notandum, vide ibi per eum.

testamento acabado, en q̃ dexasse a otro por su heredero, que non fuesse su fijo, [a] nin delos q̃ descendiessen del, e despues dixesse [b] ante cinco testigos, quiero que fulano que era escrito enel testamento por mio heredero, que lo nõ sea, porque non lo meresce, porque me fue descono sciente: e erro cõtra mi, ca por tal razon [c] o por otra semejante della, que despues el testador assi dixesse, pierde [d] el heredero la herẽcia del finado: e deue ser del rey pues que el testador non quiso que la ouiesse, aquel que establescio por heredero, por el yerro que auia fecho, e non dexo en su testamento otro heredero que heredasse lo suyo. Mas si otro ouiesse dexado por heredero [e] en su testamẽto, en lugar de aquel, deue lo esse auer, e el Rey non a y ninguna demanda.

¶ *Ley. XXIIII. Como se desata el testamento, quando el fazedor del rompe la carta, en que era escrito, o quebanta los sellos.*

QVebrantando a sabiendas el fazedor del testamento, alguno delos sellos dela carta, en que ante ouiesse fecho su testamento en escrito, o tajando algunas de las cuerdas, o rayendo las señales, [f] que ouiesse fecho enla carta el escriuano publico, o rompiẽdo las desatasse [g] el testamento por ello. Pero si fuesse prouado, que alguna destas cosas sobre dichas auiniesse enla carta del testamento, por ocasion, e que nõ fuesse fecho a sabiendas, non se embargaria el testamento porende.

¶ *Ley. XXV. Como todo ome fasta el dia dela muerte, puede mudar su testamento e fazer otro.*

IA voluntad del ome es de tal natura, q̃ se muda ẽ muchas maneras: e porẽde ningun ome non puede fazer testamento tan firme, q̃ lo nõ pueda despues [h] mudar, quando quisiere, fasta el dia que muera, solamente que sea en su memoria, quando lo camiare, e que faga otro acabadamente.

¶ *Ley. XXVI. Que pena deue auer aquel, que embarga a otro, porque non pueda fazer testamento.*

MAlamente yerran algunos omes, embargando a las vegadas a otros, que non puedan fazer testamento. E porende es guisado, que non finquen sin pena aquellos q̃ lo fizierẽ. Onde dezimos q̃ qualquier q̃ tal embargo fiziere a otro, q̃ deue perder el derecho, [a] q̃ deue auer en los bienes de aq̃l q̃ destoruo, en qual manera quier q̃ los deuiesse auer. E aquello q̃ el perdiere por esta razon deue ser de la camara del Rey. E esta pena deue auer, por el grand yerro q̃ fizo a Dios, e por el atreuimiento e el tuerto q̃ faze al Señor de la tierra, e al alma del finado, [b] e a todos los otros omes, en dar mal exẽplo de si.

¶ *Ley. XXVII. Que razones mueuen los omes a embargar a los otros, que nõ fagã testamẽtos: e quantas maneras son deste embargo.*

VAnas e malas razones mueuẽ a los omes a las vegadas a embargar a otros: q̃ non fagan sus testamentos. Ca algunos y a dellos, q̃ fazẽ esto, por que los ayan establescido sus herederos en sus testamentos, e veyendo q̃ quieren fazer otro testamento, embargan q̃ lo nõ fagan, nin cãbien, [c] aquel q̃ auian ya fecho. Otros y a, [d] que son tan propincos, que atiendã de heredar los bienes de sus pariẽtes, si acaesciere que mueran sin mãda: e porendẽ embargan los que non lo puedã fazer. Otros y a, q̃ maguer, [e] cõsienten q̃ fagã testamẽto, cõ todo esso, quierẽ q̃ lo ordene a su guisa e a su plazer, e este embargo fazen en muchas maneras, assi como faziẽdo fuerça, [f] a aq̃llos mismos q̃ quieren fazer sus testamentos, de guisa que los non pueden fazer. E otros y a, que amenazan los escriuanos e a los testigos, con quien lo han de fazer, en manera que non osan venir a aquel que quiere fazer su testamento de lo suyo. E porende mandamos: que qualquier que embargasse a otro en alguna destas maneras sobredichas, o en otra semejante dellas, sil fuere prouado: que pierda, [g] el derecho que podia auer en los bienes de aquel, aquien fizo este embargo, en qual manera quier. Empero si fuerça, nin premia ninguna nol fiziesse, mas rogando le, [h] por buenas palabras: lo aduxesse, aque non fiziesse testamento, estonce non perderia lo que deuia auer, o heredar de los bienes del, maguer el otro por su dicho, o por sus palabras, se dexasse de fazer el testamento: o de cambiar, [i] el que ante auia fecho. E otrosi dezimos que si los fijos, [k] embargaren al padre, que non faga su testamento, que non puedan despues heredar en los bienes del padre, maguer muera sin manda. Mas si fuessen dos fijos o mas: el vno dellos embargasse que non fiziesse el testamento: non los otros, aquellos q̃ lo non embargassen, deuen auer cada vno su parte, e la parte de aquel que lo embargo deue ser del Rey. E esso mismo seria, si el padre embargasse [l] al fijo, que non fiziesse su testamento, de las cosas que lo pudiesse fazer.

a ¶ *Deue perder el derecho.* Concordat cũ. l. 1. 1. resp. ff. si quis aliquẽ testa. prohibue. & in. l. 2. C. eo. & de practica huius mate. vi. notata per Bar to. in. l. fi. ff. eo. & aduerte q̃ & vltra istam pœnam punitur prohibẽs extra ordinem vt voluit glo. & Bart. in. d. l. 1. fi tamen interuenit violentia, tunc pœna ordinaria de vi publica vel priuata. l. qui dolo. §. fi. ff. ad. l. Iul. de vi. publ. & l. 1. ff. ad. l. Iul. de vi. priua. & tenet Guillel. de Cug. Paul. & Alex. in. d. l. 1.

b ¶ *El alma del finado.* Fit enim grauis offensa ei qui vult testari, si prohibeaf, vt in. l. testamẽti. C. de inofficio. testa. propter quam potest exhæredari, vt habetur & est hodie vna de. 14. causis exhæredandi in. l. 4. ti. 7. infrà ead. parti.

¶ *Lex. 27.*

* Si quis prohibeat aliquẽ testari minas testaturo, vel tabellioni, vel testibus ne veniant inferendo: siue sit filius siue alius incurrit pœnã de qua suprà. l. proxima: secus si ei⁹ rogaminibus testator testamentũ facere omittat. h. d.

c ¶ *Ni cambien.* Iste prim⁹ casus ponitur in l. 1. respon. ff. si quis aliquẽ testa. prohib. & vide de isto casu per Bar. in. l. fi. col. pe. versi. 4. casu. ff. eod.

d ¶ *Otrosy a.* De isto casu vide p Bar. in. d. l. fi. col. pe. versi. 3. casu.

e ¶ *Que maguer.* De isto. 3. casu. vide. per Bart. ibi co. 1. super. 1. & 2. casu. per eum posito.

f ¶ *Haziendo fuerça.* Videtur velle ista. l. ex hoc verbo & ex illis, q̃ sequũtur &. l. §. proxima, q̃ si qs cogit aliquẽ ad se instituẽdum vel aliũ, q̃ institutio teneat & auferãtur bona ab eo per fiscũ, tanq̃ ab indigno: cuius cõtrariũ tenet. Ioã. de Imol. in. l. 1. col. 1. ff. de testa. p. gl. ibi. Imo dicit, q̃ tunc institutio sit nulla & mouef: qa liberũ debet esse arbitriũ & volũtas testantis, vt in. l. 1. cũ similibus. C. de sacrosc. eccle. & q̃ coactio interueniẽs annullet actũ ipso iure sicut & alias annullat matrimoniũ. eo quia debet ibi esse plena libertas: vt in. c. cum locum de spõsali. l. 1. C. de sacrosc. eccle. & ꝓ hoc dicit videri esse casum in. l. qui testamẽto. §. fi. ff. de testa. vbi dicit, q̃ coactio facta testib⁹ reddit testamẽtũ nullũ: Multo ergo erit hoc à fortiori, si fit facta testatori: & hoc etiam tenet Iaso. in. l. 1. C. si qs aliquẽ testa. prohibu. docto. tamen in l. C. eo. vt & ipsi referũt, volunt contrariũ: imo q̃ tali etiã casu veniat fiscus auferẽs hæreditatem, vt ab indigno: & sic q̃ institutio tenuerit l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulga. & pupilla. & idẽ volũt iste. ll. partita rũ vt prædixi & forte etiã de iure cõmuni nõ procederet dictũ Imolæ: cum nõ reperiatur expressum institutionẽ vi vel metu factã esse ipso iure nullã. & quia. l. q̃ testamẽto. §. fi. p eum ꝓ casu allegata hoc nõ probat. & dissimile est vim fieri testib⁹, vel testatori: nã testes mietu pturbati præsumit lex eos nõ intelligere, quæ agãtur. & ideo statuissi vi detinent nõ valere testamẽtũ: testator verò licet coact⁹, intelligit tn̄ qd̃ agit: & coacta volũtas, volũtas est regulariter. vt i. c. meritò. 15. q. 1. & c. Abbas, & c. ad audiẽtiam. q̃d met. cauf. vnde dicit Bal. in. l. 1. §. sed si qs. C. cõmu. delega. col. fi. q̃ leges quæ dicũt, q̃ coacta volũtas, voluntas est, ꝓcedũt. in negotio proprio: nõ verò in alieno. vnde nõ ꝓcedit in actu gesto p administratorẽ, vt dicit idem Bald. in ru. de controuer. inuestitu. ad finẽ. & sic dissimilis est actus coactæ, volũtatis in teste, ab actu coactionis ipsi⁹ partis. An aũt debeantur legata ex testamẽto facto p vim? vide Bal. in. l. 1. C. si qs aliquẽ testa. prohibue. co. 2. & q̃d si non interuenit metus sed dolus vi. per Bal. ibi co. fi. & j. eod. l. sequenti.

g ¶ *Pierda.* Et applicabitur fisco. vt suprà. l. ꝓxima & dixi. in glo. præcedẽ. si tñ prohibitio vel coactio fuit in dãnum alterius, quem sta tor instituere volebat succurritur læso vt in authen. vt nul. iudic. §. & hoc puenit colla. 9. & l. Lucius. §. Sem pronia. ff. de lega. 2. & per Barto. in. l. fin. ff. si quis aliquem testa. prohibue. Bald. in. l. 1. colũ. 2. C. eod. verficu. sed quæro hic. & vid. j. eodem. l. 29.

h ¶ *Rogando le.* Add de. etiã. l. fi. ff. si quis aliq. test. ꝓhi. & C. eo. l. fin. & vide not. glo. in. §. Itẽ sacramenta in verbo spõte. de pace. iura. firmã. vbi de minore blanditiis illecto p tutorẽ finita tutela. & adde etiam quod not. Bal. & Salice. in. l. quidquid. C. arbit. tute. Abbas in. c. 2. de pecul. clerico. & Alex. in. l. dedi. §. fi. ff. de cõdi. ob cauf. sed quid si nõ per blanditias: sed p pecuniã se faciat quis hæredẽ instituiꝰ vid. Paul. de Cas. in. l, titio centũ. §. filio. el. 1. ff. de cõdit. & demõst. sed quid si qs volebat decẽ relinquere pupillo. & eius tutor blando sermone attraxit testantẽ, vt sibi relinqueret. vid. glo. in. parte incidisset. in. l. titio. ff. ad municipa. & vid. quæ dixi in. l. 2. ti. 8. j. ead. partita.

i ¶ *Cambiar.* Quid si blãditiis & psuasionib⁹ reuocasset primũ & persuadentem institueret vid. Ias. in. l. 1. C. si qs aliquẽ test. prohibue.

k ¶ *Los fyos.* Adde. l. testamẽti. C. de inofficio. testa. & l. 2. §. fratris. ff. si quis aliq. test. prohib. & Azo. C. eod. in summa.

l ¶ *Si el padre embargasse.* Facit ad quæstionem. de qua per Bal. in. l. testamenti. C. de inofficio. testam. de filio volente testari, qui prohibitus fuit a matre, & testes examinati dicunt, q̃ mater filium dicentem, ego volo relinquere bona titio coram legitimo testium numero, impediuit ne per notarium scribetetur, & expulit notarium, & testes vide ibi per eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex.28.*

Si dominus serui instituti impediat institutẽtem suum testamentum mutare, vel aliud facere: licèt postea seruus manumittatur ante testatoris mortem, non erit hæres, sed propinquior defuncti consanguineus, nisi & ipse impediuit, tunc succedit Rex.h.d.

a ¶ *El señor.* Adde.l.1.§. si dñs ff.si quis aliq. testa. prohib.

b ¶ *Engaño.* Vides hic q̃ dispositiões istæ & titu. si quis aliq.testa.prohib.habẽt locum in prohibente dolo, vide tñ per Bal. in.l.1.col.fina. versi.extra q̃ritur.C.eod.

c ¶ *Heredar.* Istũd verbum non habetur in.d. l.1.§. si dñs. de qua ista sumpta est, & crederem q̃ & si hoc respectu non manumiserit, idem sit dicendum.

d ¶ *E el sea sin culpa.* Nota hoc verbũ: nam facit ad quæstionẽ glos. in.l.2. C.si quis aliq. testa. prohib. an coactio vel dolus tertij cõpellentis aliũ instituere, noceat institutoi? cõmunis conclusio contra glo. ibi est q̃ noceat. solus Iaſ. ibi limitat cõmunẽ opinionẽ procedere, q̃ndo talis institutus fuit sciens aut volẽs: secus vero, si erat ignorãs volens ita esse de mente doct. sed re vera docto. lo quuntur indistinctè, & rationes suæ militant etiam si sit ignorãs. & Iason fuit in hoc inaduertẽter locutus, motus fortè ex.l. non interest C.q̃ met.cau. ibi sciẽte emptore nõ videns, q̃ ibi suppletur, maximè per.g. & doct. confirmatur ista cõmunis opinio sic intellecta per istã l. Sed cui? erit tali casu hæreditas, an fisci vel venientiũ ab intestato? doct. cõmuniter volunt, q̃ fisci: & declarat Salicet. in.d.l.1. C. si quis aliq. test. prohib. ista tñ lex in verbis proximè sequentibus vt aliud velle, vid. quæ dixi in glo. sequenti.

e ¶ *Del mas propinquo pariente.* Si referas ad præcedentia, q̃n seruus factus fuit liber, prout debet referri, deciditur hic vnus casus, qui non erat decisus iure cõmuni: & destruitur cõmunis opinio, de qua per Bart. in.l.fi. col. pe. versi. quarto casu. ff. si quis aliq. testa. prohib. qui voluit, q̃ quando instituti per coactionem vel dolum meũ, erant in mea potestate tpe. phibitionis: licèt nõ essent tpe additionis hæreditatis, aufertur ab eis hæreditas, & applicat fisco: & vt hic vides, decidit contrariũ. & facit ad id quod dixi in glo. S. proxima, q̃n ad compulsionem tertij fuit institutus alius extraneus, vt isto casu hæreditas deferatur venientibus ab intestato propinquioribus & non fisco licèt docto. cõmuniter voluerũt contrariũ vt ibi dixi: cum enim hæreditas sit apud eum qui nullã coactionem nec fraudem adhibuit, videtur iusta prouisio, vt deficiente instituti indignitate potius venientibus ab intestato, q̃ fisco deferatur: si verò institutus participaret in coactione, vel fraude per alium adhibita, tunc procederet opinio communis. & ita intelligitur l.1.C.eo.

f ¶ *El mas propinquo pariente.* Adde glo. fin. in.l.1. in prin. ff. si quis aliq. testa. prohib.

¶ *Lex.29.*

* Dolo vel aliàs impediens testatorẽ Titio relinquere, si hoc probetur soluet ei quę impediuit dũ plicatũ quod eius prætextu perdidit. h.d. Cõcor. cũ auctẽ. vt nulli iudicũ. §. & hoc peruenit.

¶ *Pechar.* Quid si non sit soluendo? dic, q̃ tunc læsus reuertetur contra fiscũ. arg. l.fi. in prin. ff. de eo per quẽ fact. est & l. planè. la.2.§.1. ff. de lega.1. & tenet Bar. in.l. fi. ff. si quis aliquẽ testa. prohib. & vt hoc intelligẽdũ de itereſſe, nõ rei pectu pœnæ dupli, licèt Sali. aliud innuit in dict. l.1. C. si quis aliq. test. prohi.

¶ *Lex.30.*

* Peregrini liberã habẽt testamẽti factionẽ cõsuetudine cõtraria, non obstãte, & eos testari impediens efficit intestabilis, & est puniendus in eo, in q̃ delinquit insup arbitrio iudicis, corporaliter puniet. h.d.

h ¶ *Peregrinos.* Nõ sumas nec intelligas hoc de peregrinis, put sumitur in auct. vt differẽt. iudic. in prin. colla. 9. & ibi not. Bar. sed de peregrinis qui cã deuotionis peregrinãtur, qd̃ patet hic, cùm dicit, e los romeros &c. & ita etiã intelligit Ange. & Pau. de Cast. in auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succesio.

i ¶ *Libre poder.* Ex isto verbo quod etiam ponitur in.d. auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succes. dicebat ibi Ange. q̃ per hoc verbũ vt tolli omnis solennitas iuris ciuilis, circa testamenta peregrinorum, & quòd tenebunt eorum testamenta cum duobus testibus tantùm, vt & dixi suprà. eod. l.4. Crederem tamen istud dictum procedere, quãdo plures testes haberi non possent, aliàs seruanda esset dispositio. de ordina. nota tamen in practica bene dictum Ange.

k ¶ *Mismo.* Punitur quis in eo in quo deliquit, vt in.d. aucten. omnes peregrini. sic & torquetur quis in eo in quo peccauit, vt tradit beat?

¶ *Lex.1. Titulo de los testamentos.*

Si dominus serui instituti impediat instituẽtem suum testamentum mutare, vel aliud facere: licèt postea seruus manumittatur ante testatoris mortem, non erit hæres, sed propinquior defuncti consanguineus, nisi & ipse impediuit, tunc succedit Rex.h.d.

¶ *Ley. XXVIII. Que pena ha el Señor o el sieruo aquien alguno ouiesse establescido por su heredero si el embargo que non faga otro testamento.*

ENfermando algund ome su testamẽto enq̃ establesciese por su heredero sieruo de otro si despues desto quisiesse fazer otro testamẽto e el Señor[a] del sieruo le fiziesse engaño [b] en alguna manera, o embargo por q̃ lo nõ pudiesse fazer, maguer, despues desto afforrasse este a tal su sieruo, porq̃ pudiesse heredar[c] los bienes de aquel q̃ lo ouiesse establescido por su heredero, pierde porẽde aq̃l que fue sieruo el heredamiẽto, por el engaño, o por el embargo q̃ fizo su Señor, maguer que el sea sin culpa.[d] E estos bienes deuen ser del mas propinco pariẽte [e] de aq̃l quel auia fecho su heredero en el, testamento, fueras ende, si este que lo embargasse. fuesse el mismo el mas propinco pariente. [f] Ca estonce non lo auria el: mas deue ser del Rey.

¶ *Ley. XXIX. Como aquel q̃ embarga el que quiere fazer testamento, que nõ lo faga, deue pechar doblado, el que lo fizo perder, a aquellos aquien el testador queria mandar algo.*

MOluntad auiendo algund ome de establescer a otro por heredero en su testamẽto, O demandar le alguna cosa en el: si otro tercero lo embargasse por fuerça, o por engaño, que lo non fiziesse: si el embargo, o el engaño podiesse ser prouado: deue aquel que lo fizo pechar [g] al otro aquien deue ser fecha la manda, doblado, todo aquello quel fizo perder por tal razon como esta.

¶ *Ley. XXX. Que pena mereſcen aquellos que embargan a los pelegrinos e a los romeros que non puedan fazer sus testamentos.*

ENferman a las vezes los pelegrinos [h] e los romeros andando en sus romerias: de manera que sintiendo se muy cuytados de las enfermedades, han de fazer sus testamentos e sus mandas: e por q̃ acaescio ya en algunos logares, que aquellos en cuyas casas posauan, los embargauan maliciosamente, que non pudiessen esto fazer, con intẽcion que si muriessen * que fincassen en ellos todas las cosas que trayan. Porende defendemos, q̃ ninguno ome de nuestro Señorio, nõ sea osado de fazer tan grand maldad como esta delos embargar, nin contrallar en ninguna manera, que ser pueda, que non fagan sus testamentos e sus mandas, en la manera que quisieren. Ante tenemos por bien, e mãdamos: que ayan libre poder [i] para fazer lo e como quier q̃ ellos ordenarẽ, [g] e establescieren: e mandaren fazer de sus cosas con razon, e con derecho. assi lo otorgamos e tenemos por bien que vala: e ningũa costumbre mala, o priuilejo q̃ ouiesse en algund logar cõtra esto non gelo pueda embargar. E si alguno contra esto fuere mandamos, q̃ resciba pena en aquello mismo [k], en q̃ erro, de manera, que de alli adelante testamento, nin mãda que fiziesse nõ vala en ningũa guisa. E de mas desto mandamos que el judgador del logar do acaescie re, le faga escarmiento por ello en el cuerpo e en el auer, segund entendiere que merescе, catando qual fue el yerro que fizo, e la persona contra quien fue fecho.

Grego.24.lib.mora.c.4.gl.in.§. itẽ mutus. inst. quib. nõ est permiss. facer. testa.

* ¶ Caupo seu stabularius vbi peregrin? sine testamẽto moritur ei? bona corã bonis hominib? ostẽdat, & rescribat, & dẽtur episcopo dioceſano, vel ei? vicario, qui scribat cõsanguineis successuris, vt veniant vel mittãt, p̃ bonis & eis mittẽtibus tradatur ea. Si verò nõ mittãt: nec scitur: nec apparet, si habent hæredes eius bona Episcopi arbitrio in pia opera cõuertãt: caupo nẽ cõtra faciẽtẽ in triplũ ei? q̃ occultauit puniãt: & istũd triplũ & alia bona distribuanť p̃ eius anima. h.d.

a ¶ *Sea dado en guarda.* Per iudicem loci, intellige: nam si iu dex in vita eorum eis tenetur impertire auxiliũ: aliàs puniť vt in.l.3.tit.9.li.1. ord. mãto for ti? ipsis mortuis index ad hoc tenebiť.

b ¶ *E el embie a dezir.* hoc ergo pertinet ad cura epi, vt hic & in.d. auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succes. non tñ vt dixi, reputarẽ absolũ, si hoc fiat per iudicẽ secularẽ loci & facit ad hoc. j. eo. l. proxima.

c ¶ *Pudiessen saber.* Sic etiã fit restitutio pauperib?, cùm non reperiatur ille nec hæredes eius, cui debet restitui, vi. per doct. in.ca. cũ tu. de vsu. & in c. cũ sit. de ludeis.

d ¶ *Obras de piedad.* Nõ ergo bona peregrinorũ, vt vacãtia applicabũtur fisco: sed expendentur in pijs causis arbitrio episcopi, vt hic. & in.d. auct. omnes peregrini. & ibi not. Angel

¶ *Lex. 31.*

¶ *Ley. XXXI. Como deuen ser pueſtos en recabdo los bienes de los romeros e de los peligrinos quando mueren sin manda.*

MVriẽdo algun pelegrino, o romero sin testamẽto, osin manda encasa de algũd alberguero: aquel ecuya casa muriere, deue llamar omes buenos de aq̃l logar e mostrarles todas las cosas que trae: e ellos estando delãte, deue las fazer escreuir, non encubriendo ninguna cosa dello: nin tomando para si, nin para otro fueras ende aquello que deuiere auer cõ derecho por su ostalage, o fil ouiesse vendido algo para su vianda. E por que las cosas dellos sean mejor guardadas, mandamos, que todo quãto les fallarẽ, sea dado en guarda [a] al obispo del logar: o a su vicario: e el embie a dezir [b] por su carta a q̃l logar onde el finado era: q̃ aquellos q̃ cõ derecho pudierẽ mostrar, q̃ deuen ser sus herederos, que vengã: o embien vno dellos, cõ carta de personeria delos otros, e que gelo darã. E si tal ome viniere e se mostrare segund derecho que es su heredero, deuẽ gelo todo dar. E si por auctura tal heredero nõ viniere, o nõ pudiesse saber [c] onde era el finado, deuẽ lo todo dar e despender en obras de piedad [d] alli do entierẽ q̃ mejor lo podrã fazer. E si algun ostalero cõtra esto fiziesse, tomãdo, o encubriendo alguna cosa mãdamos q̃ lo peche tres doblado, todo quãto tomare e encubriere, e q̃ faga dello el obispo o su vicario assi como sobre dicho es.

¶ *Ley. XXXII. Como son tenudos los apportellados de los logares de guardar e de amparar su derecho a los pelegrinos e a los romeros.*

TOdos los judgadores e officiales de nuestro Señorio, mãdamos, que señaladamẽte, sea tenudos, cada vno de llos, en su logar: de guardar, e amparar, a los pelegrinos, e los romeros, que non reciban tuerto, nin daño, en sus personas, nin en sus cosas, e que guarden ellos, e fagã guardar, a todos los otros, todas estas cosas, en fecho delos romeros: assi como sobre dichas son. E de mas desto, les mãdamos, que si acaeciere, que algunos romeros, o los herederos dellos, que vinieren por razon de sus testamentos, o de sus bienes ante ellos, q̃ los oyan luego, [e] e los libren lo mas ayna, e lo mejor q̃ pudieren, e sopieren, sin escatima e sin alongamiento. De manera que su romeria, nin su derecho, nõ se les embargue, por alongãça de pleytos escatimosos, nin en otra manera que ser pueda.

Titulo .II. De como deuen ser abiertos los testamentos que son fechos en escrito en poridad.

EScriuen algunos omes sus testamẽtos en poridad, [f] de guisa que los testigos, que escriuen y sus nomes, non saben que es lo que esta escrito en ellos. Onde pues que en el titulo ante deste mostramos las maneras de como se deuen fazer: queremos aqui dezir de como deuẽ ser abiertos despues que fueren assi fechos, porque los omes a quien fuere mãdada alguna cosa en ellos sepan ciertamẽte quanto es. E otro si, que las poridades que son en ellos pueſtas, seã mejor guardadas. E mostraremos quiẽ puede mãdar q̃ se abra el testamento. E ante quien E quãdo puede pedir que lo abran. E en que manera deue ser abierto, e mostrado. E ante quales.

¶ *Ley. I. Quien puede demandar ante el juez que abran el testamento que es escrito en poridad.*

* Hi quib? in testamento in scriptis aliquid relinquitur, p̃n testamẽtũ petere aperiẽdũ: quia sua interest: & hoc petere debẽt coram iudice, post mortẽ testatoris, præstito prius iuramento q̃ non malitiosè, sed credentes sibi aliquid relictum petunt eius aperturam, nec pactum super relictis in eo factum, valet ante aperturam. h.d.

¶ *Lex. 32.*

* Causa peregrinorum, aut eorum successorum super bonis quæ secũ in peregrinatione deferunt, est breuiter terminanda.

e ¶ *Luego.* Ex hoc verbo, & etiam ex sequentibus, videtur velle ista l.

¶ *Titulus. II. Quemadmodũ testamenta aperiantur.*

¶ *En poridad.* Ex hoc videtur, quòd iste Titulus non procedat, nisi in testamento in scriptis: dic tamẽ idẽ esse in testamẽto nuncupatiuo vel eodicillo redacto in scriptis per notarium. gl. & Bartol. in.l.1. in principio. ff. eodem.

¶ *Lex. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Mandado algo.* Et etiam illi quibus nihil est relictũ hoc petere possunt, si eorum interfuit, vt pote si filius sit præteritus, & velit dicere testamentum nullum, secundum Ange. in. l. i. in prin. ff. eod. & sufficeret iuramẽtum ad probandũ, q̃ sua interest, vt voluit glo. & ibi Bar. in. l. i. in princ. ff. eod. Paul. in. l. i. C. eo.

b ¶ *Seyendo muerto.* Debet igitur priusquã testamentum aperiatur & publicet constare de morte testatoris, vt hic & in. l. 2. §. si dubitet. & . l. pupillares. ff. eod. & si notarius dicat, q̃ etiam mortuo testatore nõ debet publicare: qa testator præcepit non ostendi testamẽtũ, nisi certis annis elapsis, dicq̃ non credit notario de hoc, nisi aliter de tali cõmissione appareat, secundũ Angel. in d. §. si dubitet. & adde ad istã. l. l. 102. titu. 18. partit. 3.

c ¶ *Iurar.* Vide l. 3. C. eod:

d ¶ *Oydar.* Ex hoc apparet sufficere iuramentum absq; alia probatiõe interesse, vt dixi supra.

e ¶ *Pleyto.* habes hic expressũ, q̃ sicut non tenet transactio, nisi in spectis & cognitis verbis testamẽti, vel codicillorũ: sic nec pactum gratuitum: & hoc etiam tenuit glos. in. l. de his. ff. de transactio. & ibi Bar. Bal. Angel. & Alberic. contrariũ tamen ibi tenuerunt Guillel. Iacob. de Raue. Rayne. Paul. & Iason.

f ¶ *Ni el compoſicion.* i. transactio, vt in. d. l. de his. & in. l. non est ferendus. ff. de transact. quid autem in sententia, an teneat non visis verbis testamenti? glo. in. l. 3. §. 1. ff. de transact. voluit q̃ in sententia non habeant ista locum per. l. si mater. in princ. ff. de execut. rei iudica. & tenet Bal. & Guillel. & Iacob. de Arena. in. d. l. de his. Bal. in. d. §. 1. Contrarium tamen tenet Paul. de castr. in. d. l. de his. vbi etiam idem tenet Iason asserens se mirari de glos. & docto. tenentibus contrariũ: Cùm contra eos sit tex. expressus secundum eum. in. l. 1. in princ. ff. quemadmod. testa. aperian. ibi neque apud iudicem exquiri veritas aliter potest. Tu tene opinionẽ glos. Bal. & aliorum inquam etiam inclinat Alberic. in. d. l. de his. per tex. in. d. l. si mater. in princ. daretur tamen restitutio ex clausula generali propter iustum errorem, vt declarat ibi glos. Bar. & alij. Tenet tamẽ sententia de mero rigore. & ad. d. l. i. in princ. quam allegat pro se Iason, & etiam eam allegauit Albericus. Respõ. quòd ibi non deciditur, quòd non possit proferri sententia non cognitis verbis testamenti, sicut disponitur non posse aliter transigi: sed tantum dicit tex. quòd veritas per iudicem aliter inquiri non potest, inter quæ verba longè interest, & pro hoc benefacit ista. l. partitarum, quæ tãtum annullat pactum, & transactionem initam nõn inspectis & cognitis verbis testamenti, & nihil de sententia, iudicis dicit, alia in ista materia vide per glos. & docto. in. d. l. de his. & per Bar. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. 4. 5. & 6. q. ff. de verbo. obliga. & in. l. Sciphi. ff. de opt. lega. & an possit renuntiari huic legi cum iuramento? Iason tradit latè in. d. l. de his. quòd sic cui adde Decium consil. 345. visis his quæ supra, & Alexan. consil. 11. viso vt oportet. &c. volu. 2. vbi etiã vid. quid si hęres transigat cum debitoribus hæreditarijs non viso testamento.

g ¶ *Abierto.* Aperto ergo testamento, sufficit q̃ sciant per relationẽ notarij, vel testiũ, seu aliàs certè sciatur, licet non inspiciantur verba testamenti, secundum Paul. in. d. l. si de his. & sufficit, quòd in instrumento transactionis partes dicant quòd habuerũt notitiam contentorum in testamẽto, vt not. Bal. in d. l. de his. Si tamen ex relatione ista penderetur error: quia amplius sit in testamẽto, quã refertur. seu aliter disponitur quàm dicatur à parte, tunc nõ teneret trãsactio, vt not. Angel. in. d. l. i. in princ. ff. quẽadmo. testa. ape. & in. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obliga. & licet Ioan. de Imol. ibi reprehendat Angel. tamen Alex. & Francis. de Aret. ibi tenẽt dictum Angel. & vide Socin. consil. 214. volu. 2. in secunda dubitatione.

¶ *Ley. III. En que manera, e ante quales omes deue ser abierto el testamento e mostrado.*

ABierto[i] deue ser el testamẽto delante del juez ordinario, e de los testigos, que son escritos en el. Pero en ante quel juez lo mande abrir, deue saber dellos, si es aquel el testamento, en que pusieron sus sellos, o fizieron poner: o en que escriuieron sus nomes. E los testigos deuen conoscer si son aquellos sus sellos: e si la mayor partida dellos dixeren que pusieron los sellos en el testamento, deue ser abierto ante ellos, e leydo: maguer todos nõ se acertassen y. E despues desto deue lo embiar a aquellos q̃ non fueron presentes, que conozcan sus sellos, si fuessen dolientes: o personas muy honrradas: o si fuessen en otra tierra, que non pudiessen ser llamados, nin venir sin grand trabajo[a]. E si acaescieſſe que alguno destos testigos negasse, que non pusiera su sello en el testamento: non lo deuen dexar por esso de abrir, como quier que alguna sospecha sea contra el testamento, por el niego de aquel testigo. E si por ventura el juez non pudiesse auer los testigos ante quien fue fecho el testamento, para abrirlo ante ellos, por que fuessen todos, o la mayor partida dellos en otra tierra: estonce dezimos, que si el judgador entendiesse que podria acaecer algund daño, o algund embargo por razon que el testamento non se abriesse, ante que aquellos testigos pudiessen venir, que deue fazer venir ante si omes buenos [b], e abrir el testamento ante ellos, e desque fuere abierto, deue lo mandar trasladar, e leer. E de si deue cerrar el testamento, e mandar, q̃ aquellos omes buenos que pongan sus sellos enel. E esta guisa se pue de abrir el testamento, maguer non este delante ninguno de los testigos ante quien fue fecho. Pero despues que vinieren los testigos, deue les mostrar[c] el testamento que conozcan los sellos: e si fueren a otra parte embiar se lo alla segund de suso diximos. E deuen ellos jurar [d] que digan si es aquel el testamento que ellos sellaron, e onde fueron testigos. E desque aya tomado la jura, deuen fazer trasladar el testamento en su registro, e los dichos de los testigos que dixeron quando juraron: o en essa misma carta en que esta escrito el testamento, si ouiere y pargamino tanto en que se pueda escreuir lo que dixeron. E despues desto deue dar traslado[e] del testamento, a aquellos aquien es algo mãdado en el, si gelo demãdare.

a ¶ *Sin gran trabajo.* Seu sine magno incommodo, vt in. l. fed & si quis & ibi Barto. post glo. ff. eod. non enim debet officium suum sibi esse damnosum, vt ibi habetur.

b ¶ *Ante si omes buenos.* L. fed & si quis. de qua ista sumpta est, dicit optimæ opinionis viris vbi Ioan. de Imol. notat q̃ non sufficit apertura fieri coram viris bonę opinionis, si alij esset optimæ opinionis: & ideo dicit q̃ cautum est vt notarius in instrumento attestetur de hoc: quia licèt qs præsumatur bonus, non tamẽ præsumitur optimus seu non reperitur, q̃ de iure præsumatur optimus, stãte verò ista l. clarum est q̃ sufficerent testes seu viri bonę opinionis. prout à iure præsumũtur, vt tradit Bar. in auct. de testi. §. 1. colla. 7. & facit ista. l. ad ea q̃ tradit Ange. & ẽt Ioan. de Imol. in. l. 1. §. fin. ff. quẽadmod. testa aperi. an si per statutum requirãtur testes optimæ opinionis, de beat probari q̃ sint tales: nam ex hac. l. videtur q̃ ex quo sunt boni reputentur optimæ opinionis, q̃dctiã voluerũt Ioã. de Ligna. & Francis. Rampon. Prout refert Ioan. de Imol. in. d. §. fi. col. 4. ad finem. licet ipse post Ange. vult contrarium.

c ¶ *Deuen les mostrar.* Quando testamentum in scriptis fit sine tabellione debent ista seruari, si verò fiat cum tabellione, prout communiter hodie fiunt in istis regnis, maximè post. l. 3. tauri, ista non requiruntur cùm ptopter auctoritatem tabellionis ipsa scriptura sit publica, & fidem faciat prout voluit glo. notabilis, quæ communiter approbatur in. l. 2. in princi. in verbo publicum. ff. quemadmod. testa aperi. tenet etiam glo. in. l. quæstionem. in verbo ostenditur. C. de fideicommiss. Bal. in. l. hac consultissima. ad fi. C. qui testa. facer. pos. & in. l. 1. ad fi. C. de testa. & in. l. omnium. eo. tit. & quali ter debeat tabellio conficere instrumẽtum publicationis, & de eius forma vid. Ioan. de Imo. in. d. l. 2. in princi. & hoc nota, quia errãt aliqui, qui talia instrumenta facta coram tabellione faciunt coram iudice publicari vt aliquando vidi: nam non est necessarium, & adde Angel. in. dict. l. 1. & 2. C. de testa.

d ¶ *Deuen elles jurar.* Habes hic q̃ etiam in causis sumariis requiritur, quòd testes iurent. vid. per Bart. in extrauagan. ad reprimendum in parte summarię, & in parte sine figura iudicij & in. l. filius familias. ff. de donatio.

e ¶ *Dar traslado.* Sed an credatur huic exemplo per iudicem auctenticato seu publicato, etiam si originale testamentũ non appareat. vid. per specula. tit. de instrumẽ. edit. §. ostenso. versiculo. 2. quoq; & versiculo sequẽti & p Albe. in. l. publicati. C. de testa. & satis hic probari videtur, vt tale exemplum faciat fidem neq; requiritur q̃ probetur amissio originalis, prout aliqui dicebant in. l. publicati p tex. ibi vbi Albe. post relatas opiniones ponit hæc verba, puto autem & sic vidi in iudicio seruari, q̃ si originale extat debeat exhiberi si petatur: qa multa possent esse vitia visibilia & inuisibilia in originali, quę nõ fuerunt visa tempore publicationis: sed si p deret originale, tũc staretur autẽtico. siue publicato iurante eo, q̃ vtitur dicto autentico, q̃ originale nõ habeat neq; dolo desierit habere, vt in. l. fi. C. de fid. instrumen. & ita ẽt practicatur q̃tidie in regali bus audi toriis, qũcũq; petitur originale exhiberi.

¶ *Ley. IIII. Que puede fazer el judgador quando el testamento es fecho ante testigos sin escrito.*

ANte testigos paladinamente seyendo fecho el testamento o sin escritura, si alguno de aquellos aquien fue algo mandado en el, pidiesse al juez que fiziesse venir ante si los testigos, e rescibiesse los dichos dellos en escrito, ẽ la manera quel testamẽto fuera ordenado ante ellos, deue el juez[f] fazer lo assi [g], e desque los testigos fueren venidos ante el, deue los fazer jurar q̃ digan verdad: e de si deue fazer escreuir lo que dixeren. E vale tanto el escrito que fue fecho de f sta guisa, de los dichos de los testigos: como el testamento q̃ es fecho en escrito[h]. E maguer q̃ muriesse los testigos todos, o alguno dellos, despues [i] q̃ esto ouiessen fecho, valdria el dicho e la escritura.

* ¶ Facto testamẽto sine scriptis iudex recipit in scripitis dicta testiũ: qui inter fuerũt si fuerunt septẽ numero, & illa dicta valebunt sicut testamẽtum in scriptis: etmor te alicuius vel omniũ post secuta non infirmabitur testamẽtũ. h. d.

f ¶ *El juez.* De ordinario intellige, vt in. l. testamẽta oía C. de testam. Bal. in. d. l. publicati. C. eo. & in. l. gesta in prin. C. de rei. iudica. & vide de ista publicatione testamenti per Abb. in. ca. fi. in fi. de fid. instru. & satis bene habetur in ista. l. & adde specula. ti. de instru. editio. §. ostenso. col. 9. ver. fiebat autem olim.

g ¶ *Hazerlo ansi.* Citatis tamen his quorum interest, scilicet his qui abintestato succederent, si testamentum non esset, secundum Barto. & Bal. quem vid. in. l. publicati. C. de testamentis. limita vt per eũ in. l. 1. in fin. C. eo dem. sed quid si diu est, quòd facta est publicatio testamenti, an præsumatur, quòd interuenerit citatio eorum, qui citandi essent? vid. specula. in. di. §. ostenso. versic. sed quid si post publicationem. & Ioan. Andr. & doctores in capitulo Albericus. de testib. & communis opinio videtur ibi quòd sufficiat longum tempus ideſt decennium vt præsumatur ista solennitas interuenisse maxime quando in instrumento fit mentio de citatione quod ibi limitat Felin. ad fin. nisi ageretur de graui prejudicio tertij: nam tunc requireretur decursus triginta annorum. vt in capit. peruenit. vbi per Imol. de emptio. & venditio. & intellige quando illa diutina observantia fuit scientibus partibus quibus hęreditas defuncti (si testamentum non esset) pertinet vt elt de mente docto. & tradit Feli. in ca. sicut. de re iudica. col. 14. decius consi. 409. & vid. etiam per Alex. consil. 9. volu. 3.

h ¶ *Escrito.* Intellige quãdo fuit publicatum testamentum in scriptis vt suprà eodẽ. l. proxima vel fuit factum manu publica tabellionis vt ibi dixi.

i ¶ *Despues.* Secus si ante: nam tunc corrueret testamentum vt in. l. pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

blicati.C.de testa.& in.l.cum in initio.ff.quemadmod.testa.aper.& tenet Albe.in.l.1.§.si quis neget.eod.titu.& satis videtur hic probari à sensu contrario.Imò & si vnus tãtum de testibus necessarijs moreretur ante publicationem testamenti idem esset.argumento. l.si vnus.C.de testa.& tenet Abb.in.c.fi.de fid.instru.quod etiam videtur,ꝑ hic vt dixi, & licet per duos vel tres testes probaretur ꝙ ille vel illi qui mortui sunt fuerunt rogati in testamento idem esset dicẽdũ quãdo venientes ab intestato negarent ne dũ solennitatem verum etiã veritatem testamenti,de quo vide per glos. in verbo docere potest. in.l. 2.C.de bono. posse. secũdũ tab.& ibi latè per Bar.& docto. & adde ad prædicta glos.in. l. 2.in verbo. publicum.ff.quem admod. testa. aper. & per glos.vbi Bar. in.l. gesta. C. de re iudi.

a ¶ *La escritura.* Quæ licet postea perderetur casu fortuito posset probari tenor & eius[2] amissio p duos testes, vt in. l. testiũ. C.de testi.vbi Bal.& Salice. notant Alexan. etiam & Iaſ. in. l. 2. C. de bonor. poſſe.secundũ tabulas.

¶ *Desechar.* Vt supra ead.parti ta.titu. proximo.l. 9. & quę dixi in. l.1.illius tituli.

¶ *Lex. 5.*

* ¶Hæredi datur copia totius tenoris testamẽti,legatario autem solũ sui legati sine die & anno: vt falsitas euitetur:si tamẽ aliquã partem aperui testator vetuit:vel vsq; ad certũ tẽpus :eius volũtas debet seruari:nec debet iudex copiam dare eorum , in quibus periculum sequi posset:licet testator dari non prohibuerit. hoc dicit.

c ¶ *Alos herederos.* Approbat opinionẽ glosatoris pilei de qua p glo.in l.3.C.quẽadmod.testa.aper.& voluit etiã gl.vt declarat ibi Bar. in.l. 2.§.diẽ.ff.eo.quid autẽ.si is q petit æditionẽ nõ fit hæres scriptus, sed hæres legitim[3] qui alias testamẽto nõ obstãte succederet abintestato vel fortè qui petit est filius exhæredatus?dic ꝙ tũc debet æditam sine die & consule, secundum Bal.in.d.l.3.& adde ad istam legẽ ipsi autem hæredi cum.l.sequenti,ff.eod.

d ¶ *Delo que a ellos pertenesce.* Adde.l.argẽtarius.§.ædi.ff.de æden. & qđ habeſ & etiã notaſ p docto.in.c.contingit.de fid.instru.& quæ not. Bar.in rubr.ff.de nou.oper.nũtia.& dari debet particula talis cũ institutione hęredis,vt scire possit legatari[9] quẽ habeat cõuenire, vt ẽt declarat Ioan de Imol.in.d.l.2.§.diẽ ff.quẽadmo.testa aperian.

e ¶ *El dia.* Cõcordat.d.l.2.§.diẽ.ff.eod.& l.3.C.eo.& intellige etiã quãdo petitur officio iudicis:à tabellione qui tenetur reddere ratione officij,intellige etiã quãdo petitur,vt legatarius inspiciat ꝙ in testamẽto scriptũ est,tunc enim debet fieri sine die & cõsule, vt hic & in dictis concordan. & sic vt sciatur,an eorũ interfuit vbi verò cõstaret de eorũ interesse,tũc etiam cũ die & cõsule ædi debet etiã legatario qui in re legata habet loco hæredis. l. id tempus.ff.de vsucapio. secundum Iacob. de Are. Cyn. Albe. ric. & Bal. in.d.l.3.C.eo. Bar.etiã in. d. §.diẽ. & est ratio secundũ ꝙ ibi declarat Ioa. de Imol. quia ratione officij tabellionis speſtat ad eũdare in publica forma,& per cõsequens cum die & consule cũ talia requirãtur ad solennitatẽ instrumenti, vt ind. 35.tit.18.parti. 2. & quia debet fieri ad finẽ,vt possit,ꝑ bare de iure suo & probatio aliter fieri non posſet,ni si exhiberet sibi instrumẽtum in publica forma, & circa illã æditionẽ instrumẽti sine die & consule dixialiqua notabilia in.l. 11.titu. 18. supra allega. vide ibidem.

f ¶ *Que el mandare.* Not.bene quia nõ ita expressum est de iure cõmuni,si bene meminí licet satis probetur.in.l.pupillares.ff.eo.& ibi Ioan.de Imol.& satis expresse probatur.in l.2.C. eo.

g ¶ *Peligro.* Lati[9] est verbũ hoc quã id ꝙ habetur in.l.3.C.eo.titu.

¶ *Lex. finalis.*

* ¶Ne substitutus captet in mortẽ pupilli instituti: potest testator in fine testamenti apponere substitutionẽ & claudere eam, vetareq; ne pars illa testi vsq; ad certũ tẽpus aperiatur:vt substitut[9] ignoret substitutionẽ factã,& iudex admplebit testatoris voluntatẽ.h.d.

h ¶ *Los sabios antiguos.* Vt in.§.fin autem.inſt. de pupilla.substi.& l. pupillares.ff.quemadmo.testa.aperian.

i ¶ *Escriuiesse.* Ex sola enim clausura & sigillo tabularũ pupillariũ. videtur hoc velle testator,vt in.l.pupillares.ff.eo.& intellige quãdo per se essent tabulæ pupillares.

k ¶ *Dende ayuso.* Vide.Ioa.Fab.in.d.§. fin autẽ. qui etiã ponit qualiter ista substitutio pupillaris quæ aperiri vetatur à testatore possit fieri in medio testamẽti,vel in alia charta

¶ *Titulus III.*

Fundamento

a ¶ *Fundamento e rayz.* Concordat cum hoc tex.§.ante hæredis.inſt.de lega.& adde,ꝙ honor est & conseruatio famę defuncti habere hæredem,vt tradit Bal.in.l.1.col.fin.C.si quis omiſ.cauſ.testa.& not.bene ꝙ hic dicitur fundamento e rayz.nam ex hoc colligitur ꝙ alias dicitur in.l. non codicillum. C.de testa.quòd qui instituit hæredem non codicillari sed testari videtur hodie verò p. l. ordina. primam ti.2. lib. 5.etiam si desit institutio hæredis & sic fundamẽtum istud deficiat adhuc debentur relicta in testamẽto & quæ alias in eo dispoſita sunt.sed an etiam stãte.d.l. ordina. requiratur ꝙ hæreditas adeatur ab intestato? videtur ꝙ sic ex verbis illi[9]. l.& facit.l.2.ff. de fideicomm. libert.& l.qui filio.§. seruus. ff. de hæredi. instituẽ.& qđ not.Bald.in.l. hac consultiſſima.§. pe. C. de testa.vide tamen quę dixi in.l.37.titu. 9.j.eod.partida in gloſſ.super verbo.los frutos.id tamẽ quod habetur quasi legatum nullã requirit aditionem etiam ab intestato glo.& ibi etiã not.Angel.in l. filię cuius C.famil. herciſcund.

¶ *Lex. 1.*

* Instituere hęredem idẽ est quod eum facere dominum bonorum:& per hanc institutionem testator relinquit beniuolè suã,de quo eius anima quietatur:& hæres per institutionem magis opulentatur.h.d.

b ¶ *Finque señor.* Intellige vt habeat id ius quod defunctus habebat nam id quod quis habet hæredi suo relinquit non plus.l.publia.§. titia codicillis.ff.de condit.& demonſtra.

c ¶ *En lugar.* Nam hæres & defuncti reputantur vna & eadem persona vt hic & in auten.de iur.iur.à mor.præſti.in princi.alia tamen est conſcientia defuncti alia hæredis vt per Bald.in autẽ.ſi tamen.C.de tempo.appel.in notabili quæstione de qua ibi per eum & not.quòd hæres censetur tenuisse & possedisse rem eo modo & forma qua defunctus possedit vt per Paul.de Caſt.in nota.quæstione in.l.neque fructuarius.C.de vſufruct.

d ¶ *Aquel que lo eſtableſcio.* Noſtra enim interest habere hæredem vt hic & in.l.& quia.ff.de interrogato.actio.& tenet Bald.in.l.qui se patris colum.1.C.vnde libe.

¶ *Lex. 11.*

* Potest hæres instituí rex:regina aut eius camera vniuersitas locus

ad dei seruitium institutus & quilibet qui nõ inuenitur prohibitus siue liber,siue seruus dum tamen eius dominus instituí posſet alias non valet institutio:nisi dominus ante aditam hæreditatem eũ manumittat:vt adeat & sibi ipsi quærat vel si alienet alij qui sit capax. Item potest instituí hæres seruus hæreditarius iacente hæreditate: non tamẽ potest sine iussu hæredis adire. h.d.

c ¶ *Emperador.* Adde. l. cum hæredes.C. q testa. fac. pot. vbi gloſ.dicit idem in Papa.

¶ *E la yglesia.* Adde.l.1.C.de sacroſan.eccl. &c. quicũq;. 17.q.4.vbi habetur de consilio.B. Augustini non esse exheredandũ filium vt detur ecclesię qđ dictum intelligitur respectu legitimę secus ſi alias. vide per Alexand.in.l.patẽ quod dotali.C.de pac. & per Deciũ. in.l.licet inter priuatos. tertio nota.eod. tit.

g ¶ *Cada vn lugar honrrado,* Adde.l.1.C.de sacroſ. eccle. & l.hæreditatis. C. de hæredi. inſtit. & in.§.testamenti.inſt. de hæred. qualit. & differen.& vide quod habetur in.l.collegium.C. eod.

h ¶ *Ciudad.* Adde. d.l.hæreditatis.C.eo. cũ concordã. ibi positis in glo.

i ¶ *Aquien no es defendido.* Sumptum est à dictis Azo.C.eodem.in qui sunt capaces & qui capere prohibentur, aut quibus non est testamenti factio pasſiuè vide per gloſſ.in.§.legari.inſtit.delega.& ſ. eodem.l.4.

k ¶ *Siruo.* Adde.l.non minus.ff.eo.

l ¶ *Aforrasse.* Adde.l.ſi seruus eius.ff. de acqui.hæredi.

m ¶ *Bien podria heredar.* Adde.d.l.ſi seruus.ſed hoc videtur mirum cum & vt suprà hac.l.dicitur, capacitas vel incapacitas consideretur reſpectu perſonę serui vt habetur in.d.l.non minus.ff.eodem.& in.l. ſi mihi & tibi.§.regula.ff.delega.primo.& sic videtur quòd non posſit reconualeſcere ratione manumiſſionis vel alienationis.l. quod ab initio.ff.de regul.iur.& quia in institutione debet adeſſe capacitas tribus temporibus vt in.l.ſi alienum.§.in extraneis.ff.eo.& in §.in extraneis.inſtit.de hæredi.qualita.& differen.&.l.22.j.eod.non ergo sufficit capacitas tempore additionis vnde gloſſ.& docto.in.d.l. ſi seruus multum laborant in solutione huius difficultatis.Bartolus intellexit quando seruus fuit institutus,sui contemplatione & non quando contemplatione domini vel simpliciter quia cum ſimpli-

Fundamẽto e rayz[a] dellos,biẽ assi como si fuesse testamẽto acabado, seyẽdo las personas de los testigos atales,q̃ nõ los puedẽ desechar[b]

¶ *Ley. V. En que manera deue el Iuez dar traſlado del testamento aquien fue mandado algo en el.*

EL juez deue dar traslado del testamento a los herederos[c], biẽ assi como esta escrito el testamẽto original: mas alos otros a quiẽ es mãdado algo enel,nõ deue dar traslado, ſi nõ solamẽte de lo q̃ a ellos pertenece[d]:pero nõ deuẽ enel escreuir el dia[e],nin el mes,nin la era en q̃ fue fecho.E esto deue fazer assi, porq̃ aq̃l q̃ rescibiere el traslado,nõ pueda fazer falsedad en el testamẽto.Pero ſi aq̃l que fiziesse el testamẽto,vedasse q̃ nõ abriesse alguna parte,como ſi dixesse: tal cosa q̃ yo eſtablezco enel mio testamẽto,mãdo q̃ nõ sea abierta,ninguna cosa,nin publicada fasta atal tiẽpo,o fasta a tal dia: o ſi dixesse:maguer lo abrã,[5]mãdo q̃ nõ den traslado de tal cosa q̃ y esta escrita,a ome del mũdo,ca en aq̃lla manera q̃ el mandare[f],assi lo deue el juez guardar.Otrosi dezimos,q̃ el juez nõ deue dar traslado de aquello que el entendiesse en el testamento, de q̃ podria nacer peligro[g] alguno,maguer el fazedor del testamẽto nõ lo ouiesse vedado.

¶ *Ley. VI. Porque razon ſe podria mouer el testador a defender que non abriessen el teſtamento faſta tiempo cierto.*

DVbdarian algunos, porque razon ſe mouería el fazedor del testamento a vedar que lo nõ abriessen todo,o parte del,assi como diximos en la ley ante desta. Onde para sacar los desta dubda, queremos lo aqui dezir:e dezimos, q̃ ſi el testador ouiesse ſu fijo,q̃ fuesse menor de catorze años,ſi le eſtableciesse por ſu heredero ẽ tal manera, q̃ ſi el moço muriesse antes deste tiẽpo,que heredasse todo lo ſuyo otro alguno que nõbrasse señaladamẽte enel testamento, porq̃ ſospechasse el fazedor del que este a tal ſe trabajasse de muerte del moço,porque heredasse ſus bienes, quãdo esto ſopiesse,por esta razõ vedaria q̃ lo nõ abriessen fasta q̃l moço ouiesse catorze años. E la manera q̃ mostrarõ los ſabios antiguos[h],para esto mejor fazer es esta:assi como ſi el testador escreuiesse,o fiziesse escreuir en cima de la carta del testamento,aquella razon que vedaſſe que nõ abriessen, e la cerrasse, e la ſellasse, e escreuiesse[i] ſobre la plegadura de la carta, como defiende que aquella parte del testamento,que nõ la abriessen fasta algund tiempo, o dia cierto, e dende ayuſo[k] dela carta escriuiesse aquella parte que el quisiesse que fuesse abierta despues de ſu muerte:ca en aq̃lla manera deue ſer guardado, e abierto el testamento,como mandara aquel que lo fizo,e non en otra manera.

Titulo .III. De como deuen ser eſtableſcidos los herederos en los teſtamentos.

Se le acrecen mas los ſus bienes deste mũdo por ello.

¶ *Ley. II. Quien puede ſer eſtableſcido por heredero de otri.*

EStableſcido puede ſer por heredero de otro Empera dor:[e] o emperatrix,o Rey,[f] o Reyna. E otrosi la camara de cada vno dellos,e la egleſia[f] de cada vn logar honrrado,[g] que fue fecho para ſeruicio de Dios,e obras de piedad. Otrosi cibdad,[h] o villa,o concejo,o todo ome quier sea padre,quier sea fijo,o cauallero e qer sea cuerdo,o loco,o mudo,o ſordo,o ciego, o gaſtador de ſus bienes,clerigo,o lego o monge. E breuemente dezimos,que todo ome aquien nõ es defendido[i] por las leyes deſte nueſtro libro,quier sea libre,o ſieruo[k] puede ſer eſtableſcido por heredero de otri: pero ſi el ſieruo fuesse de tal ome en q̃ el Señor del non podria ſer eſtableſcido por heredero,estõce non lo podria el ſer. Fueras ende ſi el Señor aforrasse[l] tal ſieruo como este,en ante que ẽtrasse en poſſesion de la heredad. Ca estõce este atal, bien podria heredar[m] aquello,en q̃ fuesse eſtableſcido por heredero.e non ſe le embargaria por la razon ſobredicha de ſu Señor.E esſo miſmo seria,ſi el Señor vendiesse tal ſieruo como este a ome q̃ podiesse ſer eſtableſcido por heredero ſegun derecho.Ca estõce el ſieruo bien podria auer la heredad,en q̃ fuesse eſtableſcido por heredero,con otorgamiẽto deſte nueuo Señor.E aun dezimos,que el

Universidad de Deusto
Biblioteca

citer perinde habetur ac si contemplatione dominivt in.l.cum aliquis.C.de iur.deliberan.& Barto sequuntur Paul.de Cast.& Ioan. de Imol.licet non bene declarat:Angel.vero reiicit intellectum Barto.tanquam diuinatorium & per alia fundamenta quibus respondent Paul.de Castr.& Ioan.de Imol.mihi placet intellectus Barto. qui videtur magis communis quam intellect[a] Angel. & Iacob. de Aren. qui dicebant. d.l. si seruus loqui in seruo qui omnino erat incapax sed heres scribi poterat licèt vt ab indigno fiscus poterat auferre confunditur ex verbis.d.l. si seruus & apertius ex verbis huius legis partitarũ cum superius dixit. que el señor del non podria ser estableſcido por heredero.

[a] ¶ *Fuesse muerto.* Adde.l.seruus hereditarius.ff.eod.& §.seruus alienus.& ibi glo.instit.eo.in verbo testamenti factio.

seruo puede ser estableſcido por heredero de otri,maguer su Señor fuesse muerto.[a] Pero non puede ganar la tenẽcia del heredamiento,fasta que lo mande el heredero de su Señor.

¶ *Ley. III. Como puede el testador estableſcer su seruo por heredero si quisiere.*

Si el Señor ouiesse tan gran amor con algun su seruo, que non auiendo fijos, lo fiziesse heredero de lo suyo,poder lo ya fazer,e seria porẽde heredero,e libre,maguer non lo ouiesse aforrado:ca entiende se [b] que lo faze libre, pues quel dexa todo lo suyo faziẽdo lo heredero.Pero si alguna dueña q̃ ouiesse seruo, fuesse acusada q̃ fazia adulterio [c] conel,e en ante q̃ fuesse librado [d] el pleyto de la acusaciõ,lo estableſciesse ella por su heredero,nol valdria:porq̃ fuerte sospecha seria contra ella,que era verdad lo que della acusaron,pues tanto lo ama

[b] ¶ *Entendiesse.* Si tamen seruum expresse instituit purè, libertatem tamen ei dedit sub conditione tunc non erit liber ex institutione sed eam debet sperare ex dispositione expressa quã testator fecit,ita dicit glo.notabi.in.l.quotiens.§.fi.super verbo.die veniente.& ibi not. Ioan.de Imo.ff.eod.& adde ad istam.l.§.idemq; iuris instit.quib.ex caus.manu.non licet.&.l.penulti.C. de necessar.seru.hæredib.instituendis.

[c] ¶ *Adulterio.* Adde.l.1 his verbis.§.interdum.ff.eod.& facit.l.prima.C. de mulier.quæ seru.propr.se immisc.& in.c.si qua cum seruo.vbi bona glo.11.q.2.§.est autem casus.vbi bona glo.instit.de hæredib.instituen.& mulier incontinens inter seruos dedecus est totius cognationis eius.l.vnica.C.de senatusconsult.claudia.tollen.& ibi Bal.

[d] ¶ *Ante que fuesse librado.* Postea ergo teneret manumissio,vt hic & in dicta lege his verbis.§.interdum.ff.eod.& in.§.est autem casus.instituta eod.sed quid si pendente accusatione fuit institutus,& postea fuit sequuta absolutoria,an tenebit institutio?glo.videtur velle quod nõ in.l.cum filius.§.seruus.ff.de lega.secundo.& videtur de mente huius.l.ibi por que fuerte sospecha que suspicio non videtur purgari per sententiam,& hoc videtur tenendum,licet aliud voluit Raphael. in.d.l.his verbis.§.interdum & Ange.in.d.§.est autem.

¶ *Lex. 3.*

Non habens filios potest seruum suum heredem instituere:& licet de manumissione non fecerit mentionem,consequitur libertatem & hæreditatem.si tamen domina de adulterio cum proprio seruo commisso accusetur:non potest eum instituere donec sit absoluta. hoc dicit.

¶ *Deportatus.* Habes hic tex.expressum pro opinione communi,de qua in.l.1.C.de hære.instituen.contra gl.fi.ibi licet glo.illam multis modis conatur sustinere Ioan.de Imo.post Iacob.Butri.in.l.si seruus eius qui.ff.de acquiren.hæredi.colum.penulti.& fi.habes ergo hic, quòd institutio deportati est pro non scripta,& sic hæreditas veniet non ad fiscũ sed ad venientes ab intestato, secundum dictam communem opinionem quæ approbatur hic, quod etiam patet qa quãtum ad hoc æquparat istã. l.deportatum damnato in metallum, in quo nullum est dubium, quòd eius institutio sit ꝓ non scripta, vt ind.si i metallum. ff. de his quæ pro non script.habẽ.& adde.l. fi.titul.7.ꝑ.ca. partita.

[e] ¶ *Deportatus.* Habes hic tex.expressum pro opinione communi,de qua in.l.1.C.de hære.instituen.contra gl.fi.ibi licet glo.illam multis modis conatur sustinere Ioan.de Imo.post Iacob.Butri.in.l.si seruus eius qui.ff.de acquiren.hæredi.colum.penulti.& fi.habes ergo hic, quòd institutio deportati est pro non scripta,& sic hæreditas veniet

ua,quel fazia su heredero.

¶ *Ley. IIII. Quien non puede ser estableſcido por heredero.*

Non puede ser estableſcido por heredero ningũ ome q̃ sea desterrado por siempre,aquien dizen en latin deportatus:[e] nin otrosi,los q̃ son judgados a pena de cauar [f] en las mineras de los metales del Rey para siẽpre,[g] por yerro q̃ fizierõ:pero estos atales q̃ fuessen cõdenados en los metales, o lauores del Rey,bien podrian auer otras mandas[h] q̃ les algunos mandassen o fiziessen en sus testamentos.Otrosi dezimos,que el que es judgado por hereje, [i] non puede ser estableſcido por heredero de otri:nin aq̃llos q̃ se fazẽ baptizar dos vezes [k] assabiẽdas.Nin los apostatas[l] q̃ fuerã cristianos, [f] e tornarõ se moros o de otra ley.Otrosi, nõ puede ser estableſcido por heredera ninguna cofradia,nin ayuntamiento [m]

[f] ¶ *Para siempre.* Hoc dicit, qa si ad tempus hoc faceret,non videtur in metallum damnatus,vt in l.capitalium.§.diuus autem Adrianus.ff.de pœn.& quid de damnato ad mortem vel ad perpetuum carcerem vide Barto.in dicta.l.3.ff. de his quę pro non scrip.&.l.4.in ordi.thaurinis.

[g] ¶ *Por dos razones.* Sumpta est ex.l.liberorum.ff.de his qui notan.infa.& à.l.consensus.C.de repud.& ex autenti.de restit.& ea quæ part. colla.4.& vide per glo.in.c.omne.27.q.2.

[h] ¶ *Otras mandas.* ad alimenta intellige,vt habetur in.d.l.3.& notatur in.l.si deportati seruo.ff.delega.tertio.

[i] ¶ *Hereje.* Adde.l.fin.C.de hæreti.& autenti.credentes.eod.titul.& l. fina.titu.septimo infra eadem partita.Sed an possit iudæus hæres institui vel ei aliquid legari?fuerunt variæ opiniones:nam glo.in lege prima.C.de iudæis tenuit quòd sic.& idem voluit Cynus Albericus & Salycetus in lege prima.C.de sacrosanct.eccle.& Barto.in.l. cum senatus.ff.de rebus dub.Angel.vero in dicta lege prima prout refert Anan.in capitu.iudæi el secundo de iudæis.tenet contrarium.& idem tenet glo.& in hoc videtur inclinare Ioannes de Anania.in dicto capitulo iudei el secundo de iudæis.allegant capitu. multi vigesimaquarta quæstione secunda.sed ista litera,prout dicit Socin.in dicta lege cum senatus.loquitur in hæretico,allegant etiam capitulum.si quis episcopus de hæreti.cum sequenti cui respon.Socinus in dicta lege cum senatus,& inducit pro contraria parte.vide ibi per eum & certè in ecclesiasticis personis casus ibi videtur quòd ab eis pagano vel iudæo,nil possit relinqui:de laicis verò non ita reperitur,imò ista.l.partitarum.cùm enumerat incapaces, non dicit aliquid de iudæis in particulari:vniuersitati tamen iudæorum relinqui non potest.dicta lege prima.C.de iudæis.quod tamen iudæus vel paganus non possit hæres institui habetur in lege fina.titulo septimo infrà eadem partita.& in.l.16.titu.sexto libro.5. foro.ll.

[k] ¶ *Baptizar dos vezes.* Azo.C.eodem in summa.ad finem dicit baptismatis iteratores:est enim hæc vna species hærelis,vt habetur vigesimaquarta quæstione tertia capitulo penultimo versicu.nouatiani & capitulo non licet.& capitu. rebaptizare.& capitu.quiuis de consecratio.distinctione quarta.& capitu.qui in aliquo.51.distinctione & lege prima.C.ne sanct.baptisterei te.& tene menti istam legem partitarum ad hoc,& an idem sit dicendum de reordinato,& de reconfirmato scienter:videtur idem dicendum.pro quo facit quòd notat Archidia.in dicto capitu.qui bis.in contrarium facit,quia hæc est.l. pœnalis.vnde non videtur extendenda.

[l] ¶ *Apostatas.* Adde.l.tertia.C.de apostat.

[m] ¶ *Ni ayuntamiento.* Adde.l.collegium.C,eodem.

[a] ¶ *Contra derecho.* Regulariter de iure communi omnia collegia sunt reprobata,vt habetur in lege tertia.§.in summa.ff.de colleg.illic.fallit in aliquibus quæ de iuregentium,vel ciuili sunt approbata, de quibus vide Barto.in lege fin.ff.de colle.illic.verſicu.videamus.& ad de.§.conuenticulas.& quæ ibi dicit Bal.de pac.iura.firm.& de collegiis approbatis vide in.l.1. & in.l.sicut.ff. quod cuiusq; vniuersi.nom. & in.l.fina.C. de iurisdictio. omn.iudic.

[b] ¶ *Contra voluntad.* nota ergo collegia non posse fieri prĩcipe inconsulto,vt hic & ad de quòd habetur in capi. fin.de religio. domib.lib.6. & quæ habentur in.l.1.& secunda. & fin. tit.11.li.8.ordina.rega. & q̃ tradit Bart.in extrauagant. qui sint rebelles.in glo.super verbo occulte.

que fuesse fecho contra derecho, [a] o contra voluntad [b] del Rey,o del principe de la tierra.Nin puede estableſcer por heredero a ninguna persona que fue nascida de dañado coitu,[c] que quiere tanto dezir,como de vedado ayuntamiento:assi como de parienta,o de muger religiosa. [d]

¶ *Ley. V. Como la muger que casa ante que se cũpla el año que murio su marido non puede ser estableſcida por heredera.*

Vger q̃ casasse ante de vn año despues de muerte de su marido,no la puede nĩgun ome estraño estableſcer por heredera, nin otro q̃ fuesse su pariente del quarto grado [e] en adelante. E defiendẽ las leyes a las mugeres q̃ non casen ante deste tiẽpo por dos razones. [f] La vna por q̃ nõ dubdẽ los omes si auiniere q̃ encaesce ella en esse mismo año, de qual de los maridos, del muerto,o del biuo es el fijo,o la fija q̃ nasciere della.La otra es porq̃ el marido segũdo nõ aya mala sospecha contra ella,porque tã ayna quiso casar.

¶ *Ley. VI. Porque palabras e en que manera puede ser estableſcido el heredero.*

Certamẽte deue el fazedor del testamento nombrar [e] aquel q̃ quiere estableſcer por su heredero,diziẽdo: [h]

[c] ¶ *Nascida de dañado coitu.* Ex generalibus verbis huius.l.videtur ꝙ non possit spurius seu natus ex damnato coitu instituì hæres ab aliquo,& si non sit pater,sed & si sit alius extraneus ille qui instituat:cùm enim æquiparet istos nefarios & spurios hæreticis,& aliis qui à quocunque capere non possunt iure institutionis:sic videtur velle in istis vt æqualis,sit determinatio.l.iam hoc iure.cum similibus.ff.de vulgari & pupilla.sed contrarium videtur dicendum & ꝙ ista.l.intelligatur,quòd isti ex coitu damnato nati non possunt instituì à parente:& quòd non prohibeat quòd à fratre vel alio possint institui:cùm hoc ita sit decisum iure communi,vt probatur in l.si is qui ex bonis.ff.de vulgari & pupillari.& not.glo.singularis in auten.quib.mod.natura.effici.sui.§.h.si.per verbo participium colla.7.quæ communiter approbatur,& etiam ita intellexit Azon.ex cuius dictis sumpta est ista.l.C.de hæredib.instituen.in summa.in fine.& patet ex locis vnde se remittit,& ita etiam tenet Barto.in.l.1. in princi.ff.de iure fisci.& adde ad prædicta.l.10.tit.13.7.ca.partita.

[d] ¶ *Muger religiosa.* Gratia exempli ponit,vnde idem est dicendum, in aliis spuriis ex damnato coitu natis,vt dixi in.l.13.tit.11.ca.partita. vbi vide quæ dixi de filio adulterino respectu successionis matris & quomodo liceat aliquid relinquere filio spurio,vide per Alberic.in l.humanitatis.C.de natura.libe.& in.l.si is qui ex bonis.ff.de vulga. & pupilla.& per Barto.in.l.fin.col.2.ff.de his quib.vt indig.Ioan.de Plate.in.l.1.in fine.C.de delato.libr.decimo alios casus vltra hic expressos.in quib[9] quis est incapax vide in autẽti.de rapt.mulie.colla. 9.& ibi not.Barto.vbi habetur,quòd mulier rapta nubens raptori non potest aliquid capere ex testamento raptoris,quod fortè etiam de iure canonico procederet:cùm lex posit tollere tale lucrum:non tamen caret scrupulo,quia ex hoc tollitur libertas matrimonij contrahendi,seu intimidat contra id quòd not.glos.in.c.de puellis.36.q.2. quam sequitur Abb.in capitu.primo de sponsal.& in capi.ecclesia sanctæ mariæ.de constitu.Alexand.in.l.Seius & Augerius.ff.ad.l.falcid.& licèt glo.in.c.cum secundum leges.de hæreti.lib.6.in verbo certaq; dicat contrarium eius quòd dixit glos.in.d.c.de puellis.aduertendum est,quia loquitur circa pœnam amissionis dñij bonorum raptoris,quæ lex propter raptum detulerat mulieri raptæ:quia sub hac conditione visa fuit lex dedisse,& nimirum si lucrum quod ipsa lex dedit,posset auferre:in nostro verò casu lex nihil in hoc dederat mulieri raptæ,& imponere pœnam,vt non posit capere ex testamento viri raptoris est mera pœna,annexa prohibitioni matrimonij igitur de iure canonico non potest procedere.& hoc videtur verius,quanto magis quod etiam in casu glos.c.cum secundum leges communior est opinio contra illam & docto.magis communiter sequuntur glos.in.d.c.de puellis.confirmantur prædicta ex eo quod pœna imposita de iure ciuili mulieri secundo nubenti infra annum luctus,vt non posit capere ex testamento,vt in lege prima.C.de secund.nupt.&.j.l.proxi.sublata est de iure canonico:& aliæ pœnæ in hoc impositæ,vt in cap.fin.de secun.nupt.& tenet glos.in.d.l.1.& docto.communiter.in dicto capi.fin.

¶ *Lex. V.*

Mulier secundo intra annum luctus nubens non potest hæres instituì per non cõsanguineũ nec per consanguineũ vltra quartum gradũ,& ideò prohibetur intra dictum annum nubere ne sit dubiũ an primi vel secundi mariti sit soboles quam anno il lo habuit:& quia secũdus vir de ea tam breuiter nubente suspicaretur.h.d.

[e] ¶ *Del quarto grad.* Adde.l. prima versic. eadem.& ibi glo.& Azo.in summa.C. de secun.nupt.

[f] ¶ *Por dos razones.* Sumpta est ex.l.liberorum.ff.de his qui notan.infa.& à.l.consensus.C.de repud.& ex autenti.de restit.& ea quæ part. colla.4.& vide per glo.in.c.omne.27.q.2.

[g] ¶ *Porque no dubden.* Hæc fuit vrgentissima ratio,scilicet perturbatio sanguinis,vel seminis:in tantum quod & secundum quòd refert Petrus de Anchara.in cap.cum secundum leges de hæreti.lib.6. Rayne.de Forli.& Petrus de leaza.decretorum docto.consuluerunt, quòd quando talis perturbatio adesset,habere locum & de iure canonico pœnas à iure ciuili mulieri sic festinanter nubenti impositas:quia non est verisimile,quòd ius canonicum voluerit dare filium vnius alteri lege prima.§.quanuis.ff.deuent.inspicien.& quòd idem videtur tenere Rosse.in tit.de bonorum possessione.& idem tenet Bald.in dicta lege liberorum.§.si tales & hanc opinionem dicit Abb.in dicto capitu.fina.de secundis nuptiis.prima fronte multum probabilem,pro qua etiam facit quia ex causa inter dicitur ad tempus vsus matrimonij contracti quinta distinctione capitu. ad eius verò concubitum. &c notatur tertia quæstione quarta. in summa fortius ergo ex prædicta causa posset ad tempus inter dicti matrimonium contrahendum:sed tandem ipse Abb.tenuit contrarium.& tenuit glos.in dicta lege liberorum.in verbo collocare. Abb.et in.c.ecclesia sanctæ Mariæ numero vigesimo de constit.vbi Areti.& Felin.num.57.quæ opinio videtur tutior & comprobatur per id,ꝙ habetur in lege fin.titu.12.4. parti.

¶ *Lex. VI.*

Debet testator hæredem & partem hæreditatis in qua hæres instituitur declarare:& siue dicat talis sit hæres meus aut talis sit hæres:vel qui testamento reperiatur scriptus talis sit:etiam si non dicatur hæres operatur institutionem quia minus scriptum quam fuit dictum præsumitur:idem si dicat talis sit dominus mearum hæreditatum:aut bonorum meorum, aut relinquo tali omnia bona mea vel mando aut volo quòd sit hæres vel per æquipollentia verba.h.d. Habuit ortum à.l.quoniam.C.de testa.

[h] ¶ *Diziendo.* Adde.l.iubemus.C. de testa.vbi glos. notabiliter dicit sufficere,si alius coram testatore exprimat nomen hæredis,& ipse disponens ita agnoscat profitendo verbis, quòd sic.& licet aliqui docto.antiqui prout refert Specula.in titu.de testa.§.primo versic. quid si is.voluerunt contrarium, quam opinionem dicit verior rem Iason.in dicta lege iubemus.& etiam Roderi. Suarez.in suis allegatio.allega.prima vbi allegat istam legem partitarum.sed opinio glos.communiter approbatur in dicta lege iubemus.& eam tenet Ioannes Andreas in additio.ad Specula.in loco suprà allegato in additio.incipienti quidam Pileus,& Ioannes de Imol.vbi di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit hanc esse communem opinionem in capitu. cùm tibi columna secunda de testa. quàm tamen communem opinionem limita & intellige, quando testator habebat bonum intellectum, & memoriam: secus ergo esset si testator ita oppressus erat infirmitate, & mortis pressura, quòd non poterat articulate loqui: nam tunc non valet testamentum: quia talis disponens mortuo simili est vnde si interrogaretur, interficisti hominem? diceret sic, ita tenuerunt Petrus Cyn. Bartolus in dicta lege iubemus & voluit Albertus papiensis relatus à Ioan. Andre. in. d. additio. ad Speculat. cuius verba sunt notabilia, & vera, & cum magna discretione dicta, prout attestatur Paul. de Castr. consilio cetesimo quinquagesimoquinto. viso puncto & allegatio. volumine primo. & vide Alexand. consilio trigesimotertio ponderatis volumine tertio. & tenet Ioan. de Imol. in dicto capitu. cùm tibi & ita tenent docto. communiter in. d. l. iubemus. & ad declarationem huius limitationis, vt scias quando testator dicatur non loqui articulatè: vide Socin. consilio. 20. incipien. abundè & subtiliter volumine quarto. Limita etiam dictam communem opinionem, quando tabellio est ille, qui interrogat testatorem, an talem velit suum esse hæredem: secus si ad suggestionem alterius responderit, vt videtur de mente Barto. & Bald. in d. l. iubemus. & in specie ita limitat Rodericus Suarez. vbi suprà. sed ego crederem, quòd etiam si alius interrogaret, duntamen non suspectus, quòd tenebit testamentum: nec enim docto. loquuntur strictè de tabellione interrogante: sed ideo mentionem de tabellione faciunt ob omnem suspicionem tollendam. Si ergo alius esset ita non suspectus, idem esset, quòd etiam videtur de mente Alexand. in dicto consilio. 33. & Socin. consilio vigesimooctauo volumi. tertio colum. penul. & Paul. de Castr. in lege prima. §. si quis ita. ff. de verborum obligatio. nam & idem esset in tabellione adhibito à persona suspecta, vel si ipse alias esset suspectus, vt etiam tradit idem Socin. consilio. 92. in causa Antonij volumine tertio columna. 20. tertio limita dictam communem opinionem, quando tabellio vel alia persona non suspecta de scientia & voluntate testatoris scripsisset testamentum, & postea præsente testatore & testibus exprimat nomen hæredis, vel hæredum: nam tunc sufficit quòd testator dicat sic: & ita quotidie seruatur sed si aliquis fecit scribi testamentum sine scientia & voluntate testatoris, & postea conuocatis testibus notarius in præsentia testatoris illud legit, & interrogat testatorem, an ita velit: nam licet respondeat quòd sic, & posit articulatè loqui, tale testamentum nihil valet, maxime quando testator erat grauatus infirmitate, secundum Ludouicum Romanum consilio. trigesimosexto. in vltimis verbis ita intelligens opinionem Albert. Papien. de qua suprà. & idem videtur velle Bald. in dicta. l. iubemus. & Paul. de Cast. in. l. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas. C. qui testamen. facere possunt, & tenet Iason in dicta lege iubemus ad finem. dicens hanc opinionem esse valde æquam: & per eam occurri fraudibus quæ multotiens committuntur, & idem tenet Rodericus Suarez. in. d. prima allega. charta fin. qui dicit ad hoc esse casum iuncta glosl. in dicto. §. at cum humana fragilitas. super parte testandi. & ista est magna limitatio ad dictam communem opinionem, & quasi ad nihilum illam redigit: & fortè in puncto iuris non est vera, quando ille qui interrogat est homo fidelis, & non suspectus: & testator loquitur intelligibiliter, & habet sanam memoriam & intellectum pro tunc nam satis ore proprio exprimit nomen hæredis, ex quo exprimit per relationem ad aliud. l. prima. §. si quis iter. ff. de verbo. obligatio. & contra istam limitationem in his terminis tenere videtur Alexand. dicto consilio trigesimotertio & idem etiam vult Alberic. post Petrum & Cynum in dicta lege iubemus. dicens repetitum videri per testatorem, quod interrogator dixit argumento. l. contra nurum. §. primo. ff. rerum amotarum. & ff. de conditio. indebi. l. si reus. & l. fideiussor, sufficere ergo debet, quòd aperte de testatoris voluntate appareat, pro ut & ista. l. partitarū inferius subdit. ibi fulano sea &c. & si rectè inspiciantur verba Bald. in dicta lege iubemus hoc idē vult dum dicit: sed quid si ipse dicat &c. & sic con-

tradicere videtur verbis Nico. de Matthæ. quæ. 5. posuit Paul. etiam de Castr. loquitur etiam in casu differenti, vt patet eius cōsil. centesimoquinquagesimoquinto. ad quod se refert vbi plura alia concurrebant: vnde stantibus aliis præsumptionibus, quòd testator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus: non rectè intelligens, neque volens dixerit, quòd sic: rectè procederet. d. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio trigesimotertio. & Socinus consilio nonagesimosecundo in causa domini Antonij volumine tertio columna nona & decima. cessantibus autem talibus fortè non procederet talis limitatio, vt arguitur ex mente docto.

fulano quiero que sea mio heredero, nombrandolo por su nome, [a] que sea heredero en todo, o en parte: como el testador touiere por bien. E si por auentura [b] el testador dixere en su testamento: fulano sea heredero: cumple esta palabra maguer non diga mio. E aun dezimos, que si fallassen escrito en el testamento, que fulano heredero, nombrandolo el testador, non dixesse sea, o se fallasse escrito fulano sea, e non fuesse y puesto mio, nin heredero, valdria el establescimiento que fuesse fecho en alguna destas maneras. E esto es porque sospecharon los sabios antiguos, que el fazedor del testamento auria dichas todas las palabras, que deuē dezir ē establecer el heredero, como quier que se non fallen assi escritas. Otro si, si por auentura non las ouiessen assi dichas, sospecharon que esta mengua auiniera por agrauiamiento [c] de la enfermedad, e non por otra cosa, pues que el testamento se falla acabado en todas las otras cosas. Mas si vna palabra tan solamente se fallasse escripta en el testamento como si dixesse el testador fulano, o dixesse heredero, e non nonbrasse quien, non valdria estonce el testamento: por que por tales palabras non podria tomar ome cierta sospecha, [d] nin en tendimiento verdadero del fazedor del testamento. E sobre todo dezimos, q̄ el establescimiēto del heredero, se deue de aun fazer por otras palabras [a], assi como si dixesse aquel que lo fazia, fulano sea mio heredero, o quiero o, mando que lo sea, o si dixesse fulano sea Señor [b] de todas mis heredades [c], o aya todos mis bienes, o dexol todo lo q̄ he, [d] o otras palabras quales quiera semejantes destas, porque se pudiesse mostrar su voluntad en esta razon.

a ¶ *Nombrandolo por su nombre.* Sed an ad pias causas valebit testamentum nutu factum? Ioann. Andre. in additio. ad Speculato. titu. de testamen. verficu. quid si is dicit quòd licet valeat legatum nutu factum, non tamen tenet testamentum. Bald. tamen in lege prima. C. de sacrosanct. eccles. i. columna decimaseptima. allegans glos. in capitu. cum tibi de testa. concludit quòd ad pias causas, valet testamentum nutu factum: & sic quòd tenebit institutio hæredis nutu facta, quod etiam placet Abb. in dicto capitu. cum tibi ad finem. vbi subdit notabile verbum, quòd etiam in aliis extra pias causas, si constaret de voluntate testantis per signa vrgentia, quòd valebit testamentum per signa vrgentia sed certè dictum capitulum cum tibi hoc non probat prout etiam dicit Ioannes de Imol. in dicto capitu. cùm tibi. colum. secunda. & vt dicit Bald. in repetitio. dictę lege primæ. decimaoctaua colum. non potest facere ius canonicum, quòd testamentum non solenne valeat de iure ciuili, debet ergo intelligi, quòd habetur in dicto capitu. cùm tibi quando dispositio est ad pias causas, in quibus est consideranda forma testamenti, secundum ius canonicum: in aliis verò seruandum est quòd disponitur iure ciuili.

b ¶ *E' si por auentura.* Sumpta est hæc. l. à lege prima. §. primo. ff. eod. & à dictis Azo. C. eodem in summa. & quid in sententia an perficiatur ex verbo subaudito: vbi aliud verbum non potest intelligi salua ratione recti sermonis: tangit Barto. in. d. §. fi. vbi vide Alexa. in additio. & Ioan. de Imo. in lectura.

c ¶ *Por agrauamiento.* Facit hoc verbum ad ea quæ dixi. §. in glosl. proxima.

d ¶ *Cierta sospecha.* Si enim talis potest capi pro expresso habetur vt hic & in. l. vnum ex familia. §. finæ. ff. de legatis secundo. expressum dicitur quod colligitur ex expresis Bald. in lege prima colum. finaC. de his qui ante aper. tabu. & in. l. si mater. C. de institu. & substit.

¶ *Ley. VII. Como el establescimiento del heredero, deue ser fecho en el testamento e non en otra scriptura.*

EL establescimiento del heredero deue ser fecho en testamento acabado, e non en otra escritura que es llamada en latin: codicillus: [e] que se faze ante cinco testigos fueras ende en vna manera, como si aquel que fiziesse cobdicilo dixesse assi, que el rogaua, o mandaua a los herederos, que deuen heredar lo suyo por qual manera quier que sea, que despues de su muerte diessen e entregassen todos sus bienes a alguno que fuesse nombrado señaladamente en el cobdicilo. Ca eston ce tenudos son de los dar, e entregar, a aquel que assi fuesse nombrado en el, saeando ende la quarta parte [f] de todos los bienes, que pueden tener los herederos para si.

¶ *Ley. VIII. Como despues que el heredero es establescido simplemente en el testamento, nol puede ser puesta condicion en el cobdicillo.*

SImplemente e sin condicion establesciendo vn ome a otro por heredero en su testamento, si despues desto fiziesse cobdicilo. non le empeesceria la condicion que fuesse puesta en el. Otrosi non puede vn ome establescer por su heredero en el cobdicilo a otro, en lugar de aquel que ouiesse establescido en el testamento: maguer dixesse, que si muriesse este sobre dicho ante que ouiesse su heredad, que la ouiesse el otro aquien la mandaua dar en el cobdicilo. Pero si alguno fiziesse su testamento acabado, en que dixesse, que aquel queria que fuesse su heredero, quel nombrasse: e dixesse en el cobdicilo: si despues desto fiziesse cobdicilo en que señalasse alguno por su heredero, o lo nombrasse tan solamente, valdria. E esto es, porque en el testamento acabado dixo. que lo faria assi. E porende, maguer la persona del heredero sea nombrada, o escrita en el cobdicilo, nol empesce. [g]

e ¶ *Codicillus.* Adde. l. 2. titulo duodecimo eadem partita. & vide quæ ibi dicam.

f ¶ *La quarta parte.* Adde. l. fin. tit vndecimo eadem partita. & quæ ibi dixi.

¶ *Lex. 8.*

✠ Hæredi pure institutio non potest in codicillis apponi cōditio: nec valet substitutio directa in codicillis facta si tamen instituitur in testamento is quē in codicillis dicit testator se nominaturum nomina tus in eis erit hæres. h. d.

g ¶ *No le empesce.* Adde. l. institutio talis. ff. de condit. institutio.

¶ *Ley. IX. Quando el heredero que es señalado en el testamento, que aya en los bienes del testador la parte que le señalaren en el cobdicilo, si non fuer y puesta, si aura los bienes del finado.*

DVbda podria acaescer, si el fazedor del testamento dixesse assi: yo fago a fulano mio heredero, en aquella parte que escriuiere en mi cobdicilo, si acaescie sse, que quando lo mandasse fazer, non escriuiesse [h] en el, nin señalasse parte ninguna para aquel heredero que nombrare en el testamento: si este ha demanda despues en los bienes del testador. E por toller esta dubda dezimos, que maguer despues non escriua la parte sobredicha en el cobdicilo, que este a tal sera heredero en todos los bienes del testador, en aquellos que el non mandasse dar a otri. E si fuessen dos omes aquellos aquien establescie sse por sus herederos, en esta manera sobredicha: heredaran estos a tales los bienes del fazedor del testamento egualmente. [i] Pero si escriuiesse en el cobdicilo el testador alguna parte señalada, sera heredero en ella aquel, o aquellos, aquien la señala-

¶ *Lex. 9.*

✠ Si testator in testamēto dixit se declaraturum in codicillis, p qua parte esset hæres in testamento institutus non declarata parte erit in totum hæres nisi in relictis aliis personis: & si sunt duo vel plures sic instituti succedunt æqualiter: si tamen in codicillis partem declarauit stabitur declarationi. hoc dicit. Habuit ortum à leg. si quis ita scripserit hæredem. ff. de hæredibus instituē. & à l. si alterius. eod. titu. & à text. in. l. asse toto eod. titu.

h ¶ *E no escriuiessen.* Adde. l. si quis ita scripserit. ff. de hæredibus instituen. & l. penul. C. de institu. & substitu.

i ¶ *Egualmente.* Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, q̄ quis duos vel tres hæredes instituit, & tamen dicūt q̄ non recordantur pro quibus partibus hoc sufficit: & erunt hæredes pro æquali parte, secundum Bald. in. d. l. si quis ita in fin.

Oldral. consi. 224. decius consi. 397.

a ¶ *Por otras palabras.* Adde legem quoniam indignum. C. de testamentis.

b ¶ *Sea señor.* Adde. l. his verbis in princip. ff. eo.

c ¶ *De todas mis heredades.* in. d. l. his verbis dicitur hæreditatis meæ domin⁹ esto. vnde tu nota hoc verbum: quia secundū vulgare hispanū istud verbum (heredades) refertur ad fundos: & fortè in hac. l. melius esset de toda mi heredad: nam si poneret præcedens verbum, & daretur hæres vniuersalis ille cui relinquūtur hæreditates, non esset hæres vniuersalis: sed legatarius, secundum commu nem Hispanorum vsum loquendi, nō instituto tamen alio hærede iste esset hæres vniuersalis lege prima. §. fi exiun do. ff. eodem. & infrà eod. l. decimaquarta.

d ¶ *O dexole todolo que he.* verbum enim (habeat) & verbum (relinquo) adiectis vniuersitati bonorū, inducit institutionem, vt hic: & in capitulo Raynuntius. de testa. & ibi not. Abba. Barto. in. l. centurio fin. col. ff. de vulgar. & pupilla. vide plenè per Gulielm. Benedict. in dicto capitulo Raynuntius. super verbo reliquit, & adde glosl. & Bartol. in dicta lege his verbis. in prin. & Alex. consil. septuagesimo volu. 2. & consi. 105. volumine quarto columna secunda & penultima.

¶ *Lex. 7.*

✠ Hæres non potest institui directo in codicillis bene tamen potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. X.*

Si duo sunt eiusdem nominis: quorum vnus instituitur nec potest apparere de quo sensit testator vitiatur institutio & succedunt venientes ab intestato. Item vitiatur, si in testamento species malefici hæredis exprimitur: vt si testator dicit in stituo talẽ hæreticum aut proditorẽ vel similia, secus si generaliter dicat illũ malum vel male dictũ aut inimicum. Sed si dixerit instituo vnum de fratrib[b] meis qui cum berta nupserit ille erit hæres. h. d.

a ¶. *Amigos.* Ortum habet à not. per Azo. C. eod. in summa col. 2. ver. in institutione facienda. & vide. l. in tẽpus. §. quotiẽs ff. eod. & intelige istam. l. quãdo hi duo erant amici æquali amicitia ipsius testatoris: nam si vnus esset magis dilect' ille videretur tantum institutus, per id quòd habetur in. l. si qs seruum. §. inter duos. ff. delega. secundo & tenet Ioan. de Imo. in. d. §. quotiens.

b ¶ *No valdria.* Propter defectum probationis: nam in substantia bene tenet institutio, secundum Ange. & Ioan. de Imol. in. d. §. quotiẽs. sic & alias dicitur deficit probatio, non autem ius. l. duo sunt titij. ff. de testa. tute. l. si quis seruum. §. si inter. ff. delega. secundo. & idem dicas in sententia citatione, vel banno, secundum Angel. in. d. §. quotiẽs. vbi etiam Bal. vide glo. in. l. eum quem temere. ff. de iudic.

c ¶ *Deshonrrado.* Adde. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eo. & l. turpia in princip. ff. delega. 1.

d ¶ *Generalmente.* Adde. d. l. his verbis. §. 1. ff. eod. & quòd habetur in dicta l. turpia.

e ¶ *Que casare.* Adde. d. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eod.

¶*Lex. XI.*

Institutio vel legatum non potest institui in alterius voluntatem si tamen coram septem testibus testator nominat in præsentia notarij hæredem vel legatarium: & mandet quòd vadat notarius ad vnũ peritum qui ordinet suum testamentum secũdum ius: & quòd ipse ordinauerit vult quòd valeat: tunc sic ordinatum testamentum per peritum erit validum. h. d.

f ¶ *Quisiere.* Idem si dicat quem arbitratus fuerit, vel quem putauerit, vel alia verba importantia arbitrium boni viri, licet in legatis secus esset, vt in. l. fideicommissa. § quanquam. ff. de lega. 3.

g ¶ *Aluedrio de otro.* Non enim tenet institutio, quæ in alterius arbitrium confertur: est enim captatoria, vnde improbata. l. captatorias cùm. l. sequenti. & l. illa institutio. ff. de hæredib. instituen. l. captatorias. C. de testa. milit. l. 29. tit. 9. l. ea. parti. & dicitur captatoria, non cuius sola dispositio neq; cuius sola declaratio ab alio dependet: sed illa cuius essentia & existentia est posita in alterius voluntate, vt probatur in. l. vtrum. §. cùm quidam. vbi bonus tex. ff. de reb. dub. l. si filiæ. ff. delega. 3. not. Bald. in. l. 1. colum. penulti. C. de sacrof. eccle. & in 1. lectura. & intellige & limita hoc, vt procedat quãdo expresè committitur in alterius voluntate: secus si tacitè & velate committeretur, veluti si diceret instituo titium hæredẽ, si Seius ascenderit capitolium: nã tunc valet, vt in. d. l. si quis semproniũ. ff. eo. quia expressa nocent, non expressa non nocent, regula expressa. ff. de regul. iur. l. nonnunquã. ff. de condit. & demonstr. limita. 2. in libertate relicta: nam illã non vitiat captatoria voluntas, vt est tex. in. l. fideicommissaria libertas. la. 2. ff. de fideicommiss. liber. & quando datio libertatis pendet à tertij voluntate, de plano, & cedit iste casus, fauore libertatis, vt aperte ibi dicitur & erit ista dispositio, tũc cõditionalis: nam si ille tertius dixerit, se nolle tunc nõ valebit libertas, vt patet ex illa. l. & declarat Ioan. de Imol. in. d. l. captatorias. col. 2. ff. eo. & idem quando confertur dispositio in voluntatem legatarij, vbi in relicto libertatis nullum est speciale; prout ibi etiam dicitur: quando verò relinquitur libertas in voluntatem hæredis est maxima varietas inter doctos. super intellectu illius. l. cùm in principi. l. per verba satis aperta consultus vult propter fauorem libertatis, tenere talem dispositionem: inferius autem in ver. & si ita per verba etiam aperta voluit contrarium eius, & primo dixerat in prin. l. vnde docto. diuersimodè intellexerunt ibi illam. l. nam glossi. ibi intelligit quòd principium. l. corrigatur per ver. & si ita seu quòd principium. l. & quæstio proposita decidatur in. d. ver. & si ita. cõtra quod apertè videtur facere. d. l. nam decidit quæstionẽ propositam in princip. & cum ibi decidatur, non est dicendum quòd decidatur per. d. versi. neq; etiam est præsumendum quòd statim se correxerit consultus. istum tamen intellectum glo. communiter videntur docto. tenere, vt tradit Alex. & Ias. in. d. l. captatorias. C. de testa. milit. sed litera illius tex. vehementer aduersatur & repugnat: vnde Alex. & Ias. ibidem referunt alios intellectus ad illam vide ibi per eos, mihi placet intellectus Andreę de Pisis in. d. l. captatorias. relatus à Bal. ibi cum quo ipse transire videtur, & etiam Salycet. quem etiam intellectum tenuit Iacob. de Aren. & Angel. in. d. l. fideicommissaria scilicet quòd sit regula quòd libertas relicta, si hæres voluerit debeatur. & non fit fauore libertatis, dispositio captatoria. & ita disponitur in principio illius. l. quod tamen debet limitari per. d. versi. quòd si ita nisi ex aliis verbis seu ex aliis adiunctis constet testatorem se retulisse ad liberam hæredis voluntatem, vt si adiecerit, si ei libuerit vel si dixerit, & si noluerit non detur libertas: nam tunc libertas non debebitur. & sic, quòd licèt in aliis legatis verbum si voluerit intelligatur de libera voluntate, vt in. l. cum quidam ita. in princip. ff. delega. 2. tamen

do assi, establesco por mio heredero a fulano, maguer que se que es malo, e non dixesse señaladamente aquella maldad de qual yerro descendiera valdria el establescimiento. Esso mismo seria si dixesse, sea mio heredero aquel maldito mio fijo: maguer non me fizo nunca seruicio porque lo meresciesse. Otrosi dezimos, q̃ si el testador dixesse assi, establezco por mi heredero el vno de mis hermanos, nombrandolos, aquel que casare[c] cõ fulana muger, que el que casasse con ella, seria heredero del testador.

¶*Ley. XI. Como el testador deue nombrar por si mismo a aquel que establesçio por heredero, e non poner lo en aluedrio de otri.*

DEclarar deue e nombrar el fazedor del testamento por si mismo el nome de aquel que establesciesse por heredero. Ca si el otorgasse poder a otro que lo establesciesse en su lugar, non valdria, maguer dixesse assi, aquel sea mio heredero que fulano quisiere,[f] o establesciere por mio que lo sea. Esto esporque el establesciemiẽto del heredero e de las mandas, non deue ser puesto en aluedrio de otro.[g] Pero si al-

in legato libertatis verbum, si voluerit hæres, intelligatur. i. si velle de buerit, sicuti si esset alia verba importantia arbitrium boni viri: & ille intellectus est valde amicus, illius literæ & antequam vidissem prædictos docto. mihi ita videbatur, licet Ioan. de Imo. in. d. l. ffla institutio. dicat istum intellectum aliqualiter diuinare, & illum etiam reprobat Alexan. post Benedict. de plũbino. ab eo retatum in. d. l. captatorias. limita tertio in dispositiõe ad pias causas, de quo vide per Alex. & Iaso. in. d. l. captatorias. quòd forte esset intelligendum vt supra de liberta te dictum est, secundum intellectum Andreæ de Pisis quem tenui: non enim reperitur expressum neq; iure canonico, neq; ciuili aliquid, quòd ad dicendum contrarium cogat, stando ergo est regulæ de qua in. ll. iuris communis, & in istis. ll. partitarum & in hanc opinionem quòd idem sit dicendum in relictis ad pias causas, quòd in relicto libertatis multum inclinat se Ioan. de Imol. in. d. l. captatorias. ff. de hæredibus instituen. Limita quarto quando testator dedit alicui potestatem faciendi testamentum pro eo: nam tunc talis commissarius potest facere seruata dispositione. l. 12. in legibus de toro. quæ lex est multum notanda, & tollit magna dubia, quæ erant de iure communi: nam de iure communi videbatur, quod testator non posset committere factionem testamenti alteri: quia quis debet testari de animo suo: non autem de alieno, vt in dicta. l. illa institutio. & not. Bal. in. l. executorem. colum. 1. C. de execu. rei iudica. Sed pulchrum dubium est circa illam. l. an quòd ibi habetur procedat, quando testator non verbis importantibus arbitrium boni viri: sed liberę voluntatis vtatur, vt si dixisset extremam volũtatem meam committo in voluntatem titij, an tunc commissarius poterit facere ea, quæ in. d. l. continentur? & videtur q̃ non: quia istæ. ll. partitarum & aliæ. ll. iuris communis reprobant talem dispositionem, tanquam captatoriam. & hoc vult Bar. in repetitio. d. l. 1. C. de sacrof. eccles. pen. charta. vbi tenet quòd talis dispositio non teneat quando non esset expressum q̃ talis potestas datur ad pias causas: sed Cardi. Floren. in capit. cum tibi. de testa. videtur velle contrarium, q̃ etiam tali casu procedat. d. c. cùm tibi. vt fic intelligatur, q̃ ille commissarius est institutus & grauatus de restituendo ad pias causas, quod dictum Ioannes de Imol. in. d. l. captatorias col. 4. dicit tenendum menti: sed subiicit q̃ reuera dictum eius non probatur per dictum cap. cum tibi. quia nõ loquitur quando quis commisit extraneo voluntatem suam extremam per verba importantia meram voluntatem: sed quando commisit in dispositionem alterius: & sic per verba importantia arbitrii boni viri. vnde dicit de iure veriorem videri opinionem Barto. q̃ non fuit expressum, vt facultas esset ad pias causas, sed attenta dicta l. Tauri videtur dicendum, q̃ procedat & si testator dicat q̃ commit tit factionem sui testamenti in voluntatem commissarij ex verbis generalibus illius legis. & quia vult talem commissarium solum posse extendere manus ad pias causas: & sic videtur ac si in facultate testatoris esset expressum ad pias causas, iuxta doctrinam Bar. & quia vt superius dixi secundum opinionem quam tenui in libertate & in pia causa, verbum (voluerit) non debet referri ad meram voluntatem: nisi aliud constet ex adiuncto, vt superius declarau. alias limitationes: & dicta notabilia in ista materia vide per Ioan. de Imol. in dicta lege illa institutio & in. d. l. captatorias. & per Alexand. & Iaso. in dicta lege captatorias. C. de testa. mili. & nouissimè per Roderic. Suarez. in tractatulo de voluntate captatoria, post lecturam. ll. aliquarum fori vide ibi. & ex prædictis patet quòd non valeret institutio maioriæ à patre facta sub conditione si mater illam faceret in filium communem conferendo vera in futurum lege secunda. & lille institutiones. ff. de hæredibus instituen. & proceder etiam si habuerit facultatem regiam vt faceret cum omnibus conditionibus & submissionibus quibus vellet nam intelligitur de non improbatis à iure & quia tunc non ipse facit. sub conditione tamen de præterito ideſt si mater fecit bene valeret vt in dictis iuribus, Sed an tunc sufficeret quòd mater maioriam fecisset in filium alium forte minorem & eius descendentes & in defectum ipsorum in filium maiorem & videtur quòd sic per text. in. l. mulier. §. fin. & ibi Barto. ff. de condi. insti. ibi aliquo gradu, repugnat tamen intentio testatoris ideo tu cogita.

a ¶ *Caber su ruego.* Adde. l. captatorias. ff. eodem. & suprà eadem parti. titu. primo. l. 27.

guno rogasse al testador, que fiziesse su heredero a otro, nombrandolo, si el que fizo el testamento qere caber su ruego,[a] e lo establesciere por su heredero valdra. Otrosi dezimos, que si el fazedor del testamento dixesse a algun escriuano de concejo,[b] ruego te, e mando te, que escriuas como establezco por mio heredero a fulano: e que mando tãtos marauedis: o tantas cosas, o tanto heredamiẽto, que sea dado por mi anima, diziendo aquellas personas lo manda dar, o quanto a cada vno: ante siete testigos, e mando te que vayas a algun ome sabio,[c] e en la manera que ordenare que sea fecho mio testamento, e departidas mis mandas, que lo escriuas tu assi, porque tengo por bien, que vala como lo el ordenare. Estonce bié valdria lo que assi fuesse fecho,[d] por mandado del testador.

b ¶ *De concejo.* Tene menti istam. l. partitarũ per quã probatur testamẽtorum instrumenta confici debere per tabellionem numeri seu concilij quòd hodie plenius habetur in. l. 4. tit. decimo octauo lib. secundo ordinario. regalium. nota tamen quòd si defuisset vel abesset tabellio de numero, alius fortè regius tabellio vel similis posset recipere scripturam testamenti, per text in. l. fina. versic. eo obseruando & ibi not. Ioan. de Plat. C. de re mili. lib. 12. vbi vide per eum.

c ¶ *Ome sabio.* Non ergo requiritur, quòd nominetur q̃d bene nota: nam aliqui contrarium dixerunt, vt refert Alberic. in auten. nouissima. colum. 5. C. de inofficio. testa.

d ¶ *Lo que assi fuesse fecho.* Approbat gloss. in. l. illa institutio. ff. eodem. non tamen ex verbis huius legis videtur sublata illa antiqua quæstio, an talis sapiens, cui ista commissa sunt poterit addere ad relictum factum à testatore certæ quantitatis, vel rei filio vel filiæ, iure scilicet institutionis: vel si præcesserat testamentum habens clausulam derogatoriam, an possit sapiens addere clausulam non obstante quocunq; alio testamento, in quo sunt talia vel quæcunque verba derogatoria, neque etiam aperitur hic an possit talis sapiens addere in relicto facto spurio hæc verba, scilicet cùm capere poterit, vel pro alimentis: nam quoad primum Iacobus de Arena tenuit quòd sapiens possit: Bartol. verò in dicta lege illa institutio. post multa fundamenta hinc inde adducta, tenet contrarium post Richard. Malumb. qui hanc quæstionem disputauit, cuius verba refert Alberic. latè in dicta autentica nouissima. columna secunda tertia quarta. C. de inofficioso testamento. & pro opinione Barto. aliquatenus facere videtur hæc. l. partitarum, cùm expresè dispositi quòd hæres debet institui & nominari à testatore. Ioan. Andre. in additio. ad Speculato. titulo de instrumen. edit. §. postremo. alias incipit instrumentum columna quinta super verbo quid si à contrahentibus in additio. incipien. institutio. tenet quòd illa opinio quòd possit facere hoc sapiens, seruatur de facto: quia secundum eum illud non est addere, sed declarare. & dicit quòd ista opinio habet æquitatem, & in hanc opinionem, vt æquam inclinat Ioan. de Imol. in dicta lege illa institutio columna quarta & quinta. dicens idem ibi velle Bald. & ibi respon. ad ea quæ adducuntur pro opinione Iacob. de Aren. per Barto. fatetur tamen articulum esse dubium valde propter autoritatem tantorum docto. & etiam propter perplexitatem rationum, quæ hinc inde adducuntur. & ista opinio mihi placet. & ad istam legẽ partitarum potest responderi vt respon. Imol. ad. l. iubemus. C. de testamen. quòd loquitur in institutione vniuersali, quæ debet exprimi per testatorem: nos verò loquimur in institutione particulari, quæ habetur loco legati præterquam quo ad quærelam alio vniuersaliter instituto, vt in. l. quotiens. ff. de hæredibus instituend. & not. gloss. in lege si quis priore. ff. ad Trebellia. & ideo non est absonum, quòd arbitrio sapientis committi possit, quòd talem titulum declaret, argumento legis primę. ff. delega. secundo. sicut & si testator reliquisset omnia bona sua Titio, posset sapiens addere illa verba, scilicet iure institutionis. l. his verbis. & ibi gloss. & Bartolus. ff. de hæredibus instituendis gloss. in autentico de hære. & falcid. §. si verò nulla. collatione prima. & cùm ista opinio faueat testamento, in dubio illa est tenenda. l. si pars. in principio. ff. de inofficioso testamento. capitu. fina. de re iudica. & idem crederem dicendum de clausula derogatoria: cùm hæc sit testatoris intentio, vt omnia illa ponantur ex cuius defectu voluntas eius possit inualidari. & in istã opinio. inclinat Io. de Imo. in. d. l. illa insti

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutio.columna sexta in princip.licet Barto.ibi tenuit contrarium, quòd dicit esse magis clarum,si clausula de consilio sapientis ordinaretur,sicut glosſ.ibi dicit scilicet volo te scribere prout dixerit talis sapiens,vt ea quæ testamento reliqui magis valeant.& quod etiam possit addere sapiens in relicto facto spurio pro alimentis,vel cum capax fuerit tenet Iohannes de Imola.in dicta.l.illa institutio. colum. quinta & satis placet: cùm tendat ad robur relicti,qua de causa iussit consulere sapientem. & conferunt ad prædicta notabilia verba Bald. in.l. captatorias quæ ta opposi.C. de testa.milit. cùm dicit, q aut id quod addit sapiens, fuit omnino à testatore omissum,& nõ potest sapiẽs facere : quia de nullo non potest facere aliquid , aut est conclusum sub expresso: & potest quia non est nouam rẽ facere:sed inclusam detegere. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquirer. dominio vnde secundum eum, si omnino constat quòd testator voluit legata deberi,poterit sapiens declarare clausulam codicillarem: nesciunt enim rudes aptum proferre sermonem.l. fin. C.de testa.& ideo indigent ope interpretum sapientum,reliqua circa istam materiam vide per Barto.& docto.in dicta.l.illa institutio. & aliquid per Abb.in cap.clericus.de iureiur.& per Iason.in.l.1.§. si quis ita. col.prima.ff.de verbo.obligatio.& vide alias remissiones per Alexan.in.l.ex ea parte.&in.l.quidquid astringendæ.ff.de verborum obliga.& quòd not.Barto.in.l. impuberem.§. eadem. ff. ad leg.Cornel.de falſ.Ioan.de Plat.in.l.quicunq;.la prima.C.de omni agro. deser.libr.11.

¶Ley. XII. Como non vale el establescimiento del heredero quando es fecho por yerro.

ERrando el testador en la persona de aquel aquien establescio por su heredero,cuydando establescer a vno, establesciesse a otro,tal establescimiento non valdra por que erro en el.E esto seria,como si alguno qsiesse fazer su heredero a otro ome, que ouiesse seydo su Señor,e estouiesse otro ante el,que non fuesse aquel su Señor:mas otro que le semejasse,e cuydando el testador que lo era dixesse assi:este que fue mio Señor,e me aforro,e esta ante mi,establezco por mio heredero. Ca estonce non seria heredero aquel,su Señor aquiẽ cuydaua establescer,[a] porque non fue nombrado,nin escrito en el testamento. Nin lo seria,otrosi el otro,maguer era presente quando lo establescio, por que el testador erro en la persona del,cuydãdo que era su Señor. Esso mismo seria,en las cosas que el testador mãdasse,cuydando mandar a vno vna cosa,e errasse mandando la a otro assi como sobre dicho es.

¶Ley. XIII. Como vale el establesçimiento del heredero,maguer el testador nõ lo nombre,pues que es cierto de la persona del.

AMistad muy grande hã los omes vnos con otros, de manera,q̃ se aman biẽ,assi como si fuessen hermanos e dexa el vno al otro lo suyo,diziẽdo assi assabiendas,este mi hermano establezco por mi heredero:tal establescimiẽto como este,dezimos q̃ deue valer,[b] maguer non fuesse su hermano:e nõ deue ser cõtado por yerro,aq̃lla palabra q̃ dixo hermano:porque deue ome sospechar,que selo dixo por razõ del grã amor [c] q̃ auia con el pues quel dexaua todo lo suyo. Otrosi dezimos,que seyẽdo cierto el fazedor del testamẽto,qual es aquel q̃ esta blesce por su heredero,o aquiẽ mãda algo enel testamento:maguer errasse en el nome,[d] o ẽ el sobre nome del,valdria lo q̃assi ordenasse,o mãdasse. Ca por tal yerro como este [e] non se tuelle la verdad, pues q̃ cierto es de la persona,de aq̃l aq̃ẽ faze la manda,o dexa por su heredero.

¶Ley. XIIII. Si alguno fuesse establescido por heredero de alguna partida de los bienes del testador,e non dexa otro heredero en lo al como lo puede heredar todo.

EN vna cosa señalada,assi como en viña,o en otra cosa qualquier, establesciendo vn ome a otro por su here

C.de deser.eodem.lib.Bald.in.l.quicunq;.colum.penul.C.de seruis fugit.Decius consi.154.casus de quo quæritur.& consi.327.ad fin.& Alexand.consi.65.volu.3.

¶Grand amor. Si ista affectio non esset,in dubio præsumendum esset,q̃ testator errauit credens eum fratrem,prout dicit glos.notabi. in.d.§.qui frater.præsumitur enim quis credere id quod loquitur, vt tradit Ioan. de Imol.& probatur in.l.labeo.ff.de supellectil.legasi tamen probaretur,q̃ testator bene sciebat illum non esse fratrem, tunc licet cessaret amicitia vel alia affectio,non vitiaretur institutio:ex quo testator non errauit, quòd satis hic.& in.d. §.si frater.probatur.&tenet ibi Ioann.de Imo.qui dicit hanc scientiã testatoris pro bari per publicam vocẽ, & famam vicinæ q̃ ille nõ erat frater,qa tunc testator præsumit scire, per id qd not.glo.in.l.si tutor.C.de pericul. tuto. & per Bart.in.l. is potest.ff.de acqui. hære.licet fama aliquando à veritate discordat, vt tradit Feli.in.c.si diligenti.de prę script. col.3.& adde ad dictũ Imo.q̃d tradit Io.de Plate.in l.2.C.de fund. & salti.rei domini.libr.11.& in.l.super seruis.C.qui milit. non possit. lib.12.& in.l.

d *¶Errasse en el nombre.* Adde.l.si in nomine.C.de testa.& inst.delega. §.si quis in nomine.& quid si testator apponeret nomen proprium, & nomen officii,& in altero eorum erraret?vide text.notabilem in l.qui habebat.ff.de rebus dub.& quid si esset erratum in nomine patris eius,qui instituitur?vide.l.his verbis.§.fina.ff.eodem.& quæ tradit Angel.Areti.in suo tractatu maleficiorum in parte Caium Sempronij colum.penul.& per Barto.in.l.demonstratio falsa.ff.de conditio.& demonstra.

e *¶Como este.* De errore regionis & prouinciæ,vide.l.his verbis.§.si.ff. eod.&.l.patronus.§.libertus.ff.de lega.3.&in cap.significante.de rescript.vbi vide late per Fely.& quid si erretur in nomine appellatiuo?vide.l.quotiens.in princi.vbi Angel.& Ioan.de Imol.ff.de hære. insti.&.l.si quis in fundi vocabulo.ff.delegat.1.

¶Lex. XII.

Si testator in persona hæredis vel legatarij erret credens vnum esse alium vitiatur institutio vel legatum.h.d.

a *¶Cuydana establescer.* Adde.l.quotiens.ff. eodem. vbi glosſ.tradit illud de Iacob & Esau.& ibi Bald.& Ioan.de Imol.& adde ad istam. legem.l.si pater.&.l.nec apud.C.de hæredi.instituen.&.l.eam quã. C.de fideicom.& Ludouic.Roma.consilio.327.in fine istæ sunt rationes.&c.

¶Lex. XI.

Non vitiatur institutio si testator amicum sub fratris appellatione instituat nec nocet error nominis vel cognominis cùm de persona constat instituti. hoc dicit. Habuit ortum à.l.si in nomine.C.de testa.& concordat. ff. de bonorum possessione secundum tabu.lex prima.§.fed.

b *¶Que deue valer.* Concordat cum.l.nemo.§.qui frater.ff.eod.

a *¶O en otro.* Tunc enim per posterius testamentum rumpitur primum,vt suprà tit.1.l.21.

b *¶Otro.* Tunc enim procederet quòd habetur in.l.quotiens.C.eod. & infrà ista.l.quando vnus est institutus in re certa,& alius est vniuersaliter institutus in tota vel in quota hæreditatis:quia institutus, in re certa alio adeunte, habetur loco legatarij , & hinc est quòd si quis recipere t emphyteosim pro se & hæredibus suis, quòd appellatione hæredis venit hæres vniuersalis:non verò institutus in re certa dato alio cohærede, secundum Baldum in lege quædam.§.nihil.ff.de eden.vbi ad hoc allegat nota.per Specula.titu. de testa.§.primo versicu.fina.Bald.etiam in.l.liberti.colum.7.C.de oper.liber.& Angel.in.l.Gallus.§.etiam si parente.ff.de libe.& posthu.Salyce.in.l.secunda vigesima quæstione.C.de iure emphyteo.& saltim hoc procedit secundum Angel. consilio.191.ex forma &ferie,vbi esset dictum in emphyteosi de hæredibus vniuersalibus.Ioannes de Imol.in cap.potuit de loca.versic. septimo tangit,si tamen tractarent de successione feudi forte aliud esset dicendum:cùm in materia feudali verbum(hæredibus)intelligatur de filiis masculis:& licet requiratur quòd filius sit hæres,vt in capitu.n.an agnat.vel fili.tamen institutus in re certa concurreret in feudo cum alio fratre vniuersaliter instituto:& ita tenet Bald.in capitu.primo in princi.col.fi.versi.quæro vtrum filius institutus in re certa,&c.de successio.feud.dicit etiam Bal.in.d.l.liberti.col.8.in fin. quòd in hoc distinguitur inter contractus,& vltimas voluntates: nam in contractu li quis recipit emphyteosim pro se & suis hæredibus procedunt prædicta,vt sicut non obligatur institutus in re certa ad pensionem:sic nec actiuè nec passiuè descendit in eum ius emphyteoticum:in vltimis verò voluntatibus latè intelligitur etiam de filio in re certa instituto,vt fiat diuisio viriliter,de quo etiam vide per Specula.vbi.§.nam ab illo habuit Bald.hanc distinctionem.& ibi etiam vide quid si emphyteosis sit concessa per contractum ab ecclesia &vide etiam per Ioannem de Imol.in.l.ex facto.ff.de hæredibus instituendis.nota tamen quòd si hæres vniuersaliter institutus repudiaret,eius portio accresceret instituto in re certa:imo & si institutus in re certa decederet ante additionem hæredis vniuersalis,transmitteret ius accrescendi ad hæredem suum,vt tradit Alex. consi.58.volumine tertio habita super narratis in themate,intellige tamen si decederet post agnitionem illius institutionis in re certa,vt vult:idem Alexand.& not.Barto.in.l.ex facto la secunda.ff.de hæredibus instituen.

dero,si en este mismo testamentõ,o en otro [a] q̃ fiziesse despues el testador,nõ fallassen q̃el ouiesse otro [b] establescido por su heredero,este atal deue auer todos los bienes [c] del testador:maguer fuesse establescido é vnacosa señalada tã solamẽte.

quando est institutus in re certa habet totum non dato cohærede,sic debet esse secundum eum, quando prohibetur expresse ne plus petat neq; obstare dicit prædictis.l.peto in princip.ff.de lega.secundo quam pro se allegat Salyce.quia dicit Imo.quòd illud procedit,quando præcedit institutio super toto & postea iubetur quis esse contentus certa re pro sua legitima portione:quia tũc non est aliquid quòd repugnet,casus vero nostræ quæstionis est,quando à principio non est super toto testatus:sed super certa re vel parte adiiciendo dictam prohibitionem,contra formam iuris volentis,ne quis decedat pro parte testatus & pro parte intestatus,contra.l.ius nostrum.ff.de regul.iur.& ideo tunc reiicitur illa exceptio,vel prohibitio,& habetur perinde ac si esset simpliciter institutus per.d.l.si ita quis.& per.d.§.si ex fundo.& pro ista ratione adducit etiam,q̃ voluit Salycet.in dicta lege quotiens.8. quæstione.vbi dicit, quòd si instituto Titium in semisse,& Seium in alio semisse.& grauo Seium vt pro sua portione sit contentus habere certam rem, quòd isto casu vterque erit hæres vniuersalis pro dimidia:sed cogetur Seius restituere partem suam cohæredi per dictam legem peto delega.secundo in principio.neque obstat secundum eum.l.quotiens iuncta glosſ.C.eodem.quia loquitur quando à principio iussi sunt aliqui hæredes contenti esse pro certis rebus neque præcedit aliqua institutio de eis:hic verò secus.& sic patet secundum Imol. aliud esse,quando à principio præcedit dispositio super toto:aliud quando à principio institutio fit in re certa.Ego verò adhuc resideo in opinione,& limitatione Salyce.cùm dubium non sit quin ex coniecturis verisimilibus inducatur fideicommissum ex coniecturata mente testatoris,& quomodocunque constet de eius voluntate, inducitur fideicommissum.l.cùm proponebatur.ff. de legatis secundo.l.vnum ex familia.§.finali.& ibi Bartolus eodem titulo.& in fideicommissis prædominatur mens & voluntas testatoris.l.in conditionibus.ff.de conditio.& demonstratio.l.ex facto proponebatur. ff. de hæredibus instituendis. quid ergo aliud potest coniecturari de mente testatoris, cùm prohibuit institutum in re certa plus accipere, nisi quòd hoc fuit fauore venientium ab intestato, quando non esset alius cuius fauore hoc fecisset?vt in dicta lege peto.in principio.& quomodo tolerandum est, attenta opinione Imol. vt contra expressam prohibitionem testatoris,& contra eius voluntatem institutus succedat in omnibus bonis: cùm possit capi alius modus,quo neque leges prohibentes quem pro parte testatum,& pro parte intestatum decedere, ostendantur, neque etiam contra voluntatem testatoris eatur?facit ad hoc quòd not.Abb.in capit.2.de testamen.versicu. sed est dubium , vbi tunc demum concluditur in foro animæ dispositionem dicti. §.si ex fundo.& aliorum disponentium institutum in re certa succedere in totum , locum habere quando non dolosè testator fuisset inductus ad instituendum in re certa aliquem , cùm sibi fuisset persuasum ex hoc institutum non habere regressum ad alia bona : & sic contra voluntatem testatoris non esset tutus in foro animæ hæres, qui habet contrariam voluntatem defuncti: cùm igitur huic parti faueat opinio Salycet. licet articulus sit dubius , tenenda est opinio quæ fauet animæ: capitulo iuuenis.de sponsalib.neque huic opinioni refragatur.l.si ita quis institutus fuerit hæres excepto fundo,iuncta glosſ.ff.eodem prout inducit Imol.quia etiam fatetur idem Salycet. quòd totum habebit hæres institutus in re certa:sed restituere tenetur quòd ita habet contra defuncti voluntatem,& contra eius expressam prohibitionem,si non restitueret & longè interest an quis fuerit institutus in re certa sine prohibitione,quòd plus non petat,vbi ex mente testatoris quære totum videtur:cùm præsumat testator illud voluisse,quòd lex vult:vt not.Bald.in lege præcibus.penulti. char.C.de impuber.& aliis argumento.l.si duo.ff.de acquirenda hereditate.vel quòd quis instituatur in re certa, cum prohibitione, quòd plus petere non possit:vbi licet videatur ex dispositione legis velle,q̃ totum accipiat:teneatur tamen restituere rehiduũ illi,eu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius fauore prohibuit,neque satisfacit responsio assignata per Imo. ad.d.l.peto.in princip. quia eius responsio est diuersificare casus: non autem reddere rationem diuersitatis inter eos,neque enim est ratio diuersitatis inter vnum casum,& alium:quia cum institutus in re certa habere debeat totum,perinde est ac si esset institutus in totum,& prohibitio plus habendi & quòd certare contentus sit: idem debet operari in vtroque casu. Et dictum Salyceti quod Imol.adducit pro ratione sua est in casu multum differenti,vt poteris videre per eum: loquitur enim vbi erat datus alius cohæres, non in certa re:sed in dimidia vniuersaliter institutus,qui in totum residuũ excluserat institutum in re certa: vt tantum haberet loco legatarij. & ideo ponit quòd alius nõ fuit institutus in re certa:sed simpliciter in dimidia, hoc acto,vt pro sua portione tali re contentus esset.facit ad prædicta quòd no.Barto.in.l.pater familias.ff.eodem.ad finem versiculo.sed tunc quæro &c.aliaslimitationes & multa notabilia dicta in materia vide per Ioann.de Imola in dicto.§.si ex fundo.in lectura.& in repetitione. & per docto.in dicta lege quotiens.Limita etiam istam legem quando verba institutionis in re certa sunt relata ad institutum:secus si ad alium,quia tunc trahitur ad fideicommissum,vt in.l.pater filiũ. §.fina.& ibi Barto.ff.de legat.tertio.circa quas limitationes quærit Bald.in lege omnimodo in principio.C.de inofficioso testamento. versiculo tertio quæro &c.quid si filius fuit institutus in re certa, & postea fuit institutus extraneus hæres vniuersalis in eodem testamento:& postea in codicillis ademit filio, quòd in testamento reliquerat,an filius possit dicere testamentum nullum?& concludit quod non:quia tunc filius non habetur loco legatarij,licèt secus esset si non fuisset institutus filius:sed alius extraneus,quòd dicit diligenter notandum.Sed quid si substitutio compendiosa fiat in re certa,an trahatur ad vniuersam hæreditatem?vide per Barto.in.l.centurio.columna duodecima versiculo quæro vlterius,quid si substitutio compendiosa.cum versicu.sequenti.ff.de vulgari & pupillari. Bald.in.l.precibus.columna fina.versicu. item quæritur.C. de impuber.& aliis substitutio.Paulus de Castr.in.l.apud Iulianum.§.cum autem.alias est.l.cogi.§.& generaliter.ff.ad Trebellia.Alexand.consilio nono columna penultima volumine primo.vbi distinguit,an fuit facta per verba directa vel ciuilia,vel per verba generalia,seu communia,vide ibi.Aduerte etiam quia vt dicit Bald.in lege humanitatis.C.de impuber.& aliis columna duodecima versiculo quarto principaliter quæro.l.ista partitarum.& dicta lex prima.§.si ex fundo procedunt,vbi institutio in re certa fit per verba alias præcise directa,quæ verba ciuilia vocantur in.l.verbis ciuilibus.& in.l.co hæredi.§.cum filiæ.ff.de vulga.& pupilla.vt si esset verbum (instituo)vel verbum(hæres esto.) Secus si institueretur per verbum cõmune,vel obliquum:quia tunc nunquam trahitur ad totum,vt in dicta lege cogi.§.& generaliter.& ibi Ioannes de Imol.& Paulus de Castro.si tamen institutus esset vel substitutus in vna quota hæreditatis,putà sexta vel quarta.tunc trahitur ad vniuersum glos.Barto.& docto.in dicta lege cohæredi.§.fina.Angel.& Imol.in dicto.§. si ex fundo.Aduerte etiam,quia & si institutus esset in fundo alieno, procederet ista.l. & dict.§.si ex fundo,quia videtur institutus in extimatione fundi alieni,quæ de hæreditate debetur testatori. l.si alienus.ff.ad legem falcidiam.& tenet Bald.singulariter in dicta lege humanitatis.columna duodecima ad finem.An autem institutus vniuersaliter,qui restituit omne patrimonium hæreditarium,vigore transactionis,retenta re certa,habeatur loco legatarij?vide glo. in lege controuersia. ff. de transactio. in glossa magna post medium. an autem capiens ex stipulatione,si stipulatio succedit loco tituli vniuersalis habeatur loco legatarij? dic quòd non vide Bald. in.l. si arrogator prima lectura penultima columna. ff. de adoptio. & an huic, qui habetur loco legatarij, debeantur fructus à tempore moræ? vide Paulum de Castr.in.l. si quis bonorum.ff. de legatis primo. An autem institutus in parte bonorum aliis vniuersaliter institutis, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege si quis seruum.§.finali versiculo.sed quæro aliquis.ff. de legatis secundo.not.etiam quòd omnis ille qui non habet ius accrescendi inter hæredes habetur loco legatarij Bald.in dicta lege si arrogator tertia columna ad finem.ff.de adoptio. Quid autem de eo cui relinquitur vsusfructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censeatur hæres vel legatarius? vide Bartol.in lege multum interest.ff.de vsufruct.legato.an autem per secundum testamentum,in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt residuum derelinquat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt aduocet ad se totum? vide Paulum de Castro.in lege si quis priore. ff. ad Trebellianum.

Pero las mandas[a] del testamento,deue las cumplir,assi como las fallaren y escritas. E si por ventura el testador fiziesse despues[b] otro heredero,[c] estonce aquel que diximos de suso que era establescido en la cosa señalada, deue auer essa tan solamente:e todos los otros bienes deuen fincar al otro que fue despues establescido. Otrosi dezimos,que si dos omes fuessen establescidos por herederos en vn testamento:el vno en vna cosa e el otro en otra señalada,si el fazedor del testamento non departiesse,nin mandasse dar a otro los bienes que ouiessen, estos amos los deuen auer todos egualmente,[d] e cada vno dellos deue auer ante aquella cosa,en que fue establescido por heredero,pero amos de so vno,son tenudos de responder a las debdas del fazedor del testamento. E si por auentura el testador establesciesse en vna cosa señalada por heredero a vn ome,e a dos ayuntadamente en otra cosa cierta, si non mandasse los otros bienes,deuen los auer estos herederos partiendo los entre si en esta manera, la meytad a aql que fue establescido por heredero en la vna cosa: e la otra meytad a los dos[e] que fueron establescidos en la otra, fueras ende,si el fazedor del testamento dixesse[f] que heredassen todos egualmente.Pero cada vno destos deue auer adelantada,[g] aquella cosa, en que fue establescido por heredero.

¶ *Ley. XV. Como non empesce a aquel que fuesse establescido por heredero,tiempo nin dia cierto que sea puesto en el testamento.*

A Tiempo cierto nõ puede nin gũ ome establescer a otro por su heredero,esto seria como si dixesse quiero q̃ fulano sea mio heredero fasta tal dia.[a] o si dixesse sea fulano mio heredero desde tal tiempo[b] en adelante. Ca maguer assi lo dixesse,aura el heredero luego la herencia en que fue establescido,e non aura por que esperar el tiempo, nin el dia que fue señalado en el testamento, fueras ende si el que lo fiziesse fuesse cauallero,[c] que biuiesse[d] en seruicio de Dios,e del Rey,o de la tierra. Ca estonce deue valer el establescimiento: assi como lo ouiesse ordenado: esperando el heredero el dia,o el tiempo quel cauallero ouiesse puesto en esta razon. Pero en dia non cierto[e] bien podria ser alguno establescido por heredero. E esto seria, como si dixesse,el testador, establezco que sea mio heredero fulano el dia quel mismo muriere.[f] E tal establescimiento como este vale quier lo faga cedo,quier tarde,quier nunca,segun dixiemos en la ley ante desta.

a ¶ *Pero las mandas.* Vide Barto in lege si nemo.in fine.ff.de testa.tutel.

b ¶ *Despues.* In eodem testamento intellige:alias secus vt dixi vide. l.si quis priore.ff.ad Trebellia.

c ¶ *Otro heredero.* In tota hæreditate vel in quota hæreditatis.vt in dicta lege quotiens & ibi Bald. & Paul. de Castr. & probatur etiam in.§.hæreditas.instit.de hæredibus instituendis.

d ¶ *Egualmente.* Adde.l.ex facto.la secunda.ff. eodem.& legẽ si alterius eodem titul.

e ¶ *A los dos.* Adde legẽ Titius. ff. eodem. & quid si vnus instituetur.in tertia parte certæ rei:& alius in duabus partibus eiusdem rei vide.l.quotiens.§.si duo.ff. eodem.

f ¶ *Dixesse.* Ex Azone sumptum est.C.eodem in summa columna tertia qui allegat dictã legem Titius. & legem interdum.ff.eodem.

g ¶ *A delantada.* Adde dictam legem ex facto.la grande. ff.eod.

¶ *Lex. 15.*

Hæreditas ad diem vel ex die certa dari non potest imo non expectata die institutus statim est hæres:nisi testator sit miles & in militia testetur tunc enim expectatur dies,in incertam autem diem potest quis instituì:vt in die mortis:quia & si certum est quem morte est tamen incertum quando.hoc dicit.

a ¶ *Fasta tal dia.* Certam vel incertam intellige,quia licet posit dari à tempore incerto,non autem ad tempus incertum vel diem incertam:quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris,directo definere esse hæres.l.ei qui soluendo.ff.eo.licet per fideicommissum possit definere esse hæres effectu.l.ex facto.ff.ad Trebellia.vnde si quis instituit vxorem, vel alium donec vixerit instituˢ, remouebitur temporis adiectio,& durabit hæres etiam post mortem. & sic remanebit hæreditas penes hæredem instituti.& ita tenet Bald.in l.hereditas ex die.ff.eo.quid tamen,si alius postea instituatur,vt putà,si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius? fuerunt in hoc opiniones de quibus per Ioan.de Imol.in.d.l.hæreditas colum. 6.vbi ipse inclinat in opinionem Martini Sylla.quòd vxor erit hæres perpetuo,detracto tempore appositio in institutione eius,& vide bitur rogata de restituendo hæreditatem alij post mortem instituto.quod Imol.dicit esse menti tenendum,propter similes institutiones,quæ sæpe de facto fiunt per testatores, & attenta ista opinione Marti.Sylla.quam sequitur Imol.idem videretur dicendum, & si institutio fieret ad diem certam,veluti si testator instituereat tium vsque ad Pascha & sempronium post pascha,vt sic intelligatur,quod titius sit grauatus de restituendo sempronio post pascha per fideicommissum,quod tenuit Bald.in lege extraneum.C. eo.vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ cęteris seruanda est.l.tertia.C.de libe.præteri.& idem tenet Bal.in.l.miles ita in principio.ff. de liberis & posthumis.Paulus de Castro in.l.certi. C. de testa.milit.& istud etiam voluit Ioannes de Imola.in dicta lege hæreditas.columna quinta in principio.Barto tamen in dicta.l.hæreditas tenet,quòd imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque:& quòd sit perinde ac si quilibet esset purè institus per dictã.l.hæreditas.cui consonat ista.l.partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycet.in.d.l.extraneum & etiam Alexand.dicens quod fundamentum Bald.& sequacium,non videtur procedere:quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento,non potest trahi,ad fideicommissum,etiam vt de seruiatur voluntati testantis,vt latius ipse comprobat: vide ibi per eum,qui tamen subdit se fateri,quòd opinio Bal.est æquior,mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis.& ad motiua Alexand.potest responderi,quòd licet reperiatur iure cautum,quòd in persona vnius tantum instituti non possit hæreditas dari ex die certa,vel ad diem certam vel incertam:non tamen hoc reperitur cautum,quando essent plures instituti,scilicet vnus vsque ad pascha & alius post pascha,scilicet vt post pascha institutus centeatur purè institutus,sicut & primus:licet enim hoc reperitur eautum in persona primi:non tamen in persona secundi,vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octauo columna prima. Cum igitur sempronius post pascha institutus, cùm sit paganus. non possit esse hæres directo:quia videtur fieri post aditam hæreditatem: & post quam titius fuit hæres,quod non potest esse in pagano,vt in.§.fina.instit.de pupil.substitutio.& in.l.ei qui soluendo.ff.de hæredibus instituen.ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo,videtur quòd valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in.l.verbis ciuilibus.ff.de vulga.& pupilla.& in.l.præmenta Alexan.est ex verbis Imol.in dicta lege hæreditas.columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha,vel donec vixerit,& nullo alio instituto prohibuit expresse quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus?Barto.in dicta lege hæreditas.ad fin.tenet vitiari talem institutionem,& nullam esse ratione perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa,& prohibito amplius habere in lege quotiens.§.si duo.ff.eod. de quo dixi in.l. proxima.in glos.super verbo todos los bienes. Bald. verò & Salycet.in dicta lege extraneum,tenent contra Bartolum imò quòd institutio valeat, & prohibitio vitietur:ego verò sentio idem in ista quæstione,sicut & dixi in dicta glosin quæstione illa de instituto in re certa per easdem rationes: quia & vt dicit Alexand. in dicta lege extraneum decisio huius quæstionis pendet ab illa.Quid etiam si in pœnam hæredis scripti testator post tempus aliũ instituit,veluti si instituit fratrem hæredem, & reliquit vxori vsumfructum suorum bonorum,& adiecit & prohibuit, ne frater molestaret vxorem in ipso vsufructu, & qđ alias priuabat eum hæreditate, & instituebat vxorem vel alium?videtur enim quod hoc possit fieri per legem primam.C.de his quæ pœnæ nomi.de qua quæstione vide per Bartolum in lege pater familias.ff. de hæredibus instituendis.& ibi per Ioannem de Imola notabiliter quem vide: quia est quæstio contingibilis:vbi etiam vide quòd si testator in tali casu nullum instituit, cui applicabitur hæreditas: & ibi ad finem vide per Ioannem de Imola. an hæres institutus, qui propter talem molestationem, restituit hæreditatem, possit detrahere quartam trebellianicam? qui vult licet sub dubio forte quòd possit detrahere istam quartam argumen.legis primę.§. item si ita.ff.ad legem falcid.

b ¶ *Des de tal tiempo.* Certo intellige:nam ex die incerta bene potest dari hæreditas, sicut potest dari sub conditione, quia dies incertus pro conditione habetur .l. dies incertus. ff. de conditio. & demonstratio. tunc enim cùm conditio trahatur retro, ipsa eueniente,vt in.l.quod dicitur.ff.de testamen. milit. censetur semper testatorem decessisse testatum, vel si conditio deficiat intestatum,& sic non resultat inconueniens,ne quis dicatur pro parte testatus & pro parte intestatus:quòd non est in die certa:quia illa non trahitur retro.l. miles ita.§. & quòd diximus iuncta. l. sequenti.ff.de testamen.milit.& ista est vna ratio differentiæ,aliam posuit Iacobus de Are. in dicta lege hæreditas. vide ibi Bartol.& Ioannem de Imola.

c ¶ *Cauallero.* Miles nanque potest pro parte temporis decedere intestatus,& pro parte testatus.l. miles ita.§.quòd ita diximus. ff. de testamen.milit.& idem posset fieri per statutum.Barto.in.l.finali.ff.ad Tertullia.

d ¶ *Que viuiesse.* Vide quæ dixi in.l.quadragesimanona titulo quinto partita quinta.

e ¶ *En dia no cierto.* Si est incertus, an & quando de plano procedit.l.dies incertus. ff. de condition. & demonstration. & dixi suprà.& idem de certo an:sed in certo quando, vt dies mortis alicuius tertij. lege extraneum. C. eodem secundum vnum intellectum.

f ¶ *El dia que el mismo muriere.* Ex præcedentibus patet quòd intelligatur quando scilicet ipse hæres institutus morietur, qui fuit vnus intellectus, qui datur ad legem extraneum. C. eodem. vbi glosl.& doctores communiter hoc intelligunt, quòd isto casu valet institutio perinde ac si purè esset institutus sublato vitio temporis: quia certum est, quod ipse institutus morietur: & sic ex die certa videtur institutus & quia certum est illam conditionem euenturam vtuo hærede, eo quòd viuens moritur.lege qui duos.§. primo. ff. de manumiss. testamen.& secundum hoc in effectu nulla est diuersitas inter istum casum & præcedentem suprà eadem lege positum quando quis instituitur ad diem certam.& dicit Salicet.in dicta lege extraneum.quòd talis institutio sit trufatoria & viciosa:quia dum hęres vult adire,non potest:quia conditio nondum venit,neque etiam post eius mortem adire potest impossibilitate facti obstante: neque etiam poterit adire eius hæres: quia hęreditas non adita non transmittitur.lege vnica. §.sin autem. C. de caducis tollendis lege prima. C.de his qui ante apert. tabulas. & sic obstat impossibilitas iuris vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen hic vides in ista.l.aperte disponitur valere talem institutionem,& aduersari his quæ dicta sunt in princip.l.dum dicit pero en dia no cierto.dictio enim ista(pero)quæ latine dicitur,sed,vel siautem,aduersatur tam in iure quam in facto.l.2.ff.si quis in ius vocanon ierit.Barto.post glo.in.l.qui vsumfructum.ff.de verbo.obliga. & in.l.prætoriæ.§.1.ff. de præto.stipula.glo.& Bartolus in.l.hoc amplius. §.1. ff. de damno infect. dicendum est ergo hanc institutionem valere, vt conditionalem:& qđ talis dies incertus mortis quando,licet certus, an etiam in isto casu faciat cõditionem, & suspendat institutio in euẽtum conditionis: cùm hæres icipiat mori, seu erit in articulo mortis,& hoc idẽ voluit Azo relatus per gl. in. d.l. extraneum.& tene re videtur. C. eod. in summa colũ.3. & cum Azo. tenuit Oldrald. vt refert Alberic. in.d.l. extraneum & operabit talis institutio, vt si institutus adiuit hæreditatem in tali articulo eam transmittat ad hæredes,vel saltim si non adiuit trãsmittet ius deliberãdi, ex quo sciuit sibi delatam iu xta.l.cum antiquioribus.C.de iur.deliber.& poterit tali modo ista institutione vti,quando testator timeret dilapidationem hæredis in vita,& velit in hoc cautum esse hæredibus,seu descendentibus instituti:& idem q̃ ista.l.tenẽt glo.in.§.hæres.institu.eo.vbi per Ioan.Fabr.

uallero,quier lo faga otri,por q̃ maguer es cierta cosa que deue morir. Pero non es cierto el dia en que acaesce al ome la muerte.

¶*Ley. XVI. En quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos.*

PArtir puede el fazedor del testamento su heredad,en tantas partes quantas quisiere. Pero comunalmente touieron los sabios antiguos,que deue ser departida en cuenta de doze onças, [a] que cada vna dellas ha su nome departido en latin. La primera della es llamada sexcuns:que quiere tanto dezir como onça e media. E la segunda llaman sextans:que es tanto como dos onças.E la tercera quadrans:en que ha tres onças. E a la quarta triens:que es por quatro onças. E la quinta dizen quincuns,que es tanto como cinco onças. E a la sesta semis:que es seys onças. E a la septima septuns:en que ha siete onças.E a la octaua llaman bes: que es tanto como ocho onças. E a la nouena dodrans,en que ha nueue onças.E a la decima dextans : que es tanto como diez onças. E la onzena deunx,que es por onze onças.E la doze llaman,as:en que se compreden todas doze.Otros dos nomes y ha,en que se encierran todas estas doze partes sobredichas,assi como lo faze en la postrimera dellas aque dizen as: e llaman a la vna dellas pondus,e la otra libra.

¶*Lex. 16.*

Potest testator in quot partes voluerit diuidere hæreditatem suam sed communiter diuiditur in duodecim.quarũ prima vocatur sexcũx: secũda sextans:tertia:quadrans quarta triens:quinta quincũs: sexta semis:septima septans:octaua bes:nona dodrans: decima decuns:vndecima deuns:duodecima as.& clauduntur omnes istæ sub nomine pondus vel libra.h.d. Habuit ortum à.§.hæreditas: institu. de hæredi.instituen.& à.l.seruum.§.vlt.ff.eod.tit.

a ¶ *De doze onças.* Aduerte tamen,quod quædam sunt nomina numeralia,vt duæ partes vel tres partes &c.& tunc in dubio intelligũtur duæ vel tres partes de duodecim,vt hic & in.l.interdum.§.1.ff.de hæredibus instituendis.&.l.cùm quæstio.C.de lega.§.hæreditas.insti.de hære.instit.nisi aliter appareat de disponentis voluntate quædam sunt nomina quotæ,vt tertia quarta vel decima.& tunc debet intelligi de tertia vel quarta vel decima totius hæreditatis, scilicet cùm dicit tertia vt fiant tres partes totius hæreditatis.& sic de aliis. dicta lege interdum.§.fina.& not.Barto. in.l.codicillis. §. qui sempronia. ff. de vsufructu. lega. si quis ergo peteret duas partes hæreditatis , vel fundi,non aliter declarando intelligitur, quòd petit duas partes de duodecim,vt & not. Barto.in.l. interdum. §.1.ff. eodem. & ibi etiam Ioãnes de Imo.& idẽ est in hoc dicendũ in aliis, quòd in hæreditatibus per dictã legẽ cũ quæstio.C.de lega.si tamen peteret partẽ simpliciter , non dicendo vnã vel duas intelligeretur petere dimidiam totius.l. nomen filiarum.§.portionis.ff. de verborum significatio. aliter tamen dicit Ange.in.§.hæreditas insti. eodem . sed quòd dixi est verius.

¶*Ley. XVII. Como deue ser partida la heredad entre los herederos quando son muchos.*

TRes o quatro omes estableſciendo el testador por sus herederos ayuntadamente, non diziendo quanta parte de la herencia da a cada vno: dezimos,que seran herederos todos egualmente. [b] Mas si su entencion del testador fuesse atal,que quisiesse dar mas a los vnos que a los otros,estonce deue señalar en quanta parte estableſce a cada vno dellos.E si lo fiziere assi,cada vno dellos se deue tener por pagado,con aquella parte que señalo,e non deue mas demandar,nin auer.E si acaesciesse que estableſciesse a omes ciertos por herederos en partes ciertas a cada vno,e demas dellas dixesse que estableſcie a otro heredero, non le señalando cierta parte:estonce cadavno dellos heredara aquella parte,q̃ le señalo.E el otro,quier sea vno o mas,aquien non señalo parte heredara todo lo que fincare [c] de mas de la heredad, e de las mandas,e de las debdas.Otrosi dezimos, [d] que si algun ome estableſciesse en su testamẽto a quatro omes por herederos,en esta manera mãdando a vno la meytad de la heredad : e al otro la otra meytad:e a los otros dos nõ les señalasse parte ninguna.En tal caso como este, aq̃llos aquien estableſcio por herederos en partes ciertas ,heredarã la meytad,e non mas,e partir la han entresi egualmente. E los otros dos aquien non señalo parte, heredaran la otra meytad de todos los bienes del testador , e partir la han entresi egualmente, quier sean escritos assi por herederos enel comiençó , o en medio,enla fin del testamento. E aun dezimos, [a] q̃ si el testador partiesse su heredad en quatro partes, de manera q̃ estableſciesse en las tres partes herederos egualmẽte,non dando al vno mayor parque alos otros,si nõ fiziesse mencion de la quarta parte que remanesciesse, deuen la partir entresi essos mesmos, a quien estableſcio por herederos enlas tres partes tomando cada vno dellos tanto el vno como el otro,Mas si estableſciesse por heredero alguno dellos en mayor parte q̃ a los otros, estonce deuen partir la quarta parte sobre dicha, segun la quantia en que fue cada vno estableſcido por heredero.

¶*Ley. XVIII. Como el testador que parte sus bienes en cuenta de mas de doze onças quanta parte deue auer cada vno delos herederos.*

EN doze onças deue ser partida,e contada la herencia del testador,assi como de suso diximos. Pero si alguno fiziesse mas partes della,como si estableſciesse quatro herederos,a cada vno dellos en q̃tro onças: estonce dezimos,que deuen aduzir [b] la herencia a cuento de doze onças,desconTando a cada vno dellos vna onça, assi q̃ ayan todos quatro a tres onças.Ca biẽ assi como diximos enla ley ante desta, que quando el testador estableſciesse tres herederos enlas tres partes de su heredad,si non faze mencion dela quarta ,que la deuen estos mismos herederos partir entre si egualmente,tenemos otrosi por bien, que quãdo acaesciere que la de parte en mas,que mengue a cada vno delos herederos, aquello que fue de mas mandado assi como sobre dicho es.

¶*Ley. XIX. Como puede ser partida la heredad del testador en mayor cuento de doze onças*

ROndus en latin tãto quier dezir en romãce,como doze onças en q̃ deue ser de partida la heredad del testador.E otrosi llaman a otra palabra en latin dipõdiũ,q̃ quier tanto dezir como veynte e quatro onças.E a otra dizen tri pondiũ:que es por treyntae seys onças,E ẽ tãtas onças como se entiẽdẽ por estas palabras sobre dichas,o en mas,o en menos puede el testador departir su heredad si quisiere.E porende dezimos, que quando es manifiesta la voluntad [c] del testador,que su entencion era de partir su heredad en mas partes de doze onças, como si estableſciesse a vno por heredero en doze onças,e a otro en seys, [d] e nõ fiziesse mencion delas seys onças, que fin cauan para cumplir la cuenta del dipondio,que estonce deue auer aquel aquien ; es estableſcida por heredero enlas doze [e] onças,las dos partes de toda la heredad,e el otro a quien estableſcio enlas seys, deue auer la tercera parte. E esso mismo seria, si primeramente estableſciesse por heredero enel testamento al vno enla seys onças,e despues al otro en las doze . E si acaesciesse que el testador estableſciesse tres herederos, diziendo al primero, e al segũdo, [f] e al tercero, q̃ a cada vno dellos estableſcia por heredero en toda su heredad,en tal caso como este, deuen partir todos tres toda la heredad entre si egualmente, [g] Otrosi dezimos, que dexãdo el fazedor del testamẽto vn heredero, diziẽdo que aquel ouiesse todos sus bienes, si despues desto dixesse q̃ estableſcia por heredero alguno otro,enla parte que fincaua, [h] estonce dezimos,que deue auer el primero toda la heredad,e el postrimero nõ aura ende ninguna cosa.Pero si este a tal q̃ fuesse estableſcido por heredero en todo fuesse tal ome q̃ segun derecho nõ pudiesse heredar [i] a otro,si el testador esta appellatione reliqui nihil cõtinetur, si nihil supersit,& facit secundũ Ioan.de Imol. ad nota. in. l. suus quoq;.ff. eo.quod quãdo instituitur fili* in re quæ non est in rerum natura , vel in re sacra, vel religiosa , vel in re propria,quod institutio sit nulla,& filius tanquam præteritus possit dicere testamentũ nullum,quod est notabile secundum Bal. & Ange. in.d. l. suus quoq;.

¶ *Heredar.* Bene tamen potest instituiin capax in tempus,quo capere possit.l. in tempus.ff. eo. l. sicut . & ibi gloss.ff. quib. mod.vsus fru. amitta . vnde dicit Bald. in l.si quis instituatur.ff.eod. quod si instituatur spuri*, cũlegitimabit id est cum capaxerit,quod tenet institutio per dictã l. in tempus. & q̃ videtur quod interim antequãm legitimetur poterit bonorũ possessionem agnoscere tanquam institutus sub conditione & poterit bona administrare tãquam curator si tamen non

legitimetur, tenetur reddere rationem de gestis illis ad quos hæreditas pertinet secundum Baldum,& Angelum ibidem , & licèt ibi Ioannes de Imol.dicat istud menti tenendum idem tamen(in.d.l. in tempus.co.1.)dicit q̃ hoc forte nõ procedit.q̃a esset facere fraudẽ legi quæ vult q̃ spurius non possit se immiscere paternis bonis. l.1. &.§. C.de natura.libe. & sub tali colore non videtur posse se immiscere neq; vt curator: per id q̃d habetur in simili.in cap.auaritiæ,de electi. lib.8.imò & plus voluit Bald.in.l. eam quãm. colu. vndecima. C.de

a ¶ *E aun dezimos.* Adde.l.interdum. §. primo. ff.eod. & institu. eod.§. videamus.

¶ *Lex.18.*

* Si quatuor sunt hæredes instituti quilibet in quatuor vncias,habebit quilibet tres,ne vltra duodecim vncias hæreditas diuidatur. h.d. Cõ cor.l. item q̃d sabin⁹ cum.l. seq.ff.eod. tit. &.l. iulianus. ff.eod. titu.

b ¶ *Adazyr.* Ad l.interdum. §. primo.ff.eod.

¶ *Lex.19.*

* Si testator primum in duodecim vncias instituit secũdum in.vj. vncias,vel econtra:vnus habebit duas partes alius tertiã hæreditatis,& si primum in tota hæreditate,secundũ in tota, succedũt æqualiter ,sed si vnum in tota aliũ in partem quam prim⁹ habere ne quiuit,sibi tantum & primus nõ est capax tũc secũdus habebit totã hereditatem. h.d.

c ¶ *La voluntad.* Hoc ideo dicit propter cõtrarium,quod posset formaride.l.cũ quẽstio.C. de leg. nam in dubio cum vni relinq̃t totum: alii partem , videtur adimere à primo quod dat secundo instituto, vt in. d.l. cùm quæstio. vi. distinctio. Azo.C. eo. in summa. colu. pe.& per Bar. & Imol. in.l. interdum. §. deniq;.ff.eod.

d ¶ *En seys.* Intelligeita q̃ conster ex coniecturis,q̃ intelexit d'aliisvnciis,& sicvideatur q̃ voluit excedere assẽ, vt supra dixi.vide perBarto.in.d.§.deniq;.

e ¶ *Las doze.* Hic enim constat quòd voluit excedere assem : quia totũ non potest adimi à parte.

f ¶ *Segundo.* Adde.l.si quis hæredes.ff.eodem, vbi hoc ponitur in formonibus terminis.

g ¶ *Igualmente.* Et sic primo nominatus nõ habet plus iuris, quàm secundo vel tertio loco nominatus,q̃d inducit Bald.& Angel.in.d.l. si quis hæredes,ad quæstiõnẽ,vt si primus canonicorũ habet primã vocem in eligendo episcopum,non tamen erit per hoc sua vox potentior aliis vocibus canonicorum,& idem dicit Angel.in antianis ciuitatis,quorum prima vox est vexilliferi iustitiæ.vid. hodie q̃d in hoc disponit per.l. huius regni.

h ¶ *Que fincaua.* Adde.l.item q̃d Sabinus.in versi. alter.ff.eo.not.ergo q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

fideicom.versicu.& ex hoc infertur,quòd si pater legat spurio cum capere potuerit,non valet legatum ex quo prohibetur testator vitio suo & non alieno testari circa spurium.allegat in argumentum.l.si minor.ff.de seru.exportã.sicut neq; pôt secũdũ eũ donare vir vxori irreuocabiliter etiam dicendo cum vidua erit neq; dãnato in metallum dicendo cũ capere poterit,quia licẽtia testãdi debet inesse testatori tẽpore testamẽti.l.1. §.sed si filio. ff.de lega.3 & quia secundũ eũ cum nihil posit relinq; spurio , ergo neq; spes quę aliquid est ei relinqui potest, & istud dicit pulchrum & singulare Paul.de Cast. in.l.1.col.fi.ff. de reg. cato. quietiam dicit non obstare.d.l. in tempus, quia vt ipse ait loquit illa.l. qñ defectus prouenit aliunde,& nõ à testatore,sed quidquid sit de iure ista opinio , quòd spurius posit institui à patre cũ legitimabitur est cõmunis,& eã tenent cõiter Doct.in.l.Gallus.§.instituens.ff.de libe.& posth.vbi vide Alexan.defendentẽ hanc opinionẽ,& respondentẽ ad fundamenta Bal.& ibi etiam impugnat dictũ Imol.in.d.l.in tempus dicens,non multũ stringere vbi etiã respondet ad.d.c.auaritię.mihi tñ multum probabilis.videf opinio Imol.& obuians fraudibus, pro qua etiam facit,quia vt notat glo.in parte,cogunf in.l.eã q̃.C.de fideicõ.& in.l. cogi.5.hi qui solidum.ff.ad Trebell.filius spurius cum sit incapax, in totũ non potest institui etiã si grauetur per fideicõmissum,vt restituat hæreditatẽ alii,etiam si fideicõmissarius esset persona quæ verisimiliter acceptaret,vt & dicit Alexan.in.d.§.institues.col.2. Nota etiã quod si filius esset incestuosus nõ potest institui etiã cum capere poterit,ipse neq; eius filius licet legitimus,secũdũ Bal.per tex.ibi in.l.si quis incesti.C.de incest.nupt.& in hoc etiam videtur inclinare Alexan.in.d.§.instituens,adde Bal.in.c.in præsentia. de proba.& procedit illa.l.quando est incestuosus,& natus ex matrimonio incestuoso,vnde idẽ esset si nascereí ex quolibet matrimonio à iure interdicto, vt dicit gl.in.d.l.si quis incesti.& adde ad p̃dicta Corsetum in singularibus in verbo hæres,non poterit ergo instituí maioria in incestuosum filium vel eius filium etiam subcõditione si legitimabit per supradicta. Dubitari etiã potest circa materiã.d.l.in tẽpus. an mulier constante matrimonio possit alienare rem dotalem conferendo alienationem in tẽpus soluti matrimonii,& Ioann.de Imol. vult quòd non in repetitio.c.cum contingat.col.14.de iur.iuran.cõtrarium tamen vult Bal.nouell.in tractatu.de dote charta. 28.col.4. ad fi.mihi plus placet opinio Imol.cum lex ab ipso initio relictat eõ filio mulieris alienãtis.argu.l si minor.ff.de seru.exportan.& vt dos sibi conseruetur in casu soluti matrimonii,vt iterum nubere possit, licet in casu in quo alienatio fieret in tempus soluti matrimonii per mortem ipsius vxoris forte posset procedere opinio Bald.nouell.ex quo cessat ista ratio, quod tamen saltem intelligerẽ si alienatio esset vtilis mulieri per tex.in.l.ita cõstante.ff.de iur. dot.limita etiã quod habetur,in.d.l.in tempus,per.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbo.obliga.& ibi Iaso.col.4.vide etiã in materia quod not. Bar.in.l.1. §.nuntiatio.ff.de nou.oper.nunti.col.5.& Bald.in.l.1.C.de contrahẽ. emptio.& in.l.1.C.de nundin.

a ¶ *El segundo.* Adde.l.2.C.eo.& Azo.C.eo.in summa.col.pe.in fine.

¶ *Lex.* 20.

* Testatore Christi pauperes instituente aut bona sua eis relinquẽte debent ea habere potiti in hospitali illius ciuitatis vel villæ quam testator nominauit & intelligitur de his pauperib⁹ qui exire nequeũt ad mendicandum:sed si nullam designauit ciuitatẽ habebunt bona pauperes hospitalis lõci vbi conditum est testamentum . Hoc dicit

b ¶ *Los deuen auer.* De omnibus bonis dicit,tam mobilibus quam immobilibus quæ omnia debent vendi,& pauperib⁹ erogari precium eorum,non ergo procedit hodie quòd habetur in.l.si quis ad declinandam.C.de episcop.& cleri.vbi dicit quòd immobilia non debẽt vendi,sed dari hospitali illius loci, vt ex redditib⁹ pauperes sustententur , quod etiã tenet Bar. Bal.& Paulus de Cast.ibi p tex.in autentic. de ecclesiastic. tit.§.si quisautem pro redẽptione.

c ¶ *E dar.* Non aperit p quẽ dabuntur. intelligerergo p cõmissarios testamenti executores,vel si isti non sunt per episcopũ illius ciuitatis vel loci, vt in d.§.si quis autem pro redẽptione, & ex hoc videf cõmissariis data

mostrar.E dezimos,que los deuẽ auer, b e dar, c a aquellos que fuessen fallados en aquellos hospitales, d de aquella cibdad, o villa q̃ el testador mãdo:e señaladamente a aquellos,que por algunas enfermedades en que yazen non pueden salir, e de los hospitales,a pedir de que biuan:assi como contrechos:o los coxos o los ciegos,o los niños dessamparados, f que crian en ellos,o los muy viejos , g o los que ouiessen otras enfermedades a tales porque non podiessen andar nin salir de los hospitales:por que estos lo han mas menester que los otros que puedẽ andar a pedir onde biuan.E si por auentura el testador non señalasse los pobres de qual cibdad:o de qual villa son,deuẽ ser departidos entre los pobres de aquel lugar, h do fiziesse el testamento.

à testatore potestas alienãdi,vt tradit Salicet.in dicta.l.si quis ad declinandam.versicu.item videshic,col.secunda.

d ¶ *En aquellos hospitales.* Non ergo bona,seu bonorum pretium dabit hospitali pauperiori illius loci,vt dicebat.d.l.si quis ad declinadam, neq; similiter erit in arbitrio episcopi.vel executorum testamẽti distribuere illud inter pauperes,quos ipsi vellẽt prout,& dicebat Bart. ibi imo distribui & errogari debent inter pauperes hospitalium illius loci vbi testator iussit,& signãter inter debiles & claudos,vt statim subdit,& in hoc voluit ista.l. disponere secundum quod disponitur, in.d.l.si quis ad declinandam.in versi.vbiantem.& in verticis enim pauperior,dico circa modum distributionis.

e ¶ *Que no pueden salir.* Istis secundior pietas debetur,vt & fecit dominus infirmo qui triginta & octo annis fuerat in grabato ante p̃baticam piscinam,quem sanauit dominus cognoscens quia iam multum tẽpus haberet quòd exire non poterat ad motum aque,vt legitur Ioannis.ca.5.& ex verbis huiꝰ.l.colligi potest,quòd erogari possit etiã inter incarceratos,etiam pro maleficio,vt & voluit glo.in.c.sacrorũ. 12.q.2.& tenet Bal.in.l.illud.col.1.C.de sacrosanct. eccle.& in.l.fed & si ideo.ff.solut.matri.licet contrarium voluerit Bal.in auten. contra rogatus.C.ad Trebel.dicens.Carceratos pro maleficio non esse dignos misericordia,quia dignum est,vt male meriti ęgestate laborẽt. l.bona fides.ff.deposit.

f ¶ *Los ninos desamparados.* Adde Bar.& Docto.in.l.quidam cum filiũ. ff. de verborum obligationibus.

g ¶ *Muy viejos.* Decrepiti ergo inter infirmos numerantur,vt hic nam, vt dicit Terentius,ipsa senectus morbꝰ est. adde Abba.in.c.magne. de vot.5. nota. vbi infert ad statutum disponens de infirmatis casu, an procedat in senectute,& adde.l.35.titulo.16. partita tertia.

h ¶ *De aquel lugar.* Si ille locus est vbi testator habebat domicilium intellige,vt m.l.si quis ad declinandam.C. de episcop. & cleri. & in auten. de ecclesiastic.titul. §. si quis in nomine, collatione nona,& vide.l.quę conditio.§.fina.ff.de condit.& demonstratio.glo.in capi. si pater.de testamentis in sexto.in verbo pauperes.& Speculator titulo de instrumento editio. §. nunc vero aliqua. colum.9.versicu. Sed quid si testator , & ibi Ioannes Andreas in additione incipient ti constat quòd tenet institutio pauperum , & per Ioannem de Platea , in.l. secunda . C. de annon. ciuilib. libro vndecimo, quod dicit limitandum , nisi ex coniecturis aliud appareat: vt si iussit testator distributionem fieri indie sepulturæ , & ipse decedat extra locum domicilii in loco , vbi non potest ita asportari in locum habitationis. Quid autem si testator nominationem pauperum commisit suo commissario , an ipse teneatur eligere pauperes domiciliі testatoris? vide per Ioann. And.in dicto capitulo

si pater.in nouella.in glo.licet certa.colu.5.qui disputat quæstionem ad partes & concludit q̃ possit eligere vnde velit in tali casu & dicit scita consuluisse per.l.cum quidam.primo respon.ff.de legat.2.& ibi etiam quærit an religiosi pauperes sint aliis pauperibus præferendi, & inclinat q̃ hoc procederet arbitrio episcopi, vt ibi per eum, & qd si testator iubet aliquid dari ecclesiæ & ĩ loco sunt plures ecclesiæ de qua intelligatur? vid. Spec. vbi suprà col. 30.ver. quid si quis legauerit & ibi Ioã. Andr, in addit.& Ioã.de Plat.in l.1.C.de muni cip.& origin. lib.10. Barto. & docto.in.d. l. quæ conditio.§.fi.Iaso.in l.qui insulam. ff.de vsb. obli. & si leget monasterio & nõ constet de q̃, potius debebit monasterio monialiũ q̃ virorum. vi. Bal.in. l. cum multe.co.2.C. de donat. ant. nupt.& in.l. in multis.ff.de stat.hom.& adde ad prædicta Ioan.Fab. & Ange.in.§.sed ius quidem ciuile.insti.de iure natu.gen.vel ciui.

¶ *Lex.* 21.

* Triplex est hęres,aut suus,aut necessarius,aut extraneus,suus dicitur descendens quia in vita parentis est quasi dominus hæreditatis , nã de bonis eius gubernatur,nec potest sine causa exhæredari, necessarius est seruus testatoris in toto vel in parte institutus, quia necessario tenetur hæreditatem agnoscere & tam de suo quam de hæredita te , si non sufficit tenetur creditoribus & legatariis satisfacere & per hoc consequitur libertatem.extraneus est alius præter supra dictos.hoc dicit.

a ¶ *Nietos.* Ex filio intellige,vt in.§.fin autẽ.inst.de hæred. quali. & differen.& intelligeetiam,quando nepos succedit auo ex voluntate defuncti, nam si succedat contra vel præter eius voluntatem , & pater nepotis fuit exhæredatus à patre,eodemq; auo tunc nepos non dicitur suus, ex quo præcedit eum pater: neq; potest dici quodammodo dñs bonorũ alii,cum ex hæredatio summat effectum post mortẽ filiũ.§.sed eum exhæredatio.ff. bono.possf.cont.tab.vnde auus non habet necesse instituere,vel exhæredare eum, vt dicit Bart.& docto. in.l.qui in aliena.§.interdum.ff.de acquir.hæredi.

b ¶ *En poder.* Clericus tũ vel monachus,licet non sit in potestate patris, vel aui non desinit esse suus hæres patri,l.deo nobis.C.de episc.& cle ri.l. si ex causa.§.papinianus.ff.de mino.cum ibi nota.Bald.in.l.pen. in fi.ptin.C.de adop.& not. q̃ licet hodie sit sublata differentia patriæ potestatis,& emãcipationis in successione ab intestato. vt in autẽ.de hære.ab intesta.venien.§.1.versi.nullam.colla.9.l. meminim⁹. C.de legit.hære.tñ adhuc in aliis durant effectus suitatis,vt est in cõtinuatione dñii & in transmissione hæreditatis non agnite de primo in.d.l.in suis.ff.de libe.& posth.& in.§.sui.insti. de hære. q̃li. & differẽ. eũ simili. de.2. in.l.apud hostes.C.de suis & legi.hære.l.si fratris.vbi doct.C.de iur.delibe.& per Bar.in.l.liber homo.§.1.ff.de stipul.seru. & in.l.ventre.ff.de acqui.hære.& durat etiã in casu.l.n.tiu.6.ea.par. & in casu.l.si.tit.6.ea.part.vbi vid.quę dixi.& vid.etiã alios casus per Alber.in.d.auf.in successione. & durat etiã in his quæ non à patria potestate , sed à natura seu naturali causa dependent quo ad ius rumpendi testamẽtũ,vt dicit Bal.quem vid.in auf.in successione. C. de suis & legi.hære.& in.l.si nemo.ff.de testa.tut. idem vbicunq; existentia suitatis est filio proficua non enim est etiã hodie sublata per beneficiũ abstinendi Bar.in.l.1.C.si mino.ab hæred.se absti. vbi per eum & per eundẽ in.l.si filius q̃ patri.ff.de vulg.& pupil.& in.l.filius qui se paterna.ff.de acqui.hære.& in.l.si nemo. ff.de testa.tute.& per Bald.qui se patris.colum.1.C.vnde libe.& vid.in dicta.l. liber homo.

por que a la su fin , non los puden desheredar c sin cierta e derecha razon. E necessarios herederos son dichos los sieruos f a quiẽ sus Señores fazen herederos de lo suyo, en todo , o en parte, e son llamados assi por que son tenudos de otorgar se por herederos de su Señor, maguer non quieran . E por tal establesçimiento como este, son luego libres g e han de pagar luego las debdas , e las mandas del fazedor del testamento , tambien de los suyos proprios bienes dellos . que auian ganado ante dela muerte del testador , como de los otros que ganassen despues, h quando la herencia non cumpliesse a pagar los.E estraños herederos son llamados todos aq̃llos, q̃ nõ son de ninguna destas maneras sobre dichas de herederos,aque dizen suyos y necessarios.

§.primo.& non videtur sine hærede decedere qui suum hæredem filium reliquit,licèt se abstineat.l.cũ quasi.§.sed & si quis.ff. de fideic. libert.Bar.in.d.l.liber hõ.§.1.durat etiã & habet locũ talis exist̃tia in filiis adoptiuis & legitimatis vt tradit Bald.in.l. eam quam.1. col. C. de fideicom.& cum existentia sui hæredis sit quodã intellectuale ex religis.ll.duodecim tabularũ insertum suis hæredib⁹, an possit suus hæres expresse renuntiare omni iure suitatis? Bal.dicit q̃ non in l. q̃dã eulogio.C. de iur. delibe. col.4. vid. ibi Alexan. in ad di.dicit etiam Bald.in.l.vnica.co.4.C. qñ nõ peten.partes q̃ contra existentiã suitatis non pôt præscribi.

c ¶ *Sazon.* i.tempore quo mortur testator, vt in.§.sui autem, in stit. de hæred.qualit. & differen. sic in successione abstestato an quis sit suus tempus mortis inspicitur, & si testamentum destituitur inspicitur tempus quo testamentum destituitur,vt habetur in.l.prima.§.sciendum.ff. de suis & legiti.hæred.vbi Bart.

d ¶ *Como señores.* Concordat.l.in suis.ff.de liber.& posthu.& cum dicit§.sui.institu.de hæred.qualit.& differẽ. & per hoc filius regis dicitur rex,vt not.glo.in.c.fi.24.q.1.& si pater est diues, etiam filius reputat diues,vt in nota.quæstione dicit Albe.in.d. in suis.vnde si gabella soluenda de hæreditate,quæ de nouo acquiratur non habebit locũ in filio succedenti in hæreditate parentis,quia magis acquisitum cõseruat quàm de nouo adeundo acquirat, secundũ Angel.& Ioan.de Imol.ibi & Benedi.Capra.con.41.& si venãtius,&c. hinc dicit glo. in c.pastoralis.de decim.quòd filius nõ tenetur soluere decimas,de hæreditate patris, quia de nouo acquisita non videtur & propter hoc à filiis succedentibus,in emphiteosi non debetur laudemium secundum Baldum in capitu. quæ in ecclesiarum.colum.penulti. de constitu.filii nanq; penè ad bona propria veniunt.l.1.§. pe.ff.de successi. edict.glo.in.c.prædicator.16.q.1.hinc etiam filius viuo patre dicit habere ĩspem successionis,vt not. Bal.in.l. neq; ei.ff.de adoptio.& si per statutum esset soluẽda gabella,de donationibus,vel aliis rebus, quæ titulo lucratiuo,transferũtur non haberet locum de his, quæ transferuntur inter ascendentes , & descendentes : quia non videtur lucrum, sed magis solutio debiti, secundum Barto.& Ioan.de Plat.per text.ibi in.l.1.C.de imponen.lucra.descrip.lib.10. non tamen per hoc filius posset obligare rem patris,vt in.l.neq; si maior , & ibi Bald. C. si res alien.pigno.dat.sit.

e ¶ *Desheredar.* Exhæredatus tamen perdit iura suitatis,vt in.l. sed si plures. §. ex asse. & etiam ibi Ioannes de Imola. & Alex.ff. de vulga. & pupilla. Barto.in.l.prima.§. sciendum. de suis & legiti.hæred.

f ¶ *Siernos.* Non reperies vltra seruum aliquem dici necessarium hæredem, vt hic videslicet aliquando heres liber cogatur adire , vt in l. quia poterat , & in l.cogi.cum similibus.ff. ad trebell.dicebat etiam Christophor.por. instituta ad legem falcid. in principio. quòd hæres militis cogetur adire ex priuilegio militari, tanquàm necessarius hæres.Cuius contrarium tenet Iason in.l.in testamento la secunda.C.de testament.milit.

g ¶ *Son luego libres.* Adde.l.tertiam.suprà eodem.&.l. cum quidam.C. de necessa. seru.hæred. in titu.& init. quib. ex caus. manumit. non pos.§.dicet autem,&c.

h ¶ *Ganassen despues.* contrarium videtur disponi.in.§.primo.institu.de hæred.quali.& differen.versi.& per hoc tamen: sed dic, vt ibi. in gl. quæ fuit Azo.in summa.insti.eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. 22.*

* Sufficit hæredem suum tempore mortis testatoris esse capacem: sed in necessario requiritur capacitas tempore institutionis & mortis testatoris, in extraneo autem tempore institutionis & mortis & aditionis hæreditatis, aliàs defertur hæreditas substitutis vel coniunctis & in eorũ defectu venientibus ab intestato. had.

a ¶ *Herencia.* Approbat opinionem Ioannis de qua per gl. in l. si alienũ. §. in extraneis ff. eod. in verbo hæreditatẽ vt in hærede suo etiam respectu capacitatis, & etiam si nitatur ex testamẽto sufficiat capacitatẽpore mortis patris glos. tamen ibi. & doctо. cõmuniter licet hoc fateãtur sufficere ad hoc vt sit suus hæres, non tamẽ concedunt respectu capacitatis, imò exigunt capacitatem etiam tẽpore testamẽti, si nitatẽ succedere ex testamento. tenet ergo menti istã l. partitarum, quæ est cõtra illam communẽ opinionẽ, & sic limitatur. l. penult. ff. de regul. iur. & attenta dispositione huius l. partitarum non procedit dictum Bald. in dict. §. in extraneis. cùm dicit, quòd si pater instituit filiũ, qui tẽpore institutionis erat frater minor, & sic funditus incapax hæreditatis, vt in clemen. exiui. versi. cumq; de verb. signi. quòd & si postea auctoritate Papæ fiat monachus, vel Episcopus, ita quòd sit capax, quòd nihilominus non tenebit institutio, cùm exigatur capacitas tempore testamenti. & idem dicit si filius esset incapax ex forma iuris vel statutorum, nisi fortè dicas quòd in filio fratre minore adhuc procedat dictum Bald. ex eo, quia habetur pro mortuo iuxta not. per eundem Bald. in auten. si qua mulier. C. de sacro sanc. eccle. & in l. Deo nobis. colum. quinta. C. de episco. & cleri. & sic nõ poterit dici suus hæres. quod etiam exigit ista l. partitarum. Sed ad hoc potest responderi, quòd cum ista suitas inspiciatur tempore mortis, vt hic. & in §. sui. instit. de hæred. quali. & differen. & iste tũc reperitur capax, quòd erit suus hæres, p quo facit quod not. Ang. in. l. his verbis. §. interdũ. ff. eo. vbi allegauit illud dictũ Bald. & in fine postea subdit, de fratre autem minore dubito, quia relictum ei videtur religioni. vnde licet religio sit incapax, si postea ipse efficiatur capax ex benignitate, videtur institutio confirmari, & per hoc videtur casus in. l. si seruus eius qui capere non potest. ff. de acquir. hæred.

b ¶ *Necessarios.* Sequitur opinionem glo. & cõmunem, in. l. si alienum. §. in extraneis. ff. eod.

c ¶ *Temporales.* Limita nisi quis instituatur in tempus. cum erit capax: tunc enim vnum tantũ tempus. s. acquisitionis inspicitur, vt in. l. in tempus. ff. eo. Secũdo limita qũ capacitas reducitur ex causa, quę retro trahitur, vt in hæretico, vel rebelli restituto, vel spurio legitimato testatore viuo, vt not. Bald. & Ioan. de Imo. in. d. §. in extraneis. & Angel. in. l. his verbis. §. interdum. ff. eod. vid. per Bald. in. l. prima. C. qui non pos. ad liberta. peruen. versic. pone damnato ad perpetua vincula, &c. Sed quid si hæres institutus, qui tempore conditi testamenti

¶ *Ley. XXII. qual tiempo deue ser catado en que el heredero puede ser establescido o non.*

LOs herederos aque dizen suyos, assi como los q̃ desciendẽ del testador maguer ala sazõ q̃ los establescielien, fuessen atales, q̃ non pudiessen ser puestos por herederos de otri si al tiẽpo q̃l padre, o el abuelo muriessen, nõ ouiesse este embargo, podriã auer la herencia [a] dellos. Mas los otros herederos aque llamã necessarios, [b] deuẽ ser atales, enel tiẽpo que los señores les establescẽ por herederos, e ala sazon dela muerte delos testadores, que non ayan algunos delos embargos que dizẽ enlas leyes deste nuestro libro, porque nõ puedan ser herederos. Pero los herederos que son dichos estraños ha menester que sean de tal condicion, que non puedã ser embargados por razon de sus personas, en tres temporales. El primero es, quando los establescen por herederos. El segũdo, quando muerẽ los testadores. El tercero. quãdo se otorgan por herederos. Ca si en qualquier destos tẽporales [c] ouiessen alguno delos embargos, porq̃ nõ puedan los omes ser herederos, perderian porende la herẽcia, e auer la yen los otros q̃ fuessen establescidos en su lugar dellos, a q̃ dizẽ en latin substitutos, [d] o los otros [e] q̃ fuesse establescidos en vno cõ ellos en el testamẽto. E si ninguno destos nõ ouiesse y, estõce tornaria la herẽcia alos parientes mas propinquos del finado.

¶ *Ley. XXIII. Quando vn sieruo es de muchos como el vno dellos lo puede fazer su heredero.*

SI el vno [f] delos Señores de algun sieruo, lo faze su heredero, e lo aforra, e lo dexa por su heredero, solamente con entencion [g] que sea franco, tenudo es el otro de tomar el precio [h] por razõ dela parte q̃ el auia enel. Mas si lo fiziesse heredero con entencion q̃ fuesse [h] despues sieruo, ganaria porende el otro señor la herẽcia del testador, e de mas fincaria el sieruo todo suyo: pero si amos los señores quisiessen fazer el sieruo q̃ auiã en vno heredero necessario, nõ lo podriã fazer, fueras ende por alguna destas dos razones. La vna es, quãdo ellos amos a dos lo fiziessẽ su heredero e libre, e muriessẽ despues los señores todos en vno [i] assi como en mar, o cayendo les la casa de suso, o de otra manera. E la otra es, & mortis testatoris erat secularis, intrauit religionem fratrum minorum ante aditam hæreditatẽ & eam professus est, deinde absolutus est à regula per Papam, vel factus est episcopus, nunquid potest adire hæreditatem? videtur q̃ sic ex quo istis tribus temporibus reperitur capax: contrarium tamen in hoc casu tenet Ioan. Fab. in. §. in extraneis. instit. de hære. quali. & differem vide ibi per eum.

¶ *Substitutes.* Substitutus nãq; incapaci imò & venientes ab intestato, si non est set substitut' excludunt fiscum. vid. in. l. 3. ff. de his quę pro nõ script. habẽ. & tenẽt comuniter doctо. in. l. i. C. ff. hære. instit. & dixi supra eo. l. 4. si tamẽ institut' nõ esset in capax, sed indignus tũc fiscus admittetur excluso substituto, vt tenet Bar. in. l. prima. colu. 6. versicul. item quæro quid si hæres. ff. d' vulga. & pupilla. & i. l. si sequẽs in princi. ff. ad fillan. & procedit siue aditerit institut' siue nõ adiuerit. & est communis sententia vt attestatur Alexand. in dict. l. prima. co. 11. versi. quærit. hic Bart.

e ¶ *Otros.* Si non esset substitutus admittũtur cohæredes: si tamẽ esset substitutus, præfertur cohæredi, vt in. l. pe. ff. de iniust. rup. & in. l. vnica. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. toll. & hic: deficiente vero substituto cohæredes veniunt per ius accrescendi, quia quis nõ potest decedere pro parte testatus, & p parte intestatus, & q̃ illud q̃d non datur incapaci applicetur coniunctо, & non venientibus ab intestato, tenet Bald. in. l eam quàm co. fi. C. de fideicõ. versi. modo iuxta prædicta. allegat. l. si titio, & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. sed melius probatur in ista. l. partitarũ, dum subdit, e si ninguno destos, &c. licet hæc. l. loquitur in hæreditatib', in quibus de necessitate portio in capacis debet accrescere capaci adeunti ex regula, quam dixit Bald. verò loquitur in legato, in quo cessat ista ratio, adde nota. per Alex. in. l. si is qui. ff. de vulga. & pupilla. colum. secunda, & tertia. circa illius legis intellectum.

¶ *Lex. 23.*

* Vnus ex dominis potest instituere seruũ communem cum libertate hæredẽ necessarium, & tenetur alter dominus recipere suæ partis estimationem, sed si fine libertate institutus habebit alter dominus hæreditatẽ testatoris & remaneret seruus tot' eiusdẽ domini. Ambo tñ domini nõ possunt eũ sibi hæredem facere necessariũ nisi ambo insimul decessissent, vel sub eadẽ conditione, aut diuersis quæ insimul impleantur, institutus eum cum libertate. h. d.

f ¶ *Si el vno.* Sumpta est hæc. l. ex dictis Azo. C. de necessa. seru. hæredi. instit. in summa. col. 2. versi. si autem quis instituat.

g ¶ *Con entencion.* Hoc scilicet expresso. vt dicit Azo. vbi suprà.

h ¶ *Con entencion que fuesse.* Simpliciter scilicet eum instituendo sine libertate, vt ponit Azo. etiam vbi suprà.

i ¶ *Todos en vno.* Adde. l. duo socii. ff. de hæred. instit. vbi Angel. inducit ad currentes simul ad brauium. & ibi etiam Ioan. de Imo. inducit ad alia. vid. ibi & per Bar. in. l. hoc articulo. eo titu.

a ¶ *Se cumpliere.* Intellige si dies libertatis & hæreditatis ex testamento amborum simul cedat, vt quia extitit conditio viuo vtroq; testatore, vt patet in. l. duo socii. & ibi Paul. de Cast. ff. eod.

b ¶ *Las condiciones.* Sequitur Azo. vbi suprà qui dicit hoc procedere, quando ille duæ cõditiones simul extiterint, & intellige simul, id est, quando los señores que hã vn sieruo de so vno, a quiẽ establescieisse el vno dellos por su heredero con tal condicion, diziẽdo assi, establezco por mio heredero a fulano, que es mio sieruo, e de fulano mio compañero, que sea heredero e libre, si tal ome que es ydo en romeria a Santiago tornare, si el otro compañero establescieisse aquel mismo sieruo por su heredero en esta manera sobre dicha, e so essa misma cõdicion, valdra tal establescimiẽto, si la condicion se cumpliere. [a] E esso mismo seria, maguer lo establescieisse el vno so vna condicion, e el otro so otra, si acaescieisse que amas las condiciones [b] se cumpliessen.

antè mortem vtriusq; domini, ita vt pariter cedat dies libertatis, & hereditatis, vt dixi in gl. præcedenti.

¶ *Lex. 24.*

* Debitis oneratus bona sua, vel maiorem partem habẽs iseruis potest aliquos ex eis cum libertate instituere hæredes & erunt necessarii. hoc dicit.

c ¶ *Non podria.* Hæc tuit lex Eliascentia de qua, instit. qb. ex cauf. manumi. non poss. in princip.

¶ *Ley. XXIIII. Como el señor non puede fazer todos sus sieruos herederos e libres, quando non ouiesse otros bienes de que pagar las debdas que deuia.*

OBligado seyendo algund ome a muchos, por debdo, o por otras cosas que deuiesse dar, o fazer, si este tal ouiesse todos los bienes suyos, o la mayor partida dellos en sieruos, e los q̃ fiesse todos tornar libres, por fazer engaño a aquellos a quien deuia algo, nõ podria, [c] pero bien podria algunos dellos d establescer por sus herederos en su testamẽto. Ca derecho es que aquellos q̃ son pobres, o encargados de debdas, q̃ puedẽ establescer por herederos algunos de sus sieruos, que les defiendã su fama, e respondan por ellos, e finquẽ en su lugar despues de su muerte.

d ¶ *Algunos deues.* quando est soluendo planè procedit, licèt plures instituat, si autem non est soluendo, tunc tantum vnum & non plures, vt dicit Azo. C. de necessar. seru. hęredi. instituto in summa. & gl. in. §. primo. in fitu, quib. ex cauf. manum. non pos. & vi. l. qui soluẽdo nõ erat duos apollonios. ff. eodem.

¶ *Ley XXV. Si el señor que establescio su sieruo por heredero, lo vẽdio despues, como puede auer el comprador la herencia en que era establescido el sieruo.*

SI algun testador establescieisse su sieruo por heredero en su testamento, e despues desto lo vendiesse, o diesse, o lo enagenasse, [e] en qualquier manera, semeja que pues lo enageno, que se arrepentio, por que le auia fecho libre. E porende aquel a cuyo Señorio passo el sieruo, heredara los bienes del testador sobredicho, si non fiziesse despues otro heredero. E si muchos omes ouiessen vn sieruo, e non todos egualmente, aquien establescieisse alguno otro en su testamento por su heredero, cada vno delos Señores heredara en los bienes que fueron dexados a tal sieruo como este, segun cabe a cada vno [f] la parte que auia enel.

Titulo, IIII, Delas [g] condiciones que pueden ser puestas quando establescen los herederos enlos testamentos.

COndiciones ponẽ los omes alas vegadas en sus testamentos, e mayormẽte en aquel lugar do establescen los herederos. E pues que enel titulo ante deste fablamos delos establescimientos dellos, q̃remos aqui dezir delas condiciones que puede [g] ser y puestas. E mostraremos que quiere dezir condicion. E quantas maneras son dellas. E en q̃ manera deuen ser fechas. E puestas. E entendidas enlos testamentos. E quales deuen valer. E quales non.

¶ *Ley. I. Que cosa es condicion, e quantas maneras son della, e como se pone.*

COndicion es vna manera [g] de palabra, que suelen los fazedores delos testamentos poner, o dezir en los establescimientos delos herederos, que les aluẽga la pro dela herẽcia, o dela mãda, fasta que aquella condiciõ sea cumplida. E los fazedores delos testamẽtos, alas vegadas, ponen condiciones paladinas en establesciẽdo los herederos. E alas vegadas, maguer non las ponẽ entiendẽ se calladamẽte, [h] bien assi como si fuessen y escritas e puestas. E aun entre aquellas condiciones que ponẽ los omes señaladamente en sus testamentos, dellas [i] y a, q̃ pertenescen al tiẽpo passado, instituta eodem.

¶ *Titulus quartus, De conditionibus institutionum.*

¶ *Lex prima.*

* Est conditio differens testamenti dispositionem vsque ad eius complemẽtum, & ẽduplex: quãdoque est tacita: quandoq; expressa, & etiam quędam conditiões sũt de præsenti & quædã de præterito & quædam de futuro, & istarum de futuro, q̃dam sunt impossibiles de natura, & quędam de iure, quędam de facto: & aliæ sunt perplexę dubitatiuæ & obscuræ & aliæ possibiles, & possibiliũ quædam sunt potestatiuæ, quædam casuales, quædã mixtæ, vt in sequentib' legibus determinatur. hoc dicit.

¶ *Manera.* Sequitur diffinitionem Azo. C. de conditio. insert. in summa. principio. & glos. in rubrica. ff. de conditionibus & demonstrationibus. quam tamen ipugnat Bart. in. l. prima. eiusdem titul. Socinus verò defendit eam in dicta rubrica: vide peos & Abb. etiam in rubrica, de conditio. apposi. & ante eum Cardina. Florenti. in capitulo verum. eodẽ titulo q dicunt, quòd cõditio est adiectio appositа vel subintellecta in dispositione, suspendens vel resolu-

ueris dispositionem.

h ¶ *Calladamente.* Vt in. l. generaliter. C. de institu. & substitu. l. 1. §. fi. ff. de condit. & demonstra. & vid. infrà eo. l. 10.

i ¶ *Dellas.* Adde. l. cùm in secundo. ff. de iniust. rupt. & ibi vid. Concordantias in gloss.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Tiempo presente.* Impropriè tamen dicuntur conditiones, quæ ad præsens tempus referuntur, secundum Bart. in l. 1. col. 1. ff. de condit. & demonst. & habetur infrà eod. l. secunda.
b ¶ *De natura.* Vide infrà eod. l. 3.
c ¶ *El derecho.* Vide in d. l. 3.
d ¶ *Fecho.* Vide infrà eod. l. 4.
e ¶ *Escuras.* Vid. infrà. eod. l. 5.
f ¶ *En poder.* Vi. infrà. eod. l. 7.
g ¶ *En auentura.* Vt. j. eod. l. 8.
h ¶ *Mezcladas.* Vide. j. eo. l. 9.
i ¶ *Si el diere.* Habes hic, quòd dictio, si, facit cõditionẽ, q̃ etiam voluit gl. in. l. 1. ff. de condit. & de monstra. vbi vid. Bar. col. 1. ¶ *Iscu.* primò ergo q̃ro. ad de etiã. l. 1. &. 2. tit. 4. partit. 4. & limita, ni fi esset cal' in quodictio (si) potiꝰ saperet monitionem, quam conditionẽ, vt not. Ioan. de Imo. in c. venerabi lis de offic. de lega. tradit. Alexan. cõsi. 2. volu. 2.
k ¶ *En otra manera.* De aliis dictionibus, & verbis, quę inducunt conditionem, vt de dictiõe cum, ita, secundũ, & aliis multis, vid. per Bart. in. dicta. l. 1. & de dictione se cũdũ, vid. per Bald. in. l. pe. C. de institu. & substitu. & de dictione, vt, vid. p Bal. in. l. si mulier. C. de iur. dot. de dictione, ita. vid. per Bal. in prelud. feudorũ. n. col.

e ottras al tiempo presente, [a] e otras y a q̃ pertenescen al tiempo que es por venir: E aquellas que pertenescen al tiẽpo que es porvenir algunas y a que pueden ser, e algunas que non, que son dichas en Latin, imposibiles. E destas que nõ puedẽ ser: a tales y a dellas, que se nõ pueden cũplir por embargamiento de natura: [b] e a tales y a, que las embarga el derecho, [c] e otras que se embargã de fecho, [d] e otras y a q̃ non pueden ser, por q̃ son dubdosas, e escuras. [e] E de las cõdiciones q̃ pueden ser: algunas y a dellas, que son en poder, [f] de los omes para cũplir las. E otras y a, que son en auentura, [g] si seran, o non E otras y a, que son mezcladas, [h] que en parte cuelgã del poder de los omes, e en parte estan en auẽtura. E fazẽ se por estas palabras diziendo, fago a fulano mi heredero, si el diere, [i] o fiziere tal cosa a tal eglesia, o ẽ otra manera, [k] semejãte desta.

¶ *Ley. II. De las condiciones del tiempo passado e del presente, e del que es por venir, como se deuen poner en los establescimientos de los herederos.*

PRoniendo algund ome cõdiciõ del tiempo passado, o del presente, quãdo establesciesse a otro por su heredero, si aquella cosa en que es puesta la cõdicion fuere verdadera: vale el establescimiento luego, [l] que es fecho. E esto seria como si dixesse: establezco por mi heredero a fulano, si el Rey fizo a tal ome a delantado, o si dixesse fago mi heredero a fulano, si tal ome biue. Pero tal condicion como esta que se faze por palabras del tiempo passado, o del presente, non es llamada propiamente condicion: por que aquella cosa en que la ponen, non es en dubda. Ca o es verdadera, o non, como quier que es dubdosa a aquel que la pone, por q̃ non sabe si es assi, o non. Mas aquella es condicion propiamente, que se faze por palabras del tiempo que es por venir, [m] por que es dubdosa si se cumplira, o non: E esto seria como si dixesse: fago mi heredero a fulano si eligeren a tal ome por obispo de tal eglesia. Ca non sabe si lo elegiran, o non. E en estas maneras sobredichas, o en otras semejantes, se pueden poner: e dezir, las cõdiciones, en los establescimientos de los herederos, e en las otras maneras.

¶ *Ley. III. De las condiciones que non pueden ser por natura, o por derecho.*

LAs condiciones que ponẽ los omes en establescer los herederos, por palabras del tiempo que es por venir, [n] a tales y a dellas, que non pueden ser: por que son embargadas de natura. E esto seria, como si dixesse el fazedor del testamento a alguend ome: fago te mi heredero si alcãçares [o] al cielo con la mano. Ca por tal condicion [p] como esta, nõ se embarga el establescimiẽto del heredero: como quier que la condicion non se pudo cumplir, ante dezimos que valdria tambien como si non fuesse y puesta. E esto mesmo seria, en todas las mandas, [q] que fiziesse el testador, en que fuessen puestas atales condiciones, o otras semejantes dellas. Otrosi dezimos, que las cõdiciones que son imposibles de derecho [a], quando son puestas en los establescimientos de los herederos, o en las otras mandas, q̃ non embargan a los herederos, maguer non se cumplan. E esto seria como si dixesse el testador a algũd ome: establezcote por mio heredero, si non sacares a tu padre de captiuo. [b], o si non le dieres que coma. Ca a tal establecimiento como este, non vale, de manera, que maguer non fuesse guardada [c] la condicion, aura el heredero la herencia, e otrosi la manda que le fuesse assi dexada. E generalmẽte son llamadas imposibles, segund derecho todas las condiciones, que son cõtra honestad [d] de aq̃l a quien son puestas, e contra buenas costumbres, o contra obras de piedad, o contra derecho natural.

¶ *Ley. IIII. De la condicion que es imposible de fecho.*

IMposibles son llamadas de fecho algunas condiciones que los omes ponen a las vegadas en establescer a los herederos. E esto seria como si dixesse el testador en el testamento: establezco por mio heredero a fulano, si diere atal eglesia vn mõte de oro [e]. Ca tal establescimiento como este, non vale, por que es puesto so tal condicion, que non se puede cumplir de fecho, maguer que los alquimistas [f] cuydan, que pueden fazer oro quanto quisieren, lo que fasta este tiempo non fue cosa manifiesta a los otros omes. E porende dezimos, que el que fuesse puesto por heredero so tal condicion, que non aura la herencia, que assi le fuesse dexada.

¶ *Ley. V. De las cõdiciones que son dubdosas, e non ciertas.*

DVbdosas e non ciertas y ha otras condiciones, que son llamadas en latin perplexas. E esto seria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano, si tal * ome fuere mi heredero. E si este ome fuere mio heredero: establezco a fulano el sobredicho por mio heredero, a tal establescimiento como este, nõ vale, por que non podria ser [g] en ninguna manera, que cada vno dellos començasse ante del otro a ser heredero, lo q̃ auia mester para valer e cumplirse la condicion.

¶ *Ley. VI. Quando el fazedor del testamento establesce a otro por heredero, so condicion que jure de fazer alguna cosa como deue auer la herencia, o non maguer non jure.*

QVando [h] algund testador establesce a otro por su heredero, so tal condicion, si jurare que de a fulano tantos marauedis, o tal viña, o otra cosa semejante tal condicion, en quanto tañe al juramento, pues es de cosa que ha de venir: a que dizen en latin, de futuro, deue ser auida por no puesta [i], empero no deue ser heredero nin auer los bienes del finado, fasta que de o faga la cosa que el testador manda

stitutionem licet alquimistę dicãt esse posibile quod alijs hominibus non est manifestum, ideo taliter instituꝰ non erit hæres. h. d.
e ¶ *Vn monte de oro.* Idem dixit glos. in. §. impossibilis. inst. de hære. instit. & vt patet ex ista. l. loquitur de monte aureo artificiali: si enim sentiret testator de naturali, tunc conditio esset impossibilis à natura, & reijceretur & remaneret institutio pura, secundũ Ioa. de Imol. in. d. l. 1. ff. de cõdit. institu. col. fi. vid. qđ dixi latius. in l. fi. tit. 4. part. tit. 4.
f ¶ *Alquimistas* vide infra. 7. partita. titu. 7 l. 9. & quæ ibi dicam.

¶ *Lex. 5.*

* ¶ Impossibilis cõditio ratione perplexitatis: vt si titius hæres erit, si eyus hæres esto: & si eyus hæres erit titiꝰ hæres esto vitiat: quia non potestꝰ vnꝰ esse hæres antequã alius quod requirũt verba prędicte conditionis. h. d.

g ¶ *No podria ser* Imputet sibi testator, qui ita est pplexè locutus: nõ tamen semp vitiat perplexitas, vt dicit Bart. & Ioan. de Imol. in. l. 1. ff. de condit. insti. & in l. si titius. eo. titu.

¶ *Lex. 6.*

* ¶ Si testator relinquit tibi aliquid: si iures quid factum vel datum remittitur iusiurandum: nisi seruo relinquatur libertatẽ: aut communitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. h. d. Habuit ortum à. l. quę sub cõditione. ff. de condi. insti. §. 1.

h ¶ *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institu. & substitu.. colu. 1. verſic. neque est prętermittendum.
i ¶ *Por no puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic & in l. quę sub conditione. in principio. ff. eo. Si tamen à lege, vel à ministro legis, vel à iudice, vel à contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per glos. Bal. & Paulum de castr. in l. si cum patruo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in l. 6. titu. 1. libro. 3. ordina. & in pragma. 180. nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. iuramenta nanque necessaria non videtur lex tollere, vt not. Bar. & doct. in d. l. quæ sub conditione. de condit. institu. & in l. si quis libertatem. ff. de manumiss. testa.

a ¶ *De derecho.* Adde. l. conditiones quæ contra edicta. ff. de condit. institu. & d. l. 1. eod. titu. vbi per Bar. & Ioan. de Imol. col. pe. vbi limitãt hoc quinq; modis. vid. ibi per eos. An autẽ illud quod adijcitur sub cõditione, vel modo impossibili, de iure debeat cõuerti in aliud, quod sit iustũ & honestum, traduntibidem Ange. & Imol. pręcipuè Imol. col. 2. & vide q̃ habef in. l. si qs ita institutus. ff. de condit. institu.
b ¶ *De captiuo.* Ad quod filiꝰ tenetur, vt in l. 3. tit. 29. part. 2. & infra. ca. partit. titu. 7. l. 6.
c ¶ *No fuesse guardada.* Si tamen de facto seruaretur nõ perderet hæreditatem. l. reprehendenda & ibi no. Bal. C. de institu. substitu.
d ¶ *Contra honestad.* Adde. l. conditiones, quæ cõtra bonos mores. ff. de condit. institu. & l. conditiones. la. 2. eo. tit. & facit ista. l. vt si testator cõdens maioriam in armis vel insignijs deferendis aliquid inhonestum deferri iubeat sub pœna per ditionis maioriꝰ non teneat talis dispositio. l. facta. §. si sub conditiõe. ff. ad trebell. & ibi glos. & Paul. de cast. quando vero arma sunt honesta, & alia quæ iubet cõditor maioriꝰ: implenda sunt & si copulatiue iubentur, copulatiue sunt adimplenda. l. 13. infra eo. & tradit in bono casu Socinus. in l. quibus diebus. §. termilius. colu. antepe. ff. de condi. & demonst. versic. & prædicta faciũt, vbi & de præcepto, q̃ in tumulo suo eligeret sepulturam. & adde etiam Guido. papę. in decisionibus Delphinatus, decisione 251. licitę sunt conditiones quæ apponũtur ad conseruationem domus & familiæ. l. legatum: & ibi notant docto. ff. de vsufru. lega. l. lex quę tutores. C. de admi. tuto. & limitandum videtur hoc de sepulchro nisi iubeatur, vt aliquid ibi fiat quod sapiat gentilitatem. vt in l. seruo alieno. §. fi. ff. de lega. 1. vbi Ange. & Ioan. de Imol. And. siculus. in cap. 1. de iura. calum. colu. 10. & contra illos qui depingi vel poni faciunt arma sua in ecclesijs vel ornamentis, quas cõstruunt, vel donant. vide Domini. in. cap. due sunt. circa medium. 45. dis. & Felin. c. Tertio loco. de proba. vbi volũt q̃ isti qui hoc faciũt pręsumptuosi sint si faciant ad inanem gloriam secus si faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finem. vide ibi per eos.

* ¶ Conditio impossibilis de facto, vt si montẽ aureũ dederis vitiat in-

¶ *Lex. 4.*

* Conditio impossibilis de natura: vt si cœlum digito tetigeris vitiatur & non vitiat institutionem vel legatum: idem de impossibili de iure: vt illa q̃ est cõtra honestatẽ vel bonos mores vel cõtra opus pietatis, vel cõtra ius naturale.

¶ *Lex. 3.*

n ¶ *Por venir.* Si enim esset cõditio de ꝑterito, vel de ꝑsenti impossibilis si aliquã do fuit possibilis, nõ reiicitur: sed vitiat. quia potiꝰ est falsa quã impossibilis, vt i. l. cũ in scdo ff. de inioff. rupt. si tamen nunquã fuit possibilis, reiicitur, vt nuga toria. l. si mæuia. ff. de hæred. instit.

¶ *Alcançares.* Quid si non apponat̃ conditio impossibilis in personam honorati, vt hic: sed in personam grauati, an tunc etiã conditio reiiciat & institutio remaneat pura? Azo. C. de insti. & substit. in summa, dicit quod non reiicitur tũc: imò vitiat̃ relictum à grauato sub conditiõe impossibili, per rex. in §. fina. inst. de lega. & istã opinionem Azo. refert gl. i. d. l. 1. sed istã opiniõ Azo. cõmuniter reprobatur per Docto. in. d. l.

o ¶ *Alcançares.* Quid si non apponat̃ conditio impossibilis in personam honorati, vt hic: sed in personam grauati, an tunc etiã conditio reiiciat & institutio remaneat pura? Azo. C. de insti. & substit. in summa, dicit quod non reiicitur tũc: imò vitiat̃ relictum à grauato sub conditiõe impossibili, per rex. in §. fina. inst. de lega. & istã opinionem Azo. refert gl. i. d. l. 1. sed istã opiniõ Azo. cõmuniter reprobatur per Docto. in. d. l.

p ¶ *Por tal condicion.* Adde. l. ff. de cõdit. institu. & §. impossibilis inst. de hære. instit. quid autem si non esset condition: sed modus impossibilis de natura vel de facto? dic quòd idem est dicendum, vt in dicta l. 1. secundum intellectum Angel. ibi subducit enim tali casu, de medio talis conditio vel modus, neq; requiritur aliquod implementũ, secundum eum & Ioann. de Imol. ibi & in conditione est rex. hic, ibi. como si no y fuesse puesta. & idem vt prædixi, dic de modo ita impossibili. & intellige istam. l. & sequent. quatenus dispouunt de reiicienda conditione impossibili, quando testator sciebat eam impossibilem: nam si putabat possibilem, vitiat institutionem. l. seruo manumisso. cum ibi nota. ff. de cõdit. indebi. & per Bar. in. l. ab omnibus. §. 1. ff. de lega. 1. quod declara & intellige, vt per Ioann. de Imol. in. d. l. 1. col. 6. verſi. quod intellige. ff. de condit. & demonst.

q ¶ *Las mandas.* Adde. l. obtinuit. ff. de cõdi. & demõst. & d. §. impossibilis. inst. de hære. instit. & vid. q̃d habeꝰ in. l. qui dotis. ff. de dot. prælega. vbi bonus casus. & adde. l. ab administratione. C. de lega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Pero dos cosas.* Adde.d.l.quæ sub conditione.§. quotiens.
b ¶ *Mando.* Adde.l.quæ sub conditione.in principio. ff.eod. versicu. hoc edictum.
c ¶ *La vna.* Adde.l.si quis libertatem.ff.de manu.testa.
d ¶ *La otra.* Adde.l.municipibus.ff.de condit. & demonstra. secundū opinionem secundam glo. ibi positam, quę fuit Azo. vt patet. C.de institu. & substitu. in sumcol.1.tene mēti: quia cōmuniter ibi per docto. approbatur opinio 3. posita ibi in glos.
e ¶ *Tiempo passado.* Non enim remittitur cōditio iuris iurandi, neq; in vltimis voluntatibus, necetiam in contractibus quādo fuit apposita circa ea, quæ sunt de præterito vel de præsenti glos. & communiter docto. in. dict. l. quæ sub conditiōe. in principio Bal. in d.l.si cum patruo. C. communn. vtriusq; iud.

jurar: e esto ha lugar tambien en las mādas como enel estableſcimiēto de los herederos. Pero dos cosas[a] y ha, en que cō uiene en todas guisas que jure aquel a quien mandasse el testador jurar, de dar o de fazer alguna cosa, si quisiere auer lo quel mando[b]. La vna[c] es si dixesse q̄ franqueaua algund su sieruo si jurasse de dar a algund ome alguna cosa señalada. E la otra[d] es, si estableſciesse por su heredero al comun de alguna cibdad, o de alguna villa, o le mandasse algo si jurasse de dar, o de fazer alguna cosa, que el testador mandasse. Ca en qualquier destas dos razones, non puede auer aquello aquel a quien es mandado sino so tal condicion, si non jura primeramente de fazer lo quel testador mando. E mas dezimos que si el testador faze algū heredero, o manda alguna cosa a alguno so condicion si jurasse alguna cosa del tiempo passado[e], o del presente que estonce non deue auer la herencia, nin la māda quel fuere dexada ante que jure lo que el testador mando.

¶ *Lex.7.*

* ¶ Conditio potestatiua in dando vel faciendo consistens est adimplenda antequam soluatur relictū: sed si in nō dando vel non faciendo est: prestetur cautio de non faciendo: & soluet statim relictū. h.d.
f ¶ *En poder delos omes.* Vide.l.suus quoque.§.1.ff.de hære. institu.l.1.§. fin autem aliquid sub conditione.C.de caduc.toll.& potest dici cōditio potestatiua, quæ mere dependet à potestate implere debentis. & non est mixta cum viribus fortunę. vid.l.fi.C.de necessar.seru.hęredi.institu.& Azo.ibidem in summa.colu.3.
g ¶ *Si me feziere vna yglesia.* Idem si dicat si manumiserit seruum, nam & hæc mere potestatiua est, cum etiam serui inuiti libertatem consequantur, vt notat.in.l.fi.C.de manu.testa.& adde.l.14. infra eo. & tenet Bal.in.l.1.colu.3.C.de institu.& substitu. Sed quid si ępus non vult dare licentiam ędificandi ecclesiam, an conditio habeatur pro impleta Bal.tenet q̄ sic in.d.l.1.col.2.& vide per eum ibi colu.3.versi. 3.quæro.& per eundem in.l. deberi.C.de fideicommiss. liber.
h ¶ *Si diere cient maravedis.* Habes hic quòd ista conditio, si decem deberis est potestatiua, & idem tenet glos.in.l.suus quoque.ff.de hære. institu.& in.§.si plures.inst.eo.glo.tamen in.l.1.C.de institu. & substitu. dicit esse mixtam. & ita tenent ibi communiter docto. Potest dici q̄ in habente facultatem adimplendi, prout est in homine diuite dicatur potestatiua, vt voluit glo.in.l.fi.ff.de condit.institu.super parte decem. & voluit Ioan.de Imol.in.d.l. suus quoq;. super glos. 3. vid.per Bar.in.l.in testamento.la.2.ff.de condit. & demonstra. Bal. in.l.fi.C.de condit.insert.& quid si sit conditio dandi nō capaci. vide eund.Bal.in.l.vnica.§.fin autem.C. de cadu.toll.& an conditio si fundum dederit sit conditio dandi vel faciendi. vid.Bal.in.l.1.colu.3. C.de institu.& substitu.
i ¶ *Si se cumpliere.* Et poterit ista conditio potestatiua impleri quandocunq; in vita instituti, neq; definit posse impleri, nisi per mortē, vt in.d.l.suus quoq;.& ibi Ioan.de Imol.1.nota.ff.de hæredi. institu. nisi fuerit apposita dies in conditione ipsa. l. thais. §. intra. ff. de fideicommiss. liberta. & ff. de hæredib. institu. l. sed si in conditione: & licet in institutionibus conditio ipsa quandocunq; in vita instituti impleri possit, vt dixi, & not. glos. in. l. si quis hæres instituatur eod. titu. tamen in legatis statim debet impleri, vt. ff. de condit. & demonstra. l. hæc cōditio. glos. in. d. l. si quis hæres. instituatur Bal. in. l. si pater. col. fi. C. de institu. & substitu. An autem conditio dandi possit impleri per alium, quādo ille cui fuit apposita laborat in extremis, & est sine intellectu: Bal. vult q̄ sic in. l. vna. §. fin autem. versic. extra quæro. C. de cadu. toll. l. fi. cum ibi nota. ff. de condit. institu. Nota etiā q̄ temp⁹ adimplendi conditionem potestatiuam vel mixtā nō currit ignorāti. l. 2. ff. de cōdit. & demōst. Bal. in. l. 1. co. 3. versicu. nono quęro. C. de institu. & substitutio. & vide ad prædicta Bal. in. l. si plures. pe. col. versic. quæritur. vlterius vtrū cōditio possit perpetuo impleri. C. de cōdit. insert. & an si decesserit ille in cui⁹ persona debet impleri cōditio possit impleri eius hæredi. vide ibidem per Bal. versicu. 10. quæro. & l. sticho libertas. §. 2. ff. de statu. liber.

¶ *Lex.VII. Como las cōdiciones q̄ puedē ser, si fuerē puestas en los testamētos deuē ser cōplidas.*

Possibiles conditiones son llamadas en latin, aq̄llas q̄ son ē poder de los omes[f] de las cūplir. E esto seria como si dixesse el testador, quiero q̄ fulano sea mio heredero, si me feziere vna egleſia[g], o vn hospital en tal logar. O si dixesse, estableczco mio heredero a fulano, si nō feziere tal cosa, diziēdo la señaladamēte, O si dixesse, fago mio heredero a tal ome si diere ciēt maruedis[h] a tal egleſia, o si nō diere tal castillo a fulano ome. E tal estableſcimiēto q̄ es fecho so alguna destas cōdiciones sobre dichas: vale si se cūpliere[i] la condicion. Pero aquel q̄ fuesse estableſcido so tal condicion, que non fizieſſe alguna cosa señaladamente: este atal ha menester, que de atal recabdo[k] q̄ sean seguros, q̄ non faga aquello q̄ le defendio el testador[l]. E si esto non quisiere fazer[m], nō deue auer la herēcia[n] en que era estableſcido por heredero.

k ¶ *A tal recaudo.* Hoc fuit remedium cautionis mutianę, de qua in. l. mutianę. ff. de condit. & demōstra. vbi vid. per Bar. & docto. in materia circa istā formā adimplemēti in conditionib⁹ negatiuis. & ibi etiam. vid. an ista cautio habeat locū incontractibus & per Bal. in. l. 1. C. de pact. gl. & doct. in. l. siue apud acta. C. de transactio. vbi vid. quid in iudicijs, & tenebit restituere rem cum fructibus, si venerit contra istā cautionem. vt in. d. l. mutianę. & ista cautio erit cum fideiussoribus, vt in auctēt. ica, cui relictum. C. de indict. viduita. toll. & dic vt vbi.
l ¶ *El testador.* Quid autem in contractibus modalibus, an possit impleri modus per cautionem. vide Alexan. in. l. siue apud acta. C. de transact. & Socinum. in. d. l. mutianę.
m ¶ ¶ *No quisiere fazer.* Si tamen vellet & esset casus, in quo cautio præstari non posit tunc fauore libertatis relictum debetur, & ita potest intelligi. l. libertas. §. 1. ff. de manumiss. testa. & secundum opinionem Guillel. de qua per Bar. in. d. l. mutianę. illud procedit speciali fauore libertatis, idemq; esset dicendum in legatis pijs seu institutionibus ad pias causas, cum vt aliàs dixi priuilegia libertatis concessa sint pijs causis, vt tradit Barto. in. l. 1. C. de sacro san. eccles. & in l. fi vnus. C. de testa. & in. l. proinde. ff. de his quę in testa. delen. & in terminis tenet Socinus. in. d. l. mutiane. 1. nota. In alijs vero casibus extra libertatem & pias causas dato, quòd cautio præstari non posset non consequeretur hæreditatem, seu legatum & inquātum ista l. dicit, si no quisiere Suppleri debet idem & si nō potuerit, si tamen non posset præstari cautio cum fideiussore propter paupertatem videtur sufficere iuratoria cautio, vt in auctēn. cui relictū. C. de indict. viduita. toll. & ibi Bal. col. 2. quem vide.
n ¶ *No deue auer la herencia.* Si verò accipiat præstita cautione, & postea contraueniat, an auferatur ab eo hæreditas tanquam ab hærede, an verò quasi nunquā fuisset hæres est magni effectus propter legata. Barto. disputat in. d. l. mutianę. quæ disputatio parui vel nullius effectus est quoad nos attento iure huius regni disponente, vt etiam hæreditate non adita legata debeant, vt in. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordina. rega.

¶ *Lex.8.*

* Si conditio est casualis non potest sub ea hæres instituitus ante eius complementum quærere hæreditatem, sed conditio quæ sit certa vt si moriatur non suspendit hæreditatis acquisitionem. hoc dicit.
a ¶ *De ser cumplida.* Adde.l.is qui hæres. ff. de acquir. hæredi. & quid si sit cōditio cuius euent⁹, vel defectus nihil operatur, vid. l. qui fundū. § si tu ex parte. ff. ad. l. falcid.
b ¶ *Nasciere el sol.* Est enim omnino extitura, & sic institutio remanet pura. l. si pupill⁹. §. qui sub conditione. ff. de noua tio.
c ¶ *Si muriere.* Illa enim propriedicit conditio quæ suspendit, & potest se habere adesse: & ad nōesse, vt not. Azo. C. de institu. & substitu. in summa colum. 2. l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebell. & per Iaso. in. l. conditio impūterit⁹. ff. de verbo. oblig. l. 2. suprà eod.

¶ *Lex.9.*

* Mixta conditio quæ partim est in potestate homines & partim in viribus fortunę suspenditur hæreditatis institutionem donec implea tur in extraneo institutio licet nō in suo hoc dicit.
d ¶ *Mezcladas.* Ortum habet à. l. si pater. C. de institu. & substitu. & à notatis per Azo. C. eod. in summa. colum. 2. versicu. mixta. & versi. quid autem. & per glo. in dicta. l. si pater.
e ¶ *Defendientes.* Filii vel nepotes, siue sint in sua potestate, siue sint emancipati, neq; erit hodie saltim attento isto iure partitarum necessarium quòd emancipatus institutus sub conditione casuali, vel mixta petat bonorum possessionem secundum tabulas, de qua in l. 3. §. si sub ea. ff. de bonor. posse. cont. tabul. l. 2. §. si sub cōditione. ff. de bonor. poss. secundum tabul. licet glo. in. l. fina. C. vnd. cogna. dicat in casu dictarum. ll. adhuc hodie necessariā dictam bonorum possessionem.
f ¶ *Valdria el testamento.* Tene menti istam. l. quæ decidit illud magnū dubium, de quo per gl. & Docto. in. l. si pater. C. de institu. & substitu. An etiam stante dispositione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa. testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta, & in cuius defectum non est exhæredatus sit nullum vel an teneat reiecta conditione, & approbat ista. l. opinionem glos. ff. de hæredib. institu. quam, & ibi tenet Barto. post Ricard. mamb. Ioan. de Imol. in dicta. l. suus quoq;. & in. l. fina. ff. de condit. institu. Salicet. in dicta. l. quoniam in prioribus. Paulus de Castro, Alexand. & Iaso. in dicta. l. si pater. qui omnes mouentur, per texi. in. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testam. en. & istam partem tenet Roderi. Suarez. in repetitio. dictę. l. quoniam in prioribus. in secunda ampliatione qui etiam dicit istam opinionem, per istas. ll. partitarum approbari, scilicet per. l. 17. incipit religiosa. vide suprà titu. primo. & per. l. 11. infrà titu. & nō allegat istam l. quę hoc clarius dicit, & exp̄ssi⁹. nota bene, quia vt affirmat Socinus consi. 97. præsens consultatio. volu. 3. & in cōsi. sequenti communisopinio erat in contrarium, vt late referturin dictis consiliis.

¶ *Ley.VIII. Que quando la condicion que es fecha o puesta en los estableſcimientos de los herederos, es de tal natura, que non es en poder de los omes de la complir, que non puede el heredero auer la heredad fasta que se cumpla.*

Casuales condiciones son llamadas aquellas, que nō son en poder de los omes de las cumplir: mas que acaesceп por auentura. E esto seria, como si dixesse el testador estableczco a fulano por mio heredero, si llouiere cras, o si fiziere sol e dia claro sin nublo. Poniendo el fazedor del testamento tal condicion como esta, o otra semejante della, q̄ fuesse puesta a mas alongado tiēpo, o a menor, non puede este a tal entrar la heredad del testador, nin ser heredero, a menos de ser cumplida, [a] primeramente la condicion. Pero casuales condiciones ya, que son de tal natura, que maguer sean puestas, non embargan el estableſcimiento del heredero. E esto seria como si dixesse el testador: estableczco a fulano mi heredero, si cras nasciere el Sol, [b] o si dixesse, fago mi heredero a tal ome si muriere, [c] non señalando fasta que tiempo. Esto es por razon que tales condiciones como estas, tan sin dubda son, e tan ciertas, que en todas guisas son. E por ende luego que son puestas, vale el estableſcimiento del heredero, e non se embarga, nin se aluenga por ellas.

¶ *Ley. IX. De las condiciones que en parte cuelgan del poder de los omes, e en parte estan en auentura que dizen mezcladas.*

Mezcladas, [d] condiciones son llamadas aquellas, q̄ en parte cuelgā del poder de los omes, e en parte estan en auentura. E esto seria como si dixesse el fazedor del testamento: estableczco por mi heredero a fulano, que es ydo a vltra mar, si tornare a qui a morar a esta tierra. E tal condicion como esta, en parte es en poder deste heredero a tal. Ca puede logar algund nauio en que venga, e en parte esta en auēctura. Ca maguer lo el alogue, puede acaescer peligro en la venida. E si el heredero que assi era estableſcido fuesse delos descendientes, [e] de aquel que estableſciesse, valdria el testamento, [f] maguer nō se cumpliesse la cōdicion. Mas si fuesse estraño, non valdria a menos de ser cumplida.

¶ *Ley. X. Que condiciones se entienden en los estableſcimientos de los herederos, maguer nō sean y puestas, aque dizen en latin Tacitas.*

Tacita conditio, en Latin, tāto quiere dezir en romāce, como callada cōdicion: q̄ es de tal natura, que maguer non sea puesta señaladamente, entiende se de derecho. [g] E esto seria como si algund testador, [h] q̄ouiesse dos fijos, [i] Alexand. & Iaso. in dicta. l. si pater. qui omnes mouentur, per texi. in. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testam. en. & istam partem tenet Roderi. Suarez. in repetitio. dictę. l. quoniam in prioribus. in secunda ampliatione qui etiam dicit istam opinionem, per istas. ll. partitarum approbari, scilicet per. l. 17. incipit religiosa. vide suprà titu. primo. & per. l. 11. infrà titu. & nō allegat istam l. quę hoc clarius dicit, & exp̄ssi⁹. nota bene, quia vt affirmat Socinus consi. 97. præsens consultatio. volu. 3. & in cōsi. sequenti communisopinio erat in contrarium, vt late referturin dictis consiliis.

¶ *Lex. 10.*

* Tacitè intelligenda est cōditio: vt videlicet duobus filiis legitimis naturalib⁹ institutis & vno alteri præmoriente substituto intelligatur tacita conditio, scilicet si præmoriatur sine liberis: quia ipsi præferuntur: secus est extraneis institutis predicto modo substitutis: qa etiā premortuis liberis expullis admittiturad substitutionē superstes. hoc dicit. Habuit ortū, à. l. cum auus. ff. de cōdi. & demon.
g ¶ *Entiende se de derecho.* Sunt multę conditiones quæ tacite subintelliguntur à iure, vt hic, & in. l. hæc verba. ff. de lega. primo. & in. c. quēadmodum. vbi glo. 2. & etiam Ioan. Andre. de iur. iuran. & in. l. cunt quid. ff. si cert. peta. l. conditiones quæ extrinsecus. ff. de condit. & demonst.
h ¶ *Algun testador.* Siue pater, siue mater, vt dicit gl. in. l. generaliter. §. cum autē. in verbo substituit. C. de institu. & ibi p omnes. Bart. in. l. cum auus. ff. de condit. & demonst. vnde in contractibus qui celebrā tur gratia vtriusq; non procedet huius. l. dispositio secundū Bal. in. l. cum acutissimi in fine. C. de fideicom. procederet tamen in donatione causa mortis. glo. in. l. 1. C. de dona. causa mortis. & etiam in donatione inter vitos quæ fieret gratia donatarii, secundum quòd vult Decius in. l. generaliter. col. 4. C. de institu. & substit.
i ¶ *Dos fijos.* Gratia exempli ponit nam idem esset si plures haberet, vel vnum tantum ex identitate rationis, & probatur in. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in dicta. l. generaliter. §. cum autem, ex ista tamen lege collige quòd loquitur quando ascendens grauat descendentem fideicommisso vniuersali: non ergo procedit quando frater grauat fratrem seu transuersalem institutum secundum Alberi. Angel. & cōiter Docto. post Iacob. de Aren. & Ia. de Raue. in dicto. §. cū autē & est cōmunis opinio, vt testatur Socinus in dicta. l. cū auus. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

condit.& demõstr.col.1.& Decius cõsil.435. contrarium tamẽ dicit Barba.in.d.l.cũ acutissimi. per aliqua motiua quib⁹ respondet Socin⁹ vbi supra.colu.2. similiter neq; procederet in vxore instituta gratuata de restituendo, quæ decedat cũ filijs cõmunibus.per.l.qui filiũ §.fabinus.ff.ad trebell.vid.Socin.in.d.l.cũ auus.col.3.versic.3. inferẽ. neq; etiã habebit locum quando parẽtes instituunt à filijs, secundũ Bar.in.d.l. cum auus.& est cõmunis opinio reiecta distinctiõe Angel.in.l.ex facto.§. si qsrogatus.ff.ad trebell.& procedit dicta cõmunis opinio siue decedat cũ liberis pater,vel sine liberis cũ parente auo instituentis, vt cõcludit Socinus.in.d.l.cũ auus.col.5.& q̃ ista.l.dicit de filijs, idẽ dic de alijs descendẽtibus glo.in.d.§.cum autẽ.l.cũ acutissimi.C.de fideicõmiss.

quier amos fuessen legitimos, o naturales [a], estableciesse en su testamento, que el que muriesse[b] primeramẽte: que

a ¶ *O naturales.* Adde.l.generaliter.§.cũ autẽ.C. de institu. & substitutio. & an procedant istę leges ne dũ in filio naturali grauato, verum etiã in nepote naturali vel pronepote.videtur dicendũ q̃ sic cũ militet eadẽ ratio argumẽto.l.fi.C.de natura.libe.vbi circa institutionẽ ex testamento vel abintestato, q̃ statuitur in filijs habet locũ in nepotibus naturalibus ex.d.l.extensione.& ita tenet Socin.in.d.l.cũ auus.col.23.versic.octauum corollariũ. Sed quæritan istę leges procedant in filijs adoptiuis grauatis Rayner.& Alberic.in.d.§.cũ autẽ. tenent q̃ nõ eo q̃ maiorem affectionẽ habet pater ad filium naturalẽ, quã ad adoptiuũ.& hanc opinionẽ approbat Alex.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad trebell.nõ enim adoptiui dicũtur proprię filij,sed quidquid à patre habent habere videtur ex mera liberalitate, vt in.l.cũ in adoptiuis,cũ ibi nota.C.de adoptio.vbi etiã dicit Ang. q̃ si statutũ vult q̃ filij nõ soluant gabellã de hæreditate paterna,filij adoptiui soluere tenebunt: contrariũ tenet Cuman.in.d.l. cũ auus. & fulgo.in.d.§.cũ autẽ.Soci.verò in.d.l.cũ auus.col.24. tenet primã opinionem quãdo filij adoptiui fuerunt adoptati ab extraneo,eo q̃ nõ trãseunt in familiã seu potestatẽ adoptantis, vt in.d.l. cũ in adoptiuis.In adoptatis tamen ab ascendente naturali cũ transeant in familiam adoptantis,& in eius potestate.vt in.d.l.& etiã in filio arrogato,qui & eius filij transeunt in familiã arrogantis,vult q̃ habeant locũ leges istę,licet vltimo loco relinquat cogitandũ. Ego vero indistinctẽ adhærerẽ primę opinioni ex eo:quia hoc casu, neque patria potestas nec translitus in familiã consideratur,sed affectio naturalis, quæ nõ ita cadit in adoptiuis sicut in naturalibus: & quia non reperitur in iure talis extensio ad adoptiuos,prout reperitur in naturalibus in.d.§.cũ aũt.& hic & licet ista lex partitarum super his dicat, quier ambos fuessen legitimos,nõ intelligas de legitimis adoptiuis, sed de legitimis & naturalib⁹,prout istę.ll. patitarũ filios legitimos intelligunt.vt patet in.l.a.titu.13.parti.4.quãdo vero causa naturalis & accidentalis cõcurreret in adoptiuo grauato,prout est in adoptato ab ascendente plane procederent istę leges.Patet etiã ex ista.l. q̃ nõ procederet eius dispositio,si filij grauati essent spurij,secundũ Alberic.& alios in.d.§.cũ autẽ,nisi sint legitimati,cũ per legitimationẽ iura filiorũ legitimorũ cõsequant,vt in auctentico quibusmod. natura effici.sui.§.illud.l.fi.titu.13.partita.4.tenet Socin.quo ad casum nostrũ in.d.l.cũ auus.col.24.versic.infertur ex præmissis.

b ¶ *Que muriesse primeramente.* Quid si hoc nõ fuit dictũ sed institutio delcendentis fuit facta in vita tantũ,& post mortẽ alter directo instituitur hæres.an procedet huius.l.dispositio,videtur q̃ nõ per.l.fi. C.de lega.& quia Ioa.de Imol.in.l.filio prætorito.ff.de iniust. & rupt.dicit q̃ ista.l.est exorbitans.& ideo nõ extendenda,contrariũ tamẽ tenet Socin.in.d.l.cum auus.col.10.&.11.& ita refert fuisse cõsultũ,vid.ibi late p eum.Not.etiã ex isto verbo.l. q̃ nõ procederet ista l.in grauato purc,scilicet nõ adijciẽdo post mortẽ,& cõsonat in hoc ista.l.cum communi opinione docto. contra quam videtur tenere Socin.in.d.l.cum auus.col.11.&.13.

c ¶ *Los bienes del muerto.* Et sic loquitur ista.l. in substitutione vniuersali,dic tamen idem esse in relictis particularibus factis filijs si grauatur de restituẽdo post mortem,vt est casus in.d.l.generaliter.§. cum autem.versic.quæ omnis.C.de institu. & substitu. & procedit siue filius fuerit vniuersaliter institutus:vel inquota,& grauat⁹ de re certa restituenda siue ei erat relicta certa res vel quantitas & grauetur post mortem de ea restituenda,secundum Bal.in.l. cum acutissimi. C.de fideicommiss.col.1.de quo vid.Socin.in.d.l.cum auus.col.13.& 14.cũ consequẽtib.& per Deciũ in.d.§.cum autem.versic.4.limitatur. vbi vult quod quando institutus vniuersaliter grauatur in re certa post mortem nõ habet locũ dispositio illius.§.cũ autẽ. in fi. & tenuit Alberic.in.d.l.cum acutissimi.C.de fideicommiss. & hoc satisplacet maxime cum ista.l.partitarum.non loquatur in legatis particularibus,sed in successione vniuersali:& quod habetur in.d.§. cũ autem. in fi.restringẽdum est ad proprium casum in quo loquitur, scilicet in legatis particularibus ipsis filijs grauatis relictis.

d ¶ *Que muriesse.* Loquitur de filio instituto grauato moriẽte:nõ enim procederet ista.l.quando non ipse filius honoraretur,sed alius tertius grauaretur à testatore post mortẽ filij, vt in.l. qui filiũ. §. Sabinus.ff. ad trebell.& ibi Bar. Ang.

el otro q̃ fincasse biuo, heredasse los bienes del muerto[c]. Ca si este que muriesse[d], dexasse fijos[e], ellos deuiã heredar los bienes de su padre[m], e nõ su tyo dellos,

& Ioan.de Imol.quid tamẽ si sit bannitus Bal.in.l. cum acutissimi. colu.fi.C.de fideicommiss.dicit,quòd adhuc non esset locus fideicommisso.& q̃ in hoc casu filij eius excluderent substitutũ,& si peteret sibi cauerí de fideicommisso restituendo:quia quotiens condicio est in medio illa cautio,non potest præstari.l. ita tamen. §.1. ff. ad trebell.

e ¶ *Dexasse hijos.* Non exprimit an naturales & legitimos vel naturales tantum,& sic videtur velle q̃ & si decedat cum filijs naturalibus, tantum excludant illi substitutum sicut & habetur in.l.ex facto. §. si quis rogatus.el primero.ff.ad trebell.vnde hic probatur, q̃ etiam si filius naturalis sit ille qui fuit grauatus fideicommisso qui decedat cum filio naturali talis filius excludit substitutum: cuius contrarium probari videtur in.d.l.generaliter.§.cum autẽ.C.de institu. & substitu.& ita ibi docto.magis communiter intelligunt illũ textum requiratur tali casu ad excludendũ substitutũ datũ filio naturali, quòd debeãt extare filij legitimi & naturales ex naturali, & ad.§. si quis rogatus.respõdent,q̃ ꝓcedat quãdo illa conditio,si fine liberis decesserit fuit expressa à testatore.d.§.cum autem.intelligatur quãdo talis conditio fuit à lege tacite subintellecta,quæ fuit.3.solu.glos. in.d.§. cum autem. in parte sobole in fin.,Sed Bar.ibi tenet primã solutionem glos.ibi.scilicet quòd.d.§.cum autem.quatenus dicit de iusta sobole intelligatur,secundum distinctionem positam in.d.§.si quis rogatus.& sic q̃ nihil noui inducatur in hoc per.d.§.cum autẽ. & ista opinio fuit Azo.& idem tenet Bar.in.d. §. si quis rogatus. & tenent etiã Angel.& Ioa.de Imol.qui dicunt istã communẽ opinionẽ,& idẽ dicit Alex.& Decius,in istam partẽ inclinat in.d.§.cum autem sed re vera communior est opinio primo posita, quæ fuit.3.d. glos.quam etiam dicit verisimam Socin.in.d.l.cum auus.col.29.tenenda est opinio Barto.per istam.l.partitarum,quæ declarat verba d.§.cum autem.dum dicit sine iusta sobole,vt isto casu intelligatur, secundum subiectam materiam, vt etiam naturales comprehendantur,& spurij solùm excludantur, secundum iura antiqua, nam iusta dicitur.l.legitima.l.3. §. de illo.ff.pro soc.l.si vxor.in principio ff.de adulter.& naturales filij in excludendo substitutum dicũtur legitimi,vt in.d.§. si quis rogatus.An autem filij excludant ecclesiam seu piam causam substitutam,videtur dicendum quòd sic: ex quo excludunt coniunctum patruum filium testatoris, vt hic habetur & in.d.l.cum auus.& ex quo filium prætulit ecclesiæ continuata affectione censetur voluisse præferre omnem eius posteritatem.tenet Bal.in. d. l. cum acutissimi. colu.1. & ibi etiam Paul. de Cast. circa finem, & istud teneas quidquid in contrarium tenuerit Barba.in commento.d.l. cum acutissimi. & Iason. in. d.§. cum autem. quorum fundamentis latè respondet Socin. in.d.l. cum auus. colu.19. &.20.& Decius in dicta.l.generaliter . colu. 3. vide tamen quæ addu cit Felin.in cap. ecclesia.S.Mariæ.colu.38.de constitu . vbi referens consilium Ancharra.limitat nisi filij ex hoc nõ depauperarentur. Item quid si grauatus ingressus est religionem,an monasterium habeatur loco filij,& sic excludat substitutum Bal.in.d.l. cum acutissimi.colu.fi.C.de fideicom.distinguit,an ingrediatur religionẽ minorum fratrum , qui sunt incapaces hæreditatis,& tunc non excludatur substitutus,si verò ingrediatur aliam religionem capacem excludatur.vid.de hoc per Ioan.Baptist.de.S. Seueri.in repetitio. d. l. generaliter.§.cum autem.q.7.& per Socin.in.d.l.cum auus.9.quæstione.Aduerte etiam,quòd in casu huius.l.quando est grauatus restituere alteri filio testatoris. nullo casu excluditur substitutus, vt probatur hoc per casum.in auctentico de sanctiss.Episco. §. sed hoc præsenti.colla.9.vbi monasterio nõ facit deficere conditionem , de qua ibi quando contendit cum alio monasterio substituto , vt dicit etiam glos. in cap. in præsentia. de probat . igitur idem erit dicendũ,si contẽdat cũ alio filio testatoris substituto , quia nõ est minoris fauoris,sed similis & fortioris,cum dilectio maior videatur in filijs quos testator cognouit, quàm in nepotib⁹ quos nõ cognouit, & ita in facto consuluit & obtinuit Maria.Socin.vt refert eius filius in.d.l.cum auus.col.19.& in.9.q.ad fi. quod si esset verum esset singulariter notandum,sed caue,quia ista.l. destruit istud dictũ: nam

in ea filius erat grauatus restituere fratri suo, & tamen adhuc habet locum ista tacita coniecturata conditio , vt nepotes ex filio præmortuo grauato excludant patruum filium testatoris.& idem probatur in tex.d. l. cum auus.vbi patruus non excludit pronepotem nepotis grauati , ideo intellige dictum Socin. quando institueretur filius & grauarẽ deretur vni filio eiusdem grauati:quia tunc alij fratres illius filij,non possent ex coniecturata mente auocare fideicommissum,quia sunt in pari gradu: & sic procedit fundamentum Socini.dum arguit de monasterio , & vbi est expressa voluntas de restituendo vni nepoti cessat coniecturata contra mentem expresse . An autem filij adoptiui quos reliquit grauatus excludant substitutũ,dic q̃ non,quia esset in potestate grauati adoptando filium excludere substitutũ : quod in filio naturali nõ potest dici,cum nõ tantũ ab eius voluntate,sed à dei dono sibi agnascatur,& quia liberi adoptiui nõ sunt in cõsideratione in preiudiciũ substituti.l.fideicõmissum.ff.de condi.& demonst.l.si ita quis. §. fi. ff. de lega. 2. Ange. in. d. §. cum autem . Socinus in d.l.cum auus.colu.24.& Decius in.d.§.cum autem. versi.7. ista lex. & q̃ hic dicitur quãdo reliquit filios:idẽ est quãdo reliquit nepotes vel pronepotes, seu alios vlteriores descendẽtes,vt probatur in.d.§. cum autẽ.& in.d.l.cũ acutissimi. & tradit Socin.in.d.l. cũ auus.col. 17.Procedit etiã ista.l.siue filij sint masculi,siue fœminę seu nepotes ex fœmina.l.si ita quis.in princ.ff.de testa.tutel.Bar.plenè in.l r. C. de verb,signifi.l.1.C.de condit.insert.Si tamẽ testator expresserat in cõditione qualitatẽ masculinitatis tũc deficiẽtib⁹ masculis propter fœminas,nõ excluderetur substitutus,vt dicit Bar.in.d.l.cũ auus.4. q̃.& eius opinio tenet cõmuniter, & à nullo reprobatur, vt attestat Socin.in.d.l.cum auus.char.9.colu. 2. & circa hoc,vide eundẽ Socin. ibi chart.10.col. 4. cũ sequenti,Procedit etiã hęc lex,siue filij sint nati, siue nascituri tẽpore cõditionis,secundũ Rapha.Cuma.in. d.l. cũ auus.& videtur de mẽte Bar.ibi.3.q.& tenent aliqui moderni.in.d.§. cum aũt.prout est Ioan.Baptis.de.S.Seueri.qui late ibi istã quæstionẽ examinauit,& in hanc sententiã inclinat Socin.in.d.l.cum auus. fol.9.col.3.&.4.& sequenti. & istud videtur tenendum, licet contrariũ tenuerit Ludoui.Roma.cõsil.370.in proposita cõsultatione , cui videnẽ adærere Iason.& Decius.in.d.§.cum autẽ. & pro ista opinione Rapha.multũ confert ista.l.partitarũ. quæ indistinctẽ excludit substitutum per liberos grauati,si extent & signanter, cum dicitur, esto ex porque siẽpre se entiende por derecho, maguer el padre , no lo diga paladinamẽte, q̃ muriendo el vno y dexando fijos,q̃ el otro hermano q̃ finca biuo,no deue heredar lo suyo:Ponderandũ est verbũ semper, & sic intelligit,siue filij sint iam nati,siue nascituri.Nam ista dictio semper,importat q̃ idem sit in omni casu,& in omni tempore,vt dicit glos.nota.in verbo.semper in.l.1. ff. solut. matri. Quid tamen si istę grauatus decedat cũ filijs,qui tamen sunt incapaces, vt quia sunt deportati vel damnati in metallum,an tales filij faciãt defectionẽ censetur voluisse præferre omnem eius posteritatem.tenet ff. de lega.1. Aduerte etiam,quia sufficit liberos extare, & si non sint hæredes quia nollunt adire paternam hæreditatem , vel fuerunt ex hæredati,vt in.d.§.cũ quis.de hoc tamen vid.quæ infra statim dicã in glo.quæ incipit,Io deuen auer.Not.etiã q̃ & si filij isti prætaxati habeant à minore.14.annis viri potente,q̃ etiã isti non tantũ facient cessare substitutionem fideicõmissariã,de qua hic, & in dictis iuribus:sed etiã pupillarem Bar.in.l.gallus.§.etiam si parente. ff. de libe.& posth. & idẽ Bar.& apostila.in.l.in pupillari.fina.verb. ff. de vulg.& pupil.idem est si talis pupillus relinquat vxorem pregnantem,nam talis posthumus, ex eo faciet cessare pupillarem substitutionem,vt non ranter tenet Bal.in.l.neque ei.ff.de adopt. ibi dum dicit.Item si malitia supplet ætatem & acciperet vxorem & concipe-ret:argum.l.ex facto.ff. de vulg.& pupil. licet tantum ipse loquatur de extinctione pupillaris substitutionis. Not. etiam istum tex. inquantum dicit, dexasse hijos,quia vult q̃ non sufficiat habuisse liberos. si decesserunt ante mortem grauati, vt est casus singularis in.l. ex facto.§.pe.ff.ad trebell.Requiritur ergo q̃ extent tempore mortis eius & hoc sufficiet,licet postea moriantur,vt excludatur substitutus,vt probatur in.d.§.pe. & habetur in cap.Raynuncius. de test. & in cap. in præsentia.de probatio.l.cum vxori.C.quando dies.legat.sed. Item intellige istam.l.in filijs qui nascuntur non monstruosi, & tendentes ad prodigium:nam illi & si viui nascantur non faciunt deficere conditionem.l.non sunt liberi.ff. de stat. homin. Similiter intellige quando tales filij perfectè nascuntur:nam si in actu natiuitatis moriantur puta dum fuit totus extractus præter vnum pedem secus esset.l.quod dicitur.ff.de libe.& posth.l.pe. & ibi Albe ri. Bal. & alij. C.de posthu . hæredi. instit . Si tamen inciso aliquo perfecto mẽbro nascerẽ vinus, tunc ille excluderet substitutũ, sicut accidit in eo,qui sine aliquo mẽbro perfecto nascerẽ:quia est perfectus homo, vt adducit Socin. post Ioa.de monte spere. in.d.l.cum auus. char.pe. col.2.intellige etiã de nato ex partu qui viuere posset secus si sit quinquè vel sex mensium quia non est perfecte natus vt in. d. l. pen. Socinus vbi supra vbi refert se in hoc consuluisse. vide etiam sir per his de iure regni.l. 13. tauri. quæ est

a quien auia establesçido el testador por

lex notabilis.

a ¶ *Los bienes de su padre.* Ex hoc verbo patet quòd loquitur ista l.in substitutione fideicommissaria, quia non sequuta additione vel immixtione non diceretur bona patris qui fuit grauatus, sed primi testatoris qui grauauit. argumento.l.post aditam. C. de impuber.& alijs substit. ex quo videtur inferri quòd ista. l. & similes non procederent in substitutione directa vulgari , & ita dicit Albericus in dicta. l. generaliter .§. cum autem . vbi glos. in verbo. substituit . videtur hoc velle , & hanc dicit esse communem opinionem Socinus in dicta.l.cum auus.colu. 7. vbi etiam notabiliter dicit hoc debere intelligi & limitari , nisi essemus in casu in quo institutus filius transmitteret ius adeundi ad nepotes: nam licet aliàs sit magna dubitatio nunquid ille qui admittitur ex vulgari substitutione excludat illum qui venit per ius adeundi transmissium,de quo per Barto.& doctores in. l.1. ff. de vulg. & pupilla. tamen in hoc casu indubitanter,secundum eum substitutus excluderet per tex. in. l. vnica. C. de his. quæ ant. apert. tab. & argumento tex.in. l. cum acutissimi. C.de fideicommiss. Limitat etiam Socinus istam communem opinionem , quando vulgaris substitutio esset iuncta cum compendiosa , vt si dixit testator quandocunque decesserit, nam cum incompendiosa contineatur vulgaris , secundum doctrinam Barto. communiter approbatam in. l. centurio .colu 10. versicu. quæro vtrum substitutio compendiosa facta. &c. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. precibus. C. de impube. & alijs substitu. quia sicut in fideicommissaria , quam etiam amplectitur compendiosa intelligit tacita conditio , si decesserit sine liberis, vt hic & in dicta. l. cum auus . pariter idem est dicendum de vulgari substitutione in compendiosa comprehensa , vt æqualis fiat determinatio, argumento. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupill. l. quãuis. C. de impuber. & alijs. Contra illud tamen dictum Socini consuluit Decius consil.416. in testamento illustris & magnifici domini capitanei . &c. motus inter cætera ex eo quòd licet sit verum q̃ à principio & potentialiter substitutio compendiosa applicari possit ad vulgarem vel fideicommissariam , secundum quod casus occurrit, si tamen talis compendiosa resoluta fit in vulgarem vel fideicõmissariã de tali vulgari,vel fideicõmissaria, in qua cõpendiosa resoluit iudicari debet tanquã de vulgari vel fideicõmissaria simpliciter & absolute ex notat. p Bar.in.l.heredes mei.§.cũ ita.ff.ad trebell. & sequit Alex.cõsil.1.perspectis verbis eis.col.fi.volu.1 Si ergo occurreret casus de vulgari iudicaret simpliciter & absolute,secundũ eũ,& sic quòd non subintelligetur in ea talis tacita conditio si decesserit sine liberis,& ita fiat comprehensio,quòd vtraque substitutio conseruetur in statu suo,& vtraque propriam naturam retineat , quia illa determinatio quæ æqualiter debet fieri respicit illud quòd exprimitur & non videtur habere locum in eo quòd tacitè intelligitur,prout est dicta cõditio liberorum,de qua nihil fuit dictum , adducit etiam alia quæ videas per eum,& ista.l. partitarum satisfacit pro ista parte quam tenuit Decius. Nam videtur loqui in compendiosa substitutione inquantum dicitur,quæ el que muriere primeramẽte , & quòd fuerit facta hoc casu substitutio per verbũ commune,sicut & de verbo succedat, dicit Barto.in.l.centurio.colu.fina.ff. de vulga.& pupilla. hæreditare enim tantum est dicere quantum succedere,vt in.l.nihil aliud est hæreditas.ff. de verbo. signifi.& ctamẽ.Ista vult quòd vt cõditio liberorum subintelligatur, quòd fuccedant ex fideicommissaria,vt dixi in principio,& patet etiã ex alijs verbis istius.l.inferius positis ex quibus constat bona paterna iam fuisse filij grauati,& sic q̃ iam erat factum suum patrimonium , per additionem seu immixtionem.l.sed si plures.§.filio.ff.de vulga.& pupilla.& institua.de hæred.qualit.& differen. in princ.Pro opinione tamen Socin.multũ vrget coniectura pietatis & paretis affectio præsumpta,quæ fuit originariũ motiuum harum dispositionum , & q̃ quis præponere voluit extraneum suę posteritati quæ ratio ita militat, si succedat ex vulgari, sicut si ex fideicommissaria , & pro ista parte potest induci ista.l. partitarum, neque obstarent verba supra ponderata:nam etiam ante additionem vel immixtionem bona patris dicuntur filij.l. in suis.ff.de libe.& posthu.l. 24. supra titulo primo. & multum interest ad coniecturandam istam voluntatem defuncti : an facta fuerit substitutio per verba compendiosa: an solum per verba directa , importantia tantum vulgarem

Universidad de Deusto
Biblioteca

substitutionē & sic ꝙ debeat esse diuersitas inter vnū casum & aliū & attenta ista æquitate, & testatoris affectione potius inclinarem in opinionē Socin. tu cogita. quia passus est certè dubius, quid autem sit dicendum in substitutione pupillari, vid. latè Socin. in. d. l. cū auus. col. 7. & 8. & 9. Cuius resolutio videtur quòd pupillaris substitutio non firmatur susceptione liberorū prout dixit Bar. in in. d. l. in pupillari. ff. de vulg. & pupi. neq; etiā potest dici, ꝙ substitutio pupillaris rūpit na tiuitate posthumi, prout est magis cōmunis cōclusio. in. d. l. in pupillari. sed bene verū est & potest dici quòd expiret mortuo pupillo cū filijs. argu. d. l. cum auus. quid autē si testator duobus pupillis filijs substituerat pupillariter per adiectionē nominis collectiui & primus decessit pubes relictis filijs. & postea decessit impubes alius, an filij puberis excludāt extraneū ab hæreditate impuberis? vid. Bal. ꝙ sic in. l. pe. col. 1. C. de impuber. & alijs substi. & Alex. in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell.

a ¶ *Siempre se entiende por derecho.* Nota hoc verbum, nam ex eo tollit magnum dubium quod est inter docto. in. d. l. cum auus. An illud ꝙ ibi & hic disponitur sit fictio legis, vel an sit presumptio iuris: nam Rapha. Cuma. ibi vult ꝙ sit fictio eo ꝙ fingāt scriptū vltra id ꝙ apparet. Paul. verò de cast. dicit, ꝙ sit presumptio & rationes pro vtraque parte discutit latè ibi Socinus. col. 30. & 31. & 32. effectus est magnus. nā si esset fictio nō admitteretur probatio in contrariū, secus tamen esset si esset præsumptio iuris tantū, & non præsumptio iuris & de iure, & ꝙ sit præsumptio iuris tantū tenet Iacob. Butri. Cyn⁹, Bal. in. d. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & sic admitteretur probatio in contrarium per cōiecturas vel alias: tene ergo menti istā. l. partitarū quæ disponit ꝙ hic sit iuris præsumptio seu tacita conditio à iure subintellecta nō fictio: nā si voluerat ꝙ esset fictio nō dixerat, entiendese por el derecho, maguer el padre no lo diga, sed dixerat ius fingit fuisse dictū, sed quia, ꝑcedit ex cōiectura pietatis ideo dicit, entendiesse por derecho.

b ¶ *Lo deuen auer.* Quid si nollit & repudiēr, an erit locus substituto? Alberic. mouet istam quæstionē in. d. l. generaliter. §. cum autē. C. de institu. & substitu. & refert opinionē quorūdam dicentiū ꝙ sufficit liberos extare, licet nō succedāt, vt excludāt substitutū arg. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de lega. 1. & l. ex facto. §. fi. & ibi notatur. ff. ad trebell. & in. l. lutius. ff. de hæredi. institu. l. cum pater. §. volo. de lega. 2. Sed in contrarium dicit, ꝙ videtur tex. in. §. si verò testamentum. inst. de succes. liber. & quia negare nō possumus extitisse fideicommissum conditionale, licet descendentes ex priuilegio isto substitutum excludant, vt in. d. §. cum autē. cum dicit liberis eam excludentibus, ergo alij de tali priuilegio non opponēt, nisi ipsi. l. qui liberis. §. fi. ff. de bonor. poss. secundum tabul. alij verò dicunt secundūm ꝙ aliud est quādo conditio expressa apponit ab homine, & tunc sufficiat liberos extare, vt excludaī substitutus: aliud quādo à lege subintelligitur. nam tunc oportet eos hæredes esse per. d. §. cū autē. aliās cessaret ratio quæ mouet coniecturam, de qua in. d. §. cum aūt. & in d. l. cum acutissimi. & in hac resident Alberi. in. d. §. cū autem. cuius opinioni adhærere videtur Socin. in. d. l. cum auus. char. 8. col. 2. & Iaſſ. in. d. §. cum autem. col. pe. & vid. in hoc Socin. consil. 82. volu. 2. incipit licet filia fœmina.

c ¶ *El otro hermano.* Quid si decesit iste frater fideicōmissarius anteq̄ grauatus, an trāsmittat ius petendi fideicōmissum ad hæredes. Paul. de castr. in. d. l. cum auus. in fi. dicit ꝙ non ex quo istud fideicōmissum erat conditionale, licet conditio esset tacite subintellecta, & sit conditio legalis, quia tamen non est necessaria, in ō prouenit ex cōiecturata mēte defuncti, ita ꝙ eam testator tollere potest, si vult iudicatur conditio non necessaria, & sic dicit cessare qd habet in. l. conditiones quę extrinsec⁹. ff. de cōdit. & demōst. Tu verò dic ꝙ ista quęstio est facilis, ex quo hic intervenit conditio expressa à testatore. s. cum morere ff. l. dies incertus. ff. de condit. & demonst. & sic non cōueniunt proprię verba Paul. de cast. dictum tamen est verum,

d ¶ *Des omes estraños.* Approbat glos. l. cū acutissimi. C. de fideicom. & d. §. cum autem. quæ sunt cōmuniter approbatę: cessant enim in extraneo rationes, quæ sunt in filio & eius liberis: coniectura scilicet pietatis & sanguinis, de qua in. d. l. cum auus. & etiā euitatio absurditatis in testāte ne videaī alienas successiones suis præponere. Quid autē si filij & extranei essent instituti, & de restituendo post mortem grauati, an in persona filij subintelligaī tacita cōditio? Socin. tradit istam quæstionē in d. l. cū auus. char. 6. col. 2. versi. 7. inferit & est pulchra quæstio. & refert ibi Cuma

fus herederos, so tal condicion: que el q̄ muriesse primero, q̄ el otro q̄ heredasse sus bienes, maguer q̄ este q̄ muriesse primero, dexasse fijos: nō heredarīa ellos estos bienes atales, mas el otro a quien estableſcio el testador por su heredero.

¶ Ley. XI. Como el padre non deue poner cōdiciō ninguna en la legitima, que dexa a su fijo.

Ibremente e, e sin ningund agrauiamiento, e sin ninguno arguentem, quòd nō intelligaī tunc ista conditio, licet in fine relinquat sub dubio, dicens æquitatē suadere contrariam opinionem Socin. ibi post Ioan. Baptis. de. S. feueri. in. d. §. cum autē. & in. l. in testamento. C. de testa. milit. tenet ꝙ in persona filij subintelligaī, vid. ibi per eum, & pro ista opinione satisfacit ista. l. partitarū. dū in hoc versic. ponit hæc verba, dos omes estraños, quasi secus velit esse quando non ambo essent extranei.

¶ *Lex. 11.*

* ¶ Non potest testator filijs apponere conditionem in legitima. In eo tamen quod est plus ei iure institutionis relictum potest apponi conditio potestatiua. Casualis autem vel mixta nequaquā, sed habetur pro non apposita. h. d. Habuit originem à. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testō.

e ¶ *Libremente.* Non ergo poterit à parente filio relinqui legitima, vt compenset cum debito, ad quod filio tenebaī, veluti à dotis materne, vel aliās, vt in specie. not. Cynus & etiā Bal. in. fi. in. l. a. C. de iur. dot. Et quid si pater relinquat filię iure institutiōis aliqua bona vel quātitatē pro legitima & dote materna & bona non sufficiant ad solutionem dotis & legitimę? vid. notabile consilium Socin. 2. volu. consilio. 225. diligentissime & subtiliter. vbi etiam vide, an acceptando hoc filia sibi præiudicet, & quæ habent in. d. cōsil. Adde ad dicta Roderici Suarez. in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa. 7. ampliatione vbi vid. de hoc, & quid si filius instituaī in sua legitima & jubeā restituere titio, qui recusans adire & restituere compellit à iure: an tunc habeat locum ista. l. vt adhuc reiecto grauamine consequatur, & retineat legitimam? Paul. de cast. dicit, ꝙ non imo tunc liroita bi i sta. l. & similes. per tex. quem ipse ad hoc ita intelligit in. l. ita tamen. §. si patronus. ff. ad trebell. vbi Roman. dicit hoc esse notissimum dictū, sed Alex. ibi reprobat istum intellectum, & dicit ei se contra tex. in. l. pe. §. si patronus. ff. de bon. liber. vid. ibi per eū cuius dicta satisplacent. Si tamē filius sic grauatus recusans adire, adiret & restituēret: tunc videtur, ꝙ cū agnouerit iudicium defuncti nō posse repetere legitimā per tex. in. d. l. pe. §. si patronus, & videtur de mente Alex. vbi supra. An autem grauamē qd per istas. ll. reijcitur in persona filij de legitima reijciaī etiā in personā eius in quē filius transmisit ius adeundi? istam quæstionem tractat Socin. consil. 116. vol. 1. incipit non potest negari. col. 7. neque meminī alibi me legisse vbi concludit, ꝙ nō per pulchra verba. vid. ibi per eum: & in materia quod ipse ibidem dicit. col. pe. versic. 6. & vltimo. Aduerte etiam quia si pater ex facultate regia posset grauare filios in legitima auxta ea quæ tradit Roderi. Suarez. in. d. sua eleganti repetitio. l. quoniā in prioribus. 18. limitatione: & in lectu. l. fori. consequenti. in secunda limitatione, adhuc debet constare de voluntate expressa patris volentis grauare, & quòd in dubio potius coniecturare debemus grauare noluisse, ad quod bene facit, ꝙ dicit Oldral. consil. 28. visa donatione, vbi consuluit, ꝙ si pater dat aliquid filio in vita, cū onere restitutionis, & postea in testamēto aliquid sibi legat iure institutionis, & vult illum esse contentū cū eo, & cum eo quod sibi donauit in vita, q̄d videf, ꝑpter hoc remittere onus restitutionis apposi tum in donatione, quod est bene notandū, neq; dicit obstare cōsuetudinem loci, ex qua permittitur grauare in legitima, quia locū habet secundum eum, quādo de expressa voluntate testatoris apparebat: aliās stabitur iuri cōmuni. l. 2. C. de noxa. c. cum dilectus. de cōsuetu. & teneas semper menti ad istas regias facultates, ex quib⁹ permittuntur

mittuntur fieri maioriæ in vnum ex filijs, licèt alij grauentur in legitima dummodo eis relinquantur alimenta prout est de forma dictarum facultatum regaliū q̄d debes intelligere dum tamē id quòd relinquitur filijs pro alimentis, relinquatur eis in proprietate ita ꝙ iudicetur suum proprium patrimoninum non subiacens regulis alimentorum &

na condicion, a deue auer el fijo b su legitima parte delos bienes de su padre, e de su madre, segun diximos en el titulo, de quien puede fazer testamēto, o quien nō enla ley que comiença Religiosa vida. Pero si el padre quisiere estableſcer su fijo por heredero en mas de su parte legitima, en aquello que le dexa de mas, bien

ita erit transmissibile ad hæredes, put volunt hispani doct. nostri doctor de Pala. rube. in repeti. c. per vestras. in text. colum. 250. Roderic. Suarez. vbi suprā. d. secunda limitatione illius. l. fori. sub repetitione. l. quoniam in prioribus. fol. 62. & 63. licèt contrarium voluit Bal. in. l. 1. §. ius naturale. circa. fi. ff. de iusti. & iur. qui tamē loquitur in casu in quo per statutū tollitur legitima non tamē vbi minuitur saluis alimētis, & sic nō recte potest allegari in contrariū quia de mēte principis in istis facultatibus maioriæ nō est in totū tollere legitimā sed tantū minuere, inter quæ lōge interest vt patet ex nota. per Pau. de Cast. in. d. l. quoniam in prioribus. versi. item quæritur. & ꝙ iste facultates regiæ sic debeant intelligi, vt non tollant, sed minuant legitimam confert notabile dictum Bald. in. l. cum lege. C. de episco. & cler. vbi loquitur in terminis quādo statutū ratione primogeniti excludit secūdo genitū. & si pē se habeat seuere contra alios filios vel filias in taxatione talis legitimę sic diminutę pro sustentatione filiorū & contra pietatis officiū tunc iudex in hoc succurrere debet, & bono arbitrio taxare & moderare poterit iuxta qualitatem personarum & patrimonii quantitatem, & alias circunstantias sicut & ego pluries fieri vidi in regali auditorio, nā cum pater valde enormiter, & contra boni viri arbitrium minuit occasione talis facultatis legitimas filiorum, idem est ac si in totum tolleret, vt adducit Soci. consi. 150. volu. 1. col. 5. & Domini. de Rot. decisio. 18. in nonis, in princi. 2. col. & tenebitur pater ita prouidere aliis filiis, licèt ipsi habeant aliunde vnde possent alimentari cū principis intentio non fit in totum tollere, sed diminuere legitimam & sic cessat quod in contrarium sentit Abb. in. c. raynuntius. de testa. vlti. nota. an autē filius contra quem fuit impetrata facultas, vt possit sibi diminui legitima poterit isto iure vti contra patrem suum diminuēdo patri legitimam. Bald. dicit quòd nō in. l. fi. versi. pone princeps. C. de fruct. & liti. expen. cætera ad istam materiam pertinentia. vid. latè per Roderi. Suarez. in. d. sua repeti. l. quoniā in prioribus. & per Guil. Bene. vbi ponit. 10. limitatiōes in repe. capituli Raynūtius. de test. fo. 352. co. 4. & fo. sequenti est super verbo reliquit, quibus adde quid dicendū sit in milite, an ex directa militari (de qua in. l. centurio. ff. de vulga. & pupil. & l. precibus. C. de impub. & alijs substitu. & in. l. in testamento. C. de testa. mili.) possit priuare filium legitima, quæ dicam in. l. 12. incipit compendiosa, infra titu. 1. Adde etiam ꝙ substituere filio vulgariter non reputatur grauamen, vt in specie dicit Pau. de Cast. in. d. l. quoniam in prioribus per. l. si posthumus. §. quòd vulgo. ff. de vul.

a ¶ *Condicion.* Sed cum substitutio dicatur conditionalis institutio, vt in. l. cohæredi. §. cohæres. ff. de vulga. & pupil. l. in ratione. §. quòd vulgo. ff. ad. l. falcid. si filius substituatur vulgariter, vel compendiose & a primo gradu sit præteritus, an videatur institutus reiecta conditione in quam fuit facta substitutio? & videtur quòd sic per. l. si filius familias substituatur. ff. de hære. instī. & l. si pater filium. & l. ex facto. §. lutius. ff. de vulga. & pupil. & per. d. l. quoniam in prioribus. & per istam. l. & videtur fuisse de mente. Roder. Suarez. in. d. l. quoniam in prioribus, in. 15. limitatione, & expresius habetur per Alexand. in. l. si pater impuberes. ff. de vulga. & pupil. super glo. in verbo substituit & probari etiam videtur in. l. scimus. §. cum autē. C. de inoffic. testamen. & sic si alter filius sit institutus in primo gradu & ei sit datus substitutus vulgariter vel pupillariter, vel compēdiose alter filius tacis filius substitutus reiecta conditione cōcurret cum instituto quod est tenendum menti, quia non ita declarat Roder. vbi supra, sed adderte quia neque Alexand. nec Roderic. faciunt mentionem de Oldrald. consi. 171. thema tale est titius filium. colum. 3. versic. sed quæritur, vbi vult oppositum loquēs in casu suo in filio substituto pupillariter qui fuit à præcedenti gradu præteritus, & dicit non obstare. d. l. quoniam in prioribus neq; d. §. cum autem. quod ostendit, quia dicēt. l. quoniam in priorib⁹. commemorat. l. omnimodo. eiusdem tituli. at dicē. §. cum autem, & l. sancimus, commemorat vtranque, ergo oportet quòd ambæ intelligantur eo casu quo loquitur. l. omnimodo. ad cuius interpretationem factæ sunt, et auten. de filiis ant. dota. instru. natis. col. a. 3. Sed. l. omnimodo, circa præteritos filios nihil immutat, vt ibi dicitur in tex. ergo. & c. Item. l. omnimodo. inuenit petitionem supplementi, & circa illud versatur intentio illarum

puede el padre poner aquella cōdicion, que es en poder c del fijo dela cumplir, mas ninguna delas otras cōdiciones, assi como las que acaescieren por auentura, o las que son mezcladas segun diximos enlas leyes ante desta, non las puede poner. E si las pone, non empescen d al fijo heredero, maguer non se cumplan.

triū. ll. & hoc nomē supplementum dicit duo vnū præexistens aliud ei accedens sine prioris tamen interitu. argumen. l. fi. ff. de diuers. & tempora. præscrip. l. pomponius. §. cū quis. ff. de acquir. pos. item hoc supplemētum fit dupliciter, vere scilicet, per accessionem quantitatis, ad quantitatem vel speciem, vel speciei ad quantitatem, vel speciem vt loquitur. l. omnimodo. & interpretabitur per amotionē conditionis adiectę institutioni factę ex legitima vel modi, vel dilationis, vel alterius cuiuscunq; grauaminis capiendi tamen modus non mutatur, sed representatur. argu. l. hæreditas. ff. de hære. institu. vnde si quis aduertat ad. l. scimus. §. cum autem. legitima quę ibi representatur non expectata die vniuersali fideicōmisso adiecta, nō capitur iure directo, sed iure fideicommissi, & per restitutionem de manu hæredis faciendam, vt ibi dicit litera dum subdit quartæ quidem partis restitutio, &c. & sic non mutatur capiendi modus neque primus interimitur, sed in proposito per amotionem conditionis adiectę pupillari substitutioni non solum succedendi modus representatur, sed gradus ipse perimitur. l. fina. §. secundo. ibi sed si extiterit conditio. ff. de vulga. & pupilla. vt hæc & alia in isto proposito adducit Oldral. d. vbi suprà, confirmatur hoc quia illud quòd dicitur quòd testamentum potest incipere à tacita vulgari contenta in expressa pupillari, & si filius succedat ex tali tacita vulgari sa ff. de vulga. & pupilla. tamen hoc procedit secūdum terminos. dict. ff. de vulga. & pupilla. tamen hoc procedit secūdum terminos. dict. l. si pater filium. scilicet, quando filius nascturus qui fuit filio iam nato substitutus inuenit tempore quo nascitur purificatam conditionem sub qua est substitutus, quia tunc non potest dici prætheritus per. l. cum posthumus. ff. de liber. & posthum. non ergo procedet quando filius aliquo tempore reperiretur præteritus à primo gradu conditione non purificata. Sed quicquid dicat Oldrald. qui in hoc adheret dictis antiquorum in quæstione illa, an conditio casualis vel mixta sub qua filius fuit substitutus reiiciatur de legitima. iuxta nota. per docto. in. l. si pater. C. de institutio. & substitutio. & in. l. suus quoque. in principio. ff. de hæred. institu. & in dicta. l. quoniam in prioribus. pro eo quòd prius dixi, videtur casus in dicto. §. cum autem ex cuius decisione infertur quòd cū hodie legitima debet relinqui filio, titulo institutionis. secundum iura autenticorum & istarum. ll. partitarum. si filius substituatur in euentum alicuius conditionis alteri hęredi instituto reiecta conditione concurrere debet cum instituto prout habetur in. d. §. cum autem.

b ¶ *El fijo.* Idem dic in nepote, vel pronepote primum locum obtinente, vt probatur in dicta. l. omnimodo. & dicta. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamen. vbi vid. Roderi. quarta ampliatione, & idem dic de ascendentibus & patronis, & etiam in fratribus quando turpis persona hæres instituitur ab eo, nam isti etiam non possunt grauari in legitima. vt dicit gloss. nota. in autentica. de hæredib. & falcid. §. si verò expressum. colla. prima. in gloss. prima. l. panthonius. §. fina. ff. si quis à paren. fuer. manu. vide etiam per Roderic. in dicta. l. quoniam in prioribus. 16. ampliatione, & probatur optimè in. l. 6. in ordina. tauri.

c ¶ *Que es en poder.* Probatur ergo hic quòd in legitima quęcunque cōditio potestatiua etiam si sit facilis reiicitur de legitima sustentatur vero in residuo vltra legitimam, vnde & illa conditio si volet reiicitur de legitima vt hic, tenet Bald. in dicta. l. quoniam in prioribus. Ioannes de Imol. in. l. fina. ff. de conditio. institu. & in. l. iam dubitari columna septima. ff. de hæredi. instituen. & Roderic. in. d. l. quoniam in prioribus. 5. & 6. ampliatione.

d ¶ *No empescen al fijo.* De hoc vid. Roder. vbi suprà secunda ampliatione. qui legem istam intelligit quando solus iste filius erat hæres instituti tutus ne obstet. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testa. cui adde Pau. de Castr. in. l. suus quoque. in principio. col. 2. ff. de hæred. instī. vbi in isto casu quærit reiecta cōditione de legitima quid erit de residuo, & respondet quòd si non habebat cohæredem vel substitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum totum sibi accrescit: quoniam in omnem euentum est illud habiturus siue deficiat conditio siue non, si tamen haberet cohæredem, vel substitutum spectabitur euentus conditionis quæ si nõ exi stat illud residuum perueniet ad cohæredem vel substitutum, si tamẽ existat accrescit sibi sine noua additiõe sicut videm[o] in eo qui est substitut[o] partim pure partim sub conditione, vt ff. de hære. insti. l. si liber homo. §. titi[o] ex semisse, & licèt Rode. Suarez, post multa ita velit intelligi istam. l. partitę. semp tamẽ visus est remanere cũ aliquo scrupulo erga intellectum verũ huius. l. subdẽs senõ determinate asserere, sed vt peritiori daret occasionẽ, aut probandi aut corrigẽdi dicens hoc esse magnæ importantiæ in practica, ego vero, licet imperit[o], cogitabam istum intellectum non conuenire huic. l. partitarum tum quia diuiantorius cum in hac. l. nulla mẽtio fit quòd habuerit filius cohęredem, vel substitutum, vel quòd non habuerit, tum etiam quia ista l. iuxta. l. suus quoque, & alias leges iuris communis facit differentiã an filius instituatur sub cõditione potestatiua, an sub casuali, vel mixta vt primo casu reiecta conditione potestatiua de legitima, iuxta dictam. l. quoniam in prioribus. & istam. l. teneat institutio conditionalis in residuo, & expectetur conditio. Secundò verò casu non solum reiiciatur conditio de legitima, sed neque etiam respectu residui expectetur, & si tota ista lex intelligi deberet quando non fuit datus cohæres, vel substitutus dicendum esset nullam in vtraque conditione faciendam esse differentiam, quia vtroque casu non esset expectandus conditionis euentus cum in omnem euentum illud esset habiturus. restat ergo quòd vt ista differentia inter conditionem potestatiuam, & inter casualem vel mixtam possit hic applicari de necessitate debemus intelligere quòd fuerit datus in ista. l. substitutus, vel cohæres & tunc versatur labor in respondendo ad dictam. l. scimus. §. cum autem. vbi habetur quòd in residuo vltra legitimam non reiicitur conditio casualis, vel mixta, forte posset non improbabiliter dici quòd cum ille. §. cum autem quatenus innuit, quòd legitima possit filio relinqui titulo fideicommissi, sicut & alie. ll. illius tituli dispo fuerunt, vt habetur in. l. omnimodo. eodem titulo. sit correctus per ius autenticorum ex mente docto. ibi cum legitima hodie relinqui debeat titulo institutionis, vt in autent. vt cum de appella. cognof. §. aliud quoque capitulum. colla. octaua. & in. l. §. titulo octauo. infrà eadem partita. per quæ iura redit ad antiquas. ll. secundum quas filius institui non poterat sub conditione casuali, vel mixta, & licèt. d. §. cum autem sit incorrectus. quatenus etiam disponit quòd conditio casualis, vel mixta reiiciatur de legitima, & testamentum teneat, vt in. l. 9. suprà eo. & ibi dixi tamẽ nõ potest negari quin in legitima, simul & in residuo legitimę pater hodie non potest filium instituere sub conditione casuali vel mixta sicut erat per. ll. antiquas ante. ll. C. si ergo institutio peccet in forma, vt si fiat sub conditione casuali, vel mixta reiecta conditione tenebit testamentum, & euentus talis conditionis etiam dato cohærede, vel substituto non expectabitur, & quòd per. d. ll. antiquas disponebatur, vt filius taliter institutus posset dicere testamentum nullum hodie per istas. ll. partitarũ. licèt hoc non possit dicere & testamentum teneat: tamen dicere poterit filius conditionem talem sibi nõ potuisse apponi, & eius euentum nullatenus esse expectandum. oporteret ergo patrem esse cautum, vt filiũ instituat in legitima, vel parte legitime pure non sub conditione casuali, vel mixta, vel in residuo instituat alium, vel si instituat filium in omnibus bonis grauet si velit, vt alteri restituat residuum pure, vel sub cõditiõe, & similiter poterit filiũ instituere in legitima, & in residuo sub cõditiõe casuali vel mixta dato sibi cohęrede, vel substituto, vt hæc omnia probãtur, in. d. l. §. titu. 8. infrà ea. parti. si autem filium institueret sub conditione casuali vel mixta, tam in residuo quàm in legitima, vel simpliciter, tunc procederet huius. l. dispositio etiam dato sibi cohęrede, vel substituto, & forte idem esset dicendum attentis ll. iuris communis, & sic quòd non procedant dicta Paul. de Castro. in. d. l. suus quoq;. & Cin. in. l. si pater. C. de instit. & substitu. & sic q in hoc. l. ista partitarum, non corrigat ius commune, se declaret nam

¶ *Ley. XII. Como aquel que es estableſcido, por heredero, ſin condicion ninguna, puede entrar la herencia, maguer la condicion que es puesta a ſu compañero, non ſea cumplida.*

SI el testador [a] estableſciere a dos omes por herederos, al vno ſo cõdicion que puede ſer, [b] e al otro ſimplemẽte. E este atal a quiẽ nõ fuesse puesta cõdiciõ, luego q̃ sea muerto el testador, puede entrar en sus bienes, en aq̃lla parte, en q̃ le estableſcierõ por heredero, e el otro que es estableſcido cõ la cõdiciõ sobredicha, nõ puede entrar [c] en la su parte, a menos de ſer cũplida [d] primeramẽte la cõdiciõ, so que fue estableſcido por heredero.

¶ *Ley. XIII. Como deuen ſer cumplidas las condiciones, que ſon pueſtas en los eſtableſcimientos de los herederos ayuntadamente, o ſo departimiento.*

POnẽ los testadores alas vegadas muchas cõdiciones alos herederos ayuntadamẽte, alas vegadas las ponẽ ſo departimiẽto. E ayũtadamẽte puedẽ ſer pueſtas en esta manera, como ſi dixeſſe el testador, estableZco a fulano por mio heredero, ſi fiziere tal egleſia, o tal oſpital, e diere tantos maruedis a pobres. Quando el testador pone tales condiciones [a] como estas, o otras ſemejantes dellas todas en vno, estonce cõuiene en todas guiſas que las cũpla el heredero, para valer tal estableſcimiento. E el ayũtamiento destas condiciones ſe faze por esta palabra e. [b] E las cõdiciones pueden ſer pueſtas departidamente en esta manera: como ſi dixeſſe el testador: estableZco por mi heredero a fulano, ſi diere ciẽt maruedis por mi anima: o ſi fiziere tal egleſia: o tal monasterio. E estonce dezimos: que abonda para valer tal estableſcimiento, ſi el heredero cumple alguna dellas [c]. E el departimiẽto destas cõdiciones ſe faze por esta palabra. o. Otroſi dezimos, que ſi el testador pone vna condiciõ ſobre muchos omes q̃ estableſcieſſe por ſus herederos: ſi qualquier dellos cũple [d] la condicion, valdra el estableſcimiẽto, maguer todos non lo cumplã. E esto ſeria, como ſi dixeſſe el testador: estableſco a mis ſieruos por mis herederos, ſi fueren mios quando yo finare. Ca maguer estonce non fueſſen ſuyos todos, ſi acaeſciere que lo ſea el vno, [e] aquel heredera los bienes del testador, que era ſuyo a la ſazon.

¶ *Ley. XIIII. Como deue el heredero auer la herẽcia, ſi non finco por el de cumplir la condicion, ſo que fue estableſcido.*

EN manda o en estableſcimiento del heredero, poniendo condicion el testador, dezimos, que ſi la condicion fueſſe a tal, que es en poderio de aquel aquien es pueſta dela cumplir, ſi la non cumple por alguna ocaſion que acaeſce, de guiſa que non finque por el de la cumplir, valdra el estableſcimiento [f] del heredero, o la manda. E esto seria, como ſi el testador dixeſſe, estableZco a fulano por mio heredero, o mando le tal coſa, ſi aforrare tal ſieruo que haCa ſi este atal ouiere voluntad de cumplir, lo que el testador mando, e non finco por el, mas por alguna ocaſiõ que acaeſcio en la perſona del ſieruo, murieſſe, o perdiendoſe en otra manera, ſin culpa [g] del que le deuia aforrar, por tal razon como esta, non ſe embargaria el heredamiẽto, nin la manda que aſsi fuere fecha. Pero ſi el testador, que faze el testamento, dixeſſe, mando a tal muger cient maruedis: o fago la mia heredera, ſi caſare con tal ome, [h] ſi acaſciere

* Si conditio potestatiua hæredi vel legatario apposita casu non potest adimpleri habetur, pro impleta, ſi autem est mixta vt lego tibi centum ſi cum tali nupseris: & ipſa moriatur antequam impleri poteſt vel tu moriaris nõ habetur pro impleta, vbi verò ipſa velit ſed tu nolis habetur pro defecta nili ipſa ſit talis cũ q̃ tibi non licet de iure contrahere. h. d. Habuit ortum. à cap. ſicut ex literis. de ſpon.

* Vno hærede in parte pure, alio in alia ſub poſsibili conditione inſtitutis primo inſtitutus poteſt ſtatim per mortem teſtantis ſuam partem agnoſcere, alius autem non donec conditio impleatur. h. d.

* Pluribus conditionibus coniunctim appoſitis hæredi omnes adimpleri debent, aliàs teſtamentum erit inualidum, ſed ſi diſiũctiue ponãtur ſufficit vnam impleri. hoc dicit.

a ¶ *Tales condiciones.* Ex hoc ſume quòd conditiones plures debent eſſe tendentes ad diuerſa implementa & diuerſum finẽ attenta mente teſtatoris qui vtranq; conditionem voluit adimpleri, nec eius mẽs & intentio verificatur vna tantũ conditione impleta ſecus nanq; eſſet ſi plures conditiones etiam copulatiue poſite tenderent ad vnum finem & qualibet earũ impletaveri ficaretur & implerétur quod ex earum implemento prẽten debat teſtator nam tunc ſufficeret, cuiusli bet earum implemẽtũ velut, ſi teſtator dicat ſi ille mortuus ſit ſine liberis & presbiterfuerit talis ſit hæres, vita lem ſubſtituo nam tunc cũmens teſtatoris fuerit prouidere de ſubſtituto, ꝑpter carentiam liberorum quæ ita inducit ex presbiteratu ticut ex morte ſine liberis ſufficeret conditionẽ ꝑfobite ratus extare vt late conſuluit Alex. conſi. 100. volu. 4. incipien. Viſa parte teſtamenti, &c. tamen caſu ſi enim ſi effectu ex mẽte teſtatoris ambę conditiones ſunt purificate, & quòd hic dicitur in inſtitutione idem dicas in ſubſtitutione, ſi plures conditiones in ea copulatiue ponantur cum & ſubſtitutio ſit ſecunda inſtitutio, & ita in ſubſtitutione conſuluit. Petr. de Anchara. conſi. 266. incipi. iſte magiſter Gerardus, & Ludo. Roma. conſi. 131 prima dubitatio, &c. & conſi. 138. noua ſuperuenit. Decius conſi. 89. & conſi. 417. viſis conſiliis clariſsimorum docto. &c.

b ¶ *Eſta palabra.* Et an ſubſtitutio vulgaris facta duobus copulatiue habeat locum in perſonã vniusvel intelligatur in perſona vtriuſq;. vi. Bart. & Dec. in. l. quãuis. C. de impub. & aliis ſubſti. & adde ad iſtã. l. 124. & ibi dixi ti. n. 5. parti. ſi tamẽ non eſſet vna inſtitutio ſub duabus conditionibus copulatiue poſitis, ſed ſint duę vel plures inſtitutiones eiuſdem perſonæ eodẽ contextu factæ tunc purificabitur inſtitutio ex illa cõditione q̃ prius euenerit, vt in. d. l. ſi plures. ff. de cõdit. inſtitu. ſi verò ex interuallo facta fuerit. ſecunda inſtitutio in eadem portione ſub diuerſa conditione, tunc videtur receſſum à prima & purificabitur exiſtente conditione ſecũdo loco poſita. l. quod traditum. & l. non ad ea. ff. de condit. & demonſtra. ſecundum Paul. de Caſt. in. d. l. ſi plures. glo. tamen ibi, & Bar. volũt q̃ fiat hoc vltimo caſu differentia inter legata, & inſtitutiones. vi. ibi, & in opinionẽ gl. & Bar. inclinat Ioan. Fab. in. §. ſi plures. inſt. de hære. inſti.

c ¶ *Alguna dellas.* Sufficit enim ad veritatẽ diſiunctiuę alteram eſſe veram, vt hic, & in. l. ſi hæredi plures. ff. eod. & in. §. ſi plures. inſtitu. de hæred. inſtitu. quod limita niſi aliud eſſet de mente teſtantis. vt in. l. generaliter. in prine. C. de inſti. & ſubſtitu. cuius. l. diſpoſitio, an procederet, ſi daretur capacitas in inſtituto. vid. per Roder. ſua allega. 127. vbi late conatur probare q̃ non, & de illius. l. intellectu. vltra docto.

d ¶ *Qualquier dellas cumple.* Et ſic habes hic, & in. l. 2. §. fi. ff. eo. quod vna pluralitas geminat plures ſingularitates, vbi pluralitas reſpicit plures & varios effectus in ſinguliis ſubiectorum. adde. l. falſa. §. fi. ff. de condit. & demonſtra. & in. l. 2. §. fi. ff. eo. ſecus ſi vnum tantum effectum producit, & ſic intelligitur. l. quanuis. & l. penul. C. de impub. & aliis ſubſtitu. ſecundum Ange. in. d. l. falſa. §. fi.

e ¶ *Que lo ſea el vno.* Adde. l. ſecundum. §. fi. ff. eod.

f ¶ *Lex. 14.* caſu non poteſt adimpleri habetur, pro impleta, ſi autem eſt mixta vt lego tibi centum ſi cum tali nupseris: & ipſa moriatur antequam impleri poteſt vel tu moriaris nõ habetur pro impleta, vbi verò ipſa velit ſed tu nolis habetur pro defecta nili ipſa ſit talis cũ q̃ tibi non licet de iure contrahere. h. d. Habuit ortum. à cap. ſicut ex literis. de ſpon.

¶ *Valdra el eſtableſcimiento.* Adde. l. quæ ſub conditione. §. quotiẽs. ff. de condi. in ſtitu. & glo. in l. prima. C. de inſtitu. & ſubſtitu. vbi hoc limitat, niſi hæres fuerit ĩ mora añ mortẽ ſeruꝰ qui debebat manumitti per. l. pe. §. 1. ff. de cõdi. & demonſtr.

g ¶ *Sin culpa.* Videtur ex iſta. l. probari q̃ ſi ſeruus occidatur ab alio tertio conditio habeatur pro impleta ac ſi naturaliter moreretur cũ dicit moriendoſe, o perdiendoſe, en otra manera ſin culpa, &c. Et ſic ſi ſeruus occidatur a tertio vivo teſtatore, licet non competat actio cõtra occiſorem ad extimationẽ hæreditatis tamen reſpectu conſequẽdi hæreditatem conditio habetur pro impleta, licet contrarium voluit glo. cõmuniter ibidem approbata in verbo retrorſum. in. l. inde neratius. §. idẽ iulianus. ff. ad. l. aquil. ſed quod dixitenent Io. de Imo. & Soci. in. l. in teſtamento. la ſegunda. ff. de condi. & demon. & ſatis probatur hic ſi tamen ſeruus à tertio occideretur poſt mortem teſtatoris, tunc ſi occiſor eſſet ſoluendo pretium hæreditatis, conditio nõ habetur pro impleta: ſed agitur contra occiſorẽ. vt in. d. §. idem iulianus. & ibi glo. Soci. tamen vbi ſuprà vult q̃ etiã iſto caſu habeatur ꝑ impleta, licet & hoc caſu datur actio contra occiſorem in eius odiũ veluti non impleta conditione. vide per eum in prima, & ſecunda colu. ſed tu vide. l. 22. titu. 9. infrà ead. parti. & quæ ibi dicam.

h ¶ *Si caſare con tal ome.* Quid econtra vt ſi dixerat ſi talis homo cum ea matrimoniũ cõtrahat, an hæreditas debeat ſi nõ ſtat per mulierẽ, ſed per illũ hominẽ? videtur q̃ nõ ex quo cõditio apposita eſt principaliter in perſonã talis hominis, & ſic in eius potestate eſſe debet ſi velit nubere, vel non, vt in. l. cũ ab eo. ff. de contrahen. emp. & ita tenet Iacob. de Raue. & Cin. in. l. 1. C. de inſti. & ſubſti. Ioan. de Imol. & Rapha. Cuma. in. l. in teſtamento la ſegunda. ff. de condi. & demon. glo. tñ in. l. inde neratius. §. idẽ iulianus. el primero. in ỹ b. quoniã retrorſum. ff. ad. l. aquil. tenet cõtrariũ Alex. in. d. l. 1. licet prio alleget p. d. gl. tandẽ dicit tutius eſſe tenere cũ opi. Iacob. de Raue. & aliorũ, forte in hoc cõſiderari debet cuius intuitu & fauore teſtator voluit vt matrimoniũ contraheretur nam ſi fauore mulieris inſtituę vel cui fuit legatum hoc fiat ſi non ſtet per ipſum conſequi debet hæreditatem vel legatum, ſi vero teſtator hoc fecit intuitu & fauore illius hominis ſi contraheret cum iſta muliere: tunc cum eius volun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tati relinquatur, & eius fauore fecit si ipse nollit contrahere non debebitur hæreditas, vel legatum, & facit adhoc l. seruo legato, §. si testator. ff. de lega. 1. & ad istam distinctionem facit etiam quod dicit glo. in. d. l. 1. in prin. glo. magnę, inquantum distinguit. Erat testator, alias relicturus, vel non, facit etiam l. illis libertis, in fi. ff. de condit. & demonst.

a ¶ *Se muera.* Et sic si conditio mixta deficit per casum, habetur pro nõ impleta. l. legatum. C. de cõdit. insert. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demõst. & quid si ꝑ parte cõditio impleat pro parte deficiat casu. vi. l. pen. §. 1. ff. de cõd. & demõ. & quid in legato libertatis, vel ad pias causas. vide. l. cũ ita ꝯatur. ff. eod. & in legato alimentorum. vide. l. annua. ff. de annuis lega. & Bar. in. l. illis libertis. ff. de condit. & demonst. & qd si mulier impediat ab aliquo tertio ne possit contrahere, & nõ ab illo cum quo debebat cõtrahere: gl. in. d. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demõst. dum allegat. l. 3. §. fi. ff. de condi. ob caus. vult tũc idem esse ac si casu fortuito cõditio defecisset Bar. ibi distinguit an ille tertius impediat directo, vel per consequentiam, aut dubitatur. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & Socin. col. 6. versic. 7. casus. & vid. bonũ tex. & ibi Bar. in. l. si titius ſtatuas. ff. eo. tit. de cõdit. & demonst. & l. meuia. in prin. & ibi Bar. ff. de annuis lega. tamẽ illa. l. meuia loquitur quando conditio deficit propter factum illius in cuius persona debebat impleri, vt etiam est casus huius. l. partitarum. Item etiam. in. d. l. fi titius. conditio impeditur ab eo, sine quo conditio impleri non poterat: cum eius licentia requireretur, secus si impediretur à tertio cuius consensus non requiritur ad implementũ nam tunc videtur perinde iudicandum, ac si conditio deficeret casu fortuito, & ita considerat Socin. vbi suprà. prædicta intellige quãdo tertius iniuste non impediret, nam si iniuste tunc recurrendum est ad ea quæ habentur. in. l. inde neratius. §. idem Iulianus. el primero. ff. ad leg. aquil. & dixi suprà in glo. secunda.

b ¶ *La condicion.* Quid si non sit relictum sub conditione, sed sub modo & modus defficiat per casum fortuitum? vid. l. si titio. & ibi Barto. ff. de lega. primo. & per Bald. in. l. generaliter. 5. 6. 7. col. C. de episco. & cleri.

c ¶ *El otro no quisiesse.* Sed an posit pœnitere? Docto. in dicta. l. 1. C. de institu. & substitu. instant super hoc, & satis placet resolutio Socin. in dicta. l. in testamento. la segunda. col. 4. versicu. sextus casus. vide perte. & nota. quod vbi non esset conditio sed mod', tũc haberet locum pœnitentia, & agi posset ad impletionem modi, secundum Barto. in. l. quibus diebus. §. termilius. in fi. ff. de condit. & demonst.

que la muger se muera, [a] o aquel con quien la mandaua casar, ante que se cumpla la condicion: estonce, non vale el establescimiento, o la manda, que assi fuesse fecha. Mas si aquel cõ quien la mãdaua casar, ꝙriendo ella cumplir el mandamiento del testador, e el otro non qui siesse: [c] estonce sera la muger heredera: o aura tal manda, e non se le embargara, [d] por esta razon. E si la muger non quisiere cumplir la condicion: non queriendo casar con aquel con quien le mandaua el testador: non aura el heredamiẽto, nin la manda. Fueras ende, si aquel cõ quien la mandaua que casasse, fuesse pariente della, o tal ome con quien non deuia, [e] nin podria casar segund derecho.

¶ *Ley. XV. En que manera se puede cumplir o non, la condicion que es puesta en el establescimiẽto de los herederos, que son en poder de otri.*

Seruo alguno seyẽdo establescido por heredero de otri, que non fuesse su Señor, so condicion, este atal non puede cumplir la condicion, sin mãdado, [f] de su Señor, e si la cumple, nõ vale. Mas si otro alguno que fuesse libre, e menor de veinte e cinco años, maguer estouiesse en guarda de otro: si lo establesciesse algund testador por su heredero, so alguna condicion, puede la cumplir sin mandado de su guardador: [g] e aura porende [h] la heredad, o la manda.

¶ *Ley. XVI. En que caso la cõdicion que es puesta en el establescimiento del heredero, vale, si la cumple de fecho, maguer estonce nõ se puede cumplir de derecho.*

Vmplir se puedẽ algunas condiciones y a de fecho, maguer se nõ puedẽ cumplir de derecho. E esto seria, [i] como si dixesse el testador, establezco a fulano ome por mio heredero, si el tornare libre tal mio seruo ꝙ he. Ca maguer este a tal de derecho nõ puede tornar libre a aql seruo, porꝙ es ageno, si el fiziere quanto es en el, e lo tornare libre puede despues entrar la heredad del testador e auer la, e por esta razõ, [k] sera verdaderamẽte libre el seruo, e aura el otro [f] la herencia.

d ¶ *E no se le embargara.* Sed an dispositio huius. l. & similium procedat in contractibus? Docto. fuerunt varii. in. d. l. 1. C. de institu. & substitu. sed tenenda videtur opinio Cyni. quòd non. cũ qua tenẽt ibi Alexã. col. fi. & etiam Iaso. qui dicit esse magis communem. col. 3.

e ¶ *No deuia nõ podria.* adde. l. cũ ita legatur. ff. de cõdit. & demonst.

¶ *Lex. 15.*

* Alienus seruus cui est appositã cõditio nõ potest eam sine iussu domini implere aliàs pro non impleta habetur, minor tamen. xxv. annis libere pũt conditionem ei appositam citra curatoris voluntatẽ adimplere & hæreditatem, vel legatũ habere. ff. d.

¶ *Sin mandado.* Cõcordat l. sub cõditione. ff. eod. vbi glo. opponit. de. l. conditionibus. ff. de cõdit. & demonst. & secũda glos. ibi videt approbarihic

g ¶ *Mandado de su guardador.* Adde. l. si pupillus. ff. eod. & l. conditionibus pupill. ff. de condit. & demonstra. & intellige secundum Bart.

h ¶ *Aura porende.* In filio suo qui est hæres necessarius, plane procedit, vt in dicta. l. conditionibus. ff. de condit. & demonstra. & declara vt ibi per Paul. de Cast. in alio vero licet ad purificandum conditionem ipse minor possit parere conditioni non tamen posset adire sine auctoritate tutoris vel curatoris, vt in. l. potuit. C. de iur. delibe. l. cum quidam. C. de administra. tuto.

¶ *Lex finalis.*

* Si instituo quem hæredem sub conditione si seruũ hæreditariũ manumiserit: licet de iure antequàm sit hæres manumittere non possit quia est alienus, tamen si de facto manumittat, acquirit hæreditatẽ, hoc dicit.

i ¶ *Festoseria.* Adde. l. mulier. §. 1. ff. eod.

k ¶ *Por esta razon.* Et sic sufficit conditionem impleri de facto de quo vide Bald. in rubrica. C. de institu. & institu. in fine. & in. l. si pater. pen. colum. versicu. sed nunquid ista conditio. eodem titulo. Si tamen conditio potest impleri de iure non sufficit, tunc implementum de facto. l. si seruus. ff. de solut. vide per Docto. in l. meuius. ff. de condit. & demonst.

¶ *Titulus. V.*

Titulo. V. De como pueden ser establescidos otros herederos en los testamẽtos, en logar de los que y fueren puestos primeramente, a que dizen en latin substitutos.

Establescen sus herederos los omes enlos testamentos, e ponen y condiciones, assi como mostramos enel titulo ante deste, e porque puede ser, que aquellos herederos ꝙ primeramente son puestos, enel testamento mueré ante que ayan fijos, o non cumplen aquellas cõdiciones, o aquellas cosas, ꝙ les mando el que fizo el testamento tuuieron por derecho los sabios antiguos, que fizieron las leyes, ꝙ en vn mismo testamento, pudiesse ome establescer herederos [a] de muchas maneras. Porque si los primeros muriessen, o non cũpliessen la cõdicion e la voluntad del testador, entrasse otros en lugar [b] de llos que lo fiziessen. E porende pues que de suso fablamos delos primeros herederos, ꝙremos aqui dezir delos otros aquié llaman en latin substitutos. E mostraremos que quiere dezir esta palabra. E quantas maneras son de establescimiento. E quien las puede fazer. E como deué ser fechas. E que fuerça han. E en que tiẽpo desfallescen. E porque razon.

¶ *Ley. I. Que quier dezir substitutus, e quantas maneras son de sustituciones.*

Vbstitutus en latin tanto quiere dezir en romance, como otro heredero que es establescido del fazedor del testamento, enel segundo grado, despues del primero heredero. E esto seria como si dixesse establezco a fulano por mio heredero, e si el non quisiere, o non lo pudiere ser, sea lo fulano en lugar del E tal sustitucion como esta llaman en latin vulgaris, que quier tanto dezir, [c] como establescimiẽto, ꝙ puede fazer qualquier del pueblo, e a quien quisiere. Otra sustitucion [d] y a, aque llaman en latin pupillaris, que quier tanto dezir, como establescimiento, que es fecho tan solamente al moço, que es menor de catorze años, o ala moça que es menor de doze años, E otra manera y a de sustitucion que es llamada en latin exemplaris: que quier tanto dezir como establescimiento otro de herederos, ꝙ es fecho a semejança del que es fecho al huerfano. E pueden lo fazer los padres, e los abuelos, alos que descienden dellos, quando son locos, o desmemoriados, establesciẽdoles, otros por herederos si murieren en la locura. Otra manera y a, que es llamada en latin compendiosa, que quiere tanto dezir, como establescimiẽto que es fecho por breues palabras. E aun y a otra sustitució, que es dicha en latin breuiloqua [e] o reciproca, que quiere tanto dezir, como sustitucion que se faze breuemente en pocas palabras, en la qual se contienen quatro sustituciones, e las dos son vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de sustitucion, aque dizen en latin fideicommissaria. E de cada vna destas maneras de sostituciones diremos adelante cumplidamente.

¶ *Ley. II. Como la sustitucion que es llamada Vulgar, se faze por palabras de niego, e a las Vegadas calladamente.*

Laramente se faze la sustitucion que es llamada vulgaris por palabras negatiuas, [g] en esta manera, como si dixesse el testador, establezco a fulano por mio heredero, [h] E si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. Ca si muriesse aquel que fuesse establescido primeramente, [i] ante que ouiesse tomado la heredad, o se aya otorgado por

a ¶ *Herederos.* Et nõ solum in hæreditatibus sed etiam in legatis potest fieri substitutio. l. vt hæredibus. ff. de lega. 2. l. vnica. §. in primo. &. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & etiam in donatione causa mortis. dicta. l. vnica. §. fi. fed etiam in contractibus & actibus inter viuos, vt in. l. quotiens. C. de dona. que sub modo.

b ¶ *En lugar.* Dicitur enim substitutio secũdus gradus vel tertius om nium eorum qui in locum institutorum deficientiũ vel non adeuntiũ instituũtur, & sic dicitur secundus grad' quia sequitur primũ & substitutio, quia sub prima institutione stat vt in. l. 1. ff. de vulg. & pupil. l. §. prio gradu. ff. de bonorum pos. secũdũ tabu. Azo. C. de instit. & substi. in summa. in princi. & infrà eod. l. prima.

¶ *Lex. 1.*

* Substitutio est secunda institutio, seu secũdus gradus, vt tertius eorum qui in locum institutorum deficientium, vel non adeũtium institutũ tur, & sunt sex genera substitutionum, vulgaris, scilicet, pupillaris, exẽplaris, compẽdiosa, breuiloqua, fideicommissaria. h. d.

c ¶ *Dezir.* Habes hic quare dicitur vulgaris, quia à quolibet de vulgo fieri potest. l. in ratione. §. quòd vulgo. ff. ad l. falc. fit enim à milite vel pagano patre vel extraneo, fœmina, vel masculo, dummodo sit habilis ad testãdum secundum Azo. C. de impube. & aliis substitutio. in summa. & quia potest fieri cuilibet vt hic dicitur, & in. §. fi. insti. de vulg. substi.

d ¶ *Substitucion.* Lista, enumerat species substitutionum, de quibus etiã per glo. in rubri. ff. de vulga. & pupill. & per glo. in. §. qua ratione. institu. de pupilla. substitu. & per glo. in capitu. raynuntius. de testam. in glo. quarta.

e ¶ *Breuiloqua.* Habes hic ꝙ breuiloqua est species substitutiõis de per se. quod not. contra glo. in. c. raynuntius. de testam. quę non enumerat istam inter alias Soci. in rub. ff. de vulg. & pupil. concludit quòd substantialiter & essentialiter nõ sit ista noua species substitutionis. quia nihil aliud est quàm vulgaris & pupillaris vel vulgaris tantum. iuxta ea quæ not. Bart. in. l. lucius. colum. prima. ff. eod. formaliter tamen bene dicitur noua species nam in forma, in duobus differt à simplici vulgari, primo, quia breuiloqua, de necessitate fit pluribus, vulgaris vni tantum. Secundo quia vulgaris vel est omnino expressa vel omnino tacita: breuiloqua vero semper est expressa y bis generalib'.

f ¶ *Fideicomissaria.* Dicitur ergo substitutio illa quæ est fideicommissaria, vt hic vides, & in. §. fi. vbi glo. magistralis. insti. de pupil. substitu.

quæ aperte, argu. tex. ibi vocat hanc substitutionem fideicommissariam & facit ad id ꝙ doct. traduntur in statutis appellatione substitutionis veniat fideicommissaria de quo late per Soci. in rubr. ff. de vulga. & pupil. 2. colum.

¶ *Lex. 2.*

* Per verba negatiua fit substitutio vulgaris vt instituo talem hęredem, & si hæres nõ erit, Titi' fit hæres tunc si institut' ante aditam hæreditatem moriatur: vel nolit aut repudiet hæreditatẽ erit titius hæres, & etiam tacite fit vulgaris substitutio vt talẽ, & talẽ instituo & q' eorum sit viuus, sit hæres, quia tacitè intelligitur ꝙ si vnus sit mortuus vel nolit adire alius habeat hæreditatem. h. d.

g ¶ *Negatiuas.* Sequitur dicta Azo. C. de impube. & aliis substitut. in sum. colu. 1. & gl. in. §. qua ratione. institut. pupilla. substitu. glo. tamen in d. c. raynuntius de testa. dicit ꝙ concipitur verbis affirmatiuis. & vtrunq; dictũ potest esse verum & procedere secundũ extremũ cui verba applicantur secundum Bart. in. l. prima. ff. de vulga. & pupil. col. 4. verb. vltetius quæro. cum quo communiter docto. transeunt.

h ¶ *Heredero.* Quid si dicat rogo, vt restituat hæreditatẽ titio an erit ad huc vulgaris? Bar. tenet ꝙ sic in. l. quærebatur. ff. de testa. mili. limitatẽ & intellige nisi dicat rogo, vt restituat ex fideicõmisso: nam tunc esset fideicõmissaria & hæres institutus cogeret adire & restituere & ita procedit dictum Guillel. de Cug. in. l. precibus. C. de impuber. & aliis substi. secundũ Soci. in. d. l. ff. de vulg. & pupil. co. 15. versi. circa tertiam quæstionẽ Bart. vi. etiam per Bal. in. l. humanitatis. C. de impu. & aliis substitu. col. 12. versi. mirabile dicam.

i ¶ *Primeramente.* Procedit etiã si viuo testatore decedat. vt in. l. si pater filiũ. ff. de vulg. & pupil. l. Thais. §. splẽdoforus. ff. de fideco. liber. glo. & Bar. in. l. gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posthu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Segundo.* Qui habebit hæreditatem cum fructibus qui augent hæreditatem, vt in.l.ita tamen.§.primo.ff.ad trebell.l.centurio. in fi. & ibi Angel. & docto.ff. eodem.

b ¶ *Esso mesmo seria.* Habes hic quòd substitutio vulgaris si hæres non erit comprehendit nõ tantum casum nolũtatis, sed etiam casum impotentię, ad-de.l.cum proponas. C. hæredi.instit.ali-quando tamẽ ilta ỹ ba si hæres non erit solum includũt casum noluntatis & nõ casum impotentiæ. vt in quæstione gl. in.l. si mater.§.si filius.ff.de vulga.& pupil.& ibi vi.per Bar. de ratione, ad uerte etiam q̃ substitutio vulgaris facta in vno ex istis casibus nolunta tis, scilicet, & impotẽtiæ cõ prehẽdit aliũ. vt in.l.gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posth.l. fi.secdm lecturam Raine.& Bar.C. de insti.& substit. tradit Bar.& post eũ moder.in.l.i.colu.4. vers. hoc prẽmisso quæro.ff.de vulg. & pupi. vbi Socin.colligit.ii. limitationes à colu.ii.vsq; ad colu.15. vide ibi per eũ & etiã per Alex.& Iaso.& Guillel.Bene.in repeti.ca. Raynuntius. d e testa.super verbo, si absq; liberis moreretur.la.2.fo.4.5.6.

c ¶ *La desechasse.* Admittitur ergo substitutus statim q̃ hæres repudiat q̃ procedit etiam si institutus possit restitui aduersus repudiationem secundũ Bar.in.l.i.ff.de vulg.& pupi.in.4.q.principa.col.5.illius repetitio. & idem si ex beneficio suitatis possit reuocare abstensionem intra triẽniũ iuxta.l.fi.C.de repudi.hære.Bar.in.l.3.ff.de acqui. hæred.vid. per Socin. in repeti. d. l.i.fol. 4. colum.quarta. verficul. circa primã quæstionem.an tamen ille in quem transmisit institutus ius deliberandi excludat substitutum: vid.ibi per Barto. concludẽt quòd potentior sit ius transmissionis quàm ius substitutionis & sic q̃ præferatur hęres heredis substituto & opinio Bart. communiter tenetur licet passus sit dispurabilis, secundũ Alexan.& Soc. ibi. quid autẽ si filius familias institutus repudiet, an admittatur pater. vel substitutus? Bart. tenet q̃ pater. vt in.l fi.§. similiq; ruodo. C. de bon. quę lib.& tenet glos. in principio illius. l. super verbo recusan te filio Bart. in.d.l.i. colu. 6. Cuius opinio cõmuniter approbatur ibi per docto. moriente vero filio ante aditam hæreditatem substitutus admittetur excluso patre secundũ Bart.& cõiter docto. ibi quod tamen limita. 7. modis de quibus per Socin. ibi Char. 7. col. 4. cũ prin. seqnt̃. Sed an fideicõmissarius præferatur substituto vulgari repudiante institutoẽ? Bart. ibi tenet q̃ sic: si fideicõmissum sit repetitum à substituto, sed tu dic idẽ esse & si non si repetitũ secũdũ Ioã. de Imo. ibi per text. in.l. facta. §. iulianus. ff. ad Trebell. vbi idem tenet Barto. & Alexand. & est cõmunis opinio quòdvis restitutionis præferatur iuri substitutionis secundũ Soci. ibi. colu. 1. Char. 8. vers. circa. 6. quæstionem Bar. Si tamẽ ipse hæres esset indignus si cus præferetur substituto quasi potentior sit ius indignitatis quã ius substitutionis secundum Bar. ibi col. 6. & cius opinio est cõmunis. procedit tamen in hærede indigno aliud in incapace vt notatur per docto. in. l. i. C. de hæred. Insti. & idem quãdo indignus mortuus fuisset ante defunctũ, vel ante aditam hæreditatem cessante fraude, secundũ Soci. & alios moder. fol. 4. colu. 2. versi. circa. 7. quæstionem Bar. vel nisi institutus repudiaret antequã esset indignus. l. si antequam. ff. ad Sillania. vel nisi sit datus substitutus hæredi indigno in eo q̃ capere non posset secundũ Angel. per illum tex. in. l. 2. C. de hære. Inst. & sequuntur ibi moderni & idem Angel. in. l. in tempus. ff. de hæredi. instituen.

d ¶ *Calladamente.* Istud exemplum tacite vulgaris ponit. l. Titius, & Seyus. ff. de hæredi. Instituen. cum. l. sequenti aliud exemplum est de vulgari tacita q̃ est cõpræhensa sub pupillari expressa, vt in. l. iam hoc iure. in principio. ff. de vulga. & pupill. & in. l. quanuis. C. de impube. & aliis. & per Barto. in. l. prima. colum. 3. ff. de vulga. & pupilla. & extincta pupillari expressa eo quod filius decesit in vita testatoris extinguitur etiam ista vulgaris tacita: vt in. l. quòd si filius, & ibi vid. Bart. ff. de capti. & posth. reuer. & tradit Pau. de Cast. consi. 15. volu. primo. super primo dubio, sciendum, &c. verfic. venio nunc ad quintum dubium, vbi dicit secus esse in tacita vulgari contenta in compendiosa vel reciproca, vide per Bart. in. l. prima. colu. 2. verfic. a. principaliter quæro. ff. eo. de vulga. & pupil. & per Guillel. in repeti. cap. raynũti. sup ỹ b. si absq; liberis more ret. fol. 5. col. 2. ỹ. sed dubitat apud doctor. cui adde Bar. in. d. l. i. verfic. vlterius q̃ro. col. 8. & Socin. 14. co. i. & 2. & quid si pupillaris expiret q̃ filii emancipationẽ, an etiã tũc extinguatur tacita vulgaris? Bar. tenet q̃ sic in. d. l. i. col. pe. verf. vlteri q̃ quæro. vbi sequenti quæstione. vide quid si pupill efficiatur pubes, & ibi ad fi. vide quid si pupillaris fiat maiori, vel extraneo an contineat tacitam vulgarẽ, & nota q̃ licet per dationẽ substituti vulgaris expressam tollatur suitas. vt in. l. si filius hæres. ff. de liber. & posth. non tamen tollitur per tacitam vulgarem secundũ cõmunem conclusionem doctorum in. d. l. si filius hæres. & in. l. si filius qui patri. ff. eo. & in. l. apud iulianũ. §. idem iulianus. ff. ad trebel.

¶ *Lex. 3.*

* Partes adiectæ in institutione censentur repetitæ in substitutione hoc dicit.

e ¶ *Si algun.* Concordat cum. l. qui liberis. §. fi. ff. eod. & cum. l. si plures. eod. titu. & cum. l. i. C. de impub. & aliis. & cum. §. & si ex disparibus. institu. de pupil. substitu.

f ¶ *En tal manera.* Licet ista. l. ponat exemplum in substitutione directa idem tamen dicendum est in fideicommissaria. l. lutius. §. pater in fi. & §. mæuia. & l. quotiens. in princip. ff. ad trebel.

g ¶ *Que los otros.* Non aperit vtrum testator istos substitutos nominauerit propriis vel appellatiuis nominibus. l. tamen nonnũquam. ff. ad trebellia. in hoc distinguit, & glo. & cõmuniter docto. in. l. prima. C. de impube. & aliis. & ibi Salice. verficulo tertio. casu principali vbi declarat in fine quòd dicatur nomina appellatiua omnia illa, quæ non sunt propria vt si dicat vos inuicem, vel quos inuicem substituo vel alios hæredes substituo, vel fratrem suum substituo, vt in dicta l. lutius. §. mæuia. ff. ad trebell. & ratio differentiæ secũdum Rapha. Fulgo. in dicta d. prima. est quia nomina propria exprimuntur cum copula, & quæ diuidit pro virili. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. l. prima. C. si plures, vna senten. fue. condẽna. ex quo infertur secundum Philip. Dec. & alios moder. in dicta. l. prima. quòd data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria & appellatiua, vt concludit Rapha. Cuma. in. l. turpia. §. fina. ff. de legatis primo. vnde si substitutio de hæredibus sit facta cum copula & non haberet locum ista. l. sed pro virili cõcurrerẽt in substitutione quod est bene notandum sed quia ex communi vsu loquendi ista copula nunquàm ponitur inter nomina appellatiua, sed inter propria ideo l. fecit differẽtiam, si ergo testator in appellatiuis nominibus vtatur copula, idem videtur dicendum quòd in propriis, vt si diceret primum & secundum hæredem substituo: secus tamen si diceret quos hæredes, scilicet, Petrum & Ioannem substituo, quia tunc pro hæreditariis portionibus succederent ex quo in nomine appellatiuo hæredes, quod precesit, deficit copula. vt vult Bald. in dicta. l. prima. & idem si in propriis nominibus deficeret copula vt si duo hæredes essent noïs essent veluti Ioãnes, & diceret q̃s Ioãnes substituo, secũdũ q̃d declarat Iaso. in dicta. l. i. quia tunc succederent pro hæreditariis portionibus, & ista differentia proprii nominis, vel appellatiui procedit in institutionibus secus in legatis, vt in. l. vnica. §. fed vt manifestius. & ibi glo. C. de caduc. tollen. in parte pro virili, quã sequitur Alexand. & Iaso. in dicta. l. prima. & idem Alexand. in dicta. l. quotiens. ff. ad trebel. & vide etiam in ista materia decisio. Neapo. numero. 309. incipit pater quidam.

a ¶ *Segun la quantia.* Limita nisi ex onere iuncto hæredibus æquali ter, aliud colligatur. l. quotiens. ff. ad Trebel. l. vtrum. §. fina. ff. de reb. dub. Limita etiam istam. l. per casum singularẽ. in. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de vulga. & pupi. de quo vltra Docto. ibi vide Alexand. consi. 66. vol. 2. Detium. consi. 186. & consi. 304. Limita etiam nisi cõstaret de mẽtoria, vt est videre in quæstione illa, de qua per Bart. in. l. fina. ff. ad Trebel. Scilicet de filiis masculis vniuersaliter institutis, filia verò in re certa, & per eundem in. l. Lucius. col. pen. versi. sed quæro circa hoc de pulchra q̃stione. ff. de vulg. & pupi. & facit ad q̃stionem maioriq̃ quòd p̃ hibitiones & vincula apposita in prima substitutione censentur repetita, in secda. vide. l. Cayo. in prin. ff. de ali. & cibaria. lega. l. si tibi. & l. sequẽ. ff. de adi. lega. l. cum pater. §. ab instituto. ff. de lega. 2.

* Expirat substitutio vulgaris adita hæreditate per institutũ. hoc dicit. Habuit ortum à l. post aditam. C. eod. titu.

b ¶ *Vulgaris.* Si tamẽ esset substitutio militaris, ideſt à milite facta (quã Alexand. in. l. in testamento. C. de testa. milit. vocat militarem) fieri posset etiã post aditã hæreditatẽ, nam miles substituere potest etiã directo post aditam hæreditatem si constat, quòd vti velit priuilegio militari, vt in. l. Centurio. ff. de vulg. & pupi. & idem erit in aliis personis priuilegiis militum gaudentibus, vt Doctores regentes, & in vniuersitate approbata legentes aduocati etiam & sacerdotes, vt adducit Guillel. Bñ dict. in repetitio. c. Raynunti. de testa. fo. 17. co. 3. in parte si absq; liberis moreretur. la. 2. vbi vide in. 4. col. quid in substitutione ad pias causas.

c ¶ *Entra la heredad.* Gerendo se pro hærede. & not. quòd per additionẽ primi gradus, omnes gradꝰ expirant, vt probari videtur hic, & in. l. cum in testamento. ff. de hære. instit. & in. l. si mater. §. fina. ff. de vulg. & pupil. & si substitutio fiat pluribus, an vno tantum adeunte expiret quo ad oẽs? vide Bar. in. l. i. in prin. col. ii. ff. de vulga. & pupil. & latissimè per Socin. Considerantem in hoc plures casus ibidem. fol. 17. col. 4. verficu. circa secundam quæstionem Barto.

d ¶ *Ante que muera.* Quia si non adita hæreditate moreretur, admitteretur substitutus nisi institutus transmisisset ius adeundi in eius hęredem: quia tũc præferetur eius hæres substituto, vt dixi. §. eod. l. 2.

e ¶ *Esto se prueua.* dicit Azo. in summa. C. eo. in prin. col. 2. hoc patere lipis, & tonsoribus.

f ¶ *La heredad.* Quid in institutiõe facta in vsufructu. si sic instituto detur substitutꝰ, & institutꝰ agnoscat vsum fructum, & moriatur an expiret substitutio? vide Alexan. quòd non in. l. prima, in prin. 14. col. ff. de vulg. & pupil. per tex. in. l. i. §. fina. ff. de vlufruct. acrescen.

¶ *Lex. 5.*

* Substitutio pupillaris sit quandoq; expresse per verba si talis hæres erit & infra ætatem pupillarem decesserit titium sibi substituo: si enim infra dictam ętatem moritur succedet ei substitutus etiam in bonis pupilli aliunde quæsitis. Item fit tacite sic, quisquis mihi hæres erit sit hæres filio meo. aut sic si filius meus impubes non erit hæres talem ei substituo: nam licet ista sit vulgaris expressa, continet tamen tacitam pupillarem: quia & si hæres fuerit si moriatur in pupillari ętate admittitur substitutus: sed quando vulgaris sit disparibus in ætate vt vni puberi alii impuberi institutis: tunc non continet tacitã pupillarẽ quia non posset ambos comprehendere: & idẽ si talis sit substitutꝰ cui nõ põt testator pupillariter substituere. h. d.

g ¶ *Que desuso.* Supra eod. l. secunda.

h ¶ *Los padres.* Mater verò cum non habeat filium in potestate nõ poterit pupillariter substituere. l. si mater. ff. de vulg. & pupi. quid autẽ si pater sit monachus qui & testatur inter liberos iuxta formam auctẽ. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. & suprà ead. parti. titu. 1. l. 17. an possit filiis substituere pupillariter. Specula. in titu. de stat. monacho. versicu. 14. dicit simpliciter q̃ non: ex quo filios non habet in potestate. & idem tenet Bal. in authen. ingressi. col. 2. C. de sacrosanct. eccl. & in authen. si qua mulier. col. 5. versic. 5. quæritur eod. tit. vbi & dicit quòd vulgariter reciproce, & per fideicõmissum, & ꝛc compendiosè quantum attinet ad prædictas substitutiones, potest eis substituere, & etiã exemplariter si casꝰ eue niat vide ibi per eum, nota etiam quòd & si adsit patria potestas: si tamen pater esset vilis persona, non posset filio pupillariter substituere, quia sicut aufertur ei administratio bonorũ in vita: sic & in morte, secũdum Bar. in. l. sed si vnius. §. filiofamilias. ff. de iniur. Bal. in. l. humanitatis. col. 7. versi. 7. differentia. C. de impuber. & aliis substit. vbi de patre malè viuente. & ibi vide in additio. Sed aduerte, quia secundum Alex. & Iaso. in. l. 2. ff. de vulg. & pupi. communis opinio in hoc est contra Barto. duobus tamen casibus saluari potest opinio Bar. de quibꝰ. vide Ioan. de Imo. in. c. Raynuntius. de testa. & in. d. l. secunda. vbi etiam Alexand. substitutio tamen pupillaris facta extraneo: bene continet tacitam vulgarem, secundum Barto. in. d. l. i. in fin. princi. ff. eo. & Bald. in. l. fina. col. fina. C. de institu. & substitu: potest etiam pater pauper & mendicus filio etiã valde diuiti substituere, vt etiam voluit Bal. in. l. i. C. de iur. fisc. lib. 10.

i ¶ *A los fijos.* De legitimis & naturalibus intellige, vt inst. de pupill. substi. in princi. l. 2. & ibi Bar. col. 1. ff. de vulg. & pupil. & idem dic de legitimis tantum, vt in arrogatis. l. si arrogator. ff. de adopt. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. non sic in filio adoptiuo, quando non transit in potestatem adoptantis, vt insti. de adopt. §. sed cum nostra. & in. l. cum in adoptiuis. C. de adopt. naturalibus tamen filiis pater non potest substituere. l. Luti. ff. de vulg. & pupil. neq; aliis filiis spuriis. nisi sint legitimati etiam post mortem patris: de voluntate tamen patris: secundum Bar. in. l. Gallus. §. & quid si tãtum. ff. de libe. & posth. Ioan. de Imo. & Iaso. in. d. l. 2. ff. de vulg. & pupil. post Bar. ibi. col. 5. & ita intelligit verba Bar. Socynus. ibi. col. 5.

k ¶ *Que descienden dellos.* Nepotibus scilicet pronepotibus & vlterioribus liberis, qui essent in potestate aui, secundum ius commune, & etiam secundum ista iura partitarum, secundum quæ filius per contractum matrimonii non liberabatur à patria potestate: & sic eius filii erant in potestate aui, vt habetur in. §. 1. inst. de patria potes. &. §. pmissum. inst. de tute. in prin. inst. quib. mod. ius pat. pot. soluit. in prin. ỹ si. hi vero. & l. 1. titu. 18. pti. 4. l. si vxor. & ibi Bar. C. de cõdit. insert. l. i. §. idem ait. & ibi Barto. ff. de iniur. & si filia fœmina transit in potestatẽ mariti: adhuc tamen pater, retinebat patriam potestatem in ea, vt in. l. si in vita. & ibi Bal. C. de nupt. hodie tamen cum de iure huius regni filius per contractum matrimonii liberetur à patria potestate, vt in. l. fi. titu. unico. lib. 1. fori. & l. 1. tit. 6. li. 3. eiusdem fori. & tradit Doctor de Palat. rube. in sua repetitione rubricę. de donat. inter vir. & vxo. col. 186. in formis minoriꝰ. & habes hodie clariꝰ. l. 47. in. ll. de Toro. nõ poterit auus in regno isto substituere pupillariter nepotibꝰ seu liberis vlterioribꝰ. exigit tñ q̃ filiꝰ sit velatꝰ, vt dicit. d. l. taurina: & sic q̃ receperit solennẽ bñdictionẽ nuptiarũ, iuxta ea q̃ habentur in. c. nãtes. & c. fœminæ. 30. q. 5. & in. c. vir aut de secund. nupt. & l. 2. titu. 11. partita. 4. & tenẽt aliqui ex glosatoribus illarum. ll. tauri cum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad liberandum à patria potestate copulatiuè exigat illa. l. contractum matrimonij, & solennè nuptiarū benedictionē: illa tamē Taurina. l. in illo verbo, y velado, semper mihi ingesit scrupulum, quæ fuerit motiua & finalis ratio illud statuēdi: cū ante illā nihil de hoc erat cautū per. d. ll. fori. neq; in ordinatione de sepulueda, neq; incō suetudine & practica aliud exigebat, quā contractā matrimonij, vt perinde filius à nexu patriæ potestatis liberaretur: & potius videf illud verbum y velado seminariū fuisse futurarū litium, prout audiui à quodā doctissimo viro, dū essem iuuenis in studijs, quā aliquid vtilitatis produxisse: nisi fortè dicas legē illā in verbo illo nō tam habuisse respectū ad solennē nuptiarū benedictionē, quā q̄ post illā, vt experientia docet filius seorsum habitare solet à patre, & vxorē ducit in propriā domū. Et quia tūc nō alitur de bonis patris, & ad se tota cura domus spectat, nimirū si illa. l. tauri voluit antiquas leges fori & veterē regni ex vsu interpretationē ita declarare, ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de præsenti, nō sequuta dicta separatione domus, filiū à patria potestate liberari: nō enim hęc consideratio est parui momēti: nā & secundū iura antiqua, si filiusfamilias, qui dotem recepit cum vxore, seorsum à patre recedēs habitabat cū vxore, fructus dotis nō adquirebātur patri: sed erāt filij. nam æquū est q̄ ibi esset dos, & dotis fructus vbi erant onera matrimonij. l. cùm his. §. vbi dos. ff. de iur. dot. Si tamē filius habitaret cum patre: & sic pater onera matrimonij subiret alimentando filium & vxorē: consequenter fructus dotis erūt ipsius patris, vt adducit Bal. nouell. in tractatu suo de dote. fol. 19. col. 1. circa intellectū eorū, quæ tradit Bar. in. l. contra nurū. §. quotiens. ff. rerū amota. Bene tamē credere, q̄ attenta dispositione. d. l. tauri. si aliquādo filius iā solenniter ducta vxore, & nuptiarū benedictione recepta, maneat in domo patris, q̄ liber esset à patria potestate, licet legislator motus fuerit dicta cōsideratione: quia licet aliquādo nō cōcurrat: nō ideo minus verifi cabitur illius. l. dispositio. l. nā ad ea. ff. de legi. & eius q̄ not. gl. & docto. in. l. prima. §. sexū. versic. origo. ff. de postul. Credere etiā q̄, pbato, q̄ filius vxorem duxit, & cū ea habitauit in propria domo seorsum à patre: q̄ hoc sufficeret ad ereptionē eius à patria potestate: nā cūi sta traductio cōmuniter fiat præmissa velatione & benedictione nuptiali, satis per hoc probabitur exemptus à potestate, absq; eo q̄ grauetur filius in probāda velatione in indiuiduo: cū etiā in ista materia probationū valeat argumentū à communiter accidētibus, vt adducit Bal. in. l. neque natales. col. 1. C. de proba. & in. l. cum dotē. C. de iur. dot. not. Socin. consil. 213. volu. 2. colu. antepen. & consil. 249. ad fi. eo. volu. & præsertim quando factū esset antiquum. & vbi ex cursu diuturni tēporis dicta solennitas præsumeretur, iuxta nota. in. l. sciendū. ff. de verbo. obliga. latè per Feli. in. c. sicut. de rē iudi. Similiter si filio pater omnem substantiam, aut filiæ tradidit in dotem, & matrimonio & nuptijs solenniter factis, pater remanet in domo quasi gubernator patrimonij translati in filium, vel filiam, etiā si in aliam domū vir & vxor nō separentur, erit liberatus aut libera tā à patris potestate filius vel filia. Cū etiā si sit in domo patris nō vt subiectus: sed vt dominus est. Aliquo tamē casu etiā stante dispositione. d. l. tauri. posset hodie in regno auus substituere nepoti pupillariter, scilicet quādo fuisset conceptus filio cū vxore sua habitante in domo patris, ante nuptiarum benedictionē: vel si contractis sponsalibus de præsenti, filius haberet filiū ex vxore manente apud eius patrem, anteaquā eam traduceret, & benedictionem nuptialem reciperet: nam cùm tunc nepos sit in potestate aui, dato q̄ postea filius sequutis benedictionibus liberaretur à patria potestate: tamen eius filius remaneret in potestate aui, & posset sibi pupillariter substituere, argumento. §. illud. inst. quib. mod. ius patr. potest. soluī. iunctō principio inst. de pupilla. substitu. intellige tamen nepotis tenere substitutionem, quādo per mortē aui substituentis nō est recasurus filius in patris sui potestate, forte quia erat mortuus: aliās secus. de quo dic vt per glos. in. d. princ. inst. de pupilla. substi. & per glos. in. l. 2. §. posthumus. ff. de vulg. & pupil.

ren en su poder[a], seyēdo ellos de aquella edad [b], q̄ diximos de suso en la ley que fabla en esta razon. E puede se fazer tal sustitucion como esta, a las vegadas manifiestamente, e a las vezes callada. E manifiestamente se faria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano mio fijo, e si fuere mio heredero[c], e muriere ante q̄ sea de hedad de catorze años: establezco a fulano que sea su heredero[d]. Ca si se muriere[e] el fijo, o el nieto, que assi fuesse puesto por heredero, ante de la edad en q̄ puede fazer testamento: aura este sustituto en logar del, la herēcia del padre o del auuelo. Otrosi calladamente se faria

a ¶ *En su poder.* De hoc vid. per Bar. in. l. 2. colu. 2. ff. de vulg. & pupilla. versic. 3. dixi. & opinio glo. Bar. Ang. Imol. ibi. q̄ sufficiat, q̄ sit in potestate tempore mortis testantis, tenetur communiter, & seruatur in practica, prout attestatur Angel. Aren. in suo tractatu testamentorum, in verbo pupillariter. licet ipse in. §. 1. in institua. de pupill. substitu. tenuit contrariam sententiam, scilicet quòd duo tempora requirerētur, tēpus scilicet factę substitutionis, & tempus mortis: quæ opinio à multis iunioribus sequuta est, & à Paulo de castr. Cuma. Imol. & Iaso. in. l. a. ff. de vulg. & pupi. prout etiam refert doctor de Couarruuias studiosus vir, & laude dignus in lectura sua. c. Raynutius. §. 5. de testa. verum, quia ex ista. l. partitarū. nō bene perpenditur vtrunq; tempus requiri, nō recedere à cōmuni opinione: cum enim testamentū morte confirmatur, & tunc filius reperitur in potestate, tūc videtur etiā fieri substitutio pupillaris. Ex hoc requisito infertur, q̄ pater hæreticus non poterit filio pupillariter substituere: cū non habeat filios in potestate. c. 2. de hæretic. lib. 6. ne. que etiā pater fcismaticus, secundū Bal. in. l. nam ciuiū. ff. de his quæ sunt sui vel alie. iur. posthumo tamē, bene potest substitui pupillariter, si natus esset in potestate. l. 2. §. posthumis. versic. planè. ff. eo. l. si decolla. bono. miles etiā potest filio emancipato substituere pupillariter l. miles ita. §. ex hæredato. ff. de testa. mili. licet tunc tantū valeat substitutio, quoad bona militis, nō quoad bona pupilli, vt ibi dicitur. paganus verò licet filio emancipato non possit pupillariter substituere: poterit tamē pater habens vnum filium emancipatum, & alium in potestate, vti remedio. l. cū ex filio. in principio. ff. de vulg. & pupil. vbi vid. Bar. & docto. not. etiā q̄ licet nō possit filio nō existenti in potestate pupillariter substitui: valebit tamē substitutio iure fideicōmissi. glo. vbi Bar. & Alex. & est cōmunis opinio in. l. verbis ciuilibus. ff. eo. Aduerte etiā, quia requiritur q̄ tēpore mortis patris filius sit in eius potestate, vt in. l. cohæredi. §. cū filiæ. ff. eo. Quid tamen si exeat à potestate per dignitatem? vid. per Bar. in. d. l. 2. colu. 3. versic. quæro. quid si exeat.

b ¶ *De aquella edad.* Vt. §. eo. l. 1. & per Bar. in. d. l. 2. ff. de vulg. & pup. in. 2. requisito. Requiritur etiā q̄ pater prius sibi faciat testamētum l. 2. §. prius. ff. eo. vbi vid. per Alex. Requiritur etiam q̄ filius instituatur, vel ex hæredetur. d. l. 2. §. sed si eos. & l. infra proxima. Requiritē etiā q̄ hæreditas adeatur ex primis tabulis, seu ex patris testamento. l. 2. versic. adeò. ff. eo. de vul. & pupi. quod vltimū fortè hodie de iure regni attēta. l. 1. titu. delos testamētos. lib. 5. ordina. rega. nō erit necessarium. Requiritur etiā, q̄ impubes post mortē testatoris, sui iuris efficiatur: neq; recasurus sit in alterius potestatē, vt in. d. l. 2. in prin. ff. eo. vbi Bar. in. 4. requisito, & etiā de isto & de alijs requisitis. 7. necessarijs ad pupillaris substitutionis essentiam, vide magistraliter per Barto. & docto. ibi.

c ¶ *Si fuere mio heredero.* Ista forma verborū ponitur in. l. 1. §. 1. ff. de vulga. & pup. nō tamē ista verba sūt de substātia pupillaris substitutionis: quia ad ipsā sufficit dicere, si decesserit in pupillari ætate, vt nor. Bar. in. d. l. 1. quādo tā ista verba ponūt, faciūt q̄ ista sit merè pupillaris substitutio, quoad verba, & quo ad mentē: ita q̄ quoad verba & quoad mentem, non continet tacitā vulgarem, licet ex legis interpretatione tali casu contineatur tacita vulgaris, vt in. l. iā hoc iure. ff. de vulga. & pupill.

d ¶ *Que sea su heredero.* Quid si dixit testator, si filiʾ meʾ in suā tutelā nō venerit, talis sit mihi hęres, vel tali bona mea obueniāt? dic q̄ adhuc dicit pupillaris substitutio, vid. tex. & ibi Bar. in. l. si ita scriptū. §. pe. ff. de bonor. posse. secundū tabu. gl. notabi. sup verbo. cains seius. in l. 1. ff. de vulg. & pup. Et quid si testator dixit, titius & seius filij mei vterue eorū viuat hæres mihi esto, quæ est forma. l. titius. ff. de hęre. institu. an cōtineatur sub talib' verbis pupillaris? Bar. in. l. Iutius. ff. de vulg. & pupil. vult ista substitutionē reciprocā esse: & sic cōtinebit pupillaris, illa enim verba (mihi hæres esto) nō impediūt pupillarē. l. 1. ff. de vulg. & pupilla.

e ¶ *Si se muriere.* Nō repetit illud si hæres esset: & cautè, nā sufficeret q̄ decederet in pupillari ætate, dato q̄ paterna hæreditate se abstinuit set, vt hic probat, & in. l. Iulian'. ff. de acquir. hære. & in. l. pater. ff. de præuileg. credi. Bar. in. l. 2. in princ. col. 5. versi. sed quęro. ff. eo. & cui ineūbat onus, pbādi, q̄ pupill' decesserit, vel nō decesserit in pupilla ri ætate? videf q̄ sit fundata intentio substituti dicētis pupillū in pupillari ætate decessisse, niti p aduersariū de maiori ętate, pbet, p texnot. in. l. ex facto. §. pe. ff. ad trebell. & tenet Bal. cōsil. incipi. ex parte cōtingēte. quē refert & sequit Deci' in. c. in præsentia. de, pba. nu. 50.

a ¶ *Calladamente.* Approbat opinionem Azo. C. de. impuber. & alijs substi. colu. 1. scilicet q̄ hæc verba (quisquis mihi hæres erit, sit filio meo impuberi hęres) continēt vulgarē expressam, & pupillarē tacitā. per. l. cū filio, & l. qui liberis. §. hęc verba. ff. eo. glo. tamē in. §. quacita vulgaris, & sic totū cōtra. & idem tenet Bar. in. d. §. hæc verba. posset pro cōcordia dici, q̄ aut testator dixit, quisquis mihi fuerit hęres, sit filio meo impuberi hæres, prout fuit in casu d. l. qui liberis. §. hæc verba. prout log. tur Bar. & d. glos. ad illum & ista sit pupillaris expressa: si verò non dicā impuberi: sed filio, meo sit hæres, tūc procedat dictum Azo. & ista. l. quæsita loquitur. bene tamen credo q̄ respectu exclusiōis matris, etiā si substitutio fieret modo de quo in hac. l. non adiecto illo verbo impuberi, q̄ excluderet substitutum matrem: cū quoad mē tem & quoad verba, partim sit expressa, sicut aliàs dici solet, per Bart. & docto. de substitutione reciproca, vel de compendiosa. in. l. lucius. & in. l. centurio. ff. eo. & per eundē Bar. in. d. l. 2. in prin. col. 5. in fi. ff. eo. & facit ad dictam concordiam notabilis doctrina Bar. in. d. l. centurio. col. 10. versic. sed quid si dixi filio meo impuberi. ff. de vulg. & pupill.

b ¶ *Los que nombro.* Hoc intellige vt habetur in. d. l. cū filio. & in. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pupill.

e ¶ *Si no fuere mio heredero.* Et sic comprehendit casum noluntatis & etiam impotentiæ. idem tamē dic, quando in vnum casum ex his cōciperetur, vt in. l. fi. C. de insti. & substitu. vbi vid. per Bar. & docto.

d ¶ *La calladas substitucion pupilar.* Habes hic q̄ in vulgari expressa concedit tacita pupillaris, adde. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupi. & pro pillaris cōprehendit in vulgari, secundū glo. in. l. precib'. C. de impube. & alijs, quā ibi cōmuniter docto. sequūtur: est tamē dubia & incerta talis tacita pupillaris matre extante in medio: quia si mater superuiuat filio, & velit ei in pupillari ætate decedenti succedere, tūc talis tacita contenta in vulgari nō fortitur effectū: si verò nolit succedere aut filius superuiuens, matri decedat adhuc in pupillari ætate, tūc tacita pupillaris cōsequitur suum effectum, secūdum qd not. Iason. in. d. l. precibus. col. 4. & Alex. in. l. centurio. ff. de vulg. & pupill. & si mater esset negligens in nō petendo tutorem filio, seu in nō acceptādo eius tutelam, propter qđ priuatur successione filij. per. l. 2. §. confestim. ff. ad tertul. sciant. C. de legit. hære. §. sed quemadmodū inst. de legi. agna. succeſſ. hoc etiam casu admittetur substitutus ex tacita pupillari, secundum Paul. de castr. in. d. l. precibus: & vid. ad Bald. Benedict. in. d. repet. c. raynuntius. super verbo. si abſq; liberis moreretur la segunda, in materia substitution is vulgaris. fol. 293. col. 1. & 2. &. 3. & qđ dixi in vulgari cōtineri tacitam pupillarem, limita nisi de cōtraria testatoris voluntate, appareat. vt in. l. quāuis. C. de impub. & alijs substitu. & secundū quod tradūt Bal. & Alex. ibi ad istā declarationē volūtatis sufficerent duo testes. Cōtrariū tamē vult Bar. in. l. 2. in princ. col. pe. versi. quęro ergo. ff. de vulga. & pupi. imo q̄ requirūtur tot testes, quot requirūtur in probatione vltimę voluntatis. & cum Bar. tāsit De ci' in. d. l. quāuis. col. 1. sed tenenda est opinio Bal. & Alex. & idem voluit Bar. vbi supra, licet incōtrariū & nō rectè referat à Decio. qualiter autē dicaf cōstare de tali testatoris voluntate. vi. Dec. ibi. Limita etiam vt statim subdiē in hac lege.

c ¶ *Dizędo assi.* Secus ergo si separatim cui libet substitueret vulgariter: nā tunc in persona pupilli cōtinerē etiā tacita pupilla ris, vt voluit glos. & ibi docto. cōmuniter in. d. l. quāuis. C. eo. & in d. l. iam hoc iure.

d ¶ *Por razō de la substitucio.* Cōcordat. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupi. & l. in testamento. C. de testa. milit. l. quāuis. C. de impuber. & alijs substitut. siue ergo substitutio vulgaris fiat personis imparib', siue reciproca, siue breui loqua nō cōtinet pupillarē tacitā, vt in dictis iurib'. Quid aūt si & cū reciproca iniungat substitutio cōpendiosa, an tunc cōtinebit substitutionē pupillarē in persona pupillę videtur dicendū q̄ nō, ex ratione istarū. ll. propter vniformē determinationē. & ita est de mente Bart. in. l. lucius. 2. col. vers. sed quæro quādo ista substitutio fit duob'. ff. de vulg. & pupi. iunctis his quæ dicit in prędicti quęst. dicit enim, q̄ etiā si cū substitutione reciproca cōiungatur cōpendiosa adhuc nō cōtinetur sub ea substitutiones imparis numeri, nisi aliud appareat de mēte testantis. & idē voluit Angel. cōsil. 150. incipit quidā Nicholaus & dicit esse punctū nouum, & istā dicit cōmunē & verā cōclusionē Socin' cōsil. 290. col. 2. volu. 2. incipit qm̄ prędens cōsultatio.

e ¶ *Propinquo pariente.* Ab intestato intellige si ipse reperiatur proximior tempore mortis pupilli, non aliàs vt probatur in. l. hæreditatē. C. de impube. & alijs substitutio.

h ¶ *Egualdad.* Not. de equalitate seruanda. vid. concordātias. per glos. & docto. in. d. l. iam hoc iure. versic. sed si alter. & de multis, in quib' attenditur æqualitas, vid. per Ioan. de plate. in. d. in sacris. versic. fi. C. de proxi. sacror. scrinio. lib. 12. & q̄ seruanda sit etiam in numero iu dicū. adde Bal. in. c. 1. q̄ tex. ibi de cōtrouer. feudi. apud pares ter. Adde ēt de equalitate cōcordię inter frēs. l. cū pater. §. iuēctis. ff. de leg. 2. cū gl. ibi & volūtas pris testātis inter filios taliter est interptāda, q̄ in ter eos resultet equalitas. l. cū pater. §. pater pluris'. & ibi glo. & docto. ff. de lega. 2. sic etiā in successionib' abintestato fertur æqualitas, vt cui nō succedat, neq; possit succedere, vt in auct. quib. mod. natura. efficiā. sui. §. nullū. colla. 7. & ibi Bar. similiter & incōtractib' tā in eis interpretandis, quā iustificādis seruāda est æqualitas. Bal. in. l. 2. col. 9. C. de reſeindend. vendit. facit. l. si socius pro filiaff. pro socio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mas la vulgar tan solamente: guisada cosa es[a] que aquella sola sea guardada en el menor: e esso mismo deue ser guardado si otra persona[b] qualquier fuesse assi establesçida para heredar con el fijo del testador, que fuesse huerfano, e de tal edad.

¶Ley. VI. Como el padre puede dar sustituto al fijo en los bienes que heredare de la madre, maguer lo ouiesse desheredado de lo suyo.

PVede el padre establesçer otro heredero en logar de su fijo, q̃ fuesse menor de catorze años, en la manera q̃ es llamada en latin substitutio pupillaris: faziendo su heredero[c] al moço sobre dicho, assi como de suso diximos. E aun puede esto fazer, maguer lo deheredasse[d] de lo suyo, por alguna derecha razõ diziẽdo assi: desheredo tal mio fijo, por razon de tal tuerto[e], o yerro que me fizo, e establezco por su heredero a fulano, en los bienes que a aquel mio fijo vinieren, de parte de su madre, e de los otros sus parientes[f]: assi que si el muriere ante que sea de edad de catorze años, que este[g] que establezco por heredero, aya en su logar los bienes sobre dichos. Pero para poder el padre desheredar tal fijo como este, ha menester que el moço aya mas de diez años e medio[h]: aquel llamã en latin proximus pubertati: que quier tanto dezir como que es cercano a ser de edad, e ha entendimiento. Ca si menor fuesse, non lo podria desheredar de lo suyo: porque nõ semeja[i] que puede fazer tuerto a su padre maliciosamente: mas que lo faria por necedad, e por mengua de entendimiento.

¶Ley. VII. Que fuerça ha la sustitucion pupilar.

TAl fuerça ha la sustitucio, que es dicha pupilar, que aquel q̃ gana la heredad por razon della, deue auer los bienes del moço, en cuyo logar fue establesçido por heredero: tan bien, como si el mismo lo ouiesse establesçido por su heredero, en tiempo que pudiesse fazer testamento. E por estas razones, tal sustitucion como esta, es como otro testamento[k], que faze el padre al moço sobre dicho. E heredara tal sustituto, como este todos los bienes[l] del moço, [a] onde quier q̃ los aya, fueras ende, si este que assi es establesçido por heredero del moço, fuere ome tal, q̃ non podiesse heredar, [b] por derecho los bienes de otri. Ca estõce, non los deue auer, si non en aquella manera, que las leyes deste libro, [c] mandassen.

¶Ley. VIII. Si muere el moço a quien es dado su stituto, como puede heredar el sustituto lo suyo.

MVriendo el moço aquien el padre, o el abuelo ouiesse dado otro heredero sustituto, en la manera q̃ dizẽ pupilar, si este sustituto quisiere heredar, tan solamente los bienes q̃ fueren del padre del huerfano, e nõ los que ouiera el moço de parte de su madre, o de los parientes della: dezimos, [d] que si este sustituto fuesse establesçido, por heredero en vno con el moço, [e] en el testamento de su padre: e otrosi, si le fue dado por sustituto: [f] que estonce, cõuiene en todas guisas, que sea otrosi heredero, [g] en los bienes del moço, maguer non quiera, o los desampare todos. [h] Mas si el moço, quando era biuo, e aquel que fue establesçido, por heredero en su logar, se acordassen de so vno, que non quicrã entrar los bienes del padre deaquel moço: si en aquel mismo testamẽto ouiesse establesçido el testador

---

a ¶*Cuisada cosa es.* Cum enim vna determinatio respiciat plura determinabilia, pari formiter debet ea determinare, vt hic & in d.l. iã hoc iure. ff. eo. & l. lucius. d.l. hereditatẽ. & l. quãuis. C. de impuber. & alijs substitu. l. in testamẽto. vbi vid. Decius. not. C. de testa. mili.

b ¶*Otra persona.* Quicunq; extraneus, qui nõ sit deliberis existẽtibus in testatoris potestate, vt in. d.l. quãuis. & in. d.l. lucio. & huic. l. vltra prædictos casus adde, q̃ vbi substitutio vulgaris fit cũdictione taxatiua, nõ continet tacitã pupillarẽ, vt in. d.l. iam hoc iure. vers. sed si alter. ibi in vulgarẽ tãtũmodo casũ Salicet. in. l. præcibus. co. t. C. de impub. & alijs substi. vbi Alex. col. 2. Itẽ adde, q̃ quãdo prohibitus succede re testatorida reẽ substituẽ vulgariter, vel luti li filio legitimo testatoris substitueresp urius eiusdẽ testãtis q̃ tunc nõ includeret tacitã pupillarẽ, cũ substitutio fit nulla, propter incapacitatem substituti, vt tradit Guillel. Benedict. in repet. c. Raynuncius. de testa. super verbo. si absq; liberis moreretur. la segũda. fol. 293. col. 4. ¶*Lex.* 6.

* ¶Potest pater etiã exhæredato filio pupillariter substituere & succedet substitutus in bonis aliunde quæsitis pupillo: sed oportet q̃ exhæredatus sit maior decem annorum cum dimidio qui dicitur, proximus pubertati, aliàs exhæredatio non valet. hoc dicit.

c ¶*Faziendo su heredero.* Ponit aliud requisitũ in pup. llari substitutione, scilicet q̃ filius instituat, vel nominatim exhæredet. adde. l. 2. §. sed si eos. ff. de vulg. & pupil. & vid. circa hoc quæ ponit Bart. in. l. 2. in princ. in. 7. requisito. ff. eo.

d ¶*Lo desheredasse.* Adde. §. non solum. inst. de pupill. substitu.

e ¶*Por razõ de tal tuerto.* Debet em ex primi causa, vt in. l. 4. ti. 7. j. ea. pt.

f ¶*Delos otros sus parientes.* Vel etiã ex donatione amicorũ, vt quia fortẽ pupillus erat gratiosus, vt dicit glo. in. d. §. nõ solum. inst. de pupil. substitu. An aũt ab isto substituto filij exhæredati possit aliquid relinqui, seu possit à testatore grauari, vid. l. 3. titu. 9. infra ea. partita.

g ¶*Que este.* An autẽ ab isto substituto filij exhæredati possit aliquid relinqui: seu an possit iste à patre testatore grauari: vid. in. l. 3. titu. 9. infra ead. partita.

h ¶*Diez años y medio.* Semper istæ. ll. partitarũ taxant istam ætatem, de qua hic iad declarãdũ ius cõmune quãdo pupillus dicat, pximus pubertati, vt hic & in. l. 4. titu. fi. infra ea. partit. & l. 9. infra titu. 1. & l. 8. titu. 3. 7. partita.

i ¶*Porque no semeja.* Adde. l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficio. testa. ¶*Lex.* 7.

* ¶Per pupillarẽ substitutionem succeditur pupillo in omnibus bonis ei vndecũq; quæsitis sicut si ipsemet hæredem instituisset: nisi substitutus sit incapax bonorum aliunde venientium. h.d.

k ¶*Otro testamento.* Et sic reputatur diuersum testamentum à paterno. sed intellige quoad quædam: nam quoad quædam etiam est vnũ, quòd declarant glos. & Bar. & Paul. de castr. in. l. patris & filij. ff. eo. & declarat etiam plenè. Ange. Aretin. in. §. igitur. instit. de pupilla. substitu.

l ¶*Todos los bienes.* Procedit hoc etiam si fuerit substitutus in re certa: non dato alio coh æredeuniuersali, vt est casus in. l. coheredi. §. fi. ff. de vulg. & pupil. & intellige etiam quã do fuit facta talis substitutio, verbis directis: de quibus in. l. verbis ciuilibus. ff. eo. vt declarat Alexã. in. l. 2. colu. 10. ff. eo. titu. proce dit etiam & si substitut[s] fuecedat ex tacita pupillari, vt not. Bar. p tex. ibi indistinctè loquẽtem. in. l. sed si plures. §. ad substitutos ff. eo. & ne detur inconueniens, ne pupillus pro patre decedat testatus, scilicet si substitutus tantũ admitatur ad bona paterna: & p parte intestatus, si non ad mitteretur ad alia bona pupilli. Quid autem si succedat ex explila vulgari, quæ continet tacitã pupillarẽ, in ea veniant bona pupilli, sicut veniunt ex expressa pupillaris quæstio fuit valde disputata inter docto. antiquos prout latè tradit Alberic. in rubrica. ff. de vulg. & pupill. colu. 14. & sequen. verific. vlterius quæritur. &c, & ibi dicit quòd opinio Dyni, quòd omnia veniant, tenetur cõmuniter per doct. moder. quod tamen debet declarari, secundum Iaco. de Are. vt repudiante pupillo hæreditatem patris, statim admittatur substitutus ad bona paterna, & decedẽte postea pupillo impubere, capiet bona eiusdem ex pupillari tacita, vt in. l. si pupillus. ff. de acquir. hæred. & ita tenet Bar. & docto. cõmuniter in. l. prima. col. 9. in. 4. effectu. vulgaris substitutionis. ff. eo. Aduerte etiam quòd in ista substitutione pupillari, per quam succeditur pupillo, venient etiam bona testatoris, quãuis esset casus in quo in tali pupillari expressa, non contineretur tacita vulgaris: de quibus calibus tradit Bar. & Alex. in. l. 2. in princ. in. 5. principali. quæstione. ff. eo. Hoc probatur in. l. paterfamilias. primis tabulis. & ibi Bar. in princ. ff. eo. & tenet Alex. in. d. §. ad substitutos. & nimirum ex quo per additionem impuberis bona cœperũt esse vnita. l. sed si plures. §. filio. eo. titu. quid etiam si succedatur ex vulgari tacita cõprehensa in expressa pupillari, an etiã veniant bona impuberis? Dynus tenuit q̃ sic, per tex. in. l. qui fundũ. §. cohæres. ff. ad. l. falci. Bart. in. d. l. infra. in princ. col. 10. tenet idẽ in hoc dicendũ, qd dictũ fuit supra: quãdo succeditur ex expressa vulgari. & cũ Bar. cõmuniter docto. tenẽt prout attestatur Socin. in. d. l. i. col. 3. fol. 15. veniet etiã in pupillari legitima filij cũ prælegatis. l. ex trib[s]. C. de inofficio. testa. tamẽ habebit substitut[s] bona p pupillũ alienata ante suã mortẽ, secundũ Angel. & Imol. in. l. marcellus. §. res quæ. ff. ad trebell. dũmodo alienata sint ex iusta causa, & debito modo: alias nõ tenebit alienatio. l. 2. §. sed nõ nullos. ff. de tute. & ra. distra. vid. p Alex. in. d. §. res quæ. & Bal. in. l. nec ei. §. eorũ. ff. de adopt. Itẽ si bona alienata erãt taqua, quæ sine causa et solẽnitate alienari potuissent, iuxta. l. l. ex quæ

tutores. C. de administra. tuto. alienatio non reuocaretur: nam vt dicit Francis. de Aret. substitutio pupillaris, quæ inuẽta est fauore pupilli, vt in. d. l. ex tribus. C. de inofficio. testamen. non debet pupillo tollere facultatem disponendi inter viuos, de rebus suis, & si bi præiudicium inducere. l. quòd fauore. ff. de legi. quòd etiam patet: quia talis substitutio est testamentũ pupilli, vt dicit ista lex, & nemo ex p prio testamẽto obligat ad non alienandum, vt in. l. nemo. ff. de regul. iur.

a ¶*Del moço.* Probatur hic matrem pupilli, etiam quo ad legitimam exludi per expressã pupillarem, adde. l. Papinian[s]. §. sed neq; impuberis. ff. de inofficio. testamen. & clari[s] habetur. in. c. si pater. de testa. lib. 6. in fi. & hoc tenet Bar. & cæteri Docto. cõmuni ter. in. d. l. 2. in prin. in. 3. effectu pupillaris substitutionis. ff. eo. Archidiaco. tñ. in. d. c. fi pater. dicit hoc procedere iure fori, non iure poli. argu. c. fi. 17. q. fi. iuncta. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. Archidiaco. in confirmationem eius adducit, quòd videtur contradicere æquitati naturali, quòd mater excludatur in totũ, vt patet ex pulchre adductis per Bal. in. l. precib[s]. post principium. versi. circa tertiũ. C. de impub. & aliis. & qñ lex positiua cõtradicit naturali æquitati non ligat in foro conscietiæ, vt voluit notabiliter Inno. in. c. quia plerique. de immunit. eccles. vnde infertur, quòd nõ posit substi per denuntiationẽ euangelicam ad eam præstandam cogi possit, ar gumento notatorũ per Bar. in extrauagan. ad reprimendũ, inverbo per denuntiationẽ. Idem tñ Socinus ibidem dicit istam opinionem Archidia. esse valde dubiam: quia lex positiua, quæ non est nutritia peccari, ligat & debet seruari in foro conscientiæ. allegat Ioann. And. post. S. Thomã. in. c. quanquã. de vsur. lib. 6. & quòd non peccat, qui auctoritate canonis aliquid facit. 23. q. 4. c. qui peccat. nec lex canonica permittit aliquid cum peccato. vt in. c. fin. de præscriptio. bona glo. in. c. cum contingat. de iur. iuran. Subdit tamen Socinus, quòd teneat nienti dictũ Archidia. propter eius auctoritatem: quia poteris aliquando ratione cõcordiæ aliquid consequi: & certe istud dictum Archidia. videt durũ. Cum legitima etiã filio debita potest tolli per statutum, vt est conclusio Bar. in. l. titio centum. §. titio gene munis conclusio sit, quòd possit minui: nõ autem in totum tolli, vt attestatur Decius. consi. 106. & pro tenui, &c. quæ debet limitari, qñ filius non haberet vnde se aleret: nam si haberet in totũ tolli posset, secundum Abb. in. c. Raynuntius. col. 5. de testa. & cũ cõmuniter matres habeant ad alimenta aliàs, & prout in plurimum transeunt ad secundas nuptias, iustum erit & æquitati consonum remediũ legale & canonicũ prouidendi filio, & patri & eius familiæ per paternã pupillarẽ substitutionẽ, & multo fortius hæc procederent in legitima debita matri, vt in totũ possit excludi, cui non est ita debita legi tima sicut descendentib[s], vt in. d. l. nã & si parentibus, & tradit latè & pulchre Guillel. bñdict. in repeti. d. c. Raynuntius. in verbo. & vxo rẽ nomine Adalasiã. fol. 52. cũ sequenti. Si tñ mater esset valde pauperata quòd nõ haberet alimenta, tunc posset agere cõtra substitutum pupillarẽ ad alimenta, qui est hæres filii. vt in. l. fi quis à liberis. §. itẽ scriptum. ff. de libe. agnoſ. l. 6. & quæ ibi dixi. titu. 19. parti. 4. Et præextende etiam si substitutus sit turpis persona, vt probat in. d. §. sed neq; impuberis. iuncta gl. & ibi tenet Ang. vt q̃ dixi. §. eo. l. 5. in gl. fi.

b ¶*Heredar.* Deber enim substitutus esse capax tẽpore testamenti & mortis pupilli, & etiã tẽpore aditæ hæreditatis, vt in. l. fi is qui hæres. & ibi Barto. ff. de vulg. & pup. & quid si substitutus sit filius naturalis, vel spuri[s] testatoris: vid. l. fi is qui ex bonis. ff. de vulg. & pup. vbi Barto. & Docto.

c ¶*Deste libro.* Fotte dicit, propter ea quæ habentur in. l. 8. titul. 13. infra ead. partita. & in. d. l. fi is qui ex bonis. ff. de vulga. & pupi. & l. 22. tit. 3. eadem. partita. ¶*Lex.* 8.

* Si pater instituat hæredes duos filios, & vno instituto aliũ substituat, & moriat instituẽ necesse habet substitutus pupilla riter omnia bona pupilli agnoscerenec paterna põt repudiare & alia adire vel econtrà, si tñ alius tertiẽ fuerit in testamẽto patris institutus, & mortuus dũ viueret conuenit cum superstite substituto de repudiãdo bona paterna, tunc mortuo pupillo substituẽ fuecedit pupillariter in bonis pupilli mortui, & potest si velit paterna bona repudiare & in tali casu habebit paterna bona tertiẽ hæres pris, aliàs nõ. h. d.

d ¶*Dezimos.* Ortũ habet ista lex. à. l. quidam eulogio. C. de iur. deliber. & à. l. quæsitum. & à. l. si pupillus. ff. de acquir. hæred. & à. l. pater. ff. de præuileg. credito. & à nota. per Azo. in summa. C. de impub. & aliis substi. col. 3. versi. an autem instítutus.

e ¶*Con el moço.* Idem esset dicendum, si pupillus esset exhæredatus: & iste aliẽ siue sit extrane[s], siue frater pupilli, fuisset institutus in totũ, quia in tali casu acceptãdo paternã, cogitur acceptare pupillarem, secundũ Ioan. de Imol. in. l. qui prĩ. ff. de acquir. hære. & in. l. quod supra quadrantem. ff. ad. l. Falcid. vbi glo. reputata singularis voluit cõtrariũ, sed cũ Ioã. de Imo. tenẽt, Alex. & Iaso. in. d. l. qdã eulogio, quia militat ratio. l. fed & si plures. §. quos possum. ff. de vulga. & pupi. q̃ fuit ratio fundam. etalis istarũ. ll. fcdm Bar. post Din. in. l. fi. de acqr. hæred. vbi Bar. plenè discutit p latã distinctionẽ, quã facit in tribus fina. col. vbi videbis alios casus vltra positos per istam. l.

f ¶*Sustituto.* Procedit hoc siue sit expressa pupillaris siue tacita cõtẽta in vulgari. qa etiã militat ratio, d. §. quos possum. de qua in præcedẽ glo. & satis probat ista. l. cum gñaliter loquat. & l. qui prĩ. ff. de acqr. hære. vbi Alexã. post Roma. & in. d. l. quidã eulogio. vbi etiã Iaso.

g ¶*Heredero.* Ipse si viuat intellige, & etiã si decesserit ante pupillũ, qa adhuc eius hæres cogit adire seu acceptare pupillarẽ hæreditatẽ, vt est casus singularis. in. d. l. qui prĩ. ff. de acquir. hære. Quid si adiuit coactus ad petitionẽ fideicõmissarii hæreditatẽ paternã, an etiã tunc p cedat ista. l. vid. Alex. post Bar. & Rapha. Cuma. in. l. ita tñ. §. q suppẽtã. ff. ad Trebel. tenẽtes qſic: qa tũc etiã militat rõ. d. §. quos possũ licet Iaſ. d. l. qdã eulogio. dicat q̃ hoc nõ est sine magna dubitatiõe

h ¶*Todos.* Idest, vt nec paternã, neq; pupillarẽ substitutionẽ acceptet nã si prĩ[s] acceptet paternã, nõ poterit postea deserere eã & pupillarẽ l. sicut. C. de repud. hære. Bar. tñ. in. d. l. fi. col. 3. ff. de acquir. hæred. p. l. cũ hæreditate. ff. eo. vult q̃ si obueniẽti pupillari hæreditate, vellet repudiare paternã, q̃ põt hoc facere ne & habeat pupillarẽ: cui[s] dictũ videt approbari p istã. l. ptita. sed tene cõtrarium, put etiã tenuit ipse met Bar. sibi cõtrari[s] in. l. testõ. C. de imp. & aliis. & Ang. in. l. qui prĩ. ff. de acquir. hære. Ioã. de Imol. in. d. l. fi. col. 2. Paul. de Cas. in. d. l. qdã eulogio. col. 4. C. de iur. deliber. vbi etiã respõdet ad. d. l. cum hæreditate, & istã. l. partitę, intellige vt dixi vel etiã põt intelligi: q̃ si est minor cũ adiuit, & restituat cõtra additionem, sic restitutus vtranq; hæreditatẽ deferat, sed quid si institutus, q̃ erat minor restituat contra additionẽ paternæ hæreditatis, & sic restitutus velit habere pupillarem ex substitutione, an possit? videtur hic probari q̃ nõ. Contrariũ tñ videt de mẽte Azo. in summa. C. de impuber. & aliis substitu. col. 3. vbi dicit: q̃ si impubes adiuit paternã hæreditatẽ & decesit in pupillari ætate, & eius substitutus velit in integrũ restitui: vt repudiet portionẽ paternæ hæreditatis delatæ sibi ex persona impuberis: q̃ forte restituet sicut etiã pupillus poterat restitui, vt in. l. non solum. ff. de in integ. restit. licet Azo. videtur loqui in casu in quo erat alius cohæres pupilli: seu in casu in quo per existentiam sui hæredis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabulæ pupillares erant confirmatæ,vt in.l. si filius qui patri. ff. de vulg.& pupil.hodie de iure regni.videfidē dicendū,& si ex testamēto pater no hæreditas maneret sine aditione per.l.1.tit.2.lib.5.ordi.& quia etiā de iure cōmuni loquēdo,si quis restituat cōtra hæreditatis additionē:cuīn tū nudo nomine hęres remaneat,vt in.l.& si sine.§.sed q̄ papinian⁹. ff.de mino.ex eo solo remanent cōfirmate tabulæ pupillares, vt tenet Bar. in. d. l.si. & est etiā de mente eius in.d.l.si filius. qui pr̄i. vbi etiam Ioan. de Imol. & Cuma. & alijmo derni illud declarant super x.lect̄ur.illi⁹.l.

a ¶ *A otro alguno*. A contrario ergo , si null⁹ esset datus cohæres, cui⁹ aditione confirmarent tabulæ pupillares nō posset substitut⁹ habere pupillarē hæreditatē, vt probat hic & in.l.sed si plures.§. ex asse.ff.de vulga.& pupi.sed opponitur de.l.si filius qui patri.eo.titu.nā cū in institutus hic fuerit pupillus,cui datus fuit substitutus cohæres cū eo institutus,licet vterq; repudiauerit paternā hæreditatē,substitutus habere debet pupillarē:cū existentia sui hæredis pupilli,cōfirmatę fuerūt tabulę pupillares:sed dic,q̄ talis existētia p̄ dationē cohęredis extranei fuit sublata,vt in. l. apud Iulianū. §. idem Iulianus.ff.ad trebell. & sic de iure cōmuni:cū non adeatur hæreditas ex testamento paterno, tabulæ pupillares euanescūt:si verò cohæres fuisset , alter hæres suus,vt filius in potestate,tūc procederet q̄d habet in . d.l. si fili⁹ qui pr̄i.& it a declarat glo.& doct.in.d.l.sed si plures.§.filio.ff.de vulga.& pupi.hodie tamē de iure regni,cum etiā hæreditate non adita, valeāt relicta & quęcunq; in testamēto cōtenta,videtur q̄ etiā si nō esset cohæres qui adeat,substitutus habere possit pupillarem hęreditatem,per.d.l.titu.2.lib.5.ordina.

b ¶ *Entrare en ellos*. Est enim tūc iuncta & facta vna hęreditas patris & pupilli:& ideo nō potest illā substitut⁹ separare,vt in.l. sed si plures. §.filio impuberi.ff.eo.l.si pater.ff.de præuileg.credito.versat cū substitut⁹.si verò pupill⁹,q̄ solus fuit institut⁹,abstinuit se à paterna:tūc substitut⁹ bene pōt habere pupillarē.d.l. si pr̄.& l. si pupill⁹.a principi.ff. de acq.hære.si tū pupill⁹ q̄ adiuit,poterat restitui, cōtra immixtionē vel aditionē , poterit hoc bñficio vti ei⁹ hæres,vt in.d.l.nō solū.ff. de in integ.restit. Azo.vbi.S.Bar.post Dynū.in.l.si.co.3.ad si. in primo mēbro distinctiōis.ff. de acqr.hęre.sed aduerte in hoc:quia gl.mag. in vers.vel melius.in.d.l. si pater.tenuit cōtrariū p̄ tex.ibi imo q̄ ex quo substitutus approbauit voluntatē testatoris adeundo ex pupillari,videtur etiā approbasse aditionē factā per pupillū,secundū volūtatē testātis,& sic q̄.d.l.nō solū habeat locū in successione abintestato pupilli,nō autē in succedēte sibi ex substitutione pupillari,& illā glo.sequit ibi Bar.dicēs esse notabilē ad declarationē. d.l.nō solū. & idē vult Ioan.de Imol.in.d.l.si.col.si.ff.de acquir.hære.vbi dicit istā esse singularē limitationē ad.d.l.nō solūm.& casum in.d.l.si pater.et se in hoc singularē,& nō alibi Alberi.etiā in.d.l. si pater transit.cum dicta glo.post Dynū . Idē tenet Ioa.de Imol.sibi cōtrarius.in. d.l. si filius qui pr̄i.& in.l.sed si plures.§.filio,ff.eo.vbi etiā Paul.de cast.tenet primū dictū Azo.& Bar.in.d.l.si.Alex.perpendit istā cōtrarietatem in.d.l.quidam eulogio.col.2.vbi ipse pro cōcordia opinionum distinguit,quòd aut sum⁹ in casu in quo absq; aditione seu immixtione pupilli,substitutio pupillaris erat confirmata:vt quia filius erat institutus in potestate absq; datione cohæredis extranei : & sic existentia suitatis confirmata erat pupillaris substitutio: & tunc nō sequitur ex necessitate,quòd substitutus agnoscendo hæreditatem pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem factam à pupillo:& quod tunc merito procedat opinio Bar. in d.§.filio.& in.d.l.si.secus verò,si erat necessaria immixtio pupilli ad confirmationem substitutionis,vt quia datus erat filio pupillo cohæres extraneꝰ.Certè iste articulus est valde mihi dubius:neq; ista concordia domini Alexan. multum strin git,licet videa tur colorata, & fortè in pūcto iuris veritor est opinio Bar.in.d.§. filio.seu in.§. ex asse. & in d.l.si.quæ vt dixifuit opinio Azonis. cum.d.l. non solū procedat siue hæres minoris succedat abintestato, seu ex testamento:neque de necessitate sequit, q̄ adeūdo ex pupillari substitutione, videatur approbare additionē

SI porfijasse algund ome al fijo de otro , q̄ fuesse menor de catorze años,en aq̄lla manera , q̄ es llamada en latin arrogatio[d],e despues desto le dexasse sustituto en su testamēto otro alguno en lugar deste moço,en aq̄lla manera,q̄ es dicha sustitutio pupillaris:tal sustituto como este,nō heredara en los bienes del moço.Fueras ende en aq̄lla parte,q̄ el moço deuia heredar de derecho, en los bienes de aq̄l q̄l porfijo,que es la quarta parte[e] de todo lo del porfijador,e lo al q̄ le ouiesse dado algūd su amigo[f] de aq̄l que lo porfijo,por amor de aquel su padre adoptiuo.Mas los otros bienes que viniessen a tal moço como este de parte de su padre natural , e legitimo,o de otra parte, heredar los han los parientes mas propincos del : si su padre natural nō ouiesse[g] ordenado alguna cosa,en razō dellos en su testamento.

faētā per pupillū de hęreditate patris:cū posset dici q̄ approbat,ita tamē,vt saluū sibi remaneat beneficiū restitutionis sibi cōpetens ex persona minoris,per.d.l.nō solum.& l. si pater.in qua se fundat glo. ibi nō probat q̄ per hoc excludatur substitutus à beneficio restitutionis:quo & ipse minor in casu , in quo esset necessaria immixtio ad confirmationem tabularum pupillarium , posset restitui , ergo & eius hæres.& procedit maximè stāte hodie.d.l.ordina, ex qua non egent aditione ex testamento paterno tabulæ pupillares.

c ¶ *No lo podria auer* Habita tamē vtraq; hæreditate ex agnitione pupillaris poterit ex persona minoris restitui.vt dixi in gl.S. p̄xima.

¶ *Lex. 9.*

* ¶Arrogato filio potest arrogās pupillariter substituere in quartam solum bonorū arrogātis & ea quæ intuitu arrogationis ab amico eius arrogatus est consecutus:in cœteris verò bonis succedent pupillo venientes ab intestato.hoc dicit.Habuit originē ista.l.à.l.sed plures.§.in arrogato.ff.de vulga.& pupill.

d ¶ *En latin arrogatio*.Idem si esset adoptio,ex qua filius trāsiret in potestatē adoptantis,vt si detur à patre naturali auo, iuxta. l. cūm in adoptiuis.C.de adopt.§.sed nostra.inst.eo.l.9.titu.16.4. partita.

e ¶ *La quarta parte*.Quæ debetur arrogato,vt in.l.3.titu.16.partit. 4. & in.l.si arrogator.cum concordan.ff.de adopt.& aduerte, q̄ tunc debetur ista quarta, quādo filius arrogatus esset impubes:secus autem esset , si esset pubes:quod satis probatur hic in ista.l.& in.d.l. si arrogator,& in.§.cū autē.instituta.de adopt.& ita tenet & declarat Salicet.in.l.pe.in prin.in.2.colu.C.de adoptio.& in.l.2.eo.titu. lex tamē 8. titu.16.partit.4.de qua supra indistinctē loquitur, vt arrogato filio debeatur ista quarta, neque distinguit siue sit pubes vel impubes,vnde videtur fortè dicendum,quòd illa sit intelligenda , secundum istam,scilicet quando impubes fuit arrogat⁹,& quod aliās ista quarta nō debeatur:sed q̄ tunc debebitur arrogato filio puberi, tradit Sali.in.d.l.2.vid.quæ dixi in.d.l.8.

f ¶ *Suamige*.Adde.d.§.in arrogato.l.sed si plures.ff.de vulg. & pupill. dicitur ergo profectitiū quidquid habet filius contemplatione seu occasione patris,vel aliās vt hic,& in.d.§.in arrogato. & ibi Bart. & docto.latè.Adde Bar.in.l.annua.§.1.ff. de annuis lega. Abb. in capfedes.colu.5. de rescript.Ioan.de plate.in.l.1.C.de castren.pala.pecu. lib.12. Bal.in.l. cūm te.C. de donat.ant. nupt. adde.l.pe. & ibi Bal. C.de iur.deliber.

g ¶ *No ouiesse*. Potuit enim pater naturalis, & legitimus ei substituere.vt supra eo.l.5.

¶ *Lex. 10.*

¶ *Lex. X.*

* Expirat pupillaris substitutio per maximā, mediam vel minimam capitis diminutionem pupilli:idem si in vita instituētis efficitur sui iuris pupillus.aut iusta ratione ab hæreditate patris se abstineat hæres:sed si iniusta: cogitur agnoscere eam:& si ab abstinentia in integrum restitui tur, reintegratur substitutio quę per abstēsionem expirauerat. Itē expirat si testamentū patris posthumi i agnatione vel alias infirmatur: aut si pupillus ad ætatē.xiiij. & pupilla ad ætatē xij.anno.peruenerint hoc dicit.

a ¶ *Desataſe*. Or tū haber à notatis per Azo. C. de impub. & aliis. substitutu.in summa. col.3.verſic.expirat pupillaris substitu.& a gloſ.in.l.in pupillari.ff.de vulg.& pupil.

b ¶ *Viene a edad*. Id est, quā primū attigerit. 14.annorū vltimū diem in masculo.& 12. in formina. vt in.l.qua ætate ff.de testa. gloſ.in.l.2.ff. eo.Bart. & Alexan.in.l.in pupillari.ff.de vulg.& pupi.posset etiam pater minori tempore taxare ætatem pupillaris substitutionis.l.si quis ita.ff.eodem.

c ¶ *Fuesse captiuo*.Si intelligas filium fuisse captū viuo patre,planè procedit,vt in.l.lex cornelia.versi.si vero viuo patre.ff.de vulg. & pupil. notat glo.in.l.pater.ff.de capti.& in.l.quod si filius.eo.ti.non tamen expirabit tacita vulgaris.Contenta in expressa pupillari,vt vult glo. & ibi Bar.in.d.l.lex cornelia.idē Bar.in.l.1.col.8.versi.vlterius quæro. eo.ti.si verò intelligeres mortuo patre pupillū fuisse captū:tunc licet de rigore iuris,videbat substitutionē pupillarē expirasse vt in.l.si qs filio ex hæredato.§.irritum.ff. de iniust.rup. tamen de æquitate confirmantur tabulæ pupillares.vt in.d.l.pater.in fi.& in.d.l.lex cornelia.hoc siue in captiuitate de.edat impubes,siue pubes: quia si nō reuertatur,fingitur decessisse præambula hora captiuitatis.

d ¶ *Enemigos de la fe*.Sentit ista.l.inter christianos non habere locū iura captiuitatis, quoad personas vid.per Bar.in.l.hostes.in fi.ff.de capt.

e ¶ *Al padre*. Adde.d.l.lex cornelia.in principio.& d.l.pater.in princi. si vero pater & filius sunt capti.vide.l.si pater.ff.de vulga.& pupilla.

f ¶ *Quando pierde la ciudad*. Hæc est media capitis diminutio.vide.l.neque ei.§.eorum.de adopt.possunt enim hæ penæ cadere in pupillum impuberem.ff.ad.l.cornelia.de fal.ratio est secundum Bar.post Guliel.de engn.in.l.in pupillari.ff.de vulga. & pupi. quia etiā si pupillus esset doli capacem.l.si arrogati.ff.de tute.l.impuberem.ff. de fur.l. impubes , in tali statu non posset testari.l. eius qui.§. fina.ff. de testa.l. 25.titu.primo.suprà ead.parti.vnde testamentum factum irritaretur. vt in.d.§.irritum.Sed cum hodie per.l.4.tauri possit testari , videtur q̄ non procedat quod hic habetur, & sic quod substitutio pupillaris non expiret.

g ¶ *Quando pierde la familia*. Hæc est minima capitis diminutio. & vide.l.neq; ei.§.eorum.ff.de adopt.

h ¶ *Que le perſiaſſe otro*. Tūc tamen in effectu nō expirat pupillaris substitutio:quia ex exstipulatione debetur hæreditas illis,qui succedūt ex substitutione, si facta nō esset arrogatio.l.nō aliter.&.l.his verbis ff.de adoptio.& quid si moriatur arrogator,an reconualescat pupillaris substitutio facta à patre naturali? vide gloſ.vbi eleganter. Baid.

colu.5.ff.de adopti.& quid si ex dispensatione papæ pupillus ingrederetur monasterium,vel traderetur monasterio à parente, an tunc expiret pupillaris substitutio? vide per Bart.& Imola.in dicta.l.in pupillari.vbi vid. Alexan.& Iaso.

i ¶ *Qualquier manera*. Et sic videtur quòd & si per dignitatem exeat, substitutio pupillaris expiret : cuius contrarium tenet Bart.in.l.2. in princi. colu.3. verſic.vlterius quęro. quid si exeat&c.ff.de vulg.& pupi. & secundum hoc etiam videtur intelligenda ista. l. partitarum vt etiā tetigi in.l. 14.tit.8.parti. 4.est enim cōmodū filij impuberis , vt pr̄ſibi faciat testamētū.per lę gē ex trib⁹. C. de inofficio.testa. licet fortè ex verbis generalibus huius.l.posset dici cōtrarium, quantum ad substitutionem pupillarem. & tex. in auten. consti. quæ de digni. in.§.illud. col. 6. liberās filiū à patris potestate,in quo se fundat Bart.non loquitur in substitutione pupillari:non tamen auderem recedere à dicto Bar. cum quo cōmuniter docto.transeunt:quia(vt dixi) substitutio pupillaris est favor & commodum filij.gloſ.in.d.l.ex tribus.

j ¶ *Engañoſamente*. Concordat.cum.l.2.verſicul.planè.ff. de vulgari & pupillari.

k ¶ *No quiere ſer heredero*. Habes hic,q̄ substitutio pupillaris euanescit pupillo repudiante paternam hæreditatem:& sic q̄ existētia sui hæredis non confirmat tabulas pupillares.Cuius contrarium probatur in.l.pater.ff. de præuileg.credito.& in.l.si filius qui patri.ff.devulgari & pupi.& in.l.si pupillus.ff.de acquiren.hære.vnde videtur corrigere ius cōmune , q̄d nō credo verū,quia vbi istæ leges partitarum hęc non exprimunt,non est de earum intentione ius commune corrigere:imo debēt suppleri intelligi & limitari per iura cōmunia. vnde intellige istam.l. quando pupillo fuit datus cohæres extraneus: quia tunc suitas tollitur,vt in.l. apud Iulianum. §. idem Iulianus.ff. ad Trebellia.quando verò existentia sui hæredis non esset sublata, fatendū est ex ea cōfirmari tabulæ pupillares: cum neq; per istas.ll. partitarum iura suitatis sint sublata in his,in quibus suitas est favor filiorum suorum,vt in.l.21.& ibi dixi.titu.3. suprà eadem parti. & favor est,q̄ confirmetur testamētum pupillare,vt Inst.de pupi. substi. in princi.vide latè in ista materia Bar.& Alexan.& docto.in.d.l.si filius qui patri.vbi etiam videan reuiuiscat suitas,si extraneus cohæres repudiet,vt ex ea pupillaris substitutio confirmetur,& cōmunis cōclusio est q̄ non,vt etiam tradit Socinus,ibi col.10.quem vide,an autem hodie etiam non adita hæreditate conseruetur pupillaris substitutio.ex.l.ordina?vid.quæ dicam infrà in gloſ. super verbo,se de sataria.

l ¶ *Del testamento*. Volens abintestato habere.& vide,quæ in hoc notat Barto.in.l.si arrogator.in fi.ff.de adopt.

m ¶ *Del testador*. Et etiam hæreditatem pupilli.vt probatur in dicta.l. 2.verſicu. planè.& ibi Paul.de Cast. notat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *A firmasse.* Concordat cum.l.secunda.versi.ergo si minor.ff.de vulga.& pupilla.

b ¶ *Se desataria.* Concord.cum.l.Papinianus.§.sed neq; impuberis.ff. de inofficio.testa. de iure tamen communi per auc.ex causa.C.de liber.præte.communis conclusio est,q̃ conseruetur pupillaris substitutio,ruptote stamento ex causa præteritionis,vel exhæredationis, vt tenet Bart. in.l.i.§.u.& ibi communiter doct.ff.de vulga.& pupil.& in.d.auten.ex causa.post gl. ibi Dy.tamẽ, vt refert Bart. in.d.§.u.tenuit contrariũ dicens q̃ auc.ex causa loquitur in legatis & fideicõmissis,quæ etiam fine testamento possunt ab intestato relinqui,non in substitutione pupillari:quę non tenet fine testamento paterno.l.2.§.adeo.&.§.prius.ff.de vulga.& pupil.&.§.eod.l.6.& istam opinio.approbat ista.l.partitarum,quæ etiam videtur fuisse opinio Azo.C.de impuber.& aliis subst.in summa.col.3.ad fin.q̃d tenementi:nam licet ex.l.u.tit.7.&.l.fi.tit.8.ea.parti.approbetur id, q̃d habe.in.d.autẽ.ex causa.tamẽ in substitutiõe pupillari vr̃ q̃ procedet hodie in regno ista.l.& opini.etiã Dini cõtra cõmu.nititur cõprobare Iason.in.d.l.i.§.1.vbi vide per eum opinionem etiam Dini tenet Bal.in auten.ex causa.col.9.&.10.C.de liber.præteri.nec obstabit.l.i.tit. de los testõs.lib.5.in ordi.rega.quia illa.l.tantũ decidit casum illum,quando deficit hæredis institutio:quia testator illam nõ fecit,vel si fecit hæres non adiuit hæreditatem & iste casus,de quo in ista.l.partitarum quando testamentum dissoluitur ex causa præteritionis vel exhæredationis,non deciditur ibi:ideo remanet sub dispositione iuris communis.l.commodissime.ff.de liber.& posth. l.si extraneus.ff.de condit.ob cauſ.nisi ad hoc respondeas q̃ paria sunt institutionem non fecisse vel inutilem fecisse.c.inter corporalia de transla.episc.vel ele.& facit bonus text.in.l.si aut nullum.C.de legi.hære.& paria sunt nullo modo facere vel inepte facere.l.2.& ibi notat Bal.in prin.C.de succes.edi. Præterea si substitutio pupillaris teneret vigore illius.l.ordi.etiam quando nullum instituit hęredem ex verbo en las otras cosas.ibi posito nam ista appellatio cęterorum etiam continet tabulas pupillares vt tradit Bar.in.d.§.1.a fortiori tenebit quando instituit & ex causa præteritionis rumpatur ex his q̃ dicit gl.in.d.§.1.Item qa procedit illa.l.ordina.in his quæ necessario institutionem hæredis exigunt & non debet restringi ad ea quæ ab intestato in codicillis fieri possent de quo vide quæ dixi in.l.2.tit.7. eadem partita.in glo.super verbo no quisiera.quid autem in substitutione exemplari Bal.vult in.l.humanitatis col.5.C.de impub.& aliis substi.q̃ non posit fieri filio præterito &vide ibi aditionator.

c ¶ *Otro testamento acabado.* Concord.cum.l.si quis eum.§.1.ff.de vulg. & pupilla.

d ¶ *Otro fijo.* Et sic agnatione posthumi substitutio pupillaris expirat eo quia rumpitur paternum testamentum quod Barto.in.l.in pupillari.ff.de vulga.& pupil.dicit quòd procedebat olim:& quod hodie non expirabit per.d.auc.ex causa.contra cuius dictum habes ea sum hic de iure partitarum,& dixi in glos.præceden.adde etiam q̃ si pupillus moriatur viuo testatore,quod expirabit pupillaris substitutio,vt in.l.quod si filius.ff.de capt.& not.Ioan.Andre.in additio. ad Specula.tit.de testa.in princip.in prima additio.magna.in tertia colum.versicu. ex quo sumus vbi dicit,quòd substitutus non veniet neque ex pupillari neq; ex tacita vulgari:quod tamen intellige,vt per Barto.in.l.lex Cornelia.in fi.ff.de vulga.& pupil.& in.l.cum patronus.ff.delega.2.& in.l.pater.ff.de adoptio.

¶ *Lex. XI.*

20 Exemplariter substituit pater filio fatuo,sic:instituo filium meum hæredem & si in stultitia moriatur titium sibi substituo:sed si desecedentes habet mente captus illi sunt substituendi:aliàs eius frater:& si fratrem nõ habet quilibet extraneus potest substitui:& dicitur exemplaris exemplo pupillaris: quia vtraque propter sensus defectum fit & si in furore moritur admittitur substitutus.Eo re sipiente.vel ei nato filio: aut testatore per aliud testamẽtum substitutionem revocante:expirat dicta substitutio.hoc dicit. Habuit ortũ à.l.humanitatis.C. de impuber.& aliis substitu. & à lege ex facto.ff.eod.titu.

e ¶ *Las madres.* Extende hoc etiam si mater transierit ad secundas nupcias,secundum Bal.in.l.humanitatis.col.8.C.de impub.& aliis substi.contra Bar.in.l.ex facto.ff.de vulg.& pupil.cum quo contra Bar. transit Io.de Imo.in.d.l.ex facto.& Saly.in.d.l.humanitatis, & idem Imol.in.c.Raynuntius.de testa.in materia exemplaris substitutiõis, quòd in dubiè procedit,si mater humaniter & honestè circa filium testata sit,non si corrupto animo tali,quòd filius si esset sanæ mentis aliter testaretur,vt tradit Ang.Aret.in.§.qua ratione.inst.de pupil.substitu.cuius verba valde placent Guliel.bene.in repe.d.c.Raynuntius.super verbo.si absq; liberis moreretur.la.2.in materia exemplaris substitutionis.Poterit etiã si mater filiis suis bastardis nõ natis ex damnato coitu,iuxta id q̃d habetur in.l.9.tauri.exemplariter substitueret vt vult Bal.in.d.l.humanitatis.col.10.ver.2.videamus de personis.& tradit Guliel. benedict. vbi suprà col.4.quid autem si mater vel auus maternus concurrant in substituendo exemplariter,quis præferatur?vide per Bal.in.d.l.humanitatis.col.11.versicu.5. quæritur & melius per Bar.in.d.l.ex facto.col.8.ver.quæro si auus. vbi etiam in quæstione antecedenti vid.per eũ. Quid si pater & mater ambo substituerint,qualiter & in q̃b⁹ bonis substituti succedẽt?

f ¶ *Fijos.* Sed an filio exhæredato posit exemplariter substitui.l.ista inferius.in forma huius substitutionis videtur velle quòd non, & id probari videtur in.d.l.humanitatis.vbi Bar.hoc tenet & in.d.l.ex facto.& vtrobiq; doct.cõmuniter.Sed in puncto iuris fortè verior est opinio,q̃ posit filio exhęredato ita substitui:cùm etiam furiosus rectè exhęredari posit ex causa ingratitudinis commissa ante furorẽ. l.nonnunquã.§.si vi.ff.de vsucapio.l.fi.§.sed cũ antiquitas.C.de cura.furio.Bar.in.d.l.ex facto.sicut enim pupillariter substituitur filio exhæredato,vt in.l.6.§.eo.sic etiam poterit exemplariter:cum etiã ista substitutio illam imitetur,vt hic habes,nec obstabit ista.l.in modo formali:quia ex hoc non potest id inferri:cũ idẽ dixit in.l.§.eo. in forma pupillaris.neq;.d.l.humanitatis ita vrget q̃ ex ea funderetur cõmunis opinio,& contra communẽ tenet Decius.ibi co.4.& Dida cus acouas ruuias:in suo commento.c.Raynuntius.§.6.de testa.

g ¶ *Locos y sin memoria.* Adde.l. ex facto.&.d.l.humanitatis.&.l.fi.§.fi. C.de cura.furio.poterit ergo substitui exemplariter furioso,vel mente capto,& mutis & surdis,qui testari non possunt:& etiam prodigis,quibus facta est interdictio,vt omnes dicunt in.d.l.ex facto.ff.de vulga.& pupil.Bal.etiam in.d.l.humanitatis.C.de impuber.& aliis substitu.col.11.versic.6.quæritur.

h ¶ *Fazese en esta manera.* Fit etiam verbis generalibus,vt si dicat:instituo titium & sempronii filios meos hęredes,& eos invicẽ substituo: nam si vterq; est furiosus,vel mẽte captus,sub his verbis inest exemplaris substitutio,secundum Bar.in.l.Lucius.ff.de vulg.& pupil.vbi etiam Alex.col.penulti.Iason.colum.11.vel si diceret,substituo filio meo titium,licet nulla fiat furoris mentio,vt voluit Barto.in.l.ex facto.ff.de vulga.& pupilla.

a ¶ *Muriere en aquella locura.* Instit utio sub hac forma concepta complectitur vulgarem,si filius restituta sibi sana mẽte noluerit esse hæres,vel adhuc in furore existenti fuerit eius nomine hæreditas legitimè repudiata:compre henderetur etiam pupillaris,si ipse filius decesserit ante pubertatẽ in furore:erit enim tunc verè exemplaris,cum decesserit post pubertatem in furore secundum Bart.cuius opinio est communis in d. l.ex facto. colum.3.ff.de vulga.& pupilla. Sed est pulchrum dubium an substitutione concepta sub forma huius.l.scilicet si filius meus decesserit in furore,si contingat,quòd filius intra pubertatem cessante furore decedat,an succedet substitutus ex pupillari contenta in exemplari,& sic an ta si casu in exemplari contineatur pupillaris?quæ inuestigatio magni est effectus,& vtilitatis:quia in exemplari solum potest substitui,qui debet succedere alias ab intestato,vt statim habetur in ista. l.in pupillari verò substitui potest quilibet extraneus.& Alexan.in dicta lege ex facto.col.6.post Salice.in.l.humanitatis.colum.7.C.de impube.& aliis substitu.ver.nunc quæro.vult quòd isto casu taliter facta substitutio nullo modo valeat:ex quo testator expresit casum,si filius decesserit in furore, qui tamen non euenit,quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari,nisi in taliter facta substitutione, datus esset substitutus extraneus,& non de illis de quibus hic,& in.d.l.humanitatis.nam tunc videtur de mente testatoris substituere pupilliariter: ex quo non posset substitutus capere ex exemplari:& qualis sit substitutio,ex mente & potestate testatoris dependet.l.in testamento. C. de testa.milit.l. si ita quis.ff. de vulga.& pupil.a.Cogita,quia etiam videtur posse dici quòd etiam isto casu tunc videatur substituere pupillariter,si filius decedat in furore:non si sanæ mentis.vtilius ergo erit,vt exemplaris substitutio sic fiat:filio meo furioso talem substituo,tunc enim comprehenditur expressa pupillaris,si filio impuberi facta sit exemplaris, secundum Barto. & docto.vbi.s.& quòd non se astringat testator ad formam hac.l.posita.m. nota tamen q̃ etiam si exemplaris concipiatur in casu furoris,vt hic:trahetur etiam ad casum,si filius prodigus vel mutus,vel surdus decesserit.l.gallus.§.& quid si tantum.ff.de libe.& posthu.Bar.& Alex.in.d.l.ex facto.

b ¶ *Fijo o nieto.* Non distinguit sit sapiens seu sanæ mentis,vel ne:intelligendum tamen est de sapiente,prout habetur in.d.l.humanitatis. C.de impube.& aliis substitu.nam mente capti excluduntur ab ista substitutione,licet non excludantur à legitima:vt dicam in glos.sequenti.& tenet Ange.in.d.l.humanitatis.vbi etiam Decius colum. penulti.

c ¶ *Deue los sustituir.* Et si plures sint filij furiosi,posset vnum tantum ex eis substituere,vt in.l.humanitatis.C.de impuber.& aliis substitutum.dum tamen alios instituat in legitima,vel exhæredet,prout voluit glo.fin.in.d.l.humanitatis.cum qua resident Alex.& est communis opinio secundum Angel.in.§.qua ratione insti.de pupil.substit. in hoc etiam resident Decius in.d.l.humanitatis.in fin.vbi respondet ad.l.Papinianus.§.sed neq; impuberis.ff.de inofficio.testa.

d ¶ *Otro estraño.* Qui etiam matrem pupilli furiosi excludet,vt satis hic innuitur & tenet Barto.in.l.ex facto.ff.de vulg.& pupilla.col.6.ver.

juxta hoc quæro.& columna septima ver.vltimo quæro.cuius opinio est communis,& eam defendit Decius.contra Bal.& alios in.d.l.humanitatis.in.6. nota.

c ¶ *Tornar en su memoria.* Quid si furor rediret?dic quòd adhuc substitutio capiet vires,vt tradit Barto.in.d.l.ex facto columna penulti. ff.de vulga.& pupil.& probatur in.l. cũ filius.ff.de curato.furio.& in.l.qui tertiana.ff. de edilit. edict. & præderet planè.si furor in breui reuerteret, q̃ si post multum tempus,dubia est opinio Barto.& fortè nõ procederet, prout voluit Bal.in.d.l.humanitatis. circa finem.ver. 4. quæro. & Ang.in.§.qua ratione. instit. de pupil.substitu.

e si muriere en la locura aura el sustituto todos los bienes del.Pero tal sustitucion como esta se puede desfazer en tres maneras.La primera es,si quando aquel aquien dan el sustituto,es desmemoriado,e despues desso torna en su memoria.[c] La segunda es quando le nasce fijo [f] o fija. La tercera [g] es, si aquel que la fizo,la reuoco por otro testamento que fizo despues.

¶ *Ley. XII. Como se faze la sustitucion aque lla man en latin compendiosa e que fuerça ha.*

Compendiosa sustitució de q̃ de suso fablamos,se faze desta guisa,[h] como si dixesse el testador:fago mio heredero a fulano mio fijo,e quando f

¶ *Le nasce fye.* Cõcordat cũ l. ex facto.in prine.ff.de vulga.& pupil.& intellige de filio legitimo,& naturali: putà ex matrimonio ante furorem contracto.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.& vide per Iaso.in.d.l.humanitatis.col. fin.dicit etiam Gulielm.benedict.in repeti.c. Raynuntius.de testa. super verbo.si absq; liberis moreretur.la secunda.in materia exemplaris substitutionis,q̃ intelligi debeat de filio sapienti:quia si nascetur demens,& in dementia perseueraret,non rumperet secundum eum substitutionem patri suo factam.Mouetur,quia eo casu filij iam nati,eam non rumperent:si dementes essent,vt in.d.l.humanitatis.cuius dictum in hoc non videtur verum,propter generalitatem huius.l.&.d.l.ex facto.in princip.nihil in hoc distinguentium. Et quia vt dixi quod dispõnitur in.d.l.humanitatis.debet intelligi, dum tamen alij filij mente capti instituantur in legitima,vel exhæredentur:& imputet sibi testator pater,qui non prouidit circa istũ casum,si filius furiosi demens nasceretur,relinquendo ei legitimã.

g ¶ *La tercera.* Quartam adde ex defectu eius,cui est facta tradit Bart. in.l.ex facto.ff.de vulg.& pupil.in fi.principij quem alij docto.seq.

¶ *Lex. II.*

20 Substitutio compendiosa fit in hæc verba talem filium meum instituo:& quandocunq; moriatur talis sit hæres:quæ si fit à milite, mortuo filio infra pupillarem ætatem admittitur substitutus pupilli exclusa matre:sed post pubertatem:habebit mater tertiam bonorum patris & omnia eius bona aliunde obuenientia:& jura sepulchrorum patris.Sed alia bona habebit substitutus.Si vero miles eandem substitutionem extraneo hæredi fecit:ad omnia bona quandocunq; decedit admittitur substitutus.Si autem per dicta verba eã fecit paganus admittitur substitutus matre exclusa infra pupillarẽ ætatem:posteà autem repellitur in totum substitutus sed si eam fecit per verba substituo:aut dixit volo q̃ sit talis hæres:tunc post pupillarem mortuo habebit mater tertiam bonorum patris & alia de q̃b⁹.S.substitutus habeat.v.d.

h ¶ *Se fazz desta guisa.* Potest etiam fieri verbis generalibus,& si non adiiciatur verbum(quandocũq;)vt si dicat,si decesserit filius meus, substituo petrum:hæc enim indefinita æquipollet vniuersali.l.si pluribus.ff.delega.2.tenet glo.magna.in.l.in testamento.la.1.C.de testamili.item si dicat si sine liberis filius meus decesserit.glossi.in.c.si pater de testa.libr.sexto.item etiam ita fit,si filius meus decesserit intra pupillarem ætatem,vel post:vel intra vicesimum quintum annum.l.centurio.& ibi Barto.ff.de vulg.& pupil.

i ¶ *Mis fijo.* Rectè ponit exemplum in filio:vt appareat sub compendio istam substitutionem amplecti diuersa tempora pupillaris.Secta

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis & pubertatis.l.precibus.& ibi glo.C.de impuber.& aliis.& in capitu.si pater.in verbo absque deductione de testa libr.6.fit etiam à milite hæc substitutio extraneo.vt.j.ea.l.& ibi dicam.

a ¶ *Sea su heredero.* Ista sunt verba directa,vt dicit glos.in.l.verbis ciuilibus. & in.l.centurio.ff.de vulga.& pupilla.vide per glos.in.l.eam quam.in verbo directis.C. de fideicomiss. & Bart. in lege secunda.C.communia.de leg.

quier que el muera,sea su heredero [a] tal ome:en tal caso como este dezimos:q̃ si es cauallero[b] aql̃ q̃ la faze por tales palabras,e el fijo aquien dan el sustituto ha madre,[c] si se muriere el moço ante de catorze años,[d] e la fija ante de doze:estõce el sustituto heredara todos los bienes del:e la madre nõ aura ningũa cosa[c] ede.

b ¶ *Cauallero.* Idem in doctore,vel aduocato,& clerico.tenet Alexan. qui latè hoc examinat in.l.centurio.i.& secunda colum.cum sequenti.ff.de vulga.& pupilla.qui licet in hoc ibidem impugnetur à Soci.tenenda videtur opinio Alexan. cum istud priuilegium non detur militibus ratione simplicitatis, sed ratione exercitij militaris : quod militabit in doctore actu legente,& aduocato aduocationis officium exercente: & clerico,qui est miles cælestis militiæ.vide.l.8.& quæ ibi dixi titu.5.secunda partita.& de quo milite intelligatur.vide ibidem per Alexand.& Bald. in.l.in testamento.in fin.C. de testa.mili. nam intelligitur de militantibus causa rei publicæ.& quæ dixi.in.l.49.titu. quinto partita. quinta.

c ¶ *Amadre.* Idem si haberet auiam vel alios ascendentes,quibus deberetur legitima,vt in.l.nam & si parentibus.ff.de inofficio.testa.l.6.in ordina.tauri.

d ¶ *Ante de catorze años.* Et sic pater,quòd in casu huius.l.substitutio compendiosa facta fuit filio impuberi.Quid autem si per verba directa de quibus hic substituerat miles filio puberi,an etiam matre existente in medio,valeret iure directo,& excluderet matrem etiam à legitima?glo.in.l.precibus.super verbo fideicommissi.C.de impuber.& aliis subsli.vult quòd sic.& est de mente Azo.C.eod.in summa & opinio illius glo.est communiter approbata.& ibi per eam vide rationem diuersitatis.

e ¶ *Ninguna cosa.* Concord.cum.l.precibus.C.de impube.& aliis substi.& l.Papinianus.§.sed neq; impuberis.ff.de inoffic.testa.

f ¶ *Muere desfues.* Sine liberis intellige.l.cum auus.ff. de condition. & demonstratio.l.cum acutissimi.C.de fidei.l.10.titu.4.ead.partita. vbi vide quæ dixi.

g ¶ *Aura la madre.* Sed an habebit,vt succedens ab intestato in bonis filij,cum onere fideicommissi restituendi,reliqua bona paterna substituto:vel an habebit ex eo quòd directa militaris post pubertatem non comprehendat legitimam filij,nec alia de quibus hic fauore matris,licet ex directa militari substitutus succedat in bonis patris, priuilegio militari:non satis aperit ista lex.imo cùm hic non exprimat,quòd substitutus capiat reliqua bona patris de manu matris, prout ex presso in casu fina.huius.l.videtur isto casu voluisse quod substitutus directo per se capiat:& ista inuestigatio magni est effectus ob ampliores vtilitates,quas habet directa substitutio,quam fideicommissaria:vt tradit Barto.& Angel.in.l.centurio.columna secunda.ff.de vulga.& pupilla.vbi etiam Alexand.& latius Gulielm. Benedict.in repetitio.capitu.Raynuntius.de testa.in verbo.si absq; liberis moreretur la segunda.in tractatu compendiosæ vide quæ dicam in glo.sequenti.& in glo.super parte de linaje de su padre.

h ¶ *La tercera parte.* Hæc erat iure isto partitarum & de iure communi legitima filij.l.17.titu.primo.6.partita.& in autenti.nouissima.C.de inofficioso testamento.& ex hoc videtur reprobari hic communis doctorum opinio,in.l.centurio.ff.de vulga.& pupilla.qui sequentes ibi Barto.volunt,quòd substitutio compendiosa verbis directis facta à milite filio inpuberi,post pubertatem valeat,vt directa militaris & substitutus succedat in omnibus bonis patris exclusa matre etiam à legitima filij:licet Paul.de Castr.in.d.l.precibus.colum. penulti.concludat, nec per directam militarem post pubertatem posse legitimam tolli:nedum matri si ipsa exciitat:sed neq; aliis venientibus abintestato ad successionem filij,quod etiam tenet Alexand.de iure nouissimo autenticorum hodie procedere,licet non de iure antiquo digestorum quo poterat miles filium priuare legitima:quia etiam illo tempore poterat filium etiam sine causa exhæredare.l.fina.C.de inofficioso testamento.sed hodie dicto iure nouissimo statutum fuit,quod non posit exhæredari,etiam à milite,vt est magis communis opinio iuxta glossi.in.l. aduersus.& in l.fina.C.de inofficio.testamen.tenent Barto.& docto.in autentica. ex causa.C.de liber.præte.vnde videtur,quòd hodie non posit filio militis legitima tolli ex directa militari.Socinus verò in dicta lege centurio respondens ad hoc fundamentum Alexan. tenet opinionem Barto.& aliorum dicens, quòd licet facta sit correctio in actu odioso, vt non posit filius exhæredari: non sequitur quòd etiã facta sit correctio quã do filius est in substitutus & grauatus per substitutionem directam: & in materia correctoria stricte proceditur. Decius etiam in dicta.l.precibus.colum.penul.nume.25.tenet idem cum Socin.dicens,quòd etiam videtur quod alia sit ratio,vt posit miles ex directa militari filium priuare legitima,quam illa quæ colligitur ex dictis Alexan.videlicet quòd hoc sit ex natura ipsius directæ substitutionis:quæ est,quòd omnia bona absq; diminutione in substitutum transferantur,hæc enim videtur peculiaris natura directæ substitutionis.vnde secundum eum opinio quod ex hac directa filius priuetur legitima,indistincte videtur verior etiam de iure nouissimo vide ibi per eum & per Socin.in.d.l.centurio.char.penul.colum.3.approbatur ergo hic in ista.l.partitarum fauore matris existentis in medio opinio Azo.in summa.C.de impub.& aliis substitu.colum.3.versicu.compendiosa substitutio,vt directa militaris fauore matris obliquetur post pubertatem,& valeat iure fideicommissi:quam etiam tenet glo.in.d.l.precibus.in qua.l.satis hoc probatur,cui nulla responsio doctorum tenentium contrarium satis facit.& sic in fideicommissaria substitutione non comprehenditur legitima filij,vt in.l.quoniam in prioribus.& in.l.ex tribus.C. de inofficioso testamento.l.ii.titu.4.ea.parti. Aduerte tamen quòd cum hoc sit fauore matris, si mater non existat aliis hæredibus filij existentibus,quibus non debetur legitima,tales hæredes in totum excludentur à bonis patris militis ex directa militari,etiam quo ad legitimam debitam filio:per rationes de quibus.C. si tamen miles substitueret per verbum commune. veluti per verbum(substituo)tunc post pupillarem ætatem etiam matre non existenti in medio,traheretur ad fideicommissum,vt tradit Alexan.in.d.l.centurio.14.colum.versicu.ex prædictis.Aduerte, et quia in casu quo mater debet habere legitimam filij,videtur intelligi debere si filius hæreditatem patris adiuit,prout etiam habetur in.d.l.precibus.nã si non adiisset, succederet substitutus ex vulgari in compendiosa contenta:& matrem etiam à legitima excluderet : cum per vulgarem succedatur defuncto,non ei cui facta est substitutio. Instit.de vulga.substitu.in princip.& quæ notantur per glo.& docto.inal.ti. C.de institu.& substitu.

i ¶ *De linaje de su padre.* Intelligi debet de omnibus sepulchris tam familiaribus,quam hæreditariis.l.quia perinde.§.restituta.ff.ad Trebellia.l.familiaria.&.l.vel quæ.ff.de religios.& sumpt.fune.&.C.eodem.l.si sepulchrum.& sic substitutio compendiosa de qua in isto primo casu huius legis post pubertatem filij, fauore matris, obliquatur & valet vt fideicommissaria : quia si valeret vt directa militaris: iura sepulchrorum, tam quæ habentur à genere paterno,quam reliqua transirent in hæredem directum, vt habetur in dicta lege vel quæ. & in dicta lege si sepulchrum.quia tamen.l. ista isto casu voluit quòd ista substitutio obliquaretur, & valeret iure fideicommissi inde est,quod iura sepulchrorum ex parte patris siue hæreditaria, siue familiaria manere debeant apud matrem succedentem filio, & non transeant in substitutum:eò quia venit iure fideicommissi,vt in dicta lege quia perinde,quia fideicommissarius non est hæres, licet loco hæredis habeatur, idemq; erit dicendum in iure patronatus ecclesiæ:vt non transeat in substitutum fideicommissarium, vt not.Barto.in dicta lege quia perinde & ibidem Alexand.legens dictam.l. sub. l. quanuis. §. nihil. eodem titulo & in lege centurio.columna nona.ff. de vulgari & pupillari Ioann.de Imol.in lege si patroni.in princip.ff. ad Trebellia.

k ¶ *Todos los otros bienes.* Sed an prælegata,& donationes,quas pater fecit filio,venient ad substitutum,vel manebunt apud matrem, colliges. ex.l. Marcellus.§. quidam. & ibi per Alexand. ff. ad Trebellia.& ex.l.cum virum.C.de fideicom.& nota.hic cum dicit todos los otros bienes. nam probatur expresse matrem non posse deducere Trebellianicam ,vt etiam voluit glos. in.l. precibus. in glos. final.C. de impuber. & aliis substitu.& sic habes ex testamento militis non deduci Trebellianicã cõtra opinionem Barto.& docto.in.l.prima.§.in filij.ff ad Trebellia. quorum sententiam Soci. & Ripa. asserunt communem in.d.§.in filij Iason.in.l. in testamento. la prima. C.de testa.mi lita.& in hoc sequuta fuit ista.l. opinionem glo.in dicta lege præcibus.in glo.fin.cuius opinionem etiam asserebat esse communem Alexand.in.l. Marcellus.in princip. in tertio nota , ff. ad Trebellia. vide quæ dicam infra eadem lege.in glos.fina.

E si el moço,o la moça muere despues [f] de la edad sobredicha:estõce aura la madre[g] la tercera parte[h] de la heredad,de todos los bienes q̃ el moço heredo de su padre,e todo lo al q̃ gano de otra parte, onde quier q̃ lo ganasse. Otrosi las sepulturas q̃ le pertenescen de linaje de su padre: [i] mas todos los otros bienes [k] del finado,[a] deue auer el sustituto. Mas si el cauallero non auiendo fijos establescie-sse en su testamento por heredero alguno que non fuesse de los que descendiessen del,[b] estonce el sustituto que fuesse y puesto por las palabras sobredichas, [c] auria toda la heredad [d] del heredero,quando quier q̃ muriesse.[e] E si aql̃ que fizo la sustitucion, por las palabras sobredichas, [f] non es cauallero,e aquel aquien dan el sustituto , es menor de catorze años, si muriere este atal ante, que sea de edad de catorze años,seyendo varon:o muger de doze:aura el sustituto la heredad,e la madre non aura ende ninguna cosa.Mas si muriere despues desta edad,estonce el sustituto non heredara ninguna cosa [g] de los bienes de aquel en cuyo lugar fue sustituto:ante los deue auer la madre, si la ouiere,o sus parientes del muerto los mas propincos. Pero si este que non es cauallero dixesse assi, quando fiziesse su testamento:estableszco tal mio fijo por mio heredero,e quando quier que el muera sin fijos [h],dexole por sustituto en su lugar a fulano ome, o quiero que sea su heredero fulano:estõce si el muriere despues desta edad,estonce el sustituto non heredara ninguna cosa [g] de los bienes de aquel en cuyo lugar fue sustituto:antes

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquibus consiliis relatis,à Decio.in.d.l.precibus.vbi etiam refert alios istam opinionem tenentes glo.tamen in.§.qua ratione.inst.de pupilla.substitutio. tenet quòd si impubes moriatur in pupillari ætate,fit directa substitutio iure pupillaris ætatis.& ita valeat & matrem excludat:post pubertatem tamen obliquetur. & istam opinionē cōprobat & sequitur post alios quā plures, quos refert Alexand. in.d.l. centurio. colum. 2. & sequenti.& multi alij à decio relati in dicta lege precibus. columna vndecima Barto.in dicta lege centurio & in.d.l.precibus tenet primam opinionem,quando mater est in medio.& Bal.in.d.l.precibus.columna secunda.& multi alij:ita q̄ Franciscus de Aret.consi.159.dicat istam esse magis communem opinionē: alij verò dicunt magis communem opinionem esse contra Bar.contra quos insurgit Decius.in.d.l.precibus.dicens quòd non facile iudicari potest,quæ sit communis opinio.refert q; ibi quàm plures opinionem Bar.tenentes subdens quòd hæc opinio Barto.habet magnam æquitatem:& per illam iusto fœdere distinctionis opiniones concordari possunt.& quia incertum est de communi opinione,iudex qui habet iudicare de æquitate, deberet si posset componere cum matre,quòd ipsa habeat solam legitimam debitam iure naturæ:& non Trebellianicam.& quòd talis concordia,videtur iuridica in rebus valde dubiis,Gulielm.Benedict.vbi.S.colum.24.&25.audacter asserit opinionem glo.in.d.§.qua ratione esse communem ibiq; eam latè defendit,inducens aliquas absurditates,quæ resultarent,si opinio contraria teneretur.Vt dixi lex ista partitarum non decidit istum casum:sed casum quando fuit in compendiosa adiectum, si sine liberis moreretur,in quo casu etiam loquitur.d.capitulum.si pater.de testa.lib.sexto voluit q;.l.ista in hoc multum esset ponderis,vt etiam si substitutio tali casu concipiatur,etiam per verba directa, obliquetur post pubertatem iure fideicommissi:quæ tamen non obliquaretur,si non adito dicto verbo (substitutio compendiosa) etiam cum verbo (quandocunque) conciperetur,vt ista.l.dixit in præcedenti casu. Ergo videbatur concludendum quòd casus iste remaneat sub dispositione iuris communis,& quòd ista.l.non decidatur:imo ista.l.in fina.casu posset induci contra opinionem glos. in.d.§.qua ratione.cum velle videatur, quòd verbum (substituo) quod est commune,tunc intra tempora pubertatis inducat directam substitutionem: post pubertatem verò fideicommissariam, quando fuit facta si sine liberis moreretur,& non alias. Ego verò arbitror opinionem glos.in.d.§.qua ratione.esse veriorem, & magis accedentē voluntati testatoris,& dispositioni iurium & menti huius.l.partitarum: nam & si cum testator concipit substitutionem compendiosam sub verbo,si sine liberis moreretur,per verbum cōmune,vel directum:& posset dici sensisse de tempore post pubertatem,& non de tempore ætatis pupillaris,in quo non est verisimile pupillum habere liberos:nihilominus disponit intra pubertatem valere iure directo.& postea iure fideicommissi:à fortiori idem videtur dicendum,quando hoc verbum non fuisset adiectum & verba communia conueniunt tam directę quam obliquę substitutioni:vnde nimirum si mutatis temporibus mutetur ipsa substitutio ex mente testatoris.

pues de la edad sobredicha: [a] aura la madre del fisso de las tres partes de los bienes la vna,e las otras cosas [b] que de suso diximos,e todos los otros bienes [c] deue auer el sustituto de mano della,quando quier que muera el moço.

¶*Ley. XIII. De la sustitucion aque dizen en latin breuiloqua,como se deue fazer e que fuerça ha.*

BReuiloqua substitutio en latin,tāto quier dezir en romance,como segundo esta blescimiento de heredero que es fecho breuemente. [d] E tal sustitucion como esta se faze [e] en esta manera.Como si algund testador ouiere dos fijos menores [f] de catorze años,aquien estableſcieſſe por sus herederos diziendo assi:fago vos mios herederos a amos a dos:e establezco vos por sustitutos al vno del otro de so vno. E en la sustitucion q̄ es fecha desta manera contienen se quatro sustituciones: [a] dos vulgares e dos pupilares. Ca qualquier destos moços sobredichos, que non quiera entrar la heredad,o si la entrare,e muriere ante que sea de catorze años:aura el otro toda la heredad.

¶*Ley. XIIII. De la sustitucion que es llamada en latin fideicommissaria.*

Fideicōmissaria substitutio fit sic:talem hæredem instituo & rogo vel mando seu volo q̄ post tātum tempus restituat hæreditatem Titio:tunc institutus restituens potest sibi quartam Trebellianicā retinere:sed si adire recuset vel restituere:cogitur per iudicem ad instantiam substituti hoc facere.h.d.

Breuemente. l.cum in testamento.§.hæc verba.ff.de hæredibus instituendis.

Se faze. Fit etiam reciproca verbis de quibus in.l.si fundum sub conditione.§.his verbis.ff.delega.primo Barto.in.l.Lucius.colum.1. ff.de vulga.& pupilla.vbi etiam vult quòd fiat etiam iuxta formam l.Titius.ff.de hæredib.instituen.quid autem si fiat vltimo morienti,an ex hoc inducatur reciproca substitutio,vide.l.Titia Seio.§.Seia.ff.de lega.secundo plene per docto.signanter Socinum in.l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebellia.& .l.vel singulis.ff.de vulga.& pupilla.&.§.vel singulis. Instit.de pupilla.substitutio. & vltra prædicta ad materiam.d.§.Seia libertis.quæ est multum practicabilis vide Socin.consilio.13.ad fin.volu.primo.& consi.238.penul.& fin.colum.2.volu.& eodem volu. vbi latissimè consil 249.colum.4.5.6.& 7.& consi.104.col.5.&7.3.volu.vbi vide etiam Decium consil.238.in prin.dubio.& vide q̄ not.Bar.in.l.quandiu.la tertia.ff.de acquir.hęredita.& not.consilium Alexan.91.volu.1.& eo.volu.consi.105.& consilio.14.vol.quarto col.penult.& fi.

Dos fijos menores. Adde.Liam hoc iure.ff.de vulg.& pup.& ponit de filiis gratia exempli,& vt ostendat quatuor substitutiones sub ista breuiloqua contineri nam etiam extraneis ita substitui potest.l.cū

¶*Lex. 13.*

Breuiloqua substitutio sit sic:talem & talem filios meos hæredes instituo & eos inuicem substituo & tunc si ambo sunt impuberes contineat duas pupillares & duas vulgares substitutiones:ita quod aliquo eorum non adeunte admittitur alius pro vulgari:& si adeat & in pupillari ætate decedat admittitur substitutus per pupillarem substitutionem.h.d.

¶*Lex.14.*

Fideicommissaria substitutio fit sic:talem hæredem instituo & rogo vel mando seu volo q̄ post tātum tempus restituat hæreditatem Titio:tunc institutus restituens potest sibi quartam Trebellianicā retinere:sed si adire recusat vel restituere:cogitur per iudicem ad instantiam substituti hoc facere.h.d.

En fe. Adde.§.1.&.§.fi.inst.de fideicommiss.hæredi. & q̄d habetur in.l.fin.C.de fideicom.

Establezco. Est enim necessaria hæredis institutio,vt in.§.in primis. inst.de fideicommiss.hæred.& hoc quando constat voluisse testatorem facere testamentum:alias secus.vt in.§.præterea.inst.eod.hodie in regno indistincte tenebit fideicommissum & si constet testari voluisse,& nullam fecerit hæredis institutionem,vt colligitur ex.l.1.tit. 2.lib.5.ordina.rega.

Ruego. Quecunq; verba siue deprecatiua siue præceptiua sufficiūt, vt hic&in.l.omne verbum.C.commu.de lega.& in.§.fi.inst.de singul.reb.per fideicommiss.relict.l.fœuola.ff.ad Trebellia.

Tanto tiempo. Intellige si testator ita voluit nam si iuberet statim hę reditatem restitui,adimplendum ita esset,vt in.§.cum igitur.inst.de fideicommiss.hære.quid autem,si quis grauetur de restituendo post

in testamento.§.hæc verba.ff.de hæredib.instit.item ideo hic dixit menores de quatorze años:quia aliud esset,si vnus filiorum esset pubes:alter verò impubes,vt in.d.l.iam hoc iure.& l.2.&.l.quāuis.C.de impube.& aliis substi.l.in testamento.C.de testa.mili.& potest contingere ista disparitas tripliciter: nam aliquando hæc substitutio fit personis disparib⁹ ab initio &semper, aliquando p̄sonis disparibus ab initio: sed non semper: putà, qa eis postea superuenit equalitas, aliquādo fit p̄sonis paribus ab initio, quib⁹ postea inæqualitas cōtingit, quæ singula prosequitur per Guliel. benedict. in repe.c.Raynutius.de testa.super verbo si absq; liberis. la. 2. in tractatu breuiloquę col.13.cum sequentibus.Et aduerte,quia quando vnus filiorum esset pubes,alter impubes,licet in breuiloqua seu reciproca substitutione adiungeretur compendiosa:vt quia testator dixerit,quandocunq; decesserint:tamen propter vniformē determinationem talis reciproca cum compendiosa non continebit pupillarem substitutionem,vt est de mente Bar.in.l.Lucius.col.2.versi.sed quæro quando.ff.de vulg.& pupil.& tenet Ang. in consi.151.incipit quidam Nicolaus.& Petrus de Anch.consi.68.incipit subtiliter,& ad plenum.& Socin.consi.290.incipit q̄n præsens consultatio.volu.2.col.2.vbi dicit istam esse veram & communē conclusionem.& adde in ista materia,quæ dixit Alex.post Bart.in.d.l. Lucius.col.3.versi. quid autem si testator.

Quatro sustituciones. Item etiam poterit esse,q̄ contineat octo,vt si fierent duobus filiis impuberibus mente captis,si substitutio concipiretur per hęc verba quandocunq; decesserint eos inuicem substituo nam contineret duas vulgares & duas pupillares & duas exemplares & duas fideicommissarias Bar.in.d.l.Lucius.col.2.ff.de vulga.& pupil.& est communis conclusio secundum Alex.ibi & istę substitutiones sunt expressę generaliter licet tacitę specialiter secundū Bart. in.d.l Lucius.& limita secundū Alex.ibi in verbo subsequenter quærit hic Bar.Quid autem si cum reciproca non iungeretur cōpendiosa est tamen clausula codicillaris in testamento vbi tātum continef reciproca,an virtute clausulę codicillaris substitutio reciproca comprehendat fideicommissariam?Socinus consi.6.volu.3.incipit in prę senti consultatione tenet q̄ sic in prima.& in.2.col.quem vide distinguentem in hoc post Philip.Corne.in.l.si frater.C.de fideicommiss. & volentē,q̄ in clausula codicillari dicatur,q̄ si non valet vel valebit iure directo,valeat iure fideicommissi vide ibi per eum.

certum tempus,veluti post mortem suā alteri:& interim sic grauatus deportetur,seu eius bona publicentur,an fiscus capiet bona vsq; ad mortem naturalem condemnati,& postea restituet, vel an fideicommissarius posset statim condemnatione facta petere bona iure fideicommissi?text.est q̄ interim fiscus capiat in.l.statius florus.§. Cornelio feli. ff.de iur.fisci.&.l.ex facto.§. ex facto.ff.ad Trebellia. facit. l. diui fratres. ff. de iur.patro.& q̄ hui⁹ l.argu. &.d.§. Cornelio Feli.no.Bald.in l. antiquitas in fi.C.de vsufru. Limita tamen istam cōclusionē, nisi testator prohibuerit alienationem præcipiens,vt bona remanea in familia,seu si constaret ipsum voluisse,quòd bona etiā vinēte instituto non transirent in alium:nam tunc stat im admitteretur fideicommissarius,& fiscus excluderetur.l.imperator.in princ.& ibi Barto.ff.de fideicommiss.libera.& tradit latè & notabiliter Alexand.quem vide primo volumi.consilio.23.incipit optime consideratis. Item & si gratuatus restituere hæreditatem post mortem suam, intret monasterium,licet censeatur mortuus mundo,vt in.l.deo nobis.C.de episcopis & cleri. non tamen admittetur substitutus,nisi eo naturaliter mortuo.l.cum pater.§.hæreditatem.ff.delega. secundo Bartol.in.d.§.Cornelio Felici.quòd intelligit & limitat Bartol.in.d.§.hæreditatem.nisi intrasset monasterium minorum,qui nec in particulari neque in communi possunt habere proprium.per Clementinam exiui de paradiso.de verbo.significa.&idem vult Ioan.de Platea.in.l.1. C.poen.fisca.eredi.præferr.ad fin.lib.decimo.C.& fideicommissum relictum simpliciter post mortem aliquorum,an intelligatur post mortem omnium,vel an admittatur substitutus statim ad partem cuiuslibet morientis?vide.l. Lucius.§. Caio.ff.ad Trebellia.&.l. cocidillis.in princip.& ibi Barto.notabiliter.ff. delegat.secundo.&.l. hæredes mei.§.cum ita.vbi Barto.& docto.ff.ad Trebellia.& communis videtur resolutio,quòd si substitutio fiat post mortem plurium,etiam in tota hæreditate substitutus admittatur, post mortem cuiuslibet ad illius partem:cum hæc pluralitas resoluatur in plures singularitates.l.falsa.§.fina.ff.de condition.& demonstratio. l.secunda.ad finem.ff. de condit.institu. quæ tamen conclusio limitatur,nisi adsit persona, quæ ex verisimili mente testatoris fit substituto præferenda: tunc enim mors omnium erit expectanda,& inter substitutos censebitur substitutio reciprocè facta,ex ratione.l.penulti.C.de impuber. & aliis substitutio. vbi Alexand. & Decius.colum.penultima.Barto.& Imol.in dicto.§.cum ita.vbi Socin.fatetur hanc esse communem opinionem & adde Curtium Iuniorem consilio quadragesimotertio numero nono.Aduerte etiam quod fideicommissum in dubio videtur relictum ab ipso instituto,licèt post eius mortem relinquatur.l. cohæredi.verficu. quòd si hæredem & ibi not.Barto.ff.de vulga.& pupilla.& probatur in.l. duodecima.§.eodem.An autem fideicommissum relictum post certum tempus,vel sub conditione posit restitui ante diem,vel pendente conditione? vide notabi. & magistralē text.in.l.filius familias.§. Diuus Seuerus.ff. de legat.primo. & ibi Bart.&.l. post mortem.C.de fideicom.

Todo omē. Ita quòd habeat testamenti factionem actiuam,vt subiicit:de quibus habes.in.l.3.titu.primo.ead.partita. & per glo.in.l.si quæramus.ff.de testa.per Abb.in rubri.de testa.

A cada vno del pueblo. & etiam ipsis ciuitatibus & populis.l.omnibus.ff.ad Trebel.& etiam collegiis vel ecclesijs ęterisq; piis locis.l.1. C.de sacrosc.eccle.Itē & fratrib⁹ ordinis minorū, nō vt bona retineāt sed vt illa vēdāt,vt pretiū in alimēta,seu aliā necessitatē suā cōuertāt, secundum Bar.Alex.& docto.in.l.apud Iulianum.§.fin.ff.de lega.1. quos sequitur Abb.in.c.recolentes.de stat.mona.vbi dicit, quòd si

Universidad de Deusto
Biblioteca

emptorem non reperiret, tenerentur illa bona dare pro deo, vel aliter extra manus ponere & omnino dimittere. Et aduerte quòd si relinqueretur fideicommissum omnibus hominibus talis ciuitatis, vel loci: videtur relictum non ipsi ciuitati, sed singulis habitatoribus ciuitatis. l.1. in fin. ff. de colleg. illici. & per istum text. hoc asserit Guliel. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. de testa. super verbo. si absq; liberis moreretur. la. 2. col. 4. sed contra hoc est tex. in. l. ciuibus. ff. de rebus dub. vbi habetur q̃ legatum factum ciuibus, ipsi ciuitati videtur relictũ: per ciues nanq; ciuitatis ciuitas repræsentatur. l. Lucius. §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet Abb. in. c. requisisti. circa fin. de testa. & vt considerat Socinus. in. d. l. ciuibus. cum legata fiant ob merita præcedentia vt in. l. nec adiecit. ff. pro soc. & in. l. qui filiabus in princi. ff. de lega. 1. ideo potius cẽsetur factum legatũ ciuitati, in qua possunt cadere merita præcedentia: quæ tamen non possunt considerari in particularibus ciuibus omnibus, vnde in dubio hoc est sequendum, secundũ eum. Procederet ergo dictum Gulielm. quando ex coniecturis alias constaret non ciuitati: sed hominibus ciuitatis fideicommissum fuisse relictũ: qũ tamen vniuersitas seu collegium esset reprobatum: tũc non collegio: sed ciuibus deberetur. l. cum senatus. ff. de reb. dub. si verò fideicommissum relinquatur canonicis talis ecclesiæ: tunc non ecclesiæ: sed ipsi collegio canonicorum acquireretur secundũ Abb. & Cardina. q. 10. in. d. c. requisisti.

a ¶ *Defendido.* vt quia est incapax passiuè iuxta id q̃ habetur in. l. 4. titu. 3. supra eod. parti. & per glo. in. §. legari inst. de lega. & ex ista. l. videtur approbari opinio glo. in. l. eam quam. super verbo coguntur. C. de fideicom. quæ ibi approbatur per docto. communiter vt non valeat fideicommissum vniuersale relictum ab incapace instituto, quando in totum erat incapax, & si grauetur, vt statim restituat. qd etiam videtur fuisse de mente Azo. in summa. C. ad Trebellia. col. 1. versi. quid si institutus, licet non bene se firmet & eius fundamenta reassumpsit glo. in. d. l. eam quam. vbi Bal. hoc tenet expresè in spurio à patre instituto. & idem tenet Ioan. de Imo. in. l. si quis solidum. ff. de hæred. instit. & Alexan. in. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebellia. contra Nico. de Neapol. qui tenebat contrarium. Aduerte tamẽ: quia cum præcipuum fundamentum gl. & doctorum sit, q̃ cum institutio non valeat, quę est initium & caput testamenti, vt inst. dele. ga. §. ante hæredis &. S. ead. parti. tit. 3. in summa nihil in testamento scriptum valere debeat. l. proxime. ff. de his quæ in testa. delen. attenta ista ratione. videtur q̃ attento iure regni, de quo in. l. 1. tit. 2. de los testamentos. lib. 5 ordinaꝛ. rega. q̃ illa opinio communis non procedat: cum velit dicta. l. ordinamen. q̃ etiam deficiente hæredis institutione legata, & fideicommissa debeantur: & licet illa. l. dicat, si el heredero no quisiere acceptar. &c. idem videtur velle, & si adire nõ poterit propter incapacitatem, vel alias sicut videmus sub intelligi in illo verbo (substitutionis vulgaris) si hæres non erit: siue hoc eueniat ratione nolentatis, vel impotentiæ: cum eadem sit ratio, vt tradit Barto. in. d. §. §. fina. ff. de libe. & posthumis. vbi ponit exemplum in spurio instituto. Item etiam, quia substitutio in casu noluntatis includit casum impotentiæ. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthumis. l. fina. secundum lecturam Rayne. & Bartol. C. de institutio. & substitutio. & dixi in lege secunda supra eodem. in glos. super verbo. esso mismo. & quod dixi in filio spurio instituto, attẽta æquitate canonica capituli cum haberet. de eo qui dux, in matri. quam poll. per adul. quam etiam visa fuit sequi. l. quinta titu. decimonono. 4. partit. & ibi dixi non procederet dicta communis conclusio, eo q̃ sit capax respectu alimentorum & ita tenet Alexan. in. d. §. hi qui solidum.

b ¶ *Este que es rogado.* Et si conditio fideicommissi veniat post mortem grauati, tenentur hæredes grauati. vide per Barto. in. l. sed si sic. ff. de lega. tertio. & Alexan. consi. 22. ad fin. 3. volumi. & quid si dies eedat viuente fideicommissario, qui postea decesit ante aditionem vel coactionem? vide. l. ille à quo. §. 1. vbi glo. & docto. ff. ad Trebel. & l. Seyus saturninus. eo. titu.

c ¶ *La herencia.* Et an in restitutione talis fideicommissi veniant prælegata? vide. l. Marcellus. §. quidam. & ibi Barto. & l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebellia. & tetigi. S. eod. in. l. 12. & vide. l. cum virum. C. de fideicom. vbi glo. distinguit an prælegata præcedant fideicommissum, vel sequantur: quæ ibi communiter approbatur. & idem per glo. in. d. §. quidam liberis. vbi Alexan. dicit istam esse communem opinionem. Et aduerte quod eo casu, quo alias prælegata non veniunt in restitutione fideicommissi, vt est quando facta fuit mentio de portione hæreditatis, vt in. d. §. quidam liberis. tamen quando maior pars hæreditatis continetur in prælegatis, veniunt prælegata in fideicommissum: quia talia prælegata in effectu succedunt loco portionis hæreditatis secundum Bart. in. d. l. quid ergo. la. 2. per illum text. ff. de lega. 1. & in. l. ex parte. §. intestatus. ff. famil. herciscẽ. & in. d. §. quidam liberis. Bald. in. d. l. cum virum. col. 2. & istam dicit esse communem opinionem Decius. consil. 254. incipit viso puncto. vbi hoc eleganter extendit & si prælegata facta sint aliquibus, vt faciant de eis ad voluntatem suam. vide ibi per eum debita tamen à testatore hæredi, licet prælegentur nõ veniunt in restitutione fideicommissi: nisi specialiter dicatur. & tunc quarta Trebellianica ad talia debita sufficiat, vt in. l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. donationes vero, etiam, quæ morte defuncti confirmatæ fuerunt, non veniunt in restitutione fideicommissi. l. sequens quæstio. ff. de leg. 2. nisi sint testamento confirmatę vel sit specialiter dictum, quod verò datur hæredi causa conditionis implendæ, non venit in tali restitutione. l. qui hæredi. §. 1. & ibi Barto. ff. de conditio. & demonstra. & quid in donatione inter viuos, quę sit filio vide per Bal. in. d. l. cum virum. versicu. quæro nunquid. in substitutione hodie per. l. 17. in ordi. tauri. in tertio teneret donatio facta filio in potestate, vt dixi in. l. 2. titu. 4. 5. partita. vnde non veniret in restitutione fideicommissi. Item non veniunt in restitutione fideicommissi ea, quæ quis iudicio defuncti, non percepit. l. cùm quis. & ibi Bar. ff. de dot. prælег. & non veniunt nisi ea, quæ quis habet ex vltima voluntate. l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & per Iaso. in dicta. l. cum virum: venit tamen quod hæres debebat defuncto vide. l. penulti. in princip. ff. ad legem falcid. Quid autem de eo, quòd capitur ex substitutione vulgari, pupillari, vel exemplari, compendiosa vel ex iure accrescendi? vide per Barto. in dicta lege Marcellus. §. quidam. vbi etiam vide per Paul. de Castr. quid si captum sit ex alio fideicommisso vniuersali. & adde quòd not. Bartol. in. l. liberto. §. filium. ff. de annu. lega. & Decius consilio. 90. incipit visis duobus consiliis & Bartolus in. l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. ad Trebellia. Bald. in. l. ex tribus. C. de inofficioso testamento. & in dicta lege cum virum. & an veniat hæreditas delata seruo hæreditario? vide. l. quidam ita. §. si quis. ff. ad Trebellia. & an veniant fructus percepti iacente hæreditate? vide per glos. in. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebellia. & glos. in. l. in fideicommissi. in princip. in verbo (non lucrum). ff. de vsur. & per Alexand. in. d. l. in fideicommissaria columna quinta. vbi concluditur quòd venient tales fructus in restitutione fideicommissi. & vide in materia regulam, quam ponit Barto. per glos. ibi in. l. si patroni. ff. eodem. & eodem titulo. l. debitor. §. fina. & an veniat dos per patrem data, vel promissa filiæ? vide. l. à filia. & ibi Paul. de Castro. ff. eodem. & vide omnino quòd no. Bartol. in. l. scęuola. ff. eod. an autem veniat, quòd ex pacto de reuendendo hæres habuit vide per Decium consil. ducentesimotrigesimooctauo. incipit proponitur, quòd nobilis domina. colum. fina. vbi consuluit quòd fic quia facta recuperatione dicuntur esse apud hæredem ex causa prima. allegat Barto. in. l. in diem. ff. de aqua pluu. arcend. debet tamen fideicommissarius secundum eum soluere pretium quod dedit hæres: quia videtur reemisse de suis pecuniis, prout. in dubio præsumitur, vt not. Barto. per illum tex. in. l. secunda. C. pro socio. & an quæ reperiuntur in hæreditate grauati præsumantur fuisse hæreditatis, quæ fuit relicta per fideicommissum, tangit Socinus consilio ducentesimoquadragesimonono. colum. fina. secundi volumi. incipit materia præsentis consultationis, faciunt not. a. per Andre. de Yserni. de controuer. inter mascu. & fœm. de beneficio. col. fina. & per Specula. titu. de loca. §. nunc aliqua. versicu. quinquagesimonono. & 60. & quæstione. 76. & quæ Decius. consilio. 146. tertio dubio. & Alex. consilio. 55. columna octaua quarti volumi. Socinus consilio. 167. antepenul. & pe. colum. secundo volu. & an id, quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo quod sibi debet restitui iure fideicommissi? vide Bar. q̃ sic per text. ibi in. l. liberto. §. filium. ff. de ann. lega.

d ¶ *El otro.* Et si viuente fideicõmissario fideicõmissum sit delatum, transmittitur ad hęredes, secundum Bar. qui bene hanc conclusionẽ probat, & sequunt ibi doct. in. l. cũ filio. in prin. ff. deleg. 1. & limita & intellige, vt per Bar. & Pau. de Cast. in. l. quidã ita. in princ. vbi bonus tex. ff. ad Trebel. fideicommissum verò conditionale ante euentum conditionis, non transmitteretur, vt in. l. vnica. §. sinautem sub condi tione. C. de cadu. tol. quod etiã gl. in. l. vnica. C. de his qui ante apert. bu. voluit procedere, etiã si esset de liberis ad liberos. & ita cõiter tenetur contra glo. quæ contrarium voluit in. l. is cui. §. fi. ff. de actio. & obligatio. vt adducit Bald. in. l. si in personam. C. de fideicommiss. & Guliel. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. super verbo si absque liberis. la. 2. in tractatu fideicommissariæ substitutionis, folio totius repetitio. 342. columna secunda: non potest tamen ius fideicommissi vniuersalis cedi & delegari. & sic procuratori in rem suam non potest fieri restitutio si deicommissi, vt probatur in. l. si mulier ita dotem. §. ex asse. ff. de iure dot. dicit tamen Ange. in. l. apud Iulianum. §. vtrũ. ff. ad Trebellia. & sequitur Paul. de Castr. in. l. restituta. in princ. eodem titul. quòd procurator in rem suam vt cessionarius, cui fideicommissarius cessit iura sua, bene potest petere vt cedenti fiat restitutio ad commodum cessionarij, licet non possit petere, vt fiat sibi per. d. §. fi ex asse. & quòd ita obtinuit bononiæ. Aduerte tamen, qd de æquitate iuris canonici, vt inferius tangam: non videtur opus esse aliqua actuali verbali, vel reali restitutione fideicommissi: imo illo die fideicommissi cedente hæreditas transit ipso iure in fideicommissarium substitutum, vt est text. & ibi ad hoc ponderauit eũ. Bald. col. 6. in capit. in præsentia. de probatio. & secundum hoc iura iam competentia fideicommissario cedenti transirent in cessionarium, qui posset petere: vt actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum à dispositione. d. §. ex asse & à doctrina Angel. ad quod faciunt dicta Paul. de Castr. in. l. qui ita. §. primo. ff. ad Trebellia. super glo. quæ incipit ergo. procuratori tamen fideicommissarij habenti ad hoc speciale mandatum, bene potest fieri fideicommissi restitutio: & tunc iura recta via in fideicommissarium transeunt: nec momento resident apud procuratorem. d. l. qui ita. §. 1. ff. ad Trebellia.

a ¶ *La quarta parte.* Hæc vulgo dicitur Trebellianica, quæ inducta fuit per senatusconsultum Pegasianum, vt in. §. sed quia Inst. de fideicommiss. hæredi. & de ista habetur. ff. & C. ad Trebellia. & in capit. Raynuntius. de testa. & c. Raynaldus. de hac etiam habetur in. l. fin. tit. 11. ea. parti. vbi vid. quæ in materia huius quartę deo dante dicã. §. quia autẽ. inst. de fideicommiss. hæredita. l. quia poterat. ff. ad Trebellia. q̃ si adiret sponte cogeretur hæreditatem restituere, actione directa vel vtili ex eo testo. glos. in. l. restituta. §. 1. ff. ad Trebellia. & in. l. ex ea. C. eod tit. Barto. in. l. si legatarius. §. 1. & in. l. non est cogendus. ff. ad Trebellia. & quando seruus instítutus posset cogere hæredem adire, vide distinctionem. Barto. in. l. si res aliena. §. seruus. ff. ad Trebellia. & hæres qui coactus adiuit, potest cogere fideicommissarium, & eius hæredem, vt hæreditatem recipiat: & si hæredem non reliquit, bona vendi debent, & creditoribus assignari. l. postulante. in princip. ff. eod. hæres nanque debet manere sine incommodo. l. quia poterat. eodem titu. vbi etiam habetur, q̃ hæres, qui coactus adiit, non habet quartam Trebellianicam adde. l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. eod. & ab illa. l. quia poterat vsq; ad. l. ex facto. videbis multa circa istam coactionem hæredis. & in. l. nam quod. §. qui compulsus. videas per Pau. de Cast. vsq; ad quod tempus possit pœnitere recusans adire, vt possit habere hanc quartam & legit illum. §. sub. l. apud Iulianũ. an autem qui coactus adiit, non solũ perdat quartam. sed etiam ius dicendi fideicommissum esse nullum, videtur de mẽte Barto. in. d. l. apud Iulianum. §. si de testamento. ff. ad Trebellia. q̃ etiã perdet istud ius dicẽdi nullum, qđ Paul. de Cast. dicit ibi esse singulare: si tamen esset verum & de veritate huius dicti, dicit se dubitare: & non decidit. tu vide illum text. nã ex eo deciditur ista quæstio meo iudicio, vt licet hæres coactus adeat, adhuc possit dicere de nullitate fideicõmissi: hodieverò in regno isto propter dispositionẽ. l. 1. ordina. ti. 2. li. 5. l. 1. ex ipsa lege hærede nolente adire, vel repudiante: hæreditas vadit ad substitutũ fideicommissariũ, vnde cessabunt hodie istæ subtilitates & anfractus iuris cõis super coactione hęredis adire nolentis, & illi circuitus inanes, in quo. d. l. ordinamenti sequuta fuit æquitatẽ iuris canonici, de qua dixi. S. in glo. super parte. al otro secundũ quã æquitatẽ vt dicit Guliel. benedict. in. d. ver. si absq; liberis. iudicat in parlamento Tholosæ, erant etiam de iure antiquo aliqui casus, in quib[a] actiones transibant in fideicommissariũ, etiã absq; alia restitutione, quos vid. in. l. pe. §. cum autẽ. & ibi per gl. C. ad Trebelli. & per Alex. in. l. 1. §. sed & quotiens. ff. eo. in quibus neq; etiã in aliis hodie de iure regni nõ transit possessio, nisi restitutione facta glos. ff. in. d. §. sed & quotiens. cum aliis allega. per Bal. in. d. l. pe. in. q. finali.

como el testador mando: sacando ẽde la quarta parte[a] de toda la herencia, q̃ puede tener para si. E esta quarta parte es llamada, en latin trebellianica. E si este que assi fuesse estableſcido por heredero, nõ quisiesse rescebir la heredad, o despues que la ouiere rescebido non la quisiere entregar al otro, puede le apremiar el judgador[b] del logar, que lo faga.

Titulo. VI. De como los herederos puedẽ auer plazo, para cõsejarse, si tomaran aquel heredamiento, en que fueron estableſcidos herederos o non: e como se deue fazer el inuentario. Otrosi como deue ser la muger guardada, despues de muerte de su marido, quã do dizen quo finco preñada del.

PEligros e trabajos muy grandes alas vezes vienẽ a los herederos, quando son dañosas las herẽcias en que fueron estableſcidos: e mayormẽte si las debdas, e las mãdas, que son a pagar, son mayores, e mõtan mas, de quanto vale el heredamiẽto. E por desuiar los herederos deste peligro e deste daño: touieron por bien los sabios antiguos, que pudiessen ante auer consejo que rescibiessen la heredad, si les era pro, o daño en tomar la. Onde pues mostramos en los titulos ante deste, de como los herederos, puedẽ ser estableſcidos en los testamentos: queremos aqui dezir, de como pueden demãdar plazo, para demandar consejo, si rescibirã la heredad en que los estableſcieron. E mostraremos que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demandar. E aquien. E quãdo: e quanto tiẽpo deue ser otorgado, para tomar consejo. E en que manera deue tomar la herencia del finado, si el entẽdiere q̃ le es prouechosa, o desechar la, si la non quisiere.

¶ *Ley. 1. Que cosa es plazo quel heredero deue auer, para conseiarse si tomara la herencia, o non e aque tien pro, e aquien lo puede demandar, e aquien non.*

DEliberare en latin, tanto quier dezir en romance, como auer ome acuerdo por si mismo, o con sus amigos, [c] si es bien de fazer aquella cosa, sobre que tomo plazo para consejarse. E tiene grand pro [d] este de

Titulus. 6.

¶ *Lex. 1.*

DEliberare idẽ est quòd cũ amicis consilium an recipiat hæreditatẽ quis habere: & prodest vt informet deliberans an sit ei lucrosa vel dãnosa hæreditas: qm̃ deliberationẽ põt habere is cui hæreditas est delata: sed si seruus est institutus eius dñs petere debet deliberationẽ & si minor, eius curator: & debet peti ante aditionem hæreditatis, h. d. col. 1. ver. deliberare.

c ¶ *Con sus amigos.* Sequitur dicta Azo. in summa. C. de iure deliber. col. 1. ver. deliberare.

d ¶ *Grand pro.* Deliberatio indiscussos hominũ calores refrenat: & à malo iudicio retrahit. c. anteriorũ. in prin. & ibi Archidia. 2. q. 6. & in auten. de appella. & intra q̃ tempo. colla. 4. in princ. & vide Aristotel. 6. æthicorũ. c. 7. & dicit Bal. in. l. cùm precũ. C. de libera. cau. q̃ vbi præcessit deliberatio præsumitur, q̃ confessio fuit facta ex certa sciẽtia. & adde Bal. in. l. accusationẽ. col. 3. C. de accusatio. & glos. in. c. si quis iratus. 2. q. 3. dicentem per tex. ibi q̃ ibi non erratur vbi ex deliberatione aliquid fit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libramiento a los que son establescidos por herederos en testamento de otri, e avn a los otros [a] que han derecho de heredar, por razon de parentesco, los bienes de alguno que muriesse sin testamento. Ca en tal plazo como este, pueden ver si tomando la herencia, les viene ende, pro, o daño. E deuen demandar los herederos plazo, para esto al Rey, o al juez del logar, do es la mayor partida de la herencia [b] del finado. E este plazo deuen demandar, ante que se otorguen [c] por herederos de palabra o de fecho. Otrosi, les pueden pedir, que les fagan mostrar las cartas, [d] e los escritos, que pertenescen a la herencia, porque ellos se puedan mejor consejar. E estas cosas dezimos, que puede pedir los herederos, quãtos quier que sean vno, o muchos. Fueras ende, si alguno dellos fuere sieruo [e] de otri. Ca el

a ¶ *A los otros.* Idem dic in fideicommissario vniuersali, in quem transeunt omnia onera, secundum Barto. & Paul. de Castr. quem vide in l. 1. §. ait prætor. ff. de iur. deliber. licet legatario non datur, vt ibi dicit glossi.

b ¶ *La mayor partida de la herencia.* not. hoc quia non ita bene aperiebatur per. ll. iuris communis, q̃ terminus ad deliberandum peti debeat corã iudice, vbi est maior pars hereditatis facit l. si fideicommissum in principio. ff. de iudi.

c ¶ *Ante que se otorguen.* Adde l. si curatoris. C. de iure delibe.

d ¶ *Las cartas.* intellige tam de debitis quam de creditis. & vt exhibeantur instrumẽta creditorũ hereditatis fiet proclama, vt infra tale tempus exhibeantur vt hereꝫ deliberãs posit inspicere vt dicit glo. Bar. & Pau. in l. Aristo. ff. eo. & post terminum non audient creditores si non exhibuerint. l. 1. §. cum igitur. ff. si cui plus quam per. l. falci. & facit secundum Ange. in d. l. Aristo. q̃ si actor in libello faciat mentionem de aliquibus instrumentis, posit petere reus: vt illa exhibeat: vt deliberare possit, & q̃ alias non tenebitur respondere. & est practica Innocen. in c. 1. de probat.

e ¶ *Sierue.* Et si delata sit hæreditas monacho, Abbas & non monachus petet tempus ad deliberandum: cum iura loquentia in seruis, locum habeant in monachis secundum Innocent. in capitu. cum olim. de priuile. maxime quia & Abbas solus potest adire hæreditatem sine monacho, vt not. Inn. in c. 1. de proba. in fin. glos. magnæ Paul. de Cast. in. l. 1. ff. de iur. deliber.

f ¶ *Menor de veynte y cinco años.* Non ita bene expressum reperies de iure communi. nam. l. ait prætor. ff. eod. loquitur in pupillo, & non in adulto: imò videbatur, q̃ sicut adultus per se potest adire hæreditatem, vt in l. puberem. C. de iure deliber. l. 22. eo. in fi. ita etiam posset petere terminum ad deliberandum: vnde videtur q̃ ista. l. debeat intelligi in adulto habente curatorem. l. si curatoris. C. de in integr. resti. nimo. nam si non haberet: sicut posset adire, posset etiam à iudice petere tempus ad deliberandum.

¶ *Lex. 2.*

Quando tempus deliberandi petitur à rege: Rex concedit annum: sed si petatur à iudice loci, vbi est maior pars bonorum hæreditatis: indulget nouem menses. vel minus, si sibi visum fuerit: non tamen minus, quàm centum dies: & si hæres intra tempus deliberationis indultum moritur eius hæres habebit reliquum tempus quod superest. Si verò post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis eius hæres repellitur, si autem erat de liberis admittitur hęres eius tempore lapso non obstante. h. d.

g ¶ *Vn año.* Ortum habet à l. 1. fi. §. & hæc quidem. C. de iur. deliberan.

h ¶ *Nueue meses.* An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus. vt in. l. 1. per totum. & in. §. largius. ff. de successo. edict. & iubetur iudici in præfixione huius termini imitari prætoris edictum, vt in. l. si quis instituatur. §. 1. ff. de hæred. instituen. docto. communiter velle videnꝫ, q̃ non posit minus anno dari liberis: vt tradunt Alex. & Iason in rubrica. C. de succes. edict. sed Ludo. Ro. in. l. quandiu. institutus. ff. de acquir. hæred. & consi. 493. incipit in casu consultationis propositæ aduertendum. vult, q̃ non habita distinctione inter hæredem suum vel extraneum: hodie tantum dentur nouem menses per tex. in. l. fi. §. sed quia quidam. C. de iur. delibe. Ad quem tex. respondent Alex. & Iaso. vbi. S. quòd loquatur in extraneo hærede, videtur de mente huius. l. partitarum, q̃ tam hæredi de liberis, quam extraneo tantum assignentur nouem menses: & non annus ille, qui dabatur de iure prætorio ex eo: quia ista. l. vt patet ex fine loqui videtur in vtroque: & qa iste. ll. partitarum non curarunt de illis bonorum possessionib⁹, inductis à iure prætorio.

que tal fuesse non lo puede fazer ante lo deue demandar su Señor por el. Otrosi, quando alguno de los herederos, fuesse menor de veynte e cinco años, [f] non podria el demandar, por si tiempo, para demandar, e auer este consejo: mas deue lo demandar por el, aquel que lo ouiere en guarda.

¶ *Ley. II. Quanto tiempo deue ser otorgado por plazo a los herederos, para auer el consejo sobre dicho.*

VN año [g] de plazo puede el Rey dar a los herederos, en q̃ se cõsejen, si quisieren tomar la herẽcia, en q̃ son establescidos o nõ: mas los otros juezes, les deuen dar nueue meses. [h] Pero si entẽdiere q̃ en menor tiempo, se podria acordar, bien les pueden mẽguar este plazo, dãdo les cient dias [i] a lo menos. [k] E si por

i ¶ *Cient dias.* ad. l. 1. itaque. ff. eodem. sed an post lapsum termini assignati poterit, si adhuc vi uat adire, ex cum glossi est q̃ non in. l. quandiu. institutus. ff. de acquir. hære. licet nullo assignato termino perpetuo posit adire. l. licet. C. de iure deli. glos. in l. cũ antiquioribus. C. eo. & tenet Azo. in summa eiusdem tituli. Bal. in. d. l. licet. in hoc tamen dic latius, q̃ si iste terminus assignetur ad petitionem filij exhæredati, seruandum est q̃ habetur in l. cumus. §. illud. C. de inoffic. testa. si verò ad petitionem creditorum, tunc post tempus præfixum videtur adire vt in. l. scimus. §. pen. C. de iure deliberan. dixit tamen in hoc Bal. in rubri. C. de succes. edict. vnum verbum singulare, quod hoc non prodest omnibus: sed solum creditoribus ad quorum petitionem est terminus assignatus, argu. l. de ata te. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. versi. contumax autem. & l. fin. te nenti hoc dictum Bald. non enim reperio docto. ibi qui in hoc ei contradicãt: si verò terminus statuatur ad petitionem substituti, tunc elapso termino videtur hæres repudiasse, seu habetur pro repudiãte, vt in. d. l. quãdiu. & ibi gl. & Bar. & idẽ Bart. in. l. si quis sus. ff. de iur. delib. & in. l. filij mater. ff. ad tertul. Aduerte etiam quòd si hæres sit de liberis, videtur quòd ex lapsu termini sibi præfixi ad deliberandum, non excludatur à successione per istam. l. partitarum. in fin. vbi dicam. quid aut si motu proprio hæredis, & non ad instantiam alterius petita esset dilatio ad deliberandum. Cynus & Fulgo. in. l. fin. versicu. finautem hoc. C. de iure deliber. dicunt, quod tunc procedet ille tex. scilicet quòd habetur pro adeunte elapso termino. quod limita & intellige vt per Alex. ibi quando tempus ad deliberandum fuit datum integrum: secus si fuerit per iudicem abbreuiatum: quia tunc secundum eum etiam si datum esset ad instantiã substituti, non videretur repudiare, vide ibi per eum qui & aliis modis etiam dictam limitat conclusionem. Aduerte etiam quòd si hæres dicat: credo hæreditatem esse respuendam: si cum his verbis transeat cursus trium mensium, inducitur repudiatio, vide in. l. fi. in principio. cum glo. ibi super verbo melius. & ibi Bart. & Paul. & Alexand. C. de iure deliber.

k ¶ *Alomenos.* Innuit, quòd iste terminus non posit per iudicem abbreuiari: non enim hæredes sunt præcipitandi. vt in lege prima. §. largius. ff. de succes. edict. & ita tenet Barto. in. l. si quis instituatur. ff. de hæredibus instituendis. dicens quòd ex hoc mille processibus deuastabuntur, & Barto. sequitur ibi Ioann. de Imol. & idem tenet Barto. in lege quandiu institutus. ff. de acquirenda hæredita. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum hæredem pro adeunte vel repudiante, iuxta id quòd dixi in glo. præcedentis: sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terminus posset præfigi vt in. l. prima. §. fane. ff. de succes. edict. l. si curatoris. C. de iur. delibe. & tenent docto. communiter vbi etiam Iason. & Alexand. in rubrica. C. de succesio. edict. vbi

Alex. & Decius volunt quòd ex causa possit iudex etiam istum terminum abreuiare ex regul. quam tradit Bar. in. l. 2. ff. de re iudi. capitu. cum sit romana vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt hæredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iussus sit hæres dare alicui alimenta ex die postquam hæredi tatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Bartol. in dicta lege secunda. & satis hoc placet.

auẽtura alguno de los herederos muriesse, ante que se cumpliesse el plazo, q̃ les era puesto: [a] aquel tiẽpo que le fincaua [b] despues de su muerte, deue lo auer su heredero para consejarse. Pero si se muriesse despues del plazo, [c] ante q̃ se otorgasse por heredero, si este atal era estraño, el su heredero, non aura derecho ninguno

a ¶ *Que le sera puesto.* Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris adeundi annus legalis, de quo in. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. & ibi glossin verbo meruerit quæ communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hæreditatem sibi delatam, stetit per. 10. menses, quibus neque adiuit, neque repudiauit: qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petiit à iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies, nunquid infra istum terminum à iudice præfixum, licet annus legalis sit elapsus transmittet ius adeundi ad suum hæredem, vt hic dicit Bald. in dicta. l. cum antiquioribus. in. §. quæstione determinat quòd sic vbi idem tenet Paul. de Cast. & idem Paulus in. l. fina. §. fin. C. de iure deliberan. Iason tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in. d. lege cum antiquioribus ibi. cum dicit ita tamen vt vnius anni spatiis eadem transmissio fuerit concluſa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator loquitur etiam quando nouum spatium est impetratum à principe, vel à iudice. & ita dicit quod tenuit expresse Rapha. & Alexan. in. l. fina. §. fi. vbi dicit Alexan. in fin. glo. in verbo minimè positam in. d. l. cum antiquioribus hoc ita voluisse. Tu tene menti istam. l. partitarum, quæ videtur approbare dictum Bald. & Paul. cum nullam mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur anno: & quia. d. l. cum antiquioribus non clarè & apertè, vt dicit Iaso. est contra dictum Bald. imò vult illa. l. quòd & si dilatio maior anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Barto. in. l. secunda. ff. de re iudica. & per Abb. in capitu. primo columna. 2. de dilatio. sicut etiam posset minuere ex causa, vt dixi suprà in glossi. super parte alomenos tamen respectu transmissionis, non poterit pro rogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Bald.

hoc quando transmissio consideratur ex potentia sanguinis, vt est in casu huius legis. & d. l. vnicæ. nam si esset ex potentia suitatis, filius suus hæres nedum transmitteret hæreditatem patris ad matrem vel alios ascendentes: imò etiam ad quoscunque hæredes extraneos vt in. l. apud hostes. vbi glossi. C. de suis & legiti. hære. Bartol. & Alexan. in dicta lege si infanti. & alij multi relati à Decio consilio. 31. columna tertia incipit pro resolutione casus propositi. & consilio ducentesimoquinquagesimo. incipit antiqua.

en la herẽcia, sobre quel finado auia tomado plazo para consejarse. Mas si aquel que fino desẽdiesse de la liña derecha [d] del testador que lo establescio por su heredero: [c] estonce su heredero puede auer la herẽcia maguer aquel aquien heredaua, sea muerto despues del plazo, que le fue dado [f] para consejarse.

& satis nota.

c ¶ *Su heredero.* De filio vel alio ab eo descendenti intellige, q̃ etiam debet esse hæres: nam si esset exhæredatus, licet esset de liberis non fieret in eum ista transmissio glo. & docto. in. d. l. vnica. & propterea ista. l. dixit su heredero. Item intellige de liberis legitimis & naturalibus: nam ad adoptiuos non fit hæc transmissio, neque ad naturales non legitimos: quia appellatio liberorum in legali dispositione, non refertur ad naturales. l. generaliter. C. de institutio. & substitu. secundum Angel. in. d. l. vnica.

f ¶ *Muerto despues del plazo que le fue dado.* Tene perpetuo menti istam. l. quæ vult quòd ille qui est de liberis testatoris, & si decedat post terminum sibi à iudice præfixum ad deliberandum, non per hoc censetur excluſus ex lapsu termini: imo & adhuc transmittit ius adeundi ad suos descendentes ex potentia sanguinis, prout hic habetur & in. d. l. vnica. C. de his qui ant. apert. tabu. & sic ista. l. partitarum in hoc videtur aduersari dictis Azon. C. de iure deliberand. in summa. colum. tertia verſicu. preter hæc sciendum est & glossi. in. d. l. cum antiquioribus super parte beneficio. vbi glossi. dicit, quòd suus seu qui est de liberis testatoris, perpetuo adit & perpetuo transmittit ad liberos suos, vt in. l. vnica. §. in nouissimo. C. de caducis tollen. & in. d. l. vnica. hoc ita dicit glossi. nisi repudiauit vel certum tempus adeundæ hæreditatis non præteriit, per text. quem glossi. allegat in. l. quandiu institutus. ff. de acquirend. hæredita. Bart. etiã in. l. ex militari. §. primo. ff. de testa. mili. quando terminus ad deliberandum est statutus à iudice. vult idem esse in suo quòd in extraneo, vbi verò nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse quòd remanet differentia inter suum & extraneum: quia suus ad quoscunq; & quandocunque transmittit: extraneus infra annum tantum. & idem vult Alexand. in. d. l. cum antiquioribus numero quarto. & sic tam glo. quam docto. distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, vt annus: de quo in dicta lege cum antiquioribus, vt tunc suus vel qui est de descendentibus perpetuo transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus à iudice & tunc etiam in suo procedat, vt elapso termino habeatur pro adeunte, vel repudiante, secundum quòd habetur in. d. l. quandiu cum glossi. & dixi suprà super glossi. in verbo. cient dias, & vt dixi tam glossi. quam docto. mouentur per text. in. d. l. quandiu. intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo. & vt in ista. l. partitarum vides deciditur contrarium, imo quòd in hoc sit differentia inter suum seu descendentem testatoris, & extraneum. Ludoui. vero Roma. quem etiam refert Alexan. in dicta lege cum antiquioribus. in. l. ventre. ff. de acquirenda hæredita. relinquebat cogitandum, an decisio Barto. in. d. l. ex militari sit vera. & adducebat contra Barto. quia licèt filius petiisset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, & venire recta via per facultatem, adeundi sibi perpetuo concessam. l. suum iunctа. l. licet. C. de iure deliberan. ergo hæres eius debet etiam idem posse facere: quia est eiusdem conditionis, cuius erat transmittens. l. si quis filium. §. primo. ff. de acquirenda hæredit. & idem tenet Fulgo. vbi vide Iaso. in. l. qui se patris. C. vnde libe. & vide per Iaso. in. l. fin. C. de repudian. hære. in. 9. limitat. & dictis Roma. satisfauet ista. l. partitarum. menti igitur eam commenda & non potest dici quòd in hoc corrigat aliquam. l. iuris communis. d. enim. l. quandiu licet indistinctè loquatur: non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire & transmittere. & quatenus. d. glo. & docto. intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobatur hic per istam. l.

d ¶ *Descendiesse de la linea derecha.* Nam hæreditatem suorum parentum ex paterna vel materna linea, quilibet de liberis perpetuo potest adire: & perpetuo potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hæreditatem. l. licet. C. de iure deliberan. & l. vnica. C. de his qui ant. apert. tabu. Et aduerte: cum hic dicit, descendiesse: nam ex hoc videtur decidere quæstionem illam, an liberi transmittant hæreditatem ad ascendentes ex dispositione. d. l. vnicę. de qua per glo. in. l. secunda. C. ad Officia. quæ voluit, quòd transmitteretur etiam ad ascendentes: sed communiter docto. tenent contrarium ibi & in. d. l. vnica. & in. l. si infanti. C. de iure deliberand. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex.3.*

Deliberatione pendente non potest hæres vendere rem hæreditariam nisi ex mandato iudicis & ex iusta causa.h.d.

a ¶*Vender ni enajenar.* Innuit prohibitionem venditionis non comprehẽdere omnem speciẽ alienationis: in contrariũ videtur text. in.l.statulibe-ri.§.1.ff.de statu liber.vide per Bal.& Ias. in.l.fina.ff.de cõdi. ob causam.per Abb. in cap.1.de his quæ fiunt à præl.& in.c.1. de rer.permu ta.& Ioan.de Plate.in.l.quẽ admodum in princip.C. de agricol.& cen sit.lib.11.& dixi.5.5. parti.ti tu.5.l.43.

b ¶*No deue.* hoc dicit quia si aliter faceret hæres, videretur adire vnde ne sibi præ iudicet, ita ad alienationẽ ꝓ cedere debet. l. Aristo. §. si maior ibi sine præiudicio.& ibi Bart.ff.de iur.delibe.vbi etiã dicit Paul. de cast. quòd & requiratur vt protestetur expresse ꝙ non facit animo adeundi, argu.l.4.ff.quib.mod.pignus vel hypothe.solui. quod non credo, quia satis est adire super hoc iudicem, ex quo videtur tacite hoc protestari, vt probatur in.d.l.Aristo.§.1.& hic. si tamen hæres infrà tempus deliberandi esset constituturus curator hæreditatis, quòd fieri posset iuxta.l.si quis instituatur.ff.de hæredib.instituen. §.fin. posset etiam sine iudicis licentia ista facere, vt declarat Bartol. in.l.ait prætor.ff.de iur.deliberan.& hoc quando hæres est maior: si tamen sit pupillus, licet datus sit curator hæreditati nihil posset minuere sine licentia iudicis, vt in.d.l.ait prætor.& ibi Bar.

c ¶*Enterramiento.* Sumptum est à.d.l.ait prætor.versiculo ergo & funeris causa.ff.de iure deliberan.vbi etiam de his quæ statim subiicit ista.l.

d ¶*Las casas o para labrar la heredad.* Angel.in.d.l.ait prætor.§.primo. inducit, vt pro bouibus emendis ad culturam agrorum & pro ædificiis sarciendis, quæ sunt destructa posit prælatus ecclesiæ vendere de bonis ecclesiæ:& intelligitur etiam de prælatis, qui non possunt alienare in consulto principe, seu papa: vt sunt communiter omnes magni prælati.

¶*Lex.4.*

Si deliberans repudiet tenetur bona hæreditaria creditoribus vel successoribus restituere vel præuia iudiciali taxatione iurabunt ipsi in litem super bonorum quantitate.h.d.

e ¶*Detornar.* Innuit ista.l.ꝙ pẽdẽte dilatione,q̃ dat hẽdi ad deliberãdũ, res hereditarie debẽt esse penes se. Idẽ ꝓbat i.l.fi.ver.si aũt hoc & ibi no. Alex. post Fulg. C. de iur. deli. & in verbo ꝙ si post deliberationẽ.

f ¶*Los bienes del testador.* Quæ defuncti reliquit tempore mortis: non tamen ea quæ per donationẽ inter vivos seu alio contractu hęres habuit à defuncto, sed contractus firmi permanent, licet hæres repudiet. l. sicut. C. de actio. & obliga. etiam si fiant in testamento iuxta gloss. in.d. hæredes palam. in fin. ff. de testamen. quantumcunque postea irritetur testamentum argu. l. fin. ff. de rebus eorum. secundum Bal. in. l. hæredes. C. de omni agr. defert. lib. vndecimo vbi etiã Ioann. de Platea. in. o capore posset etiã prælegatum. l. qui filiabus. §. fi. & l. sequenti. ff. delega. 1. & donationes ratæ manent, vt in auten vnde si patens. C. de inofficio. testa. casus tamen est specialis in. d. l. hæredes. in quo hæreditati renuntians perdit omnia, quæ quocunque titulo à defuncto perceperat. sin hærede scripto à debitore tributario fisci, quam. l. Barto. & Ioan. de Plat. inducunt in argumentum, quòd institutus hæres à debitore cõmunis peru fij, si repudiet eius hæreditatem, priuetur omnibus bonis, quocunq; titu. à testatore acquisitis. Lucas tamen de Pen. in. d. l. hæredes inter ligit aliter illam. l. scilicet ꝙ nulla sit specialitas in hærede: nec illa. l. dicat ꝙ hæres nolẽs pro minus idoneis prędiis ꝓcta re tributa fisco amittat alia bona, quæ alias quocũq; titulo sibi à testatore obuenerunt: imò vult illa. l. ꝙ amittat alia bona vtilia, quæ à fisco quocũq; titulo fuerat, & cum text. dicit ex eisdem bonis, exponit, scilicet fiscalibus non testatoris: quia sic esset etiam in alio possessore. l. qui fundos &. l. sequenti. eo. tit. &. l. quæ vtilia. quæ statim sequitur post. d. l. hæredes. cum aliis concordantiis allegatis ibi per eum Ange. etiam in. l. i. ff. de acquiren. hære. vbi glo. allegat. d. l. hæredes. dicit istam. l. esse peregrinam, & quòd loquatur cum ex dispositione legali aliquid defertur. quo casu licet illud sit diuiduum: non tamen est licitum pro parte acceptare. & pro parte renuntiare, & ideo secundum eum si ex forma statuti bona immobilia patris condemnatifilius conseruantur: ne cogantur mendicare, non possunt acceptare partem eorum, & partem repudiare: quinimo si ciuitas statuens habet priu. legia fiscalia, vt Florentia, coguntur filij talia bona agnoscere, si obnoxia sunt debitis fiscalibus: & nisi illa agnoscant, priuantur aliis bonis iam quæsitis à paterna substantia, ex alio capite. Alex. in d. l. i. intelligit. d. l. hæredes. prout Bart. & Platea. intelligunt, quando bona obuenerunt iure hæreditario. & ꝙ sit specialis casus fauore fisci. vnde non posset ad alium casum extendi. Tu cogita: quia lex illa vtrunq; intellectum patitur.

g ¶*Por su jura.* Intellige quando hæres non fecit inuentarium, prout loquitur. l. fi. §. pen. versi. ꝙ si post deliberationem. C. de iure deliberande qua ista sumpta est.

¶*Lex.5.*

Inuentarium debet incipere hæres. j. xxx. dies postquam scit se hæredem & tenetur perficere. j. tres menses: sed si omnia non sunt in eodem loco dat ur ei anni spacium vltra illos tres menses: & conuocatis legatariis debet scribi per notarium eis præsentibus: & si abiint vel præsentes non veniunt fiat coram tribus probis testibus hæredẽ cognoscentibus. Et in eius principio faciat hæres signum crucis: deinde omnia bona hæreditaria scribantur: & in fine subscribat hæres se ibi omnia bona scripsisse. hoc dicit.

h ¶*Los herederos.* Quid de vsufructuario omnium bonorum, an teneatur ad confectionem inuentarij: ne alias insolidum teneatur creditoribus, & legatarijs? videtur ꝙ sic: cùm onus ęris alieni eum sequatur, licet non onus legatorum, vt tradit Bar. in. l. fi. ff. de vsufruct. lega. & vide per Decium consil. 418. incipit visa & iterum lecta in. 4. dubio. vbi an

¶*Ley. III. Como mientra durare el plazo, en que se deue confejar el heredero, non puede vender nin enajenar ninguna cosa de la herencia.*

VEnder, nin enagenar [a] ninguna cosa delos bienes del testador, nõ deue [b] el heredero, mientra durare el plazo, q̃ le fue otorgado para acordarse. Fueras ende si lo fiziesse por mandado del juez por alguna razõ derecha. E esto seria, como si mãdasse vẽder alguna cosa, q̃ fuese menester para enterramiento [c] del finado, o para gouernar su compañia, o para reparar, o fazer las casas, o para labrar la heredad [d], si entendiere que es menester, o que se menoscabarian, si assi non lo fiziesse: o si ouiessen a pagar algun debdo a dia cierto: e si non, caeria porende en algũa pena. Õ si acaescisse que ouiessen de fazer alguna cosa otra, que si la non fiziessen que vernia porende daño, o menoscabo alos herederos, que ouiessen de auer la herencia.

¶*Ley. IIII. Como el heredero que tomo plazo para confejarse, deue tornar la herencia a los que la deuen auer, quando non la quisiesse.*

QVeriendo auer consejo, si tomara la heredad o nõ, el que fuesse establescido por heredero si acaescisse, que la non quisiesse recebir: tenudo es de tornar [e] to da la herẽcia, e los bienes del testador [f], a los que deuiere algo el finado, o a los q̃ ouieren derecho de la auer. E si por auentura non les quisiesse entregar enlos bienes del testador, que passaron a el: estonce aquellos que hã derecho de los auer, deuen jurar quantos son, e ser creydos por su jura [g], estimando los, primeramente el juez, segund su aluedrio quanta suma deuen jurar.

¶*Ley. V. Como el heredero non queriendo tomar plazo para confejarse deue entrar los bienes del defunto, seguramente, faziendo inuentario primero.*

INuentario en latin, tanto quiere dezir en romance como escritura q̃ es fecha delos bienes del finado. E fazen los herederos [h] tal escritura como esta, porque despues non sean tenudos de pagar las debdas [a] de aquel que heredaron, fueras ende en tanta quantia, quã to montaren los bienes [b] que heredaran del finado. E deuen começar a fazer este inuentario a treynta dias [c] desque supieren, [d] que son herederos del finado, e hã lo acabar fasta tres meses. Pero si todos los bienes dela herencia non fuessen en vn lugar, estõce bien les pueden dar plazo de vn año, de mas delos tres meses, [e] para reconoscer los, e meter los en escrito. E la manera de como deue ser fecha la escritura de tal inuentario es esta que se deue escreuir por mano de algund escriuano publico, e deuen ser llamados [f] todos aquellos, aquien mando el testador [g] alguna cosa en su testamento, que esten presentes, quando fizieren tal escrito. E si por auentura alguno de a-

vbi an possit sibi per testatorem remitti confectio inuentarii de veritate tamen dicti Bart. in. d. l. fi. videas omnino p Alexã. in. l. vsufructꝰ ff. ad. l. falcid. & per Guil. Bened. in repeti. c. raynuntius. de testamen. in verbo cætera bona. 6. & 7. fo. Et nota bene cum hic dicit heredes, nam succedentes nõ hæreditario iure, vt illi quibus bona adiiciũtur causa libertatũ cõseruandarũ, vel monasterium occupãs bona ingredientis, ꝓpter ingressu religionis, vel pater occupãs bona filii iure peculii, vel fiscus occupans bona confisca ti, & si non faciant inuenta riũ, non tenebuntur in solidum, & idẽ de executoribus hæreditariis, qui tenent vicem hæredũ, vt tradit Io. And. in addi. ad Specu. titu. de instrumen. editio. §. nunc aliqua. in. ad ditione incipien. Iacob. de Aren. & Ange. in. l. i. §. hæc stipulatio. col. 2. ff. si cui plusquam, per legem falcid.

a ¶*Las deudas.* Adde etiam legata, vt in auẽ. de hære. & fal. i. §. si verò nõ fecerit. colla. 2. & infrà eod. l. 7. & ex ista ratione, quam dicit ista. l. videtur probari, ꝙ hæres cohæredi, neq; vniuersali fideicommissario, non teneatur facere inuentarium, quod etiã tenuit Io. And. in addit. ad Specu. titu. de instru. editio. §. fi. in additio. super verbo fecerit: contrarium tamen, respectu vniuersalis fideicommissarii, tenet Soci. con si. 5. 1. 5. volu. incipit viso testamento, vbi non allegato hoc dicto Ioan. Andr. dicit ꝙ licèt lege non caueatur, quòd hæres fideicommissario vniuersali teneatur facere inuentarium, tamen concludẽdum est ex mente doct. quòd teneatur hac ratione: quia tenetur reddere rationẽ vt est casus. & ibi glo. Bart. & docto. in. l. cũ tale. §. titius. ff. de cõdit. & demon. sed inuentarium est caput rationũ. l. i. §. officio. ff. de ture. & ratio. distra. igitur teneẽ facere inuentariũ, & satis hoc pla. cet ex quo militat eadem & maior ratio, quàm in legatis particularibus. Adde Alber. in. d. l. fi. versi. finaute dubius. col. 2. versic. item quæritur. vid. quod dicit Alex. in. l. in ratione. §. ꝙ vulgo. col. 8. ff. ad. l. falci. post Rapha. Cuma. vbi vult ꝙ licet hæres ad instantiam fideicõmissari vniuersalis teneatur facere inuentarium tamen si non faciat non tenebi tur vltra vires hæreditarias neq; poterit ob hoc iurari in litẽ, cõtrà hæredem.

b ¶*Bienes.* Adde. l. fi. versic. & si præfatam. C. de iur. deliber. vbi etiam ponitur aliud commodum quod sentit hęres ex confectione inuentarii, scilicet ꝙ sibi non imputatur, si soluat primo venientibus, quod an proceda. t etiam si aliquibus defunctus extorserat vsuras (quibus dicebat Archid. in. c. fane. 14. q. 5. prius esse soluẽdũ, quàm legatariis, licèt primo veniant) vid. per Alex. in. d. §. & si præfatã. versic. item nota vbi etiam quid de executore dato ad emendationem damnorum datorum per testatorem an posit soluere primo venientibus.

c ¶*Trynta dias.* Quid si non incipiat inuentarium infrà triginta dies, sed postea in aliis duobus mensibus inchoauit, & perfecit Cin. Bart. & Bald. in. d. l. fi. C. de iure deliber. tenent ꝙ sufficiat, quia inchoare infrà mensem est omissio legis solennitatis. Albericus tamen & Angel. ibi tenent contrarium, quod etiam tenuit Ioan. Andr. in addi. ad Specu. titu. de instrumen. editio. §. fi. in additio. incipien. quid si perfecto, & etiam post multos antiquos, quos ibi refert. sed Alexand. in dict. l. fi. §. si verò postquam, dicit quòd post factum teneret opinionem ꝙ valeat: sed reintegra seruaret opinionẽ Io. And. & sequaciũ.

d ¶*Sopiesen.* Glo. in. l. fi. in prin. super verbo delatam. C. de iur. deliber. supplet & postquam adita sit hæreditas, volens vt tempus confectionis inuentarii non currat, ante aditam hæreditatem. allegat glos. §. si verò postquam. in eadem. l. qui tex. non concludenter hoc probat quia ibi non dicitur quando incipiat tempus conficiẽdi inuentarii: & ideo ibi facit mentionem de aditione, quia si non adiuisset, non posset hæres comenirin solidũ. Bart. etiam in. d. l. fi. & in. l. statu liberos. §. si quis hæredi. ff. de statu libe. per illum text. tenet opinionẽ glo. qui tex. reuera hoc non probat: quia in casu illo non poterat legatarius dare hæredi, vt iusit testator nisi esset hæres per additionem in prin. col. 3. vbi refert tenentes istã opinionẽ, & illã etiã tenet Alber. & ista opinio glo. & Bar. est magis cõmunis secundũ Alex. in. d. l. fi. ibidẽ in verb. finaute dubius. qui etiã refert Marti. Silla. dicentẽ, ꝙ cõficiẽdo inuentarii, hæres videtur adire per tex. in. l. pro hærede. §. pe. ff. de acquir. hære. quod tamen non credo verũ, neq; dict. §. penu. hoc probat & contrariũ probatur in. d. l. fi. §. pe. versi. q̃d si post deliberationem. C. de iure delibe. potest nanq; fieri inuentarium citra aditionem hęreditatis. vt ibi colligitur. & in. §. fin autẽ hoc aliquis eiusdẽ. l. contrariam opinionẽ & ꝙ istud tẽpus currat à die scientiæ delatę hæreditatis, tenuit Richard. Malun. in. d. l. fi. in prin. Specu. & Io. And. titu. de instru. editio. §. fi. Salic. in. d. l. fin. vbi etiã Paul. de Cast. quod cautum esset obseruare istã opinionẽ, mihi satis placet opinio glo. & cõmunis, maximè cũ temperamẽto Bar. to. in. d. l. fi. quando nõ maliciose, & inculpabiliter hæres distulit additionem, pro qua satis facit ista. l. partitarum. ibi, fazen los herederos, tal escritura como esta por que despues, &c. Sentit enim de hærede, qui iam adiuit. & qui alias astrictus esset omnibus oneribus hæreditariis, & clarius, & expressius probatur in. l. decima. infrà eodem. ibi, de que ouiere entrado la hæredad del testador. & idem videtur dicendum de substituto per fideicommissum, vt currat sibi istud tempus à die acceptationis fideicõmissi, & non à die scientiæ, licèt Ioan. Andr. in dict. §. fi. in additio. ad Speculato. colu. sexta. in addi. incipien. secundum Vber. aliud voluerit.

e ¶*Tres meses.* in. l. fi. in prin. de qua ista sumpta est, dicitur de nonagin ta diebus: & sic vult ista. l. partitarum quenlibet mensem continere 30. dies cum fit mentio mensis, & glo voluit apertè. in dicta. l. fina. in prin. super verbo sexaginta. vide de hoc per glo. in. c. quam sit. de electio. lib. 6. super verb. mensem & per alios relatos per Alexand. in. d. l. fina. quibus adde Bart. in auten. vt fact. nou. constitu. colla. 5. & in auten. vt cum de appella. cognos. §. primo. colla. octaua. & Rochũ in tractatu de iure patrona. Char. ii. colum. secunda. & notatur per Alexand. consi. 114. colum. penul. & fi. 5. volum. & per Bal. in. l. prima ff. si quis cautio. videtur tamen ex quo ista lex, vsa est hoc termino trium mensium, quòd etiam si inuẽtarium perficiatur nonagesimo primo die, quòd satis fit, vt in. l. vbi lex. ff. de regu. iur.

f ¶*Llamados.* Sufficit vnica citatio, & si non sit peremptoria, cũ iudex nullam debeat ferre sententiam: sed tantum modo coram eo debet explicari actio inuentarii, secundum Angel. in. l. prima. §. hæc stipulatio. colum. quinta. ff. si cui plusquam, per. l. falcid. vbi etiam vult ꝙ ista requisitio posset fieri per iudicem laicum, & si legatarii vel credi tores sunt sacerdotes prælati vel iudices absistentes in magistratu, licet tutiorem dicat esse viam, ꝙ iudex laicus scribat superiori illius sacerdotis, vel prælati, si eius copia de facili haberi potest, ꝙ moneat talem sacerdotem vel prælatum, ꝙ si sua putauerit interesse, cõpareat coram tali iudice laico ad videndum fieri inuentarium.

g ¶*El testador.* De citatione creditorum, non reperitur text. qui de hoc faciat mentionem, sed gloss. in dicta. l. fina. in principio. super verbo cæterorum idem voluit quòd in legatariis, & glo. in auten tic. de hæredi. & falcid. in. §. sancimus. in verbo in fideicommissarios. & istæ glo. magis communiter approbantur secundum Alexan. in dicta. l. fina. in principio. in quarta columna, qui etiam concludit quãdo sunt certi creditores, & legatarii, non sufficere generalem citationem, secus si essent incerti, & si aliqui fuerunt citati alii verò non: non tenebit inuentarium. quo ad non citatos, vt adducit Bald. in autentica si omnes. C. si minor se ab hæred. absti. & an sufficiat citatio procuratoris absentium, vel vna tantum citatio. vid. per Bald. in dicta. l. fi. §. cum igitur. columna quinta. quid autem si pienè & fideliter hæres fecit inuẽtarium, defuit tamen ista citatio? vid. per Bald. in auten. sed cum testator. colum. secunda. C. ad. l. falcid. qui vult nõ tenere inuentarium. vide tamen in hoc Bart. consilio. 154. incipit matritus. columna. fina. vid. omnino & ponit etiam Bald. ibi vnum bonum verbum: nisi alia sit consuetudo loci in confectione inuentarii, & vide eundem Bald. in fine principii. dict. l. fin. & Paulũ. in. §. cum igitur. columna secunda, & aduerte quòd hæres debet facere inuentarium, coram iudice non ratione decreti, quia non est necessarium: sed propter citandos creditores & legatarios. vide Bald. in. l. prima. columna secunda. C. qui bon. ceder. poss. & Specula. titu. de instrument. editio. §. fina. colum. tertia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Fuesse a otra parte.* Idest absens esset. adde in auctentico de hæred. & falci. §. si vero absunt. colla. prima.

b ¶ *E no quisiere.* Nota hoc verbum, & sumptum est à dictis Azo. C. de iur. deliber. in summa. col. secunda.

c ¶ *Tres testigos.* Sumptũ est ex dicto. §. si verò absunt.

d ¶ *Que conozcan* Sũptũ est ex. d. l. si. §. cũ igitur. vbi vide p glos & Barto. casus in quib⁹ requiritur, q̃ testes cognoscant cõtrahẽtes seu personas, de quib⁹ testificantur. & ibi p Iaso. de tabellione verò, an debeat cognoscere cõtrahentes, vid. l. 54. titul. 18. 3. partita. & quæ ibi dixi.

e ¶ *La señal de la cruz.* Omissio istius solennitatis nõ vitiaret inuẽtariũ, Bar. & Bal. & Paul. & Alex. in. dicto. §. cũ igitur. & ista opinio est æquior & benignior, secundum Alexan. in. l. 2. §. prius. vbi late discutit hũc passũ. ff. de vulga. & pupil. opinio vero cõtraria, quòd requiratur de necessitate ista solennitas, est magis cõmunis. mihi placet opinio Bar. per adducta per Alexã. in. d. §. prius. & maximè p istas. ll. partitarum, quæ conditionaliter non faciunt mentionẽ huius solennitatis, prout videbat fieri in. §. & si præfatam. d. l. fi. C. de iur. delibe. quod erat præcipuum fundamẽtũ doctorũ tenentiũ partẽ cõtrariã: & sic benefacit pro ista parte. l. 1. §. fi. ff. deuent inspici.

f ¶ *En el nombre de Dios.* Similiter & si hoc omitteretur non vitiaretur inuentarium ex his, quæ dixi in glo. præcedenti.

g ¶ *Todos los bienes de la herencia.* Et si res non sint suæ. l. non tantum. ff. de petitio. hære. Bal. in. d. §. cum igitur. col. 4. l. fi. C. de iur. delibe. & p Alexan. in. l. si. de eo. §. si fortè. ff. de acquir. posse. & instrumenta ponentur in inuentario iuxta formam. l. chirographis. in. fi. ff. de admi nist. tuto. Bal. in auct̃en. sed cum testator. col. fi. C. ad. l. Falci. & adde Bal. in. l. si quis intra. C. de bonis damnato. & ibi vid. quòd tunc dicitur inuentariũ legitimum, quando omnia cõtinet distinctè & clarè. Et si hæres vnã rem subtrahit, an per hoc corruat totum inuẽtariũ. glo. in auct̃en. de hęre. & fal. §. si verò non fecerit. super verbo lucrari. dicit quòd sic, quod intelligit. Bal. in. d. auct̃en. sed cum testator. col. pen. si interuenit dolus: secus si culpa, nam culpa non nocet, nisi eatenus, quatenus. quinimo secũdum eum nec nocebit culpa leuissima, & multo minus iustus error. vide ibi per eum qui dicit vtile esse facienti inuentarium pro testari. quòd si quid inuenerit in posterum in inuentario ponet: nam protestatio repellit doli præsumptionem, quod nota, quia aliàs præsumeretur, quòd fraus interuenerit, si postea res aliquæ reperiantur, vt in. d. l. si quis intra. & tangit Ioã. de Plat. in. l. fi. ad fi. C. de bon. vacãti. lib. 10. nisi dolus excluderetur, ex aliis coniecturis. vide tamẽ quæ dico in. l. 10. infrà eo. in prima gl. Et quid si non seruaret protestationem: imo quòd postea deuenit in notitiam non posuit in inuentario? Bal. vbi supra dicit quòd non perdet beneficium, nisi quo ad illam rem. vide ibi per eum. Item q̃n nihil reperitur, in bonis defuncti, protestatio de hoc habeẽ loco inuentarii, secundum Bald. in. l. fina. col. 2. C. qui bon. ceder. possi.

h ¶ *De sumano.* In aliquibus tamen locis de consuetudine istud non obseruatur, prout dicit Specula. titu. de instru. editio. §. dicto. versi. si. & credo, quòd in isto regno ista subscriptio non est de cõsuetudine. & istam. l. intellige, quando hæres per seipsum conficit inuentariũ: si verò confiteret per procuratorem, quòd posset, vt in. l. fin. verficu. sin autem dubius. in fi. C. de iur. deliber. & notat Barto. in auct̃en. de hæred. & falci. §. si enim colla. prima. tunc ipse pro curatore facit iſtam subscriptionẽ, vt declarat Paul. de Cast. in. d. §. cũ igitur. col. 2. Intelligit tñ Paul. de Cast. & sequit ibi Iason. q̃n res non erãt præsentes in loco vbi est hæres, vt tunc demũ posit inuentarium cõfici per procuratorem, vt cantat. d. §. cum igitur. in fin. & quod alias inuentarium fieri non posset per procuratorẽ, & rata bene, quod non requisitum quòd inuentariũ fiat vno contextu, vt not. glo. in. d. auct̃en. de hæred. & falci. hinc nobilitas per partem inuẽtariũ. deliberandi. Et quid si non fuerit ibi notarius? Bal. vbi supra dicit quòd non requiritur, nisi quando aliter non possunt fieri per eundem tabellionem, vt dicit. d. glo. quã ad hoc dicit Bald. notabilem in. l. 1. in. q. 17. ff. de offic. consu. & alibi dixit Bal. quòd confectio inuentarii: dicitur quid indiuiduum. in. §. vasallus. ff. de feud. fuer. contro. inter domi. & agn.

¶ *Lex. 6.*

* Si legatarii in confectione inuentarii non affuerint possunt iudicem requirere vt per sacramentum hæredis & testium requirat an legitimè fuit cõfectũ, & etiã per quæstionẽ seruorum hæreditarioru. Bal. vbi supra. l. proxima. & melius probatur in auct̃en. de hære. & falci. §. si verò absunt. colla. 1.

i ¶ *No se acertassen.* Siue quia erant absentes, vel quia venire noluerunt vt suprà. l. proxima. & melius probatur in auct̃en. de hære. & falci. §. si verò absunt. colla. 1.

k ¶ *Estonce.* Non ergo procedit, quod hic habetur, si legatarii fuerunt præsentes confectioni inuentarii: vt postea admittantur ad petitã ea quæ disponit ista. l. Bal. tñ. per tex ibi in. l. fi. §. licentiã. in fin. Colle iur. deliber. vult cõtrarium, notans expressè ex illa. l. q̃ præsentia legatariorũ, vel creditorũ, vel eorũ absentia repleta pñtia trium testiũ idoneorũ, non impedit cõtra inuentariũ posse probari. & est ratio: secũdũ eũ: quia res possunt eis inscijs occultari. l. tres fratres. ff. de pact. & l. de his. ff. de tranſactio. põt dici, q̃ ista. l. partitarum. & d. §. fi. vero absunt. de quo sumpta est suppleat à dispositis. in. d. §. licentiã. l. fin. C. de iur. deliber. & sic remediũ de quo hic, etiã cõpetat legatariis, & creditoribus qui fuerint præsentes, si eo vti velint: maximè si de nouo superuenit scientia, quòd aliquæ res fuerunt occultatę, arguẽdo tergiuersante. de offic. delega.

¶ *Lex. 7.*

* Durante tempore concesso ad confectionem inuentarii, non tenetur hæres creditoribus vel legatariis respondere: saluum tamen remanebit eis debitum à testatore: nec tenetur hæres antè legatariis satisfacere quàm omnibus creditoribus satisfecerit. Itẽ vt etur falcidia contra legatarios si ei non remanet quarta pars hæreditatis: & si primo legatariis quàm creditoribus satisfaciat si non remanet de quo extra quartam satisfaciat creditoribus non contra eum sed contra legatarios creditores agent, & his non sufficientibus contra hæredẽ quatenus accedit falcidia retenta. hoc dicit.

a ¶ *No pueden mouer.* Extende etiam si hæreditas sit locupletissima, secundum Bãldum in. l. fina. §. cum igitur. in princ. C. de iure deliberã. extende etiam & si scriptura inuentarii sit redacta in publicam formam si ibi dicatur inchoatum fuit præsens inuentarium, si ibi non dicatur, quòd fuit perfectum & consummatum, si adhuc tres menses ad hoc dati, nõ sint elapsi: ex quo nõ apparet, q̃ hæres habuerit pro perfecto & absoluto. secundum Ioan. de Imol. in. l. 1. §. hęc stipulatio ff. si cui plusq̃ per. l. falci. col. 5. post Angel. ibi col. 6. & satis placet. ex q̃ ibi nõ est subscriptio hæredis iuxta formã. l. 5. suprà eod. licèt Alexan. in. d. §. donec. dicat in cõtrarium facere. l. si is qui ff. de testam.

b ¶ *Mandado algo.* Idem dic i creditoribꝰ hę reditariis: de vtrisq̃ eñ loq tur. l. fin. §. donec. C. de iur. delibe. de qua ista sumpta est, & vult etiam ista. l. cũ inferius subdit, a ninguno de aquellos que han de auer algo. Et limita istam. l. & dictum. §. donec in his qui agunt, vt contra hæredem non audiantur durante isto tẽpore cõfectionis inuentarii, & secus est in his qui conueniunt nõ vt hæredem: sed vt quenlibet alium, vt veluti, si agant rei vendicatione. l. de eo. §. fi. ff. ad exhiben. l. Nesenius. §. fundũ. ff. de re iudi. itẽ limita in hærede conuento ad restitutionem vsurarum, quas defunctus iussit restitui, vel cauit secundum formam capituli quanq̃. de vsur, lib. 6. quia agitur de periculo animæ secundum Alberic. post Richar. in d. §. donec. & idem si hæres conueniretur pro expensis funeris, vel, p alimentis relictis pauperibus, qui fame perirent, secundum Angel. & Ioan. de Imo. in. l. prima. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquàm per. l. falcid. limita etiam si ipse hæres voluntariè conueniat debitores hæreditarios, quòd facere potest etiam durante dicto tempore, secundum Bart. in. d. §. donec. nam tunc poterit reconueniri à conuentis, secundum Angel. in. d. §. hæc stipulatio. col. 6. versi. 3. fallit per. l. secundam. §. sed si agant. ff. de iudi. secus si necessitate compulsus eos conueniret, vt quia debitores hæreditarii fugiebant, cũ pecunia: vel donus vicinę minabantur ruinam, super domum hæreditariam, vt tradit Ange. ibidem.

c ¶ *Su derecho.* Impedito nanq; impedimento iuris vel facti, non currit effectus: liter præscriptio, vt hic. & i. d. §. donec. & in. l. 1. §. fi. C. de anna. except. & in. c. quia diuersitatem. deconcessio. præben. & vid. notã. in tractatu præscriptio. fol. 31. colu. secunda. & tertia. & Char. 57. col. quarta. & Char. 62. colum. tertia, & quarta. vbi latè, & vid. quod tradit ad limitationem Alexand. consilio primo. ad fin. 5. volu. limita etiam, vt notatur per Iaso. in. l. si stipulatus fuerim. §. primo. colu. prima. ff. de verbo. obliga.

d ¶ *Las debdas* Adde. l. hi. §. & si præfatam. C. de iur. delibe.

e ¶ *Ales que mandaſe.* Adde. §. si verò non fecerit. in autentic. de hæredi. & falcid.

f ¶ *Quanto montaren.* Et not. quòd illud quod hæres soluit in pena contumaciæ, non nocebit legatariis, & licèt conficiat inuentarium non proderit sibi quominus teneatur soluere de suo, si nihil restat in hæreditate, solutis debitis, & legatis, vt in. l. cũ pater. §. primo. & ibi not. Paul. de Cast. ff. ad legem falcid. limita etiam istam. l. ex eo. quòd notabiliter voluit Angel. consilio. 31. incipit dominus Philippus colum. tertia. vbi dicit, quod istud beneficium inuentarii, quod datur hæredi competit, quando agitur contra hæredem immediatè ex causa hæreditaria, secus si debitum hæreditarium sit reformatum ex concordia & conuentione facta cum hærede: quia si hæres postea conueniatur immediatè virtute conuentionis, non habebit beneficium inuentarii, quia istud solum datur, cùm ex causa hæreditaria hæres conuenitur, & talis causa renouata non dicitur hæreditaria, allegat. l. cùm hæreditas. ff. ad trebell. & in simili casu tradit Aretinus consilio 148. incipit in quæstione, posita. col. pe. & tradit Decius ista referens. consilio 137. incipit & diligenter protenui facultate mea. colu. penult. numero. quarto. an autem hæres vẽdens res hæreditarias, p̃ solũdis debitis, vel legatis teneatur se obligare de euictione: cùm fecerit inuentariũ vide notabiliter per Ioan. Andr. in addition. ad Specu. titu. de instrumen. editio. §. fi. colum. 4. & §. in additione super parte secentæ cuius dictis colligit hæredem tali casu non compelli vendere proprio nomine, sed vt hæres, cum beneficio inuentarii, ne damnum patiatur, propter periculum euictionis & vid. per Cin. in dict. §. & si præfatam. vbi etiam vid. Iaso. in versi. quarta vtilitas est, vbi etiam Alber. colum. fi. versi. item quæritur. vbi etiam vide per eũ quòd ista exceptio beneficii inuentarii, si omissa fuit ante sententiam, non poterit opponi in executione sententiæ, vide ibi per eum. versi. solet etiam quæri. vbi dicit q̃ ita communiter docto. tenent: sed contrarium tenet Ioan. And. in addit. ad Specu. tit. de instrumen. editio. §. fi. colum. 7. in additio. incip. secundum Vber. & ista opinio Ioan. And. est magis communis. vide per docto. in. l. ex diuerso. §. primo. ff. solu. matrim. per Bald. in. l. ab executione colum. penult. C. quorum appe. non reci.

g ¶ *Las debdas.* Adde. l. final. §. & si præfatam in verbo licentiam, & ibi glo. in verbo accommodare. C. de iur. deliberan.

h ¶ *Falcidia.* Vide in. l. prima. titu. x. infrà ead. partita.

i ¶ *Quelas debdas.* Vel si soluisset creditoribus primo venientibus, vt in d. §. fi. & si præfatã. hæc eñ est vna ex vtilitatibus inuẽtarii, q̃ sibi nõ imputat si soluat primo venientibus, & intellige, q̃n hæres ignorabat alios creditores potiores, & sic soluit bona fide: alias secus, si cautionẽ nõ exigeret, vt in. l. dolo. ff. ad. l. falc. & tenet glo. parua. in. d. §. & si præfatã. & ibi Bar. vñ etiã Paul. de Cast. in. d. §. & si præfatã. referens Archi. ẽ. c. nõ sanè 14. q. 5. dicit q̃ hæres vsurarii, licet cõfecerit inuẽtariũ, nõ debet soluere primis venientibꝰ, nisi recepta cautione, de restituẽdo: qa scit vel scire põt alios subesse, & sic esset in dolo quo ad illos: & non haberet dictũ bñficiũ inuentarii, quod dictũ intellige, q̃n dolo vero vel præsumpto hæres solueret, secus si bona fide ignorans alios creditores vsurarii, secũdũ Alexan. in. d. §. & si præfatã. referẽtẽ Lapũ, & Dominic. in. c. quanq̃. de vsur. lib. 6. & Host. in sum. de test. §. at q̃ hæres. quid autẽ executoribus datis ad restitutionẽ dannorũ, vel ablatorũ per testatorẽ, vel hæredibus ad hoc grauatis, an posint soluere primo venientibus: Ioan. And. in addi. ad Specu. titu. de instr. editio. §. nunc verò aliqua. col. 33. in additione incipi. incidit quæstio facti. Refert Iaco. de Raue. dicẽtẽ fatuũ talẽ executorẽ soluentẽ primo venienti simpliciter, vel sine cautione. vid. ibi, cuius dictũ sequit Paul. de Cast. in. d. §. & si præfatã. innuẽs eandẽ rationẽ ex eo: quia scire debet alios subesse dãnificatos, & intelligere iuxta declarationẽ præcedentis dicti, nunqd autẽ alii creditores posint retractare solutiones factas aliis creditoribus? vid. in. d. §. & si præfatã. & q̃ dicit Paul. de Cast. in. l. tutores. ff. de condi. indeb. Et quid in creditoribꝰ eiusdẽ tẽporis, an posint petere se admitti ad cõmunionẽ cũ his qbꝰ facta est solu-

¶ *Ley. VI. Como aquellos que han de rescebir debdas, o mandas de las herencias del finado, si non se acaesciesen al inuentario, pueden pesquerir, e saber, si son y puestos todos los bienes.*

¶ *Ley. VII. Como mientra faze el inuentario el heredero, non le deuen mouer pleyto los que han de rescebir las mandas, e que fuerça ha el inuentario, e que pro viene ende al heredero.*

LEgatarios llamã en latin, aquellos, aquié manda el testador algũa cosa en su testamento. E si estos a tales nõ se acertassen, i quando escriuiessen el inuẽtario, e por auẽtura dubdassen, q̃ nõ erã escritos en el todos los bienes del testador: estõce k puedẽ pesq̃rir, para saber la verdad, tomãdo la jura del heredero, q̃ nõ encubrio ninguna cosa, nin fizo engaño ninguno en aq̃l escrito. Otrosi puedẽ fazer jurar a los testigos q̃ se acertarõ, quãdo se fizo el inuẽtario, si fue fecho bien e lealmẽte. E aun de mas desto, puedẽ pesquerir en los sieruos de la heredad, metiendo los a pena, e a tormento: que les muestrẽ toda la heredad, e les digan todos los bienes del testador quantos erã. E por esta carrera, pueden entẽder, si fue fecho por el heredero lealmente el escrito, o non. E esta pesquisa, deue fazer el judgador del logar, a la demanda de los legatarios sobredichos.

¶ *Ley. VIII. Como el heredero, que fizo escriuir el inuentario, deue mostrar a los legatarios, o a los otros, a quien son tenudos de dar algo, todos los bienes del finado, e como deue fazer el juramento.*

DE miẽtra que dura el tiempo q̃ otorga el derecho al heredero, para fazer el inuentario, non pueden mouer a contra el pleyto, para demandar le ninguna cosa, aquellos aquien ouiesse mandado algo b en su testamento, fasta que aquel tiempo sea cumplido. E esta es, vna fuerça que ha el inuentario. Pero por este tiempo sobre dicho, non se pierde su derecho c a ninguno de aquellos que han de auer algo delos bienes del testador. E otra fuerça ha aun el inuẽtario que despues que es acabado, nõ es tenudo el heredero de respõder, alos que han de recebir las debdas, d enlos bienes del finado, nin alos que mandasse e el testador alguna cosa en su testamento, si non quanto montaren f los bienes, e la heredad, que fueren escritos enel inuentario. Otrosi dezimos, que nõ es tenudo el heredero que fizo tal escrito, en la manera q̃ de suso diximos, de dar, o de pagar las mandas que fizo el fazedor del testamẽto, fasta que sean pagadas todas las debdas g primeramẽte que el finado deuia. E aun dezimos, que puede despues retener, para si la quarta parte delos bienes q̃ fincaren, despues que fueren pagadas las debdas aque llaman en latin falcidia. h E si tantos bienes non le fincassen despues que fuessen assi pagadas las debdas, de q̃ el heredero, podria ser entregado cumplidamente dela falcidia: estonce puede retener para si, e sacar la quarta parte de cada vna de las mãdas del testador, fasta que aya su derecho, assi como sobre dicho es. Pero dezimos, que si el heredero despues que ha fecho el inuentario delos bienes del testador, pagasse ante las mandas, que las debdas i del finado, de manera que le non fincasse a el, mas de la cantidad que fallare escrito en el inuentario, non compelli vendere proprio nomine, sed vt hæres, cum beneficio inuentarii, ne damnum patiatur, propter periculum euictionis & vid. per Cin. in dict. §. & si præfatam. vbi etiam vid. Iaso. in versi. quarta vtilitas est, vbi etiam Alber. colum. fi. versi. item quæritur. vbi etiam vide per eũ quòd ista exceptio beneficii inuentarii, si omissa fuit ante sententiam, non poterit opponi in executione sententiæ, vide ibi per eum. versi. solet etiam quæri. vbi dicit q̃ ita communiter docto. tenent: sed contrarium tenet Ioan. And. in addit. ad Specu. tit. de instrumen. editio. §. fi. colum. 7. in additio. incip. secundum Vber. & ista opinio Ioan. And. est magis communis. vide per docto. in. l. ex diuerso. §. primo. ff. solu. matrim. per Bald. in. l. ab executione colum. penult. C. quorum appe. non reci.

g ¶ *Las debdas.* Adde. l. final. §. & si præfatam in verbo licentiam, & ibi glo. in verbo accommodare. C. de iur. deliberan.

h ¶ *Falcidia.* Vide in. l. prima. titu. x. infrà ead. partita.

i ¶ *Quelas debdas.* Vel si soluisset creditoribus primo venientibus, vt in d. §. fi. & si præfatã. hæc eñ est vna ex vtilitatibus inuẽtarii, q̃ sibi nõ imputat si soluat primo venientibus, & intellige, q̃n hæres ignorabat alios creditores potiores, & sic soluit bona fide: alias secus, si cautionẽ nõ exigeret, vt in. l. dolo. ff. ad. l. falc. & tenet glo. parua. in. d. §. & si præfatã. & ibi Bar. vñ etiã Paul. de Cast. in. d. §. & si præfatã. referens Archi. ẽ. c. nõ sanè 14. q. 5. dicit q̃ hæres vsurarii, licet cõfecerit inuẽtariũ, nõ debet soluere primis venientibꝰ, nisi recepta cautione, de restituẽdo: qa scit vel scire põt alios subesse, & sic esset in dolo quo ad illos: & non haberet dictũ bñficiũ inuentarii, quod dictũ intellige, q̃n dolo vero vel præsumpto hæres solueret, secus si bona fide ignorans alios creditores vsurarii, secũdũ Alexan. in. d. §. & si præfatã. referẽtẽ Lapũ, & Dominic. in. c. quanq̃. de vsur. lib. 6. & Host. in sum. de test. §. at q̃ hæres. quid autẽ executoribus datis ad restitutionẽ dannorũ, vel ablatorũ per testatorẽ, vel hæredibus ad hoc grauatis, an posint soluere primo venientibus: Ioan. And. in addi. ad Specu. titu. de instr. editio. §. nunc verò aliqua. col. 33. in additione incipi. incidit quæstio facti. Refert Iaco. de Raue. dicẽtẽ fatuũ talẽ executorẽ soluentẽ primo venienti simpliciter, vel sine cautione. vid. ibi, cuius dictũ sequit Paul. de Cast. in. d. §. & si præfatã. innuẽs eandẽ rationẽ ex eo: quia scire debet alios subesse dãnificatos, & intelligere iuxta declarationẽ præcedentis dicti, nunqd autẽ alii creditores posint retractare solutiones factas aliis creditoribus? vid. in. d. §. & si præfatã. & q̃ dicit Paul. de Cast. in. l. tutores. ff. de condi. indeb. Et quid in creditoribꝰ eiusdẽ tẽporis, an posint petere se admitti ad cõmunionẽ cũ his qbꝰ facta est solu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio. Oldra. dicebat q̃ sic per. l. & si non expedierit. §. 1. ff. de bon. autorita. iudi. posiden. Alber. verò in. d. §. & si præfatã inducit in contrariũ. l. pupillus. in fi. ff. de his q̃ in fraud. credi. & sic q̃ nihil abstrahaẽ à creditoribus qui vigilauerũt ad suũ debitũ consequendũ. dictũ Oldral. procederet quãdo vtroq; creditore instante, hæres vni gratificauit, aliasprocedere posset dictum Alberi. per. d. l. pupillus. & ita est de mente Bal. i. d. §. & si præfatam. in fina. y bis, licèt paulo ante referẽs dict. Oldrald. simpliciter p trãsierit. & ista inducit Ang. in. l. fi. §. licentia. C. eod. pro mercatoribus qui confluũt, & concurrũt contra mercatorẽ cessantẽ fugitiuũ si fũt aliq iter eos q̃ de ꝓximo an fugam solutionẽ receperũt, an debeant receptũ cõmunicare cũ aliis prout pluries dicit se vidisse de facto perusii. vide quæ dixi in. l. n. titu. 14. 5. parti. & in. l. 9. titu. fi. ead. parti. & an contra emptores rerum hæreditariarum quibus hæres vendidit creditores habeant recursum? vid. in. d. §. & si præfatam. & vid. ibi, Paul. de Cast. in versi. quinta vtilitas.

quarta parte [a] dela heredad, essõce aquellos, que deuen auer las debdas non pueden primeramente demandar al heredero que gelas pague, mas deuen las demandar, a los que recibieron las mandas, e ellos son tenudos de les tornar aq̃llo que recibieron de que se puedan pagar las debdas, e si fuessen tan pocas, que non cumpliessen a pagar las debdas, essõce por lo que finca dellas, deue el heredero fazer pagamiento a aquellos, que lo han de recebir, de aquella quarta parte [b] que retuuo para si. E esto es, porque el se deuia guardar de fazer pagamiẽto de las mandas, ante q̃ pagasse las debdas, [c] pues que sabia [d] que nõ abondauan los bienes, para pagar lo todo.

¶ *Ley. VIII. Quales espensas non es tenudo el heredero de poner enel inuentario.*

LAs despensas que el heredero fiziere en razon de soterrar [e] aquel cuyo heredero es, o las que fiziere derechamente en otra manera qualquier, nõ es tenudo delas contar, nin escreuir enel inuentario, pero si acaescciere alguna contienda sobre estas despensas, deue el heredero prouar con testigos ante quien las fizo, o por su jura. [f] E si aquel que es establescido por heredero, ouiesse alguna demanda, o le deuiesse alguna cosa, [g] aquel que le establescio por su heredero en saluo le finca[g] la demanda, o aquello quel deuia el testador, si el inuentario fiziere, assi como sobre dicho es.

¶ *Ley. IX. Que pena deue auer el heredero, que maliciosamente faze el inuentario.*

a ¶ *Quarta parte.* Not. istam. l per quam limitatur, quod not. Cin. in. l. 2. C. qui potio. in pigno. habean. & Barto. in. l. is cui. §. posti̇ḡ. ff. vt in posset. legato. vel hideicom. vbi dicunt q̃ quando hæreditas est solue do, dato q̃ hęres fecerit inuentariũ, creditores non possunt inquieta re legatarios, quibus primo solutum est, sed agere debent contra hæredem: nã procedet quando apud hæredem solutis legatis remanet plus quarta falcidia: secus si apud hæredem tantum remaneat quarta ista, nam tunc agent contra legatarios, & non contra hæredem, ni si quando quod redderent legatarii non sufficeret ad solutionem debitorum, vt infrà subditur: videtur tamen q̃ tali casu legatarii haberent recursum contra hæredem, vt concurrant cum eo in. d. 4. ita vt solutis debitis de residuo hæreditatis soluantur legata deducta falcidia, de quolibet legato.

b ¶ *Quarta parte.* Nam quando hæreditas nõ est soluendo, neq; valent legata, neq; hæres detrahit falcidiam. l. prima. §. pe. ff. ad trebel. glo. in l. fi. §. & si præfatam. C. de iur. deliber. super parte falcidiæ.

c ¶ *Las deudas.* Legata enim debentur ære alieno deducto. l. creditoribus. ff. de separat. bono. l. si vniuersę. C. de lega.

d ¶ *Sabia.* Vel debebat scire idem enim & si ignoraret, nam creditores agunt contra eum ratione talis quæræ, etiam si non per modum quotę: sed in vna re, vl in certa quãtitate hæredi remansisset, vt declarat Pau. in. l. prima. §. si is qui. & in. §. si hæres. & in. §. idem iulianus. ff. ad trebel. nam ęs alienum præfertur quartæ. l. in imponenda. &. l. iritum. C. ad. l. falcid.

¶ *Lex.* 8.

* Expensas funeris testatoris vel alias iustas non tenetur hæres scribere in inuentario: sed probet eas per testes vl proprio iuramẽto, & quod hæredi debetur à defuncto cõsequitur hæres facto inuentario, sicut cæteri creditores. h. d. Habuit ortum à. l. fina. §. in computatione. C. eodem titu.

¶ *Soterrar.* Idem in expensis, quas fecisset in curãdo defunctum, Bal. in. l. in restituenda. C. de petitio. hæredita. vel in insinuatione testamẽti, vt in. l. fi. §. in computatione de qua ista sumpta est. C. de iur. deliberan. vel in eo, quod soluit hæres proxenetis, vel similibus cum vẽderet res hæreditarias, secundum Bart. in. l. vbi puré. §. fi. ff. ad trebellia, & quid de expensis, quas hæres fecit litigando cum alio contendente, se hæredem, vel creditorem hęreditarium? vid. per Ange. Pau. & Alexand. & Iaso. in dict. §. in computatione tenentes quòd deducantur, quando hæres obtineret, & hæreditas non esset soluendo ad omnia contra Bald. ibi aliter volentem.

f ¶ *Su jura.* Approbat opinionem glos. in. d. §. in computatione, super verbo approbauerit. contra quam ibi tenebant Cinus. & Albericus, & intellige quando expensæ essent paruæ, secus si magnæ: nam tũc requirerentur testes vel instrumenta secundum Bar. & communiter docti. ibi, & appellat Angel. ibidem minutas expensas, sumptus quotidianos: puta carnium, oleris, porrinæ & similium, nã ad hoc difficulter habẽtur testes continuo & randem cõcludit arbitrio boni viri hoc relinquendũ: omnib⁹ hinc inde pensatis.

¶ *Le finca.* Ansi ipso iure vel q̃ ad effectũ glo. in dicto. §. in computatione, dicit quod quo ad effectũ quasi impossibile videatur, quòd hæres sibi ipsi fit obligatus, vide ibi, per Alexand. & in. l. debitori. C. de pact. vbi tenet opinionẽ glossa. & dicit magis communiter teneri per docto. si tamen additio hæreditatis facta sit cum beneficio inuentarii, vel ante aditam hæreditatem fiat inuentarium, tunc confusio actionum impediri, videtur ipso iure, quia si confectio inuentarii resoluit, quo ad effectum confusionem factam, à fortiori, videtur impedire confusionem fieri. argumento. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. secundum Decium in dicta. l. debitori. & nota dictum Bald. in dict. l. debitori. columna secunda. quòd hæres, qui solenniter fecit inuentarium citatis creditoribus, & legatariis, potest implorare officium iudicis, super separatione bonorum, vt pro eius debito aliqua res sibi assignetur, imò etiam secundum Bald. in. d. §. in computatione. columna prima. versi. ex hoc sequitur, hæres possit sibi ipsi soluere eligendo rem, in qua vult sibi esse solutum, pro debito argumento. l. creditoris. ff. de distract. pigno. quod secũdum Decium, vbi suprà de plano procedit aliis creditoribus consentientibus, si verò cõtradicerent nullam deberet hæres in hoc habere prærogatiuam, imò similem cum aliis creditoribus debet habere fortunam, vt in dicto. §. in computatione limita istam. l. nisi hæres instituta sit animo compensandi, cum eo quòd sibi testator debebat. l. si compensandi. C. de hæredib. institu. limita etiam in quasi debito ex dispositione legali, vt est illud quòd pater tenetur dotare filiã. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. nam si filia instituetur à patre, & grauaretur legatis non deduceret primo dotem: & postea falcidiam: sed primo falcidiam & si ad dotem sufficeret de illa deberet se dotare: & si non sufficeret, detraheret qua tenus deficeret, per nota. in. l. mulier. §. cum propeneretur. ff. ad trebellia. ita tenet Paulus de Castro. in. l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. & vide etiam quòd idem Paulus not. in. l. quod de bonis. §. quòd auus. ff. ad legem falcidiam. ibi nota istud verbum & tene menti. Aduerte etiam quòd contra fideicommissarium vniuersalem, etiam non confecto inuentario, hæres detrahit quod sibi defunctus debebat. vide Paulum de Castro. in. l. ita tamen. §. si ex trebelliano. ff. ad trebellia. & Socinũ consilio. 44. volum. tertio. incipit. Non parua difficultas. alia in ista materia vide per Alexand. & docto. post glo. in. dicto. §. in computatione.

¶ *Lex.* 9.

* Si quid extra inuentarium fraudulenter occultat hæres tenetur ad eius duplum his qui aliquid iuris habẽt in bonis testatoris, & causa inuentarii non durat vltra annum: sicèt aliæ ciuiles instantiæ vsque ad triennium: criminales vsq; ad biennium durent. h. d. Concord. l. finalis. C. eo. titu. §. licentia cum. §. sequen.

a ¶ *Recebir.* In. l. fi. §. licentia. versicu. illo videlicet. de quo ista. l. sumpta est, adiicitur vel hæreditatis quantitati imputare compellantur. finge enim hæreditatẽ locupletẽ ita, vt ex ea etiam vltra rem illam occultatam, vel surreptam ab hærede, remanet: vnde integrè satis fiat creditoribus & legatariis: & sic melius erit hæredi, quòd istud duplũ imputetur hę reditati, quia sic manebit si ne pœna q̃ ꝓ ipsis creditorib⁹, & legatariis soluat istã pœnam dupli vt expõit ista l. partitarum. videtur tamẽ qsta. l. supplri debeat exil la cum ista pęna sit inducta vt amplius sit in hæreditate ex quo legatarii & credito res consequãtur suum debitũ, quod etiã suaderi videt ex ista. l. cum dicit maliciosamente, & sic quando hæres animo fraudandi creditores vel legatarios surripit vel occultat rem hæreditariã: secus quando nullum ex hoc generaretur præiudicium, & sic fraus seu occultatio non induceret detrimentum, argu. l. pe. C. de renouca. his quæ in fraud. alie. sunt. & l. 7. titu. fi. 5. part. & quæ ibi dixi. Adde etiam q̃ & vltra pœnam dupli punitur hæres surripiens, vel occultans, vt perdat falcidiam quo ad omnes legatarios, vt in autentic. de hæredi. & falcid. §. sancimus. & ibi glo. super verbo fortè, & illud ius autenticorum est rationabile: quia cùm talis subtractio inducat & augmẽtet falcidiam, quo ad omnes q̃uum est vt respectu omnium puniatur: & sic à nemine falcidiam detrahat, & bene potest stare pę na huius dupli, de qua hic cum pœna amissionis falcidiæ, de qua in d. §. sancimus. vt declarat Salic. quem vid. in. d. versi. illo videlicet.

b ¶ *Del inuentario.* Not. hoc verbum, ex quo declaratur text. in autenti. de hæred. & falcid. §. illud quoq;. colla. prima. de quo ista. l. sumpta est, nam largius, quàm hic disponitur, glo. & docto. intelligũt illũ. §.

c ¶ *Tres años.* Nota bene: quia habes hic approbatam de isto iure partitarũ decisionẽ. l. properandũ. in p rin. C. de iudic. & nõ reperies alibi in istolibro partitarum. Video tamẽ ista in desuetudinem abiisse & sicut obseruatur in curiis ecclesiasticis, vt instantia nõ expiret triẽnio, vt voluit glo. in. d. l. properandum. in parte triennii. in fi. & glos. in. c. fi. de dol. & contu. glo. & docto. in. c. venerabilis. de iudic. sic etiã video in curiis regalibus, & certè bene, cum per hoc parcatur laboribus, & expensis partium & breuiori via iustitia ministretur.

d ¶ *Dos años.* Adde. l. septimam. titu. 29. ea. parti. cuius dispositio, & etiã istius in hoc indesuetudinẽ abierunt, vide. quæ ibi deo dante dicam.

¶ *Lex.* 10.

* Hæres intra tempus iuris inuentarium non conficiens tenetur creditoribus & legatariis etiam vltra vires hæreditatis, & falcidię commodo priuatur. hoc dicit. Habuit ortum à. l. fina. C. de iure delibe. §. sin verò postquàm.

¶ *El inuentario.* Quid si fecit, sed omisit ponere aliquã rẽ in inuẽtario fraudulenter, vel malicioſe, an tenebitur in solidum creditoribus, vel legatariis, ac si nullum fecisset? Bart. in. l. Paulus. ff. ad legem falcid. tenet quòd ex hoc hæres perdat beneficium inuentarii in omnibus Angel. verò ibi tenet, quòd solum perdat beneficium inuentarii quo ad falcidiam, non verò vt ex hoc teneatur vltra vires hæreditarias, & idem tenet Pau. de Cast. & Io. de Imo. & Alex. & idem tenet Salic. in l. fi. §. illo videlicet. C. de iur. delibe. in fi. vbi dicit de hoc fuisse q̃stionem arduam: & ita se consuluisse, solum ergo tenetur creditoribus & legatariis in duplo rerum occultatarũ, vt suprà. eod. l. proxima. & in amissione falcidię, quid autem si imperfectè fecit inuentarium, quia non designauit res prout habetur. in. l. 100. titu. 18. tertia partita. sed simpliciter dixit pono in inuentario res, q̃ sunt in tali loco, an gaudebit beneficio inuentarii? videtur dicendum quòd non, cum hoc ita sit substantiale, & pro bat in. l. fi. §. si verò postquàm. C. de iur. deliberan. ibi secundum formam præsentis constitutionis paria enim sunt non facere vel inutiliter facere. c. inter corporalia. de translatio. epiſcopi, vel electi. cum similib. & adde quòd suprà dixi in. l. §. in glo. super verbo. todos los bienes.

f ¶ *Las mandas.* Limita nisi agentes contra hæredem, in solidum confiterentur, quòd in hæreditate non remansit vltra id quòd hæres asserit: quia contra omnem præsumptionem iuris, & de iure facientem contra hęredẽ non conficiẽtem inuentarium, quod occultauerit bona, admittitur, pbatio in cõtrariũ per confessionẽ partis, vt notant Cinus, & Barto. in autentica. sed iam ne cesse. C. de donat. ant. nupt. & glo. in corpore vnde sumitur. illa autẽ. & ita tenet Bald. singulariter. in. l. filiũ quem habentem. colu. penult. C. famil. hercis. & licèt Bald. ibi loquatur de legatariis ex eius mente & ex dicta ratione, idem vult in creditoribus, & ita etiam vult Alexand. in. l. fina. §. & si præfatam. columna prima. C. de iure deliber. vbi etiam Iaso. columna secunda. versicul. limita tamen. dictum Baldi, non caret scrupulo. prout etiam tradit Socin in. l. prima. §. fi is qui ante. ff. ad trebel. & Alexand. in. l. in ratione. §. quòd vulgo. columna octaua. numero. 23. ff. ad legem falcid. & quia hæres adeundo videtur quasi contrahere cum creditoribus & legatariis. l. apud iulianum. §. fina. & l. sequenti. ff. quib. ex causs. in possess. ear. & in. §. hæres. institu. de obligationib. quæ ex quasi contractu na scunt. & sic ex suo quasi contractu ex propriis bonis tenetur. hoc etiam vult ista. l. partitarum ibi cum dicit, tambien los sus bienes que ouiere de otra parte, como los que ouo del testador.

¶ Præterea. §. sancimus. in autentico. de hæredib. & falcid. qui videtur esse fundamentum dicti Bald. noh videtur se omnino fundare in illa præsumptione subtractionis, vt patet: cum dicit fortè, & sic innuit quòd idem sit, si non subtraxerit, & videtur illa ratio impulsiua, & non finalis. text. cum glos. & ibi Ioannes de Imol. in cle mentina prima. de appellatio. glo. in. l. in commodati. §. sicut. ff. commoda. hoc etiam suaderi videtur ex. l. fi. §. si verò postquàm. C. de iure deliber. vbi non fit fundamentum in præsumptione surreptionis, & occultationis rerum hæreditariarum, imò quia ex quo non fuit hæres vsus beneficio inuentarii, remanet in antiqua dispositione iuris cõmunis, ex cuius dispositione tenebatur creditoribus, etiã vltra vires hæreditarias. l. quæ dotis. ff. solut. matrimo. l. si te bonis. C. de iure deliber. & qa in pupillo cessat dicta præsumptio vsurpationis, & nihilominus in pupillo etiam non doli capace procedit, vt teneatur vltra vires hæreditatis. §. pupillis. in dicto autentico. de hæredi. & falcid. vt etiam adducit idem Alexand. in. l. fin. §. fin. C. de iure. delibe. in illa quæstione, an ecclesia nõ conficiens inuentariũ teneatur vltra vires hæreditarias, hoc etiam probari videtur ex. §. si verò non fecerit. in autentico. de hæred. & falci. ibi licet puræ subsistantiæ morientis transcendat mensuram legatorum dario, & ibi licèt dubitet ei pœnam exactio suæ malignitatis: cùm transcenderit leges ex quibus cautè omnia agens nihil poterat damnificari, fortè posset distingui inter creditores, & legatarios, vt dictum Baldi procedat in legatariis prout re vera ipse loquitur, & non in creditoribus: & est ratio differentiæ maximæ: quia creditores tractant de damno: legatarii verò de lucro. Item quia hæres reputatur eadem persona cum defuncto, vt in autentico, de iure iurand. à mori. præsti. & sicut defunctus tenebatur in solidum, sic & eius hæres, qui non fecit inuentarium, quæ ratio cessat in legatariis, quibus defunctus in nihilo tenebatur, & quia de iure communi antiquo ita erat constituta in hoc differentia inter creditores, & legatarios, nam respectu creditorum hæres tenebatur in solidum, etiam si constaret hæreditatem non esse soluendo. dict. l. quæ dotis. legatariis verò non tenebatur vltra vires hæreditarias, vt in. l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebellia. l. in ratione. §. quòd vulgo. ff. ad legem falcid. glos. in dicto. §. si verò. postq̃. de iure tamen autenticorũ additum fuit, vt etiam similiter legatariis teneretur in solidum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non facto inuentario: vt in.d.§.si verò non fecerit,& in auctē. sed cū testator. C. ad leg. Falc. & dictum auctē. quodammodo se fundat in presumtione subtractiōis. & sic in legatariis habere posit locū dictū Bald. attento iure cōmuni. ista tamen. l. partitarum resistit cū equiparet in hoc creditores & legatarios nihil asserens de tali psumptione: imò expse se disponens, vt de propriis bonis hæres teneatur, & in rigore iuris istud videtur verius tam in legatariis quā i creditoribᵇ. tu cogita, qa dictum Bald. fulcitur maxima æquitate. & Docto. magis cōmuniter cū eo transeunt. & adde Paul. in. l. in ratione. §. quòd vulgo. ad fi. ff. ad leg. Falci. An autem in foro conscientiæ hæres teneatur ad debita vltra vires hæreditarias? Bar. tenet quòd non in rubrica. ff. de acquir. hæred. versi. & ex hoc se quitur. allegat Hostien. in sum ma. de testa. §. pe. versi. quid si bona. & Ioā. And. in. ca. quāquā. de vsur. li. 6. in nouella. & quòd ita tenent Theologi, vt dicit se vidisse in multis sententiis eorum. & idem tenet Bald. in. d. l. filium quē habentē. col. pe. allegat. c. parrochiano. de sepultu. subdens quòd si legatarius plus extorqret, tenetur ad restitutionem in foro conscientiæ: quia ille forus non sequitur ius ciuile, quia ius cinile fundat se infictione non in veritate. & ibi subdit q licet ad petitionem hæredis, super talibus articulis, quòd nulla alia bona manserunt, nisi talia non cogantur legatarii respondere: tamē iudex optimē faciet, si interroget ex officio, vt obuiet iniquæ extorsioni. Lillicitas. in prin. ff. de offic. præsid. Ioan. de Imol. in. d. rubrica. ff. de acquir. hęre. post quāretulit Ang. in. l. i. §. hęc stipulatio. ff. si cui plusquā per legē Falci. volentē quòd etiam in foro conscientiæ hæres teneatur vltra vires hæreditatis, distinguit, quòd si hæres sciebat vires hæreditatis, non sufficere, & nihilominus adiuit: quia tunc videtur obligari ex suo quasi contractu, teneatur etiam in foro conscientię: cum videat se creditoribus obligasse, si autem ignorauit, vel dubitetur, an sciuerit vel ignorauerit, & tunc non teneatur vltra vires hæreditarias: quia tunc non videtur se obligasse vltra vires, cum sententia Bar. transit Alexan. in. d. rubrica. v bi Iason. dicit ita esse cōmunem opinionem. Fredericus verò de Senis. cōsi. 21. & Ioā. de Imol. sibi contrarius. in. l. gerit. ff. de acquir. hæred. & Paul. de Cast. in. d. rubrica tenēt contrarium dicentes nullam in hoc esse differentiam inter forum cōscięti æ: & iudiciale lex etenim humana quæ iusta est etiā in foro animæ est seruāda, scdm. S. Thom. 1. 1. q. 96. arti. 4. glo. cōiter approbata. in. c. quæ in ecclesiarū. de constitu. articulus iste est satis disputabilis. & totum pondus ad decisionem cōsistit, an lex humana se fundet in præsumptione, vel non: quia si ex præsumptione non obligaret in foro animæ, v bi veritas attenditur, quòd autē istę leges de confectione inuentarii disponentes non se fundent ex sola præsumptione, satis liquet ex supradictis Aretin. in. d. rubrica distinguebat inter creditores & legatarios, vt etiam dixi in. q. præcedenti, quæ distinctio fortè posset procedere attento, quòd dictus. §. si verò non fecerit. moueatur ex præsumptione. & quod saltim suspicās ita statuit: sed attenta dispositione huius. l. partitarum, quæ non se fundat in tali præsumptione, videtur de rigore idem debere dici in legatariis, quòd in creditoribus, benignior tamen est sententia ita distinguens: cùm fortè ista. l. partitarum habuerit eundem intentum, quē dictᵇ. §. si verò nō fecerit, de qua ista sumpta est. tu cogita. Alios casus in quibus hæres non conuenitur insolidum, licet non fecerit inuentarium, vide per Alexan. in. d. §. & si præfatam. & quid de ecclesia, vide eundem. in. d. l. fina. §. fin. & per glo. & Docto. in. cap. primo. de testamen.

a ¶ *De las mandas*. Non ergo perdet Trebellianicam, vide per Bartol. & Docto. in. l. Marcellus. §. quòd autem. ff. ad Trebellian. & Bald. in aucten. sed cum testator. C. ad. l. Falcid. colum. prima. neq; obstat. §. Sancimus. & §. si verò non fecerit. in aucten. de hæredib. & falci. cum dicit de fideicommissariis: nam intelligitur de fideicommissis particularibus, non de fideicommisso vniuersali: vnde constitutiones loquentes de falcidia amittenda, corrigentes in hoc ius commune, non sunt trahendæ ad Trebellianicam. vide latè p Alex. in. d. l. Marcellus. in prin. colum. pe. & fin. versi. 3. quæsuit hic Bartol. vbi refert plures, qui tenuerunt contrarium, sed ipse resident quòd non amittat Trebellianicam dicēs esse magis communem opinionē, & satis in istam partem confert hæc. l. partitarum. & vide quæ dixi suprà eodem. l. §. in glo. prima. vtrariam tamen opinionē, imo quòd hæres non conficiēs inuentarium, priuetur Trebellianica, dicit magis cōmunem & veriorem. Decⁱ consi. 236. in. §. dubio vbi plures istam partem tenentes refert. & idem vult Didacus à Couarrunias. in. c. Raynuntius. §. 2. limitat. 16. de testa. neq; pdet legitimā debitā iure naturę. gl. in. §. si verò nō fecerit. in auct. de hæredi. & falcid. tenebit tamen dato, qd nō pdat legitimā soluere debita, & credita de suo, vt declarat Bar. in dicto. §. si verò non fecerit. & adde glos. in dicta. l. fina. §. pe. in glo. fina. in. fi. C. de iure deliberandi. vbi Alexand. dicit istam opinionem magis communiter teneri, quæ opinio approbatur per. l. 7. titu. u. infra ead. parti. ta. diminuuntur ergo legata ratione legitimæ, sed sic diminuta soluentur vltra vires hæreditarias, vt per Barto. & Alberic. in dicta aucten. sed cum testator. C. ad leg. Falcidiam vbi declarat Alberic. quæ vtilitas erit filio detrahere legitimam: cum de residuo & proprio teneatur soluere legata integraliter. Adde etiam Bald. in. l. prima. C. de bon. auctorit. iudic. possi. grauato ergo filio legatis deducetur legitima, & tenebunt legata respectu quintæ partis, & integraliter soluet illa filius, licet excedant quintum, interesse ergo affectionis ad bona paterna erit vtilitas quam ex hoc consequetur filius, & quia propria bona filii augentur ex deductione legitimę.

¶ *Lex. II.*

*Potest hæres declarare se verbis hæreditatem adire vel etiam factis, vt colendo prædia & alia quæ citra ius & nomen hæredis & domini fieri non possunt. sed si quis non vt hæres sed pietatis causa faciat, vt seruos hæreditarios curare, vel res ne perdantur custodire non videtur propter hoc adire: debet tamen (ne de hoc dubitetur) prædicta non vt hæres se facere protestari. hoc dicit.

b ¶ *Deue lo dexir llanamente*. An autem aditio hæreditatis solo animo consistens non declarata per actum verbi, vel facti, obliget hæredem in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias? tangit Angel. Aretin. in. §. fina. instituta de hæredum. qualita. & differentia. & vide quæ dixi in præcedenti. l. requiritur ergo vt hic vides, quòd animus adeundi declaretur per actum verbi vel facti. glos. & Barto. in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. & glos. in dicto. §. fina. & requiritur actus exterior ad declarandum animi motum: nam consilium in corde retentum nòn facit quem hæredem. quia consensus mentalis tantum neq; verbo, neq; facto demonstratus non accommodatur actibus hominum, neq; reddit actus ipsos essentialiter perfectos, verba sunt Bald. in. l. potuit. colum. prima. C. de iure deliberandi. & ibidem. colum. tertia. versiculo nono queritur. dicit, quòd si positio fiat alicui quòd animo adiuit hæreditatem, non tenetur ei respondere, nisi positio soner de animo aliqualiter declarato, & an per hæc verba (ego sum hæres talis) inducatur aditio? Bald. tenet quòd sic. in dicta. l. potuit colum. secunda. versiculo sexto quæritur post Barol. in. l. si filius familias. ff. de tutelis. & ibidem vide per Baldum. colum. tertia. versicu. octauò quæritur de aditione facta per hæc verba, adeo si de iure possum, vel si prædecessor meus non adiuit. & post tempus datum ad deliberandum, si quis dicat, puto mihi hæreditatem expedire: videtur ex hoc adire. l. omnes. & ibi not. Barto. ff. ad Trebellianū. & idem si dicat volo adire. glo. & Barto. in. l. serui electione. in princ. ff. de legatis primo. vide Barto. & Docto. in dicta. l. gerit.

c ¶ *Labrando la heredad*. Sumptum est à. §. fina. institu. de hęredum qualitate, & differentia. facit quod not. glos. in. l. tertia. C. finiuntur regundorum.

a ¶ *Arrendando*. Ex eod. §. si. sumptum est. & ibi not. Bal.

b ¶ *Desfructandola*. Adde. l. si filius. ff. de tutelis. & ibi Bar. & not. hoc q colligere fructus hæreditatis inducit aditionem, quod limita nisi posit capi alia coniectura, quòd non animo adeundi fortè fecisset, prout declarat Bar. in. l. gerit. colu. 6. versic. ad secundum. & colu. 7. ibi fructᵘ colligi fecit & reponi. ff. de acquir. hæredit. & probatur in. l. prima. C. de repudian. hæredi. & tene menti istā l. partitarum: nam Barto. d. colu. 7. volebat, q cū iste actus colligēdi fructus poterat fieri licitè vtroq; modo nomine. s. suo, vel nomine alieno, q starētur super hoc declarationi heredis: nā ista. l. vult contrarium: imò quòd cessante ꝓtestatione, de qua infra in ista. l. probaretur aditio, & ita etiam Ioan. de Imol. tenet contra Bart. in dicta. l. gerit. colu. pe. per. d. l. i. C. de repudian. hæred. oporteret ergo probari de protestatione, vt dixi, vel quòd probetur quòd actus iste colligendi fructus, non fuit animo adeundi, vt expresse habetur in dicta. l. 1. & tradit Bar. in. d. colu. 6. versic. ad secundum. & Bal. in. d. l. i. quem vid.

c ¶ *Semejante destas*. Vt si possideat res hæreditarias. vt in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. & in. l. eum qui bonis. eo. titu. & not. Bal. in. l. i. colu. ii. C. qui admit. in secunda quæst. Alexan. consil. 32. volu. 3. incipit vi so processu. & aduerte, quòd licet filius accepta pecunia faciat pacē cū occisoribus patris, nō per hoc videtur se immiscere seu adire hęre ditatem paternam, neque propter illud quod accepit posset conueniri à creditoribus patris, secundum Nico. de Neapo. in. l. cum tutor. ff. de tute. & ratio. distrah. limitat tamen nisi statutum diceret, quòd occisores debent habere pacē ab hæredibus defunctᵢ: quia tūc filius accipiendo aliquid, videtur hæreditatē adire. adde. l. quęsitum. & ibi per Bar. ff. de sepulc. viola. quòd faciens pacem accepta pecunia de morte patris, seu agens actione iniuriarum, pro iniuria illata patri: non videtur adire vid. etiam per Salicet. in. l. eum qui. C. arbitri. tu. te. & ibi etiam per Bal. & alios, vbi est tex. elegans quòd etiā si filius consequatur interesse à tutoribus suis, pro eo quòd abstinuerunt eum ab hæreditate paterna locuplete, nō tenetur creditoribus patris. & adde Bart. in. l. si filius qui patri. in fi. ff. de vulg. & pupil. & vide Ioan. de plat. in. l. fi. C. de primipill. lib. 12. adde Iaso. in. l. eadem. §. cato. pe. colu. ff. de verbo. obliga. nota etiam, quòd & legatarius ex facto, non videtur acceptare legatum, nisi sit factum tale, q fieri non posset citra ius & nomen legatarij, secundum Bart. in. l. vero procuratori. §. sed si non vero. ff. de solut. sed an pater, qui mortua vxore retinuit diu penes se dotem maternam, videatur per hoc adire nomine filiorum, Bald. notabiliter dicit, quòd non in. l. dos à patre profecta. C. solut. matri. contra Bart. in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. colu. 8. verfic. venio ad quartum. mouetur, quia ista mens est in corde retenta, quæ non accommodatur actibus hominum. & quia aditio hæreditatis requirit actum verbi, vel facti: in casu autem isto nihil simpliciter gestum est à patre. inducit etiam. l. si præteritus. ff. de bonor. poss. contra tabu. vide ibi per eum & per eundem in. l. cū antiquioribus. col. i. C. de iur. delibe. & in. l. si certis annis. ad fi. C. de pact. per Bar. in. d. l. gerit. & ibi vide distinctionem Ioa. de Imol. col. pe. & fi. dic etiam quòd similis modus erit, si soluat creditoribus: nam ex hoc videtur adire. l. 2. C. de iur. delibe. & vide quòd not. Iason. in. l. frater à fratre. colu. 17. ff. de condi. indebi. & idem si soluat legata, vel soluere promittat: nam videtur adire secūdum Paulū de casti. in. l. quòd de bonis. §. 1. ff. ad legē falci. filius etiam recipiendo, quòd patri erat debitum, licet naturaliter tantum videtur adire, vt vult Bart. & vide ibi per Iason. colu. 17. in dicta. l. frater à fratre. ff. de condi. indebi. & ibi multum exaltat dictum Bar. & not. bene quòd oportet, vt allegetur quòd hæres fuit visus adire seu adiuit: quia ita demum prædicta procederent, quòd ex actibus, quæ fieri nequeunt, citra ius & nomen hæredis inducatur aditio, si hoc allegetur. vt tradit Alexand. consil. 94. volu. 1. colu. 2. versicu. plus dico. incipit consilium in causa, & litē vertentē coram arbitris: vide ibi per eum. ¶ Et quid si hæres det elemosinas ꝓ anima defuncti, an ex hoc videatur adire? vide per Bart. in dicta l. gerit. col. 7. versicul. sed quæro. & versicul. quæro. & per Bal. in. l. cum te. in prima lectura. colu. si. C. de donatio. ante nupt. quid autem de tutore gerente pro hærede? vide Bal. in. l. potuit. C. de iur. delibe.

d ¶ *Por piedad*. Concordat cum. l. pro hærede. versic. cœterum. & versic. seruos. ff. de acquir. hære.

e ¶ *Deue dexir*. Sed an si nō protestetur, præsumatur aditio? glo. in hoc fuerunt contrariæ. in. d. l. pro hærede: & quod docto. magis communiter tenent est, quòd hoc perpendatur ex qualitate personarum, & casuum super quo Bar. facit longum tractatum, in. d. l. gerit. ff. de acquir. hęred. vide ibi per eum, & per Ioan. de Imol. & hoc idem videtur velle ista. l. cùm dixit, porq̄ de tal vsança no nazca ende dubda: & sic innuit quòd ne veniat in dubium, an fecerit causa pietatis vel animo adeundi, vtile erit q protestetur.

¶ *Lex. 12.*

* ¶ Si quis de descendentibus in potestate testatoris constitutus fraudulenter abstinens bona hæreditaria per eum aut alium subtrahi fecerit: videtur per hoc adire alia bona: sed si hæres fuit extraneus. vt fur de subtractione tenetur. hoc dicit.

f ¶ *No quisiere recebir*. Videtur in istis verbis lex ista approbare intellectum glos. & Dyni. in. l. si is qui bonis. ff. de acqui. hære. ad illam. l. scilicet quòd illa. l. loquatur, quando ante abstensionem filius meretur de bona patris, quasi velit, quòd secus esset si post abstensionem & merito, quia etiam si post abstensionem furto surripiat res paternas, non videtur se immiscere hæreditati, & abstensionem reuocare, vt in. l. si seruum. §. fina. ff. de acquir. hæredi. à fortiori debet hoc procedere, si non surripiat: sed emat post abstensionem. licet mala fide & malicioſe emat. & cum. d. l. dicit se abstinuit dicebat Dynus. 1. abstinere potuit. Sed docto. cōmuniter in. d. l. si is qui bonis. & in. l. 2. C. de repudi. hæred. tenent contrarium, & intelligūt dictā. l. si is qui. prout iacet non violando literam abstinuit. & sic q dispositio illius. l. procedat. etiam post abstensionem, quòd etiam voluit gl. 1. in. d. l. 2. C. de repud. hære. ex eo enim, quòd filius licet post abstensionem emit res hæreditarias præsumatur, mala fide fecisse in damnum creditorum, & abstensionem præcedentem non fuisse veram: sed fictam & simulatam. & quòd censeatur reuocata abstensio. & ad. l. si seruum. §. fina. respondent, quòd ibi non constabat, quod mala fide abstinuit, sicut constat in casu isto, ex quo infert Alexan. in. d. l. 2. in fi. quòd si in casu. d. l. si seruum. §. fi. hæreditas vel meliora bona hæreditatis consistebant in illis rebus, quas filius furto subtraxit post abstensionē præsumeret: similiter abstensionē fuisse factā mala fide, & q intelligi debeat reuocata sicut in casu. d. l. si is qui. q̄d dicit esse notandū & à docto. nō ita tradi, volūtq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

docto. quòd etiam ista mala fides in tribus casibus presumatur. Primus quando post abstensionem reperiatur omnia bona possidere, vt dicta. l. si is qui. l. omnes. §. lucius. ff. quæ in fraud. credit. Secundus quando aliquid clam per interpositam personam mercatus est. d. l. si is qui. Tertius, quando inuenitur incontinenti post abstensionem possidere: ita Cynus, & Albericus post Iacob. de Aren. in dicta l. 12. vbi etiam addit Angel. quartum casum, scilicet & si non omnia bona emisset: sed tantum meliora vel preciosiora: quia par ratio fraudis dis est. per. l. summa cum ratione. in principio. ff. de pecul. Alexan. ad hoc dicit melius facere notata per glos. & Barto. in l. nomen. §. 1. ff. delega. 3. Alias etiã pręsumptiones malę fidei vide ibi per Baldu nota istam l. partitarum quæ cum sumpta fuit à dicta. l. si is qui bonis. videtur certè approbare intellectum glos. ibi. licet illa glos. communiter à docto. reprobetur. bene tamen esset concedendum, quòd si ex aliquibus coniecturis constaret de simulata abstensione, idem esset dicendum: cum ficta & simulata abstensio perinde haberi debeat, ac si facta non esset, & ex quibus præsumatur simulata, relinquendum esset arbitrio iudicis ex coniecturis traditis per docto. vbi supra. & non quælibet earum sufficeret, prout etiam inferius dicam in ista. l.

a ¶ *Malicioſamente.* Secus ergo si bona fide, vt in l. 2. C. de repud. hered. & ista fraus præsumitur, vt subijcit ex emptione bonorum per interpositam personam.

b ¶ *Los bienes.* Idem si meliores res seu maiorem partem bonorum, vt dixi in glos. 1.

c ¶ *Faziendo esta compra.* Duo ergo requirit. l. ista. vt eius dispositio procedat omnium bonorum emptio, & quòd per interpositam personam fiat, & idem videtur per. l. si is qui bonis, de qua sumpta est. Iacob. tamen de Are. Cynus. Alberic. Bart. & communiter docto. in dicta. l. 2. C. de repud. heredi. & in dicta. l. si is qui. tenent quodlibet istorum sufficere. Primum de emptione omnium bonorum, per dictã. l. omnes. §. lucius. ff. quæ in fraud. credi. Secundum per. l. pupillus. §. sed & si per interpositam. ff. de adminiſt. tuto. & per dictã. l. si is qui. l. tamen ista partitarum. imò &. d. l. si is. volunt contrarium. non obstat. l. omnes. §. lucius. neque. l. 7. titu. fina. 5. partita: quia loquuntur in eo, qui iam erat obstrictus creditoribus: hic vero filius nec dum erat eis obligatus: quia vel non adierat, vt in casu huius. l. vel se abstinuerat in casu. d. l. si is qui. secundum quòd communiter docto. intelligunt, & sic non videtur trahenda dispositio. d. §. lucius. ad nostrũ casum. Præterea, quia dispositio. d. §. lucius. procedit, quãdo omnia bona sunt empta valde minori precio, quàm valeant, vt dixi in. d. l. 7. neque etiam tex. in. d. §. sed & si per interpositam. induci potest ad casum huius l. neque. d. l. si is qui. quia ibi prohibitum erat rem pupilli tutorem clam emere, quod hic cessat. & licet filio nolenti se immiscere, vel abstinenti, emere per se, vel per interpositam personam, aliquas res ex hæreditate, & licet prohibitũ reperia tur emere omnia per interpositam personam, non reperitur ei prohibitum emere vnam vel aliquas particulares res per interpositam personã: vnde nõ sine misterio. d. l. si is qui. & hęc lex duo ista copulatiuè requirit: aliqua tamẽ possunt cõcurrere cum quolibet istorum, quæ probarent seu arguerent fraudem, & tali casu hoc relinquerem arbitrio iudicis: cùm dolus ex perspicuis indicijs probetur.

l. dolum. C. de dol. & l. ista ad arguendam fraudem gratia exempli ponat ista duo.

d ¶ *Traspusiesse o furtasse.* Concord. cum. l. si seruum. §. fina. ff. de acquir. hered. & in hoc etiam clarè patet, qp. l. ista in casu præcedenti loquitur. quando filius non se abstinuerat.

quier que les seria demandado, que tornen a la herencia lo que tomaron della, asi como en manera de furto.

¶Ley. XIII. Quales omes que son eſtableſcidos por herederos pueden tomar, e ganar la herẽcia por ſi: e quales per otorgamiento de otri.

PVede ganar [i], e entrar la herencia quel pertenesce por testamento, o de otra manera derecha, todo ome q non es sieruo: e que non es en poder de padre: e que non es desmemoriado: e que es mayor de veinte y cinco años [k]: e que sabe q̃ aquel cuya heredad quiere entrar q̃ es muerto. Ca maguer el sieruo puede ser estableſcido por heredero, nõ puede el [l] para si ganar, nin auer la heredad, mas para su señor, e cõ otorgamiẽto [m] del. E esso mismo dezimos del

e ¶ *Deſechar.* Not. hoc ad limitationem. l. si. in fi. a ea ed. & l. si. C. de repud. hære. vt diſpositio illius. l. nõ procedat è cõtra, si filiꝰ velit renuocare immixtionẽ. & ad. le. l. fuꝰ hæres. & ibi Iaſon. col. 1. C. de repud. hær. imõ & plus probatur hic, q etiã si talis immixtio sit inuolũtaria, vel quæ à lege potius inducitur, nõ posit à filio reuocari.

f ¶ *Enel ſiyo.* Cũ enim filio in potestate beneficiũ abstinendi fuit indultum ex beneficio speciali, contra rigorem iuris ciuilis. vt in. §. sed his permittit prætor. inst. de hæred. quali. & differ. facilius amittit filius ius abstinendi, quàm extraneus ius repudiandi, cum facilius perdatur beneficiũ ex iure speciali, quàm concessum ex iure communi. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. istam rationem ponit glo. in. l. si quis extraneus. in principio. ff. de acquir. hære.

g ¶ *En ſu poder.* Vide quæ dixi in. l. 22. titu. 3. 5. ea. partita. de aliquibus effectibus suitatis, qui etiam adhuc hodie durant.

h ¶ *Eſtraños* Concord. cum. l. si quis extraneus. in princ. ff. de acquir. hæreditate. ¶ *Lex.* 13.

* ¶ Pater familias cõpos suę mẽtis maior viginti quinq; annis, qui scit eũ cui' fuit hęreditas iã defunctũ, & sibi delatã hęreditatẽ posse adire. Filiꝰ tñ familias, vel seruus iussu patris vel dñi prędictę adire debet hęreditatẽ: aduentitiã tñ hęreditatẽ bene põt filius familias adire sine iussu patris, & filio absente pater põt adire: furiosus vero vel demẽs hęreditatẽ nõ adit, nec infans, sed pater nomine infantis, vel curator nomine furiosi, & mortuo infante, adire põt pater & acquirere sibi. minor aũt quatuordecim annorũ maior infante, adire debet cũ autoritate patris, vel curatoris, vel iudicis, si patrẽ, vel curatorẽ nõ habeat. Si verò sit maior quatuordecim annorũ, sed minor. 25. & careat curatore adire põt saluo sibi restitutiõis beneficio. h. d.

i ¶ *Pueden ganar.* Prosequitur. l. ista dicta Azo. C. de iur. delibe. & de acquir. hære. in summa. col. 4. verſic. potest hæreditatẽ adire.

k ¶ *Mayor de veinte y cinco años.* Hoc dicit: quia minores non possunt hæreditatem adire: nisi vt infra ista. l. sequitur.

l ¶ *No puede el.* Concord. cũ. §. itẽ vobis. verſic. sed si seruus. inst. qp quas perſo. nob. acqui. & cum. l. si quis mihi bona. in prin. & §. 1. ff. de acquir. hære. & l. placet. ff. eo.

m ¶ *Otorgamiento.* Otorgamiẽto in vulgari nostro idẽ est, q̃ licentia. l. 32. titu. 4. 1. part. & licẽtia idẽ videtur, q̃ iussus vel præceptũ, vt declarat Bar. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. hære. vbi Bar. voluit, qp si licentia debet in aliquo actu interuenire requirit, q̃ præcedat sicut etiã in iussu, bene facit tex. in. cap. licet. de regul. & adde Ioa. And. in. c. cũ in veteri. de elect. vbi dicit, qp vbi requiritur licentia satis est quòd interueniat ante, etiam ex interuallo ab ipso actu. Habes ergo hic & in. d. §. iussum, quòd non potest seruus hereditatem adire, nisi præcedat licentia seu iussus domini. & idem dic in repudiatione hæreditatis, secundum Bar. in. l. qui in aliena. in princ. & in. l. is qui hæres. §. fina. ff. de acquir. hæred. & est communis conclusio, secundũ Alex. in. d. §. iussum. quãuis Salicet tenuerit contrarium in. l. fina. in principio. C. de bon. quæ libe. facit bene tex.

in. l. seruus dotalis. ff. solut. matri. Satis autem dicitur præcedere, Si dominus & seruus simul agnoscant, vel repudient hæreditatem. l. is qui hæres. §. fi. ff. de acqui. hæredi. & tenet Angel. in. d. §. iussum. & satis probatur hic, & quæ sit ratio, quod iste iussus, seu licentia debet procedere neq; sufficiat ratihabitio sequens: vide per Bar. & Alexã. in. l. q in aliena. in prin. ff. de acqr. hære.

a ¶ *Para ſu padre.* Adde. l. aditio. ff. de acqui. hæred. & l. sed & si plures. §. inarrogato. ff. de vulg. & pupi. & glos. in. l. cũ oportet. i pri. super ꝙ bo. ex eius subſtantia. C. de bon. quæ liber. & ibi. vide per Bal. col. 2. ver. fi. quęro. quãdo dicatur relinqui filio contẽplatione patris. & vide. l. filio. ff. de condit. & demonſtrat.

b ¶ *No puede el ſiyo.* Approbatur, vt hic vides communis opinio. glos. & Doct. qp in profectitia hæreditate iura antiqua remanent incorecta. glo. in. l. i. C. qui admit. & in. l. fina. ff. quis ord. in bono. possef. ferue. de Imol. & Paul. de Cast. in. d. §. iussum. licet contrarium voluit Bart. in. l. fina. §. similiq; modo. C. de bon. q̃ liber. quem ibi sequitur Paul. de Cast. in prin. illius. l. col. 1. idem tamen Paul. in. d. l. is qui hæres. §. fina. & in. d. §. iussum. Sequutus est cõmunẽ opinionem. & hinc dicebat Bal. in. d. l. cum non solũ. in prin. col. 3. verſi. quæro filius meus. qp quando filius meus est institutus mea contemplatione, si filius non vult adire, pater non habebit beneficium illiꝰ. l. vt recusante filio pater posit adire. Subdit tñ ibi Bal. vnũ verbum satis notabile, quòd si filius esset absens vel pater de facto non posit eum compellere, vel si filius esset furiosus, succurrendũ esset pri de æquitate illiꝰ. l. allegat in argumentũ. l. neq; infantes. §. fi. ff. de fideicommiſ. liberta.

c ¶ *Con ſu otorgamiento.* adde. d. §. iussum. & l. qui in aliena. in prin. ff. de acquir. hæredi.

d ¶ *De ſu madre.* Vel ab auo vel auia. ex linea materna, seu proauo vel proauia. l. i. & 2. C. de bon. mater. l. i. C. de bon. q̃ libe. & idem videtur si ab aunculo vel alio cognato ex parte matris. l. sed & si plures. §. in arrogato. & ibi Bar. & Docto. ff. de vulga. & pupil. & adde

e ¶ *Con intencion.* Quia non fuit exe contẽplatione pĩs, vt suprà dixit in profectitia, sed contemplatione ipsius filii, vel matris filii.

f ¶ *Puede el ſiyo.* Concord. cum. l. fi. C. de bon. quæ libe. & sic correcta est hodie. l. qui in aliena. in prin. ff. de acquir. hære. quatenꝰ loquitur in hæreditate filii sibi delata per Orficianum. & ita post Din. ibi tenet Paul. de Cast. & adde glo. in. d. l. fi. super verbo recusante. in princ. & dilinguę in hoc circa ætatem filii, vt habetur in. d. l. fi.

g ¶ *En el lugar.* De longa absentia intellige. vt in. l. fi. §. vbi autem voluerit adire pater filio constituto in infantili ętate, vt in. d. l. fin. §. vbi autem puerilis ætas. & l. si infanti. C. de iur. delib. sic etiam si longè sit absens.

h ¶ *No puede el padre.* Quid in alia hæreditate, in qua esset institutus pater, an possit pater excludere ab ea filium repudiando, vel nollẽdo ea adire, vel an tali casu filius possit eam adire, sicut patet potest recusante filio in casu huius. l. & dicte. l. fina. vid. per Iason. in. l. cum proponas. col. 8. C. de hæredib. instit.

i ¶ *No puede contraſtar al padre.* Vide in dicta. l. cum non solum. in prin. & in. §. fin autem. C. de bon. q̃ liber. & l. is qui hæres. §. fina. ff. de acquir. hæred. & quòd hic dicit. que no aya el vsufruto. Adde quòd imo recusante filio adire hæreditatem aduentitiam sibi delatam, pater poterit eam adire, & pleno iure sibi quærere, vt in dicta. l. fina. in prin. & §. fin autem in secunda. quid autem in quærella inofficiosi testamenti delata filio an pater recusante filio, possit illam intentare: Paul. de Cast. in. l. Papinianus. in prin. ff. de inofficio. testamen. relinquit super hoc cogitandum, eò quòd quærella sit odiosa: videtur quod hanc quæstionem decidat tex. ille, vt inuito filio, pater non possit mouere querellam inofficiosi, cui legi videtur standum etiam in hæreditate aduentitia. Cùm quo ad querellam non reperiatur correcta. vnde per illã. l. dicebat Angel. ibi quod inuito nona cho exhæredato à patre, monasterium non intentat querelam & ibi etiam in alia quæstione, dicit Angel. quod dicta. l. fina. corrigens iura antiqua non est extẽdenda etiam ad casum similem. limitat etiam Bal. in. l. secunda. C. ad orficia. dictã. l. fina. volentem patrem posse adire hæreditatem aduentitiam delatam filio, recusante filio: vt procedat quando filius fuit institutus in totum: secus si pro parte tunc enim cum vocetur cohæres per ius accrescendi, ipse præferetur patri venienti ex priuilegio dict. l. fina. cùm potentius sit ius commune, quàm priuilegium: hoc tamen dictum impugnat Ioann. de Imol. in. l. si pater familias titium colum. septima. ff. de hæredibus instituendis. & inducit dictam glo. in verbo recusante. in. d. l. fin. in princ. quæ vult patrem præferri substituto. vide ibi per Imol. qui etiam respondit ad dictã. l. secundam. §. si quis ex liberis. ff. ad Tertulia. in qua Bald. se fundat. vide ibi per eum.

uentitia: de la qual es el Señorio del fijo, e el vsofruto del padre mientra biuiere, por razon del poderio que ha sobre el. E tal heredad como esta non puede el padre, [h] fazer, que la non aya el fijo: e otrosi el fijo non puede contrastar al padre, [i] que non aya el vsofruto della. Mas si el heredero fuesse desmemoriado, o loco, [k] o menor de siete años, [l] non podria ganar por si mismo la heredad, quel perteneſciesse, nin auer la, pero aquellos, que lo ouiessen en guarda, [m] la pueden entrar en nome del, si entendieren que le es prouechosa. E si el menor de siete años que es estableſcido por heredero de otri, fuesse en poder de

k ¶ *Mas ſi el heredero fuesse desmemoriado, o loco.* Adde. l. qui seruum, & glos. in. l. is potest. ff. de acquirend. hæredita. & glos. in. l. mutum. primo respon. ff. eodem. adibit tamen hæreditatem eius curator, vt in. l. fina. §. tali itaque. & ibi glos. C. de curato. furio. & vide ibi in. §. fin autem vbi patet, quòd hoc debet intelligi agnoscendo bonorum possessionem, & sic impropriè. glo. ibi, & in. l. pupillus. ff. de acquirend. hæredita. dixit adit, vt declarant Angel. Imol. & Alexand. in dicta. l. pupillus. vbi Alexan. quòd isto casu hodie erit necessaria bonorum possessio, & si furiosus in furore decedat, habetur pro non agnita. vide in dicto. §. tali. qui est valde notabilis. si tamen furiosus esset sub potestate patris: cùm pater sit eius legitimus administrator, poterit adire hæreditatem pro furioso, quantum ad quęrendum hæreditatem perfectè ipsi furioso, sicut tutor infanti secundum Bartolum quem sequuntur ibi Angel. Alexand. & alii. in. l. si infanti. C. de iure deliberandi, super glos. in verbo. quæsita. vide ibi per Alex. & adde Bald. in. l. infantis. in fine. C. qui admitti ad bonorũ possessionem poss. & not. bene ad limitationem eorum, quæ habentur. in dicto. §. tali.

l ¶ *O menor de ſiete años.* Adde. l. pupillus si fari potest. ff. de acquir. hæred. & l. si infanti. C. de iure deliberandi.

m ¶ *Pero aquellos que lo ouieſſen en guarda.* Adde dictam. l. si infanti. C. de iure deliberandi, sed an ipse infans tutore auctore posset adire? communiter concluditur, quòd sic: si pupillus fari possit. glos. Bartol'. & Alexand. in dicta. l. pupillus. ff. de acquirend. hæred. & non repugnat. l. ista partitarum: cùm dicit, no podria ganar por si mismo: nam intelligi debet quando ipse solus sine tutore, nõ qñ tutore auctore. Si vero infans, neq; tutorẽ, neq; patrẽ habuit: & in infantili ætate decesit. vide quæ habentur in dicta l. si infanti. C. de iure deliberandi. vbi vide per Baldum in quarta colum. an transmittat per existentiam suitatis, vel per beneficium restitutionis. vide per eum vbi supra. colum. quinta. & in l. vnica. §. in nouissimo. C. de caducis tollendis, & an transmittat, per. l. vnicam. C. de his quæ ante apertas tabulas. vide ibi per Bald. notabiliter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

su padre[a], bien puede el padre[b] entrar la heredad en nome del fijo. E si por auẽtura muriesse el moço, ante que fuesse de edad de siete años, ante quel padre la entrasse: estonce puede aun el padre entrar, e tomar la heredad que era dexada al fijo[c], e auer la para si. E esto es por razon del fijo que la auia ya como ganada. E otrosi dezimos, que ningund moço que fuere menor de catorze años, q̃ estouiesse en poder o en guarda de otro non puede ganar, nin tomar la herencia en que le estableſciessen por heredero, a menos de otorgamiento de su padre[d], o de aquel que lo ouiesse en guarda[e]. E si por ventura non estouiesse en poder de ninguno, non la puede otrosi ganar, sin otorgamiento del juez del lugar[f]. E si el que fuesse estableſcido, es menor de veynte e cinco años, e mayor de catorze años, e non esta en guarda, nin en poder de otro: estonce bien puede por sí entrar la heredad e auerla: mas si por auentura despues que la ouiesse entrada, entendiesse que non era su pro de la tener: bien se puede arrepentir e desamparar la. E esto puede fazer por derecho de restitució[h], por que non erade edad complida de veynte e cinco años, quando la rescibio.

a ¶ *Tuesse em poder de su padre.* Idem die si infans esset emancipatus. vt in. l. si infanti. versic. ea verò. C. de iur. de libe.

b ¶ *Bien puede el padre.* Adde. d. l. si infanti. C. de iur. delibe. & idem die in auo, vel alio ascendente per lineam paternam, vt ibi habetur.

c ¶ *La heredad que era dexada al fijo.* Videtur velle ista. l. quòd pater debeat adire hæreditatem delatam filio infanti, non adita tam viuente filio: dic tamẽ quòd satis erit, quòd pater adeat hæreditatem infantis absque eo, quòd aliter adeat hæreditatẽ, quæ delata erat infanti, quæ nũquã fuit adita, vt intelligunt Angel. & Paul. de castr. & Alexã. in. d. l. si infanti. vbi Alexã. in. 4. nota. Si verò neq; hæreditatem infantis, pater adiret nõ trãsmitteret hæreditatem sic delatam, si moreretur pater post annum datum ad deliberandum, vt vult Baldus. in. l. cum antiquioribus. colu. 3. versic. 7. quæritur. C. de iur. de liberand.

d ¶ *De otorgamiento de su padre.* Concord. cum. l. final. §. sin autem in secunda ætate. C. de bon. quæ libe. & in. §. vbi autem voluntas. &. l. is qui. §. fi. ff. de acqui. hære

e ¶ *En guarda.* Detutore dicit adde. l. pupillus. ff. de acquir. hære. &. l. potuit. C. de iur. delibe.

f ¶ *Sin otorgamiento del juez del lugar.* Concord. cũ. l. bonorũ. C. qui admitt. &. l. si infanti. in fi. C. de iur. delibe. & approbat hic opinio illa, quòd etiam quoad additionem hæreditatis auctoritas iudicis supplet defectum tutoris, quæ fuit opinio Azo. C. de iur. de libe. in summa. col. pe. licet non allegat. ll. prædictas. tenet etiam Bar. in. l. si curatorem. C. de in integ. rest. mino. Bal. & Salicet. in. l. potuit. C. de iur. de libe. glos. in. §. neque. inst. de auctori. tuto. Alexan. in. d. l. bonorum. licet contrarium tenuit Paul. de castr. ibi & Angel. in. l. fin. C. vnd. legiti. & in. l. restituta. §. fin. ff. ad trebell. & nota quòd si pater recusset adire hæreditatem aduentitiam delatam filiofamilias pupilo: tunc ipse pupillus etiam sine tutore neque auctoritate iudicis, poterit adire, vt est tex. in. l. fina. §. sin autem. in secunda. C. de bon. quæ libe. & tenet Alexan. in. d. l. bonorum. in prima limitatione. & est communis opinio, secundum Decium ibi. licet Iason. cõtradicat.

g ¶ *Por si.* Adde. l. impuberibus. &. l. ei qui se. &. l. necessarijs. ff. de acquir. hære. &. l. puberem. C. de iur. delibe.

h ¶ *De restitucion.* Adde. d. l. necessarijs. ff. de acquir. hære. &. l. i. C. si minor se ab hereditate abstinuerit. & an detur istud beneficium restitutionis minori, & si non probet hæreditatem esse damnosam? istam quæstionem tractat Ioan. Andr. in addit. ad specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autem. in prin. in secunda additio. super parte minores. & ibi refert opiniones contrarias, dicit enim quòd Guillelm. in. d. l. C. si minor se abhæredita. abstin. tenet minorem qui adiuit restituti etiam si de bonis suis nihil diminuatur. Allegat. l. si hæreditatem. ff. manda. &. l. quia poterat. ff. ad trebell. & quòd dicit, q̃ aliqui cõtra: sed male. Refert etiam quòd Cynus post Iacob. de Are. tenet contrarium: & ibi refert eorum motiua, & tandem dubius videtur residere Ioan. Andr. neutram sententiam firmans, licet respondeat aliquibus motiuis Cyni. & Iacõb. de Aren. primam opinionem tenuit Bal. post Iacob. Butrica. in dicta. l. i. & etiam Salice. in auctentica si omnes. eod. titu. qui pro hac opinione allegat tex. in. l. defendente. ff. de auctorit. tutor. Ioan. de Imol. vero in. d. l. necessarijs. tenet secundam opinionem Cyni, & Iacob. de Are. & vult quòd non sufficiat minori ꝓbare, quòd sunt creditores in hæreditate: quia nõ sequitur, sunt creditores ergo ego sum læsus, quia potest esse quòd hæreditas sit locuples: subdit tamen Imol. quòd si minor ꝓbasset aliquos creditores esse in hæreditate, quorum creditum ascendit vsque ad mille & in hæreditate non dicit esse vltra cẽtum, quòd obtinebit & volens dicere cõtrarium ꝓbabet. allegat tex. cum glos. in. l. cum de lege falcidia. ff. de probatio. & in ista sententia Imolæ residere videtur Alexan. in dicta. l. necessarijs. per tex. ibi dicens istam opinionem esse veriorem ista. l. partitarum satis facit pro prima opinione ibi cum dicit, mas si despues que la ouiesse entrada entendiesse que no era à su pro de la tener. &c. & sic innuit in hoc stari arbitrio petentis restitutionem, an hęreditas sit damnosa, vel non.

¶ *Ley. XIIII. Como deue ser cierto el heredero de la muerte de aquel quel estableſcio, ante que entre la herencia, otrosi si es atal ome que gela podria dexar.*

Cierto deue ser el que es estableſcido por heredero, o ha derecho de heredar los bienes de otri, por parenteſco, de la muerte[i] de aquel a quien quiere heredar. Ca de mientra que dubdare[k], si es biuo o muerto: non puede entrar, nin ganar la heredad del, nin la puede renunciar, maguer quiera. E otro si, el que fuesse estableſcido por heredero so alguna condició: nõ puede entrar la heredad, nin desampararla[l], fasta q̃ la condicion sea cõplida[m]. E aun dezimos que todo ome que estableſciere por heredero, deue ser cierto de la persona de aql que lo estableſce, si es ome que pueda fazer testamẽto[n], o non. Ca si tal ome fuere a quien defiendan las leyes deste libro, que non pueda fazer testamẽto, nõ puede el heredero entrar la herencia de tal ome. E como quier que la entre, nõ gana derecho ninguno en ella. Mas si el heredero dubdasse de la condicion de si mismo[a], si por si segund derecho podria ganar la heredad, o non, tal dubda nõ le empesce. E esto seria, como si dubdasse, si era salido de poder de su padre, o non, o si era sieruo o forro. Ca maguer dubdasse en alguna destas cosas, o en otra semejante dellas, non se le embarga porende, que non pueda entrar e ganar la heredad, pues que cierto es, que el testamento vale, e que lo fizo aquel que auia poder de lo fazer.

i ¶ *De la muerte.* Concordat cum. l. qui hæreditatem. &. l. neminem. &. l. hæres institutus. cum. l. sequenti. ff. de acquir. hære. & notquòd neque executoribus testamenti currit tempus, nisi ex quo sunt certi de morte testatoris. vide Bal. in cap. r. §. 1. colu. fina. quo tempore miles. & dicitur hæres esse de hoc certus, si de hoc sit communis opinio, vt in. l. cum quidam. §. quòd dicitur. ff. de acquir. hæred. & tenet Alexan. post Roma. in. d. l. qui hæreditatem.

k ¶ *Que dudare.* Adde. l. is qui. §. si quis dubitet. ff. de acquir. hæredi. iuri ergo quod quis dubitat sibi competere non potest renunciare, secundum Alberic. ibi.

l ¶ *Desamparar la.* Limita nisi repudiet coram iudice, veluti ad instãtiam creditorum. l. in plurium. ff. de acquir. hęre.

m ¶ *La condicion sea complida.* Concordat cum. l. is qui hæres. 1. respõsio. ff. de acquir. hære.

n ¶ *Que pueda fazer testamento.* Adde. l. hæres institutus. versic. quòd si de conditione testatoris. ff. de acquir. hære.

¶ *Ley. 14.*

* Dubitans testatorem mortuum esse: vel an potuit condere testamentum: non potest adire eius hæreditatem: idem si est institutus sub conditione ea pendente, non potest etiam interim repudiare hæreditatem: sed si de sua conditione dubitet hæres, an sit sui iuris vel non, potest adire. hoc dicit.

a ¶ *De si mismo.* Adde. l. sed & si de sua. ff. de acquir. hære. & eo. titu. l. is qui putat. §. fi. &. l. qui se pupillum.

* ¶ Non valet aditio sub conditione facta, nec potest fieri per procuratorẽ, nisi sit rex vel cõmunitas hæres instituta: sed aditione facta potest possessio bonorum per procuratorem recipi. hoc dicit.

b ¶ *Puede entrar la herencia.* Cõcordat cum. l. si quis extraneus. §. sciendum. &. l. ex semisse. ff. de acquir. hæredi. & ibi glos.

c ¶ *Con condicion* Idest eo proposito. vide. l. qui iure. ff. de milita. test. & glo. in. d. §. sciẽdum. & in. d. l. ex semisse. quæ cõmuniter approbatur. Quid tamen si de tali proposito nõ constaret? dic q̃ in dubio si sibi vtile erat habere etiam aliam partem præsumendũ est. q̃ illã voluerit: secus si esset damnosum illam habere. vbi autẽ non apparet de vtilitate vel damno præsumitur, q̃ si adiuit minorem velit adire maiorem. vt in. d. l. ex semisse. voluit glos. secùs è contra, secundũ Bar. & Ioan. de Imol. in. d. l. ex semisse, licet Bal. ibi. isto vltimo casu voluit contrariũ, eo quòd in maiori parte inest minor, & procedit dispositio huius. l. sine dubitet de quota, siue erret: nã quando adiẽs talis erat propositi, vt hic dicitur, error nihil nocet, vt tenuit glos. & docto. communiter in. d. §. sciendũ. & tale propositũ, seu volũtas ex eo ostendet, si is qui fecit aditionem, dixerit, q̃ eam facit omni via iure modo & forma, quibus melius potuisset, vt tradit Decius. consil. 14. & pro tenui facultate mea diligenter cõsideratis. & ibi allegat ad hoc quoddam consilium Ancharra. vid. ibi per eum.

d ¶ *Sin ninguna condicion.* Nam actus legitimi non recipiunt conditionem, neque diem. l. actus. ff. de regul. iur. & cap. actus. eo. titu. lib. 6.

e ¶ *Que me pueda aprouechar.* Sumptum est à. l. eum qui. §. fina. ff. de acquir. hære. & procurator constitutus ad adeundum sub tali conditione, non acquiret etiam si simpliciter ipse procurator adeat secundum Bal. in rubrica. C. qui admit. ad fi. 4. col. & ibi in additio. possessionem, secundum Bal. ibi & Ioan. de Imol. in. l. Paulus. ff. de acquir. hæredi.

f ¶ *Fasta al tiempo.* Vtiatur enim hæreditatis aditio, quæ fit vsque ad talem diem, vel tempus. d. regula. actus. ff. de regul. iur.

g ¶ *Por procurador.* Concordat cum. l. Paulus. aliàs incipit per procuratorẽ. ff. de acquir. hæredi. & intellige siue sit generalis, siue specialis.

h ¶ *R[?].* Adde. l. 1. §. fi. ff. de officio procura. cesa.

i ¶ *Conceio.* Not. bene, quia non memini ita vidisse expressum in iure communi: bene tamen facit quod notant Bart. & Angel. in. d. l. per procuratorem, quod vbi aliqua opera requiritur in aditione, vt est quando monachus vult adire hæreditatem, quòd non potest nisi præcedat iussus abbatis vel pupillus, qui non potest nisi cum tutore auctore, vel filius, qui non potest sine iussu paterno, posset tunc constitui procurator. & idem dicit Bal. in muliere, quæ nõ potest adire sine consensu coniunctorum, in. l. 1. in. 30. oppo. C. qui admit. vbi etiam idem dicit in ecclesia: cum enim non possimus aliquid facere sine ministerio, & adminiculo alieno, licitum est constituere procuratorem: bene tamen esset concedendum quòd ciuitas vel collegium possit per se contrahere, & sic etiam adire hæreditatẽ absque eo, quòd ad id constituat sindicũ, vt not. Paul. de castr. post Bart. in. l. 1. §. fuit quæsitũ. ff. ad trebell.

k ¶ *La possession della.* Idem si cõstitueretur procurator ad agnoscẽdam, & petendam bonorũ possessionẽ, quæ iuris est. l. 3. §. acquirere. ff. de bonorum possess. & per glos. & docto. in. d. l. per procuratorem.

¶ *Ley. XV. Como el heredero deue rescebir la herencia llanamente sin condicion, e por si mismo e non por otra persona.*

Seyendo algũd ome estableſcido por heredero en parte cierta, maguer el nõ sepa quanta es: bien puede entrar la herencia[b], solamẽte q̃ la entre cõ condicion[c] de la auer quãta quier que sea. E esto deue fazer puramente sin ninguna condicion[d]: ca si condicion alguna y pusiesse, como si dixesse, quiero entrar la herẽcia de fulano, que me estableſcio por heredero, ꝙ no pueda fazer testamẽto, nõ puede el heredero entrar la herencia de tal ome. E como quier que la entre, nõ gana derecho ninguno en ella. Mas si el heredero dubdasse de la condicion de si mismo[a], si por si segund derecho podria ganar la heredad, o non, tal dubda nõ le empesce. E esto seria, como si dubdasse, si era salido de poder de su padre, o non, o si era sieruo o forro. Ca maguer dubdasse en alguna destas cosas, o en otra semejante dellas, non se le embarga porende, que non pueda entrar e ganar la heredad, pues que cierto es, que el testamento vale, e que lo fizo aquel que auia poder de lo fazer.

¶ *Ley. XVI. Como quando algund ome muere sin testamento, e dexa su muger que es preñada, nõ deuen los parientes del finado tomar la herencia, fasta que sean ciertos si es assi, o non.*

Si testamẽto[l] muriẽdo algũd ome dexãdo su muger preñada, o cuydãdo q̃ lo era[m]: dezimos q̃ nin her mano nin otro pariẽte del muerto, nõ deue entrar[n] la heredad del finado, ãte deue esperar, fasta q̃ la muger encaesca[o]. E estõce si el fijo o la fija nasciere biuo[p]: el aura la heredad, e los bienes del padre.

* ¶ Si dubitatur an vxor intestati remansit prægnans, vel nõ nullus potest ingredi hæreditatis bona: & si peperit filium ille erit hæres: aliàs proximior. hoc dicit. Habuit ortum à lege, cum quidam. §. quod dicitur: cũ sequen. ff. de acquiren. hæredita.

l ¶ *Sin testamento.* Idem dic si cum testamento, si posthumus fuit præteritus, vel exhæredatus, cuius exhæredatio pro præteritione habetur: cùm posthumus non possit committere causam ingratitudinis. l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficio. testa. l. non putauit. §. non quẽuis. ff. de bonor. poss. contra tabul. glos. in. l. si posthumus. ff. de libe. & post. in glos. 1. Cum enim posthumus si nasceretur rumperet testamentum, vt in. l. 20. titu. primo. ff. ead. partita. cum ibi allega. ita & antequam nascatur impedit institutum adire, vt in. l. cum quidam. §. quòd dicitur. ff. de acquir. hæred. si verò posthumus fuisset cum alio institutus: tunc adire posset institutus, si esset alter filius pro dimidia vel quarta, secundum quod glos. & Ioan. de Imol. & Paul. de castr. declarant in. d. §. q̃ dicitur si esset extraneus pro quinta parte, secundum leges regni, nã reliqua bona sunt legitima filiorum.

m ¶ *O cuydando que le era.* Idem si sciret esse prægnantem: nam in hoc non est vis, vt in. d. §. quòd dicitur. sed hoc posuit ista. l. gratia exempli innuens, ideo non testatus pater: quia sciebat vel credebat vxorem prægnantem.

n ¶ *Non deue entrar.* Vt in. d. §. quòd dicitur.

o ¶ *Encaeça.* Vulgare antiquum Hispanorum. 1. pariat.

p ¶ *Nasciere biuo.* Hodie per. l. Tauri requiritur, quòd etiam sit baptizatus, & viuat per. 24. horas, & quòd tali tempore nascatur, quòd sit possibile eum viuere naturaliter, vt in. l. 13. in ordin. Tauri. per quam. l. fuerunt sublata multa dubia, quæ erant de iure communi, & propter istam. l. partitarum. &. l. 3. titulo. 6. libro. 3. for. ll.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pero si supiere cierto[a] que la muger nõ finca preñada: estõce puede el mas propinco pariente, entrar la heredad del muerto, como heredero del, parandose a pagar las debdas, e fazer las otras cosas, que era tenudo de dar, e de pagar el Señor, cuyos fueron los bienes. E esto deue fazer con otorgamiento[b] del juez del logar.

¶ *Ley. XVII. Que guarda deuen poner los parientes del finado, quando su muger dize que es preñada del.*

MVgeres y ha algunas, q̃ despues que sus maridos son muertos, dizen q̃ son preñadas dellos: e por que en los grãdes heredamiẽtos que fincan despues de muerte de los omes ricos, podria acaescer q̃ se trabajarian las mugeres de fazer engaño en los partos, mostrando fijos agenos, diziendo que eran suyos: porende mostraró los sabios antiguos manera cierta, por que se puedan los omes guardar desto. E dixeron, que quando la muger dixesse que fincaua preñada de su marido, q̃ lo deue fazer saber[c] a los pariẽtes mas propincos[d] del, diziẽdoles, de como era preñada de su marido. E esto deue fazer dos vezes en cada mes, desde el tiẽpo q̃ su marido fuesse muerto, fasta que ellos embien catar si es preñada, o nõ. E si por auentura los parientes dubdaren en esto, deuẽ embiar cinco buenas mugeres que sean libres, que le caten el vientre, de manera q̃ non la tangan cõtra su voluntad[e], e de si puedan embiar quien la guarde, si quisieren. E la guarda desta muger, deue ser desta guisa. Ca el juez de aquel logar, do esto acaescere, si los parientes del muerto lo demandaren, deue catar casa de alguna buena dueña, e honesta, en q̃ more esta muger, fasta que para. E ella morando en casa desta buena dueña, quando asmare que deue parir, deue lo fazer saber a los parientes del finado, treynta dias, ante q̃ encaezca: por que ellos embié otra vez algunas buenas mugeres e honestas, q̃ le caté el viẽtre. E en aquella casa do ouiere a parir, nõ deue auer mas de vna entrada: e si mas tuuiere, deué las cerrar: e a la puerta de aq̃lla casa, do esta la muger, que dizen que es preñada, pueden poner los parientes del finado tres omes, e tres mugeres libres, e ayan ellos dos compañeros, e ellas dos compañeras que la guarden. E cada que ouiere esta muger a salir de aquella casa a otra, que sea dentro en aquella morada, para entrar en baño, o por otra cosa qualquier, que sea menester: deuen catar aquellas que la guardã, toda la casa, do quier que entrare, o el logar do se quisiere banar: de guisa q̃ non sea dentro otra muger, que fuere preñada: o algund niño ascondido, o otra cosa alguna, en que pudiessen rescebir engaño. E quando al g q̃d ome o muger quisiere entrar a ella, deuen la escodriñar[f], de manera que en su entrada, otrosi non pueda ser fecho engaño. Otrosi dezimos que sintiendo la muger en si misma tales señales, por que entẽdiesse que era cerca el parto, deue lo aun fazer saber a los parientes otra vez, que la embien a catar e guardar si quisieren. E quãdo fuere cuytada, por razon del parto, non deue estar en aq̃lla h casa do ella esta ome ningũo[g]: mas pueden estar y, fasta diez mugeres buenas, q̃ sean libres, e fasta seys siruientas[h], q̃ non i sea ninguna dellas preñada[i], e dos otras mugeres sabidoras[k], que sean vsadas de ayudar a la muger, quando encaesce. E deuen arder en aquella casa cada noche tres lumbres, fasta que para, por que non pueda y, ser fecho algund engaño ascondidamente. E quando la criatura fuere nascida, deuen la mostrar a los parientes del marido, si la quisieren ver. E k seyendo guardadas estas cosas en la muger, de que fuere dubda, si era preñada o nõ, heredera el fijo que nasciere della, despues dela muerte de su marido los bienes del. E si esta muger sobre dicha, de que fuere dubda, si era preñada o nõ non se quisiesse dexar catar el vientre, o non quisiere q̃ la guardassen, assi como sobredicho es, o en otra manera que fuesse guisada e vsada en el lugar do biue maguer pariesse e biuiesse el fijo, non le entregarian[a] delos bienes del muerto, a menos de ser prouado, que la criatura nasciera della, en tiempo, que pudiera ser fijo, o fija de su marido.

¶ *Ley. XVIII. Como puede el heredero desechar la herencia que le pertenesce por testamento o por razon de parentesco.*

REnunciar puede el heredero la heredad en dos maneras, por palabra, o por fecho, por palabra como si dixesse ante q̃ entrasse la heredad, q̃ non la q̃ria recebir[b] e de fecho como si fiziesse algun pleyto, o postura, o alguna cosa enla heredad, o enlos bienes della nõ como heredero, mascomo estraño, e como ome q̃ lo quiere auer por otra razon, [c] o si fiziesse alguna cosa enla heredad, por q̃ se entendiesse, q̃ non auia volũtad[d] de la recebir como heredero. Otrosi dezimos que auiendo el heredero desechada la heredad que le pertenescesse por testamento, o por razon de parentesco non la puede[e] despues demandar, nin auer. Fueras ende si el heredero fuesse menor de veynte e cinco años. Ca si este a tal entendiere que fizo mal en renunciar la, e la quisiesse demandar, e cobrar despues: bien lo puede fazer, [f] por razon que non era de edad cumplida, quando la desecho. E otrosi dezimos que aquel que se ouiesse vna vez otorgado por heredero de otro: nõ puede despues desamparar [g] la herẽcia. Pero quãdo dos omes [h] fuessen establescidos en vno por herederos e el vno dellos otorgasse, [i] que lo queria ser e el otro non la quisiesse, [k] non auiendo substituto. [l] Dezimos, que este que

[a] ¶ *Supiere cierto.* Quia mulier dicebat se non prægnantem, & ita etiã attestantur obstetrices. vid. in. d. §. quòd dicitur, vel erat de hoc communis opinio. vid. ibi per Paul. de castr.

[b] ¶ *Con otorgamiento del juez del lugar.* Istud non habetur in. d. §. quòd dicitur neq; docto. quos ego viderim, id tangunt: ideo tene mẽti istã l. quæ hoc addit, fortè ne ex additõe huius cõsanguinei, & occupatiõe bonorũ, oriri possit discordia. Cũ fortè vxor, quæ à defuncto reputata fuit prægnãs, esset in possessione bonorũ vnde oportunum fuit, vt iudici cõstaret: an vxor prægnãs esset, vel ne: vt sic eius auctoritate hæres institutus ingrederetur hæreditatem.

¶ *Lex. 17.*

* ¶ Hæc. l. latè ponit formã quæ debet seruari quando mulier post mortem viri dicit se prægnantem: vt euitetur dol[9], & fraus ne alienus pars[9] supponatur. h.d. Habuit ortũ à. l. 1. ff. de ventre inspi. §. de inspiciẽdo.

[c] ¶ *Lo deue hazer saber.* Si non malicia: sed imperitia mulieris hoc factũ non esset. remittẽdum esset, vt in. l. edictũ. ff. de vent. inspi. cũ videam[9] illud nõ esse in vsu nisi quando peteret à propinquis defũcti, & mos regionis inspiciendus est, & secũdum eũ, obseruariventrem & partum & infantẽ oporteret l. edictũ. ff. eo. & infra ea. l. in fi.

[d] ¶ *Mas propinquos.* His scilicet quos proxima spes successionis cõtingit, non autem substituto. l. 1. §. denuntiari. ff. de vent. inspic. facit ad quæstionem, an sententia lata contra possessorem maioriæ, & bonorum eius præiudicet alijs post eum vocatis ad maioriam: de quo vide quæ dixi in. l. 20. titu. 22. 3. partita.

[e] ¶ *Que no la tangan contra su voluntad.* Concord. cũ. l. 1. versi. mittantur. ibi cum dicit, & nequa earũ dũ inspicit inuita muliere ventrẽ tãgat, & hoc fortè ne sequatur abortus ex tactura vẽtris, datur enim licẽtia inspiciẽdi ventrẽ, etiã inuita muliere, sed nõ tãgẽdi ventrẽ ea inuita.

[f] ¶ *Escodriñar.* Facit vt custodes qui ponũtur in limitibus regni possint transeũtes perscrutari, ne secũ deferãt extra regnũres vetitas extrahi. vide per Ioa. de plate. in. l. 3. C. de curs. publ. lib. 11. per tex. ibi dũ tenet q̃ resistentes tali scrutinio debẽt acriter puniri facit etiã vt officiales possint de nocte pscrutari deferẽtes arma prohibita deferri. vid. Lomnis seruitus. & ibi Ioa. de plat. C. de aquæ ductu. li. 11. & quæ tradunt per Bar. Bal. & alios in l. reprendi. C. de seruitu. fugiti.

[g] ¶ *Hombre ninguno.* not. hoc ganõita clarè dicit in. l. 1. ff. de vent. inspic. vi ain y si. mittãtur autẽ mulieres. & facit q̃ viri seu masculi non debeãt adesse in partu mulierũ, sed tantũ fœminæ.

[h] ¶ *Siruientas.* In d. l. 1. versi. mittantur. has vocat ancillas.

[i] ¶ *Preñada.* Et ideo omnes mulieres, quæ ibi futuræ sunt, debent excuti ne qua earũ prægnans sit, vel ne aliquæ paruulũ possit secũ deferre, & submittere. vid. in. d. §. mittantur.

[k] ¶ *Mugeres sabidoras.* De obstetricib[9] dicit nã & scientia & experiẽtia requiritur in obstetricãdo, vt hic & habetur etiã exodi. c. 1. ibi nõ sunt hebreæ sicut ægyptiæ mulieres: ipse enim obstreticandi habẽt scientiã, & cõfert vt ad „pthomedicos regni, istarũ sicut & medicorũ examinatio competat. l. 1. versi. sed obstetrices. ff. de variis & extraordinar. cognit. l. item si obstetrix. ff. ad leg. aquil.

[l] ¶ *Tres lumbres.* Quia tenebræ ad subijciendum partum aptiores sunt d. l. 1. vers. dicta. l. prima. versicu. tria lumina.

[a] ¶ *No le entregarian.* Ex facto ergo matris generatur filio præiudicium in possessorio non in petitorio iudicio, vt hic, & in. l. 1. §. si cui. vbi gl. & docto. ff. de vent. inspi.

[b] Potest hæres verbis vel factis hæreditati renunciare & si vnus ex hæredib[9] adit & aliis repudiet nec sit substitutus potest is qui adit eligere si vult partem repudiantis & totã hæreditatẽ. Vel dimittere partẽ quã pius adiuit. Item semel repudians hæreditatẽ nõ potest amplius illam rehabere nisi sit minor. hoc dicit.

[b] ¶ *Recebir.* Nõ autẽ videtur repudiare hereditatẽ, qui immortuus à creditorib[9] dicit nolo istas brigas, secũdũ Bald. in. l. secunda. C. qui bon. ced. pos. nota tamen, quòd qui repudiat on[9] hereditati annexum, videtur repudiare hæreditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Sali. repudiare etiam videtur hæreditatem qui post terminũ ad deliberandũ dicit sibi nõ expedire, seu q̃ non putat sibi expediens, hæreditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad trebellia. & repudians hæreditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quàm ab intestato. vide glo. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo succedat. ff. de successo. edict. & per Bald. in. l. 1. columna secunda. C. quando non petent. partes. & Pau. in. l. quandiu. la primera. ff. de aquiren. hæredi. l. pe. infrà eod. quã vide non tamen videtur repudiari hæreditas sine. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. libera.

[c] ¶ *Razon.* Vnde si petat sibi debitũ videtur repudiare hæreditatem. l. si prætheritus. ff. de bono. pos. contr. tabul. vid. per Bald. in. l. vt debitũ. C. de hered. actio. vbi bonus tex. vel si soror permisit fratres diu possidere hæreditatem paternam, & cum aliquo egebat petebat ab eis vt à fratribus exclusa intelligitur renunciando tacitè potentię succedendi, licèt solus cursus longi temporis, non sufficeret. l. licèt. C. de iur. delib. si autem siluit diu cum fratribus ac nunquàm quicquàm habuit commune ab eis petendo, vel cum eis rationem calculando de aliis gestis inter eos, hoc solum diuturnum silentium tacitam repudiationem non inducit, secundum Bart. & Ange. in. l. recusare. ff. de aquiren. hære. vbi etiam Ioan. de Imol. per dict. l. licèt. quòd videtur notandum ad limitationem. l. 2. titu. 11. lib. 2. foro. ll. quæ est inserta in ordinatio. regalibus lib. 3. titu. de las prescripciones, & adde. l. fi. & quod ibi not. Bart. & Pau. ff. pro dote.

[d] ¶ *Voluntad.* Vt si patiatur rem hæreditariam perire vel destrui. l. 2. C. de infantib. expos. Albe. & Ioan. de Imol. in. d. l. recusari.

[e] ¶ *Puede.* Adde. l. sicut. C. de repud. hæred. & quæ ibi notant Barto. Paul. & Alexand. & de sorore renunciante hæreditati in vnum ex fratribus, an prosit omnibus, vel illi tantum? vid. Paul. de Castr. in. l. prima. §. inde ne ratius. ff. ad trebellia. vid. in hoc. l. fuit quæstionis. ff. de aquirend. hæredi. & Bald. in. l. si defunctus. C. de suis & legitim. hæred. & in. l. pactum. secunda quæstione. C. de collatio. & Ioan. Andrin. in additio. ad Specula. titu. de testamen. §. primo. in additione incipienti Vbertus. & vid. Soci. consi. 91. colum. tertia. primo volum. & consi. 147. & consi. 91. in quinto dubio. tertio volum. & vid. l. si aujam C. de inre deliberand.

[f] ¶ *Fazer.* Adde. l. primam, & secũdam, C. si vt omiss. hæredita. vel bono. pos. & l. fi. C. si minor. se ab hæredita. abstinu.

[g] ¶ *Desamparar.* Adde. d. l. sicut. C. de repudian. hæred. & limita nisi ex beneficio minoris ætatis, vt suprà in casu præcedenti. l. 1. C. si min. se ab hæred. abstinu. & l. necessariis. ff. de acquir. hære. & §. eo. l. 13.

[h] ¶ *Omes.* Siue sint sui, vt extranei, vel vn[9] suus hæres, alter extraneus glo. & docto. cõmuniter. in l. cum hæreditate. ff. de acq. hæred. de qua ista supta est: nã ,,pter bñficium abstinendi, idẽ habet su[9], quòd emancipatus. l. nam neq; emãcipatus. ff. de lega. 1. l. pro hærede. §. papinian[9]. ff. de acquir. hære.

[i] ¶ *Otorgasse.* qd si repudiasset partem suam, & possea cohæres simili repudiasset partem suam, an possit primus repudians adire totam hæreditatem? videbatur q̃ sic quia aditio & repudiatio sunt conuertibilia. l. is potest. ff. de acquir. hære. quod bene procederet in suo, qui abstinuit, & postea vellet adire, seu abstensionẽ reuocare iuxta. l. fi. infrà eod. & l. fi. C. de repudian. hæred. in emancipato verò, seu extraneo hærede non videtur, quòd possit procedere, vt suprà ista. l. ibi, otrosi dezimos, & l. sicut. C. de repudian. hære.

[k] ¶ *Quisiesse.* Post additionem cohæredis: nam si cohæres adiisset post repudiationẽ alterius, tũc nõ procederet ista. l. sed indistinctè cogeretur habere vtranq; portionem. l. si duo. ff. de acquiren. hæredi. intellige etiam quando cohæres postea repudiet ipso iure, sine aliquo beneficio restitutiõis: nam si adiuerat, & postea repudiet beneficio restitutionis: non cogitur cohæres, qui adiuit habere portionem repudiantis, vel dimittere suam. Sed potest habere suam, & aliam dimittere creditoribus. l. si minor. ff. eodem. quid autem in fideicommisso. vid. l. ante penultimã, & penultimã. ff. ad trebellianum, & ibi Barto.

[l] ¶ *Substituto.* Nam substitutus præferreretur coniuncto. l. secunda. §. si duo. ff. de bonor. possessio. secundum tabul. l. penultima. ff. de iniust. rupt. & in aut. hoc amplius. C. de fideic. & in. l. vnica. §. in primo. & in §. pro secũdo. C. de eadu. toll. & notatur in. l. qui patri. ff. de acquir. hære. & nõ solũ expssa substitutio: verũ etiã tacita potẽtior est, q̃ ius accrescendi. glo. in. l. fi. & ibi Bal. C. de institu. & substit. si tũ substitutus repudiaret (qa & tũc accresceret illa portio cohæredi, vt in. d. §. si duo) procederet adhuc tũc ista. l. quid autẽ si & ipse cohæres, qui prius adiuit, erat substitutus cohæredi repudianti, an etiam tunc procederet huius. l. dispositio? Bar. in. l. in testõ. C. de impub. & aliis substitu. vult q̃ tũc nõ procedat ista dispositio, qa tũc deuoluit ex expressa dispositione defuncti, quã ignorare non potuit. & sic ei inuito illa portio repudiata accrescet, quia eo ipso, q̃ adiuit, censetur obligatus, seu se obligasse ad recipiendũ aliam partẽ, in qua erat substitutus vulgari ter, sicut etiam obligatur ad recipiendũ hæreditatem pupilli, in qua est substitutus pupillariter. l. qui patri. ff. de acquir. hære. & idem tenet Angel. in dict. l. cum hæreditate. non allegans Barto. & sibi hoc dictum approprians forte vt dicit Paul. quia non vidisset ibi Bartolum & est singularis limitatio, secundum Paulum de Castro. ibi, idem etiam tenet ibidem Ioannes de Imola. motus ex eo, quia iste casus potuit per hæredem prouideri, & non fuit inopinatus. aduerte tamen quòd glos. in dicta. l. in testamento. tenuit contrarium: imò q̃ etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

si coh̃eres sit substitutus, adhuc habeat locum d ispositio. dict. l. cũ hereditate intelligens. dict. l. testamẽto cum dicit invitis accresceret, scilicet si nolunt dimittere partem suam iuxta dispositionem istius l. &. d. l. cum hæreditate, & opinio glo. cõfirmatur, quia si ratio istius dispositionis, vt docto. volunt, est casus inopinatus, ita hoc est, inuocato p ius substitutionis, sic vt etiã in iure accrescẽdi cũ qualibet via hæres sciret, seu scire deberet partem hẽredis repudiatam sibi accrescere; & ex psio eorũ, q̃ tacite insunt, nihil operatur. l. 3. C. de fideinst so. l. hęc verba ff. de lega. 1.

¶ Præterea etiam succedere p ius accrescẽdi ex dispositione testatoris venit: sicut & quando ex substitutiõe. l. si titio. & meuio. §. iulian. ff. de lega. 2. licèt huic rationi posset responderi, quòd non exprimitur per eundem modum, qui tacite inest quando cohæres est substitutus imò additur sibi ius ex substitutione vnita cum iure accrescendi, nam & si repudiaret partem suam, posset venire ad partem cohæredis per ius substitutionis: & ita demũ habebit partem suam per ius accrescendi. l. si tu ex parte. ff. de acquirend. hæredi. & tamen si non esset substitutus, & repudiaret partem suam, perpetuò esset exclusus, opinionem etiam glo. aliquibus rationibus defendit Areti nus in dicta. l. cum hæreditate. Et rationibus, quas adducunt docto. tenentes cum Barto. respondet etiam Decius in dicta. l. testamento- & licèt iste articulus sit dubius, mihi magis placet opinio glosſ. in dicta. l. testamento. cum enim substitutio fiat inter hæredes ad commodum ipsorum, non debet redundare in odium. l. quòd fauore. C. de legib. & in odium esset, si præcisè cogeretur acceptare portionem repudiantis, & ista opinio videtur æquior licèt tu posses etiam istam. l. partitarum inducere pro opinione Barto. Angel. & aliorum, cum dicit, nõ auiendo sustituto. Si intelligere velis, & si ipse coh̃eres esset substitutus. Sed nõ videtur sensus germanus literæ. &. l. octaua. titu, quinto. supra ead. parti. potest induci pro opinione. dict. glo. nisi intelligas, vt ibi dixi in glo. super verbo, o los desampare todos. nihilominus opinio Barto. est magis communis, & pro se habet dict. l. testamento quæ multum facit. Vnde in practica non esset ab opinione Bart. recedendum.

a ¶ *Essogencia.* Intellige quãdo erãt creditores, à quibus iste hæres posset conueniri. & vexari: cum & hæc videatur ratio finalis huius. l. vt patet in. d. l. cum hereditate, à qua ista sumpta est, si verò nulli essent creditores neq; legatarii, hoc non procederet secundũ Bart. & Paul. in. d. l. cum hæreditate. ex quo Bart. ibi infert ad quæstionem notabilem. vid. ibi per eum, & an si confectum esset inuentarium, procedat dispositio huius. l. Bart. & Paul. quòd non in dict. l. cum hæreditate, vbi contrarium tenet Ioan. de Imol. & magis mihi placet, cum hæc l. non distinguat, fiat vel nõ inuentarium: & quia vt dicit Imol. licèt fecit inuentarium pro sua parte, non tamen fecit pro parte coh̃eredis, in quo sentit Imol. quòd si de qualibet portione factum fuit inuentarium, non procederet illa. l. neq; ista: & sic isto casu procederet opinio Barto. & Paul. de Castro. & quia adhuc militat alia ratio, ne sumptibus & laboribus in respondendo creditoribus hęres vexetur: & verecundi & honesti viri est lites execrari. l. quarta. ff. de alienatio. iudic. mut. caus. fact. & hinc dicebat Bal. in. d. l. cum hæreditate, quod etiam si essent creditores, licèt non tot, quòd absorbeant vires hæreditatis: quod adhuc habebit locum beneficium illius. l. quia interest hæredis ad euitãdas vexationes. l. minoribus. ff. de mino. videibi, per Imol. qui vult in hoc contrarium, & docto. in dicta. l. cum hæreditate ponunt duplicem practicã circa istam electionem. vide ibi, per eos signanter. Paul. & Ioan. de Imo. post Barto.

b ¶ *La suya.* l. cum hæreditate addit de creditoribus, vt si dicant, se contentos portione adeuntis, & quòd non conuenient eum vltra vires hæreditarias in casu quo non conficit inuentarium, nisi pro illa dimidia, & quòd repudiatam accipient ipsi creditores, vel dato quòd maneant apud hæredem, non conuenient eum pro illa vltra vires hæreditarias: quòd tunc compelleretur hæres habere vtranque portionem, vel dimittere, repudiatam creditoribus, & respondere pro altera quam adiuit secundum duas practicas positas ibi p gl. & docto. & est bene aduertendum, quòd. l. ista partitarũ. nihil d'hoc dixit, & merito, nam vtitur illa. l. cum hæreditate in hoc verbis, obscuris, & quæ vix bene intelligi possunt, supplendum tamen videtur huic. l. cum vt dixi ratio finalis recedendi, à regula iuris fuit, ne ex inopinato casu hæres vexetur à creditoribus & legatariis, & conueniatur vltra vires hæreditatis, quæ ratio cessat, si creditores contententur iuxta prædicta. Solum enim propter creditores defertur hæredi ista electio, vt ibi patet, ex quo infert Barto. quòd si non essent creditores neque legatarii, licèt in hæreditate essent aliæ implicationes, quæ forte requirunt laborem animi & personæ, non tamen propter hoc deferetur hæredi ista electio cum enim ex benignitate hæc electio concedatur contra regulas iuris disponentes, quòd qui semel est hæres. non potest desinere esse hæres. l. & si fine. §. sed quòd papinianus. ff. de mino. & quòd pars coh̃eredis repudiantis coh̃eredi inuito accrescat. l. qui ex duabus. §. fina. ff. de acquirend. hæredi. restringenda est, vt locum non habeat: si creditores contententur prædictis, & tenementi circa materiam huius. l. notabile dictum Baldi in. l. mater. in fine. C. ad tertullia. vbi voluit, quòd in casu, quo mater priuatur proprietate bonorum filii: cui succesit propter transitum ad secundas nuptias: & tantum sibi remanet vsus fructus, quòd si mater sit grauata soluere legata relicta in testamẽto filii de propria bursa, quæ postea nubat: quòd tunc cedendo vsu fructui, liberaretur, allegat dict. l. cum hæreditate. quod dictum non video, quòd possit esse alicuius effectus, cum mater succedens ex testamento, succedat pleno iure, vt in autentica ex testamento. C. de secund. nupt.

¶ *Lex. 19.*

* Si institutus in testamento alterius sit eius propinquior consanguineus: & hoc sciendo repudiet hæreditatem ratione propinquitatis si statim non adeat ratione testamenti excluditur vtraque via, si autem ignorãs se scriptum hæredem renũciet ab intestato, non excluditur ex testamento, quia non potuit quod sibi ignorans competebat renunciare. hoc dicit.

c ¶ *Se entiende.* Probatur hic dictum glosſ. in. l. prima. §. sed videndum ff. de succesio. edict. de quo dixi supra eodem, in. l. decimaoctaua. in glosſ. prima. patet etiam hic, quòd ad destructionem consequentis sequitur etiam destructio antecedentis. l. illud. ff. de acquirend. hæredi. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procurator. & ad istum Brocardum, qui vult consequens &c. vide notabile consilium Decii. 77. incipit viso puncto. supra scripto.

d ¶ *La podria.* Adde. l. neque is. §. hæres institutus. ff. de acquirend. hæredi. excluſus enim ab vno remedio, non videtur excluſus ab alio. l. si filius qui patri. ff. de bon. liber. l. si domus. ff. de seruitu. vrbano prædior.

e ¶ *No sabia.* Quia non videtur quis renuntiare iuri, quod quis ignorabat sibi competere, vt hic. & in. l. mater. ff. de inofficio. testamento. l. Clodius. ff. de acquirend. hæredi. & idem si dubitaret sibi competere. l. manifestissimi. §. finautem nescius. C. de furt.

a ¶ *De renunciar.* Hæreditati enim non dum delatæ renuntiari non potest. vt hic, &. l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legatis secundo. l. is qui hęres. ff. de acquir. hæredi. nisi talis renuntiatio fiat per pactum. l. prima. C. de pactis. l. de fideicommisso. C. de transact.

¶ *Lex finalis.*

* Filius vel nepos maior ętate ascendentiũ hęreditatem repudiãs potest eam habere si bona nõ sunt alienata vsq; ad triẽniũ, sed si alienata sũt non potest ni si fit minor. hoc dicit.

b ¶ *Desfechando.* Et sic. l. ista loquitur in repudiatiõe expressa. qd autem in tacita per lapsum tẽporis datũ ad se immiscendum vel abstinendum? glo. & Bart. in. l. j. C. de iu. & fa. igno. volunt, quòd non habeat locũ dispositio. l. fin. C. de repudiã. hæred. de qua ista sumpta ẽ. & tenet Bald. & Pau. in. l. si quis su?. ff. de iur. delibe. Alexand. & Iaso. in. 6. limitatione. in. d. l. fi. contrarium tamen videtur probari. in. l. secunda. in fi. supra eo. titu, vide quæ ibi dixi. in glo. fi. quid autem si filius repudiaret legitimam, an habeat locum ista lex? Bald. vult ę non, in. d. l. fi. vide tamen Ioan. de Imo. qui cum ista lex Bald. vult ę non, in. d. l. fi. vide tamen Ioan. de Imo. qui vult contrarium. in. l. quia poterat. ff. ad trebell. per. l. ista tamen. §. si patronus. ff. eodem.

c ¶ *El fijo.* De suo in potestate loquitur iuxta. l. fi. C. de repudian. hæreditate. l. si quis suus. ff. de iure deliberand. licèt de qua sumpta est hæc. l. & l. si quis suus. ff. de iure deliberand. licèt glo. in dicta. l. fina. voluit, quòd procederet etiam in filio emancipato per. l. nonnunquam. ff. de collatio. bonor. quę satis vrgebat: communiter tamen docto. tenent contra illam glosſ. & quòd illa. l. fina. non procedat in filio emancipato, vt attestatur Alexand. ibi, & idem vult glosſ. in. l. si emancipata. vbi bonus text. C. de iur. & fact. ignor. Paul. de Castr. in. d. l. si emancipata. tenet cõtra communem opinionem, quia emancipato ita de æquitate prætoria debita est hæreditas patris, sicut filio in potestate, & quia hodie pręterito filio emancipato, ita redditur testamentum nullum. si prætermitio facta fuit sine causa expressione. sicut si filius in potestate esset prætermissus sine causa, vt in autentico. de hæred. & falcid. §. ex hæredatos. quæ tamen fundamenta dicit fragilia Alex. in. d. l. si. fatetur tamen post Cinũ & Rayn. d. l. fi. & Bal. in. d. l. si emancipata. quòd emancipatus infrà annum potest revocare repudiationem suam. argumen. d. l. nonnunquàm. idemque esse in quocunq; descendente qui non esset suus vel emancipatus eadem ratione, sicut in hæreditate materna potest repudiatio revocari per filium intrà annum. l. filii mater. §. primo. ff. ad tertullia. & ibi Barto. & idem Barto. in dict. l. si quis suus. licèt contrariũ tenuerit, in dict. l. fina. Primum tamen tenet Alexand. in. l. qui se patris. columna quarta. C. vnde liber. & in dicta. l. fina. post Cin. & Fulgos. ibi, & Iacob. de Raue. Cin. & Bald. in. l. secunda. C. de iur. & fact. ignor. & ad. l. secundam. C. de iur. & fact. ignoran. quæ videtur obstare, respondet, vt per Alexand. ibidem post glosſ. in dicta. l. secunda. quòd ibi erat elapsus annus vel sequens adiuerat.

d ¶ *El nieto.* Intellige de eo, qui est suus hæres, auo: veluti quia est in potestate aui, vt in. §. primo. institu. de nupt. tenet Barto. in. l. si quis suus. ff. de iure deliber. & in dicta. l. fina. vnde cum hodie. per. l. tauri filius per matrimonium liberetur à patria potestate filii ab eo genti: cum non sint in potestate aui, non habebunt in successione aui beneficium huius. l. habebunt tamen beneficium. l. nonnunquàm. ff. de collatio. bonor. vt & ibi tenet glosſ. & vt hic videas: cum istud priuilegium detur descendentibus ratione suitatis non procedet hæc. l. econtra in successione descendentium quo ad ascendentes, quia cessat ibi suitas, tenet glosſ. fi. in fine. in. l. non iustam. C. ad trebellia. possent tamẽ vsque ad annũ reuocare abstensionẽ per dict. l. filii mater. §. primo. ff. ad tertullia. tenet Iason in dicta. l. fi.

e ¶ *De veynte e cinco años.* qd si esset minor tẽpore abstẽsionis? dic vt in dict. l. fi. aqua ista sumpta est, & aduerte, qa ista l. videtur reprobare opinionem glosſ. & Barto. in. d. l. fina. volentium per tex. ibi, vbi etiam idem tenet Alberic. & Bald. quòd etiam si maior viginti quinq; annis, repudiet hæreditatem pater nam: si tamẽ repudiet intra vigesimũ nonum annũ & sic intrà quadriennium, quòd adhuc habebit aliud triennium. quòd etiam tenet ibi Paulus de Castro, reprobata opinione aliorum, qui dicebãt, tunc non dari nisi tantum triennium: quæ videtur fuisse opinio Azo. quam approbat ista. l. tene ergo menti istam. l. partitarum & text. in dict. l. fina. non probat opinionem glosſ. & Barto. & Paul. quia loquitur in tempore, quo filius vult abstensionem, vel repudiationem reuocare, & sic quòd si reperit se in minori ętate, vel intrà quadriennium tempore talis reuocationis, non verò si tẽpore repudiationis cũ erat maior, & fecit illã intrà quadriennium: quia cum tunc nulla tempora restitutionis ei super sint, illico currit triennium, vt etiam habetur. in. d. l. fi.

f ¶ *Desfuescobrar.* Limita nisi suus hæres haberet substitutum, nam per dationem substituti vulgaris tollitur suitas. l. apud iulianum. §. idem iulianus. ff. ad trebellia. l. fi filius hæres. ff. de liberis & posthum. & tenet Alexand. & Iason. in dicta, l. fina. post glosſ. ibi, in casibus tamen specialibus, in quibus per dationem substituti non tollitur suitas, adhuc procedret ista. l. secundum Alexandrum. ibidem, & sic videtur, quòd si filius repudiasset maioriam in qua fuit institutus, nõ posset pẽnitere, cũ semper in maioria habeat substitutũ. Itẽ limita, si haberet coniunctũ, q adiuerat qa tunc iam non esset res integra, secundum eundem Alexand. ibi, secus si non adiuerat, & idem dic si legitimus iam adierat secundum Baldum in. l. secunda. C. de iur. & fact. ignor. quasi æquiparentur illi duo casus, bona iam esset distracta, vel hæreditatem per additionem iam alteri esse acquisitã, pro quo Alexan. in dict. l. fina. allegat. l. filii mater. §. primo. ff. ad tertull.

g ¶ *Dela hereneia.* Omnes vel aliquæ earum ita quòd rerum distractio ponderosa sit: non enim venditio vnius vegetis vini vel vnius sacci tritici faciet hæreditatem in eodem statu non esse, secundum Ange. in. d. l. fi. argu. l. cui dens abest. ff. de edilit. edict.

h ¶ *Diximos.* Suprà eodem. l. decimaoctaua. & adde. l. fina. C. eodem. & ad contrarium de. l. quòd si minor. §. sceuola. ff. de mino. respondet per Alber. in. d. §. sceuola. vbi optime loquitur.

Titulo. VII. De como e por que razones puede ome desheredar en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi por que razones puede perder aquel que fuesse establescido por heredero enel maguer non lo desheredasse.

GRauemẽte yerran los omes alas vegadas contra aq̃llos en cuyos bienes deuen ser herederos, por que los han a su finamiẽto a desheredar dellos. Onde pues, q̃ en los titulos ante deste mostramos delos establescimiẽtos delos herederos, como puedẽ ser fechos e de todaslas otrascosas que les pertenescen, queremos aqui dezir delos desheredamientos, que los omes fazen alas vegadas a su fin con pesar, que reciben de aquellos, de quien deuen recebir seruicio e plazer. E mostraremos primero que cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien. E como deue ser fecho. E por que razones. E que fuerça ha. E otros nos de renũciar a primeramente el derecho, que auia en ella, por razon del testamento. E porende tal renunciacion, non le empesce, si quisiere auer la heredad despues.

¶ *Ley. XX. Fasta quanto tiẽpo puede el fijo, o nieto cobrar la heredad, que ouiesse desechada.*

DEsechando b el fijo, c o el nieto d la heredad de su padre, o de su abuelo, despues dela muerte dellos, seyendo mayor de edad de veynte e cinco años, e si la heredad, o los bienes della nõ fuessen enagenados, bien los puede despues cobrar, f e auer fasta tres años. Mas si las cosas dela herencia g fuessen enagenadas, non las podria despues cobrar. nin auer. Fueras ende, si fuesse de menor edad, assi como de suso diximos. h

¶ *Dixímos.* Suprà eodem. l. decimaoctaua. & adde. l. fina. C. eodem. & ad contrarium de. l. quòd si minor. §. sceuola. ff. de mino. respondet vt per Alber. in. d. §. sceuola. vbi optime loquitur.

¶ *Titulus Septimus, De exhæredat. libero.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex.i.*

* Exhæredatio est consanguinei ab hæreditate in qua ius habet succedendi expulsio, & fit per hæc verba, exhæredo filium meum propter talem causam, & alienum eum facio à bonis meis. hoc dicit.

a ¶ *Deseredar.* Sequitur dicta Azo. C. deliber. præteri. in summa. versi. exhæredare.

b ¶ *El testador.* Siue sit masculus, siue fœmina: cũ neq; pñi neq; matri permittat hodie exhæredare vel præterire filiũ sine insertione iustæ causę, vt in auctẽ. nõ licet. C. de liber. præte. & in auctẽ. vt cũ de appellatio cognosci. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 8. vnde hodie etiam contra testamentum matris, in quo filium non rite exhæredauit, daretur bonorum possessio contra tabulas: licet enim de iure antiquo. fforum. filius cõtra testamentum matris non habebat bonorum possessionem contra tabulas, vt in l. illud. §. ad testamenta. ff. de bonor. posse. contra tabu. &. §. liberi. inst de exhæreda. libero. tamen post iura auctenticorũ, & iura ista partitarum cum eodẽ iure detur bonorum possessio. contra tabulas, quòd datur ius dicẽdi nullum, vt inquit Bar. in. l. post mortem. §. fi. ff. de bonor. posse. cont. tabul. p l. a. in prin. eod. titu. & filio exhæredato à matre sine expressione causę detur ius dicendi nullum, per. d. §. aliud quoq; capitulum. & infrà eod. l. 10. & dict. auctẽ. non licet. dabitur ergo etiam bonorũ possessio contra tabulas contra testamenta fœminarum, & hoc etiam voluit Alexand. consi. 89. colu. 2. volu. 2. incipit viso puncto.

troſi diremos, por quales yerros puede perder la herencia, aquel que fue eſtablescido por heredero, en el teſtamento, maguer non fueſſe deſheredado.

¶ *Ley. I. que coſa es deſheredamiento.*

DEseredar[a], es coſa, q̃ tuelle a ome el derecho, q̃ auia de heredar los bienes de ſu padre, o de ſu auuelo, o dotro qualquier quel tanga por parẽteſco. E eſto ſeria, como ſi el teſtador, [b] dixeſſe: deſeredo mio fijo, o mando q̃ ſea eſtraño, [c] de todos mis bienes por q̃ tal yerro me fizo. E eſſo miſmo ſeria ſi tales palabras dixeſſe contra ſu nieto, o contra otro qualquier, que le deuieſſe heredar, de derecho. [d]

¶ *Ley. II. Qui en puede deſeredar, e aquien.*

TOdo ome que pueda fazer teſtamento, a poder de deſere dar [e] a otri de ſus bienes. Pero ſi el teſtamento en que fueſſe alguno deſeredado, ſe rompieſſe [f] por alguna derecha razon, o le reuocaſſe aquel que lo fizo: o ſe deſatalle, por razon que los herederos, que eran eſcritos en el non quiſieſſen entrar la heredad, [g] del teſtador: eſtonce el que fueſſe deſeredado en tal teſtamento, non le empeſceria. Ca pues que el teſtamento non valieſſe, non valdria el deſeredamiento, poterit vero ex eo exhæredet ſine expreſſione cauſæ, quòd excluſo filio à querela, nepos non potere teſtamẽtum per ius dicendi nullum, vel p cõtra tabulas. Sed habebit neceſſe intẽtare querelã inofficioſi teſtamenti tanquam exhęre dat[a]. cum exheredato etiã de iure antiquo ſine cauſæ expreſſione non dabatur contra tabulas, neq; ius rumpendi teſtamentum, vt in. l. non putauit. in prin. ff. de bonor. poſſe. contra tabulas, ſi vero nepos eſſet præteritus à patre: tunc eius præteritio non haberetur pro exhæredatione, imo cõpeteret nepoti ius dicendi nullum, vel contra tabulandi, vt not. gloſ. in. l. illud. §. n. ff. de bonor. poſſe. contra tabulas. & in. l. ſi is qui. ff. de inofficio. teſtamen. & quæ habentur in. l. Gallus. in prin. & per totam. l. ff. de liber. & poſthu. & procederet hoc, ſi filius exhæredatus deceſſerit viuo patre, auo, nepotis: ſecus ſi ſuperuiueret: nam tunc nepoti opus eſſet querela, vt in. l. ſi quis filio exhæredato. in princ. & ibi gl. ff. de iniuſt. rupt. & tradit nouiſſime latè & plane Rodericus Suarez. in repetitione. l. quoniam in prioribus. in. 10. ampliatione. fo. 11. verſi. ſupereſt. & fol. ſequenti poſt Bald. & Docto. in. l. ſi quis filium. C. de inofficio. teſta.

¶ *Lex. 2.*

* Euacuato teſtamento ſeu annullato vel infirmato euacuatur exhæredatio in eo facta & poteſt fieri exhæredatio cuilibet aſcendẽtium & deſcendẽtium, dum tamen ſit maior. x. annis cum dimidio. Item collateralis poteſt præteriti. hoc dicit.

c ¶ *Ha poder de deſeheredar.* Proſequitur dicta Azo. C. de liber. præter. in ſumma. colum. prima. verſi. poteſt exhæredare. & colligit hic ad validitatem exhæredationis opus eſſe, quòd fiat in teſtamento: quia in codicillis neq; dari neq; adimi hæreditas poteſt. l. quidam. §. fin. ff. de conditio. inſtitu. & Inſt. de codicillis. §. codicillis. & l. non codicillum. C. de teſta. quid autem ſi exhæredatione facta in codicillis: codicilli teſtamento confirmentur: an tenebit exhæredatio? Azo. videtur velle quòd non, vbi ſuprà verſi. quòd dixi in teſtamento quod eſt dictum ſingulare: cui adde quòd notabiliter tradit Ioan. And. in additi. ad Specul. titu. de inſtrumen. æditio. §. compendioſe. colu. 15. in additio. ſuper parte habetur. & Azo. ibi loquitur ſub dubio forte. & vidi ſemel hoc in cauſa arduiſſima, in caſu quo pater filiam exhæredauerat extra teſtamentum in quadam ſcriptura: & poſtea contentum in dicta ſcriptura approbauit in teſtamento, & refricabatur indubium validitas dictæ exhæredationis. & pronuntiatum fuit valere dictam exhæredationem: & bene, ex quo teſtator in teſtamento in hoc expreſſe ſe retulit ad exhæredationem contentam in ſcriptura, per. l. aſſe toto. & ibi Ioann. de Imol. ff. de hæredib. inſti. Alex. & Iaſon. in. l. hæreditatem. C. de codici.

f ¶ *Se rompieſſe.* Modis de quibus. in. l. i. ff. de iniuſt. rupt. & in. l. 18. & 19. cum ſequentibus. titu. 3. ea. partita. abſurdum enim eſt vigere exhæredationem, vbi teſtamentum non valet. l. ſi patronus. §. ex teſtamẽto. ff. de bon. liber. & adde quæ habent. in. l. fi. ff. de liber. & poſth.

g ¶ *Entrar la heredad.* Concord. cum. l. filium. §. ſed cum exhæredatio. ff. de bono. poſſe. contra tabulas. & cum dicta. l. ſi patronus. §. ex teſtamento. ff. de bon. liber. hodie tamẽ de iure regni ordinamentorum. libro quinto. titulo ſecundo. l. prima. tenebit exhęredatio: licet non adeatur hæreditas ex teſtamento: niſi dicas, quòd illa. l. tantum procedat in his, quæ abinteſtato ſine teſtamento

poterant fieri, prout dicebat Dinus ibi relatus à Barto. & docto. in. l. ſecunda. ff. de vulga. & pupil. quæ certe eſſet magna reſtrictio ad. d. l. ordinamenti de cuius intentione fuiſſe videtur. idem velle diſponere in caſu, quo non adeatur hæreditas per hæredem ſcriptum, quod diſponebatur à iure antiquo iuris communis & partita

que fue fecho enel. Otroſi dezimos: [a] q̃ todos aquellos que deſcienden por la liña derecha, pueden ſer deſheredados de aquel miſmo de quien deſcieden, ſi fizieren porq̃, e fueren de edad de diez años e medio [b] a lo menos. E aun todos los otros que ſuben por la liña derecha, pueden ſer deſheredados delos que deſcienden della, en los bienes que perteneſcen a los fijos, o alos nietos tan ſolamẽte por eſſa miſma razon. E todos los otros pariẽtes que ſon enla liña de trauieſſo, [c] maguer que los vnos pueden heredar a los otros, ſcyendo los mas propincos, ſi non ouierẽ fijos, e muriendo ſin teſtamento: con todo eſto, qualquier que faga teſtamẽto, puede deſheredar enel a los otros, ſi quiſiere, tambien a ſin razon, como cõ razon: E puede a otro eſtraño eſtableſcer por ſu heredero, e heredara todos ſus bienes, maguer non quieran eſtos parientes a tales, e aun que el teſtador non fizieſſe mencion dellos en ſu teſtamento.

¶ *Ley. III. Como deue ſer fecho el deſheredamiento,*

Certamente [e] nõbrandolo por ſu nome, o por ſobre nome, o por otra ſeñal cierta, deue el teſtador desheredar a qualquier delos que deſcienden del por la liña derecha, quando lo quiere fazer, quier ſea varõ, o quier ſea muger, [e] o ſea en ſu poder, o non, [f] de manera que ciertamente pueda ſaber, qual es aquel q̃ deshereda. Pero manera y a en que deshederaria el teſtador alguno delos que deſcendieſſen del: non nombrandol por ſu nome. E eſto ſeria como ſi el teſtador ouieſſe vn fijo [g] tã ſolamẽte, e dixeſſe: desheredo mio fijo. Ca aſſaz ſe entiẽde, q̃ desheredado es, pues q̃ nõ ha mas de aq̃l fijo. Mas ſi ouiere mas fijos, nõ ſeria desheredado ninguno dellos por tales palabras. [h] Otroſi dezimos q̃ quãdo el teſtador ha vn fijo tã ſolamẽte, aquiẽ quiere desheredar, e dize le mal, q̃ lo puede fazer diziendo aſsi, el malo, e el ladrõ, [i] e el matador, q̃ nõ mereſce ſer llamado mio fijo, desheredo lo por tal yerro q̃ me fizo, ca tal desheredacion como eſta, tãto vale, como ſi lo nõbraſſe ſe

Sed aduerte. quia Barto. in dicta. l. ſecunda. reſert ſe ad id quòd dixit in. l. ſi quis. in principio teſtamenti. ff. de legatis tertio. colũna quarta. vbi formaliter dicit, ſed quæro ſi eſſet ponere cauſam, in quo ſufficeret reuocatio generaliter facta, dicens caſſans omne aliud teſtamẽtum, in quo ſunt verba derogatoria, & hoc voluit præt

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *sin ninguna condicion.* Prosequitur notata per Azo. vbi suprà. colu. secunda. versicu. ex hæredatio autem debet fieri purè: & etiam si cõditio tacite insit, non tenet ex hæredatio conditionalis. l. si quis sempronium. ff. de hæredib. institu.

b ¶ *E no de vna cosa.* Concord. cum. l. cum quidam. ff. de liber. & posth. & sic in ex hęredatione nõ est locus iuri accrescendi. secundum Bal. ibi eo quia ex hæredatio inducit priuationem, non positionem: & ideo nõ est habilis ad recipiendũ incrementum. vide ibi per Alexã. duas limitationes i ista materia.

ñaladamẽte quãdo le deseredasse, e qualquier aquié desheredasse deue ser deshe redado sin ninguna condicion [a] e de to da la heredad lo deue desheredar, e non de vna cosa [b] tan solamente, e si assi non lo fiziessen, non valdria

¶ *Lex. 4.*

¶ *Ley. IIII. Porque razones puede el padre, o el abuelo desheredar alos que desciendien dellos.*

Ingratitudinis multæ sunt species. xiiii. assignantur quibus liberi exhæredantur, vel prætereuntur à parentibus, vt in hac. l. cum duabus legibus sequẽtibus. hoc dicit.

Ciertas razones son porque los padres [c] pueden desheredar [d] sus fijos, assi como quando el fijo a sabiendas, e sañudamente, mete manos yradas [e] en su padre, para ferirle, o para prenderle: o si le deshonrrasse de palabra grauemẽte, [f] maguer non lo firiesse: o si lo acusasse [g] sobre tal cosa, de q̃ el padre deue morir, o ser desterrado [h] si gelo prouassen: o enfamandolo [i] en tal manera porque valiesse menos. Pero si el yerro de que le acusaua fuesse a tal, q̃ tanxesse ala persona del Rey, o al pro comunal dela tierra, estonce, si lo prouasse el fijo, non lo puede el padre desheredar porende. Otrosi dezimos, que el padre puede desheredar al fijo, si fuere fechizero, [a] o encantador, [b] o fiziesse vida cõ los que lo fuessen, o si se trabajasse de muerte de su padre, [c] cõ armas, o con yeruas, [d] o de otra manera qualquier: o si el fijo yoguyesse con su madrastra, o con otra muger que touiesse su padre paladinamente por su amiga, [e] o si enfamasse [f] el fijo a su padre, o si le buscasse tal mal, [g] por quel padre ouiesse a perder gran parte de lo suyo, o a menoscabar. Ca por qualquier destas razones, q̃ sean puestas enel testamẽto [h] del padre, o del auuelo si fuere prouado, deue el fijo, o el nieto perder la herencia, que pudiera auer de los bienes dellos, si nõ ouiesse fecho por que. Otrosi dezimos: que seyendo el padre preso por debda q̃ deuiesse, o de otra manera, si el fijo non le quisiere fiar en quanto pudiere, [i] para sacar lo de la prision, [k] que le puede desheredar el padre. E esto se entiende de los fijos varones, e nõ de las mugeres. Ca a las mugeres [l] desde les el derecho, que non puedan fiar a otri. E aun puede el padre desheredar el fijo, si le embargare que non faga testamento. Ca si el padre fiziere despues otro testamento, puede lo desheredar en el, por esta razon. E de mas dezimos, que aquellos aquien tiene el padre en voluntad de mandar algo, e non lo puede de fazer [m] por embargo q̃ le fizo el fijo [g] puedé lo acusar por esta razõ, e si lo prouaren, deue perder el fijo [n] aquella parte que deuia auer de la herencia del padre, e ser del Rey. E cada vno de los otros aquien queria mandar algo en el testamento, deue lo auer segund que fallaren en verdad, que el testador auia voluntad de les mandar, si el testamento ouiesse fecho.

¶ *Ley. V. Como el padre puede desheredar al fijo si se fiziere juglar contra su voluntad, e de las otras razones por que lo puede fazer.*

¶ *Lex. 5.*

* Octaua causa exhæredationis est: si quis se fecit ioculatorem patre hoc officium non exercente, nona si pro pretio cum homine aut cum fera bestia pugnauit. decima si patre filiam maiorem viginti quinque annis maritare nolente ipsa meretricalem vitam elegit. vndecima si filius patrem furiosum alimentare seu custodire noluit. hoc dicit.

¶ *Manos yradas* In. §. causas. in auten. vt cum de appellatio. cognos. vn de ista sumpta est, dicitur si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur quòd non sufficeret, si leuaret manus minando, si non esset inferendo: sunt enim hæc diuersa, vt patet ex. l. item apud labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. & ibi Angel. qui dicit non teneri tanta pœna, manus leuans contra aliquem, sicut si actum consummasset per nota. per Cyn. & docto. in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit para ferir le, o para prender le, & etiam. l. sexta. titu. 9. 7. partita. ibi, alçando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer no lo fiera, faze le muy gran deshonra. Primum videtur verius cum. ll. istæ requirant manus iniectionem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel leuatione manus: quæ non est ita grauis iniuria, & istud verbum mete manos yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferant in parentem. facit etiã capitu. fina. de donatio. ibi impias manus iniecerit, & etiam ista. l. cũ loquitur. de iniuria verbali inferius dicit. maguer non le firiesse, & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt iectæ. facit etiam. l. prima. ff. de obseq. à liber. & liber. paren. & patro. prẽstan. ibi vel impias manus eis infert.

¶ *Palabra grauemente.* In dicto. §. causas, dicitur si grauem & in honestam iniuriam eis ingesserit. vnde tene mẽti istam. l. partitarum, quę hoc exponit in iniuria verbali graui. sic etiam Ioannes Andr. in. d. capitu. fina. de donatio. super glo. in verbo atroces. columna tertia. exponit illum text. cum dicit Attoces iniurias de verbali contumelia, quem ibi sequuntur alii docto. sic etiam intelligit. d. §. causas. Alexand. consilio, 203. volu. secundo, incipit super themate. quæ autem sit grauis iniuria v balis, colligere ex notatis in. §. atroces insti. de iniur. & in. l. 20. titu. nono. 7. parti. & vt hic vides non quælibet iniuria verbalis facta per filiũ sufficeret, sed debet esse grauis, & si vocauit patrẽ, p ditorem. dicitur grauis iniuria, secundũ Alexan. in. d. consilio dicẽs quòd tali casu non potuisset esse quasi grauior iniuria, cùm ex hoc, si verum esset, pater esset decapitandus, nam censetur quid esse grauę, vel leue ex qualitate pœnæ. l. secunda. ff. de public. iudic. l. auxilium. ff. de minor. glo. in. l. adeo. ff. de regu. iur. cum aliis ibi per Alexã. allegatis, & multum est in hoc attendenda consuetudo regionis, vt cognoscatur quæ sit leuis, vel grauis iniuria. Angel. in. l. leuia. ff. de accusatio. l. saccularii. §. sunt quædam. ff. de extraord in. crimini. quiesc ad hoc melior text. quàm sit in iure. secundum Baldum in. l. secunda. in fine. C. de noxalib. idem si filius vocaret matrem affaturatricem, quæ vulgo dicitur hechizera, vide glos. iuncto text. in. l. prima. ff. de obseq. à liber. parenti. præstan. & adde de iniuria facta parentibus. l. primam. titu. nono. libro octauo. ordina. regalium.

g ¶ *si lo acusasse.* In dicto. §. dicitur si eos in criminalibus causis accusauerint, quæ non sunt aduersus principem vel rempublicam.

h ¶ *Morir o ser desterrado.* Non ponitur hoc verbum in dicto. §. causas & per hoc videtur, quòd loquitur de accusatione in capitalibus causis, iuxta. l. secundam. ff. de public. iudic. requiritur ergo quod delicti accusatio sit talis, ex qua veniat imponenda mors naturalis, vel ciuilis: ita quòd perdatur vita vel ciuitas. vnde etiam si esset pœna abscisionis membri, cum improprie dicatur pœna capitalis: cum ex eo non perdatur vita vel ciuitas: vt not. Barto. in dicta. l. secunda. non posit filius exhæredari, licèt de crimine inferente amissionẽ membri parentem accusaret, in contrarium tamen facit. l. 3. titulo secundo. tertia partita. ibi fueras ende si entendiesse, q̃ela demanda era tal, de q̃ pudiesse nascer muerte, o perdimiento de miembro, o enfamamiento, &c. Item etiam. l. 8. titulo quarto, eadem partita. ibi, de muerte, o deperdimiento de miembro, o de echamiento de tierra. Itẽ etiam. l. duodecima. titulo quinto, eadem partita. ibi, sobre que pueda venir sentencia de muerte, o deperdimiento de miembro, o destierramiento de tierra para siempre. Item & expressim in. l. octaua. 2. infrà eod. ibi, o perder algun miembro. & in multis aliis legibus istarum partitarum, vbi reperies semper æquiparari pœnam mortis, vt absci sionis membri. Facit etiam ista eadem. l. cum inferius dicit enfamandole, vnde istam partem credo veriorem. & quia text. in. d. §. causas non dicit in capitalibus, sed in criminalibus causis, & si pro iniuria verbali graui potest exhæredari filius, quanto fortius ex accusatione ad membri absc isionem? vnde supplẽda est in hoc. l. ista per alias leges, & quod dicit desterrado. intellige de perpetuo exilio: hæc enim est mens istarum legum partitarum cum loquitur de exilio, & si crimen esset leue: de quo accusaret filius patrem: non videtur quòd procederet hęc pœna, si ex eo non sequeretur infamia argum. l. si magnum. & l. si fororem. C. qui accusa. non poss. & etiam illius l. partitarum.

i ¶ *Enfamandolo.* Ex hoc patet. quòd si ex accusatione, seu condemnatione posset sequi infamia contra patrem, potest filius exhæredari, vnde procedit hoc, etiam si parens non accusetur de crimine capitali, sed de alio inferente infamiam, & forte procederet ex generalitate huius. l. & ex eo quòd habetur in. l. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocando. & si sequeretur tantum infamia facti apud bonos & graues & facit. l. secunda, titulo quinto. & l. secunda. titulo sexto, infrà septima partita.

a ¶ *Si fuere fechizero.* In dicto. §. causas habetur, si cum maleficis hominibus, vt maleficus verfatur. glos. vero. in. c. quintauallis. de iur. iurã. posuit separatim istos duos casus. Si cum maleficis versatur: si maleficus efficiatur. & istum intellectum approbat hic ista. l.

b ¶ *Encantador.* Qui sunt incãtatores. habes in. l. 1. §. medicos. ff. de var. & extra ordina. cogni. ibi. non tamen si incãtauit vel imprecat[a] est. (vt vulgariẽ bo impostorum vtar) si exorcizauit. non sunt ista medicinæ genera. tamen si sint, qui hos sibi, p suisse cũ prædicatione affirment. de his etiam. vi. C. de maleficis. mathemati. p totum vbi Angel. in. l. eo rum. notat p incãtationem animum mutare ad libidinem flecti. & subdit, ideo non truferis, cũ audis istas facturas fieri. quia verę sut vide etiã ibi in. l. multi. vbi Angel. summat, qui Dæmones incantauit, alias inuocauit, vel per imagines cereas incantauit punit ibiq; subdit super glos. nota bene. contra facientes imagines ceræ, qui pingendo eas, vitas hominum labefactant: & ideo nõ derideas ista.

c ¶ *Se trabajasse de muerte de su padre.* In dicto. §. causas. habetur vel vitæ parentum suorum per venenum, vel alio modo insidiari tentauerit. & punit hic attentatum, licet non sit sequutus effectus.

d ¶ *Con yeruas.* Venenosis. §. vt in. l. eiusdem. §. primo. vbi Barto. distinguit triplex genus veneni. ff. ad. l. Cornel. de Sicar. l. quòd fæpe. §. veneno. ff. de contrahend. emptio. l. capitaliũ, §. veneni. cũ glo. ff. deperi.

e ¶ *Por su amiga.* Vide quæ dixi in. l. fin. titu. 24. suprà. 4. partita. in glo. antepenul.

f ¶ *O si enfamasse.* Suprà dixit de ista infamia quæ sequeretur ex accusatione criminali: nunc vero loquitur de infamia extra iudiciali. Adde tamen quòd in. d. §. causas. vnde ista. l. sumpta est. hoc non sic habetur: sed dicitur ibi, si delator contra parentes filius extiterit: & per suam delationem grauia eos dispendia fecerit sustineri. vnde videtur dicendum, quòd ista. l. partitarum restringatur ad formam, & dispositionem illius, de qua sumpta est. vel dic, quòd hæc. l. aptius declaret illam: & sic si ex diffamatione, vel ex delatione filii parens subtineat magnam iactu ram suorum bonorum: filius posit exhęredari: & iste videtur verus sensus huius litterę. vel dic, quòd etiam hæc. l. velit, quòd non soli quãdo ex tali diffamatione vel delatione liter parens substinuit talem iactu ram, verum etiam si ex parte filii diffamantis, vel deferentis fuit data occasio. vt hoc fieri posset: filius posit exhæredari. & probatur ibi cũ dicit. por que el padre ouiesse a perder, &c. & idem crederem, si ex tali diffamatione vel delatione immineret periculum parenti sustinendi aliquam pœnam corpora lem a iudice per sententiam: cum talis pœna sit maior quauis pecuniaria. l. in seruorum. in. fi. ff. de pen. siverò crimen, de quo filius diffamaret parentes, esset leue, vnde ista sequi nõ possent: nõ videt, q̃ filius posit exhæredari ex diffamatione extra iudiciali citra accusationẽ argu. l. 8. titu. 6. 7. partita. & huius. l. suprà cum dixit de iniuria verba graui. tu cogita quia passus iste in terminis, quib[9]. ista loquitur, digni ns est cõsideratione. vel dic, quòd si ex diffamatione filii etiam extra iudiciali parenti sequeretur infamia facti iuxta formam. l. 2. titulo sexto, infra. 7. partita. quòd etiam ex ista causa filius posset exhæredari ex verbis, & mente istius. l. partitarum. hic & superius. cum dixit. enfamandolo, &c. licet de iure communi hoc non ita repetiatur cautum, quando infamia sequeretur citra accusationem: sed potest dici, quòd cum diffamare aliquem, sit eum iniuriari, vt in Litera apud labeonem. §. ait prætor ne quid infamandi causa. ff. de iniur. hoc idem comprehendebatur de iure communi. cum in. d. §. causas dictum fuit, si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit: bene tamen placet vt dixi quòd diffamatio de crimine leui non sufficeret ad exhæredationem p præ dicta.

g ¶ *Le buscasse tal mal.* Deferendo parentem vt dixi: & habetur in. d. §. causas, & ex gñalitate huius l. partitarum idem esset, si alio modo, q̃ ex delatione, hoc dãnũ p̃curaret parẽtibus.

h ¶ *Puestas en el testamento.* Et nõ tenetur ex hæredans in testamẽto, ex primere locũ, & tempus cõmissæ ingratitudinis, vel de licti per filium, quia hoc non reperitur iure expressum: heres tamen debet probare locum, & tempus. argu. l. item exigit. ff. de dol. & c. l. prætor ait. in princ. ff. de iniur. & c. presentium. de testib. libro sexto. & secundum Alexand. vbi refert consilium quoddam Bal. in consi. 203. 2. volu. versi. confirmo. & idem tenet Socinus tertio volum. cõsi. 105. colum. fina.

i ¶ *En quanto pudiere.* In dicto. §. causas. dicitur. in quantum esse qui petitur, probatur idoneus. vnde non esset inspiciendum an se obliget vltra quintam partem bonorũ, dato quòd habeat filios legitimos: non enim hoc est donare, sed id facere, ad quòd filius ex debito pietatis, & ne exhæredetur, tenetur. facit. l. non vsq; adeo. ff. si quis à parente fuer. manumis. vide per Bald. in. l. secunda. C. si in fraud. patro.

k ¶ *De la prision.* Idem si ab excommunicatione, cum sit grauius ligamen animæ quàm corporis secundum Ioann. Fabr. in auc ten. si captiui. C. de episco. & cleri.

l ¶ *Ca a las mugeres.* Nota istum tex. ad id quòd dixi in. l. tertia. titu. n. 5. partita. in glos. quòd ob piam causam mulier non posit pro alio fidem iubere. not. etiam quòd licet renunciando velle yano, & legib[9] disponentibus mulierem non fideiubere pro alio perdat hoc beneficium, vt in dicta. l. tertia: non tamen licet non renuntiet, poterit à patre in hoc casu exhæredari per istam. l. quæ noluit eam adstringere ad talem renuntiationem quod multum nota ad similia.

m ¶ *E no lo puede fazer.* Quia decessit in ipsa prohibitione sine possibilitate faciendi libere testamentum, vt declaratur in dicto. §. causas. ibi, si autem in ipsa prohibitione.

n ¶ *Perder el fijo.* Sequitur glos. in dicto. §. causas. & l. prima. ff. si quis aliquem testa. prohibu. & l. secunda. C. eodem. & vide suprà eadem partita. titu. 1. 26. & 27. & quæ ibi dixi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVglar[a], se faziendo alguno contra voluntad de su padre, es otra razon por quel padre puede desheredar su fijo: pero si el padre fuesse juglar [b], non podria esto fazer. Esso mismo seria si el fijo contra la voluntad del padre lidiasse por dineros [c] en campo con otro ome, o se auenturasse por precio a lidiar con alguna bestia braua. E otrosi, quando el padre quisiesse casar su fija, e la dotasse, segund la riqueza quel ouiesse, e segund que pertenedebant ad cauſam exhæredationis, quòd filia vitam luxuriosam etiam extra locum lupanaris faciat: & istud videtur verius, & iuxta ll. iuris communis & mentem ipsarum, de qua ista sumpta est. intelligere ergo istam. l. iuxta dictas. ll. iuris communis. d. l. si filiam. C. de inofficio. testa. & .d. §. causas. & quòd hic dicit (en puteria) non intelligas ꝓ loco publico lupanaris, sed in tellige, quòd filia faciat malam vitā meretricando, & sic quòd intelligatur (en puteria) idest luxuriose viuendo, seu meretricando. & probabitur si liam luxurio se viuere per locum à communiter accidentibus, vt quia pasim iuuenes accedebant ad iuuenculam cum fama publica, secundum Bal. 2. volu. consiliorum, consil. 253. neque excusabitur secundum eum: si dicat quòd non potuit cognosci, quia erat arcta: nam licet stuprum non sit consummatum, sufficit conatus: allegat cap. 1. §. item si fidelis. quibus inod. feud. amitta. & quòd sine contactu corporalis immixtionis potest vita luxuriosa, indecens, & in honesta interuenire l. nō tantum. §. si emancipatus. ff. de cont. tabu. l. athletas. §. pomponius. ff. de his, qui notan. infa:

sciesse[d] a ella, e a aquel con quien la queria casar: si ella contra su voluntad del padre dixesse q̄ nō q̄ria casar [e] e despues desto fiziere vida de mala muger en puteria[f], poder la ya el padre desheredar[g] por tal razō. Pero si el padre alongasse el casamiēto de su fija, de manera q̄ ella passe de edad de veynte e cinco años[h], si despues desto fiziesse ella yerro, o enemiga de su cuerpo: o se casasse contra volūtad de su padre, non podria el desheredar la por tal razō: porq̄ semeja q̄ el fue en culpa del yerro que ella fizo, por que

a ¶ *Juglar.* Istos in. d. §. causas. appellat mimos, vt sunt saltantes & representantes in scena. vt in. l. 2. §. ait prætor. ff. de his qui notant. infa. & hos ibi Angel. vocat ioculatores, & repelluntur isti à promotione ordinum: vt in cap. maritum. 33. distin. ibi. aut in scena, &c. q̄d Bal. in. l. si fratres. C. ex q̄b⁹ cauſ. infa. irro. intelligit in maioribꝰ ętate & quòd parcendum sit minoribus, vt illi possint ꝓmoueri ad ordines. & istos Baldus vocat ioculatores & idem videtur, quo ad istam l. vt intelligatur de maioribus, non de minoribus p d. l. si fratres. & donare istis histrionibus vitium est immane. cap. donare. 86. distinctione. & vide Chrysosto. super Matheum homil. 49. colu. pe. & si. & intellige istam. l. quando filius in hac professione permanserit, prout etiam habetur in. d. §. causas. videtur etiam ista. l. limitanda in his ioculatoribus, qui fine delectu sui ludibrium faciūt, isti enim sunt infames, vt in. d. §. ait prætor. qui autem cum delectu ex eo quòd in loco omnes intrare non possunt ad videndum, vt est exemplum cum in militia & actu doctoratus alicuius, magna fiunt conuiuia, & intra domum canitur, vel salitur: tales enim non sunt infames, vt declarat Ange. in. d. §. ait prætor. & hoc etiam probatur in. l. 4. titu. 6. 7. partita. vbi declaratur de istis ioculatoribus precio recepto, seu causa quæstus: requiritur enim, quòd assue fecerint se in arte ista: vt declarat Innocen. & ibi Abb. loquentes quoad promotionem ordinum in cap. cum decorem. de vit. & honesta. clerico. secus autem secundum eos, vbi in occulto hoc fecissent, maxime ad complacentiam infirmi. Idem dicit Innocent. si semel, vel pluries in publico hoc fecerit: dummodo non assuefecerit se: quod Abb. ibi limitat nisi in publico saltim bisillam artem causa quæstus exercuerit: nam efficeretur infamis argumēto. l. palam. ff. de rit. nuptia.

b ¶ *El padre fuesse juglar.* Nā nihil dolo⁹us dolo⁹o, nihil Cathelina Cethego, vt etiam tradit glos. in. d. §. causas.

c ¶ *Lidiasse por dineros.* Vt erant arenarij. l. in arenam. C. de inofficio. testa. & in. d. §. causas. sunt enim infames, qui causa quæstus in certamina descendunt. d. l. 2. in. fi. ff. de his, qui notant infa.

d ¶ *Segund la riqueza que el vuiesse e segund que pertenesciesse.* &c. Tene mēti istam. l. vt scias qualiter dicatur, quòd pater dotet competenter filiam. & adde. l. si filiæ pater. ff. de lega. 3. non ergo legitima erit meta dotis. vide quod dixi in. l. 8. titu. 4. in glos. super parte a otro, circa finem. 5. partita.

e ¶ *Que no querria casar.* Hoc idem habetur in. d. §. causas. ibi & illa non consenserit: quid tamen si hoc non contigit, scilicet quòd pater antea quàm filia peruenisset ad ætatem. 25. annorum, non se obtulit maritare, & dotare filiam: quia forte facultas non se obtulit, vel aliàs hoc fieri non potuit: seu factum non fuit etiam negligenter per patrem: an tunc filia luxuriosam vitam eligens ante. 25. annos, posit exhæredari à patre? Ista litera videtur innuere quòd non, ꝙ vero subditur (pero si el padre alongasse el casamiento) innuit contrarium, cùm pater non videatur negligens, neque culposus vsque ad illam ætatem. & ita intelligit hoc glo. in. d. §. causas. & est glos. fi. super parte si alicui: & est de mente glo. in cap. quintaullis. de iur. iur. & probatur in. l. si filiam. cum auctētica ibi posita. C. de inofficio. testa. & ad istam. l. & ad dictū. §. causas. in verbo si alicui. potest dici, quòd intelligantur, quādo pater hoc fecisset, etiā quando filia haberet ætatem. 25. annorum: & per eam stetisset nolens nubere cū eo, quem pater volebat, & si filia esset minoris ætatis supplendum ad hoc esset, maximę, quia idem esset si pater ante dictam ætatem ad hoc se non obtulisset.

f ¶ *En puteria.* In. d. §. causas. non ponitur istud verbum: sed dicitur luxuriosam vitam degere elegerit. vnde videtur quòd. l. ista partitarū requirat, vt locum posit habere exhæredatio, quòd filia in lupanari turpiter viuat adhoc. l. ancillarum. ff. de petitio. hære. & sic ꝙ in loco publico meretricetur, quod videtur durum, cum sufficere

g ¶ *Desheredar.* Sed an mater, quæ similiter esset meretrix, posset filiam ob meretricatum exhæredare? Bal. post Bart. per tex. ibi in. l. in arenam. C. de inofficio. testa. dicit quòd non. idem tamen Bald. in. l. si filiam. C. eo. dicit, ꝙ si tempore mortis mater erat correcta, & ad honestam vitam redacta, quòd tunc poterit filiam exhæredare: cum non debeat tunc reputari turpis persona: & vltima consuetudo inspicienda sit. l. mella. §. 1. ff. de adimen. lega. & idem tenet ibi Angel. post Guillel. per. l. imperialis. in princ. &. §. tales. C. de nupt. quid autem in ipsa filia, quæ ob luxuriosam vitā poterat exhæredari, si ipsa ante testamētum patris, eo viuo, ad honestam vitā redijit, an etiam tunc poterit exhæredari? videtur quòd nō ex nota. per specula. titu. qui filij sunt legiti. §. 1. colu. 4. versic. quid si ipsa pœniteat de peccato. vbi concludit tali casu patrem teneri ad alimenta: & sic vult, quòd non posit exhæredari: cum ista ambulent pari passu. I. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. deliber. agnos. & similiter tali casu pater tenebitur eam dotare, secundum Abb. in cap. quintauallis. colu. 2. de iur. iur. quia causa dotis non minus fauorabilis est, quàm causa alimentorum: Bal. nouel. in suo tractatu. de dote. fol. 13. colu. 2. in. 16. speciali priuilegio, vult idem in dote: licet non alleget Abba. vbi supra. & respondit ad. d. §. causas. versic. si alicui, dicens ꝙ illa dispositio non debet extendi ad istum casum dotis, ne matrimonium impediatur: & sic innuit, quòd licet filia tali casu adhuc posit exhæredari, deberet tamen dotari: ne matrimonium impediatur, Alexan. vero de Imol. relato. d. Hostien. in. l. 1. col. 9. nume. 33. infert ex eo, quòd filius. qui ingratitudinem commisit, adeò quòd exhæredari possit: si tamen viuo patre pœnitentiam agat, vel ante testamentum conditum, non poterit exhæredari: & satisfacit pro hoc dicto seu illatione. Alexan. d. §. causas. in versicul. si præterea ibi & in hac professione permanserit. & facit quod not. Bal. in. l. fratres. versi. quæro quid si institutus. C. de inofficio. testa.

h ¶ *Que ella passasse de edad de veinte y cinco años.* Quid si de consuetudine patriæ, filiæ maritantur vsque ad vigesimum annum, & filia post istud tempus nupsisset, patre ignorante vel contradicente, cum indigno: an propter hoc posit exhæredari? Bal. nouell. in tractatu de dote. in. 16. speciali priuilegio. fol. 13. colum. 2. tenet, quòd non: ne aliàs per indirectum tollatur ipsi filiæ libertas matrimonij, quàm libertatem non potest impedire ius ciuile, vt notatur in capitulo primo, de sponsa. vbi Abb. hoc tenet. secus tamen secundum eum, si filia non expectauit tempus consuetum, secundum morem patriæ. vide ibi per eum: (licet non in ista materia) quòd attendi debeat consuetudo patriæ circa ætatem, qua mu-

lieres maritentur? vide per Alex. consil. 20. 'colu. 2. vol. 2'. incipit viso processu, ætas tamē ista. 25. annorū expectabitur, adhuc etiā stante dicto more regionis, si filia inhonestā vitam elegerit meretricando, secundum Bal. nouellum vbi supra.

a ¶ *Otro estraño se mouiesse.* Quid si nullus procuraret furiosum? dic ꝙ etiam adhuc hæreditas est auferenda filijs. vt not. gl. in auctentica liberi. C. de episcopa. audien.

b ¶ *No deuen ellos.* Intellige si sint maiores decē & octo annorum. vt infra eo. l. proxima.

¶ *Lex. 6.*

* In hac. l. ponitur. xij. causa exhæredationis, si filius patrem captiuum redimere valens nolit. hoc dicit.

c ¶ *Captiuando.* Siue capiatur ab hostibus', siue à latronibus seu piratis, seu alia priuata persona, quia ille qui patitur, quē in carcere mori, videtur eū necare: secundum Bal. in auctentica si captiui. C. de episcopis & cleric. & idē dic, si condemnatus à iudice detineatur in carcere, vt ꝙ dio carceris affectus venial solutus. l. C. qui bon. ceder. possit. §. tuto res. ff. de suspect. tuto. Bal. ibidem. colu. 1. quia ex quo carcer pecuniare diuinitur, habebit locum ista. l. secus. si detineatur in carcere, vt qa est ei inflicta pœna perpetui carceris, vel ad tempus: quia non cadit huitio, nisi inueniatur compositio: vel si detineatur pro inuestigatione delicti. l. 2. C. de exhiben. reis. Bal. in. d. auctentica si captiui. & etiā Paulus de Castr.

d ¶ *Negligentes.* Quid si ipse carceratus vel captiuus, fuit similiter negligēs, quia ipse poterat se redimere sine aliorū auxilio, & neglexit? Bal. in. d. auctētica si captiui. dicit ꝙ tūc parcendū est alijs, si eum nō redimāt argu. l. quintus. ff. māda. &. c. 2. de fideiusso. Si tamē constaret ꝙ ipse noluisset redimi: tūc diceret filius vel cōiunctus negligēs, si ipse nō redimat: & ipse vel heres scriptus priuaret heréditate eius, argu. l. is qui reipub. causa. la segunda. & qd ibi nota. ff. ex quib. cauſ. maio. secundum Bal. vbi supra.

tardo tanto que la non caso. E otrosi de zimos, que seyendo algund ome furioso o loco, de manera que andouiesse desmemoriado, e sin recabdo; si los fijos o los otros que descendiessen del por liña derecha, non le guardassen, o non pensaren del, en las cosas quel fuere menester, si otro estraño se mouiesse[a] por piedad, e que ouiesse duelo del, do liendo se de su locura, e de su mala andança, e lo lleuasse a su casa, e pensasse del. Si este atal despues desto rogasse, e afrontasse a aquellos que descendiessen del furioso sobre dicho, que pensassen de su pariente, si ellos non lo quisiessen fazer, e el furioso muriesse sin testamento: este sobre dicho, que lo lleuo a su casa, e que penso del, deue auer todos sus bienes del furioso: e los parientes que lo desampararon, non deuen auer ninguna cosa. E si por auētura este atal tornasse en su memoria, ante que muriesse, podria desheredar por esta razon a aquellos que lo deuien heredar por derecho, si nō errassen cōtra el. E aun dezimos, que si este atal que fuera desmemoriado, ouiesse fecho testamento en antes que cayesse en la locura. E en aq̄l testamento ouiesse establescido por herederos a sus fijos, o algunos de los otros que descendiessen del, por liña derecha, si el furioso muriesse despues en casa del estraño, que pensaua del, non vale el testamento, quanto es en el establescimiento de los herederos: ca non deue ellos[b] auer la heredad: mas aquel estraño q̄ pēso del, e le ayudaua en cuyo poder murio. Mas biē valdria el testamē to, quāto en las otras mādas, que el testador sobredicho ouiesse fecho en el.

¶ *Ley. VI. Como el padre o el auuelo pueden desheredar a sus fijos o a sus nietos, si non le quisieren sacar de captiuo.*

APtiuando [c] algund ome o muger que ouiesse fijos, si los fijos fuessen negligentes, non auiendo cuydado de redemir su padre, o su madre: o lo dexassen captiuo, podiendo lo redemir, si despues desto saliere este atal de poder de los enemigos, puede por esta razon desheredar sus fijos. Mas si por auentura muriesse en poder de los enemigos, aquellos que le deuien heredar, que fueron negligentes [d] en sacarle de captiuo, non deuen heredar [e] ninguna cosa de los sus bienes. Mas el obispo de aquel logar, onde era natural este que murio en la captiuidad, deue entrar todos sus bienes, e fazer ende escrito cierto de quantos son: e despues desto deue los [f] vender todos, e dar el precio en redencion de captiuos [f]. Ca pues que este que era Señor, non se aprouecho de sus bienes, nin fue redemido dellos: bien es que sean otros redemidos [g] en su logar. E lo que diximos en esta ley de los fijos: entienda se tan bien de los otros parientes, que auian debdo de parenteſco con el captiuo. Otrosi dezimos, que si alguno ante que cayesse en captiuidad ouiesse fecho testamento, en que ouiesse establescidos algunos por sus herederos, si muriesse en poder de los enemigos, non lo querien do ellos redemir, non valdria el testamento, quāto en el establescimiento de los herederos: mas valdra [h] en las otras cosas, segund diximos en la ley ante g desta, que fabla del furioso. E la pena que diximos en esta ley, e en la que fabla del furioso, deuen auer tan solamente los parientes, e los herederos, que son mayores de diez e ocho años [i], e non los otros que fuessen menores

d ¶ *El precio en redencion de captiuos.* Non ergo hæreditas deuoluit ad sequentem in gradu: ex q̄. l. ista aufert exi stenti in primo gradu, ad quē hereditas pertinet & defert eam ad episcopū vel ecclesiā in redēptionē captiuorū: quia cū l. priuat, pōr, inquem vult, cōferre secundum quē declarat Paulus de castr. in. d. auctē. si captiui.

¶ *Bienes ajean otros redemidos.* Nota ista rationem, quæ etiā ponit in iuribus, vnde ista. l. sumpta est. scilicet in d. auctēn. vt cum de appellatio. cognoſ.

§. si vnum. de prædictis. & potest ad alia induci.

h ¶ *Mas valdra.* Tenet enim eius testamētum, licet capti ab hostib⁹, quia fingitur decessisse præambula hora captiuitatis. l. lex cornelia. ff. de vulg. & pupi.

i ¶ *Mayores de diez y ocho años.* Et non competit eis restitutio in integrum, si posit istam ætatem, etiam ante. 25. annum negligant, secūdum Bal. in. d. auctentica si captiui. col. 2. & sufficit, si patre existente captiuo, ista ætas compleatur, secundū eū ibidem. quia obsequiū filij, erga patrē habet fractū successiuum, nō instantaneum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Vender.* Istud verbum non ita exprimitur.in.d.§.si vnum. de prædictis.neq; in.d.auctẽtica si captiui.vbi dicitur: qui autem redimere studeat, si proprias non habeant pecunias super rebus ipsius, in eã causam rectè contrahunt. Et sic limita istam.l. quando isti filij vel coniunctiproprias non haberent pecunias, & inducit Bal. in.d.auctentica si captiui. ad fidei iussorem, non habentẽ vnde soluat, & timẽ tẽ se poni in carcerem, q̃ possit vendere bona principalis.l.li, p̃curatorem.§. si ignorantes. ff.manda.

b ¶ *En las leyes.* Non ita bene sicut hic ibi hoc explicat.

¶ *Lex. 7.*

* ¶ Hæc.l. ponit. xiij. causã ex heredationis.C.si filij fiat hæreticꝰ: iudeꝰ: vel maurus.h.d. Habuit originẽ ab auctẽ. vt cũ de appel. cog.§. causas. versic.si quis. de parentibꝰ.

c ¶ *Herege.* Adde.d.§.causas. versic.si quis. de prædictis. &.c. excõmunicamꝰ.§. credentes.de hæretic.

d ¶ *Catholicos.* Adde. l. cognouimus.C. de hæreti. & in.d.§.si quis.de prædictis.& sic habes, q̃ filij catholici succedunt patri hæretico. Contrarium tamen cauetur de iure canonico. vt in. c. vergentis.de hæretic.& in.c.filij,& in.c.quicunq;§.hæretici. de hæretic.lib.6.habetur etiã in auctẽtica gazaros.C.de hæreti. idẽ tamen q̃ in ista.l. partitarum. habetur etiã in.l.2.titu.26.7. partita. An autẽ in hoc seruabimus ius canonicum, vel istas.ll. partitarum? diuersæ opiniones fuerunt circa hoc. Nam glo.23.q.7. in summa dixit correctas esse leges in hoc disponentes, vt orthodoxi filij haberent bona parentum hæreticorũ. Et sequuntur ibi Archidiaco. & Ioa. de fantu. Gofred. autem tenuit contrarium, scilicet quòd in bonis temporalibus seruentur leges, & non canones, nisi in terris subiectis Romanę ecclesiæ, etiam quoad inrisdictionem tẽporalem. ita notauit in summa. titu. de hæreti.§. quid si hæretici filios habeant. & istud etiam voluit Ioan. And. in.d.cap. vergẽtis. vbi dixit, q̃ in terris imperij seruentur in hoc.ll. seculares, quæ maiori æquitati nituntur, Abb. verò ibidem dicit miranduin esse de opinione. Ioan. Andr. quia non habet in se rationẽ, & probabilitatem cum in. d. cap. vergentis. Papa expressè facit mentionem de terris imperij, & mandet principes seculares ad hoc compelli: neque curandũ est in hoc casu de legibus cum crimen hæresis sit mere ecclesiasticum, vt in.ca. inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. & pœnę impositio spectat ad iudicem ecclesiasticum, non ad secularem. §. in hoc.14.q. 2. & istud etiã tenet Alberic. in. d. l. cognouimus. C. de hæret. & tenet glos. quam ibi docto. communiter sequuntur in.d.c. vergentis. hoc etiam voluit glos. fi. in cap. cum secundum leges. de hæreti. lib. 6. Aduerte tamen, quia de iure antiquo minus dubitationis ista quęstio habere videbaf, istãte dispositione. d. auctentice gazaros. Attentis vero istis ll. partitarum maius dubium videbatur: sed adhuc tenendum est, quod iuris canonici dispositio in hoc seruetur: cum istud crimen

desta edad, maguer errassen, assi como sobre dicho es. E non se pueden ende escusar los herederos sobre dichos, maguer digan que non rescibieron manda do de los catiuos, para vender o obligar sus cosas, por razon de quitallos. Ca sin su mandado las podrian ellos vender[a], e obligar, tambien como las sus cosas proprias: assi como dize en el titulo de los captiuos en las leyes[b] que fablan en esta razon.

¶ Ley. VII. Como el padre puede desheredar al fijo que se tornare moro, o judio, o herege.

TErege[c], o judio, o moro tornandose el fijo, o el nieto, si el padre fuesse Christiano bié lo puede desheredar por esta razõ: mas si el padre fuesse herege, o de otra ley, e los fijos, e los nietos fuesse catholicos[d], estõce el padre es tenudo de establescer[e] a estos fijos atales por herederos, maguer non quiera. E si por auentura el padre ouiesse fijos que fuessen Christianos, e otros que lo non fuessen. Otrosi los catholicos deuẽ heredar[f] del padre, e los otros no auran ende ninguna cosa. Pero si despues desto se tornassen a la feẽ, deuen les dar su parte de la heredad. Mas los frutos[h] que ouieren lleuado los catholicos, entre tãto que los otros fijos fuessen hereges, e non creyan en la nuestra fe, non los pueden demandar. E si por auentura el padre e los fijos fuessen hereges, e los otros parientes[i] mas cercanos fuessen catholicos: estonce los que creen bien, auran la heredad, e non los otros. E si por auentura alguno fuesse herege, el e todos los otros parientes, q̃ ouiere, tan bien los que descienden por la liña derecha, como los que suben por ella. E otrosi los de e las liñas de trauiesso, fasta el dezeno grado: si este herege atal fuere clerigo[k], estõce heredara la eglesia todos sus bienes, si los demandare fasta vn año[l], despues q̃ fuere dado por herege. E si passare vn f año, e la eglesia non los demandare, estõ ce auer lo ha el Rey. E si este atal fuere lego, aura el Rey otrosi todos los bienes.

¶ Ley. VIII. Que fuerça ha el desheredamiento quando es fecho derechamente.

SI el padre deshereda su fijo por alguna razõ qualquier de las q̃ diximos en las leyes ãte desta, si fuere prouada[m], dezimos q̃ deue perder porẽde el fijo la heredad del padre. Otrosi dezimos

sit merè ecclesiasticum: & ius canonicum hanc pœnam filijs infrigit, considerans pœnam filiorum esse parentum. l. isti quidem. ff. quòd met. causã. & cum idem sit in crimine læsæ maiestatis temporalis, quantò magis diuinæ, vt in.d.cap. vergentis. & ita in practica seruatur. & adde. Ioan. Lup. de palat. rub. in repetitione cap. per vestras. super tex. colu. 340. in formis minoribus. versic. ex istis. vbi vide p eũ, an filij de ætate debeãt alimenta habere à fisco, vel filiæ dotes? & ibi etiã quid in filijs ante delictũ hæresis à patre commissum natis.

¶ *Establesçer.* innuit hæreti cum posse cõ dere testamentum. vide. l. 16 titu. 1. supra ea. partita. & quæ ibi dixi.

f ¶ *Los catholicos deuen heredar.* Vide supra in glos. 2.

g ¶ *Tornasse a lafe.* Innuitur hic, q̃ bona debent restitui hæreticis reuersis ad fidem. adde glo. 23. quæst. 7. in summa, quæ dicit: quòd licet bona sint ablata hæreticis: si tamẽ reuertantur ad fidem, ex misericordia eis restituuntur, vt in.c. ipsa pietas. 23. q. 4. & nota cum dicit (de misericordia) nam de rigore non sunt eis restituenda, vt voluit Archidia. in. c. si vos. 23. q. 5. Adde etiam quòd habetur. in. c. ad abolendam. de hæretic. & in. c. vt officium. §. si verò. de hæretic. lib. 6. & c. vt commissi. §. necnon. & ibi Archidia. eo. titu. & lib. & vide dominin. c. cum secundum leges. de hæretic. lib. 6. & pragmaticam regum catholicorum datam Cordubę, anno domini. 1487.

h ¶ *Los frutos.* Facit vt ei cui iubentur bona restitui, veluti bannito, vel aliàs damnato non debeant restitui fructus. & adde Alberic. in auctentica idem de nestorianis. C. de hęretic.

i ¶ *Parientes.* Hoc etiam corrigitur per ius canonicum: quia nec filijs reseruãtur bona parentũ hæreticorum. vt dixi supra in glo. 2.

k ¶ *Clerigo.* Adde cap. excomunicamus. §. 1. de hæretic. vbi vide Abb. & Ioa. de Ana. vbi videbis quid faciendum de bonis clerici hęretici.

l ¶ *Fasta vn año.* Nota de annali præscriptione, vt etiam not. glo. in. d. §. causas. versic. si quis de prædictis. An autem leges istę Regię hoc tempus ecclesiæ præfinire possint, non est sine dubio ex his, quæ habentur in c. quæ in ecclesiarum. & in. c. ecclesia. S. Mariæ. de constitu. licet in contrariũ adduci possent ea, quæ cumulat Guillel. Benedict. in repet. c. raynuntius. super verbo. & vxorem nomine Adelasiam, numero. 240. cũ sequentu. vide quæ dicã in. l. 2. titu. 26. 7. part.

¶ *Lex. 8.*

* ¶ Legitima causa exhæredationis à testatore inserta & ab hærede probata tenet exhęredatio: & si plures causę inserãtur, sufficit vna legitimam probari. hoc dicit.

m ¶ *Si fuere prouada.* Adde. l. omnimodo. C. de inofficio. test. & in auctẽ. nõ licet. C. de liber. prẽte. & in corpore, vnde sumitur in auctẽ.

. vt cu. de appella. cognos. §. siue igitur. & dicit Ang. in auctẽ. de nupt. §. ingratitudinem. colla. 4. quòd sit cautus aduocatus, vt semper contra filium exhæredatum faciat causam ingratitudinis probari: nam etiam si pater in exhæredatione filii, causam ingratitudinis nõ inseruerit, licet testamentum ob hoc nõ teneat, & succedatur ab intestato, vt pote exhæredatione non legitimè factã: tamen adhuc filius exhæredatus, probata causa ingratitudinis, excludetur à succesione intestati per tex. in. d. §. ingrati tudinem. Et istud dictum Ang. dicit singulare Iason. in. d. auctẽ. nõ licet septima limitatiõe, & transit ibi cũ eo. ¶ Ego tamen semper dubitaui de veritate huius dicti, quia videtur contra tex. in dicto auct. vt cũ de appell. cognos. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 8. &. §. siue igitur. & contra. l. 4. &. 10. titu. 7. 6. partita. & quia ingratitudo nõ excludit à succesione intestati. l. cognatis. ff. vnd. cognati. & tenẽt Guielm. Bar. Bald. & alii in. l. fratres. C. de inofficio. testa. vbi respondẽt. ad. d. §. ingratitudinem, & tenet etiam & latè probat hoc Franciscus de Areti. in. l. 3. §. filius quoq;. ff. de liber. & posthu. tenet etiam Socin. con. 105. incipienti viso processu: in causa querellæ. 3. volu. colu. fi. de iure tamen isto partitarum ingratitudo excludit fratrem etiã à successione intestati, vt in. l. 12. infrà. co. vbi vide & quæ dixi in. l. 10. j. eo.

a ¶ *Vna cosa.* Adde. d. §. siue igitur. &. §. si tales. in auctẽ. vt cum de appella. cognos. & facit ad illud dictum singulare Innocẽ. in. capit. in præsentia de renunti. quòd sententia lata expressa duplici causa, si vna sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera. & adde Bal. in. l. 2. §. ignominie. ff. de his qui notan. infa. & inducit Bartol. d. §. siue igitur. quòd si in libello plura simul narrantur, vel mandantur: querum alterũ per se sufficit nõ esse necesse omnia probari: sed alterum tantum. & remittit ad nota. in. c. licet causam de probatio. & in. c. 2. de rescrip. vbi vide Abb. & latè per Felin. col. 16. &. 17. cũ sequenti. An autem videatur quis se adstringere ad probandũ eo modo, quo in libello narrat? vide Bar. in. l. habebat. in prin. ff. de instito. & indubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat, vt tradit Bald. in. l. ædita. in. 2. lectu. co. 2. C. de eden. & nota etiam quòd licet quis se adstringat ad probandum, non per hoc fundat in tentionem aduersarii agentis. Bald. in. d. l. 1. C. si aduersꝰ. credito. & vide quod not. Iason. post Salice. in. l. cum virum. C. de fideicom. Itẽ not. quòd licet pars se astrinxerit ad probandum. per testes, & instrum. poterit congruo tẽpore facere positiones. Bald. in. l. secunda. §. quòd obseruari. C. de iura. calumniæ. vide notab. in ista materia p Bal. in. l. prima pe. col. C. de condi. indebi. vbi ad intellectum. d. c. licet causam in verbo se adstringit. & ibi dat regulam, quòd ad qualitatẽ pro badã, nunquã videf quis se adstringere, nisi qñ qualitas mutat speciẽ actionis, vel exceptionis vel facit aliquẽ admitti ad id, ad quòd alias non admitteretur. & dat etiam aliam regulam, quòd quando plura requiruntur loco vnius causæ finalis: tũc omnia sunt probanda cõnexim. Secus si resultent plures causæ finales. vide ibi per eum. & in causa criminali adstringere se ad ea, quæ non sunt de natura punitionis, nihil operatur. glo. in. d. c. licet causam. & Bal. in dicta. l. peu. vide etiam in ista materia quòd not. Bald. in. l. secunda. colu. prima. C. de proba. & in. l. secunda. col. sexta. C. de seruitu. & in. l. fructus. & & in. l. si non. C. de contra. empt. & Barto. in. l. qui vxori. § . quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 14. &. 15. colu. C. qui accusa. non pos. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colum. 12. C. de dict. diui Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & Ioann. de Plate. in. l. secunda. C. de delato. libro decimo. nota hæc, quia col legi longo studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

b ¶ *Otra razon qualquier.* Nota valde istam. l. nam per eam videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in. l. quarta. in gl. prima supra isto titulo. scilicet quòd ex aliis causis æque grauibus vel grauioribus: quàm in istis legibus expressis, filius possit exhæredari: nam hic apertè confunditur illa communis opinio, cum dicit. otra razon qualquier. & satis bene etiã ꝺd dicitur in dicto. §. aliud quoq; capitulum. in prin. in auctẽ. vt cum de appella. cognos. per quem tex. hoc idem voluit Alexand. in dicta auctẽ. non licet. colu. secũda

GRadosllamã en latin, al estable scimiẽto del heredero, q̃ es fecho primeramẽte e ala sustitu ciõ q̃ fazẽ ꝺspuesq̃ndo dã susti tuto a aq̃l heredero. e esto espuesto porse mejança.[c] Ca assi como ha en la escalera muchos grados q̃ el vno esta ante del otro, assi en los establescimiẽtos de los herederos ha grados, q̃ estan vno ante q̃l otro, e q̃ sõ llamados sustitutos, onde si el padre desereda susijo: ẽ ante del primero grado,[d] o despues,[e] de todos los grados de los herederos instituidos, e sustitutos ẽ su testamẽto, entiẽdese[f] q̃ es desheredado de todos estos grados sobredichos.

¶ Ley. IX. Como quãdo el fijo es desheredado en el comiençamiento del testamento, o en la fin, se entiende que es desheredado en todos los grados de la herencia.

Dados llamã en latin, al establescimiẽto del heredero, q̃ es fecho primeramẽte e ala sustitu ciõ q̃ fazẽ ꝺspuesq̃ndo dã sustituto a aq̃l heredero. e esto espuesto porse mejança.[c] Ca assi como ha en la escalera muchos grados q̃ el vno esta ante del otro, assi en los establescimiẽtos de los herederos ha grados, q̃ estan vno ante q̃l otro, e q̃ sõ llamados sustitutos, onde si el padre desereda susijo: ẽ ante del primero grado,[d] o despues,[e] de todos los grados de los herederos instituidos, e sustitutos ẽ su testamẽto, entiẽdese[f] q̃ es desheredado de todos estos grados sobredichos.

nume. quarto Sed ista. l. partitarum. probat hoc clari' cũ dicit. qualquier, de cui' dictionis natura est, quòd intelligaf, vniuersaliter, nihil excipiendo, vt in. c. solite. ꝺ maiori. & obediẽ. tradit late Iason. i. l. quodcũq; ff. de verborũ obligationib. non enim sequitur ita generaliter intel ligẽdo aliqua inhumanitas

* Exheredatus ante substitutionem vel post omnes gradus substitutio nis videtur ab omnibus gradibus exhæredatus. hoc dicit.

c ¶ *Por semejança.* Adde. l. iuris consultus. §. gradus. ff. de gradib. affinit.

d ¶ *Ante del primero grado.* Azo. C. de liber. prete. in summa. dicit. Item fieri debet exhæredatio ab omnibus hæredibus, non ab vnius persona tantum. ff. de liber. & posthum. l. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus gradib⁹ hæredum. quòd est si fiat exhæreditatio ante gradus oẽs, vel post grad⁹ oẽs, vel intra grad⁹, & est tũc inter grad⁹ qũ persona præcedẽs exhæredationẽ, est in alio gradu quam persona quæ sequitur exhæredationem. d. §. filius. &. §. ante. &. §. in eodem. &. C. eod. l. 1. & vide de hoc per glo. & Docto. in. d. l. 1.

e ¶ *O despues.* Adde. d. §. filius. &. d. l. 1. C. de liber. prete.

f ¶ *Entiende se.* Ita quòd dicebat glo. in. d. l. 1. quòd nec probatio in contrarium admitteretur, cum exhæredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter Docto. ibi tenent contrarium, & in. d. §. filius. Si verò exhæredatio fiat à persona vnius ex hæredibus, non valet, vt dixi in glo. prima. cum enim exhęredatio sit ab hereditate exclusio vt in. l. quidam cum. filium. ff. de verborum obligatio. non valet si à persona tantum fiat argu. l. cum quidam ff. de liberis & posthu. & quia si respectu illius à quo fit, valeret: & respectu alterius non valeret: esset dicere quòd quis decederet pro parte testatus. & pro parte intestatus. contra regul. l. ius nostrum. ff. de regul. iuris. Si tamẽ vnꝰ tantum esset institutus, tunc valeret exhæredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine nominata fieret, arguendo à contrario ex dispositione dicti. §. filius. &. l. non putauit. §. fi. ab vno ex hæredibus. ff. de cont. tabu. l. fi à primo. ff. de liberis & posthumis. & idẽ esset, si plures essent instituti, & ab omnibus etiam proprio nomine non nominatis fieret exhæredatio, vt probatur in. l. pen. ff. de iniust. rupt. item ex ista. l. cum eius concordan. nota quòd clausula in principio vel in fine apposita refertur ad omnia in scriptura cõtenta. & adde. l. si quis ex argẽtariis. §. si initiũ. ff. de eden. &. l. talis scriptura, & ibi plenè notata. ff. de leg. 1. itẽ clausula i medio capitulo

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum posita refertur ad precedentia & sequentia, vt in.d.§.filius.&.c. 2.requiris.de appella.& procedũt prædicta etiã in pœnalibus dispositionib⁹,quãdo ipsamet clausula cõtinet dispositionẽ pœnalẽ ,adeo q̃ nõ potelt dispositio censeri repetita sine pœna,sed quando pœna esset distincta a dispositione,tũc nõ refertur ad capitula sequẽtia. gl. in clement. 2. ad fi. iuncta glo.fi. de vit. & honest.clerico . est tamẽ gl.cõtraria in c.de multa.de præbẽ.quam dicit veriorẽ ibi Abb. col. fi. vbi not. q̃ si in fine alicuius statuti pœnalis sit aliqua aditio q̃ pœna apposita in principio videtur repetita in illa aditione, ex quo enim adijcitur,videtur q̃ sit pars illius statuti,quod intelligit cũ ponitur in statuto verbũ adijciẽtes vel simile.vide latè in materia per Alex.in.d.l.talis scriptura.& per Felin.in.c.causamq;.de rescript.vbi etiã Abb. colu.2. vide etiã per Abb.in.c.ecclesia vestra.6.not.vbi bonus tex. de electio. & q̃ dicit glo.in.c.cõstituimus.3.q.5.& vide qđ dicit Bal. notabiliter in l.1.C.de legiti.hered.&in.§.pe.li de feu. fuer. contro. inter domi. & agnatum & per Bar.in.l.si seruus.§. eritq; differẽtia.ff.vi bonorũ rapto.& in.l.mariti.§.hoc quinquẽniũ.ff.de adulte. & in.l. si legatum. ff.de annuis legat.& in.l.fina.§.pe.ff.delibera.lega. Adde etiã de pœna in fine apposita Ioa.de plat.in.l.pe.C.de aquę ductu. lib.11. Et q̃ etiã de clausula in fine apposita dicit Bar.in auctẽ.vt liceat matri & auiæ.§.fi.colla.8.& notabiliter per eundẽ Bar.& Paul.in.l. fi. vbi bonus tex.ff.de reb.dub.& Bal.in.l.1.ff.de cõstitu. princip. & quod dicit Bal.in.l.quisquis.C.si cert.pet.& adde quod habetur in.c.inquisitioni. de appel. Et nota quod quãdo cõmode non possunt referri verba clausulæ sequẽtis ad præcedẽtes nõ fit ista relatio, seu repetitio.l.1.§. hoc edicto. ff.de postul.glo.& docto.in.l.si idẽ cum eodẽ.ff. de iurisd.om.iudi.Itẽ quãdo præcedentes clausulę habẽt suã propriã & specialẽ determinationẽ generalis clausula sequẽs, nõ refertur ad illas.l. doli clausula.ff.de verbo.ob.l.talis scriptura. & ibi Bart.ff. de lega.1.c.cum dilecti.de dona.vbi Cardi.& Imola,Bal.in.l.1. C.de leg. hære.& quãdo verba quę sunt in vltima clausula, nõ sunt per se principaliter posita,sed ad aliam dispositionẽ qualificandã,vt quia conditionalis modus inseritur legato vltimo loco appositio, tũc ad vltimo loco positũ,tantũ refertur.l.filium.ff.quãdo dies lega.cedit Bar. in.l.fi.ff.de reb⁹ dubi.Itẽ neq; refertur quãdo ex tali relatione annullaret præcedẽs dispositio.Paul.de castr.in.d.l.fi.& in.l.1.C.delibe. præte .Item si clausula apponitur in medio alicuius. cap. tunc ad fol⁹illud cap.refertur.d.l.3.§.filius.gl.Bar.& docto.cõmuniter in.d. l.1.C.delibe.præte.Abb. in.d. c.2.requiris.& eleganter consi.75. incipit illud de iure queritur.In his locis reperies in ista materia multa notanda, quæ sparsim dispersa hic collegi:quæ cum casus occurrerit,dabunt tibi honorem.

¶Ley.X.Como el testamento en que el padre non deshereda a su fijo,nin fabla del,non vale.

REteritio, en latin, tanto quiere dezir en romance como passamiento, que es fecho calladamẽte, nõ faziendo el testador mencion en el testamento, de los que auian de heredar lo suyo por derecho . E esto seria como si el padre estableſcieſſe algũd estraño[a], o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su fijo, heredandolo,nin desheredãdolo[b]. Pero el testamento,que fuesse fecho en esta manera, non valdria [c], e porende ha menester q̃ quando el padre quisiesse que vala su testamẽto,e ouier sabor de desheredar su fijo en el,q̃ muestre razon cierta porque lo faze nombrandola:diziẽdo señaladamente, [a] que por aquella razon lo desereda.Ca de otra guisa non valdria [b] el testamento.Pero dezimos,que maguer diga el padre en su testamento razon cierta,por que desereda su fijo,o su nieto, q̃ non deue ser creydo,a menos de la prouar [c] el mesmo:o aquellos que estableſcio por sus herederos.E si por ventura el padre non dixesse en su testamento razon cierta,porque deseredaua a los q̃ descienden del:o porque non fazia enmiẽte dellos [d] en su testamento, non la podria despues mostrar [e] el heredero: nin deue ser oydo sobre esta razon, maguer diga que el prouara contra el fijo,q̃ erro en tal manera contra el padre,por q̃ deuia ser deseredado,ante dezimos,que el fijo deue auer la heredad de su padre. E el otro estraño que fue escrito en el testamento,non deue auer ninguna cosa.

¶ Titulo. VII. 49

¶ Ley. XI. *Por quales razones puede el fijo desheredar al padre,de los bienes que ouiesse apartadamente,e por quales non.*

OCho razones son ciertas, porque los fijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres,e sus madres:o los parientes de quien descienda, de aquellos bienes que fuerõ suyos propiamẽte.E pues que en las leyes ante desta,mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar los fijos:poren de conuiene que mostremos,quales son estas ocho razones.E dezimos,que la primera razon es:si el padre se trabaja de la muerte de su fijo,acusandole que auia fecho tal yerro,porque deue morir o perder algun miembro,[f] fueras ende si la acusacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey.E la segũda razon es,si el padre estableſcieſſe algũd estraño, o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su fijo, heredandolo,nin desheredãdolo. Pero el testamento,que fuesse fecho en esta manera, non valdria , e porende ha menester q̃ quando el padre quisiesse que vala su testamẽto,e ouier sabor de desheredar su fijo en el,q̃ muestre razon cierta porque lo faze nombrandola:diziẽdo señaladamente, que por aquella razon lo desereda.Ca de otra guisa non valdria el testamento.Pero dezimos,que maguer diga el padre en su testamento razon cierta,por que desereda su fijo,o su nieto, q̃ non deue ser creydo,a menos de la prouar el mesmo:o aquellos que estableſcio por sus herederos.E si por ventura el padre non dixesse en su testamento razon cierta,porque deseredaua a los q̃ desciendẽ del:o porque non fazia enmiẽte dellos en su testamento, non la podria despues mostrar el heredero: nin deue ser oydo sobre esta razon, maguer diga que el prouara contra el fijo,q̃ erro en tal manera contra el padre,por q̃ deuia ser deseredado,ante dezimos,que el fijo deue auer la heredad de su padre. E el otro estraño que fue escrito en el testamento,non deue auer ninguna cosa.

C

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem.ff.quod met.cauſ.facit optime.l.ſi filius.& quod ibi Bald.C.de patri.poteſta.

a ¶ *Se trabaja.* Adde quod habetur.Ș.eo.l.4.& in d.§.ſiue igitur.

b ¶ *Amiga.* Adde.d.§.ſiue igitur &Ș.eo.l.quartâ.

c ¶ *La quarta.* Adde.d.§.ſiue igitur.&Ș.eod.l.4.

d ¶ *Desheredar.* not.iſtam cauſam &an poſſit hoc caſu filius, accuſare parẽtem, qui tale delictum commiſitẽ vide quæ no.Salycet.in.l.iniquum.C. qui accuſ.nõ poſ. & quæ dicam in.l.2.titu.1.7. partita.

e ¶ *Deſmemoria do.* Adde.d.§. ſiue igitur & auẽ.liberi. C. de epiſcopa. audi. &Ș.eo. l 5.

f ¶ *En las leyes.* ſupra eod.l.6. & in.d.§. ſiue igitur & autẽticam.ſi captiui. C. de epiſco.& cleri.

g ¶ *Herege.* adde d.§. ſiue igit. &Ș.eo.l.7.

h ¶ *Señaladamente.* Adde.d.§. ſiue igitur.& in auẽ.non licet.C.de libe. præteri.

i ¶ *No valdra el teſtamento.* approbat opinionem communẽ de qua per Alexã.in auẽ.ex cauſa. col.3.C. de liber.præte.cõtra Io.de Imola. qui aliud voluit in.l.filio præterito.ff.de iniuſt.rupt.

k ¶ *Mas las mandas e las otras coſas.* Adde.d.§.ſiue igitur.ad fin.& in auẽ. ex cauſa.C.de liber.præte.vel exhęredat.&.l.fi.ti.8.ĵ.ead.parti.

zõ es:ſi el padre ſe trabaja [a] de muerte de ſu fijo,queriendolo matar con yeruas,o con fierro,o con algund maleficio:o de otra manera qualquier que fueſſe.La tercera es:quando el padre yoguiere con la muger:o con la amiga [b] de ſu fijo.E la quarta [c] razon es:quãdo el fijo,quiere fazer teſtamento de los bienes,de que ha poder de lo fazer con derecho,e el padre lo eſtoruа por fuerça,de guiſa que lo nõ puede fazer.La quinta es:ſi el marido ſe trabaja de muerte de ſu muger:o la muger de muerte de ſu marido,dandole yeruas o de otra manera qualquier.Ca por tal razon puede el fijo deſtos deſheredar [d] qualquier de los que deſto ſe trabajaſſe.E la ſeſta razon es:quando el padre nõ quiere prouеer al fijo deſmemoriado,[e] o loco,delas coſas que le ſon menester.La ſetena es:quando el fijo caeyeſſe en catiuo,e el padre non le quiſieſſe redemir.Ca deſheredar le puede por tal razon el fijo.E todas aquellas coſas que dichas ſon en las leyes [f] deſte titulo,que fablan del padre,quando cae en catiuo, q̃ deuẽ ſer guardadas en los bienes del padre eſſas meſmas han lugar,e deuen ſer guardadas en los bienes del fijo,q̃ cayere en catiuo,ſi murieſſe en catiuidad:o ſi ſalieſſe ende,ante que murieſſe. La octaua razon es:quando el padre es herege,[g] e el fijo es catholico.Ca puede lo deſheredar el fijo por eſta razon. E ſobre todo dezimos,que quando el fijo quiere deſheredar a ſu padre,que ha meneſter,que diga ſeñaladamente [h] alguna de las ocho razones ſobredichas,porque lo faze,e q̃ ſea aueriguado:e ſi non lo fiziere,aſsi,nõ valdra el teſtamento,[i] quanto en el deſheredamiento del:mas las mandas e las otras coſas, [k] que el teſtador eſtableſcieſſe en el teſtamento,ſon valederas.

¶ *Ley. XII. Como el ome puede deſheredar a ſus hermanos con razon,o ſin ella.*

LAs razones porque puedẽ ſer deſheredados los parientes que deſcienden,e q̃ ſubẽ por la liña derecha moſtramos ſaſta aqui. E agora queremos moſtrar,en que manera pueden ſer deſheredados,los q̃ eſtan en la liña de trauieſſo,aſsi como los hermanos.E dezimos, q̃ el vn hermano puede deſheredar al otro con razõ,e ſin razon.[l] E a vn que nõ fizieſſe mencion del,enel teſtamẽto,puede dexar lo ſuyo aquien quiſiere,quando non ouiere fijos:nin otros q̃ deſcendieſſen del,de la liña derecha:nin padre nin auuelos,fueras ende ſi eſtableſcieſſe por ſu heredero atal ome,q̃ fueſſe de mala vida,o enfamado.[m] Ca eſtõce nõ valdria el eſtableſcimiento de tal heredero, ante dezimos,q̃ el hermano [n] puede q̃brãtar el teſtamẽto, [o] e auer la heredad [p] de ſu hermano,prouãdo eſto ante el iudgador aſsi como deue.Pero tres razões [a] ſon,por q̃ ſe non quebrantaria el teſtamento en q̃ el hermano ouieſſe eſtableſcido por ſu heredero a ome maguer fueſſe enfamado,[b] o de mala vida. La primera [c] es:ſi el teſtador ouieſſe deſheredado a aq̃l ſu hermano,por razon que ſe ouieſſe trabajado de ſu muerte en alguna manera.La ſegũda es ſi en algũ lugar o tiẽpo le ouieſſe acuſado criminalmente a muerte,o perdimiẽto de miembro. La tercera es:ſi le ouieſſe fecho perder la mayor partida de ſus bienes,e a vn que los non perdieſſe,ſi non finco por el de gelos fazer perder.Ca por qualquier deſtas tres razones ſobredichas,que fueren aueriguadas, puede el vn hermano deſheredar al otro, maguer eſtableſcieſſe a ome mal enfamadopor heredero.E aun dezimos,q̃ ſi pudiere ſer prouado quel hermano erro contra el otro,en alguna de las tres maneras q̃ diximos,que ſi el hermano aquiẽ es fecho el yerro,murieſſe ſin teſtamento:[d] non podria el otro que auia errado contra el,demandar,nin heredar ninguna coſa de los bienes del, por razon del parenteſco.

¶ *Ley. XIII. Porque razon deuen perder los herederos la herencia que deuian auer.*

SEys razões principales moſtraró los ſabios antiguos, q̃ por cada vna dellas deue perder el heredero la herẽcia del finado.La primera [e] es:quando el ſeñor de los bienes fue muerto [f] por obra,o por cõſejo de algunos de ſu cõpaña,ſi el heredero ſabiendo [g] eſto entraſſe la heredad,[h] ante que fizieſſe querella [i] al juez,de la muerte de aquel cuyos bienes

¶ *Lex. 13.*

Ponuntur in hac.l.ſex caſus in quibus hæres inſtitutus perdit hæreditatem.primus ſi quis ope vel conſilio familiæ interfecitur & ante additionem hæres ſciens querelã iudicialem non appoſuit. Si autem ab extraneo interficitur:poteſt hæres adire & intra quinquennium cõqueri alias auferetur ei hæreditas & applicatur regi.

a ¶ *Tres razones.* Sumptum eſt ex autenti.de nup.§.ingratitudinẽ.coll.4. an autem vilitas vitæ & infamiæ,quæ ante dictũ.§.ingratitudinẽ, repellebat fratrem agẽtem quærela vt in l.in arenã.C. de inofficio. teſta.hodie eũ repellet, Salyce.diſputat,in dd.fratres. in tertia oppo. & concludit q̃ ſic,& quod talis cauſa non ſit correcta,cum ſit quædam cauſa in trinſeca.a lege inuenta,per correlationem ad turpitudinem inſtituti,vnde poteſt dici innata per regulas iuris naturalis,& ciuilis:quib⁹ dicimus nihil doloſus doloſo, licet ergo repellantur ſecundum eam alię cauſæ ſimiles iſtis expreſsis,quæ ex rei natura non veniunt,ſed à facto extrinſeco,non repellitur dicta cauſa intrinſeca & velut innata.

b ¶ *Enfamado.* Approbat quòd glo.in tertio intellectu dicit in.d.§.ingratitudinem.

c ¶ *La primera.* Aliquantulum latius ponuntur hic iſtæ tres cauſę,quã in.d.§.ingratitudinem.vbi tantum dicitur,qui mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inſcriptionem,aut ſubſtantię eius properauit inferre iacturam,ideo tene menti iſtam.l.

d ¶ *Sin teſtamento.* Habes hic quòd ingratitudo ex cauſis ſupra ſcriptis repellit fratrem etiam à ſucceſsione ab inteſtato:& ſic approbat iſta l.primum intellectum gloſ.in.d.§.ingratitudinem:quem etiam ibi tenuit Angel.Barto.tamen & Bal.& alij poſt Guliel.in.l.fratres.C.de inofficio.teſta.reprobant communiter dictum intellectum:& tenent quòd ingratitudo non repellat fratrem à ſucceſsione ab inteſtato.& etiam Ange.in.l.1. in fi.ff.de inofficio.teſta.vt etiam dixi in.l.8.Ș.eo. in glo.prima.Ideo tu tene menti iſtam.l.partitarum approbantem. d.glo.cuius opinionem etiam tenet Saly.in.d.l.fratres.q.8. de cuius tudinis contra fratrem ingratum.per.l.ſi defunctus.C.de legiti.hære.& ſi ingratitudo duraut,quæ eſſet magna reſtrictio.ad iſtam.l. indiſtincte & generaliter loquentem,& forte ſufficeret q̃ ingratitudo tacitè vel expreſsè non ſit à fratre remiſſa:& quia.l.ſi defunctus, non loquitur in fratre,ſed in auia:vbi requiritur exhæredatio vel præteritio cum inſertione cauſæ,vt in auẽ.de hære.& fal.§.exhæreda tos.Ș.eo.l.4.&.10.& vt hic vides innẽta.l.10.ſupra eo.ll.iſtæ partita rum aperte voluerũt conſtituere differentiam inter exhæredationẽ vel præteritionem,quæ ſit inter aſcendentes & deſcendentes abſque inſertione cauſæ:& inter eam,quæ ſit inter fratres vt primo caſu & ſi ingratitudo probetur,non excludantur deſcendentes vel aſcendentes à ſucceſsione ab inteſtato,quando nõ fuit facta exhæredatio vel præteritio cum inſertione cauſæ:frater vero repellatur propter ingratitudinem à ſucceſsione inteſtati,& ſi in præteritione nulla ſit in ferta cauſa.& adde,quæ dixi.Ș.eo.in.l.10.in aliis vero cognatis,ingra titudo non repelleret à ſucceſsione inteſtati vt in.l.cognatis.ff.vnde cognati & per Salyce.in.d.l.fratres.

e ¶ *La primera.* hic tractatmateriam ſenatꝰ conſulti ſyllaniani, in quo continẽ,q̃ ne q; adire hæreditatẽ,neq;bonorum poſſeſſionem petere hæres debet, niſi vindicauerit necẽ deſuncti,& quæſtionem habuerit de familia,& ſuppliciũ ex ea ſumpſerit, ideſt pœnã capitalẽ poſtulauerit imponi cum dño potuerit ſuccurrere: neq; eñ hæres per cõpendiũ ſuum familiæ facinꝰ debet occultare in.l.3.§.q̃ ad cauſam.cum ſequentibus.&.§.non tñ. ff.ad Syllania.& in.l.ſi ea.C.de his quib.vt indig.& licet.Iſta præcipit.dedit tamen beneficium hæredibus,vt ſi ipſi interim deceſſiſſent,tranſmittant ius adeundi ad ſucceſſores ſuos.l.pe.C.de his quibus vt indig.& in.d.l.tertia.§.elegãter.&.§.ſi.& tradit Azo.C.de his quib.vt indign.in ſumma.

f ¶ *Muerto.* Quid ſi non appareat? vide.l.& ſi certus.§.ſi vnus.& ibi Angel.ff.ad Sylla.

g ¶ *Sabiendo.* Nam ſecus ſi ignorauerit vt in.l.ſi ideo.& in.l.cum fratrem.C.de his quib.vt indign.

h ¶ *Entraſſe la heredad.* Approbat opinionem Hugo.relatam per glo. in.l.in cognitione.ff.ad Sylla.& reprobat opinionem Ioan.& Azo. de qua etiam ibi per gloſſ.& opinionem Hugo.approbat gloſſ.in l.ſi ea.C.de his quibus vt indign.& in.l.tertia.§.quòd ad cauſam.ff. ad Syllania.& pro iſta opinione eſt text.in.l.neceſſarios.§.non alias.ff.eodem.

i ¶ *Querella.* Innuit ſufficere accuſationem proponi abſq; eo,quòd expectetur quod ſupplicium ſumatur ab occiſoribus vel ſeruis,qui dominum non iuuarunt.aduerte tamen,quòd Saly.in.l.cum fratrẽ. C.de his quib.vt indig.in.2.oppo.quærit de hoc an quando defunctus necatur à familia,ſufficiat quæſtionem prius haberi de familia, & ea habita ſtatim hæreditas adiri poſsit,an vero neceſſe ſit ſupplicium expectari in quo dicit quòd tex.videntur contrarij nam in.l. 3.§.quòd ad cauſam.& in.l.neceſſarios.§.1.ff.ad Sylla.videtur text.requirere quod ſupplicium expectetur:ſed in.d.l.3.§.nõ tantum.& in l.ſi ea.C.de his quib.vt indign.videtur tex.exigere ſolum quæſtionẽ haberi,& refert quòd quidam illos tex.ſupplent per primos.& ſic volunt q̃ ſupplicium ſemper debet expectari in necato palam,ſi vero clam,quod tunc ſufficiat quæſtionem haberi,ipſe vero Saly.quãdo necatur palam à familia,vult quòd ante vindicatam mortem defuncti,hæres non poſsit adire:& hic q̃ ſupplicium expectetur,ſi vero clam,dicit neceſſario prius haberi quæſtionem de familia,& quæſtione habita,ſi confeſsio aliqua ſufficiens habetur:tunc expectetur ſupplicium,alias ſi nihil ſufficiens ex tortura ab eis haberetur,tunc poſsit adire impunè,neq; aliter ſit de ſupplicio quærendum.& cum dictis Salyce.tranſit ibi Alex.& certe hæc diſtinctio eſt ſatis æqua ad concordiam dictarum.ll.& ſecundum eam videtur hæc.l.intelligenda,& limitãda & ſupplenda per alias leges.& nota hoc bene,qa iura & docto.videntur loqui diuerſimode,& etiam iſta.l.breuiter in hoc tranſit:& ſi caſus occurrerit,cum hac notula ſubleuabis laborẽ in intellectu,dictarum.ll.& docto.& etiam huius.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Estraños.* Non distinguit ista.l.siue clam siue palam occisus sit ab extraneo:& sic videtur,quòd vtroq; casu ante vindicatam mortem defuncti hæres possit adire,cuius sententię fuit Azo.vt patet ex dictis eius.C.de his quibus vt indign.& refert glo.in.l.cum fratrem.C. de his quib.vt indign.sed opinio Azo.videtur esse contra casum in l. minoribus. ad fin.C.eod. vt in.d.l.cum fratrem dicũt Bar.Salyce.& Pau.de Castr. Et sic volunt, q̃ quando occiditur palã ab extraneo, hæres nõ possit adire ante vindicatã mortem defuncti, & supplicium sumptum, & cum ista.l.non dicat siue palam siue clam occisus fuerit ab extraneo,limitati & intelligi debet iuxta id,q̃ habetur.in.d.l.minoribus. & ita limitatur & intelligitur.j.ea.l.ibi la segunda razon es.

queria heredar. Mas si al testador ouiesse muerto otros estraños,[a] que nõ fuessen de su compaña:bien podria su heredero entrar la herencia,e despues fazer querella de la muerte del fasta cinco años.[b] E si fasta este tiempo non la fiziere,deue la perder,[c] e deue gela tomar el Rey,assi como a ome q̃ la non meresce.[d] La segunda razon es,quando el heredero abre el testamento[e] de aq̃l q̃ lo establescio,ante que fiziesse la acusacion de los matadores del,seyendo sabidor delos que le auian muerto. Pero si non lo supiesse o fuesse aldeano necio:[f] estõce non perderia la herencia por esta razon. La tercera es,si fuesse sabidor en verdad,q̃ el testador fuesse muerto por obra,o por consejo,o por culpa del heredero.[g] La quarta

b ¶ *Fasta cinco años.* Istud quinquennium non arctat hæredes eius,qui occisus fuit à familia sua:quia solum tali casu statuitur,q̃ hæredes non adeant ante quęstionem de familia habitam & mortem vltam, vt dixi.S.in glo.super parte quærela.& ita vult Pau.de Cast.in.l.1.column.2.C.de his quib.vt indign.ibi cum dicit ante autem quã adeat, non videtur,quod debeat sibi aliud tempus prefigi:cum senatusconsultum imponat sibi hanc necessitatem,antequam adeat,vnde sufficit sibi abstinere ab aditione, absq; eo q̃ compellatur citius vindictam facere,& idem videtur dicendum quãdo occisus fuit palam ab extraneo:quia cum sibi iubeatur,ne adeat ante vltam mortẽ,defuncti vt dixi supra in glo.proxi.idem erit tunc dicendum,sicut in occiso à familia & idem tenet Salyce.in.d.l.1.in.4.oppo.ibi ante aditam hæreditatem statuere non potest,quia totum tempus anterius est ei pro dilatione datum ad accusandum:neq; punitur si non accusat, nisi adeat & tenemenți istam.l partitarum præfigentem hoc tempus quinquennij hæredi quando defunctus occisus fuit ab extraneo à die aditę hæreditatis:nã de iure communi hoc non ita reperitur:imo vt dicit Azo.C.de his quib.vt indign.in summa.quòd cũ non sit determinatum tempus,iudex statuet suo arbitrio vel q̃ forte inerit tempus,quo quis potuit accusare vel esse tempus quinquẽnij,vt.ff.ad Syllania.l.in cognitione.& istud vltimum approbat hic. glo.etiam in.d.l.1.voluit tempus esse arbitrarium.vide ibi per doctos.tene ergo menti istam.l.partitarum.ita prolixum tempus statuentem.& forte ex causa posset à iudice arctari.l.si quis homicidij.C.de accusatio.& in.l.prætor edixit.§.si dicatur.ff.de iniur.& quia ex causa dilationis à iure statutæ moderantur iuxta nota.in capit.primo. de dilatio.vbi Abb.colum.secunda.& in capit.cum sit romana.de appell.atio.

c ¶ *Deue la perder.* Adde.l.propter veneni.ff.ad Syllania.&.l.primam. & l.cum fratrem.C.de his quib.vt indign.&.l.1.tit.tertio lib.quinto ordina.rega.vbi etiam ab hac pœna.l.illa excipit minores & fœminas.& requirit,quòd occisor sit in prouincia,ita q̃ possit accusari.& adde.l.minoribus.C.de his quibus vt indign.&.l.tertiam.§.si quis ignorans.ff.ad Syllania. vbi idem habetur in rustico:licet contrarium & male tenuit Paul.de Castr.in dicta lege prima.secundum Alexand.ibi ad fin.& Iason.in.l.si ea.C.eod. & habetur in rustico. infrà eadem.l.ibi la segunda razon. Item limita, nisi sit præuentus ab alio in accusando.l.fororem.C.eodem.limita etiam in filio instituto hærede:quia si eius pater occidit testatorem , filius institutus non debet accusare patrem,nec tenetur vlcisci necem defuncti contra proprium patrem,& si adeat,nece multa,non redditur indignus secundum Alberic.post Pileum ab eo relatum in rubrica.C.de his quibus vt indig.allegat tex.notabilem.in.l. si adulterium cum incestu.§.liberto.ff. de adulter.quod dicit singulare Iason.in.d.l. prima colum.secunda dicens,quòd ab alio,non didicit nisi ab Alberico etiam dicit à Ioan.Andre.in additio.ad Specula.in rubrica.de successio.ab intest.colum. prima vbi refert.d.quæstionem pilei.& addit Iason.in.d.l.1.idem dicendum econtra,si filius occidisset,& pater fuisset institutus per rationem.d.§. liberto.in fin.& limita etiam vt.j.eo.l.proxi.quid autem si ipsemet hæres occidit,an teneatur se deferre:Bald.dicit q̃ non.in.l.1.C.in quibus causis in integ.resti.non est necessa.& ibi quod nullus nisi fiscus potest referre istam quæstionem hæredibus vindicantibus necem defuncti:hæres tamen qui occidit,licet non iudicetur indignus ex eo,quòd se non defert:erit tamen indignus ex eo,quòd occidit secundum Bal.vbi supra.& habetur.j.ista.l.ibi la tercera.vide etiam in ista materia.l.15.&16.j.eod.fiscus vero non tenetur vlcisci mortem defuncti secundum glo.singularem in.l.recusare.§.si fisco in verbo vindicauerit.ff.ad Trebellia.

Aduerte tamen, q̃ And. de Ysern.in titul. quæ sint rega.in versi. & quæ indignis.vult contrarium: imo q̃ fiscus accuset occisores de homicidio, si non sit alius, qui accuset per text. in. l.1. C. vbi caus. fiscal.ibi

cum dicit neq; bona à fisco peti posse priusquam de crimine constiterit apud eum , cui conuictis pœnam irrogare licet:& tenemenți illum text.& dicta Andre.de Ysern.quia opinio.d.glo.communiter ibi tenetur per docto.non tamen allegant,neq; respondent ad text. in.d.l.1.adde etiam quod & ista pœna priuationis procedit in his qui loco hæredum sunt vt in.l.ei qui.cum.l.sequenti.ff.de his quibvt indig.vbi vide per Bar.

d ¶ *Que la no meresce.* Habes hic quòd regulariter applicari debet fisco id quod aufertur ab indigno.& ad.de.l.papinianus.§.meminisse. ff.de inofficio.testa.& ibi per Pau.de Cast.&.l.qui contra.& ibi Bal. C.de inceſt.nupt.limita tamen,vt in.l.fi.j.eo.& quæ ibi dixi.

e ¶ *Abre el testamento.* Non sufficeret sola apertura testamenti,nisi etiã hæreditatem adeat,vt ex hoc perdat hæreditatem:vt tenet Barto.in l.in cognitione.ff.ad Syllania.& dixi suprà eadem.l.in glo.super verbo entrasse la heredad.ideo supplendum hic est,& hæreditatem adierit:nisi forte velis dicere,quòd per istam.l.partitarum.concordentur opiniones Hugo.& Ioan.& Azo.de quibus dixi in.d.glo. videlicet vt opinio Hugo. procedat,quando hæres ignorat occisores:vt non sufficiat apertura tabularum,opinio vero Ioan.& Azo.procedat,quando hæres sciuit,qui essent occisores:vt tunc sola apertura sufficiat,sed magis placet primum dictum,vt suppleatur ista.l.per d.§. non alias.

f ¶ *Aldeano necio.* not. bene,quia non parcitur rustico: nisi quando est ignorans,seu quando est rusticus opere & conuersatione.l.athletæ.§.de rusticis.ff.de excusatio.tuto.l.fina.C.de testa.Bald.in.l.2.columna quinta.C.de rescindenda venditio.rusticus nanque,qui fagax est,non excusatur prætextu rusticitatis secundum glo.nota.in d.§.de rusticis.& not.Bald.in.l.prima.C.de interdict.matri.inter pupil.& tut.in vtraque lectu.vbi glo.præsumit contra rusticum facientem actum clam.

g ¶ *Delhheredero.* Azo.in summa.C.de his,quib.vt indig.col.2.sic dicit, multò magis auferetur hæreditas hæredi:si ipsemet occiderit testatorem:nam aufertur ei,si eius negligentia,& culpa testator decesserit.ff.eodem.l.indignum.tu adde.l.cum ratio.in fi.ff.de bon.damnatorum &.l.Lucius Titius.in fin.ff.de iur.fisci.& ibi Barto.&.l.sequens.in princi.&.§.fin.ff.ad Sylla.&ibi Barto.&.l.8.titu.1.infra septima parti.&.l.penul.titu.nono.lib.3.for.ll.&.l.his consequenter.§. primo.ff.famil.herciscun.vbi colligitur,quod licet hæreditas possit ab occisore defuncti auferri,velut ab indigno:nihilominus interim, antequam fiscus auferat,ipse est hæres cum effectu,& exercet actiones hæreditarias.& not.Bald.in.l.hæreditas.col.3.C.de his quibus vt indign.vbi etiam ait,quòd si non occidit,sed vulnerauit:succedet efficaciter,ex quo nõ reperit exhæredatus,vt in aut.vt cũ de appel.cogno.§.causas.& in.l.fi.C.de reuo.dona.vi.etiã ibi per eũ,quid si non occidit testatorẽ,sed eius vxorem,vel liberos,vel fratrẽ testatoris:& an portio fratris interficiẽtis accrescat alteri fratri,vel an cõfiscetur.vi.ibi per eũ.Aduerte etiam,quia si frater occidit fratrem:hæreditas occisi debet confiscari,nõ venire ad sequentes in gradu:vt etiam ex ista.l.partitarum.colligitur quia ipsum ius adeundi tranlit ad fiscũ, vt in d.l his consequẽter.§.1.nam iura sanguinis non absorbentur,propter crimen,sed succedit fiscus secundũ Bal.in.l.eã quã.col.3.ver.hæc faciunt ad qõnẽ.C.de fideicõ.& idem secundũ eũ si filius patrẽ interfecit:quia non succedit nepos,sed fiscus:in feudo tñ paterno,si frater occiderit fratrẽ suũ,feudum non confiscaretur,sed transiret ad alios agnatos:vt not.gl.in.c.1.si vasal.feud.priuetur cui defera.Bal.in.c.1.§. finaliter.nu.4.quib.mod.feud.amit.ex quo inferes ad maioriam.&

sic filius occisoris succedet in maioria.vide bonum tex.in.l.post legatum.§.si pater.ff.de his quibus vt indign.&.l.in seruitute. §. si quis bonorum possessionem.ff.de bon.liber.& in ea.l.in.§.si patroni filius &.l.diui fratres & ibi Barto.ff.de iure patro.&.l.1.§.si filium.ff. de bon.pos.contra tabu.& Barto.in auten.vt cum de appel.cog.§.si quis de prædictis colla.8. glo.& Bart.in l.1.ff.si qs alitest.prohi.sed an si filius occisoris moriatur sine filiis succedet patri occisor & tex.videtur q̃ non in.d.l.Lucius.ff. de iure fisc.aduerte tamen quia il la. l. loquit in bonis quæ habẽtur à patre non in his quę habentur ab antiquioribus titulo maiorię sed ad ea quæ habentur à progenitoribus antiquis:quòd indiguis paterna hæreditate perdat illa facit.l.si ex patronis.§.Iulianus. ff.de bo.liber.Item ex quo pater fuit exclusus propter delictum perpetuo debet esse exclusus quia causa exclusionis fuit perpetua.facit ad hoc quod notat Bald.in.§.quin etiam.epif.vel abbatem Soc.cõs. 92.volu.col.10.Petrus Parisius consi.72.vol.4.nu.101.cum tribus seq.

a ¶ *Yo gueisse.* Azo.in summa.C.de his quib.vt indig.col.secunda dicit forte idem,& si grauissimam iniuriam ignoranti testatori fecerit, puta cum vxore sua concubuit:nam etiam tunc adimeretur ei legatum:& forte adimetur ei hæreditas,vt.ff.de adimen.lega.l.3.§.fin.sed argumentum contra est in cod.tit.l.ex parte Bal.etiam in.l.fideicõmissum.C.de fideicommiss. dicit, quòd si non offendẽrit testatorem viuum,sed eius memoriã,vt quia stuprauit viduam?& concludit post glo.quòd perdit legatum,& multo fortius si,testatore viuente,cum ea adulteretur,siue ergo hoc fiat testatore viuente,siue eo mortuo:videtur q̃ procedit,quòd hic habetur.& ista.l.loquitur indistincte.vide vtrunq; casum complectitur Bar.etiam in.d.l.ex parte concludit,quòd propter causas inimicitiæ tantum possit quis à successione repelli quando hæres instituetus præbuit causas inimicitię,vt quia occidit filium testatoris,vel fecit sibi aliquid grauissimũ, si tamen testator vel extraneus dedit causas inimicitiæ,& non ipse instituetus,tunc habet locum,quod habetur in.d.l.ex parte.quia nõ repellitur ab hæreditate.& ita soluit,quod Azo.reliquit insolutum, hoc etiam quòd in ista.l.disponitur,tenuit gl.in.l.fororem.C.de his quib.vt indign.Aduerte tamen pro intellectu huius.l.quia videtur, quòd intelligi debeat,quando hæres post mortem defuncti concubuit cum eius vxore:nam si viuente testatore hoc fieret,& eo ignorante tunc reuocaretur institutio.& legatum ex præsumpta voluntate testatoris:quod fisciffet reuocasset,vt no.gl.in.d.l.fideicommissum.C.de fideicom.& quia tunc legatario vel hæredi instituto adhuc non erat aliquid quæsitum,neq; testamentum confirmatum, non potest dici,quod auferatur ab eo,tanquam ab indigno,ita dicit notabiliter Bar.in.l.1.ff.de his quib.vt indig.Bar.tamen loquitur ibi in legato:& aliud videtur dicendum in hæreditate,quæ non potest adimi voluntate nuda,sine solennitate:vt in.d.l.ex parte.& in.l.milii tis codicillis.§.veteranus.ff.de testa.mili.& tenet Pau.de Cast.in.l.fideicommissum.C.de fideicommiss.vbi vult,q̃ hæreditas,tunc applicetur fisco,auferendo ab hærede,vt ab indigno:prout etiam voluit Bald.Alexan.vero in.l.fororem.C.de his quib.vt indig.dicit hoc,q̃ applicetur tunc fisco,esse contra tex.in.d.l.ex parte.& contra mentem glo.& docto.in.d.l.hæreditas.C.de his quib.vt indign.dum reprobant solutionem,secundam glo.ad.d.l.ex parte.& sic vult,quod hæreditas non applicetur fisco,sed remaneat penes hæredem. vnde articulus iste redditur dubius,ex cõflictu istarum opinionum videtur dicendum,quod ista.l.indistinctè procedat,vt dixi.& est de mente Bar.in.d.l.ex parte.& de mente doctorum in.d.l.fideicõmissum:vbi vt dixi Bald.tenet expresse:& fuit etiam de mente Azo.& quia.ista generaliter loquitur:& quia videtur absurdum,vt hæreditas maneat apud hæredem ita indignum.

b ¶ *Con la muger.* Idem videtur si cum filia,vel nuru:vt in.l.9.titu.16.4. parti.& quæ ibi dixi.

c ¶ *Que era fasta.* Adde.l.qui cum maior.§.accusasse.ff.de bo.liber.&.l. alia causa.C.de his quib.vt indign.& vide per Azo.C.de his quib.vt indign.in summa.col.4.versi.est secunda causa.vbi hoc intelligit in hærede maiore vigintiquinq; annorum:nam minori ætati eius qui accusauit parcitur.l.post legatum.§.ætati.ff.de his quib.vt indign.& arg.l.minoribus.C.eod.quid autem si non dicat falsum,sed inten. et bonorum possessionem contra tabulas,an procedet quod hic habetur:vide per Alex.in.d.l.alia.& glosſ.& docto.in.l.is qui contra.ff.de vulg.& pupil.& not.quòd in impugnante aliud instrumentum extra testamentum,vel codicillos nõ procederet quòd hic disponit. l.qui Romæ. §.Seia. ff. de verbo.obliga. Paul. & Alexand.in dicta l.alia.

gado,[c] para seguir tal acusacion como esta contra el testamento,en que fuesse estableſcido.Fueras ende si lo fizieſſe por pro,o por mandado del Rey,[f] o si fuesse guardador[g] de algund huerfano,e razonasse cõtra el testamento por pro della:ca estonce non le empesceria.La sesta[h] razon es:quando el testador rogasse al heredero en poridad[i] que diesse aquella heredad en que le estableſciesse a algun

d ¶ *Iuyzio de sentencia.* Imponente finem liti intellige: nam si appellauit, & pendente appellatione, desistit:idem est,acsi in prima instantia desistisset arg.l.qui cum maior.§.accusasse.ff.de bon.liber.glo.in.l.Papinianus.§.meminisse.ff.de inofficio.testa.ita etiam declarat Azo.vbi supra:sufficit enim,vt euitet istam pœnam siue à principio siue pendente appellatione desistat,& ita est intelligenda & limitanda.l.ista partitarum.ad terminos iuris communis,vnde sumpta est.Quid autem si desistat post conclusionem in causa?Cynus in.d.l.alia.voluit idem esse, acsi lata esset sententia:quia causa censetur consumpta post conclusionem in causa per.l.quanuis.in dubitati.C.de adulter. vnde cautela est secundum eum,quod expecter sententiam,& postea appellet:& deinde ante conclusionem in causa renuntiet,seu desistat:quia sic non patietur pœnam priuationis per.d.§.accusasse.& idem tenet ibi Bald.allegans glo.notabilem.in lege prima.in princi. in glo.secunda.ad fin.ff.de actio.empt.si tamen ille,qui desisteret an te sententiam post conclusionem in causa non agebat litem improbam & ita exactis appareat excusaretur renuntians post cõclusum in causa secundum Paul.de Cast.& Alex.in.d.l.alia.per text.in.d.§. meminisse.ibi lite improba,perseuerauerit:per quem tex.etiam decidit,quid si sententia esset lata contra absentem contumacem.

e ¶ *Perſonero o abogado.* Adde.l.post legatum.§. sunt qui putant.ff.de his quib.vt indignis.&.l.fi.1.in.ff.de inofficio.testa.

f ¶ *Del Rey.* Vide in.d.§.sunt qui putant. ver. adiocatum fisci .& nota istam.l.partitarum,cum dicit por pro o mandado del Rey. nam ex diffinitiua vult,quòd & si non necessitetur ex necessitate officij,excusetur procurator vel aduocatus fisci assumens hoc officium solum pro vtilitate fisci.excusabitur ergo quicunq; procurator vel aduocatus,& si non sit ille,qui ad ista est deputatus à rege:& sic extenditur dispositio.d.ver.aduocatum fisci.

g ¶ *Guardador.* Adde.§.si tutor.inst.de inofficio.testamen.&.l.cum quę dam mulier.ff.de administra.tuto.vbi vide Bald.idem volentem in quoliber legitimo administratore.

h ¶ *La sexta.* Adde quæ tradit Azo.C.de his quib.vt indig.in summa. col.4.versi.est alia causa tertia.

i ¶ *En poridad.* Secus si palam.vt in.l.non intelligitur in princip.ff.de iure fisci.vbi vide bonum text.quando dicatur fieri clam vel palam.& not.quod licet fiat promissio de restituendo incapaci in publico instrumento:si tamen rogantur testes & tabellio,vt teneant in secreto:dicitur fieri clam secundum Bar.in.l.non intelligitur.§.tacite.ff.de iure fisci.& in.l.in fraudem.ff.de his quib.vt indign.vt ponit hæc verba.Idem dicerem,si fieret instrumentum publicum adhibitis testibus,& notario:in quorum fidem posuit,quod hoc secretum tenerent:tunc enim satis est tacitum fideicommissum,id enim dicitur fieri clam quod taliter fit,quod non potest deuenire in notiam aduersarij secundum Bar.in.d.§.tacite.& adde Decium.consil. 399.colum.fina.& in dubio quando non certificauit personam,cui restituetur,est aliqualis præsumptio,quod reliquerit incapaci:nõ tamen tanta quod sufficiat,nisi aliter probetur.secundum glosſ.in l.Lucius.§.in testamento.ff.de lega.primo.& ibi Barto.& idem Bart. in.l.quem hæredi.in fin.ff.de reb.dub.& licet non sufficiat hoc ad probandum tacitam fidem fuisse accommodatam:si tamen testator rogat hæredem,vt restituat,cui vellet:non poterit hoc casu spurium eligere:quia tunc videretur capere à testatore.l.vnum ex familia.in princip.ff.de lega.secundo.& tenet Barto.in lege finali columna secunda.ff.de his quibus vt indign.vide etiam in ista materia per Salycet.in.l.etiam versi.Item quæro.C.de fideicommiss.qualiter hoc probetur: & quid si testator habens filium spurium in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stituat vxorem,&roget,vt post mortem restituat quibus velit:quæ post ea instituit spurium filium testatoris an præsumatur,quod per eam fuit tacita fides ad hoc accommodata:Barto.dixit quod non in.d.§.in testamento.qui etiam ita consuluit per multas rationes in consilio quod incipit Cęchus desposto. adde quæ not.idē Barto.in L.si is qui.ff.de vulga.& pup. & tradit Alexan. consilio. 51 incipit viso themate ad fi. in secūdo volu.& quæ not.Bal.in l.eam quam.col.10.versi.subiungitur talis.q.C. de fideicom.

su fijo,[a] o a otro,que lo non podia heredar,[b] porq̄ le era defendidopor la ley.Ca si el heredero cūplisse tal ruego,[c] o mãdamiento del testador, e la entregasse al otro,perderia [d] porende el derecho q̄ auia en la heredad. E por qualquier defecto de fideicommissa.liberta.hoc etiam probatur.in.l.in tacitis.ff.de lega.1.vbi loan.de Imol.notat tria requisita per illam.l.vt quis dicatur in fraudem fidem accommodare,scilicet quod factum sit clam,& q̄ hæres secreta cautione se obligauerit,& quod sit fides accommoda ta de restituendo non capaci,& q̄ nisi prædicta interueniant,nõha bet locum ali qua pœna.& sic quòd solu incapaci vel ne,non est tione,ibiq; refert Iacob.de Are.Rayner.& Bal.inferentes q̄ si non interueniat cautio aliqua,sed forte nuda pollicitatio,vel nulla penitus appareat cautio,quòd tunc nõn habebit locum aliqua pœna.& quod sic doctores prædicti videntur sentire q̄ licet hæres accommodasset tacite fidē.si tamen se non obligauit cautione priuata vel chirographo,non habebit locū pœnæ:& per consequens non applicabitur fisco,quod dicit esse singulare in materia si esset verū,ipse tamen tenet in hoc cõtrarium per.d.l.nõ intelligitur.§.tacite.cũ ubi nota.per Bar.& p Bar. in.l.fi.ff.de his quib.vt indign.vbi glo.& Bart.videnf velle q̄ nedum per cautionē priuatam recognitam potest probari de accōmodatione tacitæ fidei:sed etiam per confessionem eius,qui dicitur rogatus & istud dictum Imol.videtur verius maxime istante.l.ordina.huius regni incipienti e como quier.hæc omnia probant peccatum hæredis,à quo pœna priuationis descendit consistere in sola fidei accommodatione tacita de restituendo non capaci.vnde videtur q̄ ista.l. partitarum supplenda sit iuxta.ll.iuris communis,de quib⁹ fumpta est:cũ in hoc nulla diuersitas opinionum fuit inter glosatores neq; alios scribentes in iure communi.Et sic q̄ si hæres rogatus soluit nõ capaci,consisecutur hereditas,vt hic.& idem si non soluit,sed tacitam fidem accommodauit de dando nõ capaci per dictas leges & sic fecit dum vtranq; expositionē glo.in.d.l.etiam.& quod ista.l.in hoc notlit corrigere,quæ erant de iure communi,patet ex.l.5.ti.n.infra eod. parti.vbi punitur hæres ex sola accommodatione tacitę fidei,nisi sit filius in potestate,vel seruus testatoris,vel dic quod ista.l.partitarū decidat casum singularem,qui non ita clare reperiebatur decisus de iure communi,scilicet q̄ si hæres secreto fuit rogatus de restituendo incapaci,non tamen constat quod hæres suam fidem ad hoc accommodauit:si tamen hæres processit ad actum restitutionis in persona indigni,tunc talis hæreditas restituta applicatur fisco:& hæres perdit ius,quod in hæreditate habebat:vt enim hic vides non dicitur, quod hæres fidem accommodauit,sed quod rogamen tacitum testatoris impleuit,restituendo incapaci.& licet de hoc videatur casus singularis in.d.§i postulante.§.fin.ff.ad Trebellia.non tamen est ita clarus.& Bal.illum tex.ad hoc allegauit in.l.eam quam.col.6.C.de fideicom.versi.sed quæro,vbi quærit,quid si dignus rogatus est restituere indigno vel in minori parte digno?& respondet,quod si rogatus accommodauit tacitam fidem,succedit fiscus:sed si non accommodauit,non succedit,quod dicit esse verum,si res ster in actu vertibi,sed si rogatus processit ad actum restitutionis in persona indigni seu incapacis,tuncillud quod restitutum est indigno applicatur fisco per.d.l.si postulante.§.fin.quem tex.dicit vnicum in iure. casus ergo ille,quando hæres accommodauit tacitam fidem de restituendo incapaci,non deciditur hic,& remanet sub dispositione iuris cõmunis.l.commodissime cum similibus.ff.de libe.& posthu.

a ¶ *Su fijo.* Spurio & incapaci vt sequitur & adde.l.non intelligitur.§. tacite.ff.de iur.fisci.& Bald.in.l.etiam.versi.modo quæro,C.ad l.fal. Sed an si testator filio spurio reliquit palam applicetur fisco?vel remaneat apud hæredem scriptum,vel ad quos bona debeant deueni re?vide Barto.in.l.fin.col.2.ver.quæro & reuoco in dubium.ff.de his quib.vt indig.vbi etiam tractat,an sit aliquis modus relinquendi filio spurio.vide ibi per eum.

b ¶ *Quelo non podia heredar.* Quid si poterat capere tempore testamẽti, sed non tempore mortis:vel contra?vi.l.non intelligitur.§.quando autem.ff.de iure fisci.&.l.in fraudem.§.1.ff.de his quib.vt indig.

c ¶ *Cumplisse tal ruego.* Et inferius dicit.e la entregasse.innuit aperte ista.l.q̄ ex sola accommodatione tacitę fidei de dando incapaci,si hæres ei non traderet hæreditatem:non auferetur hæreditas ab hærede,vt indigno, neq; perderet hæreditatem.& secundum hoc superflua esset disputatio Bar.in.d.l.fi.ff.de his quib.vt indig.quid debeat facere in conscientia ille,qui est tacitè rogatus de dādo incapaci,vbi concludit legaliter,vt ipse dicit loquendo salua ratione theologorū,q̄ debeat dare fisco secundū cōscientiam,neq; potest dare spurio vel retinere:quia tenēdo,dicitur malefidei possessor.l. eum qui. ff.co.si malefidei est.omne quod non est ex fide,peccatum est vt in c.fi.de præscript.ex quo Bar.vult aperte,q̄ ex sola tacita fide,etiam absq; traditione,hæres patiat istam pœnā,quod tñ dictum Bar.cũ dicit nõ posse retinere in cōscientia,& quod teneat pandere fisco,nõ caret scrupulo:cum verus hæres sit,& in pœnam.ll.hanc hæreditatem fisco deferunt:& pœna in foro conscientiæ nõ soluitur glo.vulg.& notabi.in.c.fraternitas.11. q.2.& contra hoc dictum tenet Didacus à couarruuias in suo epito.matrimoniali.2.parte.c.8.§.5.ver.quinto.hinc constat,q̄ secundum eum ipse spurius posset in foro conscientię talia bona retinere,si sibi ab hærede tradantur,etiam si præcesit fides de restituendo vide ibidem.ver.3.infertur.sed forte dictum Barto.verius est,ex quo iste hęres non habet voluntatem defuncti,neq; sibi relinqueret,nisi fidem tacitam præstitisset.vnde non potest dici,q̄ sit verus hæres.Item q̄ subdit dictus Didac⁹.q̄ spurius potest retinere,salua conscientia,si sibi ab hęrede tradatur,videtur contra ea quę dixi supra ea.l.in glo.super parte en poridad.q̄ ille spurius non ab hærede videatur capere,sed à testatore:& cum sit incapax etiam in foro conscientię tenebitur restituere,prout etiam ipse Didacus fatetur,quòd spurius non potest cum bona conscientia retinere res sibi à patre donatas,vel relictas,vt tradit vbi.§.ver.primum.& respõdet ad glo.d.c.fraternitas.Tu cogita super his & adde Lucam de penna. in.l.1.C.de his qui se defe.li.10.col.2.ad fin.vbi ponit quæstionem an ille qui commilit aliquod crimen propter quod debeat perdere bona sua si crimen sit occultū teneatur ipse se deferre in foro conscientiæ & hoc reuelare & ibi refert distinguentem Bart.an bona publicentur ipso iure vel per sententiam. tu vide in hoc de confiscatione ipso iure quod non liget in foro conscientiæ vt teneatur se prodere quæ tradit Didac⁹ à Couaruuias in dicto suo tracta.matrimoniali parte.2.c.6.§.8.& Iaco.septimacensis in suo tracta.de hæresi.c.9.numero.27.cum sequentibus.& hoc etiam probari videtur ex.l.non intelligitur,in prin.ff.de iure fisci.vbi totum pondus fit in accommodatione tacitæ fidei de restituendo incapaci.& idem probatur in.§. quando autem,probatur etiam in.d.l.eum qui in prin.ff.de his qui bus vt indig.vbi habetur,eum qui tacitum fideicommissum in fraudem legis suscepit,eos quoq; fructus,quos ante litem motam percepit,restituere cogendum,respondi,quia bonæfidei possessor fuisse non videtur.pondera verbum(quoq;)nam expresse sentit de hærede,qui possidebat,& adhuc non restituerat conuento.item quia reputat eum malæfidei possessorem.& sic teneatur ad fructus etiam ante litem motam,hoc etiam probat tex.iuncta secunda expositione glo.ibi in.l.etiam.C.ad legem falcid.& ibi Salycetus expresse no. dicens not.quod non expectatur,vt fidei accommodator soluerit, sed sufficit,vt solum fidem accommodauerit,vt patet ex secunda expositione,quam facit glo.super verbo administrasse,quod tene cordi.hæc sunt verba Salyce.probatur etiam hoc in.l.imperator.§.fi.ff.

d ¶ *Perderia.* Libertates tamen in testamento relictæ deberentur.Imperator.§.fina.ff.de fideicommiss.liberta.& non veniunt prælegata in bonis,quæ auferuntur ex causa fideicommissi.l.eum qui.§.fin.ff. de his quibus vt indign.& nunquid ille,qui tacitam fidem accommodauit in vno nummo,censeatur indignus tota hæreditate Bald. quod sic in.l.etiam.C.ad legem falci,sed in contrarium est tex.in.l. hæres qui certam.ff.de his quibus vt indign.Quid autem si testator, qui tacite rogauit, erat presbyter:hæres vero institutus laicus, qui bona restituit,seu tacitam fidem accommodauit:cui fisco,an ecclesiæ vel imperij bona applicentur?Bald.in.l.si quis presbyter.C.de episcopis & clericis.versicu.secundo inducitur ista.l.dicit,quòd fisco regio,ex quo bona auferuntur de manu hæredis laici,& cui erat iusquæstitum:si tamen hæres esset presbyter,applicarentur ecclesiæ secundum eum,qui arguit à sententia iudicis ad sententiam legis:quia cum per sententiam iudicis bona clericorum non possunt fisco imperij applicari,sic idem est dicendum in sententia legis:& cum dictis Bal.transit ibi Pau.de Cast.& Ioan.de Platea.in.l.1.col.2.C.de bon. vacan.libr.10.& nota,quod licet testator roget secreto hæredi,vt de bonis propriis det tantum incapaci,habebit locum hæc pœna,si tãdem hæredi à testatore relinquitur,quantum rogatur restituere secundum Io.de Plat.in.l.1.circa fi.ver.item limita.C.de delato.lib. 10.per.l.sed si hoc.§.1.ff.de condit.& demonstra.

a ¶ *La mandas.* not.bene istam regulam,quæ etiam probatur ex iuribus allegatis superius in qualibet ex prædictis sex cauſis.

¶ *Lex.4.*

Si in capaci testator aliquid relinquat fraudulenter iure institutionis,siue aliàs:& is antequam recipiat regis curiæ hoc reuelet: habebit in præmiũ medietatem hæreditatis,vel legati ad minus. hoc dicit.

b ¶ *A la corte del Rey.* Non aperit coram quo delatio fit facienda, & de iure cõmuni ista debebat coram procuratore cęsaris,vt in.l. 1.C.de his qui se defer.li.10. & in lege prima & secunda.C.vbi cau. fiscal. forte in regno fuisset,seu fieri deberet coram his,qui præsident in iudiciis rerũ fiscalium, & patrimonij regni: qui vulgo dicuntur cõtadores maiores, qui videntur succesisse in locum procuratoris cæsaris:cum cognoscant de cauſis fiscalibus,& inter fiscum & priuatum,prout de iure communi faciebat procurator cęsaris,& sic in audientia istorũ debet fieri ista delatio:& non videt sufficere si fiat coram procuratore fiscali, prout etiam tradit Lucas de Pen.in.l.1.ad fi.C.de his qui se defer.lib. 10.vel dic,q̄ potest fieri ista delatio corã procuratore regis vulgo dicto mayordomo mayor:ad istum namq; pertinet inquirere,& scire reddit⁹ & iura regis:vt habe fin.l.17.tit.9.2.parti.& videtur succesisse in locũ procuratoris cæsaris,& huic dicto consonare videtur.l.16.j. co.non tamen vt videmus de facto cognoscit de cauſis,sicut cognoscebat procurator cæsaris.vel dic q̄ sufficiet,si delatio fiat in regio consilio:& cum ista.l.nõ exprimat coram quo fiat,sed tãtum dicat, ad curiam regis:videf q̄ sufficeret in quocũq; auditorio regali se deferat:ita q̄ etiã procuratori fisci notificetur,vt causam prosequatur, vt no.glo.in.l.1.in prin.super parte recessum.ff.de iure fisci.

c ¶ *En descobrir.* statuitur prẽmium se deferenti,vt hic & in.l.1.C.de his qui se defer.lib.10.& in.l.edicto.ff.de iure fisci.& in.l.senatus.§.2. & in.l.cũ tacitum.ff.de iure fisci.sic etiã reuelantibus proditionem prẽmiũ assignatur in.l.quisquis.C.ad.l.Iul.maiest.l.in testamẽto.& ibi Bal.vbi etiã de reuelantibus occiſores.ff.de heredi.instit. Aduerte tamen q̄ quidã sunt ita totaliter incapaces,quod & si se deferant,nõ sequunt prẽmiũ,vt hęretici:damnati in merallis:deportati vt not. glo.1.in.l.1.in prin.ff.de iur.fisci.& vide eo.ti.l.edicto.§.cos.

d ¶ *Que lo no quiso resceb ir.* Innuit quod si iam recepit,quod & si se deferat nõ consequetur prẽmium:contrariũ tamen habetur in.l.edicto. in prin.ff.de iure fisci.& ita etiam est intelligenda ista.l.cum sit eadẽ. imo & maior ratio, cum durius sit relinquere iam habita & possessa,quam habenda.& nota,quod ista confessio sufficit quoad sui prejudicium, licet quoad præiudicium aliorum, non sufficiet absq; alia probatione,vt declarat Bart.in.d.l.edicto. in princip.

¶ *Las seys razones sobredichas pierde el heredero la heręcia:e deue la auer el Rey e por estas mismas razones quel heredero deue perder la herencia, por essas mismas perderian las mandas[a],aquellos aquien fuessen fechas.*

¶ *Ley. XIIII. Que galardon deue auer aquel que nõ puede ser por derecho estableścido por heredero,nin rescibir manda si alguno lo faze su heredero,o le manda algo e el mismo lo descubre ante que sea acusado dello.*

Si alguno de aquellos aquien defiendan las leyes deste nuestro libro,que les non puedẽ fazer mandas,nin establescer por herederos, acaescjere que gela fagã encubiertamente, segund diximos en la ley ante desta,si este a tal fuere a la corte del Rey [b].e dixere asi:tal manda que me fizo fulano ome segund me fazen entẽder non la puedo auer segund derecho, fazed della lo que touieredes por bien: por esta bondad que fizo en descobrir[c] lo que le era mandado en poridad, que lo non quiso rescebir [d] contra defendimiento del derecho: dezimos que deue auer la meytad[e] alomenos de lo q̄ le fue mandado, o de la herencia [f] en que fue establescido por heredero en testamento de otro.

¶ *Ley. XV. Porque razones se puede escusar el heredero que nõ pierda la herencia, maguer nõ sea vẽgada la muerte del testador aquiẽ hereda.*

Engãça diximos que este nudo de demandar el heredero de la muerte del testador. E si non lo fiziesse assi,que pierde porende la heredad q̄ deuia auer del .Pero cosas y ha en q̄ la non pierde por tal razõ. Esto seria como si el heredero q̄rellase la muerte,mas el juez, o el Señor de la tierra,non quisiesse [g] llegar la q̄rella a derecho.Esso mismo seria si acusasse a aquellos q̄ sospechasse que le auian muerto,e diessen la sentencia cõtra el heredero, assoluiẽdo los acusados e quitandolos de la acusacion q̄ auian fecho dellos.Ca maguer nõ se alçasse [h] de tal juyzio,nõ perderia porẽde la heredad otro tal seria,si el heredero fuesse menor[i] de veinte e cinco años:o si aquellos que ouiessen muerto al testador,non podiessen ser fallados [k] para fazer justicia dellos.Ca por qualquier destas razones sobredichas enesta ley,que nõ fuesse tomada vẽgança dela muerte del testador,nõ perderia la heredad porẽde,porque se entiende que non finco por el.

¶ *Si hæres accusat occisorem eius cui succesit & iudex ei iustitiam non administrat: aut succumbens nõ appellauit vel si occisor non inuenitur:aut hæres est minor.xxv. annorum nec accusauit non auferetur ei hæreditas propter hoc. hoc dicit.*

¶ *La meytad.* Adde.d.l. cũ tacitũ. &.l. senatus.§. senatus adriani.ff. de iure fisci.l. tamen.1. C.de his qui se defer.dicit tertiã quæ loquitur in hærede rogato, non in fideicõmissario,ideo distingue,vt per Alber.& Bart.in d.§.senatus.& per Io.de Pla. in.d.l.1.& per Angel.Are.in princ.inst. de fideicõmi. hæredi.

¶ *Herencia.* intellige dimidiam dodrantis vt in.d.l. cum tacitum. & vide in materia distinctionem Barto. & aliorum quos supra in glo. proxi. retuli.

¶ *Lex.15.*

Si hæres accusat occisorem eius cui succesit & iudex ei iustitiam non administrat: aut succumbens nõ appellauit vel si occisor non inuenitur:aut hæres est minor.xxv. annorum nec accusauit non auferetur ei hæreditas propter hoc. hoc dicit.

g ¶ *No quisiesse.* in supremo domino vel iudice ex cuius negligentia nõ esset superior,cui fieret querela de negligẽtia,vel iudicis malitia plane procedit.si vero esset iudex inferior,querelandum esset coram suo superiori:nam si inferior grauat denegando ius,potest adiri superior vt cogat iudicẽ,vt parti petenti reddat ius vt in autenti.vt differentia deuoluatur iurisdictio ad superiorem vt in autenti. de quęsito.§.si vero forsan.& ibi Bar.colla.6.& per Ioan.de Plat.in.l.nemo carcerẽ. C.de exactori.tribu.lib.10.

h ¶ *No se alçasse.* Adde.l.propter veneni.§.fi.ff.ad Syllan.& intellige secundum Bar.ibi.quando sententia est bene lata:vel est dubium,quia tunc præsumitur pro sententia:vel si excusaretur propter inopiam, alias si male esset lata, appellare tenetur. & etiam teneatur si pars aduersa appellauit,ei respondere secundum glosſ. & Angel.ibi & si appellauit prosequi tenetur.l.minoribus.C. de his quibus vt indign.

i ¶ *Si el heredero fuesse menor.* Adde.l.minoribus.C. de his quibus vt indign.

k ¶ *Non podiessen ser fallados.* Adde.l. terdum.§.si quis ignorans.ff. ad Syllania.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. XVI.*

Hæreditate per regem ab hærede defuncti necem non vendicante euictæ heres satisfaciet creditoribꝰ iuxta vires hæreditarias & legatariis retenta falcidia quam erat hæres habiturus. h.d.

a ¶ *Dezimes.* Prosequitur nota. per Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. col. fi. versi. & est sciẽdum.

b ¶ *El mayordomo.* Facit ad id, q̃d dixi. §. eo. l. 14. in gl. n.

c ¶ *Las debdas.* adde. l. nõ posſunt. ff. de iur. fiſc.

d ¶ *La que el rescibio.* & ſic fiſcꝰ, licet non conficiat inuentarium, non tenebitur vltra vires hæreditatis, vt hic & in. d. l. nõ posſunt. & in. l. r. § an bona. ff. de iure fiſci, vbi hoc notat Bar. & Alb. in d. l. non posſunt colligit, quod ſi alicuius malefacto ris bona ad fiſcum perueniant, non tenet vltra quã ad eum peruenit, & intelligendo quando iure deuolutionis quia vacãtia ſeu confiſcationis fiſcus ſuccederet: quia tunc non dicitur in hæreditate ſuccedere. l. 3. §. eadem cõſtitutio. ff. de fideicommiſſa. liber. cum gloſ. ibi & ideo non tenetur vltra vires hæreditatis vt in. d. l. 1. §. an bona, & hic. & ita intelligit Bar. in rub. ff. de acqui. hære. verſi. & ex hoc apparet: vnde ſecus eſſet, quãdo fiſcus ſuccederet, vt hæres & iure hæreditario.

e ¶ *Las mandas.* Adde. l. cum fiſco. ff. ad Syllania. & l. dicitur. ff. de iure fiſci.

f ¶ *La quarta parte.* Adde. l. Marcellus. §. fi. ff. ad Trebel.

¶ *Lex. 17.*

Si legatarius conſtitutus tutor in teſtamento recuſet officium perdit legatum pupillo applicandum: & ſi teſtamentum celat perdit legatum hæredi acquirendum. Item hæres tanquam filius inſtitutus ſi apparet non eſſe filium perdit hæreditatem conſanguineis defunct proximioribus applicandam, quibus non exiſtentibus, regi applicatur. idẽ ſi infidelis vel hæreticus inſtituatur. Item filio patrẽ furioſum alimẽtare nolente applicatur hæreditas extraneo de eo curante & hærede captiuũ nõ redimente diſtribuitur hæreditas in redemptione captiuorum. h.d.

g ¶ *Cuydarian.* Proſequitur notata per Azo. in ſumma. C. de his quib. vt indig. col. fin. verſi. præter hoc ad maiorem notitiam huius tituli. & vide notab. per Bart. in. l. fin. pen. & fi. col. ff. de his quib. vt indig. & per glo. in. l. hæreditas. G. eo.

h ¶ *Cosas y ha.* Regula ergo erit ex iſta. l. quod quidquid aufertur ab indigno, applicatur fiſco adde. l. papinianus. §. meminiſſe. & ibi glo. & Barto. & Paul. ff. de inofficio. teſta. vbi Paul. limitat, & intelligit, quando propter ſuum delictum erat indignus, alias ſecus vt in. l. penul. C. delega. l. 1. C. de ſecundis nupt. l. ſi pater. C. de hæredibus inſtituẽdis. idem tenet Barto. in. l. aufertur. in princip. ff. de iure fiſ. & adde ad. d. regulam. l. qui contra. & ibi Bal. C. de inceſt. nupt. hæc regula limitatur, vt hic vides in multis caſibus: tu etiam limita in hærede indigno inſtituto, qui non adeat, ſed repudiet hæreditatem nam tunc hæreditas non applicatur fiſco, ita Barto. per tex. ibi. in. l. eius. §. primo. ff. de iure fiſci. cum enim indignus non acquiſierit, non poteſt dici, quod auferatur ab eo. Bal. tamen in. l. eam quam. C. de fideicom. col. 2. ver. quæro quid ſi teſtator. limitat hoc, niſi indignus repudiauerit in fraudẽ fiſci. quod dicit pſumi ſi hereditas erat locuples vel expediens fiſco. allegat. l. cum fiſco. ff. ad Sylla. q̃d tamen ipſe limitat, qñ indignus viuat ad huc tempore mortis teſtatoris: ſecus ſi deceſſit ante mortem: quia ratione ingnitatis, niſi poſſet auferri: cum dicta in dignitatis non ceſſerit. l. fin. §. fin. ff. de his quib. vt indig. quod habetur tamen per gloſ. & Bart. in. l. ſi ſequens. in princi. ff. ad Syllania. videſ his dictis obſtare: cũ loquiſ ibi quãdo hæres fuiſſet iam negligens in vindicanda nece defuncti: & ſic ex negligentia iam erat ius quæſitum fiſco: & ſic eſt præſumptio, quod in fraudem fiſci non adeat: & ſic vult quòd hæreditas indiſtinctè auferatur ab indigno, ſiue adeat ſiue nõ adeat. Idem etiã tenet Bar. in. l. in. 4. q. princi. ver. item quæro. quid ſi heres inſtitutus eſſet indignꝰ. ff. de vulg. & pupil. vbi Alex. col. n. dicit iſtam eſſe communẽ opinionẽ. Soci. etiã ibidem. 34. col. ver. circa. 7. q. Bart. aſſerit hanc eſſe cõem concluſionẽ, q̃ fiſcus auferat hereditatem ab indigno etiam excluſo ſubſtituto: quam limitat vt non procedat in eo, qui nullo modo eſt capax. quia tunc fiſcus non ſuccedit. l. 1. C. de hære. inſti. Secũdo limita, vt procedat quando inſtitutus recuſauit, vel in fraudẽ fiſci diſtulit adire: ſecus ſi mortuus fuiſſet hæreditate ſine fraude non aditæ: ga tunc fiſcus non admittitur, ſed ſubſtitutus. Tertio limita niſi inſtitutus repudiaret, antequã fieret indignus. l. antequã. ff. ad Sylla. & voluit Bar. in. d. l. ſi ſequens. Quarto limita, niſi datus eſſet ſubſtitutus hæredi indigno in eo, q̃d capere nõ poſſet: vt tenet Ang. per illũ tex. in. l. 2. C. de hære. inſti. & in. l. in tempus. ff. eo. & licet Soci. contra iſtã vltimam limitationẽ arguat ex eo, q̃ expreſsio eius q̃d tacite ineſt, nihil operat: & nõ ſoluat: poteſt dici, q̃ iſta expreſsio eſt per aliũ modũ quã tacite inſit, cũ dicit in eo q̃ capere nõ poſsit, quod verbis pot comprehendere etiã incapacitatẽ ſuperuenientẽ ex indignitate: q̃d nõ cõprehendit id q̃ tacite ineſt, ſcilicet ſi nõ adierit, vel adire nõ potuerit q̃d refertur ad aliam incapacitatem, quæ non proueniat ex indignitate ad quam. l. in iſto tacito non habuit conſiderationem teſtator vero exprimens ſic.

i ¶ *Sera de los huerfanos.* Adde. l. poſt legatũ. §. amittere. ff. de his qb. vt indig. qñ eñ indignitas alicuius reſpicit fauorẽ certę pſonæ illud q̃ ſibi auferꝛ à lege, applicaꝛ illi pſonę. l. pe. C. de lega. & in. d. §. amittere vbi Bar. quid aũt ſi pœna priuatiõis imponaꝛ à teſtatore: vide. l. vxorẽ. §. hæres. delega. 3. & quid ſi teſtator alias erat legaturus & ſi non eſſet tutor? vide per Ange. & Alex. poſt gloſ. ibi. in. l. pe. C. delega.

k ¶ *La pierde.* Concord. cum. l. ſi legatarius. C. delega.

¶ *Ley. XVI. Como quando el Rey o ſu mayordomo recabda las herencias de los hereder os, que non las mereſcen, aque dizẽ en latin indigni, es tenudo de pagar las debdas e las mãdas, a los que fueren Señores dellas.*

MAdesconoſcencia e el yerro q̃ el heredero faze, en non querer vengar por juyzio la muerte de aquel aquien hereda non deue em peſcer a los otros q̃ non auian culpa. E porende dezimos, [a] q̃ el mayordomo, [b] o el procurador de la camara del Rey, q̃ ouiere a recabdar los bienes q̃ eſtos atales deuẽ heredar, aſsi como ſobredicho es, porq̃ los nõ mereſcen auer, q̃ deue pagar las debdas [c] q̃ fincaron del teſtador, faſta en aquella quantia que montare lo que el reſcebio [d] de la herencia. Otroſi dezimos, que deue pagar las mandas [e] que fueren eſcritas en el teſtamento del finado, faſta en aquella ſuma, que montare lo que la camara del Rey reſcibio de aquellos bienes, tirando ende la quarta parte [f] para el Rey, ſegun que la deue retener para ſi el heredero e eſta quarta parte ſe deue ſacar de las mandas, quando non fincare tanto de la heredad de q̃ ſe podieſſe entregar della.

¶ *Ley. XVII. Por quales razones la herẽcia que el heredero perdieſſe por yerro que ouieſſe fecho, non la deue auer el Rey.*

CVydarian [g] algunos, que todas las coſas q̃ ſon tomadas a los que las non mereſcen, que deuen ſer de la camara del Rey. E porende dezimos, que coſas y ha [h] en que non ſeria aſsi. E eſto ſeria como ſi dixeſſe el teſtador, e mandaſſe a algun ome alguna coſa ſeñaladamente: e deſpues deſto dixeſſe que rogaua a aquel ome que fueſſe guardador de ſus fijos, aquel llamã en latin tutor. Ca ſi eſte atal non quiſieſſe ſer guardador de los moços, non mereſcia auer la manda. Pero tal manda que ſe toma a eſte, por razon que era deſconoſciẽte al fazedor del teſtamento, ſera de los huerfanos [i] ſobredichos, e non del Rey. Otroſi dezimos, que ſi algun ome furtaſſe el teſtamento, en que le ouieſſen fecho alguna manda, que la pierde [k] por eſta razon, e que deue ſer de los herederos del teſtador e non del Rey. E aun dezimos, que ſi el teſtador eſtableſciere

a ¶ *Perderia.* Adde. l. ſi pater. & l. nec apud. C. de hæredi. inſtitu. vide in materia. l. 9. titu. 3. ea. parti. & quæ ibi dixi.

b ¶ *Herege moro o judio.* Habes hic expreſſum quod iudæus nec paganus nõ poteſt hæres inſtitui, nota ad ea quæ dixi in. l. 4. ti. 3. §. ea. pti. ſtorianis. C. de hereti. quẽ ad hoc allegat Azo. C. de his qui. vt indig. in ſumma. colum. fi. nõ ita bene probat.

c ¶ *Las mas propinces parientes.* not. bene nam tex. in auten. idem de nec. l. ius præcedat, nepos ex ſua perſona, non poteſt agere quærela: licet ex perſona patris poterit: ſi pater deceſsit etiam quærela non præparata, aitte aditam hæreditatem, vt in. l. ſi quis filium. C. de inofficioſo teſtamento. & in quærela locus eſt ſucceſſorio edicto: l. ſi is. in princip. ff. eodem. & tunc ſi quærela erat iam in eſſe producta: quia adita erat hæreditas, aget nepos etiam ex perſona ſua per ſucceſſorium edictũ, vt declarat la ſon. poſt Rapha. in. d. l. ſi quis filium. in fin. de iure tamen ordin. huius regni, cum ad validitatem exhæredationis non requiraꝛ aditio hæreditatis vt dixi. §. 1. i. proximo. i. l. 2. ſemper ſequens in gradu poterit intentare quærelam ex perſona ſua.

d ¶ *Leyes.* Vid. §. eo. l. 5. ibi e otroſi dezimos

e ¶ *Diximos.* §. eo. l. 6.

Titulus. 8. de inofficio. teſta.

¶ *Lex. 1.*

Poſſunt apponere querelã inofficioſi teſtamenti deſcendẽtes exheredati & eſt querela ſic dicta: quia parens fecit contra pietatis officium, & idẽ deaſcendente iniuſte exhæredato, & proposita quærela cõtra hæredem ſcriptũ citabit eũ iudex & pronũciabit. q̃ teſtamentu nõ valet & hæreditas ſit quæreladis: ſed ſi eſt præteritus de ſcendens vel aſcendẽs non eſt neceſſaria quærela: quia ipſo iure eſt nullum teſtamentum. h. d.

f ¶ *Que ouieſſe de recho de heredar.* Nã quærela inofficioſi teſtamenti datur filio & nepoti & omni deſcendenti, qui tempore mortis abintestato poſſet ſuccedere, non obſtante præcedente persona vt tradit Azo. C. eodem. in ſumma. col. 2. ver. datur autem quærela. & not. glo. in. l. pater filium. ff. eod. nam qui non tenet primum locum, non eſt inſtituendus, neq; exhæredandus. l. gallus. §. in omni bus. ff. de liber. & poſthu. l. ſi quis filio exhæredato. in prin. ff. de inuſt. rupt. vide quæ dixi in. l. 1. titu. §. proximo. in gloſ. ſuper parte que le ouieſſe de heredar. & non poteſt quis admitti ad querelã, niſi pro ea parte, quæ ſibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Bar. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid ſi de facto admittatur: ſi ergo filius præcedat, nepos ex ſua perſona, non poteſt agere quærela: licet ex perſona patris poterit: ſi pater deceſsit etiam quærela non præparata, aitte aditam hæreditatem, vt in. l. ſi quis filium. C. de inofficioſo teſtamento. & in quærela locus eſt ſucceſſorio edicto: l. ſi is. in princip. ff. eodem. & tunc ſi quærela erat iam in eſſe producta: quia adita erat hæreditas, aget nepos etiam ex perſona ſua per ſucceſſorium edictũ, vt declarat la ſon. poſt Rapha. in. d. l. ſi quis filium. in fin. de iure tamen ordin. huius regni, cum ad validitatem exhæredationis non requiraꝛ aditio hæreditatis vt dixi. §. 1. i. proximo. i. l. 2. ſemper ſequens in gradu poterit intentare quærelam ex perſona ſua.

¶ *Querella delante del juez.* iſta quærela potius dicitur officium iudicis, quã actio Paul. de Caſtr. in. l. nam & ſi parentibus. §. 1. & l. qui repudiantis. ff. de inofficioſo teſt. vbi glo. & an iſta quærela poſſit obiici i modũ exceptiõis per viam recõuentionis, vide Bal. in. l. cũ Papinian⁹. C. de ſenten. & ſi filius cõuenitur petitione hęreditatis ab hærede ſcripto debet opponere de iſta q̃rela alſ non poſſet poſt ſententiam latã quærelare, vide p Bal. in. l. 2. colum. 2. C. ſententiam reſcindi non poſſe.

h ¶ *Emplazar.* Et contra abſentem contumaciter poterit procedi ad diffinitiuam, etiam lite non conteſtata, vt tradunt Bartol. & Paul. de Caſtr. in lege qui repudiantis. §. primo. ff. eodem. licet gloſſ. ibi contrarium voluit.

i ¶ *Por heredero.* Aliquando tamen quærela iſta intentatur contra alium, quam contra ſcriptum hæredem, vt in caſu. l. filium. ff. de bonorum poſſeſsione contra tabul. & in lege prima. C. de inofficio. teſtamen.

Titulo. VIII. De como puede quebrantar el testamento aq̃l que es deſheredado en el a tuerto, aque dizen en latin querela inofficioſi teſtamenti.

DEſheredan a tuerto a las vegadas los q̃ ſuben por la liña derecha, a los q̃ deſciendẽ dellos. Otroſi los que deſciendẽ por la liña derecha, deſheredã en eſſa manera meſma a los que ſuben por ella. E porende deſpues q̃ enel titulo ante deſte moſtramos las razones, porque ome puede deſheredar a aquellos q̃ auian derecho de heredar ſus bienes, ſi les ouieſſen errado. Que remos moſtrar en eſte, las razones porq̃ el heredero puede quebrãtar el teſtamento, en q̃ fueſſe deſheredado a tuerto. Otroſi como puede cobrar ſu derecho. E diremos quien es aq̃l q̃ puede fazer la q̃rella para deſatar el teſtamento. E q̃ quiere dezir tal querella. E contra quiẽ deue ſer fecha: e ante quiẽ. E porque razones, e en q̃ manera. E otroſi por quales razones, nõ ſe quebrantaria el teſtamẽto, maguer fiziesſe querella, para quebrantarlo. E q̃ fuerça ha atal quebrantamiento como eſte ſobredicho.

¶ *Ley. I. Quien es aquel que puede fazer la querella para deſatar el teſtamẽto, e contra qual ome, e ante quien, e por que razões e de que manera.*

EL fijo o el nieto del teſtador o alguno de los otros que deſciendẽ del, por la liña derecha q̃ ouieſſen derecho de heredar [f] le ſi muriesſe ſin teſtamento, ſi lo ouieſſe deſheredado a tuerto e ſin razon: puede fazer querella delante el juez, [g] para quebrantar el teſtamento en que lo ouieſſe deſheredado. e el juez deue oyr ſu querella, e fazer emplazar [h] al que es eſtableſcido por heredero [i] en el teſtamento de ſu padre, e ſi fallare

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Mencion del.* Vide.ff.titu.proxi.in.l.10.
b ¶ *Non vala.* Adde.l.papinianus.§.fina.ff.eod.
c ¶ *La herencia.* Intellige pro ea parte quæ sibi ab intestato defertur,vt dixi.ff. & natura quærele est,q non deferatur illum qui erat successurus ab intestato,& nõ habet vltra quã sibi tangat ab intestato.d.l. mater decedẽs.&ibi Paul.

d ¶ *Contra oficio de piedad.* Adde.l.fecũdã.ff. de inofficio. testa. cum.l.sequenti.& ista querela est q̃si accusatio q̃dã dãnans quasi memoriã defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentũ, sicut belluæ q̃ deuorãt filios proprios secũdum Bal.in.l.2.col.3.C. quires iudica. nõ noce. & nota hic q̃ officiũ inter patrẽ & filium dicitur pietas adde.l.pe.ff.de obsequio libe. paren. præstan.

e ¶ *Ni es nada.* Adde.l. inter cætera.ff.de libe.& posthu. & l.1.ff.de iniust.rupt.& intellige in filio etiam emancipato præterito siue insertione cauſę vt in auẽ.de hęredib.& falci.§. exhæredatos. & p Bar.in.d.l.1.& ff.ti.proxi.l.10. & idẽ erit in præterito à matre,vel ascendẽtibus per lineã maternam:nã licet præteritio matris habeatur pro exhęredatione, vt in.§.fi.inst. de exhęredat. libero.si tamen prætereant sine causa,testamentum est nullũ.vt in auten.vt cum de appella.cognoscitur.§.aliud quoq; capitulum coll.8. glo.& docto.in.l.filiam.C. de inofficio.testa.

f ¶ *No se puede quebrantar.* Nam euacuari & rescindi non potest id qđ nullum est,vt hic & in.l.nam & si sub conditione.versi.post defectũ. ff.de iniust.rupt.

g ¶ *Ascendientes.* Adde.l.pater filium.cũ.l.sequenti.ff.eo.&.§. siue igitur.in auten.vt cum de appella.cognoſ.colla.8.

Lex. 2.

Testator nõ habens liberos descendẽtes licet habeat fratres potest libere quem velit hæredẽ instituere & etiã si in testamẽto nil fratri relinquat non potest de inofficioso agere:nisi hominẽ infamẽ vel seruum testatoris manumissum:blanditiis hoc suadentem,alij autem consanguinei trãsuersales de inofficioso agere nõ possunt.h.d.

h ¶ *Maguer ouiessen hermanos.* Adde.l.secundam.&.l.12.supra tit.1.&.l.1. ff.de inofficio.testa.

i ¶ *De mala fama.* Vide.ff.titu.1.l.12.& quæ ibi dixi.

k ¶ *Por falago.* Sequitur expositionẽ glo.in.l.fratres. C.de inofficiosa. Bal.vero ibi intelligit de liberto ingrato erga patronum,qui reputatur vilis persona propter ingratitudinẽ assecutæ libertatis.& ita etiã intelligit ibi Iaſ.& hc cum ibi dicit peram,& non bene merẽtes intelligunt de ingratis q̃ certe videt bona expositio: cũ certa ingratitudine,blanditiæ nõ videntur ad hoc efficaces,imo ô cedunt.vt in l.fi.C.si quis aliquem testa.p hibu.l.27.tit. j. ea.parti. qui alij ad suũ cõmodũ tantũ, si enim blãditur in permicie alteri⁹ figit gerẽdo falsas causas testato ri ad hoc vt testator priuet hęreditate eũ, cui illam vult bat relinq̃re aliud esset vt in.l.nõ enim. ff.de inofficio. testa.vbi Angelus dicit q hoc est obtinuisse.vel circa ſdam magnã hæreditatẽ in fauorem patrum, quib⁹ erat relictæ& agnati tellatoris suaserunt ei q̃ eleemosynã nõ erat bona neq; acceptabilis deo, & q̃ illi quib⁹ relinquebat, nõ erãt bonæ cõditionis: & in tantum induxerunt testatorẽ,q̃ mutauit propoſitum,& ipsos hæredes reliquit,& q̃ ab illis hęreditas ob hoc fuit reuocata,& illis pauperibus concessa,allegat ad hoc nota.per Cyn.in l.quidquid.C.arbitri.tute.tu tene menti istam.l.partitarũ volentẽ q̃ non requiraſ,quod libertus fuerit ingratus,sed q̃ sufficiat,quod nõ sit ita meritus,q̃ defunctus ei hæreditatẽ reliquerit.si blanditiis ipſe testatorẽ induxit:cum testator haberet fratrẽ vtrinq; coniunctum vel consanguineũ tantum.& nota bene & sic blanditiæ sunt reprobatæ in liberto non bene merente,qui blanditur testatori ad excludendum fratris.

l ¶ *En el titulo.* Vide in.l.12.supra titu.primo.

m ¶ *Liña de trauiesso.* Adde.l.secundam.§.titi.& ibi dixi.

Lex. 3.

Seruo testatoris necessario hærede instituto non admittitur frater ad inofficioſi querelam.h.d.

n ¶ *Su siervo.* Concord.cum.l.fratres.in fin.C.eod.

a ¶ *Necessario.* Vide in.§.1.inst. de hæred. qualit.& differ.&.C.de necessar.ſeru.hæred.instit.per totum.&.l.pignori.cum aliis.ff.de hæredibus instituen.

b ¶ *E no de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blanditiis testatorem induxit,vt eum institueret:an erit idem q̃ in liberto,de quo supra.l. proximã? videtur quòd sic, ne melioris cõditionis esset seruus præsertim vilis & malæ famæ, quã libertus. Tu dic contrà:cũ hæc.l. neq; illa de qua fuit pta est,in hoc nõ distingãt: & quia,ppter interesse honoris defunctũ statutum fuit,vt seruus instituius esset necessari⁹ hæres,vt creditores habeant quem cõueniant.l. & quia.ff.de religiosſ.& sumptu.fune.

Lex. 4.

Iusta exhæredationis causa opposita & probata remanet testamentum firmum: idem si iniuste exhæredatus infra quinquennium post additionẽ hæreditatis querelam non proponat nisi minor sit qui infra ętatẽ.xxv. anno.& postea per quadriennium potest eam proponere.h.d.

c ¶ *Liña detrauieſo.* Defratribus intellige vt.S.eo.l.2.

d ¶ *Cinco años.* Adde.l.si quis filiam.in fi.&.l.scimus.§.illud.C.eo. quid autem in iure agendi ad supplementum,an excludatur quinqueni nio,sicut excluditur querela communis opinio est,q̃ non:sed competat perpetuo ad.30.annos.vt tradit Iason.in.d.l.si quis filium.licet Bar.ibi & in consi.incipi.quæritur vtrum iuri agendi ad supplementum tenuit.contrarium.§.q excludetur quinquennio.

e ¶ *Entrado en la heredad.* Non enim nascitur querela ante aditam hæreditatem.l.Papinianus.§.si conditioni.ff.eo.& ratio secundum Angelum ibi est,quia ordinatur ad rescisionem testamenti,qđ non habet efficaciam ante aditam hæreditatem:ideo proprie non cadit impugnatio.vnde secus est in iure contra tabulandi,quòd etiã non adita hæreditate proponitur.l.vt liberis.C.de collatio.l.q̃ vulgo.ff.de bonor.poſſ.cont.tabu.& est ratio,quia in tali iudicio de iure testamenti non quæritur,sed solũ de iure contra tabulantis,vt in.l.filio.§.1.ff. de inofficio.testa.& sic poterit inferri,q̃ cum hodie de iure ordinario,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in repe.c.Raynuntius.in verbo relinquens.el.1.de testa.& huic opinioni fauet.l ista partitarum in verbo isto,& inferius cum subdit. mas si aquella parte le dexasse enel testamento no como a heredero.&c. & hanc conclusionem,quòd filius debeat instituì multipliciter limitat Guliel.vbi suprà vide ibi per eum per totam illam partem,quærit etiam Bald.in capi.per tuas. de probatio. de quæstione, quã dicit tũc esse de facto si primo pater instituat aliquem, tãquã verum filium ex vxore,& postea mutauit testamentum,& instituit eum in modica quantitate non nominando ipsum vt filium, sed tanquam nutritum in domo: nunquid possit tã quam præteritus rumpere testamentum? vide ibi per eum qui arguit ad partes, & relinquit indecisam:quia pendebat de facto:& quia erat quæstio multum ardua.& de isto dicto Bal.meminit Alexan.consi.87.incipit in causa mota contra Angel.tertio volu.Aduerte etiam quod filia potest instituì in dote.gloss.in.l.tertia.§.fed vtrum.ff.de minо.& est communis opinio,prout attestatur Alex.consi.179.5.volu.col.penul.& in consi.168.eod.5.volu.& quid si testator in codicillis declaret,q̃ id quòd reliquit filio in testamento,valeat iure institutionis? Bal.in.l.non codicillum.C.de testa.vult q̃ non sufficiat,quod multum nota & forte secundum leges regni quando testamentum fuit nuncupatiuum:& in codicillis interuenerunt tot testes,quot in testamento,contrarium esset dicendum.quid autem si pater substituat filio vulgariter dicendo,si filius meus hæres non erit,talem substituo:an tunc filius dicatur præteritus,vel institutus? vide Baldum post glo.& Barto.in.l.antequam.C.communia de succesio. Quid autem si pater reliquit filiæ centum,neq; dicit iure institutionis:& prohibuit eam plus petere,vel habere:nunquid filia dicetur præterita?Bal.dicit quod non in.l.si adulta.C.de hæredita.actio.cum videatur reliquisse animo compensandi cum legitima,allegat.l.si debitor.ff.ad legem falcidiam.alij etiam tenuerunt cum Bal.vt refert Guliel.vbi suprà in tertia limitatione Saly.tamen tenet contrarium in.d.l.si adulta,& sequitur Guliel.& videtur verius.& probatur aperтè in ista.l.partitarum.quid autem si pater diceret,relinquo centum filio meo,iure falcidiæ,an importet idem quòd ti.institutionis? glo. dixit quod sic in.l.si patronus.§.1.ff.de donatio.super verbo de illo, quam ad hoc allegat Barto.in.l.fin.ff.de peculi.lega. quæ hoc non probat:sed tantum probat q̃ etiam legitima debita iure naturæ dicitur falcidia,dictum Bar.tendit ad suam opinionem,quod satis dicitur relinquì iure institutionis,quando relinquitur pro legitima, & secundum hoc inducit illam glo.satis tamen placet dictum Bart. cum testator diceret relinquo iure legitimæ qd videtur tit.institutionis,ex quo se refert ad ius quo debet relinquì legitima,& non ad legitimam tantum iure legati:& adde quæ dicam.j.ead.l.in glo.super parte como a heredero.

a ¶ *Quebrantar.* Dicendo de nullitate contra testamentum:cum tale testamentum,in quo deficit institutio filij est nullum:vt in auten.vt cum de appellatio.cognoſ.§.aliud quoque capitulum.&.§.fine igitur.colla.8.

b ¶ *Casi la rescibiesse.* Adde.l.si pars.§.fin.&.l.nihil.&.l.penult.& fin.ff. de inofficio.testa.&.l.si ex modica.§.fin.cum.l.seq.ff.de bonis liber. & Bal.in.l.prima colum.fin.ver.item pone filio legatum.C.de iure fisci lib.10.& limita,nisi tale legatum recepisset,vt alij,illico restitueret:vt habetur in.d.§.fin.qui tex.secundum Angel.ibi allegatur pro casu q̃ filius exhæredatus,vel præteritus relictus executor in testamento,licet acceptet fideicommissariam,non excluditur proinde à iure quærelandi,vel dicendi nullum:& hoc dicit ibi Ange.quod tenebat Bal.ipso Angel.audiente.idem tamen Ange.ibi tenet contra-

bleſcieſſe en eſſe meſmo teſtamento a otro enlos bienes otros que ouieſſe,o or denaſſe dellos en otra manera qualquier:eſtonce, maguer ſe querellaſſe el fijo,non podria quebrantar el teſtamento. Mas ſi aquella parte le dexaſſe en el teſtamento, non como a heredero:mas como en razon de manda: eſtonce podria quebrantar [a] tal teſtamento.E eſto ſe entiende, ſi el fijo non reſcibieſſe aquella parte que le era mandada. Ca ſi la reſcibieſſe,[b] e non lo proteſtaſſe,[c] diziendo: que le fincaſſe en ſaluo la querella, [d] que auia de tal teſtamento, non podria deſpues quebrantarlo.Pero ſi el padre non fizieſſe teſtamento, e partieſſe [e] lo que ouieſſe entre ſus fijos,fazien do codicilo, o alguna eſcritura,en que moſtraſſe ſu voluntad:maguer en tal eſcritura non dexaſſe al fijo,aquella parte que le mandaua como heredero,por todo eſſo nõ ſe podria querellar para quebrantar aquel teſtamento. Otroſi dezimos,que dexando el padre al fijo alguna coſa en ſu teſtamento como a heredero,[f] maguer non le dexaſſe toda la ſu parte legitima,que deue auer ſegun derecho,por todo eſſo dezimos, que non podria quebrantar el teſtamento, mas podria demandar que aquello q̃ le men

rium volens,quòd ex hac acceptatione inducatur agnitio & approbatio testamenti,licet non acceptet fideicommissariam,vt quærat sibi,sed vt impleat votum testantis:mihi vero magis placet opinio Bald.cum enim ex causa præteritionis,vel exhæredationis rumpatur testamentum quoad institutionem,non quo ad legata,& cætera in testamento contẽtavt in autenti. ex causa.C.de libe. præteri. & infra isto titu. l. fin. possunt ista stare simul agnoscere testamentũ quoad executionem relictorum,& impugnare quo ad institutionem. & quia videt pro hoc casus.in.d.§.fina. vbi etiam Paul. inclinat in opinionẽ Bald.allegans pro eo determinationem Ioan.And.in addit.ad Specula.titu.de instru.editio.§.nunc vero aliqua,in additio.quæ incipit admittatur.

c ¶ *E no lo proteſtaſſe.* not.hoc de protestatione,quia non ita exprimebatur clare in.ll.de quibus ista sumpta est.& induci potest ad quæstionem de filio recipiente rem à patre sub certo grauamine quæ tamen erat res antiquę maioriq̃ quod ex hoc sibi filius præiudicet de qua qõne vide quod notat Bal.in.c.vnico.de seu.guardiq.§.fi.verſic. modo quæro vbi dicit.q̃ si talis recognitio fiat per errorem vel impressionem aliter quam more solito non nocet sibi neq; posteris & dicit etiam Bald.in.c.1.qualiter iurare debet vassa.domi.fideli.quod noua iuramenta extorta contra antiquam consuetudinem præsumuntur impressiua quod tu nota.

d ¶ *La querella.*1.ius dicendi nullum,quia non fuit relictum iure institutionis vt in.d.§.aliud quoq; capitulum.vel dic,quod intelligatur proprie de quærela inofficiosi testamenti:& sic quod per istam.l.limiteтur conclusio docto.per.d.tex.quòd testamentum sit nullum,si filius non instituatur,licet aliquid sibi relinquatur iure legati vel fideicommissi:vt non procedat,quando filius simpliciter acceptauit legatum sibi relictum pro legitima: nam tunc tenebit testamentum,neq; poterit rescindi per quærelam,nisi protesteтur,cum recipit q̃ saluum sit sibi ius quærelę.imo etiam vlterius probari videtur ex ista.l.quòd etiam si filius non acceptet legatum relictum sibi pro legitima:tamen adhuc ad rescisionem testamenti opus erit intentare quærelam.& sic quòd non competat sibi ius dicendi nullum. & isto casu poterit procedere opinio communior,de qua dixi.5.in glo.secunda.obstat tamen ad hoc tex.in.d.§.aliud quoq; capitulum ibi nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum,vel alium quemcunq; modum eis dederint legibus debitã portionem.vnde cum ista.l.superius dixit(quebrantar.)expone vt dixi.5.in glo.3.dicendo,testamentum nullum.

e ¶ *Partieſſe.* Prosequitur nota.per Azo.C.de inofficio.testa.in summa.colum.fina.versicu.si autem non faciat pater perfectum testamentum.& concordat.cum.l. parentibus.C. eod.&.l.fina. C.familiercisc.& vide per Alexan.consi.168.quinto volu.incipit ponderatis narratis in themate.colum.secunda.vbi probat,quod talis diuisio non requiritur,quod fiat titu.institutionis.& q̃ ita debeat limitari.d.§.aliud quoq; capitulum.& distingui per.d.l.fina. & ita approbatur hic.

f ¶ *Como a heredero* Approbat glos.in.l.omnimodo.C. eodem.in verbo vel fideicommisso.quid autem,si testator,qui per verbum relinquo aliquid,dat filio suo,adiiciat q̃ vult quod testamentum valeat omni meliori modo,via & forma &c.an per hoc sustentetur testamentum,& censeatur relinqui iure institutionis? Bald.notabiliter vult quod sic.in.l.quotiens.colum.secunda.C. de hæredibus instituendo.& ita loquendo in simili statuto cõcludit Philip.Corneus. consi. 274.in hac consultatione.colum.1.&.2.in primo volu.& Balb.in suo tractatu præscriptionum.fol.36.colum.4.versi.23.quæro. & istud ius agendi ad supplementum transmittitur ad hæredes. vt not. Bald.in l.unica.§.in nouissimo.C.de caduc.tollen.Salic.in.l.fcimus.in princ. versi.quæro.cum gl. C.de inoffic.testa.Decius vbi refert aliqua consilia Alexand.consilio.81.numero.4.vt tamẽ excluditur hæres trigintã annis,si non petat supplementum: sic excluderentur & hæredes: quiacursu talis temporis induci videtur repudiatio, vt tradit Roder. vbi suprà cum laborat in respondendo,quomodo excludi posset lapsu temporis hæres,cum repletio fiat ipso iure,tu vero posses etiam respondere ad hoc,quòd repletio ita fit ipso iure:dum tamẽ petatur à parte, vt dixit glo.notabilis,in.d.l.scimus.in princip. quam ibi approbant Alber.Barto.& Paul.de Cast. & idem vult Bald. ibi quoad immutabilem acquisitionem,quæ non fit nisi per agnitionem. Sol° Salice.ibi vult,quòd suppletio fiat ipso iure,& si nihil petatur à parte, & sic quòd fiat pure, & non conditionaliter si petat, mouetur qa si aliter diceretur,grauamen inesset: quòd est contra.l. quoniam in prioribus.C.eod.neq; tunc secundum eum transmitteretur ad hæredem si supplementum non fuisset petitum.l. si ita legatũ.§. illi si volet.ff.de lega.1.tandem fatetur Salicet. quòd in essentia repletionis non prodesset:nisi petatur per filium vel eius hæredẽ,in quem transmittit: & ita simpliciter transit ibi Iaso.& vt vides opinio glo.est magis communis. vnde admirari non desino, qualiter Roderic. vbi suprà dixerit glo. illam communiter reprobari:cum solus Salice.reprobet eam, motus forte fragili fundamento :illa nanque tacita conditio à lege subintellecta, si filius petierit, non impedit transmissionem,vt in.l.conditiones extrinsecus.ff.de conditio.& demonstra.Sed pone quòd pater per viam legati fecit maioriam in vnum filium,& alium filium hæredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte præteriuit vel ei minus legitima reliquit : modo iste filius monachus vel qui alias vult agere ad supplementum vult agere tam contra illum cui fuit relicta maioria quam contra hæredem vniuersaliter institutum, vt suppleatur legitima ,an possit ? & videtur quòd sic,imò quòd ab vtroq; repetat per text singularem in.l. si

terati nesciunt vulgarizare aliud verbum,quàm relinquo, & durum & contra æquitatem est dicere quòd verbum generale non aptetur in ea specie,in qua magis saluatur.Subdit tamen quòd si testato expresse diceret relinquo iure legati: tunc filius esset præteritus. Et satis placet istud dictum Bald.quia consonat rationi.&.l. ista partitarum nõ repugnat imò confert,cum supe ri[a] dixit (mas como en razõ de manda.

a ¶ *Gelo cũpliesſe.* Cõcordat cũ l.omnimodo. C. de inofficio. testa.& procedit etiam si pater, qui instituit minus legitima prohibeat plus petere,nam adhuc agitur ad supplementũ, vt in.§.cæterum. in auten.vt cũ de appella. cognoſ.& doct. cõmuniter in d.l.omnimodo.Et si relictum minus legitima sit acceptatum.Et adde Paul.in.l.q̃ de bonis.§. cũ fideicõmissum.ff.ad.l.falci. Itẽ procedit hoc non solũ in liberis sed etiã in parẽtibus , & in fratribus instituta turpi persona glo.& ibi vide laso.in.d.l.omnimodo.& aduerte q̃ licẽt ius agendi ad supplementum succesit loco querelæ .vt in dict.l.omnimodo. non tamẽ tollitur quinquẽnio,sicut tollitur querela. vt suprà.l.proxima.& ita est cõmunis conclusio contra Bart.in l.si quis filium.C.de inofficio.testa. vt dixi suprà.l. proxima. & tradit nouissimè Roderic.Suar.in commẽto.l.fori posita sub repet.l. quoniam in prioribus.in tertia limitatione.fo.66.colu.3.erit ergo hoc remedium perpetuum vsq; ad triginta annos, etiam stante.l. taurina. 63.qua cauetur actionẽ personalem competentem ad petendũ debitum præscribi viginti annis,nam talis lex non extenditur ad supplementum legitimæ,vel ad legitimam,pro qua datur petitio hæreditatis præscriptionum.fol.36.colum.4.versi.23.quæro. & istud ius agendi ad supplementum transmittitur ad hæredes. vt not. Bald.in l.unica.§.in nouissimo.C.de caduc.tollen.Salic.in.l.fcimus.in princ. versi.quæro.cum gl. C.de inoffic.testa.Decius vbi refert aliqua consilia Alexand.consilio.81.numero.4.vt tamẽ excluditur hæres trigintã annis,si non petat supplementum: sic excluderentur & hæredes: quiacursu talis temporis induci videtur repudiatio, vt tradit Roder. vbi suprà cum laborat in respondendo,quomodo excludi posset lapsu temporis hæres,cum repletio fiat ipso iure,tu vero posses etiam respondere ad hoc,quòd repletio ita fit ipso iure:dum tamẽ petatur à parte, vt dixit glo.notabilis,in.d.l.scimus.in princip. quam ibi approbant Alber.Barto.& Paul.de Cast. & idem vult Bald. ibi quoad immutabilem acquisitionem,quæ non fit nisi per agnitionem. Sol° Salice.ibi vult,quòd suppletio fiat ipso iure,& si nihil petatur à parte, & sic quòd fiat pure, & non conditionaliter si petat, mouetur qa si aliter diceretur,grauamen inesset: quòd est contra.l. quoniam in prioribus.C.eod.neq; tunc secundum eum transmitteretur ad hæredem si supplementum non fuisset petitum.l. si ita legatũ.§. illi si volet.ff.de lega.1.tandem fatetur Salicet. quòd in essentia repletionis non prodesset:nisi petatur per filium vel eius hæredẽ,in quem transmittit: & ita simpliciter transit ibi Iaso.& vt vides opinio glo.est magis communis. vnde admirari non desino, qualiter Roderic. vbi suprà dixerit glo. illam communiter reprobari:cum solus Salice.reprobet eam, motus forte fragili fundamento :illa nanque tacita conditio à lege subintellecta, si filius petierit, non impedit transmissionem,vt in.l. conditiones extrinsecus.ff.de conditio.& demonstra.Sed pone quòd pater per viam legati fecit maioriam in vnum filium,& alium filium hæredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte præteriuit vel ei minus legitima reliquit : modo iste filius monachus vel qui alias vult agere ad supplementum vult agere tam contra illum cui fuit relicta maioria quam contra hæredem vniuersaliter institutum, vt suppleatur legitima ,an possit ? & videtur quòd sic,imò quòd ab vtroq; repetat per text singularem in.l. si

¶ *Ley.VI. Como aquel que otorga, o conſiente en el teſtamento en que lo deshereda ſu padre, non lo puede deſatar deſpues.*

EN qualquier manera que otorgaſſe o conſentieſſe el fijo,o el nicto enel teſtamẽto en q̃ le ouieſſen deshere dado,aſsi como ſi le ouieſſen dexado mã da enel o a ſu fijo [c] o a otro alguno guaua dela ſu parte, que deuia auer,que gelo cumplieſſen, [a] e los otros que ſon eſcritos por herederos [b] enel teſtamento,ſon tenudos delo fazer.

¶ *Ley.VII. Que fuerça ha el juyzio que es dado para quebrãtar el teſtamento.*

QVebrantado ſeyendo el teſtamento por alguna delas razones ſobre dichas, en las leyes deſte titulo, [h] tal fuerça ha eſte quebrantamiento,que luego que la ſentencia es que fueſſe en ſu poder,e la recibieſſe, [d] o ſi el fueſſe abogado, [e] o perſonero en defendiendo el teſtamento,o alguna delas mandas que fueſſen enel eſcritas, o conſentieſſe en el teſtamento en alguna otra manera ſemejante deſtas [f] nõ podria deſpues querellarſe, [g] para quebrantar el teſtamento,nin deue ſer oydo.

a ¶ *Gelo cũpliesſe.* Cõcordat cũ l.omnimodo. C. de inofficio. testa.& procedit etiam si pater, qui instituit minus legitima prohibeat plus petere,nam adhuc agitur ad supplementũ, vt in.§.cæterum. in auten.vt cũ de appella. cognoſ.& doct. cõmuniter in d.l.omnimodo.Et si relictum minus legitima sit acceptatum.Et adde Paul.in.l.q̃ de bonis.§. cũ fideicõmissum.ff.ad.l.falci. Itẽ procedit hoc non solũ in liberis sed etiã in parẽtibus , & in fratribus instituta turpi persona glo.& ibi vide laso.in.d.l.omnimodo.& aduerte q̃ licẽt ius agendi ad supplementum succesit loco querelæ .vt in dict.l.omnimodo. non tamẽ tollitur quinquẽnio,sicut tollitur querela. vt suprà.l.proxima.& ita est cõmunis conclusio contra Bart.in l.si quis filium.C.de inofficio.testa. vt dixi suprà.l. proxima. & tradit nouissimè Roderic.Suar.in commẽto.l.fori posita sub repet.l. quoniam in prioribus.in tertia limitatione.fo.66.colu.3.erit ergo hoc remedium perpetuum vsq; ad triginta annos, etiam stante.l. taurina. 63.qua cauetur actionẽ personalem competentem ad petendũ debitum præscribi viginti annis,nam talis lex non extenditur ad supplementum legitimæ,vel ad legitimam,pro qua datur petitio hæreditatis:& ita loquendo in simili statuto cõcludit Philip.Corneus. consi. 274.in hac consultatione.colum.1.&.2.in primo volu.& Balb.in suo tractatu præscriptionum.fol.36.colum.4.versi.23.quæro. & istud ius agendi ad supplementum transmittitur ad hæredes. vt not. Bald.in l.unica.§.in nouissimo.C.de caduc.tollen.Salic.in.l.fcimus.in princ. versi.quæro.cum gl. C.de inoffic.testa.Decius vbi refert aliqua consilia Alexand.consilio.81.numero.4.vt tamẽ excluditur hæres trigintã annis,si non petat supplementum: sic excluderentur & hæredes: quiacursu talis temporis induci videtur repudiatio, vt tradit Roder. vbi suprà cum laborat in respondendo,quomodo excludi posset lapsu temporis hæres,cum repletio fiat ipso iure,tu vero posses etiam respondere ad hoc,quòd repletio ita fit ipso iure:dum tamẽ petatur à parte, vt dixit glo.notabilis,in.d.l.scimus.in princip. quam ibi approbant Alber.Barto.& Paul.de Cast. & idem vult Bald. ibi quoad immutabilem acquisitionem,quæ non fit nisi per agnitionem. Sol° Salice.ibi vult,quòd suppletio fiat ipso iure,& si nihil petatur à parte, & sic quòd fiat pure, & non conditionaliter si petat, mouetur qa si aliter diceretur,grauamen inesset: quòd est contra.l. quoniam in prioribus.C.eod.neq; tunc secundum eum transmitteretur ad hæredem si supplementum non fuisset petitum.l. si ita legatũ.§. illi si volet.ff.de lega.1.tandem fatetur Salicet. quòd in essentia repletionis non prodesset:nisi petatur per filium vel eius hæredẽ,in quem transmittit: & ita simpliciter transit ibi Iaso.& vt vides opinio glo.est magis communis. vnde admirari non desino, qualiter Roderic. vbi suprà dixerit glo. illam communiter reprobari:cum solus Salice.reprobet eam, motus forte fragili fundamento :illa nanque tacita conditio à lege subintellecta, si filius petierit, non impedit transmissionem,vt in.l. conditiones extrinsecus.ff.de conditio.& demonstra.Sed pone quòd pater per viam legati fecit maioriam in vnum filium,& alium filium hæredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte præteriuit vel ei minus legitima reliquit : modo iste filius monachus vel qui alias vult agere ad supplementum vult agere tam contra illum cui fuit relicta maioria quam contra hæredem vniuersaliter institutum, vt suppleatur legitima ,an possit ? & videtur quòd sic,imò quòd ab vtroq; repetat per text singularem in.l. si libertus sub conditione.§.libertus in fine.ff.de bonis libertor.neque obstat.l.1.C.si certum peta. quia illa procedit respectu creditorum: hic vero loquitur de supplemento legitimæ.

b ¶ *Herederos.* Et sic videtur velle ista.l. quòd onus supplementi spectet ad hæredes tantum, prout etiam vult text.in auten.vt cum de appel. cognoſ. §. cæterũ. sed Bart. in.l.papinianus.§.quarta. ff. de inofici. testa. tenet q̃ debeat fieri tã ab hæredibus quàm à legatariis pro rata & ibi respondet ad.d.§.cæterum, quòd non dicat simpliciter ab hæredib', sed subiungit secundum alias nostras leges secundum quas debet fieri tã ab hæredibus quàm à legatariis: vt habetur in legitima patroni: in.l.si libertus sub conditione.§. libertus.ff. de bonis libertorũ. Vt hic vides.l. ista partitarum loquitur,simpliciter, videtur dicendum cum Saliceto post alios quòd cum legitima filiis debita censetur vt æs alienum, vt in dicto.§.quarta.omnes æs alienum primo ab hæreditate deducetur, secundo verò ad æris alieni similitudinem legitima filii deducetur, ex residuo vero soluentur legata detracta falcidia iure institutionis hæredi debita & per hũc modum potest dici, quòd detrahitur de vtroq; vbi vero portio remansura hæredi ita sit opulenta, quòd sufficiat ad repletionem legitimæ filii,& pro sua falcidia : tunc integra legata soluentur , & nihil eis minuetur. Et ita videtur intelligenda ista.l.partitarum.

¶ *Lex.6.*

* Qualitercunq; ex hæredatus consentiat testamento, vt puta legatum recipiẽdo, ei vel suo iuri subiecto relictũ, vel si testamẽtũ vt procurator vel aduocatus defendat excluditur ab ista quærela. h.d. Habuit ortum à l.parentibus.C.eo.titu.&.l.penultima,& fina.ff.eo.titu.

c ¶ *A su fuyo.* Adde.l. nihil interest.ff.eod.

d ¶ *Recibieſſe.* Adde.l.suprà proximam ibi casi la recibiesse. cum concordan.ibi allega.

e ¶ *Abogado,o perſonero.* Concord.cum.l.si.ff.eod.

f ¶ *Semejante deſtas.* Vt in casu.l.penult.§.si hæres.ff.de inofficio. testamen.in verb.diuersum.& versi.quid ergo & in casu.l. si proponas.§. fi.eod.titu.& in casu.l. parentibus. C.eod.

g ¶ *Querellarſe.* Et in fine etiam subditur(ni deue ſer oydo) & sic exhæredatus agnoscens iudicium defuncti repellitur à querela , & nihil habebit de bonis testatoris, & si petat legitimam . Nam quòd dicitur, quòd agnoscens iudicium defuncti, non præiudicat sibi in legitima,vt habetur in.l.si quando.§.& generaliter.C.de inofficio.testamẽt.procedit.vt ibi habetur, quãdo filius fuit in aliquo institutus: tũc enim & si recipiat,quod fuit relictum sine aliqua protestatione, remanet sibi saluum ius legitimæ,prout nouissimè post alios adducit Roderic.Suarez,in repetitione.l, quoniam in prioribus, in nona ampliatione. Requiritur enim tunc specifica renũtiatio legitimę secundum Baldum.& alios,in dict.§.& generaliter.& secundum Alexand.consilio octauo.volum.tertio.& vide in materia elegans consilium Petri de Anchara.consilio.152.incipit plura sunt dubia . si verò filius fuisset exhæredatus, tunc agnoscens iudicium defuncti repellitur à querella , & etiam à iure petendi legitimam seu supplementũ legitimæ,vt delarat Pau.de Castr.in.l. papinianus.§. si conditioni.ff. de inofficio.testamen.

¶ *Lex.7.*

* Rupto testamento per sententiam quæ transiuit in rem iudicatã hęredis institutio remanet nulla,& succedunt venientes ab intestato: legata tamen & liberrates valida remanent.h.d.

h ¶ *Deſte titulo.* Siue ex causa exhæredationis , siue ex causa præteritionis,vt suprà eodem.l.prima. & in autentica ex causa.C. de liber. præteri.& quòd hic dicit, quæbrantado , intellige largo modo , vt procedat etiam euacuato seu annullato testamento ex causa præteritionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Pierde.* Adde.l. Papinianus.§.fi.ff.eo.&.l.mater decedens.
b ¶ *Fijo, o nieto.* Adde.l.mater decedens.ff.eodem.
c ¶ *Segun derecho.* Non aperit quam partem,intellige ergo de ea,quam habiturus esset ab intestato,secundum opinionem Ynerii, de qua per glo.in dict.l.mater decedens,quam approbant ibi Alber.& Pau. de Castr.& satis hoc vult. l. ista partitarũ cũ resciſſo testamẽto, & redacto ad causam intestati, de iure debẽt filii in viriles partes succedere.

dada por el juez, para quebrantar lo, si non se alçare, o alçando se si fuere dado el juyzio del alçada contra el heredero: contra quien fuere dada,pierde [a] por ende aquella parte en que era establescido por heredero . Fueras ende si fuesse fijo, o nieto [b] del que fiziesse el testamento . Ca estonce este atal, maguer se quebrantasse el testamento por querella de alguno de sus hermanos, aura, la su parte que deuia auer segun derecho. [c] Otrosi dezimos,que como quier que el fijo [d] o el nieto, que fuesse desheredado [e] enel testamẽto,lo quebrãtasse [f] por algunas delas razones sobredichas, con todo esso,las mandas [g] que fueron y ẽscritas,e las libertades que fuessen y mandadas e otorgadas a los sieruos,nõ se embargan,nin se desatan por esta razon. E sobre todas las razones que auemos dichas eneste titulo, dezimos que el yerro que el padre pusiere al fijo enel testamento, para desheredallo,quel heredero que establesciere, es tenudo de lo prouar, assi como diximos enel titulo delos desheredamientos.

d ¶ *El fijo.* in patre vide.l.n.ad fin.supra titu. primo . & qd in fratre præterito vfexhæredato turpi persona instituta? Bald. in.l. fratres.in.3. q. C.

de inofficio testamẽ.tenet quòd idem erit:& quòd legata conseruent Angel.verò in auten.vt cum de appella.cognosc.§.fi.colla.8. & Imol. in.l.filio præterito.tenet contrarium,quia cum ista.ll.sint correctoriæ,& solum loquantur in filiis & parentibus , non debent extendi ad fratres: & sic isto casu rumpentur etiam legata.l.papinianus.§. fi. ff.de inofficio. testamen. idem tenet Paul. de Castr.in.l. si patroni.§. fi.ff.ad trebell.vbi etiam idem tenet Alexand.col.pe.

e ¶ *Desheredado.* Vide quæ dico in glo.sequẽti. & quid si pater, vel mater prætereat filium,quem ignorabat habere,an procedat ista.l.&.d. autentic.ex causa in hoc fuerunt contrariæ opiniones, de quibus latè vide per Alexand.in dict.autenti.ex causa.columna decima, vnde cima,& duodecima. vbi concludit æquiorem esse opinionem Barto. & aliorum tenentium , quòd tunc legata non conseruentur cum limitationibus.Angel.quas ibi refert, sed veriorem esse opinionem cõtrariam in puncto iuris, quæ fuit Bald. & aliorum. vide ibi latè per eum.

f ¶ *Lo quebrantasse.* Siue per quærelam , siue per ius dicendi nullum, vel per bonorum possessionem contra tabul.sic etiam docto. communiter intelligunt text.in.§.siue igitur.in auten.vt cum de appella.cognosc.dum loquitur de rescisione , vt accipiatur diuersimode, id est, ipso iure quando à principio testamentum fuit nullum . Et de rescisione per remedia rescisoria,quãdo fuit validum,facit text. cum glos. in.l.secunda.ff.de offic.proconsu.& satis hoc probatur in.l. vndecima.titu.suprà proximo.ad finem legis,verbum enim semel positum aliquando proprie, vel improprie ponitur.glos.in.dict.l.secunda.& sic etiam si filius in potestate prætereatur , conseruantur legata per istam.l.& per dictam autenticam ex causa,& in corpore,vnde sumitur. licèt Oldrald. consilio.138.incipit thema tale est , Durandus habens quatuor filios in prima quæstione contrarium tenuit per fundamenta, quæ ibi videbis: & tenuerunt etiam alii docto.antiqui, inter quos fuisse videtur Azo.C. de inofficio.testament.in summa.columna penultim.versicu.lo hodie autem non videtur. Et fundamentum istorum est, quia cum tunc legata non pendeant ab institutione per se ipsa detecta nullitate subsistere non possunt, & quòd text. in dict.§.siue igitur.dum tractat de conseruatione legatorum,non loquitur de præteritis, sed de exhæredatis , vel de emancipatis præteritis: qui laborant in rumpendo per contra tabulas.magis communis opinio tamen est in contrarium, secundum Alexand.in dicta autentica ex causa.columna decima.versi.extra glosi.est videndum,qui respondet motiuis antiquorum, & Ioan. de Imol. qui tenuerunt contra communem,& sustentat opinionem communem , ista tamen.l. partitarum videtur velle, q tunc legata & cætera hic contenta conseruentur, quando filius fuit exhæredatus,patet expresse, cum dicit (que como quier q el fijo,o el nieto fuere desheredado.) Et sic aperte videtur approbare opinionem Azo.& Oldrald. & aliorum antiquorum nisi sustentando communem opinionem dicas quòd istud verbum,exhæredatio,large sumitur pro exclusione ab hęreditate facta tacite vel expresse, prout respondet Barto.in.l. filio præterito.columna secunda.ff.de iniust.rupt.& quia negari nõ potest , quin ista l.& dict.§.siue igitur.in versicu.sin autem hæc obseruata.habeant locum,quando filius fuit exhæredatus à patre sine expressione causæ, quòd tunc legata conseruentur. vt dicit glosi.in dicta autentica, ex causa.vbi late hoc probat.Barto.versic.expediti sumus de contrariis,circa verbum præteritionis.& quia.l. prima,suprà isto titu. æquiparat exhæredationem perperam factã. & præteritionem , & ita est quòd exhæredatio facta sine causa,tanquam nõ solennis haberi debet pro præteritione paterna.l.non putauit.§. non quævis.ff. de bonorum possess.contra tabu.ergo ista.l. &.d.§.siue igitur habẽt locum in præteritione paterna,quę vt largo modo dixi dicitur exhæredatio: & ga hoc expressit haben? in patre exhæredato à filio sine causa,q̃ conseruentur legata . & cætera præter exheredationẽ i l.n.titul.7.suprà ead.parti . igitur idem dicendum in filio non rite exhæredato, vel præterito,& hoc videtur tenendum.quid autem si pater fecit testamẽtum,in quo filium præteriit ? & neminem hæredem instituit, an habebit locum ista.l.& dict.autenti.ex causa.glo.in.l. prima.§. ff. de vulga.& pupilla.vult quòd non,quam ibi not.Bart.& sic quòd autentica ex causa,non habeat locum,quando quis fecit testamentum,& nemo in eo fuit hæres institutus.Et idem tenet Barto.allegãs dict.glo.in dict.§.siue igitur.& Alexand. post alios, in dict.§.fina.& idem si testamentum sit nullum ratione nõ rectæ institutionis , vt in quæstione Angel.in.l.gallus.§.ille casus.ff.de liber. & posthu. hodie tamen per.l.ordina.titu.delos testamẽtos.l.prima. etiam nemine instituto,conseruantur legata & alia in testamento contenta, & sic nõ procedet dispositio illius glo.& cum.l.ibi dicit,quebrantasse, intelige quo ad institutionem, vt in dicta autentica ex causa.de qua sumpta est, sed est pulchrum dubium, an saltem quo ad quintam partem,in qua poterat institui extraneus.filio exhæredato vel præterito,conseruabitur institutio? & videbatur quòd sic per text.in.l.filiũ.§.sed si portio.ff.de legat.præstan.contra tabu.bono.pos.peti. tu dic quòd in nullo conseruabitur quo ad institutionem, quando exhæredatio non fuit rite facta.vel filius fuit præteritus,qui erat in potestate,vel si erat emancipatus,fuit præteritus sine causa , quia cum istis casibus testamentum sit nullum, vt not.glo. in autenti. de hæredib. & falcid.§. exhęredatos.in nullo tenebit quo ad institutionem, & hęreditas æquis portionibus veniet ad liberos, & successores ab intesta to,si vero exhæredetur,filius vel prætereatur causa inserta,& sit emancipatus,est maius dubium. Cum tali casu tenebat testamentum, & opus erat remedio rescisorio.Sed etiam adhuc videtur idem dicendũ in isto casu,& ita probatur in dict,§.siue igitur.in principio.& in §. fi tales.nam rupto testamento quia causa non est probata,testamentum redditur nullum quo ad institutionem , & hæreditas æquis portionibus deueniet ad liberos,vt ibi habetur, & ita vult. Alexan.in,d. autentica ex causa.colum.fin. versi.limitatur etiam ista autentica,& adde Bald.in.l.& in epistola.C.de fideicõ. dum tenet , quòd etiam si pauperes sint instituti,filio præterito,præteritus filius dicet testamẽtum nullum: & pauperes instituti nihil consequentur. allegat dict. autenticam ex causa.

g ¶ *Mandas.* Extende etiã in legatis relictis sub falsa demõstratione iuxta.l.si non designata.C.de falsf.caus. adiect. lega.secundũ Salice.ibi licèt ibi contrarium voluit Ange.& opi.Salic. approbat Alex.in. d. auten.ex causa.co.antepe.Vtrum autem legata relicta filio præterito qui testamentum rupit , debeantur ? glos. mouit ista quæstionẽ & in.l.maximũ vitium.C de libe.præter. super verb.totius substantiæ & ponit opiniones non se firmans.Bart.in.l.filiũ.§.ii.ff. de lega. præstan.refert q̃ Marti. Silla.disputauit hanc quæstionẽ & tenuit,q̃ nõ debeantur ei,q impugnauit testamentum : cuius opinionẽ tenet ibi Bart.quẽ videas plenius in hoc loquentẽ,& idem tenentẽ. in.d. autẽ. ex causa,col.9.& in prin.10. & ista opi.Bar. tenetur per Alex.post alios q̃ plures per eum relatos in.d.l.maximũ vitiũ.ad fi.quid etiam si vnus ex filiis esset institutus,& ab eo legatũ relictũ, & alii præteriti, vel exhæreditati rũpant testamẽtum : an tale legatum debeatur ab omnibus vel solum ab instituto? vide tex.cum glo.in.l.nonnunq̃.§.a. ff.de lega.præstan.quid etiam si testator fecerit primũ testamentum

validum & secundum fecit inualidum propter vitium prætheritionis: vtrũ hoc casu hæredes scripti in primo testamento tenebuntur præstare legata relicta in secundo? Bart.in.l.si iure.ff.de legat.3. simpliciter tenet q̃ sic volens q̃ auten.ex causa.etiam habeat locum in isto casu: contrarium tamen tenet Angel.in consi.186. incipit berta habens virũ, motus ex eo q.d. autẽ.& in corpore, vnde sumitur. licèt Oldrald. consilio.138.incipit thema tale est , Durandus habens quatuor filios in prima quæstione contrarium tenuit per fundamenta, quæ ibi videbis: & tenuerunt etiam alii docto.antiqui, inter quos fuisse videtur Azo.C. de inofficio.testament.in summa.columna penultim.versiculo hodie autem non videtur. Et fundamentum istorum est, quia cum tunc legata non pendeant ab institutione per se ipsa detecta nullitate subsistere non possunt, & quòd text. in dict.§.siue igitur.dum tractat de conseruatione legatorum,non loquitur de præteritis, sed de exhæredatis , vel de emancipatis præteritis: qui laborant in rumpendo per contra tabulas.magis communis opinio tamen est in contrarium, secundum Alexand.in dicta autentica ex causa.columna decima.versi.extra glosi.est videndum,qui respondet motiuis antiquorum, & Ioan. de Imol. qui tenuerunt contra communem,& sustentat opinionem communem , ista tamen.l. partitarum videtur velle, q tunc legata & cætera hic contenta conseruentur, quando filius fuit exhæredatus,patet expresse, cum dicit (que como quier q̃ el fijo,o el nieto fuere desheredado.) Et sic aperte videtur approbare opinionem Azo.& Oldrald. & aliorum antiquorum nisi sustentando communem opinionem dicas quòd istud verbum,exhæredatio,large sumitur pro exclusione ab hęreditate facta tacite vel expresse, prout respondet Barto.in.l. filio præterito.columna secunda.ff.de iniust.rupt.& quia negari nõ potest , quin ista l.& dict.§.siue igitur.in versicu.sin autem hæc obseruata.habeant locum,quando filius fuit exhæredatus à patre sine expressione causæ, quòd tunc legata conseruentur. vt dicit glosi.in dicta autentica, ex causa.vbi late hoc probat.Barto.versic.expediti sumus de contrariis,circa verbum præteritionis.& quia.l. prima,suprà isto titu. æquiparat exhæredationem perperam factã. & præteritionem , & ita est quòd exhæredatio facta sine causa,tanquam nõ solennis haberi debet pro præteritione paterna.l.non putauit.§. non quævis.ff. de bonorum possess.contra tabu.ergo ista.l. &.d.§.siue igitur habẽt locum in præteritione paterna,quę vt largo modo dixi dicitur exhæredatio: & ga hoc expressit haben? in patre exhæredato à filio sine causa,q̃ conseruentur legata . & cætera præter exheredationẽ i l.n.titul.7. suprà ead.parti . igitur idem dicendum in filio non rite exhæredato, vel præterito,& hoc videtur tenendum.quid autem si pater fecit testamẽtum,in quo filium præteriit ? & neminem hæredem instituit, an habebit locum ista.l.& dict.autenti.ex causa.glo.in.l. prima.§. ff. de vulga.& pupilla.vult quòd non,quam ibi not.Bart.& sic quòd autentica ex causa,non habeat locum,quando quis fecit testamentum,& nemo in eo fuit hæres institutus.Et idem tenet Barto.allegãs dict.glo.in dict.§.siue igitur.& Alexand. post alios, in dict.§.fina.& idem si testamentum sit nullum ratione nõ rectæ institutionis , vt in quæstione Angel.in.l.gallus.§.ille casus.ff.de liber. & posthu. hodie tamen per.l.ordina.titu.delos testamẽtos.l.prima. etiam nemine instituto,conseruantur legata & alia in testamento contenta, & sic nõ procedet dispositio illius glo.& cum.l.ibi dicit,quebrantasse, intelige quo ad institutionem, vt in dicta autentica ex causa.de qua sumpta est, sed est pulchrum dubium, an saltem quo ad quintam partem,in qua poterat institui extraneus.filio exhæredato vel præterito,conseruabitur institutio? & videbatur quòd sic per text.in.l.filiũ.§.sed si portio.ff.de legat.præstan.contra tabu.bono.pos.peti. tu dic quòd in nullo conseruabitur quo ad institutionem, quando exhæredatio non fuit rite facta.vel filius fuit præteritus,qui erat in potestate,vel si erat emancipatus,fuit præteritus sine causa , quia cum istis casibus testamentum sit nullum, vt not.glo. in autenti. de hæredib. & falcid.§. exhęredatos.in nullo tenebit quo ad institutionem, & hęreditas æquis portionibus veniet ad liberos, & successores ab intesta to,si vero exhæredetur,filius vel prætereatur causa inserta,& sit emancipatus,est maius dubium. Cum tali casu tenebat testamentum, & opus erat remedio rescisorio.Sed etiam adhuc videtur idem dicendũ in isto casu,& ita probatur in dict,§.siue igitur.in principio.& in §. fi tales.nam rupto testamento quia causa non est probata,testamentum redditur nullum quo ad institutionem , & hæreditas æquis portionibus deueniet ad liberos,vt ibi habetur, & ita vult. Alexan.in,d. autentica ex causa.colum.fin. versi.limitatur etiam ista autentica,& adde Bald.in.l.& in epistola.C.de fideicõ. dum tenet , quòd etiam si pauperes sint instituti,filio præterito,præteritus filius dicet testamẽtum nullum: & pauperes instituti nihil consequentur. allegat dict. autenticam ex causa.

Titulo. IX. De las mãdas que los omes fazen en sus testamentos.

MAndas fazẽ los omes en sus testamentos por sus animas,o por fazer bien a algunos cõ quien han debdo de amor,o de parentesco.E pues que en los otros titulos ante deste, fablamos delos herederos, q̃ heredan todos los bienes de aquellos q̃ los establescieren . E otrosi delos desheredamientos q̃ se fazen a derecho, o atuerto, contra aquellos que deuen heredar. Queremos aqui dezir delas mandas que dexa el testador de cosas señaladas en su testamento. E mostrar que cosa es manda.E quien.la puede fazer,E quien non. E en que manera. E de q̃ cosas. E como se puede reuocar, o desatar . E quien la puede demandar, despues que fuere fecha. E en que tiempo.E en que lugar.

¶ Ley. I. Que cosa es manda, e quien la puede fazer e quien,e en que manera.

MAnda es vna manera de donacion [b] que dexa el testador en su testamento,o en cobdicillo a alguno por amor de Dios, o de su anima,o por fazer algo aquel aquien dexa la mãda.Otra donacion fazen aque dizẽ en latin,donatio causa mortis,que quier

a ¶ *Enel titulo.* Vide in.l.quartã,& decimã.suprà titu.primo.

¶ Titulus nonus. de legatis.

¶ Lex prima.

tãto dezir,como cosa que da el testador a otro,cuydando se morir . E deste fablamos enel titulo delas donaciones. [c] E puede fazer tal manda,o tal donacion todo ome que ha poder de fazer testamento o codicilo. [d] Otrosi dezimos:que a todos aquellos puede ser dexada manda, que pueden ser establescidos por heredero, [e] e quales son los que pueden esto fazer e quales non, mostramos cumplidamente enlas leyes que fablan eneſta razon,enel titulo delos testamentos, [f] e en el titulo de los establescimientos de los herederos. [g] Pero dezimos,que maguer acaescisse que alguno ouiesse tal embargo enel tiempo que le madasse algo enel testamento,que estonce non lo pudiesse auer de derecho,si enel tiempo que muriesse [h] el testator fuesse libre de aquella razon que gelo embargaua, non deue perder la manda que le fue dexada, ante la deue auer.

¶ Ley. II. Quando muchos herederos son establescidos enel testamento,como el vno dellos puede auer la manda que le dexasse el testador,maguer non quisiesse ser heredero.

MVchos herederos de so vno dexando algun ome en su testamento, si mandasse alguno dellos señaladamente alguna cosa de mas que a los otros herederos, dezimos que este atal, maguer desamparasse la heredad del fazedor del testamento que deue auer por razon que era estable

* Legatum est quędam donatio in testamẽto vel codicillo relicta,&posset legari ei, qui potest hæres instituí.Itẽ si legatarius non fit capax tempore testamenti sufficit q̃ sit capax & liber tempore mortis testatoris.h.d.

b ¶ *De donacion.* Adde.l.legatũ ff.de lega.2. & instit.de leg.in prin. vbi etiã addit ab hære de præstanda. Quid autẽ si ipse testator ĩ vita rem legatam tradat legatario:an tũc transeat in nouam donationẽ & incipiat esse donatio ĩter viuos? Dinus voluit q̃ sic Rayne.quẽ sequitur Alberic.in.d.l. legatum tenet cõtranũ , imo q̃ adhuc retineat suã naturam legati.vide ibi per Barto.distinguentem,an soluat simpliciter vl exprimendo ex causa legati.

c ¶ *Enel titulo de las donaciones.* In.l. fina.

d ¶ *Codicillo.* Adde.l.2.ff.de lega.1.&.l.tam is.ff.de donatio.caus. mort. prohibitus ergo testari vel codicillari nõ potest legata vel fideicommissa relinquere:vnde Cardinales qui non possunt testari,nisi de licentia Papæ secũdum consuetudinem Romanæ curiæ, vt voluit Hostien.in summa.titu.de pœniten & remiss.§.cui confitendũ. versicu. cui autem debent vel episcopi de rebus ecclesiæ intuitu acquisitis,vt in.c.1 de testa.non potẽrũt legata nec fideicõmissa de talibus rebus relinquere,de qua materia,vide notabile consilium Soci.3.volu.consilio.91.& Soci.iunioris.consi.89.primo volu.

e ¶ *Por herederos.* Adde.§.legari institu.de lega.

f ¶ *Enel titulo delos testamentos.* Vide in.l.n.cum sequentibus.

g ¶ *Enel titulo delos establescimientos delos herederos.* Vi. in.l.1. &.4.&.5.

h ¶ *Muriesse.* Adde.l.si mihi,& tibi.§.regula.ff.de lega.1.&.l.seruus eius. ff.de acqr.hære. &.l.si cognatis.ff.de reb.dub.&.l.si deportati seruo. ff.de lega.3.1. respon.&.l.nõ intelligit.ff.de iur.fisci.§.1.& glo in.d.l.si cognatis.& approbatur hic opinio illorũ qui in legatis dicebant capacitatẽ spectandã in legatario tẽpore mortis vt tradit Lucas de Penna in.l.1.C.delatol.lib.10.

¶ *Lex.2.*

* Pluribus hæredibus in testamento relictis si vni eorum testator singulariter aliquid legat , & is velit hæreditatem repudiare potest , sed nihilominus legatum habebit nisi testator prohibuit legatum repudianti hæreditatem. h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *La manda.* Concord. cum. l. qui filiabus. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de lega. 1. & eod. tit. l. filio quem pater. & cum. l. miles. §. pro parte. ff. de lega. 2. & cum. l. cum responso. C. delega. & istud est vtile quando hæreditas est multum implicata, & hæres institutus vult potius prælegatum: quia lites execratur secundum Bald. & Ioan. de Imol. in. d. §. fin. hinc orta fuit decisio l. Tauri. 21. qfilius meliorat in tertio & gnto bonorum pōt acceptare melioratiōē, & repudiare hæreditatem: & habet etiā in. l. 29. de dote & aliis donationib. tūin casu. d. l. 21. detrahitur ꝓrata æs alienū siue melioratio facta fuerit in certa re siue in certa pte bonorum. & in hoc est illa. l. singularis & notanda, & bene facit. l. si quis seruum. §. fina. cū. l. sequenti. ff. de lega. 2. & certe qñ melioratio est in quota bonorum, satis ratio suadet quòd meliorat pro rata teneatur ad debita. cū bona dicantur deducto ære alieno. l. subsignatum. §. bona. ff. de verbo. signi. l. mulier bona. ff. de iur. dot, quando vero fuit melioratus in re certa. non militat ista ratio: & cum sit legatum rei particularis, legatarius non videbatur teneri ad debita argu. l. 1. C. si cert. peta. & bene confert, quòd not. Barto. in. l. fina. ff. de vsufruct. lega. versi. quæro quid si legatur. vbi dicit, quòd si legatur tertia pars bonorum mobilium & immobilium, videtur legatum certarū rerum: quia iura, & actiones non continet. & sic talis legatarius non debet grauari oneribus creditorum. vt in. §. si quis vna. inst. de fideicōmiss. hæredi. l. si hæreditatem. §. 1. ff. manda. & in donationibus donatarius non obligatur creditorib hereditariis. Sed hęres donatoris. l. cris. & l. si pater C. de donatio. & l. 2. C. de reuocā. his quæ infrau. credito. aliena. sunt quod procedit nec dum in donatione rei particularis, sed etiā in donatione tertiæ vel quintæ partis bonorum prout late consuluit Decius. consi. 237. incipit in casu proposito. & forte ratio illi decisionis fuit, quia cum omnia bona, excepta quinta parte, sint legitima filiorum, iuxta. ll. huius regni, si legatarius vel donatarius partis bonorū haberet talem partem liberam ab onere creditorum, filiis fieret præiudicium in sua legitima, ex qua deberēt soluere creditoribus: cū legitima intelligatur deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. Et ideo ne fiat præiudicium filiis in legitima legatarius vel donatarius tertiæ partis vel quintæ bonorum in effectu tenetur ad debita, quia debet prius detrahi omne ęs alienum, vt tradit Paul. de Cast. in. d. l. si quis seruum. §. fi. sicut enim reuocantur legata propter æs alienum. vt in. l. fi. §. licentia. C. de iur. delibe. sic etiā reuocātur propter debitum bonorū subsidium. l. ex facto. versi. vnde scio. ff. de hæred. instī & not. glo. in. d. l. 1. C. si cert. peta. quæ ratio ita militat, si tertium vel quintum assignetur in omnibus bonis, siue in certa re particulari. Et hæc not. pro declaratione & intellectu. d. l. Tauri & eorum, quę tradunt Docto. in locis de quibus suprà. nā vbi cessaret istud præiudicium in legitima filiorum: si donaret vel legaretur certa res, tunc nihil detraheretur de re donata, vel legata ratione æris alieni. Sed hæres teneretur, quādo hæreditas esset, soluendo nam si non esset soluendo, tunc procederet quòd habetur in. d. l. fin. §. & si præfatam. versi. licentia. C. de iur. deliber. nō ergo est dicendū, quòd. d. l. Taurina. corrigat. ll. iuris communis. & dictā Docto. prout in hoc dixit quidā ex interpretibus dictarū. ll. tauri, imo eius dispositio conformis est cum iure communi, & caue ne decipiaris, cum legeris dictum cōsilium Decii: cum vult quòd de donatione tertiæ vel quartæ partis bonorum non detrahatur æs alienum prorata: sed ꝙ totum onus spectet ad hæredem: quia hoc esset falsum, & contra tex. in dicta. l. si quis seruum. §. fina. cum. l. sequenti & contra glo. ibi communiter approbatam: quæ licet loquatur in legato, idem est dicendum in donatione, cum legatum sit donatio, suprà eodem. l. 1. & quia est eadem ratio: cum bona intelligantur deducto ære alieno. & Barto. quem ad suum propositum allegat Decius. in dicto. §. fi. non negat imo allentit, quod de tali legato deducendum sit æs alienum.

Seſcido por heredero con los otros, non se le embarga porende q̄ nō aya la māda, [a] de la coſa ſeñalada q̄ le dexo el teſtador, Fueras ende, ſi le fueſſe defendido ſeñaladamente en el teſtamento, q̄ non ouieſſe la manda, [b] ſi dexaſſe la herencia, nō queriendo ſer heredero della.

¶ Ley. III. Como el fazedor del testamento puede obligar a aquellos aquien manda algo en el que den a otri fasta en aquella quantia que les dexa.

PVede el teſtador mandar, e obligar en ſu teſtamento, o cobdicilo a aquel que eſtableſciere por ſu heredero, [c] que de o page alguna coſa a otri. E ſe miſmo mandamiento puede fazer todo ome a aquellos que han derecho de heredar lo ſuyo ſi muriere ſin teſtamento. [d] E eſtos herederos lo deuen cumplir luego, [e] que ſon apoderados de la herencia del finado. E aun dezimos que ſi el teſtador mandaſſe a alguno de aquellos, aquien el ouieſſe dexado de lo ſuyo ſeñaladamente, que de aquello que le mandaua, que dieſſe alguna coſa a otri: tenudo es de lo cumplir, [f] faſta aquella quantia, [g] que montaſſe aquello que el auia dexado por manda. E non tan ſolamente ſon obligados a cumplir eſto que diximos los ſobredichos en eſta ley: mas a vn los herederos dellos. [a] Fueras ende, ſi el teſtador deſeredaſſe ſu fijo menor de catorze años, e mayor de diez años e medio, [b] por alguna razon derecha: e eſtableſcieſſe a otro por heredero del moço, en los bienes que le vinieſſen de parte de ſu madre, en tal manera, que ſi el moço murieſſe ante que fueſſe de edad de catorze años, eſte que fueſſe eſtableſcido por heredero lo heredaſſe e mandaſſe a eſte ſatal que de los bienes que heredaſſe del moço dieſſe alguna coſa a otro, tal mandamiento como eſte, non obliga al ſubſtituto [c] nin es tenudo de lo cumplir. Ca aſſaz abonda [d] al padre de poder desheredar ſu fijo e eſtableſcer otro por heredero en lugar del, en los bienes que el fijo gano de otra parte.

¶ Ley. IIII. Como el fazedor del testamento puede obligar alos herederos de aquellos a quien manda algo en que den a otro, fasta en aquella quantia que les dexa.

SI el teſtador quando eſtableſcieſſe por ſu heredero a alguno, dixere en ſu teſtamento aſſi, quien quier que ſea heredero de mi heredero mando que de a fulano tantos marauedis, o ſi dixeſſe ruego a aquel que ha de heredar lo mio, que mande a ſu heredero que faga, o de tal coſa [e] a otro, q̄ tal manda dezimos q̄

b ¶ *Que no ouiesse la manda.* Adde. l. ſed ſi nō ff. de lega. 1. cū ll. ſequentib. quas vide.

¶ *Lex.*

* Poſſum grauare hæredem meum ex teſtamento vel ab inteſtato aliquidalia da re & etiā legatariū vſq; ad legatū valoré. ſed ſi filiū maiorem decem annorum cū dimidio exhęredo ei dato ſubſtituto pupillariter non poſſum ſubſtitutum in aliquo dando grauare. Itē hæres hæredis vel legatarii tenetur ſicut is cui ſucceſſit. hoc dicit.

c ¶ *Su heredero.* Adde. l. primam. §. ſciendum. & l. ſi ita fuerit. ff. de lega. tertio. & inſt. de lega. in prin.

d ¶ *Sin testamento.* Adde dictā. l. ſi non fuerit. & l. ſi quis. & l. confiteantur. in prin. ff. de iur. codicillo. à filio tamen prætorito, licet ſuus hæres erit, fideicommiſſum relinqui non poteſt. l. ex filio. & ibi vi. Bart. ff. de lega. tertio. l. quidam. C. de fideicommiſſ. dicebat tamen Bal. in l. prima. C. de bono. poſſe. contra tabu. in ſecunda oppo. quòd ſi teſtator grauat prætoritum ſub conditione. ſi hæreditas ad eum peruenit, quòd valet: ſecus ſi eum non putat ſucceſſurum, & tamen grauat argu. l. ſed ſi ſic. ff. de lega. 3. quod dictum videtur contra. d. l. ex filio. & idem Bal. contrarium ibi voluit, quia ex quo prætoritus nominatim eſt grauatus, non tenet legatum, neq; conſeruaret per actēn. ex cauſa. & l. fina. ſuprà titu. primo. Si tamen generaliter grauaret venientes ab inteſtato, vt puta, ſi appoſuit clauſulam codicillarē tunc prætorito ſuccedente, valeret etiam legatum. Et idem vult Angel. in dicta. l. prima.

e ¶ *Cumplir luego.* Nam hæreditatis aditio moram legati quidem petitioni facit licet ceſſioni diei non. l. hæredis. ff. quando dies lega. ced. & rei legate vere dominium tranſit ab adita hæreditate, & quæ rei legatæ accedunt. l. ſi tibi homo. §. cum ſeruus. ff. de lega. primo. & ibi vide per Bar. quid de fructibns & acceſſionibus rei legatæ ante aditam hæreditatem, & vide etiam in materia Barto. late. in. l. in fideicōmiſſaria. in prin. ff. ad Trebellia. & l. ſi quis bonorum. & ibi Bartol. Ange. & Imol. ff. de legatis primo. & Barto. & Imol. in. l. ſeruo legato. in prin. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. grege. ff. de lega. primo. & in. l. fin. §. ſed quia. C. communia de lega.

f ¶ *Tenudo es de cumplir.* Adde dictam. l. primam. §. ſciendum. ff. de legatertio. & l. ab eo. C. de fideicom.

g ¶ *Faſta aquella quantia.* Adde. l. 6. ĵ eo. nam in eo quòd excedit non tenet grauamen, vt in dicta. l. ab eo. & in. l. cum quis vxori. §. primo. ff. de dot. prælega. & l. facta. §. ſi Titius. ff. ad Trebell. quid autē de fructibus, quos habuit: an etiam in illis poſsit grauari? videtur quòd ſic vt in dicto. §. primo. & ibi vide Bar. hoc intelligentem, quando conſtaret hoc fuiſſe de mente teſtatoris, alias ſecus. vt in. l. ſed his verbis. in prin. ff. de lega. tertio. & adde. l. filius familias. §. apud Marcellum. ff. de legatis primo. & l. Iſtichus. §. titia. ff. de alimēt. & cibar. lega. & tex. Nota. vbi vide glo. fi. & ibi Paul. de Caſt. in. l. quòd de bonis. §. quòd auus. ff. ad leg. falci. & ad iſtam. l. adde etiam. l. Imperator. §. ſi centū. ff. de lega. ſecundo. vbi ponit regulam, quòd oneratus in quantitate non poteſt vltra grauari, quam ſit quantitas & eius vſuræ. & l. ſi cui. ff. de fideicommiſſ. liberta. & eodē titulo. l. generaliter. §. ſi quis alienum. vbi bonus tex. & l. ſi debitor. in prin. & in. §. in fideicommiſſaria. & in iſtis. ll. habet vna limitatio in iſta materia, vt procedat, quādo quantitas cum quantitate compenſatur. ſecus ſi cum ſpecie propia: veluti ſi pecunia accepta, rogatus ſit ſeruum proprium manumittere. vel rem propriam quanquā maioris pretii reſtituere: ſi legato pcepto, teneē & ſi plus res ſua vel ſeruꝰ valeat. vt. ĵ. eo. l. 6. & in. d. §. ſi centū. & in dictis legibus. ff. de fideicōmiſſ. liber. & idem dicēdū,

ſi legaret ſpeciem propriam animo compenſandi cum debito, quod legatario debebat: nam legato percepto, non poterit legatarius dicere quòd ſpecies ſibi legata valet minus, quàm ſit debita: & quòd ideo petit reſiduum. glo. nota. in. l. creditorem. ff. de legat. 2. notādam Rapha. Cuma. & Ioan. de Imo. dicit eam mēti tenendā. cū qua ſecundū eum tranſeūt Dinus & Bar. to. idem tamē Ioan. de Imo. ſub dubio forte dicit, quòd dict. glo. videtur contra. l. ciuitatibus. §. fi. ff. de legat. 1. cum ibi nota. Pau. de Caſtr. in. l. cū abvno ff. de lega. ſecūdo. & i. l. ſi cōpēſandi. C. de hæredib. inſtitu. diſtinguit, quòd aut teſtator legat aliquid animo compenſandi & plus non dicit, & tunc dato quòd legatarius legatum agnoſcat non tenetur compenſare, niſi pro rata valoris rei legatæ. l. penulti. §. fina. ff. de alimentis & cibar. legatis. Aut adiecit teſtator quòd nihil amplius petere poſsit: & tunc ſi agnoſcat legatum creditor nihil amplius petere poterit, dato quòd legatum minus valeat, quàm ſit debitum. & cum hoc dicto Paul. videtur tranſire Alexand. conſilio. 132. incipit viſo inſtrumento diuiſionis ſecundo volum. Cōſideradā ſunt verba, quibus debitor legat ſpeciem animo compēſandi cum quantitate: nam ſi diceret, lego pro debito, ſeu loco debiti, ſatis apparet, quòd prohibeat, ne plus petat, vide in hoc quòd tradit Salice. in. l. fi. C. de his quæ ſub mod. legat.

a ¶ *Los herederos dellos.* Dupliciter poteſt hæc litera intelligi. vel ꝙ hęres hæredis teneatur ad legata, ſicut etiam ipſe hæres, quia hæres hæreditis teſtatoris eſt hæres. l. ſi quis filium. §. fi. ff. de acquirend. hæredi. l. fina. C. de codicil. vel quòd etiam ab hærede hæredis vel legatarii poſſit legari, vel fideicommitti. l. ſi fuerit. §. primo cum. l. ſequenti. ff. de legatis tertio. & in hunc ſenſum loquutus eſt Azo. C. cod. in ſumma ad fin. prima col. cuius dicta proſequitur iſta lex.

b ¶ *Diez años e medio.* Nam ante iſtam ætatem non poſſet committere cauſam ingratitudinis, vt habetur ſuprà titulo ſeptimo. in. l. ſecunda. & not. glo. in. §. non ſolum. inſtituta de pupillari ſubſtitu.

c ¶ *Substituto.* Concordat cum. l. ab exhæredati ſubſtituto. ff. de legatis tertio. & cum. l. cum quidam. C. de lega. & aduerte, quia iſta. l. non ex primit, an hoc procedat, & ſi pater filio exhæredato aliquid legauerit, vt neque reſpectu talis legati ſubſtitutus exhæredati poſsit grauari. quòd tamen clare exprimit dict. l. cum quidam, & l. qui fundum §. qui filios. ff. ad legem falcidiam. quæ extenſio ita fuit mirabilis doctoribus ſcribentibus in dictis legibus, quòd neque ipſi neque gloſſ. ſcierunt dare rationem illius diſpoſitionis, & merito. Cum illa diſpoſitio aduerſari videtur iuribus diſponentibus, quòd quando pater filio exhæredato legat, poteſt eum grauare ratione talis legati. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupilla. & l. ab eo. C. de fideicōmiſſo. ſi ergo poteſt legare ab exhæredato, multo fortius ab eius ſubſtituto. ſi fuerit. §. primo. ff. de legatis tertio. & ſuprà in iſta. l. hoc ſatis colligitur. ex quo forte videretur dicendum, quòd cum talis extenſio careat ratione, & iſta. l. partitarum illam hic non expreſsit, ꝙ non ſit ſeruanda, in his regnis talis diſpoſitio tanquām ratione carens & non approbata iſtis. ll. partitarum, in contrarium tamen vide tur, quia iſta. l. ſumpta eſt à dictis Azo. C. de legat. in ſumma. ad fin. prima columna. nam cum tractat, a quo poſsit legari, ſubiūgit. Item ab hærede hæredis mei, & ab hærede legatarii mei. vt. ff. de legat. tertio. l. ſi fuerit. §. primo. niſi in caſu quando filium impuberem exhæredaui, & eidem ſubſtitui, item ei legatū reliqui: nam licēt exhæredatum, cui reliqui legatum, poſſum onerare: non tamen onero ſubſtitutum eius, vt infrà eodem. l. cum quidam. hæc ſunt verba Azo. & ſic iſta. l. cum poſuerit dictam regulam, quod ab hærede hæredis, vel legatarii poſſu legare, excipit iſtum caſum. & licēt nō exprimat quando datū fuit legatum exhæredato, ſatis hoc videtur includere, cum iſtum caſum ponat ꝓ fallentia regulæ, quia aliàs nō eſſet caſus fallentiæ in caſu, quo ab hærede legatarii legaretur, & cum. l. iſta nō reprobet talē diſpoſitionem iuris communis, neq; hoc dicat, videtur velle quod illud remaneat nam ſi aliud voluiſſet, expreſsiſſet: put fecit in caſu. l. nonę, titu. 14. infrà ead. parti. & limita iſtam. l. dupliciter, primo per text. in. d. l. qui fundum. §. qui filios. Secundo per text. in. l. in ratione, la primera. §. fi. ff. ad legem falcid. ſecundum Baldum, Angelum, & Alexandrum in dicta. l. cum quidam. vbi etiam Iaſon. Adducit aliam limitationem, quæ ſecundum eum fuit Ioan. Fab. in. §. non ſolum. inſtituta, de pupill. ſubſtitu. quando filius fuit exhæredatus bona mente, & ad prouiſionem filii, vt tunc poſsit legari etiam ab eius ſubſtituto in relictis ſibi quòd Ioan. Fab. non dicit, ſed Ange. de Are. hoc infert attenta ratione. d. l. cū quidam. quæ fuit in exhęredātis odium, & licēt Iaſo. ibi dubitet de hoc dicto ex eo, quia ratio iniuriæ exhæredationis non videtur bona ratio, nam cum filius exhæredatus ſit ille: qui immediate patitur iniuriam exhæredationis, ipſe eſt. à quo non deberet poſſe legari attenta iniuria exhæredationis, non ab eius ſubſtituto, qui nulla iniuria afficitur, tamen dictum Ange. videtur ſuſtentabile, ex quo. l. iſta partitarum approbare videtur dictam rationem, vt dicam in gloſſa ſequenti.

d ¶ *Abonda al padre.* In iſtis verbis, quæ hic ponuntur, videtur approbari illa ratio, ꝙ diſpoſitio. d. l. cū quidam. & d. §. qui filios. l. qui fundum. ff. ad. l. falcid. ſit in odium exhæredantis: quæ fuit opinio Azo. quam ibi ponit glo. quæ ſecundum Alex. ibi eſt magis cōis. Et certe ratio iſta applicata ad caſum huiꝰ. l. in qua nihil. exprimitur delegato facto filio exhæredato, ſatis concludit, qñ verò legatū eſt relictum non ſolū non cōcludit, imo auget difficultatē, quia ſi hoc eſt in odiū exhæredantis, à fortiori nō deberet valere fideicōmiſſum ab ipſo ex hæredato, quā ſi fieret ab eius ſubſtituto, vt dixi in glo. præcedenti.

¶ Lex. 4.

* Poſſum meum hæredē vel legatariū grauare vt hæredi ſuo quid dare vel facere mandet, ſed ſi dico, mādo quòd ſi talis fuerit hæres mei hæredis det tali tantum non valet, quia non iudicio meo eſt hæres, & quia quem non honoro, onerare non queo. h. d.

e ¶ *Lo de tal cosa.* Et dato quòd ipſe hæres rogatus à teſtatore nō roget hæredem ſuum, vt det vel faciat, debetur fideicommiſſum, vt iſta. l. vult & etiam. ff. de legatis tertio. l. ſi fuerit. §. ſi quis. & ibi not. Bald. & facit ad quæſtionem. vt ſi condens maioratum grauet ſucceſſorem, vt etiam ipſe talem reni, vel quantitatem ponat in maioratu, quòd licēt ipſe ſucceſſor non ponat haberi debeat pro appoſita: ex quo ſucceſſor habuit maioratum, vel ſaltim compelletur ipſe vel hæres eius, vt ponat. quod videtur intelligendum, iuxta ea quæ dixi ſuprà in. l. proxima. in glo. ſuper verbo, faſta aquella quantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vale. E es tenudo de la cumplir aquel que heredare los bienes del heredero del testador. Mas si en el estableſcimiento del heredero dixeſſe el testador: estableczo a tal ome por mi heredero. E ſi acaeſcieſſe que fulano, nõ brandolo seña ladamente heredare los bienes deſte mi heredero quando muriere, mando que de tal cosa, o tantos maravedis a tal ome dezimos que tal mãda non vale,[a] nin es tenudo aquel aquien nombro de la pagar. E esto es por que este a tal, non es heredero del otro por juyzio del testador, mas por auentura,[b] e porende aquel nõ es obligado de pagar tal manda. Ca ningund ome non puede obligar a otro, q̃ de alguna cosa por el, ſi non le ouiere el dado a algo[c] de lo ſuyo.

¶ Ley. V. Por que razon el heredero non es tenudo de pagar las mandas, que el Señor de la herencia ouiere dexadas.

DIximos,[d] ẽlas leyes ante desta q̃ todo heredero es tenudo de cũplir las mãdas, de aq̃l cuyos bienes hereda, quier los herede por razõ de testamẽto, o ſin testamẽto. Pero casos y a, en q̃ nõ seria assi. E esto seria como ſi algund ome que nõ fizieſſe testamento, dixeſſe assi ante testigos: a fulano,[e] que es mi pariente mas propinco, q̃ ha derecho de heredar lo mio, mãdole q̃ de tantos maravedis, a tal ome. ca ſi este atal, nõ q̃ſieſſe ſer heredero, de los bienes de aq̃l q̃ le esto mãdaua, e lo entraſſe otro q̃ fueſſe mas cercano pariẽte deſpues del,[f] nõ seria obligado este poſtrimero heredero de pagar tales mãdas: como quier que lo fuera el primero, aquié el auia nõbrado, ſi ouiere recebido la heredad. Mas ſi este[g] q̃ tomo la herencia del muerto, era en egual grado de paréteſco q̃ el otro q̃ la de secha: esto̅ce dezimos, q̃ es tenudo[h] de cũplir la mãda sobredicha, tãbien como lo fuera el otro ſi ouieſſe tomado la heredad. Otrosi dezimos,[a] que ſi algũ ome q̃ fueſſe aforrado de ſu Señor, nõ ouieſſe ſijos,[b] q̃ heredaſſen lo ſuyo, nin fizieſſe testamẽto: mas dixeſſe assi ruego a fulano q̃ fue mi Señor, q̃ ha derecho de heredar[c] lo mio, q̃ de tantos maravedis, o tal cosa a tal ome. Ca ſi acaecie ſſe q̃ este Señor atal murieſſe, en ante q̃ entraſſe la heredad del aforrado, maguer la entraſſen ſus ſijos deſpues: non son tenudos de pagar las mãdas q̃ el aforrado ouieſſe assi dexadas, como quier q̃ lo fueran, ſi ſu padre ouieſſe entrado tal herencia ante que murieſſe.

¶ Ley. VI. Si el fazedor del testamẽto dieſſe ſu ſieruo a otro, ẽ manera q̃ le aforraſſe, e le mãdaſſe q̃ dieſſe alguna cosa a otro como nões tenudo de lo fazer.

SI el fazedor del testamẽto dieſſe ſu ſieruo a otro, en tal manera q̃ lo aforraſſe luego: epor esta razon q̃ gelo daua lo quiſieſſe agraviar, rogãdole, o mãdãdole q̃ dieſſe alguna cosa a otro: dezimos,[d] q̃ nõ le puede a gravar, nin es tenudo,[e] de pagar la manda, aq̃l aquiẽ dieſſe el ſieruo en esta manera: mas ſi gelo diere, diziendo assi: que le daua el ſieruo ſo tal condiciõ, que ſe ſeruieſſe del, e le fizieſſe libre faſta algũd tiẽpo[f] o dia cierto, estõce bien lo podria rogar q̃ dieſſe alguna cosa a otro: e aquel q̃ recibieſſe el ſieruo en esta manera: tenudo es de pagar tal manda como esta, faſta aquella quantia[g] que montare la ganancia quel vino por razon del ſieruo, o del ſeruicio que recibio del, deſde el dia que lo recibio, faſta el dia que lo aforro. Otrosi dezimos, que ſi el Señor franqueaſſe por ſi ſu ſieruo, e non le dieſſe ninguna cosa de ſus bienes, que por razon del aforramiento,[h] non lo puede agraviar mandando le que de alguna cosa a otro en razon de manda. E aun dezimos, que ſi algund ome rogaſſe a otro, q̃ aforraſſe ſu ſieruo dexando le en ſu testamẽto alguna cosa de lo ſuyo, porque lo fizieſſe, ſi deſpues desto recibieſſe el Señor del ſieruo, aquello que le auia mandado, maguer el ſieruo valieſſe mucho mas que aquello que auia recebido tenudo es de aforrarlo:[i] porque ſemeja,[k] que pues que lo recibio q̃ ſe tuuo por pagado dello. Pero ſi tal ſieruo fueſſe ageno,[l] e valieſſe, mas que aquello que le dieron, de guiſa que el Señor non lo quiſieſſe dar por tanto: eſtonce aquel a quié rogaron que lo aforraſſe, non es tenudo de dar por el: mas de aquello q̃ recibio. E ſi por este precio non lo puede auer de uelo guardar e trabajarſe[m] toda via, delo auer por aq̃l precio, ſi pudiere: ca talescosas son q̃ nõ puede ome acabar ẽ vn dia q̃ las acaba en otro. Mas ſi algũd teſtador dexaſſe maravedis ciertos ẽ ſu testamẽto a algund ome, e mandaſſe a aquel aquiẽ los dexo, que dieſſe a otro mas de aquello que el le auia dexado, dezimos q̃ este atal nõ es tenudo de pagar ninguna cosa, de mas de aquella quantia que recibio, maguer ouieſſe recebido[n] aquello que el teſtador le mando.

¶ Ley. VII. Como el heredero deue caber el ruego del teſtador, mandandole dar a otro faſta en aquella quantia que recibio del.

POſſum rogare illum, quem cum filio meo inſtitui hæredem, vt filium meum cum ſuis inſtituat & tenetur quatenus ei accedit cum fructibus inde perceptis. Item legatarius certæ rei: rogatus eam alii reſtituere, tenetur ſi eam habet: alias ad eedendum actionem tenetur ſubſtituto: & ſi pluſquam res illa ei relinquitur, & habeat, & ſua culpa res reſtituenda perditur vel negligentia in petendo imputetur tenebitur ſubſtituto, ſed ſi aliud ei legatum non fuit, non tenetur niſi de dolo. hoc dicit

a ¶ *No vale.* Adde. l. ſed & ſi fic. ff. de lega. 2. & ſic habes, quòd nominatim à persona non honorata, non poteſt relinqui fideicommiſſum: licet poſtea à caſu fortunæ ille ſuccedat præter iudicium teſtatoris. ex quo infert Bal. in. d. l. ſed & ſi fic. quam legit ſub. l. ſi fuerit. §. ſi qs. quod ſi teſtator dicat inſtituo filium meum hæredem. & ſi deceſſerit cum filia hærede, rogo quòd illa filia detcẽtũ. quòd nõ tenet iſtud fideicommiſſum. debet ergo ſecundum eum verba grauaminis dirigere in ipſum filium inſtitutũ hoc modo. ſi deceſſerit cũ filia hærede, rogo ipſum filium inſtitutũ, quòd det cẽtum. quòd dicit multum eſſe aduertendũ in forma grauaminis. quod dictum vel eſt corruptum in meo libro, vel non videt eſſe verum. nam ex quo ego poſſum legare, & fideicommittere abhęredę hæredis mei, vt ſuprà. l. proxima. & in dicta. l. ſi fuerit. §. 1. talis filia hæres potuit ſic grauari. quãdo vero non adiiceretur, cum filia hærede: ſed tantum, cum filia, tũc procedere poſſet dictum Bald. & in materia maioriæ multum debet attendi ad formam grauaminis, & fideicommiſſi iuxta ea quæ not. Bart. in dicta. l. ſed & ſi ſic. & in. l. centurio. col. 12. verſi. quęro vlteri⁹. ff. de vulg. & pupil. & quia eſt dubia illa deciſio Barto. vide late per Alexã. cõſi. 105. primo vol. & conſi. 85. ſecũdi volu. & Corne. cõſi. 84. verſ. & licet Bar. & 3. volu. conſi. 24. & decium. con. 27. dicentẽ, quòd in illo punẽto communis opinio eſt contra Bart. & idem dicit. cõſi. 421. Paulus tamen in conſi. 3. primo volu. conſuluit ſecundum illam doctrinam Bart. Et Alexan. licet ſe fundet ex aliis etiã mediis. cõſi. 64. quinto volu. vbi refert Rapha. dicentem opinionem Bar. eſſe cõmunem. ſunt etiam conſideranda verba fideicommiſſi, an grauamẽ videlicet ſit ſcriptum in rem, & ſic hæreditas ſit grauata vel ne: nam tale grauamen in rem ſcriptum afficit rem ad quencunq; vadat: vt in eleganti quæſtione tradit Bald. in. l. precibus. col. pen. verſi. extra quæritur. C. de impube. & aliis ſubſti. & benefacit. l. plane. la. 2. §. qui rogatus. in. ſi. ff. de lega. primo. quod quãdo ab initio fideicommiſſum eſt vtile: quia eſt impoſitũ ei, cui potuit imponi: licet alii acquirat hæreditas facto illius, cui erat impoſitum: non ideo expirat oneris impoſitio. argu. l. à patre. ff. de lega. tertio. & l. ſi alien⁹. ff. de legat. ſecundo. & not. Alberic. poſt Din. in dicta. l. ſed & ſi fic. & aduerte q̃ quando aliquid eſt relictum alicui ad certum tempus: & poſt illud tempus alii, videtur grauari primus legatarius: licet verba grauaminis ad eum non referantur. l. codicillis. in prin. & ibi Barto. ff. de vſufruct. lega.

b ¶ *Por auentura.* Sic & aliàs. not. glo. quòd non proficit fieri fato. in. l. a. ff. de condit. & demoſtra. & tradit glo. in capitulo remittũtur. §. hinc notandum. ſuper parte non niſi. 23. quæſtio. 5. & ignoranter præſentans bannitũ non gaudet præmio ſtatuti. l. ſi is qui verſi. quod ſi ſeruus, & ibi Barto. ff. de acquir. rer. domi. & in. l. genero. ff. de his qui notant. infa. & per Bald. in. l. ſi quis hæredem. C. de inſtitu. & ſubſtitu. videtamen in hoc, quod de interficiente exbannitum, etiam ſi ignoret bannum. notat Barto. per tex. ibi. in. l. inter omnes. §. recte. verſi. vltimo hunc. §. allego. ff. de furt. & adde de eo, qui in veritate eſt iudex delegatus: ſed ipſe non ſcit, an teneat ſententia. Bar. in. l. multum. ff. de condit. & demonſt. & Nicho. de Neapo. in. l. quæro. ff. de eo q pro tuto. & de. pceſſu contumaciæ punitiuo, an valeat, quando iudici non conſtitit de contumacia: Barto. tenet quòd nõ, quia ignorat fundamentum ſui proceſſus. vide per eum. in dicta. l. multũ intereſt. & in. l. ſi finita. §. Iulian⁹. ff. de dãno infect. per Abb. in capitul. quoniam cõtra falſam. co. 6. de proba. & an in cõtractibus oporteat conditionem poteſtatiuam impleri ex p̃poſito? vi. Bal. quòd non in. l. cum filiusfa milias. in. §. in hac. in princ. ff. de verborũ obligationib.

c ¶ *El dado alg.* vide ſupra in l. proxima.

¶ *Lex. 5.*

* Si quis ab inteſtato moriturus dicat coram teſtib⁹ q̃ Titius qui eſt ei ab inteſtato ſucceſſur⁹ det. p. c. aureos: ſi ille non lit eſſe hæres alius vlterioris gradus ſuccedens nõ tenetur ſoluere fec⁹ ſi ſit eiuſdem gradus. idem dicendum eſt de liberto. hoc dicit.

d ¶ *Diximos.* Proſequitur dicta Azo. C. eod. in ſumma. col. ſecũda. verſi. licet autem dixerim.

e ¶ *Fulano.* Hic ponitur caſus. l. i. §. fi. ff. de lega. 3.

f ¶ *Deſpues del.* Ideſt qui erat in gradu ſequẽti. Et ſic collige. prout not. glo. in. l. ſi Titio & meuio. §. Iulianus. & ibi not. Bald. ff. de lega. 2. q̃ abinteſtato ille demum videtur venire ex tacita voluntate defuncti, qui eſt proximior tempore mortis: nõ ille qui eſt vlterior in gradu. Adde tũ ſecundũ Bal. q̃d notat in. l. i. §. vel maxime. ff. de colla. bono.

g ¶ *Mas ſi eſſe.* Hic ponitur caſus. l. ſi Titio & Meuio. §. Iulian⁹. ff. de legat. ſecundo. & approbatur hic ſecunda poſitio. glo. quæ fuit Azo. quam etiam tenuit Dinus. & Alberic. ibi.

h ¶ *Tenudo.* Videbatur dicendum contrarium, ex quo legatum nominatim fuit relictũ nomine ꝓprio ab eo, qui repudiauit: vnde portio hæreditatis eius ſine onere tranſire debebat ad cohæredes abinteſtato, vt in. l. Celſus. §. q̃d alicui⁹. ff. de lega. 2. & ita tenet Bar. in. d. §. Iulianus. & etiã Ioan. de Imol. & eſt cõis opinio, prout atteſtatur ibi Paul. de Caſt. & idem Paul. in. l. licet Imperator. ff. de lega. 1. vnde dicendũ eſt, q̃ iſta. l. ſit expreſſa cõtra illam cõmunẽ opinionẽ: & q̃ approbet hic opinio Azo. de qua p glo. in. d. §. q̃ alicuius, ſcilicet q̃ ille. §. corrigatur: ſi intelligat in hæreditate caduca vel quaſi caduca. ꝓ reſcripti Seueri, de quo ſit mẽtio in. l. ſi Titio & Mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. ſecundo. & in. l. non iuſtam. C. ad Trebell. quam opinionem Azo. tenet Paul. de Caſt. in. d. l. licet Imperator. & in. d. §. q̃ alicui⁹. & & ſic attenta diſpoſitione huius. l. eſt dicẽdũ, q̃ q̃n aliquis eſt inſtitutus vel nominat⁹ de his, q̃ ſuccedũt abinteſtato: & ſi legata noiatim, & ꝓprio noie fuerint relicta à tali hærede inſtituto, vel abinteſtato ſuccedenti: licet de rigore verborũ nõ debeanẽ à ſubſtituto vel alio ſuccedente abinteſtato, & ſi ſit in pari gradu cũ eo, à quo eſt legatũ, vt in. d. §. q̃ alicuius: tñ ex reſcripto dicti Imperatoris, qui fuit interpretatus contrarium de æquitate, & ex cõiecturata mente defuncti debent, vt in. d. §. Iulianus. quã æquitatẽ amplectit iſta. l. partitarti. & iſtã opinionẽ, vt dixi, vt ꝓcedat etiam de iure cõmuni, late cõprobat Paul. in. d. l. licet Imperator. vbi etiã aliter reſpondet ad. d. §. quòd alicuius, vt procedat quando legata non habuerunt originem in perſona nominatim grauati: quia non erat in rerum natura tempore

k ¶ *Porque ſemeja.* Adde. l. imperator. §. ſi cẽtũ. ff. de legat. 2. & in. l. ſed ſi non ſeruus. ff. ad leg. falci. & dixi. §. eo. in. l. 4. & facit hoc ſecundũ Bal. in dict. l. imperator. §. ſi centũ. q̃ dãnatus in teſtamento vendere rem nõ poſſit intẽtare remediũ. l. 2. C. de reſcindẽ. venditio. quod lmo. ibi intelligit, & limitat: quãdo eſſet à teſtatore deſignatũ preciũ certũ. vide ibi p cũ.

¶ *Agens.* adde l. ſi cui. & l. generaliter. §. liquis alienũ. ff. de fideicõmiſ. liberta.

l ¶ *Trabajarſe.* Adde. l. debeti. C. de fideicõmiſſ. liber. vbi ponitur ẽt iſta ratio. quã hic ponit iſta l. q̃ poteſt induci, vt grauatus per fideicõmiſſum, vt emat talem rẽ & ponat eam in maioria, q̃ licet dominus rei habeo requiſitus vt vẽdat, nolit vendere: & ita reſpondeat, q̃ propter hoc non liberatur grauat⁹ ſed teneafacere grauamẽ ſi in poſterũ res talis poſsit haberi, vt ponatur in maioria. vide ẽt per Bald. in. d. l. deberi, vbi hoc ducit ad alia, q̃ ſunt notanda, neq; obſtabit. l. pater filiũ. §. tuſculanus. ff. de leg. 3. qa ibi defuit ſpes poſsibilitatis adimplẽdi iuſſa defuncti, ꝓpter diſſolutionẽ collegii.

m ¶ *Trabajarse.* Adde. l. ſi quis ab hoſte. ff. de captiuis. & poſtliminio. & l. ſi ſeruus. §. ſi ſeruus. ff. de furtis. & l. ſi ſeruus. §. ſi ſeruus. ff. de furtis. & l. ſi ſeruus. §. ſi ſeruus. ff. de furtis.

n ¶ *Maguer ouieſſe recebido.* Nota hæc verba, & adde quæ habentur. §. eo. d. 3. an autẽ poſſet deducere ſumptus, quos fecit in conſequendo legatũ? videtur q̃ ſic. argu. l. ſi legatarius. ff. de legat. 3. an autem filia poſit grauari in dote recepta, vt eam reſtituat. vid. l. fi. §. fideicommiſſit. abas incipit fi. liæ. ff. de legat. 2. Et quod ibi dicit Bart. & Bald. an. l. cum virum. C. de fideicommiſ.

¶ *Lex. 7.*

* Poſſum rogare illum, quem cum filio meo inſtitui hæredem, vt filium meum cum ſuis inſtituat & tenetur quatenus ei accedit cum fructibus inde perceptis. Item legatarius certæ rei: rogatus eam alii reſtituere, tenetur ſi eam habet: alias ad cedendum actionem tenetur ſubſtituto: & ſi pluſquam res illa ei relinquitur, & habeat, & ſua culpa res reſtituenda perditur vel negligentia in petendo imputetur tenebitur ſubſtituto, ſed ſi aliud ei legatum non fuit, non tenetur niſi de dolo. hoc dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Que establezcas.* Potest enim quis grauari, vt aliquem hæredem instituat: vt hic & in l. imperator. §. cum quidam. ff. delega. 2. de quo. l. ista sumpta est.

b ¶ *Dezimos.* Concord. cum l. imperator. in princ. delega. 2. & cum. l. si legatarius. ff. delega. 3.

c ¶ *Por su culpa.* Concord. cũ l. si seruus legat⁹. §. cũ qd. ff. delega. 1. & intellige de culpa leui, qa est ad similitudinẽ contractus: vt ibi habetur. & tenet ibi Albericus habes ergo. hic. & in. d. §. cũ qd. de qua culpa teneaf legatarius fideicommissario: de qua au tẽ teneaf hæres legatarijs & fideicõmissarijs, dic vt in. l. cũ res. §. culpa. ff. eod. de qua vero teneatur executor legatarijs, vide per Bal. in. d. §. cũ qd. vbi cõcludit, q si erat mixtus executor, vt quia alioqd commodũ sibi remanebat ex testamento, tũc teneaf etiam de leui culpa: si autẽ fit merus executor, vt quia nullum commodum habebat ex testamẽto, & q tunc solũ teneatur de dolo & lata culpa: per illum tex. iuncta. l. q nerua. ff. de posit. & facit ista. l. vt possessor maioricatus teneatur ipse & eius hęredes ad restitutionẽ damnorũ, quæ culpa sua euenerũt in reb⁹ maioriæ. Sic etiã prælatus tenetur refarcire ecclesię omne damnũ qđ contigit propter eius negligentiã. glo. in auctẽ. idẽ deneſtorianis. C. de hęretic. Et not. Ioan. de plat. per tex. ibi in. l. vnica. C. de colo. illirici. lib. n. in fi. Adde etiã de prælato, dimittẽte per negligentiã rẽ ecclesiæ præscribi. gl. in. c. placuit. el segũdo. 16. q. 3. & Abb. in. c. ex præsentiũ. de pigno. in. 3. nota bi. & in. c. 2. de dona. & in. c. 1. col. 3. de in integ. restitu. & per Francis. Balb. in tractatu prescriptio. charta. 43. col. 2. & dicebat glo. in. c. sæpe fit. 12. q. 2. clericũ posse priuari ecclesia, si negligit agros vel alias vtilitates ecclesiæ. An autẽ cõpensetur tale damnũ illat⁹ in reb⁹ maiorię, vel ecclesię cũ lucro siue melioramẽtis in aliare factis? vide quæ notãtur in. l. si negotia. ff. de negot. gest.

d ¶ *Engaño.* Vel lata culpa, quia est ad similitudinẽ contractuũ bonæ fidei, vt in. d. §. cum quid. & l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda.

¶ *Lex.* 8.

* ¶ Seruo hæredis non potest purè legari, sed ad diem, vel sub conditione sic: & si liber fuerit cũ cesserit dies legati, habebit illud: sed si seruo instituto eius domino quid legetur: & ante additionẽ efficiatur liber, habebit dominus legatũ, & seruus hæreditatem. hoc dicit.

e ¶ *Al sieruo del heredero.* Idem dic si legetur seruo testatoris, vt in. l. seruis. C. delega. & idẽ dicendũ in monacho & monasterio, vel econtra: sicut hic dicitur de seruo & hærede Io. Fab. in. §. ã seruo. in fi. inst. & ad alimẽta vale at relictum ꝓprio seruo? vide. l. seruos. & ibi Bart. ff. de aliment. & cibar. lega. & an à patre pos fit legari filio? vide in. l. filiꝰ ff. de aur. & arg. lega. & in l. vbi pure. in princip. ff. ad trebell. & in. l. cum filio. vbi per Bart. ff. de lega. 1. vbi Bar. vult q si pater ad quem pertinuit hæreditas, mediante filio, grauetur restituere hæreditatẽ filio, q censet rogatus restituere post mortem patris nõ ante Allegat. l. epistolã. 9. ff. ad trebellia. vbi etiam Paul. de Castr. refert. hoc dictũ Bart. licet si pater esset institutus & grauatus restituere, videretur grauatus pure. Et sic non valeret de iure digestorum. per §. an seruo. instituta. de leg. de quo ista. l. sumpta est, nisi apposuerit verba, per q̃ volueri t differre in tempus, quo esset effectus sui iuris. de iure vero nouo tanquam aduentitia quo ad proprietatem filio quærerentur, & sic valeret gratiam, vt etiã vult Ioan. Fab. in. d. §. an seruo.

f ¶ *Mas si el sieruo.* Ratione diuersitatis inter istum & primum casum ponit tex. in dicto. §. an seruo: quia in casu isto hæreditas delata seruo est separata à legato mihi facto, qđ non est quãdo seruo meo est legatum à me instituto: quia legatum non separatur ab hæreditate. Et ibi declarat Angel. scilicet q quando dominus est hæres institutus & legatum eius seruo, hæreditas & legatum pendent à sola voluntate domini: quando vero institutus est seruus, tunc non pendet à sola voluntate domini: quia etiam concurrere debet voluntas serui in adeundo vt in. l. cum proponas. C. de hæredi. instit. ¶ *Lex.* 9.

* Si legatur Titio, & sunt duo Titij: nec de quo sensit testator apparet, nõ valet legatũ propter incertitudinẽ: sed vbi de persona cõstat, error nominis vel pronominis non nocet. hoc dicit.

g ¶ *Dos amigos.* Concor. cum. l. si quis seruum. §. si inter. ff. de legat. 2. & cũ. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & exponit Alberic. in. d. §. si inter. quãdo erant amici testatoris pari amicitia bonus tex. licet ipse non alleget in. d. l. si fuerit. vbi expresse not. Socinus q debeſ maiori amicitia cõiunctos: licet postea arguit in contrariũ. q. d. §. si inter. indistincte loquatur, & nõ bene se firmat: secus vero si vnus nõ est amicꝰ, alter sic: se el vno nome assí como el otro, e dixesse assi: mãdo a fulano mio amigo tantos maruedis, o tal cosa, e non dixesse el sobre nome de aq̃l a quiẽ lo mandaua. Ca pues que nõ se puede saber[a] ciertamẽte, qual de aq̃llos sus amigos quisiera el testador, q̃ ouiesse aq̃lla mãda: porẽde non vale, nin es el heredero tenudo[b] de la cũplir. Pero si fuesse cierta la persona de aq̃l a quiẽ fuesse mãdada, maguer errasse[c] el testador en el nome, e en el sobre nome de aq̃l a quiẽ la fiziesse, non empesce tal yerro, nin se embarga porẽde la manda.

¶ *Ley. X, En quales cosas pueden ser fechas las demandas.*

DE las personas[d] q̃ pueden fazer mãdas, diximos en las leyes ante desta: e otrosi de los q̃ las recibẽ. E tal manda como esta, es llamada en latin delegatis primo. E agora queremos mostrar, de quales cosas puedẽ ser fechas las mãdas, a que dizẽ en latin otrosi, de legatis secũdo. E dezimos, q̃ el testador puede fazer mãdas, tã bien de las cosas suyas como de las de aq̃l q̃ establesce[e] por su heredero. E porẽde tenudo es el heredero de dar e de pagar las cosas q̃ assi dexasse o mandasse aq̃l q̃ lo establescio, quier seã suyas del heredero quier del testador, Otrosi dezimos, q̃ si el fazedor del testamẽto mãdasse cosa agena a otri, sabiendo q̃ nõ era suya, nin de su heredero, tenudo es el heredero de la comprar[f], e de dar la a quien fue mandada, Mas si el testador a la fazon que la mando, cuydasse que era suya, e fuesse agena: estõce el heredero non es tenudo de la comprar, nin de darle la estimacio

a ¶ *Que no se puede saber.* Facit ad quæstionẽ de partu gemino, de qua tetigi in. l. 2. titu. 15. 2. partita. de incertitudine vero circa res, vide glos. & doctos in. d. §. si inter.

b ¶ *Ni es el heredero tenudo.* Posset tamen ipse si vellet eligere cui soluat, vt probat tex. cũ glo. in. d. §. si inter. Et si ita solueret hæres, legatari⁹ posideret titu. pro legato, & non titulo pro donato, vt ibi declarat Bart. q̃d optime cõfert ad quæstionẽ in materia maiorię, vt si aliqua incertitudo oriatur ex verbis institutionis maiorię, quis sit vocatus à cõstituente. & de cõmuni assensu illorũ qui prętendũt ius ad bona maiorię, declaretur quis eorũ succedat. q̃ videtur succedere titu. maioriæ, & cũ vinculis & grauaminibus in institutione maiorię expressis, & nõ titu. prodonato: tene menti. & vt hic vides appobat gl. d. §. si inter. cum glo. expositio dictũ verbũ debet, idest, potest & est magis cõmunis expositio licet Bal. ibi q̃ necesse habeat hęres alterũ eligere, seu alteri gratificari: quia cõuictus est q̃ probationes. Cuius dictum Ioan. de Imol. ibi dicit forte esse verius, quia probatio est facta cũ hęrede, nõ autẽ est facta per vnũ legatariũ cum alio: & res inter alios acta aliis nõ nocet. l. 1. & 2. C. quib. res iudica. nõ noc. poteris tamen ex dicto Imol. esse cautus, vt cũ hæres super solutione talis legati vocetur in ius per vnũ ex istis legatarijs, q̃ faciat alium legatarium cõuocari, & amborũ processus cumulari, vt sic probationes fiant tam cũ hęrede, quã cũ legatario. Quid aũt si alter ex amicis petijt, alter nõ, vel repudiauit? vide per Bar. in. d. §. si inter. & si q̃s opponat contra hoc q̃ in ista. l. habes de. c. duobus. de rescript. lib. 6. vbi habes q̃ sũt duo impetrãtes in eadẽ ecclesia, in omnib⁹ pares, & eandẽ dignitã habẽtes, q̃ capitulũ debeat, & teneatur alterũ eligere. solue vt per Pau. de cast. in. d. §. si inter. q̃ ibi quilibet eorũ habebat voluntatẽ pacta: hic vero nõ quilibet habebat voluntatem testatoris, sed vnus tãtum, de quo erat incertitudo.

c ¶ *Maguer errasse.* Cõcord. cũ. §. si quis in nomine. inst. de lega.

* ¶ Si testator rẽ alienã quã legat scit esse alienã tenetur hæres eã emere, & legatario de scientia testatoris probanti dare: & si nõ potest eam habere, soluat iuxta æstimationẽ arbitrio duorũ virorũ. Si aut vxor ivel consanguineo relinquat legatum. hoc dicit.

d ¶ *De las personas.* Prosequitur nota. per Azo. C. eo. in summa. colu. 3. versic. hucusq; satis de personis.

e ¶ *De aquel que establesce.* Concord. cũ. §. nõ solũ. inst. de leg. & l. vnũ ex familia. §. si rẽ tuã. ff. de leg. 2. vbi habeſ q̃ hoc ꝓcedit, etiã si testator leget rẽ hæredis, vt suã scienter vel ignoranter: & etiã si testator in tali re hęredis ius aliq̃d vel partẽ habeat: nã & quoad totã rẽ valet legatũ. l. cũ filiꝰ. §. dñs. ff. de leg. 2. vbi Bar. & doct. qđ plane ꝓcedit vbi testator simpliciter legaret rẽ hæredis: secus si diceret rẽ talẽ meã lego, secundũ Ioa. de Imol. in. d. §. si rẽ. & Bar. & Iason. in. l. serui electionẽ. §. fi. ff. de lega. 1. nõ tũ rei hęredis legatę ipso iure transiret dñm, sicut quãdo legaf res ꝓpria vt not. gl. in. l. papinianꝰ. ff. de seruit. re, ꝓbata glo. quæ voluit cõtrariũ in. l. 2. C. cõmunia. de lega. quæ cõmuniter reprobaf p. l. si qs. inquilinos. §. cũ seruũ. ff. de leg. 1. an aũt testator possit obligare rẽ hęredis? varię fuerũt opiniones de quib⁹ per Alexan. in. l. si hæredis seruus. colu. 2. ff. de lega. 1. vbi Alex. dicit cõclusiue, q̃ aut defunctꝰ noĩe hęredis, obligauit bona hęredis: & tũc ꝓcedat opinio, q̃ possit obligare: quæ fuit opinio Petri, & Ang. in. l. asiduis. C. q potior. in pigno. habeã. & Bal. & Ang. in. d. l. si hęredis. aut nõ obligauit noĩe hęredis: & tunc ꝓcedat opinio cõtraria, quę fuit Cyni. & Sali. in. d. l. asiduis. p tex. in. l. si titio. ff. de pig. & p. l. rẽ alienã. 2. respõ. ff. de pignora. actio. idẽ tamẽ Alex. cõsil. 173. vol. 2. incipit viso themate. Quod etiã est repetitũ. 3. vol. consil. 91. indistinctẽ tenet testatorem posse obligare rẽ hęredis: & q̃ hęres adeũdo hęreditatẽ testatoris, vt dictã obligationẽ approbasse. l. cũ à matre. C. de rei vẽdi. l. si creditorib⁹. C. de seruo. pign. dat. manu. & pignꝰ solo cõsensu & absq; traditiõe cõstituit. l. i. ff. de pignora. actiõ. l. 3. ff. in quib. caus. pign. tacite cõtrahi. Põt & testator ꝓhibere alienationẽ rei hęredis, sicut ꝓprię, vt ꝓbat in. l. si qs ita fit legatꝰ. §. 1. ff. de manumiss. testa. quẽ tex. ad hoc allegat Pau. de cast. in d. §. si rẽ tuã. Et facit vt testator posit grauare hęredẽ: vt rẽ ponat in maioricatu facto p testatorẽ vel ab alio, à quo testator habuit: & ꝓhibere eius rei alienationẽ, sicut si esset propria facit. l. vxorẽ in prin. ff. de lega. 3. facit etiã ista. l. vt habens à rege licentiã faciendi maioricatum sub vinculis & grauaminibus sibi placitis posit maioriam etiam facere de rebus hæredis, quod bene nota.

f ¶ *De la comprar.* Concord. cũ. §. non solũ. inst. de lega. & C. eo. l. cum alienam. & ff. de lega. 3. l. nõ dubiũ. §. fi. & l. in meuius. §. fundo. ff. de lega. 2. vbi habetur, quãdo vsus fructus fundi legati erat alienꝰ. An aũ tẽ dispositio istarũ. ll. procedat de iure canonico? docto. late insistũt in. d. l. cũ alienam. & in. c. filius noster. de testa. propter varios intellectus illius. c. & videſ q̃ prædicta dispositio procedat in vtroq; foro, vt in. cap. si episcopus. 12. q. 5. & q̃. d. c. filius. procedat in suo casu speciali, in quo loquitur, videlicet quãdo res aliena est legata ecclesiæ in pretiũ sepulturę, prout tex. ille cantare videſ, q̃ vẽ quodãmodo exerabile iuxta tex. in. c. abolẽdę. de sepultu. & ideo papa. ibi noluit ta le legatũ rei alienæ admittere. etiã quoad æstimationem ne locus sacer vel religiosus ad sepulcrum vendi videretur. Et licet non ita dilucide: istũ intellectũ voluit tenere Ang. in. d. l. cũ alienã. vult etiã, licet non ita clare, Didacus à Couarruuias in relectio sua. d. c. filius noster. ad fi. dicẽs ita colligi plecta epistola beati Grego, de qua illa decretalis sũpta est. & q̃ ad hoc ipse animaduertit, & certe Ang. vt credo iã animaduerterat in. d. l. cũ alienã. Cõtra istũ intellectũ tã facit q̃ relinquere aliquid ecclesię etiã gratia sepulturę, nõ est prohibitũ, vt probat tex in. d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc ꝓhibetur aliquo iure: ex quo nõ interuenit vẽditio sepulturę ex cõuentione, sed liberaliter testator elargitur. vnde nulla. l. diuina. neq; canonica hoc vetat: papa tamen ibi mouetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non possit: ꝓterea si locus sepulturæ, de quo in. d. c. erat sacer seu religiosus, etiam per. ll. fęculi non potest vendi: quia non est in commertio. l. in tantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.sacræ.ff.de rer. diuisi.l.13.ĩ.eo.& sic papa,ibi non potuit exhoc moueri contra leges ciuiles exercendo venditionẽ loci ad sepulchrum: cum etiam ipsæ.ll.hoc exercentur.vnde pro nunc magis placet intellectus.Bal. quẽ dat ad illũ tex.in repetitione.l.1.col.14. verſ.ităpono tertiũ casũ.C.de sacro sã.eccle.ſ.q.licet attẽto iure ciuili,legatũ factũ ecclesiæ dicaſ factũ coniunctępersonę.& sic etiã si ignorando rẽ esse alienã, fiat à testatore debeatur, vt in d.l.cũ alienã. Hoctamẽ nõ ꝓcedat de iure canonico, ex eo q deus istas præsumptiones,& improprietates q aliàs esset relictus[5],& si sciret rẽ alienã,nõ curat,ne eaſ per istas simulationes.& istũ dicit esse casũ illius.c. q secundũ eum canonistę simplices nõ intelligunt.& licet Abb.in.d.c.filius.in.ſ.lectura.reprobet istũ intellectũ motus ex quibusdã leuibus fundamẽtis, mihi satis placet nã in primis iste intellectꝰ nõ diuinat, licet enim ibi nõ fiat mẽtio de ignorãtia in dubio, illa præsumit,& nõ scientia.l. verius. ff. de proba.imò, vt in ista.l.habetur legatarius tenet probare scientiã. & sic de iure ignorãtia præsumit.Itẽ nihil repugnat,q etiã iura ciuilia intelligãtur etiã de cõiunctione ſpirituali,quæ maior &fauorabilior est quã carnalis,vt in.c.inter corporalia.de translatio. episco.vel electꝰ.& quia etiã si testator ignorãter leget rẽ alienã nõ coniuncto,si tamẽ diligit eũ.vt proximũ seu coniunctum,tenet legatum. vt dixit Guillel.de Cug.in.d.l.cũ alienã.& sequit ibi Alex.procedit etiã,quãdo legatũ fit ad pias causas,seu pro anima:vt late tradit Alex. in.d.l. cũ alienã.col.2. Itẽ licet nõ reperiaſ expressum de iure ciuili, q debeatur extimatio,quãdo legatur res aliena ecclesiæ à testatore ignorãte rẽ esse alienã,satis hoc cõstat:cũ expresserit in cõiunctis,& cũ expsse rit quãdo legaſ pro libertate.& placet iste intellectus,quãdo hæres à quo fieret,ecclesiæ legatum rei aliene,erranter esset filius, & non ita diues, prout fuit in casu.d.ca.filius noster.argu.c.fi. 17.q.vlti. quia noluit papa tale lucrũ cũ damno filiorũ extorquere: licet de rigore iuris ciuilis poterat.& sic q cũ isto tẽperamẽto procedat intellectus Bal.tu qui maius ocium habueris labora,si posſis aliũ meliorẽ intellectũ inuenire ad illud. c.erga quod ita docto. illustres insudarunt, neq; obliuiscaris vnũ intellectũ,ex ibi traditis per docto. quem etiã tenet Archi. in.c.vna sola.33.q. 5. secundũ quẽ poteris inferre, q si legaretur res alicuius maiorię non debeatur æstimatio, vide. l. si quis inquilinos.in princip. ff. de lega. 1. & cogita circa prædicta si posſet dici, quòd aut res est prohibita alienari,ex facultate principis,& nõ debeatur estimatio.l.apud Iulianũ.§.cõstat.&ibi gl.Bar.& docto. ff.de leg.1.si vero maioria esset facta sine facultate,in casu quo posset fieri,& tũc si legatũ factũ fuit, sciẽter debeaſ estimatio. vt not. glos.& Bar.in.l.vnũ ex familia.§.si fundũ.ff.de lega.2. ibi vi.Pau. de castẽ.in casu in quo nõ debet estimatio si legaret rẽ maiorię, vel talẽ rẽ aliã,quæ nõ esset maiorię,teneret legatũ p tex.in.l.fi.§.fi. ff. qui & à quibus. glo.notabilis.in.c.multorũ.16.q.2.in verbo aut certè.&.l.nõ vtiq;.in prin.ff.de eo qđ cer.loco.& ad quæstionẽ prædictã,qđ legata re maiorię sciẽter debeatur estimatio.vi.Ioan.Fabri.in.§. nõ solũ. in fi.insti.de lega.loquentẽ in re feudali,& ibi vi.ad intellectũ.d.c. filꝰ. in.2.col.ibi in hoc põt dici. Sed pone q testator p viã legati reliquit possessori maiorię aliquã rẽ,& grauauit eũ vt præstaret alteri aliquã rẽ maiorię, & q aliàs si nõ præstet pereat legatũ: an teneat tale grauamẽ videtur q nõ cũ hoc sit impossibile,& ipse incideret in pœnã ſtate dispositione maiorię,q nõ possit permutari.tu dic q ſaltẽ debetur æstimatio,secundũ Bal.in.l.apud Iulianũ. §. cõstat.ff. de lega. 1.vbi & Ioan.de Imol.dicẽtes,q licet grauamẽ sit de impossibili debet impleri volũtas testatoris in aliud simile, & sic dico q debebiſ æstimatio,vt in.l.nõ dubiũ.§.fi.ff.de lega.3.& vide quæ dixi. in.l. 10. tit.26.in gl.magna.ver.quid aut si alicui.4.ptit. Sed pone q pater fecit maioriam per viam testamenti, de re vnius filij quierat in eius potestate in alium filium,moritur postea iste filius cuius erat res,an recõualescet relicti hoc in maioriam?vide in ista quæstione ad eiꝰ decisionem Bart.& docto. signanter Paulũ de Castr. qui subtiliter considerat post glo.1. ibi in.l. seruum filij. ff. de lega.1. in princ. Quid autem si pater rem quam posuit in maioria emerat,& non soluerat precium in totum,vel pro parte an teneatur ad preciũ soluendum ille cui relinquitur maioria,vel hæredes defunctiꝰ Bald. dicit q hæredes in.l.cũ alienã.C.de legat.versic.dubitatur tamen. Et si euincatur res maioriæ,an hęredes teneãtur.vi.tex.in.l.cũ pater.§.euictis. ff.de lega.2.Bal.in.d.l.cũ alienã.C.de lega.versic.vltẽrius.in fi. Quid autẽ si quis legat fundũ dotalẽ,an debeaſ estimatio gl.in.l.dotalẽ.ff. de testa. mili.dicit q nõ.Bar.tñ ibi tenet contrariũ. & Bal. nouel.in tractatu. de dote parte. 7. priuilegio.22. fol.ñ. ;4.col. 4.Paul.Alex. & Iason. in. l. apud Iulianũ. §.cõstat. ff.de lega. 1. Bal.in d.l. cum alienã. vbi hoc dicit cõmuniter tenere:& q credit secundũ docto. vt Bal. dicit in.l.3. C. de iur. doti.col.2.versic.sed tunc quæro. & si maritus sit ille, qui legat rem dotalem.Idem tamẽ Bal.& Angel. in. d.l. dotalem. & Salicet.in.l.cum alienã.C.de lega.& Ioan. de Imol.in.d.§.constat. intelligunt quando extraneus legaret:secus si maritus,qui tantum videtur legasse ius suum:licet eius morte periturum iuxta illam opinionem,quæ est magis cõmunis,de qua per Bar.& Alexan. in.l. quod in rerum.§.r.ff.de lega.1.quæ opinio, quando testator sciebat vere vel præsumptiue,ius suum per eius mortem expirare, mihi videtur insipida.vnde contra eam tenuit Ioan. de Imol. Et multi alij relati per Alexan.& ipsemet Alex.in.d.l.q in rerum, secundum quã opinionem procederet,quod dixi:& si maritus sit,qui legaret fundum dotalem. Quid autẽ,si legetur res furtiua?dic quòd tenet legatum, quia potest redimi à domino,secundum Bal.in.l.1.in.fi.C. de vsufructꝰ.pio.pro empto.si vero legetur res feudalis per errorẽ iuris,credens legare posse,non debetur aliquid.l.ſticho.ff.de vsufru.lega. si excepta scientia valet legatũ, vt debeatur æstimatio, secundum Bal. post Odofred.de feud.succes.10.in princip.vide in hoc per eundem Bal. in.c.1.§.donare.qualiter feud.alien. po.col.1.versicu. sed ego quæro. vbi dicit nihil deberi, quia ex quo testator legat ius suũ, qđ morte finitur,inutile est legatũ.l.vxor patrui.C.de lega.Et si quis tantũ habens habitationem,eam legatꝰ dic q nõ valet,vt per Ba.in.l.habitatio.C.de vsufructꝰ.per.d.l.vxor patrui circa cuius.l. materiã.vide per Alex.consil.9.2.volu.col.fi.& qđ not. Abb.in.c. qđ autẽ. de iur. patro.& in donante,an videatur tãtum donare ius q habet in re? vide Alex.consil.47.volu.3.quãdo tamẽ quis habet aliquam partem,vel aliquod ius in re q illud tantũ videatur legare. vide. l. serui electione.§.fi.ff. de lega.1.& tex.nota.in.l. qui concubinã.§. qui fundum.ff. de lega.3.&.l.ſticho.& ibi Bar.ff.de vsufructꝰ.lega.&.l. si domus.§.fi. ff.de leg.1.& eo.tit.l.qđ in rerũ.§.1.& limita istã.l. nisi testator credidisset rẽ,quã legabat,esse suã ex aliquo titu.speciali , qui iã extinctꝰ erat,vt in.l.ſticho.ad fi.ff.de vsufructꝰ.lega.& ibi glo.& Bar. Et adde q tradit Abb.in.d.c.filius noster.de eo,qui habet ius pignoris tantũ,in re quã legat. Et aduerte q leges disponẽtes,q videſ quis legare respectu iuris,qđ habet,in re aliena procedũt quãdo testator sciebat illud ius,nam si ignorabat,tota res,vel eiꝰ æstimatio debebiſ tex.est, & ibi Bar.& Paul.de cast.in.l.seruũ filij.ff.de lega. 1.in. §.1. & vi. eum dem Pau.in.l.si domus.§.de euictione.&.§. fi. ff.eo.

a ¶ *Que lo pruene.* Et sic legatario incũbit ꝓbatio,q testator sciuerit rẽ esse alienã,vt hic.& in.§ nõ solũ.inſt.de leg.& quãdo preſumaſ scientia vel ignorãtia in testatore in ista materia.vide per Bal.in.d. l. cum alienã.col.fi.versi.dubitatur.

b ¶ *Quanto apreciaren.* Adde.d.§.nõ solũ.inſt.de lega.&.l.nõ dubiũ. §. & &.l.qui concubinã.§.fi.ff.de lega.3.&.l.alienus.ff.ad.l.fal.

c ¶ *Estonce no deue auer.* Limita nisi legauerat rẽ alienã,quã suã putabat animo cõpensandi,ẽt cũ debitore naturali tm, quia censeſ velle sibi deberi æstimationẽ,si res euincatur.& q in omnem casum voluerit eam habere.ita notabiliter Paul.de castr.in.l. hæres percepto.ff. ad trebellia.per tex.ibi quem dicit esse expressum casum.

d ¶ *Allegança.* Cõcord.cũ.d.l.cũ alienã & cũ.l.prędia. C. de fideicõ.& l.quinꝰ.§.fi.ff.de aur.&argẽ.leg.& vide p gl.in.d.l.cũ alienã. quę dicaſ cõiuncta pſona,& vsq;.ad quę gradũ.vide ibi p Alex.& an sufficiat q sit cõiuncta pſona tẽpore testamẽti,licet postea defecerit? vide p Bal.in.d.l. prædia. colu.fi.vbi vult q sic.vide ibi per eum,& an si filius instituatur in re certa aliena, possit dicere testamentũ nullum? vide Bal.notabiliter in.l.ſcinꝰ.in prin.C.de inofficio.testa.col.2. verſ. extra quęrit.vbi post Guillel.vult q nõ,ẽt si isto casu error induxit patrẽ ad relinq̃ndũ rẽ alienã.qđ limitat nisi res nõ esset in cõmercio

vel non esset in rerum natura,an autem re euicta agat legatarius de euictione?vide in.l.si domꝰ.§.de euictione.ff.de leg.1.& in.l.cũ pater. §.euictis.& ibi Bar.ff.de lega.2.& per glo.& docto.in.d.l.cum alienã. Limita tñ singulariter & intellige qn̄ legans sciebat ius,quòd habebat in re legata.si vero credebat nullum ius habere,& legauit rẽ alienan: tunc nõ restringeſ ad ius,quòd habebat,sed debebitur pleno iure secũdum Bart.& Paul.de Casſ. in. l. seruũ filii.§.si quis rẽ. ff.de lega.1.&ꝺ nota ad maioriã, si aliquis forte habens ius pignoris, quod ignorabat: de tali re constituęret maioriam. Et vide etiam p Pau.in.l.si domus.§.de euictione.&.§.fi. ff.de lega.1.Et vide omnino ad prædicta. q dicit Paul. in.l.vnum ex familia. §. sed si fundum.ff. de lega.2.

a ¶ *Asforarlo.* Concord. cũ l.Paulus.1. respõ.ff. de fideicõmiſſ.liber.

* Testatore rem suam pignoratam minori precio valoris scienter legãte tenetur eam hæres luere de bonis defuncti & legatario dare:idem si pro maio i quã valet vel pro tanto etiam ignoranter erat pignori data,tenetur enim hæres luere de bonis testatoris:sed si pro minori precio erat pignorata,testatore ignorante luet pecunia legatarii. hoc dicit.Habuit originem à.§.sed & si rem suam.instit.tu.eod.titu.& à.l.si res obligata.ff.de lega.primo.

b ¶ *Mandes.* Concord.cum.l.si res obligata.ff.de lega.1.& cum.l.prædia C.de fideicommiſſ.& cum.§.sed & si rem.inſt.de lega.

c ¶ *Sino.* Quid si legaret rem alienam,quæ erat obligata?vide per Bart. in.l.si tibi homo.in prin.ff.de lega.1. Et poteris illum tex.qui est singularis inducere ad queſt.an si possessor maioriæ leget maioriã seguęti in gradu q operet hoc vt si res maioriæ erat obligata iure pignoris alicui ex facultate regis q hæredes defuncti legantis teneanſ luere talem rem per illum tex. qui non est alibi sedm Paul.de Casſ. ibi post Dinum.

d ¶ *Que el sabia.* Et in facto proprio præsumitur scientia.l. quanquam. ff.ad Velleia.quod limita,nisi in facto antiquo vel multum implicito,secũdum Bar.in.d.l.si res obligata.Et istud de facto antiquo sublimita tripliciter,vt per Alexan.ibi.quid autem si testator obligauit rem post testamentum?dic quòd tunc hæres tenetur eam luere indi ſtinctẽ.l.tertia.C.delega.

e ¶ *Empeñada.* Intellige hue sit obligata ꝓ debito hereditario,siue,p de bito alieno alicuiꝰ tertii,sedm cõem opinionẽ cõtra Bar.in.d.l. si res obligata.cũ illa.l.& ista,i distinctẽ loquanſ:& eo casu quo erat obligata pro debito alieno,& onus luẽdi ſpectat ad legatarium: tenetur hęres cedere legatario actionem,quam habebat heres contra illum tertium,per.l.apud Iulianum.§.idem Julianꝰ.ff.de lega.1.Si vero res fuit obligata pro debito hæredis ante mortem testatoris:tũc distinguendum,cum non luendo videatur esse in dolo & culpa.l. cum res §.culpa.fl.eo.& ita tenẽt Angel.& Raphael.& Paul.de Castr.& Alex. in.d.l.si res obligata.licet Ioan.de Imol.ibi voluerit, quòd etiam in isto casu procedat distinctio illius.l.& eius dispositio.cum indistincte loquatur.Sed opinio prædictorũ videtur verior & æquior , quã ista.l.partitarũ.ibi cum dicit(de los bienes del finado) nã si pro debito hæredis fuerat obligata:etiã de propriis bonis hæres teneretur & sic erit ista vna limitatio huiꝰ.l.alias duas limitationes ponit Bal.

¶ *Ley.X I. Como el fazedor del testamẽto puede fazer mãda de alguna cosa que fuesse empeñada.*

MAnda,[b] faziẽdo el testador de alguna cosa suya,[c] q̃ el sabia, [d] q̃ era empeñada,o obligada a otri,por menos de lo q̃ valiesse, tenudo es el heredero de la quitar,de los bienes del finado,e de dar la a aq̃l aquiẽ fue mãdada.Otrosi dezimos,q̃ si tal cosa era empeñada por tãto,o por mas de lo q̃ valiesse,q̃ estõce la deuria qtar el heredero del testador delos bienes dela herẽcia,ger so piesse,q̃ tal cosa era ẽpeñada,[e] o nõ [f] quãdo la mãdauã.Mas si por menor precio de quãto valia yazia tal cosa en peños, si el testador nõ lo sabia quãdo la mando deue la quitar de lo suyo, aquel aquien es fecha la manda.[g]

¶ *Ley.X II. Como de las cosas que non son aun nascidas puede ser fecha manda.*

PVedẽ fazer mãda los fazedores de los testamẽtos,de las cosas q̃ son nascidas a la sazon q̃ las mãdan,e aun de las q̃ puedẽ nascer,[h] desſ pues q̃ las mãdarẽ, a si como los frutos de la tierra e de los arboles. Otrosi de los fijos,de los sieruos,e de los ganados,e de las bestias.Pero dezimos,q̃ si los fazedores de los testamẽtos, fiziessen mãda de tal cosa de q̃ nõ fuessen ciertos,[i] si era biua o nõ assi como de sieruo,o de otra cosa que fuesse en otra parte,estõce el heredero videt esse in culpa nõ luendo & faciendo,sicut quilibet diligẽs pſamilias fecisset , licet testator hoc ignouerit:qñ ꝙ nihil supersit,de ducto ẽre alieno:tũc qa hæres nõ põt dici esse in culpa nõ tenebitur hæres luere:eo q in effectu esset legare rẽ alienã, & q̃ quodãmodo vẽ exiuisse de pr̃monio testatoris,nisi qñ legatariꝰ esset cõiũcta pſona, & occasionẽ huic varietati inter istos Docto. dedit litera illiꝰ tex.vbi glo.ſupplet tex.cũ dictiõe nõ.cũ tex.dicit,vel põt aliqd esse ſupfluũ. ſupplet glo.vel nisi nõ põt aliqd esse ſupfluũ,& sic vt litera tex.intelligeret plane Ange.diſceſsit à lectura.glo.sed reuera ibi in litera debet esse illud,non,& ita vidi in alia impresſione. & illam literam cũ ſuppletione non sequitur ista.l.partitarum.tenemẽti.

g ¶ *La manda.* Limita & intellige, nisi esſet cõiuncta pſona,seu talis cui alias testator relictusꝰ esset:nã tũc hæres luere tenebiſ.vt in.l.ꝑdia.C. de fideicõ.& glo.& docto.cõiter in.d.l.si res obligata.

¶ *Lex.12.*

h Possunt legari fructꝰ nasciturꝰ.Et si res,de qua dubitaſ an viuat,legeſ, cauet hęres de ea restituẽda cũ eã habuerit,&q̃ret eã suis expẽſis h.d Habuit originem ab insti cod.titu.§.ead.quoq;.&.ff.de leg.1.l.quod in rerum,in prin.

h ¶ *Nascer.* Prosequit ista.l.not.p Azo.C.eo.in suma.co.3.§.itẽ legari potest.& cõcord.cum.l.quòd in rerum.in prin.ff.de lega.1.& ibi gl. allegat concordantias.

i ¶ *Ciertos.* Et tũc tẽpore testamẽti iã dubitabaſ esſet ꝺ rerũ natura,vt neq; tũc sufficit cauere legatario:vt hic,& in.l.seruo legato.§. fin.ff. de leg.1.& no.gl.cõiter approbata.in.l.cũ seruꝰ.ff.eo.si aũt sciaſ,q res sit in rerũ natura:sed sit in loco remoto,debet hęres suo sumptu eã rẽ pquirere,& dare legatario.vt in.d.l.cũ seruꝰ per quã limitaſ.l.cũ res §.1.ff.eo.& q notaſ p gl.in.d.q legaſ.ff.de iudi.q̃ satis sit hęredi ꝑstare legatario rẽ eo loco,quo erat tẽpore testamẽti:nã hoc fallit qñ res tũc tẽporis fuisset in loco multũ lõginquo:ne alias si diceremꝰ legatariũ suo sumptu cogi ,ꝑsequi rẽ legatã,inutile reddereſ legatũ. & ita not.Ioã.de Imo.& Alex.in.d.l.cũ seruꝰ.vbi attestaſ Alex.ita cõiter teneri.qđ tñ ibi limitat Pau.de Casſ.vt ,ꝑcedat qñ testator sciuit rẽ esse in lõginquo:secꝰ si ignorauerit:& ita intelligit.d.l.cũ res.§.1.& cũ ista limitatiõe Paul.de Casſ.trãsit ibi Alex.asserẽs ,ꝓbari.in.l.seruꝰ legatꝰ. in prin.ff.eo.& mihi satis placet nisi in casu quo ,ꝑpter expensas ,ꝓ secutiõis legatũ totaliter redderet inutile.argu.d.l.si res obligata.ff.eo. &.l.ſ.,pxime,& quæ ibi dixi:tunc enim sumptu hæredis debet pquiri:qñ vero seruus legatus fugit post testamentum , vel mortẽ testatoris,vide per glo.in.d.l.cum seruus.& ibi Bar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dero deue dar recabdo a aquel a quien fue mandada tal cosa,que si la pudiere auer por alguna manera que gela de.E aun dezimos: que el heredero se deue trabajar a su costa [a] por cobrarla.

¶ Ley. XIII. De quales cosas non puede ser fecha manda.

LAs cosas sagradas [b] q̃ pertenescen ala yglesia:otrosi las cosas que son señaladamente de los Reyes: [c] a si como los palacios:e las huertas:elos cilleros:que son cosas que non deuen ser vẽdidas,nin enagenadas en ningunamane ra sin mandado dellos, [d] Otrosi las plaças,e los exidos,e las otras cosas,que son comũales,[e] de las ciudades,e delas villas e otras cosas semejãtes,nõ se puedẽ mandar.[f] Otrosi dezimos,q̃ nin los marmoles,[g] ni los pilares nin las pilas,nin las puertas,nin madera, nin ninguna de las otras cosas q̃ son puestas e ayũtadas a las casas.[h] ea los otros edificios,nõpuedẽ ser mandadas en testamẽto aotri.E si algũd ome fiziesse manda dellas, o de otras semejantes,non vale,nin es tenudo el heredero de dar aquella cosa: nin la estimacion della.[i] E esto es defendido, porque tales cosas como estas, fazen mas

a ¶ *Asi costa.* Adde.d.l.seruo legato.§. fi.ff.eo.'& facit ad id q̃d dixi.ff. in fin.glo. precedentis. ¶ *Ley.13.*

* Rex sacra aut principis, vel ædibus affixa,seu seruus christianus,infideli non potest legari:nec debẽtur æstimatio: idem si res legata postea sine hæredis culpa venit ad casum,quo legari non possit.h.d.

b *Cosas sagradas* Prosegtur dicta.Azo.C.eo in summa.co.4.ver. licet autem dixerim. & adde.l.liberi hominis. ff.de cõtr.emptio.&l.apud iulianũ.§.constat.ff.delega.1.&l.15.titu.5.par.5.&.3.par.l.7.titu.28.

c ¶ *De los Reyes.* Rex habet duplex patrimonium,vnũ qd dicitur priuatum, & appellatur patrimonium cesaris qd habet tanquam Titius. nõ tanquam princeps seu rex vel imperator:aliud est patrimoniũ fiscale quod habet tãquam princeps.l.procurator.&ibi Cinus. C.de eden.l.2.§. hoc interdictũ.ff.neqd in loc.pub.&.l.1.ff.de officio.procu. cæsa.l.1.&.2.cũ ibi notatis.C.si aduersꝰ fiscũ.l.procurator.C.vbi causꝰ fiscal.& tradit Alex.4.vol.cõs.6. ponderatis his quæ in supra scripto. cui adde quæ dixit Lucas de pen. in rubrica.C. de fund.rei priua.lib.11.dixit etiã Bal.in.l.1.C. de hæredi.vel actio.vẽdi. de duplici patrimonio pricipis q̃ vnũ appellatur fiscale puta introitus & exitus camerꝫ fiscalis:aliud appellatur totius patrimonij regalis de rebus quę sunt in ęterno patrimonio principis.videtur ergo in telligenda ista.l. de his q̃ sunt in perpetuo patrimonio regis & nõ in his q̃ ad aliquẽ principẽ cõpetet ẽt iuri priuati patrimonij, veluti ad titium vid.l.1.tit.17.2.par.& quę ibi dixi.itẽ non procedet in his quę iure confiscationis principi applicarẽtur:ita q̃ non essent redacta in formã patrimonij principis prout exprimit ẽt tex.in.d.§.constat.& in terminis q̃ ea q̃ confiscãtur non dicãtur de dominio seu patrimonio principis tenet And.de Iser.de prohibit.feu.aliena.per Fede.ver. neq; dominus col.3.&idẽ vult Carolus molẽdinus.in gl.sua cõsue.parisien.§.1.nu.14. vbi dicit q̃ dominiũ regis est inalienabile & extra cõmertiũ priuatorũ:qm̃ non est principis sed maiestatis suæ &reipublicæ: tñ feuda & subfeuda & alia quæcũq; immobilia ab eodẽ dominio depẽdentia:quæ iure cõfiscationis,vel cõmissa ad regẽ deferũtur possunt libere per eũ alienari, & in perpetuũ concedi:qm̃ huiusmodi accessiones & obuentiones licet dependerent & mouerẽtur à dominio regio &p confiscationẽ vel cõmissum factę sunt principis: tñ nõ sunt ꝺdominio antequã dominio incorporẽtur & ideo possũt per principẽ alienari Allegat. ẽt Andre. de Iser.vbi supra & in.c.1.in princi.col.2.de his qui feud.dar.pot.& cõstitutionẽ regni Sicilię Federici secũdi q̃ incipit cõstitutionẽ.& ibi Mattheũ de afflicto.& licet l.ista declaret aliqua eorũ quæ sunt in patrimonio principis veluti palatia &hortos principis intellige vt dixi quãdo essent in perpetuo patrimonio principis nõ de aliis:licet sine eius cõsensu non possent alienari cũ in hoc nõinterueniat cõsensus, vtcõsensus principis:sedvt consensus cuiuslibet priuati &not.bene quia docẽt.nõ ita bene declarãt. Itẽ etiã rebus hic enumeratis Adde redditus regales de quibus in.l.6.tit.28.3. part.sunt enim & illa in perpetuo patrimonio regis & regni & sunt in præscriptibilia vt ibi habetur.& dixi late.&quia magis furiosus videretur ille qui legat redditus tales quam ille qui legat fundũ albanũ vel hortos Salustianos principis qui reputatur in.d.§. constat.videri furiosus & vt dicit Andr.de Iser.in.dict.versi.neq; dñs feudi.colũ.1.sub appellatione dominij principis etiã de eius numero sunt panes ciuiles dohanę gabellę demania ad victũ principis ordinata.prout etiam dixit.dict.l.6.

d ¶ *Sin mandado dellos.* Adde.d.l.apud iulianum.§. constat.ff.eo.& à cõtrario videtur hic q̃ patrimoniũ regale possit alienari per principẽ seu de eius mandato.& sic arguebat Andr. de Iser. in dict.c.imperialem in d.ver.neq; dominus feudi.col.1.qui tamen cõcludit q̃s in grauę preiudicium regni& dignitatis hę alienationes fierent & dignitas regis grauiter lęderetur non valerent iuxta ea.quæ habentur in cap. intellecto.de iur.iur.vide q̃ dixi in.l.10.titu.18.3.par. & in.l.28.titu.ea.par. habes etiam hic & in dict.§. constat.q̃ reputantur impossibilia ea quæ dependent ex sola voluntate principis.& vide ibi per Bar. & Paulumde Cast.Alexand. & Iasso. inferentes ad aliquas quæstiones quas ibi vide & per Baldum.in.l.cum alienam. colum.2.C. de legat.vers.item dubitatur & adde Bal.in.l.1.col.3.C.de institu. dicẽtem q̃ si relinquitur subaliqua conditione, q̃ nõ põt existere nisi per dispositionẽ principis q̃talis cõditio habetur pro non adiecta,nisi quando esset talis conditio quæ esset defuncta,vt si pater reliquit filio sub conditione legitimationis.l.in tẽpus. ff.de hered.instituen.& adde Bar.in.l. continuus.§.cũ quis in fi.ff.de verb.obliga. q̃ id q̃d non potest obtineri, nisi fiat noua lex per ciuitatẽ reputatur impossibile. q̃d doct.limitant nisi in eis quæ de facili princeps concedere cõsueuit,vt no.Pau.in.l. cõtinuus.§.cũ quis.ff. de verb.oblig.Alex.& Iaſ.in.d.§. cõstat per.l.quidã relegatus. in prin.ff.de reb.dub.& l.intercidit.ff.de cõditio.& demõst.& per tex.in.d.§.cõstat.&per illã l. & istã potest dici q̃ si possessor maiorię legat rem, aliquam maiorię alicui etiã si leget eam scienter non debeatur æstimatio quando in tali maioria interuenit prohibitio principis:ne res ille alienentur: quia cum sine principis licentia non possint alienari non debetur æstimatio.quid tamen si legaret talem rem & aliã quæ nõ erat maiorię:sed libera alternatiuẽ videtur q̃ tunc debeatur res illa quæ est libera per tex.in.l.fi.§.fi.ff.qui & à quib.& facit gl.not.in.c.multorũ. 27.q.2.in verbo aut certe,&.l.nõ vtiq; post prin.ff.de eo q̃d cert. loc. licet in contrarium faciat.l.quæ subconditione.§.sed si sub iure iurã do.ff.de condi.institu.& q̃d ibi Bart.dicit in fin.principij.

e ¶ *Que son comunales.* i.in publico vsu:vt platea,forum &illa quibus ꝑmiscuè vtuntur vt hic & in dicto.§. constat.secus ergo de aliis cuius vsus nõ est publicus licet sint in patrimonio populi vt in.l.fed & celsus.ff.de contrah.emp.&.l.fin.C.de venden.reb.ciuita.libr.11.& vide quæ dixi in.l.15.titu.5.5.parti.

f ¶ *Nos pueden mandar.* Et sic neq; debebitur æstimatio. q̃d limita nisi de voluntate testatoris tacita vel expressa aliud constaret vt in.l.si q̃ inquilinos & ibi not.glo.ff.de lega.1.& glo.in.§.non solum in verſic. sed si talis.instituta de lega. & tenet Alberi.in dict.§. cõstat sed illa gl. communiter reprobatur secundum Bald.& Ioan.de Imol.ibi Aduerte tamen quia Alberi.vt dixi tenet illam glo.& idem vult in dict.l.si quis inquilinos.vbi idem videtur velle Paul.de Cast.tenet etiam Io. Faber in d.§.non solum & Azo.C.eo.in summa colla.4.forte potest dici q̃ in re sacra cuius non est æstimatio si legetur nõ debetur æstimatio & si testator voluerit vt detur æstimatio:in alia vero re quę de perse esset æstimabilis nihil repugnat si talis res legetur licet nõsit in comertio: quin debeatur æstimatio si de voluntate testatoris cõstet voluisse deberiæstimationem, de qua voluntate deberet cõstare manifeste vt dixit.glo.in dict.§.non solum vt si dixisset lego talem rem vel eius æstimationem.

g ¶ *Marmoles.* Et an appellatione saxorum contineantur marmora.gl. q̃ sic & ibi not. Ioan.de Platea in.l.pe.C.de metalla.lib.11.vbi vid.an liceat inuito domino prædii intrare & ibi quærere marmora? & adde.l.8.titu.12.lib.6.in ordinatio.rega.

h ¶ *Ayuntadas a las casas.* Concor.cum.l.cætera.ff.de legat.1.&.l. nutu.§. fi.ff.de lega.3.vbi illa.l.singulariter limitat quãdo res affixę sine deformatione ędium remoueri possent & adde text.nota.in.l.fideicõmissa.§.fi q̃s illicite.ff.de leg.3.vbi ẽt ista regula limitat finhis q̃ illicite essent affixa.q̃d aũt in affixis paruę domũculę? vide.l.senatus.§.marcellus.ff.de lega.1.item limitatur.in casu.§.sed& siquis dicẽt.l.cętera & in casu.l.marcellus.cũ ibi nota.ff.de donatio.inter vir.& vxo.

i ¶ *Mala estimacion.* Reprobat opinionem glo.in.dict.l.cætera in princ. super verbo non possunt q̃ voluit q̃ licet legatũ rei ędibus affixe nõ

valeat quo ad ipsam rem:valet tamen quo ad eius extimationem & illa glo.communiter tenetur ibi per docto. vt attestatur Alexã. in.d.l.cætera.§.1.& ibi etiam Iason.Rapha.verò tenuit contrariam opinionem,imò quòd nõ deberetur extimatio per aliqua fundamenta quę ibi referunt Alexan.& Iason,qui tamen fatentur per hoc non esse recedendũ à cõmuni opinione.tu tene mẽti istam.l.partitarum contra illam glos. & communẽ opinionem,et tenet opinionem glo. quæ fuit Azo. in.l. qui dotem. ff. solu.mat. quã opinionẽ etiã aliqui alii tenebant prout refert Ioan.de Imol.in.d.l.cętera in princi. & forte ratio huiꝰ.l.fuit ne hæres defacto videns se tenere ad extimationem auelleret res affixas domui,vt eas portꝰ q̃ extimationẽ sol ueret & sic ciuitas dꝰforma ref,vt subdit. Et limita istã l.partitarũ in casu.d.l.cætera in. §. item quæri potest. in verſi.si duobus,vt sic fit il le casus specialis, prout etiã dicebat Rapha.ã quo specialiter fuit ista tutum deberi extimationẽ, propter dubium quod ea fuisset restituta bat ex his q̃ dicta erant in prine. illus.§.

a ¶ *Apuestas.* Ad de.l.16.titu.2. 3.parti.& quæ ibi dixi. &.l. 37.titu.28.eadem partita.&.l.20.&.l.penult.titu.fi.ead.partita.&.l.2. C.de præd.& rebus nauicula.lib.11.vbi etiam vide Ioan.de Platea.& vide in materia.l.fi.& ibi Ioan.de Plar.C.de iur.rei publi.lib.11.

b ¶ *No es valedera.* Adde.l.vnicam.C.ne christian. mancip.&.l. fi.titu. 21.quarta partita.&.l.22.titu.11.quinta partita.&.c.mãcipia.54.dist. & nota hic,q̃ dicitur de hæretico & etiam dicitur in.d.l.fi.& in rubri. C.ne christia.manci.& vide glo.notabilem in ista materia in. §. hoc tunc.54.distin.& isto casu neq; extimatio debeť.l. mortuo.§. labeo. ff.de legat.2.& glo.in.l.sed si res.ff.de lega.1.hinc Bart.in.l.apud iulianum.§.constat.ff.de legat.1.dicit ponens aliud exemplum q̃ si per testatorem est prohibitus forensis acquirere immobilia q̃ si legetur forensi non tenet legatum etiam respectu extimationis,sed contra Bar to.tenent communiter docto.in.d. §.constat.vbi vide per Alex.in fo rensi enim non est incapacitas ratione delicti,vt in iudeo vel hæretico cui legatur christianum mancipiũ,& satis facit pro dicta opinione communi quod disponitur,infrà eod.in.l.sequenti.

c ¶ *Tal manda.* Concord.cum.l.inter stipulantem.§.sacram.ff. de verb. obliga.& cum.l.cætera.§.fi.cũ.l. sequenti.ff.de de legat.primo. quid autem è conuerso,si à principio temporetestamenti non potuit legari,vt quia res erat sacra vel ędibus affixa,& postea tempore mortis testatoris vel aditę hæreditatis istud impedimentum cessabat? vide.in dicta.l. cætera.§.primo.

Ley.XIIII. Como castillo,o otro lugar que fuesse dado a algun ome por seruicio señalado que el fiziesse por ello,non puede ser fecha manda del a otros que non supiessen fazer aquel seruicio.

ASsi llo [c] o villa,o aldea, o alguna heredad, q̃ diesse Emperador, o rey a algunos omes,porque le fiziessen algun seruicio señalado,[f] delas rentas que lleuassen dende, obligando para siempre aquella cosa por aquel seruicio, assi como si la diesse a caualleros q̃ le seruiessen con armas, segun que cõuiene a orden de caualleria,o si la diesse a marineros,que le fiziessen seruicio cõ nauios sobre mar, o almogauares, [g] o ballesteros, si la cosa fuesse dada por algũa destas razones sobre dichas: o por otras q̃ les semejan, si fiziesse manda alguno de aquellos aquien era dada,atales omes, que nõ supiessen fazer aquel seruicio , aque era obligado,dezimos, que si aquel que faze tal manda[a], fuesse estonce cierto, que aquellos aquien mãdaua tal cosa como esta, que non eran omes que supiessen cumplir aquel seruicio,que semeja que su voluntad fue,que ouiessen tanto de sus bienes,quanto vale aquella cosa que les manda. E porende el heredero es tenudo de dar la estimacion [b] de tal manda, e non la cosa mandada. Mas si non fuesse cierto quando la mando si eran omes para cumplir aquel seruicio,o non:estonce non seria tenudo el heredero de cumplir tal manda,nin de dar la estimacion della.Fueras ende, si aquellos aquien tal manda faze el testador, fuessen tan sabidores,e tan buenos,para cumplir el seruicio sobre dicho,como era aquel que fizo la manda . Ca estonce deue se cumplir en todas guisas.

d ¶ *Del heredero* Adde.d.l.cętera.§.fi.&ibi not. Ioan. de Imol. & quæ habẽtur in.d. §. sacram.

¶ *Ley.14.*

* Si feudum in certo seruitio deputatum leget testator ei quẽ scit illud seruitium facere non posse: valet legatum quantum ad estimationem sed si legatarii impotentiam ignoratit, nihil debetur:ni si sicut testator posset legatarius deseruire. h.d.

e ¶ *Castille.* Ortũ habet. à.l. fideicommissa. §. si seruo. ff.de lega.3.& à.l.filiusfamilias.§. cum qd alicui.ff.de legat.primo. & a nota. per gl. l.sed & si res. eod.tit. & per Azo. C. eod.i summa. colu. quarta.

f ¶ *señalado.* Habes hic q̃ castra&villę seu oppida regni possunt per regem dari aliq bus militibus vt ex redditib[9] possint deseruire regi & regno in aliq seruitio designato neque tũc dicetur donatio,vt sic di

Azer se puede manda non tã solamẽte delas cosas corporales,assi como delas heredades e delas otras cosas q̃ puede ome tañer e ver.Mas aun, se pue catur contineri sub legibus regni prohibentib[9] donationes talium, sed concessio in feudum, vt in.l.secunda,titulo.25.quarta partita.facit .l.quòd autem.§.fi vir.& vxor.ff.de donatio.inter virum &vxor. vel potius hic dicetur contractus innominatus do vt facias quàm donatio.l. naturalis. ff.de præscript. verb.l. final. titulo sexto, quinta partita.

g ¶ *Almogauares.* De his habes.secunda partita,titutulo.22.l.penult.

h ¶ *Ni de dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona debebitur extimatio,& si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem adhoc, argumento. l .cum alienam. C.de legatis. supra eodem.l. decima.& tenet Alexand.in.l. apud iulianum.§. constat in fine.ff.de legatis primo.post Per.debe.la parti.& Nico.de Neapo. & Rapha.

¶ *Lex.15.*

* Possunt legari incorporalia & nomina debitorum,& si postquam testator legauerit rem exegerit, videtur reuocasse legatum, secus si eo non petente debitor soluat. h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Que le non sea.* Adde.l.cætera.in principio.ff.de legat.primo.&.§.tam autem.instituta eodem.

b ¶ *Contra sus dendores.* Et ex tali legato acquiritur vtilis actio etiam sine cessione.C.eo.l.ex legato nominis.& quid si legatario agēti oppo nat debitor q̄ testamentū est falsum vel non solenne, an ad euitandum eius calūniam hæres possit agere directis actionibus? vide Bal. q̄ sic in.l.i.co. ti.C.cōmun. de lega.& facit ista.l.q maioria potest constitui iustis reditib⁹ annuis qui dicuntur iuros vel censos,&an si isti reddit⁹ deputentur ad maioriam veniāt reddit⁹ illi qui iā cucurrerāt viuo testatore seu viuo eo q̄ condidit maioriam.vide.l. nomē debito ris.in prin.ff. de legat.3. & Paul. de Cast. in.l.si tibi homo.§. cum seruus.ff.de legatis primo.

de fazer de aq̄llas q̄ lo nō sō, [a] assi como delos derechos q̄ome ha contra sus deb dores.[b] Ca bien los puede mādar a otro en su testamēto si quisiere. Esso mismo dezimos q̄ puede fazer delos otros derechos, q̄ ouiesse por razon de seruidumbre [c] en personas,o en casas,o en cāpos agenos.Pero si aq̄lla debda,o cosa de que fizo la māda el testador en su vida, la ouiesse ya demādada e recebida [d] de aq̄l q̄ gela deuia,estonce non le valdria tal māda,nin seria tenudo el heredero de dar la estimacion della,porque se entiēde, que la reuoco. pues que la demando, e que gela dieron. Mas si el debdor de su grado [e] pagasse aquella debda al testador sobre dicho, aquien la deuia nō gela demādando: estonce el heredero tenudo seria de dar la cosa,o la estimacion della,a aq̄l, a quien fue mandada.E esto es, por que pues el debdor gelo pago de su grado, non gela demandando el fazedor del testamēto,semeja que su entencion fue de la recebir, como para guardar la, para a quel a quien la auia mandada.

¶ *Ley. XVI. Como aquel que māda la cosa que tiene en peños, non se entiende q̄ le quita la debda.*

EN peños teniendo algun ome cosa de otro,por dineros que ouiesse empres tado sobre ella, si este atal [f] aquien fuesse obligada, fiziesse manda de aquella cosa a aquel mismo que gela obligara, vale [g] tal manda. Pero a sus herederos en saluo les finca su derecho, para poder demandar a aquel que la empeño, los dineros [h] que el testador le auia prestado sobre aquella cosa.

b ¶ *Contra sus dendores.* Et ex tali legato acquiritur vtilis actio etiam sine cessione.C.eo.l.ex legato nominis.& quid si legatario agēti oppo nat debitor q̄ testamentū est falsum vel non solenne, an ad euitandum eius calūniam hæres possit agere directis actionibus? vide Bal. q̄ sic in.l.i.co. ti.C.cōmun. de lega.& facit ista.l.q maioria potest constitui iustis reditib⁹ annuis qui dicuntur iuros vel censos,&an si isti reddit⁹ deputentur ad maioriam veniāt reddit⁹ illi qui iā cucurrerāt viuo testatore seu viuo eo q̄ condidit maioriam.vide.l. nomē debito ris.in prin.ff. de legat.3. & Paul. de Cast. in.l.si tibi homo.§. cum seruus.ff.de legatis primo.

c ¶ *De seruidumbre.* Vide de hoc plenius in.l.pecoris.ff.de seruitu. rustico.prædio.&.ff.de seruitu.lega.per totum. & in.l.fina. ff. communia prædio.

d ¶ *Erecebida.* Concord.cum.d.§.tam autem.& ibi per glo. & nota cū dicit e recebida, nam per solam petitionē etiam sequuta sentētia non diceretur legatum ademptum.l.nepoti.§.1.& ibi Bar.ff.de fund.inst. & ibi vide.per Bar.an per nouationē extinguatur legatum nominis.

e ¶ *De su grado.* Adde.l.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.tertio. & glo. in dicto.§.tam autem. ¶ *Lex.16.*

* Creditor pignus debitori legans non videtur debitum legare sed pignus.h.d.

f ¶ *Este atal.* Quid è cōtra si debitor leget rem pignoratam creditori? vide.l.creditor.C.de lega.&.l.creditorē.ff.de lega.2.vbi habetur quòd valet legatum,& per hoc creditor non repellitur à petitione debiti, & vide infrà eod.in glo.fi.versi.& quid si debitor.

g ¶ *Vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti,vt subijcit nisi alia fuerit voluntas testatoris quæ non presumitur nisi à legatario probetur vt in.l.prima.§.1.ff.de libera.leg.1.&in.l. si mulier.§.fi.ff.de lega.3 de quib⁹ ista.l.sumpta est & à dictis ibi per glo.non tñ ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legata videtur potest grauari quia remissio pignoris non continet commodum pecuniarium.l. si pignus.ff.quę in fraud.credito.& non dicitur donatio vt colligit Bal.in.d.§.fi.& adde.vt per gl.in.l.creditor.C.eo. quid autē si creditor legans in casu huius.l.putaret eam rem esse suā, an tunc videatur remittere pignus? Bar.dicit q̄ nō,in.l. si tibi homo. in princ.ff.de lega.1.nisi quando legaret coniunctæ personæ.per.l. cū alienam.C.eod.quam limitationem rectè impugnat,ibi Alexa. post Pau.de Cast.& facit optime tex.in.l.vnū ex familia.in.§.si rem in ratione sui.ff.de lega.2.quia si testator habuit animum legandi dominium rei quanto fortius videtur ius pignoris legasse? Quid autē si tibi lego rē tuā q̄ est alteri obligata? hic est casus.d.l.si tibi homo. in prin.vt legatum valeat,& hæres cogatur rem liberare qui casus non est alibi,secundū Din.Bald.& Alex.ibi & procedit ille casus secundū Bar.ibi quando testator sciuit rem esse alienā & non ignorabat eam alteri esse obligatam,secus si putauit esse suam vel ignoruit alteri esse obligatam.vi.ibi per Bart.Paul.& Alexan. facit text. in ratione sui in.l.si res obligata.ff.de lega.1.

h ¶ *Los dineros.* Barto.in.d.l.si tibi homo.in prin. limitat vt hoc nō procedat quando equualeret quantitas debiti extimationi rei legatę,id est res esset obligata pro tanto quòd nō sit verisimile quòd debitor eam luat,quia tunc videtur testator etiam remittere debitum principale.Allegat text.in.l.qui habebat,in princi.ff.de legat.3.& cum Barto.transeunt Nico.de Neapo.& Raphā.ibi,& Petr.de Anehar.& Ioan.de Imol.in.c.filius.de testamen.Ange.verò & idem Imol. & Paul.de Cast.& Alexand.in.d.l.si tibi homo.in princ. tenent contrarium & istud videtur verius.maxime stante ista.l.partitarum, ita hoc genera liter disponente,sed quid si debitor leget creditori rem pignoratam? dixi suprà, in glo. 1. non ēn debitor videt legare animo compensandi vnde creditor habebit vtū q̄,& procedit etiam si vir leget vxori cui erat obligatus ad dotem, vt i l.i. §. sciendū. C.de rei vxor. acti. nisi expri mat q̄ legata animo compē sandi seu pro dote,vt ibi vel si dicat aliqd simile ex quo talis eius intē tio colligatur, vt in.l.cum pa ter. § qui dota le.ff.de lega.1. quid autem si vir legat vxori mancipia q̄ extimata re cepit in dotem, an possit mulier habere mancipia & extimationem? glo.dicit q̄ sic in.l.licinius.in prin.ff.de lega.2.& tenet Bart. quem vide in.l.2.§.mela.ff.de dot.prælega. Et vult illa glo. quod etiam si testator dixerit quòd legabat talem rem seu talia mancipia quæ sibi in dotem data fuerunt: talia enim verba, secundū Imo. ibi videntur adiecta causa demonstrationis non taxationis, quid autem si testator dicat q̄ petere non possit,an per hoc videatur legare animo compensandi? respondeo ex notatis per Bald.in.l. quoniam nouella.colu.fi.versi.3. quæritur.C.de inofficio.testa. Et ex his quæ dicit in.l. si adulta.secundo nota.C.de hæredita.actio.in verb. sed nunquid per hæc verba,& idem Bald.in.l.liberti.colum.octaua. C.de operi.liber.vide ibi omnino. Quid autem si pater legauit filiæ ducēta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis,vtrum filia possit petere residuum? vide Barto.in.l. lucius titi, ff.de legat.2. vbi post Din.vult quòd non,sed videas ibi per eum,& per Alexand.in additio.videas etiam per Alexand. in.l. huiusmodi. §.cum pater.ff.de lega.1.vbi vltra Oldra.refert multos qui tenuerunt contrarium,imò quòd filia possit petere reliqua centum, sed opinionem Bart.& Din tenet ibi Ioan.de Imol.& in.c.filius.de testa.per.l. libertis quos.ff.de alimen.& cibar.legat.&idem ten et ibi Raphā.& etiam Nico.de Neapo.in.d.l.lucius:& videtur ęqua opinio,licet forte in puncto iuris contraria opinio possit esse verior. Et istam dicit esse communem opinionem Iaso.in.l.filia legatorum.C. de legat.& Soci.consi.101. in princi. incipit visis duobus testamentis.3. volum. Quid verò si pater,Primo dotat filiam & postea legat? vide.Istitia.§. qui in vita.ff.de legat.2.& vide.l.si cum dotem.§.fi pater.& ibi Barto. ff.solut.mat.& quæ latè tradit Iaso.post Bald.ibi in auten. præterea. C.vnde vir.& vxor.& vide etiam in.l. huiusmodi.§. cum pater.ff. de lega.1.& adde quòd not. Bald. in.d.§. sciendum. & in.l. quoniam in prioribus.penul.& fina.colu.C.de inofficio.testa fit enim distinctio an debitor sit necessarius qui legat,vel voluntarius? vt in.d.§. sciēdū. & in.d.§.cū pater.& in.d.l. creditorē. vide etiā nota.per Bal.in.l.si vxor. C.de bon. autori.iudic.posi.versi.quæro nūquid in dubio,vbi concludit quòd aut est debitū ex necessitate legis inductum, & videtur relictum animo compensandi.vt in.d.auten. præterea. & in.d.l.si cui dotem.§.si pater.aut ex necessitate contractus,& secus: aut ex ratione,legis & contractus, vt in statuto disponente quòd maritus lucretur tertiam partem dotis,& tunc aut legatum recipit functionem cū dote,& fit compensatio,secundum Iacob.de Aret.& Bart.sed secundum Freder.de Scal.cuius opinionem Bald. ibi dicit esse verior.& non fit cōpensatio quia ille q̄ cōsequitur cōmodū ex contractu consequitur ex sua prouidentia:legatum autem consequitur ex prouidētia aliena,& sic separatę sunt causæ.l.si debitor.ff.ad leg. fal.& aut

non recipiunt functionem,vt quia dos est in pecunia legatum in specie tunc non fit compensatio, quia qualitas rerum non patitur.l.2. §.1.ff. si certum petat.quid autem econtra si debitum est voluntariū relictum vero necessarium ex dispositione.l.nunquid fiet compensatio? Bald.ibidem q̄ non per casum illius.l. quem dicit singularem vide ibi p eū an aūt hoc q̄d dicitur i legato ꝓcedat into ꝓcedat in dato inter vinos,vt videat darianimo cō pensandi q̄n debitor est ne cessarius? Iaso. dicit q̄ sic in auten.prætera. colu. ii. C. vnde vir.& vxor. versic.itē adde q̄ ex decisione. Bald. (de quo etiā in hoc meminit doctor. de fegura.in repetitione,l.cohæredi.§.cum filiæ.fo.17.colu.2.ff.de vulga.& pupil. vide etiam nota.per Iaso.in.l.frater à fratre.colum.18.in prima lectura. ff. de condi.indeb.versic.& ex his) habes colligere singularem doctrinam,vbi hoc declarat,limitat & intelligit.vide etiam de promittente dotem nomine mulieris,an videatur animo compēsandi cum eo q̄d sibi debet per Bart.in.l.vxorem.§.pater naturalis.ff.de lega.tertio.& vbi potest capi alia coniectura quàm donationis nō præsumitur do natio.vide per Bald.in.l.fi.C.de dot.promis. Aduerte tamen quia ad id q̄d dictum est,quòd etiam data inter viuos computētur indebito necessario seu videantur data animo compensandi cum tali debito. obstare videtur tex.in.l.etiam.§.si debita.in versi.sed & si non mortis ff.de bon.libert. vbi videtur exigi quòd dentur contemplatione debiti & sic q̄ constet de animo cōpensandi. &.l. si vero.§. cæterū.ff. eod.vbi bonus text.& vide in hoc quæ eleganter tradit Soci, consil. 93.incipit Circa primum præsentis cōsultationis articulum in quinta & sexta dubitatione.primo volu.forte potest dici q̄ si precessit ꝓmissio dotis ab eo qui tenetur dotare obligatione legali,& sic necessario si postea donet inter viuos videatur donare animo compensandi.l.l.huiusmodi.§.cum pater.Si verò nulla promissio precesserit neq; pater dotem iam datam filię exegerit,iuxta tex.in.d.l.si cum dotem §.si pater.q̄ tunc aliud sit in donatione quàm in legato, & sic quòd non videatur donare animo compensandi,per tex.in dict.l.etiam.§. si debita.&.l.si vero.§. cæterum.ff. de bon.liber.& ad hoc confert q̄d not.Barto.in.d.l.huiusmodi.§.cum pater.versi.quæro,quid econtra. vbi dicit quòd si pater primo legat simpliciter,& postea dotat quòd tunc filia debet habere vtrunq;. argumento.l.quinquaginta.ff.de ꝓbatio. & quòd notatur in.l.plane.§.primo.ff.de legatis primo. dictū l.filia legatorum.quia pater simpliciter legans filię in dubio,videtur legare pro dote,vt singulariter dixit Bald.in.l.quòd autem in stipulatione,per illum text.ff.de iur.dot. qui tamen nec.l. talis.§.1. hoc nō ꝓbant in casu q̄ primo le garet q̄ dotaret,fed si dicit lego ꝓ dote per §.primum.C.de rei vxo.actio.& ibi not.Bal.vel dic q̄ aut donat, vel legat filiæ quæ tunc erat nubilis ætatis,& videtur donare ,vel legare pro dote,si verò adhuc non erat talis ætatis tunc secus,& sic non potest dici q̄ animo compensandi : cum tunc pater non poterit cogi ad dotandum.l.q̄ pupille.ff.quando dies lega.ced.& tunc cessat necessitas legalis.vt in,d.§.si pater.ita Alexand.in.d.§. cum pater.col.3. versi.potest limitari,& an maritus legans vxori videatur legare animo compensandi cum arris sibi promissis? vide Rode. Suarez, in repe.l.t.tit.de las arras foro legum.versi.fed pone quæstionē valde quotidianam,tene ista menti: quia sunt longa lectione collecta.

¶ *Lex.17.*

* Si rem legatam donat testator,videtur reuocasse legatum,secus si vēdat aut permutet,quia debebitur æstimatio.h.d.

a ¶ *Semejante.* Et sic innuit quòd non esset idem in re mobili,sed contrarium credo cum nulla sit in hoc ratio diuersitatis. &.l. fideicommissa.§.si rem.de qua ista sumpta est loquatur generaliter, & in qua cunq; re & etiam.§.si rem.instītu.de lega.&.l.rem legatam.ff.de adimen.lega.

b ¶ *Vendiesse.* Ex necessitate rei familiaris,vel quia res esset peritura,vt dicit glo.in.d.l.fideicommissa.§.si rem.nam si venderet causa negociādi idem esset quòd in donatione,vt dicit glo.in.d.l.rem legatam. ff.de adimen.legat.& ibi Bart.& Bald.in.d.§.si rem,& si res sub conditione legetur tunc non fit distinctio, alienet ex necessitate, vel ex voluntate, nam per alienationē legatū extinguitur.l. fichum. qui me⁹ erit.ff. de lega.2.l.scribit §.1.ff.d'aur.& argē.lega.Bar to.in.d.l.rem legatam. Bal. in.l. qui post testamētū. C. de lega. vbi vide Alex.in ad ditio. hoc notabiliter limitantem. Item si testator lega ret fundum & postea alienat vsum fructum etiā ex necessitate in nullo videtur legatum reuocatū secundū Iaco.de Belouis.quem sequitur Bal.in.d.l.qui post testamētū super glo.secus in fine. & vide etiam in ista materia alia per Bart. in.d.l.rem legatam.& per Bald.in.d.l. qui post,& dum text. in.d.l.q post disponit,quòd per pignoration rei nō extinguitur legatum doctō.limitant nisi pignoratio esset pro tanto quòd non esset spes luitionis.l.qui habebat in princ.ff.de lega.3. & intellige, vt per Paul. de Castro.in.d.l.qui post nisi etiam tunc interesse affectionis præteriret,vt quia fuit suorum maiorum, & sic habito respectu ad hāc affectionem non censebitur obligata pro tanto quantum valet, quia non est verisimile q̄ velit illam dimittere apud creditorem,& sic isto casu nō habebit locū distinctio.l.qui habebat. Quid si testator iussit ecclesiam fieri in domo sua quam postea vendidit,& emit aliam: an in domo empta debeat fieri ecclesia? Barto. consuluit q̄ sic si ibi cōmode fieri possit,vt patet eius consilio.26.incipit testator & si ibicōmode fieri non possit tunc autoritate episcopi conuocatis his quorum interest construetur alibi, vide ibi per eum.

c ¶ *Del testamento.* Secus si hæres etiam ex permissione testatoris alienaret.l.postquàm.§.fi.ff.vt legato.nomine cauea.

d ¶ *Eu den.* Adde.d.l.rem legatā.ff. de adimen.lega. & qd si mulier reliquas in testo legauerat postea dedit marito in dotē: an videaf reuocatū legatū? vide per Alex.consi.31.incipit ponderatis his q̄ in thema te.3.vol.versi.vltr.etiā nō obstat.ex cuius fundamētis vult q̄ nō videatur reuocatū legatū, licèt Ias.in.d.l.q post.dicit se nullatenus hoc audere affirmare,sed certe fundamēta Alex.satis vrgēt. Et nota q̄ sicut reuocatur legatū ex alienatione volūtaria, sic etiā reuocaf donatio causa mortis q̄ legato cōparaf.l.marcellus.§.1.ff. de dona.caus. mort. Bal.post Din.in.l.stichū q̄ meus erit.in prin.ff.de.leg.1.& Alex.in.d. l.q post testm.C.eo.& procedit ista.l.etiā si post volūtariā alienationē testator redimat, nā non reintegrabitur legatū.l.prædia.§.liberlit in casu.l.seruū.alias incipit seu allegat verū.ff.de manu.testa. fauore,scilicet libertatis.vñdē dicēdū esset in legato ad pias causas ex nota.per Io.de Imo.in.l.3.§.1.ff.de hæred.instī.vbi etiā Bal.& tenet Ang. in.§.si rem.instī.de lega.Sed qd si res legata fuit alienata ex causa voluntaria non tñ fuit tradita vel pretiū nō fuit receptū? Bald.in.d.l. q post per text.in.l.ꝑdia.§.liberto.ff. de fund. instr. instru. lega, tenet q̄ solus cōtractus nō extingat legatū,& sequit Ange.& Pau.de Cast. cōtrariū tenuit gl.& Bar.in.d.§.liberto. Sali. Alex.& Ias.in.d.l. q post testm. qa etiam vbi alienatio testatoris non tenuit reuocaf legatū,vt in.l.legatū.§.pater hortos.ff.de adimē.leg.à fortiori reuocabit isto casu,& adde Bal.in rubr.C.de ꝓb.fig.versi,sed qd si testator alia etiāvi de per Bal.& Pau.in ista materia in.d.l. q post testm.si autē rei legatę fiat trāslatio in aliā speciē.vide.l.Seia.ff.de aur.&argen.lega. & si rei legatæ aliquid addatur.vide.l.statuam.eod.titu.

¶ *Lex.18.*

* Si testator legat centū quæ putat in arca sua habere: siue sint tot vel minus, tenetur ea hæres legatario dare , & si plures sint quàm centum, non tenetur hæres plus dare. Item si tempore mortis testatoris dicta centum erant in arca, & postea fuerunt diminuta, tenetur hę res vsq; ad quantitatem legatam. h.d. Habuit originem à.l. si seruus legatus.§.q q̄inq;.ff.de legatis primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *En aquel arca.* Quid si dixit quæ habeo pœnes me deposita? videtur quod sit idem dicendum per tex. in.l.1.§.adeo.versi. nam & si quis. ff. de dot. prælega. vbi videtur casus de hoc. Bar. tamen. ibi dicit post Oldral. quod in dubio videatur testator se referre ad quantitatem, & non ad certum corpus quando non fuit designatus certus locus. l. Lucius. §. qſquis. el. 2. ff. de lega. 2. & ideo & si nihil. vel minꝰ reperiatur in deposito tota quantitas, debet q̃ fuit opin. Roger. glosatoris ibi nisi probaretur ab hęrede, quod testator errauit credens apud se depositā, nā tunc cum causa legādi erat obligatoria cohæret legato, & vicitatur legatū eo ipso quod error ꝓbatur, vt ibi ꝓ Bar. & glos. in d. §. quisquis. sed contra dispositionē huius. l. & l. si seruus legatus. §. qui quinq;. ff. de leg. primo videt tex. in. l. fina. in princ. ff. de vino triti. & ole. lega. sed respondeo. vt per glos. & Bar. ibi. Et qd si testator dixit ex decem quæ legaui titio volo quod præstes quinq; Scio nunquid per hoc ꝓbetur aliquid legatum titio? vide per Bal. in. l. prima col. fina. verſi. quæro testator. ff. de falſ. cauſ. adiect. lega.

q̃ está en aquel arca [a] mia, mãdo los a fulano si los marauedis fueren tantos [b] vale la manda. E si por ventura fuessen menos, vale otrosi quanto en aquelloque y fallaren, e el heredero non sera tenudo de dar mas. E si fuesse mayor quantia de diez marauedis, nõ estenudo de dar mas E si los diez marauedis sobredichos fuessen en el arca quando murio el testador: e por culpa del heredero se menoscaba rõ despues, tenudo es el heredero de dar fasta en aquella quantia sobredicha.

¶ *Ley. XIX. Como deue valer la manda que el testador fiziese a alguno, cuidando que le deuia algo, e non fuesse a si.*

Cierta quantia [c] de marauedis mandando el testador en su testamẽto a otro diziẽdo a si. Ciẽt marauedis q̃ yo deuo [d] a fulano, mãdo que gelos den: si por auẽtura acaesciere que le non deuiesse [e] ninguna cosa, tenudo es el heredero del testador, de dar la quantia sobredicha, a aquel aquien la manda: por que se entiẽde que gelo quiso dar. E si gelos deuiesse el testador, por tal manda como esta non seria el heredero tenudo de dar le mas, de aquello que le deuia por razon del debdo.

¶ *Ley. XX. Como nõ le empesce a la manda, falsa o mẽtirosa razon, que sea puesta en ella.*

Falsa o mintirosa razon diziendo el testador, quãdo fiziesse la mãda, non le empesce, nin se embarga por ella. E esto seria como si dixesse: mando a fulano ome q̃ me fizo tal honrra, o tal seruicio, tantos marauedis: o tal cosa. Ca maguer nõ fuesse verdad q̃ le ouiesse fecho aquella honrra, nin aquel seruicio, non se embargaria la manda, [g] por esta razon, ante es tenudo el heredero de la cumplir.

¶ *Ley. XXI. De las condiciones e razones, e maneras ciertas que pueden ser puestas en las mandas.*

Condiciones e razones, e maneras ciertas ponen los omes quando fazen sus mandas, e las condiciones se fazen por esta palabra si, [h] como quando dize el que faze la manda

valeret legatũ. l. prima. C. de falſ. cau. adie. lega. l. titia. §. Gaius. ff. de legatis secundo. & not. Alexã. post pet. in. d. l. stic. §. 1. ff. de lega. primo. qui etiam allegat ad hoc Barto. in. l. demonstratio falla. §. primo. ff. de cõditio. & demonstra.

¶ *Lex. 20.*

curatur de errore testantis, sed tantũmodo attenditur vtrũ testator esset alias relicturus, vel non, vt in. l. cum tale. §. falsam. & ibi Bar. ff. de condit. & demonstra. & Bar. in. l. demonstratio. §. 1. ff. de condicio. & demonstra. Angel. Areti. in. §. longe. inst. de lega. de quo. ista paritas rũ sumpta est, in secũdo vero casu probando implicitur testatorem erasse vitiat legatũ, vt in. l. 1. cũ glo. C. de falſ. cauſ. adiect. lega. Sed qd si testator poterat cõpelli addandũ non tũ leget illud ad quod poterat cõpelli, sed aliud vt si diceret, quia expendilli decem in negotiis meis lego tibi fundum, vel librum? Ioan. Fab. in. §. huic ꝓxima. inst. de lega. dicit quòd ista causa videretur tunc impulliua, & nõ finalis, si notabiliter excedat pretium ad quòd credebat se teneri quia tũc videtur donare voluisse. argu. d. §. id quoq;.

* Causa falsa non vitiat legatum. hoc dicit. Habuit originem ab institu. eod. titulo. §. longè

¶ *Nõ fuesse verdad.* Hoc ideo est quia causa expressa erat talis quæ etiã si vera esset nõ cõpelleret testatorẽ inuitũ ad dãdũ. l. in summa. §. id quoq; quod ob causam. ff. de condi. indebi. secus ergo si causa expressa esset talis quæ esset sine legato cõpelleret ad dandum, vt si diceret, lego tibi decem q̃ i negotiis meis impendisti nam tũc præsumit causa fi nalis. l. si cum te. ff. de pact. & est rõ differentiæ, quia primo casu, etiam si causa sit falsa, non

* Potest legari purè vel sub conditione, quæ sit per si, & ante conditionis implementum non soluetur legatum. Item sub modo, & sit p vt & debet statim solui cauente legatario de modi implemento, & mo do impleto, aut implere nequente legatario quærit legatarius dominium rei legatæ. Item legatur sub causa quæ sit per quia, & reſpicit tempus præteritum, & debetur etiam si causa nõ sit vera, quia falsa causa non vitiat legatum. hoc dicit.

* Si lego tibi centum, quæ debeo tibi licet ea non debeam habebis tamẽ ea de bonis meis: si tamen ea debebam vel partem, tenebitur hæres solũ ad id quod erat debitum. Hoc dicit. Habuit originem à. l. si creditorem, & à. l. legaui. ff. de libe. lega.

b ¶ *Fueren tantos.* Non aperit de tempore testamenti, vel mortis, & videtur quod intelligi debeat de tempore testamenti. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vnde si tempore testamenti non erant nisi quinq; illa solum videntur legata, & si alia fuerunt addita nõ deberentur. dici tamen Pau. de Castr. in. d. §. qui quinq;. quòd si testator putabat esse decem. & postea reperiantur addita, tota deberẽtur. secꝰ si testator sciebat tantum esse quinq;, & quòd probatio talis scientiæ incumbere debeat hæredi super quo tamen relinquit cogitandũ, sed dictũ Pau. videtur rationabile, imo etiam de mẽte Alberi. ibi est quòd istud referatur ad tempus mortis, & sic quòd ista verba, licet sint præsentis temporis referuntur ad futurum, sed intelligo, quando non constaret, quòd testator sciuit tãtum esse quinq;, & pro hoc facit ista. l. partitarum. cum dixit. cuidando quæ eran diez marauedis. Si vero tempore testamenti erat tota sũma, sed testator consumpsit, & reposuit tunc tota debetur, secundum Barto. & Docto. in. d. §. qui quinq;. & vide per Bar. in. d. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. vbi vide de vestibus legatis vxori, & de frumento legato consumpto, & alio subrogato, & per Bar. & Paul. in. d. §. qui quinq;.

¶ *Lex. 19.*

c ¶ *Cierta quantia.* Concord. cum. l. 2. C. de falſ. cauſ. adiect. lega. & cũ. l. legaui. ff. de libera. lega. & l. si sic. §. 1. ff. de lega. 1.

d ¶ *Que yo deuo.* Quid e contra. si creditor leget debitori? vi. d. l. legaui. & per glo. ibi. & in. d. l. secunda, & in dicta. l. si sic. §. primo. & in. l. fin. in prin. & ibi Barto. ff. de libera. lega.

e ¶ *Que leno deuiesse.* Et sciat testator nihil ei debere: secꝰ si putaret esse suum debito reiu, quia tũc cessare videt causa finalis legati, & non

adde. l. muto. §. sub conditione. ff. de tute. & l. si decem cum petiero. ff. verbo. obliga. l. pe. C. quando dies lega. ced. l. q; puto. ff. eo. & de verbis seu dictionibus importantibus conditionem. vide per Bart. in. d. l. 2. per totum, & de dictione, vt adde Bal. in. l. si mulier. C. de iur. dot. & de dictione. Secũdum, adde Bald. in. l. pe. C. de institutio. & substitutio. & d' dictiõe, ita adde Bald. in prelu diis feudorũ. co. n. adde etiã de dictione si & cũ per Ias. in. l. stipulatio ista. §. incertã. ff. de v̄b. obli.

a ¶ *si le ha fecho.* Nã etiam cõditio concipitur in præteritum. l. conditio in præteritum. ff. de verbo. obliga. vide. l. tertiam. i princip. & ibi Bart. ff. de adimen. lega.

b ¶ *Venir.* Et licet cõditio cõcipiat̃ per verba futuri tẽpo ris sufficit q̃ fuerit impleta testatore igno rãte tempore quo actus geritur, vt in. l. hæc conditio filiæ meę. §. fi. cum. l. sequẽti ff. de cõditio. & demonstr. l. si ita sit scriptũ. §. fi. ff. de lega. 2. l. quidam relegatus. in princ. ff. de reb. dub. vnde si Papa mandat alicui prouideri in certa ecclesia de prima vacatura poterit prouideri de ea quę tunc vacabat tempore datę saltẽ si Papa ignorabat tunc vacare: vt tenet Cinus. in. l. cum vxori. C. quando dies lega. ced. Angel. & moder. in. l. titius. §. 1. per illum text. ff. de libe. & posthu. & adde quòd not. Bald. in. l. fi. colu. fi. C. de senten. quæ sine cert. quanti. profer. vnde si princeps concedat licentiam faciendi maioriam comprehendet etiam iam factam. argu. l. si quis filio ex hæredo. §. irritum. verſic. qua ratione. ff. de iniuſt. rupt. vbi Bald. colligit quod permittens de nouo facere videtur confirmare iam factum nisi aliqua ratio in contrarium subesset, secũdum Pau. de Castro, in dict. §. irritum. & in. d. l. hęc conditio. §. si sic. vbi vide ad quæstionem quam dicit se habuisse de facto.

c ¶ *Cumpla.* Concordat cum. l. vnica. §. fin autem aliquid. C. de caduc. tollen. & cum. l. cedere diem. ff. de verbo. signi. & cum. l. 1. titu. 4. part. 4. & l. 26. titu. 5. partit. 5. & ead. partita. titu. 11. l. 14. l. huiusmodi, cum similibus. ff. quando dies legat. ced. l. qui hæredi. §. fi. ff. de condi tio. & demonstra.

d ¶ *Causa.* Habes hic quòd, razon in nostro vulgari, idem est quòd causa in latino sermone & quid sit causa? vide per Barto. in. l. demonstratio falsa. §. quòd autem. in princi. ff. de condit. & demonstra. vbi Bart. diffinit quòd causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt aliquid disponamus. & Bald. in rubr. C. de institut. & substitu. dicit, quòd causa est adiectio, motiuum finale, vel impulsiuum testatotis, ostendens. & satis cũ ista diffinitione Bart. & Bald. consonat. ista lex.

e ¶ *Verdadera.* Vide suprà in. l. proxima.

f ¶ *Manera.* Adde. l. secundam titul. quarto. quarta partita. & modus est adiacens determinatio: non dispositioni, sed executioni eius secũdum Bald. in. l. si plures. colum. septima. C. de conditio. insert. & quorum. C. de senten. & vide quod dicit in. l. cum res. C. de donatio. & q̃d dicit Bart. in. l. licèt. ff. vt legato. nomi. cauea. & quando est modus licet testator vtatur verbo, ea conditione nihilominus est modus, secũdum Bar. in. l. quibus diebus. §. fi. colum. 2. ff. de conditio. & demon. & vide per Socin. consil. 21. tertio volum. colum. penultũ. & fi. & per Alexand. consi. 102. primo volu. col. 2. & eod. volum. consi. 119. columprima. & Oldra. consi. 108. columna secunda.

g ¶ *Entregada.* Adde. l. liberto. §. lucius. ff. de annuis legã. & l. quibus diebus. §. fi. & l. eas. ff. de conditio. & demonstr. & per glo. in. l. prima. C. de his quæ sub mod. Et limita nisi testator expresse, vel tacitè voluit

nera. f E esto es como quando dize el testador, mando a fulana muger mil marauedis por que case con tal ome. E la manda que es fecha en esta manera, o en otra semejante della, vale, e deue ser luego entregado, g della aquel aquien es fecha, dando recabdo [h] que se se trabajara de cumplir lo que el testador le mando, e gana el señorio [i] dela cosa que le es assi mandada, luego que cumpliere lo que le manda fazer el testador. E esso mismo seria quando se trabajare quanto pudiere, [k] aquel aquien era fecha la manda, para cumplir lo que manda el testador, maguer nõ se cumpliesse. E eada vna destas tres maneras sobre dichas, ha su manera cierta en latin porque se pone. Ca la primera se faze con si, la segunda con quia, [l] e la tercera con vt.

¶ *Ley. XXII. Como vale la manda o non, si la condicion que es puesta enella non se cumple por ocasion, o por otra manera.*

Si la condicion que es puesta en la manda, fuesse en poder dela acabar de aquel aquiẽ fue

ante impleri, quàm emolumentum cõsequat̃. l. thais ancilla. §. sticlius. ff. de fideicommiss. liberta. Bart. in d. l. quib' diebus. §. fi. colu. secunda.

h ¶ *Recabdo.* Add de. d. l. quibus diebus. §. fi. & l. eas. ff. de condit. & demonstra. l. si tibi legatum est. ff. de lega. tertio. & debet esse cum fideiussore, vt in. d. §. fi. vbi vide p docto. & vtrum indistinctè debeat caueri, de modo implẽdo? vide Bart. in. d. §. fi. colu. 2. verſi. quæro. vbi vide casus in quibus nõ est necesse caueri, & quando modus nõ est causa finalis non cogitatur quis caue-

re. l. titio centum, in princip. ff. de conditio. & demonstra. & ex quo modus implendus respicit commodum alterius, non dicitur contine re causam finalem dispositionis. dict. l. titio centum. in principio. & per Bart. in. l. si fundum per fideicommissum. §. iulianus. ff. de lega. primo. alias incipit. l. si titio. & adde Pau. de Castr. in. l. fi. ff. de condi. ob cauſ. quòd qui dicit causam finalem debet hoc probare.

i ¶ *Señorio.* Et infrà luego que cumpliere, ex istis verbis innuitur, quòd ante impletionem modi, legatarius, cui est sub modo relictum, & si præstiterit, satisdationem, de qua hic: non acquirit dominiũ rei legatæ q̃d nullibi si bene memini vidi in iure cõmuni expressum: licèt in legato sub conditione sic, vt in. l. si fur. ff. de vsufruct. in. l. & post litẽ. §. res. ff. famil. hercisc. l. prima. §. seruus. ff. ad syllania. imò cõtrarium videtur de mente Barto. in. l. quibus diebus. §. termilius. colu. 4. ff. de condit. & demonstr. dum tractat, quæ remedia competant hæredi, qui rem legatam sub modo tradit legatario, si legatarius non impleret modum. Facit etiam. l. prima. C. de donatio. quæ sub mod. per locum ab speciali vbi in casu illo datur vtilis rei vendicatio, & non condictio ob causam, & not. glossi in. l. prima. C. de his quæ sub mod. & in rubr. ff. de cõditio. & demonstr. dic, ergo q̃ ista, l. intelligatur, quòd tunc acquirat dominium, scilicet irreuocabiliter, nam si non impleret modum priua bitur legato cum fructibus receptis, vt in. l. liberto. §. lucius. ff. de annu. lega. reuocabiliter tamen bene transit dominiũ præstita satisdatione. d. l. quibus diebus. §. fi. l. à titio, cum similibus. ff. de furt.

k ¶ *Pudiere.* Adde. l. titius. ff. de conditio. & demonst. & ibi glo. & l. primã. C. de institu. & substitu. l. si fundum. per fideicommissum. §. primo. alias. l. si titio. ff. de legatis primo. & in. l. testamento. ff. de conditio. & demonstra.

l ¶ *Con quia.* Sumpta sunt hæc ab Azo. C. de falſ. cauſ. adiect. legat. in summa.

¶ *Lex. 22.*

* Si cõditio potestatiua per casum in persona impletis vel eius in q̃ debet impleri deficiat, habet ꝓ impleta, sed si facto tertii casus venit, in persona eius in quo impleri debet, habet ꝓ defecta, nisi sit cõditio libertati apposita, cuius fauore habet ꝓ impleta, sed cõditio mixta casu aut facto legatarii deficiens habet pro defecta, si autẽ facto eius in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo eratimplenda defecit,habeturpro impleta. h.d.

a ¶ *Dezimos*. Pro sequitur ista.l.dicta Azo.C.de conditio.inser.in summa.ad fi.1.co.& colum.2.& glo.in.l.1.C.de institu.& substitu. & vide suprà ead.partita.titu.4.l.14.

b ¶ *Se muriesse*. Quid si legatarius decesserit,an poterit conditio ista de manumittendo seruum per hæredem eius impleri quod est dicere, an ius implendi conditionem trãseat actiuè in hæredes impl ere debentis? est satis dubia quæstio, de qua p Bar. in.l. cui fund⁹ &.l.à testatore.ff. de condi tio. & demonstra. & in.l. si pœnã.ff. quãdo dies lega. ced.vbi dicit, quòd de ista quæstione in vltimis voluntatibus sæpe dubitauit, crederem quòd ĩ casu huius.l. ista facultas non transmitteretur in hæredẽ, licèt conditio habuerit præcedentem dispositionẽ, ex notatis per Salicet.in.l. si plures. versi.3. quæro. C. de condit.insert. & per Ias.in.l. si decem cum petiero. col.3. versi. in quantum.Bar.ff.de verb.obliga.

fecha dezimos, [a] que trabajandose el, de la cumplir,quanto pudiesse, maguer nõ se cumpla por ocasion de auentura e sin su culpa:estõce valdria la mãda, tãbiẽ como si la condiciõ fuesse cũplida. E esto seria como si el testador mãdasse alguna quantia cierta de marauedis a algund ome:si aforrasse su sieruo.Ca si el sieruo se muriesse [b] de su muerte,ante que lo a forrasse:o de otra manera, por alguna ocasion, non lo matando otri, vale la manda.E esto se entiende, quando el embargo de tal ocasion como sobredicho es, a viene en la persona de aql q̃ deue cũplir la cõdicion,o enla persona de aql en qen se deue cũplir. Mas si el ẽbargo auiniesse por otra persona alguna de fuera, a si como si matasse algund ome al sieruo [c] ante que lo aforrasse su Señor:estonce non valdria la manda, nin es el heredero tenudo de la cumplir. Pero si algund testador mandasse aforrar su sieruo,so tal cõdicion, que fiziesse algund seruicio a otro : si este atal se trabajasse quanto pudiesse para cumplir aquel seruicio, e gelo embargasse otro alguno, valdria la manda , e seria forro [d] el sieruo , tambien como si ouiesse cumplida la condicion. E esto es por que las leyes siempre ayudaron a la franqueza, e a la libertad de los omes . Otrosi dezimos,[e] que quando algund testador fi-

c ¶ *Al sieruo*. Nõ aperit ista.l.an seruus occidatur à tertio viuo testatore, vel post mortem testatoris,& sic cum generaliter &indistinctè loquatur, generaliter videtur intelligenda,& quia etiam ita intelligit glo. communiter approbata in.l.inde Neratius.§.idem iulianus.in verbo , quam retro sum. ff.ad leg.aquil.& ita etiam videtur quòd debeat intelligi.l.14. titu.4. suprà ead.partita.vbi vide quæ dixi,&adde Azo.C.de condi. insert. in summa.in princip.2.col. & not.istam.l.ad intellectũ.d.§. idem iulianus.Fortè tamen dici posset quòd lex ista partitarum nõ decidat casum illum , quando seruus à tertio fuit occisus,viuo testatore : sed illum tantum , quando post mortem : cum ista.l. prosequatur dicta Azo.vbi suprà ex cuius dictis expresè pater,q̃ loquitur q̃n fuit occisus por mortẽ testatoris,dicit enim,si impedior per alium, nihil consequor: sed impediens tenetur secundum qualitatẽ delicti, vel lege aquilia,vel condictione furtiua,vel actione in factũ,vt.ff.ad leg.aquil. l.inde Neratius.§.idem iulianus.& de condi.furti.l.3.& de cõdi. caus. dat.l.3.§.vlti.&.ff.de condi.& demonstr.l.quibus diebus.primo respõso.&.l.quæsitum.sed illo non existente soluendo fortè æquũ erit me admitti ad legatum,vt.ff.de eo per quem factum erit.in.l.vltim.& sic Azo.apertè loquitur de occiso post mortem: nam si testatore viuo, non competeret legatario actio cõtra occisorem,vt apertè dicit text. in.d.§.idem iulianus,vnde nõ potest dici,q̃ quæstio illa, si occidatur seruus viuo testatore,determinet per istam.l.partitarum, neq; per.d. l.14.quę expresè nõ loquitur in isto casu,& non potest negari:quin sit magna æquitas,vt in casu quo non cõpetit actio cõtra occisorem ad extimationem hæreditatis,q̃ cõditio debeat haberi pro impleta, sicut etiam est in casu,quando occiditur por mortẽ testantis,& occisor non est soluendo,& sicut etiam est in casu,quando seruus naturaliter moritur viuo testatore,vt in.d.§.idẽ iulianus. cum vtrobiq; cadẽ ratio æquitatis videatur,prout ponderant Io. de Imol. & Soci.in.d.in testamento.la segunda.ff.de condit.& demon.& ibi respõdent ad.d. §. idẽ iulianus q̃ille tex.non dicat cõditionẽ nõ haberi pro ipleta, q̃n seruus occidit testatore viuo sed solũ negat actionẽ competere,p̃ pretio hæreditatis,contra occidentem, & tũ tali casu cõditio debeat haberi,p̃ impleta:cum sit eadem ratio, ac si esset natura liter mortuus, vt si esset occisus post mortẽ,& occidens nõ esset soluendo, ex quo illa litera illius §.ad hoc non repugnat, argu.l. illud cũ similib⁹.ff.ad leg.aquil.&.l. 1.§. hoc interdicto.ff.de cõdicte. cogita tũ ga.l.ista aperte facit differentiã , an seruus moriat naturaliter,vel occidaf, à tertio q̃ad effectum an cõditio habeatur pro impleta, vt nos & loquitur generaliter, & indistinctè, sed q̃d dixi post Imo

ziere manda so alguna condicion , que fuesse en poder de la cumplir de aquel aquien fue fecha , e de otro alguno, si acaescieisse que se non cumpliesse la condicion por culpa de aquel aquien fue fecha la mãda o por alguna ocasion que auiniere que la embargasse de guisa que non se pudiesse cũplir que estonce non valdria la manda. E esto seria como si el testador dixesse a si : mando a fulano ome mill marauedis si casare [f] cõ tal muger. Ca si aquel aquien fue fecha la manda , non quisiere fazer el casamiento con aquella muger , o si muriesse alguno dellos enante que casassen , dezimos que non valdria la manda . Mas si se embargasse por culpa de la muger, que non quisiesse casar con el, estonce valdria la manda , e seria tenudo el heredero de la cumplir . E esto ha lugar en todas las otras cosas,en que tal condiciõ como esta fuesse puesta segun que aqui diximos.

¶ *Ley. XXIII. Quando el fazedor del testamento manda algun sieruo o otra cosa en general, cuya deue ser la escogencia.*

Eneralmente mãdando el fazedor del testamẽto vn sieruo a otro,nõ lo señalãdo,si el fazedor dela mãda non auia mas de vno,[h] el heredero deue le dar aql sieruo,[i] o otro tã bueno como

lam,& Socin.fulci tur maxima equitate.

d ¶ *Seria forro*. Adde.l.cum ita datur.ff.de condi.& demonstr. & l.fi.C. de condi.insert.& est fauore libertatis,vt sobiicit.

e ¶ *Otrosi dezimos*. Pro sequitur dicta Azo. vbi.§.co.2.ỹ si.in.2.casu.

f ¶ *Si casare*. Adde.l.14.ti.4.ea.part.& q̃ ibi dixi. ¶ *Lex.23.*

* Seruo vel alio animali in gñe legato, si testator habet vnũ, ille est dan d⁹, si plores eligat legatarius nõ meliorẽ, nec maiordomũ, vel dispensatorẽ: qa sciunt hæreditaria negocia:sed si nullũ habet , emet hæres mediocrẽ, quẽ ipse elegerit,domo autẽ in genere legata vel ædificio si vnã habet testator,illa debet: si plures habet q̃ hæres elegerit,si verò nullam habet,non valet legatum. h.d.

h ¶ *Mas de vno*. Facit in argu.ad facultatẽ regiã alicui cõcessam, vt possit facere maioriã in vnũ ex filiis,q̃ etiã si vnũ tũ filiũ habeat possit in illius personã facere maioriã: & p̃ hoc optimè facit.l. 1.§. ꝑxime, ff.vnd.cogna.& melius facit.l. si tibi optio.§.1.ff.de optio.lega.ibi ga.l.ibi,& q̃d dicit Alex.allegãdo illã.l.1.l.serui electiõe.in pri.ff.de leg. 1.neq; obstabit.l.vtrũ.la segũda.ff.de assignã.liber.& glo. in.§.1.instit. de assignã.liber, qa ibi ideo ga in vno tm̃ liberto assignatio non erat necessaria ,& sic esset superflua , hic verò etiam in vnico filio ad effectum maioriæ & vinculationis bonorum, adhuc vno tantum existente est necessaria.

i ¶ *Aquel sieruo*. Quia cũ talis seruus reperiat̃ in patrimonio testatoris,ille videt legatus,licet in genere seruus sit legat⁹.l.si dom⁹. in prin. ff.de lega.1.facit.l.3,& ibi expresè notat Bart.ff.de vino.triti.vel oleo lega.&.l.si quis argentum.in princ. & in versicu. similiq; modo. C.

de donatio.& ibi not.Bal.quòd promittens certam quantitatẽ frumenti in genere,videtur promittere de suis fundis,si fundos habet: & q̃ legatũ intelligat̃ de his,quæ sunt in domo,seu hæreditate,adde l.Titia.§. Semproniæ.&.l.si vxori.& ibi Bar.ff.de aur.& argen.lega.

a ¶ *Como el*. Forte debet intelligi si relictus in patrimonio nõ posset dari fortè: quia esset mortu⁹: quia cùm homo in genere fuerit legat⁹, genus perire non põt.l.incendium.C.si cert.peta. Sed contra hoc,videtur:quia cũ vnicum tantũ seruum habebat, perinde el,[a] aquel a quien es mãdado.Mas si el testador ouiesse muchos sieruos,[b] estonce es en escogencia de aquel aquien fue fecha la mãda, [c] de tomar vno dellos q̃l q̃siere. Fueras ende,q̃ non puede escoger el mejor,[d] nin el que fuere despensero: o mayordomo del testador:por que es sabidor del fecho dela herencia. Mas si el testador non ouiesse sieruo ninguno: estõce en escogẽcia es del heredero [e] de le comprar vn sieruo, que sea comunalmente bueno,[f] e dar gelo,e lo que dixi mos del sieruo, deue ser guardado en las bestias,[g] e en las otras cosas semejantes,[h] q̃ fuessen a si mãdadas.Pero si el fazedor del testamento, mandasse a otro

videtur ac si in legato illum specifice demonstrasset.l.1.ff.de liber. & posth.l.fundus qui legatus.ff.de fund.instr.vnde si quis legat seruũ in genere.& habeat seruos in patrimonio.& illi postea perierint,extinguet legatum.& ita expresse firmat Rapha. Cuma.in.d.l. legato generaliter.& in.l.si ita legatum.in prin.eod.titu.& Alexan. post eũ in.d.l.legato.col.3.vel dic,quòd si talis seruus esset multum expediẽs hæreditati, veluti si erat actor vel castaldio quem dãdo totius dom⁹ hæreditariæ aduersionẽ induceret,vt.ff.de officio præfid.l.fin. &.l.le gato generaliter.in princ.ff.de lega.1.quòd tunc poterit hæres præfare alium æque bonũ,vt hic.facit quod not. Paul.de Cast.in.d.l.si domus.in prin.vbi quærit,quid si testator legat domum,& nõ habebat, nisi vnam,& de illa non est verisimile,quòd senserit,quia reliquit filios,qui illam domũ ingrediebantur,& ea indigebant an valebit legatum in illa domo?& tenet quòd nõ,q̃d est singulariter notandũ,licet Alexan.ibi videat hoc dictum impugnare,ne legatũ domus sit eluforiũ,per illum tex.tamẽ in legato seruisse sat istud incõueniẽs,quòd esset in domo quæ consueuit habere fines facto hominis,& non à natura,vt homo vel equus.

b ¶ *Muchos sieruos*. Quid tamen si testator habens plures equos legat di cens,lego titio equum meum?vide per Bal.in.l.1.versi. Sed quid si testator.C.de verbo.signifi.vbi concludit,quòd intelligatur de eo quẽ testator habebat in vsu.per.l.si vxori mundus.§.primo. ff.de aur.& argen.lega.

c ¶ *Fecha la manda*. Cõcord.cum.l.legato generaliter.ff.de lega.primo. &.l.si seruus legatus.§.cum homo.eod.titu.&.§. si generaliter. Insti. delega.& ibi per glo.limita , nisi verba executiua legati diriganf ad hæredem.vt si testator dicat,quòd hæres det seruum quem legat in genere:quia tunc hæredis erit electio,secundum Barto.in.d.l.legato generaliter per.l.planè.§.si ita.ff.eod.& per.l.qui concubinam.§.1.ff. de lega.3.& cum Bar.tranſit Rapha.Cuma.&alii moder.ibi Anto.& Ioan.de Imol.in.c.indicante.de testa.Petrus tamen,& Cinus tenuerunt contrariũ,quib⁹ videf adhærere.Alex.in.d.l.legato generaliter. Ite limita,nisi testator senserit de certo,non tñ constat,de quo:qa tũc electio est hæredis,vt in.d.l.legato gñaliter.§.1. &.l.si quis à filio.§.fi plures.eod.titu.quia tunc est potius declaratio,quam electio.

d ¶ *El mejor*. Poterit ergo eligere mediocrẽ.& etiã pessimũ si voluerit, etiam hærede inuito,secundũ Ioan.de Imol.Paul.& Alexan.in.d.l.le gato generaliter,licet Angel.ibi tenuit contrarium,sed opinio Imol. & aliorũ satis probat̃ in ista.l.partitarũ, cũ dixit,qual quisiere fueras ende que no pueda escoger el mejor.not.ergo.quod habens electionem rerũ,non põt eligere meliorẽ.quod fallit vbi duę tantum essent res, super quibus fieri deberet electio:quia tunc melior capi poterit. l.qui duobus.ff.de lega.1.Bal.in.l.fi.§.1.C.cõmunia delega. versi.ponne,q̃ sunt in hæreditate.& ꝑcedet quod hic dicit:q̃ non põt legatarius eligere meliorẽ.etiã si expresse p testatorẽ electio sit data legatario,secundũ gl. ibi & Bar.& tenent cõiter Doct.in.l.2.ff.de optio.lega. vide etiã per Bal.& Docto.in.d.l.fi.§.1.C.cõia delega.& quia in hoc fuerunt opiniones dic pro concordia,quia aut testator qui dedit electionẽ legatario reliquit seruos in patrimonio:qa tunc posset ex virtute talis electionis expresse legatæ,eligere meliorẽ:si vero non reliquit:tunc non posset:& sic procedat opinio glo.& Barto.in.d.l.2.ff. de optio.lega.istam concordiam ponit Imol.in.d.l.legato generaliter.col.2.vbi etiam tenet Iason refertq; Aretin.& alios modernos 1.2.ff.de optio.lega.nullam faciens mentionẽ de ista concordia Ioannis non eligat meliorem sua à testatore,siue à lege detur electio:cũ de Imol.& mihi magis placet,vt indistinctè procedat , quod legatarius non eligat meliorem fuit testator dando electionem legatario,de his seruis vel iumentis,quæ habet in patrimonio,exprimat̃ quòd tacitè de iure inest: ideo nihil debet operari.l.hæc verba.cum similibus.ff.de lega.1.l.non rectè. C. de fideiusso.propter auctoritatem tamen Imol.&aliorum.tu magis cogita.& facit pro opinione cõtra Imol.quia etiã si electio expresè detur à testatore hæredi, non posset eligere pessimum:sed debet adhuc eligere mediocrem,vt in .l.si gñaliter. ff.de legatis.1. ergo idem debet esse,si detur legatario quod nõ possit eligere meliorem & aduerte , q̃ ista locum habẽt vbi electio data tur legatario, vel hæredi inhis rebus, quarum aliquam expedit potius, non habere,vt est in seruis vel iumentis,vel similibus. in rebus verò inanimatis quarum nulla inutilis est legatario:tunc in legato dubio comprehenditur,& censetur legata minima res.l.apud Iulianũ.§.Seyo. ff.de legatis primo.l. numis. ff.de legatis tertio.l. semper in obscuris . ff. de regulis iuris. Docto . communiter . in dicta.l. legato generaliter. §. primo.in legatis tamen piis id intelligitur,quod minus est non quod minus.l. Titia. §. Seya . & ibi Bartol⁹.not .ff. de aur. & argen.lega. Abb.in dicto.c.indicante.colu. fin. vbi etiam Barba. num.12. hanc asserit communem opinionem.Bald.tamen nouell.in tractatu de dote.parte.6.in.7.privilegio dubitat de hoc.& vult contrarium motus ex tex.in.d.§.Seya.vbi consultus ponderat consuetudinem donorum quæ in templo illo ponebantur,quia erant tantum vel aurea,vel argentea,& disponit.quòd debeat esse argentea, & sic ille tex.potius probat cõtrarium:imo quòd id quod est min⁹, debeatur.hoc idẽ tenet Decius.in.l.semper in obscuris.ff.de regul. iur.qui ad istam partem ponderat.c.ex parte. de censi.& certè. d.§. Seya.multum veget pro opinione Bal.nouel.prout cõiter habemus. in libris.Si tamen illa.l.aliter debet haberi,prout ex castigationib⁹ Haloandri.illa.legitur.& tradit Didacus à Couarruuias.in relectione sua.in.d.c.indicante.rex.erit expressus pro contraria opinione, quam Barba.asserit cõmunem:mihi satis est persuasum , quòd ista materia residere debeat in indicis arbitrio,qui attenta qualitate legantis,& ecclesiæ,cui legat, hoc decidat.quid enim,si legans sit pauper homo,vel multos filios habens,quibus oportet hæreditatem relinqui,nonne tunc potius etiam in legato pio iudicabitur id comprehendi,quod est minus,quam quòd maius?argu.c.fin.17.q.vlti.& benè facit ad hoc pulchrum dictum Bal.in.l.1.versi.Sed pone quòd testator.C.de verbo.signi.vbi quærit si testator legauit equum suũ armatum:quem tamen testator diuersis modis armabat:nam quãdo ibat ad torneamenta,ponebat sibi faleras,idest ornamenta cum perlis & auro,quando vero accedebat ad prælium ponebat faleras de corio,& respondet quòd minores vel mediocres debebuntur:q̃ tenere medium est viri prudentis,& legis à sapientibus institutæ , vt in.l.qui sancem. ff.de aur.& argen.lega.nisi propter eximiam nobilitatẽ testatoris atq; legatarii ampliusꝑsumatur,vt.ff.de donatio. I.filius.&.l.vxori.in fin.ff.de legatis.3.l.plenum . §. equitii. ff.de vsu. & habita. hoc etiam expresius tenet Bal.in.l.3.C.de furt.ad fi.versi. extra nota.vbi dicit,quòd si testator mandat in ecclesia emi vnum calicem,neq; exprimit precium neq; materiã , quòd intelligitur de calice honorabili,secundum consuetudinem illius ecclesiæ,& facultates testatoris.quia in relictis incertis ad pias causas,semper est connexum tacitè arbitrium boni viri.argu.l.fideicommissa.ff.de fideicommissa.liberta.allegat etiam ad hoc.d.l.Titia.§.Seya.

e ¶ *Del heredero*. Adde.l.huiusmodi.§.si cui homo.cum ibi nota.ff.de legatis primo.&.l.Titia testamento.§.primo.ff.de aur.& argen. lega. glo.in dicta.l.legato generaliter.quæ tamen non allegat dicta iurata.& vide per Barto.in.l.4.ff.de vin.triti.vel ole.lega. quod limita, nisi verba executiua legati à testatore prolata, dirigantur seu sint relata ad legatarium,vt si dixisset,quod legatari⁹ recipiat sibi seruum vel bouem,quem in genere legat,vt dixi suprà.in gl.super verbo.a quiẽ fue fecha la manda.vide ibi.

f ¶ *Bueno*. Et sic non potest dare pessimum:sed mediocrem.vt hic.& in l.si generaliter.ff.de lega.1.

g ¶ *Bestias*. Veluti equis, vel aliis iumentis , bobus , vel aliis similibus.& quid si dixit , lego equum meum , cum plures haberet?di xi suprà.in glo.super parte.El mejor.

h ¶ *Semejantes*. Quę habebat terminos à natura,sicut hõ,equ⁹,vel bos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Bart. in.l.si domus in princip.ff.de lega.1.secus ergò erit, si legetur lanx vel scutela, seu quid simile in animatum, quod facto hominis sines habere consueuit, vt indict.l.legato generaliter.in fin. & per glo.in.c. indicante.de testa.& nota.in.l.qui lancem.ff.de aur. & argen. legat.neq; in his hæres cogetur eligere mediocrem:sed potest dare idq̃ est mínimum gl.&communiterdoctores in dict.l. legato generaliter vbi latè per Iaso. quid autè si testator,qui legauit scultel lam,vel vestẽ. nullamscultel lam vel vestẽ habeat in patrimonio?Alberi.tenet in.l si domus in principio.ff.d̃ legat. 1. quòd tunc nõ valet legatum, nisi ex aliquo adiuncto possit cõstare ad qd̃ possitterminari,seu referri.vide ibi per eum & quæ dico inferius.in glos. proxima.

a ¶ *Vnas casas.* Idem est dicendum si legaret fundum:nam hæres debet dare vnum fundum ex his, quæ testator reliquit : vnde quod hic dispónitur in domo, habet etiam locum in fundo in genere legato. ita vult glo.relata ad text.in.l.si domus.ff.de legat.1.de qua ista fuma est.& hoc tenent Iacob. de Aren. Petrus. & Cinus Bald. Rapha. Ioann.de imol. Paul.de Castr.& Alexan.ibi & ità intelligunt.l.cum post.§.gener.ff. de iur.doti.contra.glo.ibi licet opinionẽ glo.in.§.gener.sequãtur Bart. Angel.&Imol.in.l.ita stipulatus.in octaua.oppo. ff.de verborum obliga. & Angel.in dict.l.si domus, vt sit differentia inter legatum fundi, & dom:us:sed magis placet prima opinio ,eo qa testator videtur sensisse de vno ex suis fundis, & in eo modo & forma prout erat in vsu testatoris. Quid autem si legaret planetam, vel vestẽ, vel quid simile?vide quæ dixi supra in glo.proxima ad finem contra id tamen quod ibi dixi, tenet Paul:de Castr.in dict.l.si dom' in principio dicens, hoc esse durum & vult quòd in aliis rebus à domo generaliter legatis, legatum valeat & intelligatur, secundum consuetudinem regionis.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de lega.primo.l. Titia §.1.ff.de aur.& argen. lega.illud tamen quòd in dict.glo. dixi tenetur communiter, & tenet glo.in.l.quòd in rerum.§.fin.ff.eo.in verbo cã. limita tamen, nisi legatum esset pium, vt dixi supra in glo.super parte el mejor. Allegando. Bald.in.l.1.C.de verbo.significati.& pro opinione Paul. de Cast. videtur facere ista.l.partitarum, quatenus ad finẽ dicit, qd̃ dicta in domo procedãt in aliis ædificiis, & nõ extẽdit ad res mobiles in genere legatas, q̃ fines habeãt facto hominis , & certè dura videtur illa cõmunis opinio ,q̃ legatũ sit derrisoriũ , sicut est in domo, siquis in genere vestem leget alicui, vel capsam vel quid simile.

b ¶ *Qual quisiere.* Concor. cum dict.l.si domus in princip. si tamen testator duas habebat domos, vnã in domicilio: aliam extra legasse in telligitur illam, quam habebat in domicilio, argumen. l. quæ cõditio §.1.ff. de conditio. & demonst. secundum Bald. in dict.l.si domus.in princip. & sequitur ibi Alexan.

c ¶ *Cesar.* not. istã.l.& videt satis rationabile, ar.l.2.ff.deliber.& post.&.l. fundus q̃ locat⁹. ff. locati.& facit ista.l. cõtra idq̃ dixit Paul. de Cast. in dict.l.si domus. in princ. de quo dixi supra in glo. super parte el mejor. quando testator reliquisset domum, & vnicam tantum habebat, q̃ filij ei⁹ h̃eredes indigebãt, quòd illa non sit danda. &q̃ legatum nõ valeat: nam hic probatur contrarium, & contra Paul. tenet Alex. in dict.l. si domus.ad fin. principii, & in dict.l. legato generaliter. & benè: vnde filii aliam sibi domum acquirent, vel conducent, nisi aliter de mente testatoris appareat & ista conferunt ad quæstionem, testator habens duos filios fecit maioriam in primogenitum de certis rebus & postea edificauit magnam domum quam dicebat quòd volebat eam pro maioria & deinde in suo testamento dixit q̃ legabat filio secundo domum non designans quam domum: nam si constat de voluntate patris q̃ dictam domũ voluit esse maioriæ legatũ domus in secundo filio erit deriſorium per dict.l.si domus in prin. ſi de hoc non constaret deberet domus dari secundo filio p illã & illam legem: nota etiam q̃ si testator fecit maioriam de domo sua in qua habitabat venient etiam domus alienę quæ erant apẽdices illius domus Bar. in.l. prædiis. §. qui domum, vbi & bonus tex. ff. de lega.3, vbi etiam habetur de horto & vi. per Alex. consi. 26. vol. 4. & Io. Cirier. in tracta. primogenituræ li. 2. q. 4. & Andreã Tiraquellum in tracta. de nobilitate & iure primogeniorum. q. 73.

d ¶ *No vale tal manda.* Limitanis testator daret legatario electionẽ de domo, quã velit: nam tũc etiã si nullas domos testator in patrimonio reliq̃rit, tenet legatum per. l. titia. §. 1. in fine. ff. de aur. & argen. lega. & tenet Albe. post Nicho. de Neapo. in dict.l.si domus in principio limita etiã secundum Paul. de Castr. in dict.l.si domus in princi. q̃ non habeat locum in legato habitationis in genere: quia licet testator nullas reliquerit habitationes in patrimonio, debet præstari habitatio, secundum qualitatem legatarij, & tenebitur hæres soluere pensionem, talis domus, per tex. in.l. cum antiquitas. C. de vsufruct. quod multumibi exaltat Alex. dicens quòd multi dixissent contrarium:

e ¶ *Otros edificios.* Not. bene & adde glo. in dict.l. q̃din rerum-§.fi. in verbo. eam. quæ hoc exemplificat innaui.

¶ *el gouierno aquellos a quien es mandado en el testamento.*

Ouiernos mãdã dar los fazedores delos testamẽtos a otros, que nõ dizen quanto nin en que manera los deuẽ dar los herederos, en tal caso como este dezimos, f q̃ siel testador q̃ mãdo gouiernos a otro, era vsado ẽ su vida g de dar cierta quãtia de pã, o de dineros, por gouierno a aq̃l a quiẽ fizo la mãda: tenudo es el heredero de darle otro tãto. E si por auẽtura nõ daua cosa cierta: estõce deuele dar segũ q̃l ome fuere h aq̃l aquiẽ fuese fecha las mãda del gouierno, e segũ fueren los bienes i que heredo del testador.

f ¶ *Dezimos.* Sumpta est ista.l.à.l. sicui annuum. ff. de ann. lega. & à.l.cũ alimenta. ff. de alimen. & cibar. lega. in principio.

g ¶ *Vsado en su vida.* Quid si est diuersitas in vsu nam aliter præstabat tempore mortis, aliter antea? dic q̃ inspicietur tempus mortis.l. mela. §.1. ff. de aliment. & cibar. lega. & an comprehendet hoc legatum ea quæ non ordinarie, sed extra ordinarie testator solitus erat præstare? vid. l. seio. §. medico. ff. de ann. leg. & vid. q̃d notabiliter per illã. l. consuluit Oldraldus cons. 129. incipit in quæstione qua quæritur an illud qd̃ solitum est præstari Archidiacono. &c. & q̃ etiam per iam. l. not. in cons. 216. incipit circa primum articulum, an obitus, in mensæ facultatibus computentur.

h ¶ *Qual hombre fuere.* Nam pro modo ætatis: quia aliter puero, & aliter iuueni. vide. l. cum vnus. §. finali. ff. de aliment. & Cibar. lega. aliter militi, & aliter rustico. dicta. l. si cui annuum, & tradit Ioann. de Platea, in. l. super creandis. C. de iure fisci. libr. 10.

i ¶ *Los bienes.* Adde. l. cum alimenta. ff. de alimen. & cibar. lega. & limita vt in casu. l. cum vnus. §. fi. ff. eo. & leges quæ dicunt, q̃ alimẽta, quæq; debent moderari, secundum facultatem patrimonij, vt in. l. ius alimentorum. ff. vbi pupil. educar. debent intelligi non respectu valoris: sed respectu reddituum. l. imperator. in fin. & ibi not. Bart. ff. ad Trebel. & in dict.l. ius alimentorum. in princi. vnde si fructus nõ sufficiunt, ad alimenta non propterea hæres tenebitur immobile vendere, vt est tex. singularis in. l. qui bonis ver sic. dummodo. ff. de cessio. bono. quem adhoc dicit singularem Ioan. de Plat. in. l. super creandis. in fin. C. de iure fisci. lib. 10. illam etiam. l. adhoc dixerunt singularem Bald. & Angel. in locis relatis per Alex. in dict. l. imperator. in 4. nota. quod tamen limitabis, secũdũ Io. de Imo. in dict. l. imperator. quando debentur alimenta alteri, quam illi qui est futurus dominus bonorum: nam si debeantur tali futuro domino, posset fieri alienatio & valeret per. l. primam. §. mulier. ff. de vent. in possessionit. & sequitur Alex. ibidem & potest induci ad maioriæ bona vt tali casu non obstãte prohibitione alienationis possent vendi. facit auctor. resq̃. C communia de lega. vbi Bar. contra glo. ibi item si tractaretur de alienandis seruis hæreditariis, si fructus nõ sufficiũt, possunt vendi corpora hæreditatis. l. diuus. ff. de petitio. hæredi. vbi hoc not. Ang. limita. & in casu autentice contra rogatus. vbi etiam. Angel. C. ad Trebel.

¶ *Lex.24.*

» Legatis alimentis sine quantitate præstabuntur sicut testator consueuit: & si non consueuit secundum legatarii personam & facultatem hæreditatis. hoc dicit.

» Optione alicuius rei legata legatarius semel eligens non potest variare: sed si legetur in optione tertij eo intra annum non eligente eliget legatarius. hoc dicit.

a ¶ *Arrepentir.* Concor. cum. l. serui electione in princi. ff. de lega. 1. & .l. apud Ausidiũ ff. de optio. legat. & sic habes, q̃ non licet variare electione semel facta, & plane procedit in vltimis voluntatibus, quæ nõ debẽt esse in pendenti. l. fi. ff. communia prædio. secus verò est in cõtractibus. l. siquis stipulat⁹ fit stichum & l. eum qui certarum. §. fi. ff. de verbo. obl. & intellige istam. l. quando electio valuit: nam si non: poterit variare. l. 2. ff. de optio. lega. & requisita vt electio teneat, ponit glos. in dict. l. serui electione. in principio vbi per Bart. & docto. & an possit variari abeo, qui habet potestatem eligendi ex rescripto, seu ex literis ad beneficia? vide per glo. in cap. gratia. de rescriptis. lib. sexto vbi deciditur, quòd non. & ibi Ioannem And. in nouella. & an facta electione liceat variare? vide in capit. publica to. de electio. & quæ tradit Alexand. in dict. l. serui electione. in principio. quod dispónitur in dict. cap. publicato. proceed at in aliis officiis quę deferuntur per electionem, vide per Abb. in capit. penul. de postulapræla. & in capit. cum inter canonicos. colum. fin. de election. & de compromissariis ad eligendum Adde. Abb. in cap. causam quæ. de electio. & an postulatione præsentata superiori, vel postulato, habeat locum pœnitentia? vide text. & ibi Abb. in decimo nota. in capit. 6. C. de seruitu. & an pater, qui recepit emphiteosim prose, & vno filio nominato, possit postea variando alium nominare? vide Bald. in. l. prima colum. finali. C. per quas person. nob. acquiri. & qui eligit viam contractus, non põt postea redire ad viã distractus, vel è contra. l. commissoriæ & ibi Bald. C. de pactis. inter. empto. & vendito. l. 38. titul. quinto partit. quinta & quando in electione rerum alterna tiuè debitarum admittatur variatio, vide dict. l. si quis stipulatus sit stichum. ff. de verborum obligationi. & .l. qui ex pluribus. & dict. l. eum qui certarum. §. primo. eodem titu. & ibi Bart. & an quod semel approbaui possim postea reprobare, vel è contra? vide per Bart. in. l. Paulus de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quòd habeẽ in. l. 21. titu. quo enim. §. Iulianus. ff. rem rat. habe. & .l. si cui simplici via. & ibi Paulus de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quòd habeẽ in. l. 21. titu. nono. septima partita. & in. l. fin. titu. secundo. libr. sexto. ordina. regali. & de libello semel declarato, vide quod not. Bald. in. l. fin. colũ. 3. C. de codici. not. etiam quòd non potest variare, qui iam elegit locũ. vide Bald. in. l. fin. § sed & si quis. C. communia delegat. & an qui noluit recipere. quod sibi offerebatur, possit postea pœnitere? vide Bal. in. l. si plures. col. finali. C. de conditio. insert. & de executore testamenti, qui renuntiauit officio vide per Bald. in. l. deberi. C. de fideicõ missa liberta. qui tenet, quòd possit penitere, si episcopus assentiat, & nota quòd in casibus, in quibus permittitur variatio, non permittitur, nisi semel, Bald. in autentica. habita. colum. 5. C. ne filius protractat. de iur. patronatus Char. 7. colum. 4. quod post ius quæsitum alteri. non licet variare. vide. Abba. vbi supra in dicto capitul. bone el segundo.

b ¶ *Del año en adelante.* Adde. l. fina. §. 1. C. cõmunia delegat. & facit ista. l. ad quæstionem quòd si mulier det marito facultatem eligendi vnum ex filiis ad maioriam per eam instítutam, vel meliorandi vnum ex eius filiis, quem maritus elegerit, quòd si maritus non eligat intra annum, quòd sit excluſus à tali electione, & si post annum eligat, vel nominet filium, quòd talis electio vel nominatio non teneat: sed contrarium est verius. quia quando datur electio personarum, non finitur anno facultas adhoc data: sed durat perpetuò, quousque lis contestetur super tali electione, vt tenet Bart. in dict. l. finali. §. 1. per text. in. l. cum quidam. ff. de legatis secundo. vbi etiam Ioannes de Imol. neque in isto casu Bald. in dict. l. finali. §. 1. colum. 4. versicul.

¶ *Lex.25.*

¶ *Arrepentirse.* Concor. cum. l. serui electione in princi. ff. de lega. 1. & .l. apud Ausidiũ ff. de optio. legat. & sic habes, q̃ non licet variare electione semel facta, & plane procedit in vltimis voluntatibus, quæ nõ debẽt esse in pendenti. l. fi. ff. communia prædio. secus verò est in cõtractibus. l. siquis stipulat⁹ fit stichum & l. eum qui certarum. §. fi. ff. de verbo. obl. & intellige istam. l. quando electio valuit: nam si non: poterit variare. l. 2. ff. de optio. lega. & requisita vt electio teneat, ponit glos. in dict. l. serui electione. in principio vbi per Bart. & docto. & an possit variari abeo, qui habet potestatem eligendi ex rescripto, seu ex literis ad beneficia? vide per glo. in cap. gratia. de rescriptis. lib. sexto vbi deciditur, quòd non. & ibi Ioannem And. in nouella. & an facta electione liceat variare? vide in capit. publica to. de electio. & quæ tradit Alexand. in dict. l. serui electione. in principio. quod dispónitur in dict. cap. publicato. proceed at in aliis officiis quę deferuntur per electionem, vide per Abb. in capit. penul. de postulapræla. & in capit. cum inter canonicos. colum. fin. de election. & de compromissariis ad eligendum Adde. Abb. in cap. causam quæ. de electio. & an postulatione præsentata superiori, vel postulato, habeat locum pœnitentia? vide text. & ibi Abb. in decimo nota. in capit. 6. C. de seruitu. & an pater, qui recepit emphiteosim prose, & vno filio nominato, possit postea variando alium nominare? vide Bald. in. l. prima colum. finali. C. per quas person. nob. acquiri. & qui eligit viam contractus, non põt postea redire ad viã distractus, vel è contra. l. commissoriæ & ibi Bald. C. de pactis. inter. empto. & vendito. l. 38. titul. quinto partit. quinta & quando in electione rerum alterna tiuè debitarum admittatur variatio, vide dict. l. si quis stipulatus sit stichum. ff. de verborum obligationi. & .l. qui ex pluribus. & dict. l. eum qui certarum. §. primo. eodem titu. & ibi Bart. & an quod semel approbaui possim postea reprobare, vel è contra? vide per Bart. in. l. Paulus de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quòd habeẽ in. l. 21. titu. nono. septima partita. & in. l. fin. titu. secundo. libr. sexto. ordina. regali. & de libello semel declarato, vide quod not. Bald. in. l. fin. colũ. 3. C. de codici. not. etiam quòd non potest variare, qui iam elegit locũ. vide Bald. in. l. fin. § sed & si quis. C. communia delegat. & an qui noluit recipere. quod sibi offerebatur, possit postea pœnitere? vide Bal. in. l. si plures. col. finali. C. de conditio. insert. & de executore testamenti, qui renuntiauit officio vide per Bald. in. l. deberi. C. de fideicõ missa liberta. qui tenet, quòd possit penitere, si episcopus assentiat, & nota quòd in casibus, in quibus permittitur variatio, non permittitur, nisi semel, Bald. in autentica. habita. colum. 5. C. ne filius protractat. de iur. patronatus Char. 7. colum. 4. quod post ius quæsitum alteri. non licet variare. vide. Abba. vbi supra in dicto capitul. bone el segundo.

¶ *Lex.26.*

» Optione alicuius rei legata legatarius semel eligens non potest variare: sed si legetur in optione tertij eo intra annum non eligente eliget legatarius. hoc dicit.

a ¶ *Arrepentir.* Concor. cum. l. serui electione in princi. ff. de lega. 1. & .l. apud Ausidiũ ff. de optio. legat. & sic habes, q̃ non licet variare electione semel facta, & plane procedit in vltimis voluntatibus, quæ nõ debẽt esse in pendenti. l. fi. ff. communia prædio. secus verò est in cõtractibus. l. siquis stipulat⁹ fit stichum & l. eum qui certarum. §. fi. ff. de verbo. obl. & intellige istam. l. quando electio valuit: nam si non: poterit variare. l. 2. ff. de optio. lega. & requisita vt electio teneat, ponit glos. in dict. l. serui electione. in principio vbi per Bart. & docto. & an possit variari abeo, qui habet potestatem eligendi ex rescripto, seu ex literis ad beneficia? vide per glo. in cap. gratia. de rescriptis. lib. sexto vbi deciditur, quòd non. & ibi Ioannem And. in nouella. & an facta electione liceat variare? vide in capit. publica to. de electio. & quæ tradit Alexand. in dict. l. serui electione. in principio. quod dispónitur in dict. cap. publicato. proceed at in aliis officiis quę deferuntur per electionem, vide per Abb. in capit. penul. de postulapræla. & in capit. cum inter canonicos. colum. fin. de election. & de compromissariis ad eligendum Adde. Abb. in cap. causam quæ. de electio. & an postulatione præsentata superiori, vel postulato, habeat locum pœnitentia? vide text. & ibi Abb. in decimo nota. in capit. 6. C. de seruitu. & an pater, qui recepit emphiteosim prose, & vno filio nominato, possit postea variando alium nominare? vide Bald. in. l. prima colum. finali. C. per quas person. nob. acquiri. & qui eligit viam contractus, non põt postea redire ad viã distractus, vel è contra. l. commissoriæ & ibi Bald. C. de pactis. inter. empto. & vendito. l. 38. titul. quinto partit. quinta & quando in electione rerum alterna tiuè debitarum admittatur variatio, vide dict. l. si quis stipulatus sit stichum. ff. de verborum obligationi. & .l. qui ex pluribus. & dict. l. eum qui certarum. §. primo. eodem titu. & ibi Bart. & an quod semel approbaui possim postea reprobare, vel è contra? vide per Bart. in. l. Paulus de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quòd habeẽ in. l. 21. titu. nono. septima partita. & in. l. fin. titu. secundo. libr. sexto. ordina. regali. & de libello semel declarato, vide quod not. Bald. in. l. fin. colũ. 3. C. de codici. not. etiam quòd non potest variare, qui iam elegit locũ. vide Bald. in. l. fin. § sed & si quis. C. communia delegat. & an qui noluit recipere. quod sibi offerebatur, possit postea pœnitere? vide Bal. in. l. si plures. col. finali. C. de conditio. insert. & de executore testamenti, qui renuntiauit officio vide per Bald. in. l. deberi. C. de fideicõ missa liberta. qui tenet, quòd possit penitere, si episcopus assentiat, & nota quòd in casibus, in quibus permittitur variatio, non permittitur, nisi semel, Bald. in autentica. habita. colum. 5. C. ne filius protractat. de iur. patronatus Char. 7. colum. 4. quod post ius quæsitum alteri. non licet variare. vide. Abba. vbi supra in dicto capitul. bone el segundo.

¶ *Lex.27.*

» Si testator dicit contrarium, imo si rectè inspiciatur, vult idem dicit enim, quòd testator reliquit vni ex familia, quẽ maritus elegerit, an post annum electio remaneat hæredi? respon. non. vt. ff. de legatis secundo. l. cum quidam. quæ lex intelligitur, quando legatur amico vel consanguineo: secus si legatur piæ causæ, putà vni monasterio, quod titius elegerit nam post annum, deuolutur episcopo qui est legitimus executor ad pias causas tantum: in aliis autem casibus non est repetire legitimum executorem, vt supra d episcopis. & cleric. l. nulli. hæc sunt verba. Bald. & sic potius sentit quòd in casu extra pias causas electio elapso etiam anno remaneat apud maritum, ex quo à iure non datur legitimus executor in eius negligentia: quinimo & in sic relicto ad pias causas etiam elapso anno ante interpellationem, per litis contestationem, facultas eligendi durat secundum Bart. in dict. l. cum quidam. & alios quos refert. Iason in dicto. §. primo. Angelus tamen ibi in eo quòd attinet ad pias causas, veluti eum electio pauperum fuit commissa, tenet cõtrarium, imò quòd elapso anno deuoluatur ad episcopum, etiam si debens eligere non fuerit interpellatus: & dicit ita communiter tenẽri, & seruari de consuetudine : & in eãdem sententiam videtur inclinare. Bald. in dict. quarta colum. verficul. pone quòd infra annum. sed quidquid sit in piis causis, in quibus. opinio Angeli. & Bald. satis sustentabilis videtur : quia cum dies sit præfixus executioni relictorum piorum: per consequens videtur præfixus electioni sine qua exequutio fieri non possit, & sic cessat ratio dict. l. cum quidam. in quæstione supra, formata nullum est dubium, quin lapsus anni non excludat dictam facultatem eligendi. quòd etiam voluit Baldus in l. captatorias. colum. finali. C. de testamen. mili. neque prædictæ assertioni refragabitur. l. Taurina trigesimatertia: quia in præfixione termini, de qua ibi non comprehenditur iste casus, imo. l. illa vult isto casu commissarium semper esse obligatum ad faciendum declarationem, sibi commissam à defuncto, & si sine declaratione potest à iure suppleri. l. illa habet pro facta, elapso illo termino talem declarationem: si vero declaratio sit necessaria, ita quòd à lege non possit suppleri ex mente illius. l. videtur quòd sit adhuc sienda etiam elapsis illis terminis, de quibus ibi & ad istam. l. partitarum & similes respondetur, quòd procedunt in electione rerum, non in electione personarum. Quid autem si mater dedit marito facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis an possit eligere filium in potestate & acquirere sibi vsumfructum? videtur quòd non ex dicto Baldi in. l. tutor. §. primo. ff. de excu. tuto. quod esset limitandum nisi omnes essent in potestate, vel si eligeretur filius maior nam de mente matris & consuetudine videtur quòd ille posset eligi & sic quòd etiam pater habeat vsumfructum.

¶ *Del año en adelante.* Adde. l. fina. §. 1. C. cõmunia delegat. & facit ista. l. ad quæstionem quòd si mulier det marito facultatem eligendi vnum ex filiis ad maioriam per eam instítutam, vel meliorandi vnum ex eius filiis, quem maritus elegerit, quòd si maritus non eligat intra annum, quòd sit excluſus à tali electione, & si post annum eligat, vel nominet filium, quòd talis electio vel nominatio non teneat: sed contrarium est verius. quia quando datur electio personarum, non finitur anno facultas adhoc data: sed durat perpetuò, quousque lis contestetur super tali electione, vt tenet Bart. in dict. l. finali. §. 1. per text. in. l. cum quidam. ff. de legatis secundo. vbi etiam Ioannes de Imol. neque in isto casu Bald. in dict. l. finali. §. 1. colum. 4. versicul.

¶ *Lex.28.*

» Optione alicuius rei legata legatarius semel eligens non potest variare: sed si legetur in optione tertij eo intra annum non eligente eliget legatarius. hoc dicit.

a ¶ *Arrepentir.* Concor. cum. l. serui electione in princi. ff. de lega. 1. & .l. apud Ausidiũ ff. de optio. legat. & sic habes, q̃ non licet variare electione semel facta, & plane procedit in vltimis voluntatibus, quæ nõ debẽt esse in pendenti. l. fi. ff. communia prædio. secus verò est in cõtractibus. l. siquis stipulat⁹ fit stichum & l. eum qui certarum. §. fi. ff. de verbo. obl. & intellige istam. l. quando electio valuit: nam si non: poterit variare. l. 2. ff. de optio. lega. & requisita vt electio teneat, ponit glos. in dict. l. serui electione. in principio vbi per Bart. & docto. & an possit variari abeo, qui habet potestatem eligendi ex rescripto, seu ex literis ad beneficia? vide per glo. in cap. gratia. de rescriptis. lib. sexto vbi deciditur, quòd non. & ibi Ioannem And. in nouella. & an facta electione liceat variare? vide in capit. publica to. de electio. & quæ tradit Alexand. in dict. l. serui electione. in principio. quod dispónitur in dict. cap. publicato. proceed at in aliis officiis quę deferuntur per electionem, vide per Abb. in capit. penul. de postulapræla. & in capit. cum inter canonicos. colum. fin. de election. & de compromissariis ad eligendum Adde. Abb. in cap. causam quæ. de electio. & an postulatione præsentata superiori, vel postulato, habeat locum pœnitentia? vide text. & ibi Abb. in decimo nota. in capit. 6. C. de seruitu. & an pater, qui recepit emphiteosim prose, & vno filio nominato, possit postea variando alium nominare? vide Bald. in. l. prima colum. finali. C. per quas person. nob. acquiri. & qui eligit viam contractus, non põt postea redire ad viã distractus, vel è contra. l. commissoriæ & ibi Bald. C. de pactis. inter. empto. & vendito. l. 38. titul. quinto partit. quinta & quando in electione rerum alterna tiuè debitarum admittatur variatio, vide dict. l. si quis stipulatus sit stichum. ff. de verborum obligationi. & .l. qui ex pluribus. & dict. l. eum qui certarum. §. primo. eodem titu. & ibi Bart. & an quod semel approbaui possim postea reprobare, vel è contra? vide per Bart. in. l. Paulus de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quòd habeẽ in. l. 21. titu. nono. septima partita. & in. l. fin. titu. secundo. libr. sexto. ordina. regali. & de libello semel declarato, vide quod not. Bald. in. l. fin. colũ. 3. C. de codici. not. etiam quòd non potest variare, qui iam elegit locũ. vide Bald. in. l. fin. § sed & si quis. C. communia delegat. & an qui noluit recipere. quod sibi offerebatur, possit postea pœnitere? vide Bal. in. l. si plures. col. finali. C. de conditio. insert. & de executore testamenti, qui renuntiauit officio vide per Bald. in. l. deberi. C. de fideicõ missa liberta. qui tenet, quòd possit penitere, si episcopus assentiat, & nota quòd in casibus, in quibus permittitur variatio, non permittitur, nisi semel, Bald. in autentica. habita. colum. 5. C. ne filius protractat. de iur. patronatus Char. 7. colum. 4. quod post ius quæsitum alteri. non licet variare. vide. Abba. vbi supra in dicto capitul. bone el segundo.

¶ *Lex.29.*

» Si testator dicit contrarium, imo si rectè inspiciatur, vult idem dicit enim, quòd testator reliquit vni ex familia, quẽ maritus elegerit, an post annum electio remaneat hæredi? respon. non. vt. ff. de legatis secundo. l. cum quidam. quæ lex intelligitur, quando legatur amico vel consanguineo: secus si legatur piæ causæ, putà vni monasterio, quod titius elegerit nam post annum, deuolutur episcopo qui est legitimus executor ad pias causas tantum: in aliis autem casibus non est repetire legitimum executorem, vt supra d episcopis. & cleric. l. nulli. hæc sunt verba. Bald. & sic potius sentit quòd in casu extra pias causas electio elapso etiam anno remaneat apud maritum, ex quo à iure non datur legitimus executor in eius negligentia: quinimo & in sic relicto ad pias causas etiam elapso anno ante interpellationem, per litis contestationem, facultas eligendi durat secundum Bart. in dict. l. cum quidam. & alios quos refert. Iason in dicto. §. primo. Angelus tamen ibi in eo quòd attinet ad pias causas, veluti eum electio pauperum fuit commissa, tenet cõtrarium, imò quòd elapso anno deuoluatur ad episcopum, etiam si debens eligere non fuerit interpellatus: & dicit ita communiter tenẽri, & seruari de consuetudine : & in eãdem sententiam videtur inclinare. Bald. in dict. quarta colum. verficul. pone quòd infra annum. sed quidquid sit in piis causis, in quibus. opinio Angeli. & Bald. satis sustentabilis videtur : quia cum dies sit præfixus executioni relictorum piorum: per consequens videtur præfixus electioni sine qua exequutio fieri non possit, & sic cessat ratio dict. l. cum quidam. in quæstione supra, formata nullum est dubium, quin lapsus anni non excludat dictam facultatem eligendi. quòd etiam voluit Baldus in l. captatorias. colum. finali. C. de testamen. mili. neque prædictæ assertioni refragabitur. l. Taurina trigesimatertia: quia in præfixione termini, de qua ibi non comprehenditur iste casus, imo. l. illa vult isto casu commissarium semper esse obligatum ad faciendum declarationem, sibi commissam à defuncto, & si sine declaratione potest à iure suppleri. l. illa habet pro facta, elapso illo termino talem declarationem: si vero declaratio sit necessaria, ita quòd à lege non possit suppleri ex mente illius. l. videtur quòd sit adhuc sienda etiam elapsis illis terminis, de quibus ibi & ad istam. l. partitarum & similes respondetur, quòd procedunt in electione rerum, non in electione personarum. Quid autem si mater dedit marito facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis an possit eligere filium in potestate & acquirere sibi vsumfructum? videtur quòd non ex dicto Baldi in. l. tutor. §. primo. ff. de excu. tuto. quod esset limitandum nisi omnes essent in potestate, vel si eligeretur filius maior nam de mente matris & consuetudine videtur quòd ille posset eligi & sic quòd etiam pater habeat vsumfructum.

c ¶ *Casa.* Que consistebat in specie: nam secus si in genere: quia tunc non transfertur electio in legatarium, sed in arbitrium boni viri. l. prima. ff. de legatis secundo. habes etiam hic, & in dict. l. finali. §. primo. vbi notat Angelus quòd si electio rerum, vel personarum conceditur tertio, non dicitur voluntas captatoria. Adde dict. l. cum quidam. ff. de legatis secundo. & .l. cum pater. §. hæreditatem. & §. a filia. ff. de legatis secundo. & .l. vnum ex familia. in principio. & §. primo & ibi Bartolum. eodem titul. l. cum quidam. §. vtrum. ff. de verborum obligationibus. optimus textus. in. l. hæredes mei. §. finali ff. ad trebellianum. & .l. ex facto. §. si quis rogatus. eodem titulo. & l. fideicommissaria. §. finali. ff. de fideicommissari. libertat. Aduerte etiam quòd si electio est commissa per modum conditionis, tunc non procederet ista. l. vt si dicat, si titius arbitratus fuerit, vt in dicta. l. prima. ff. de legatis secundo. & .l. qui hæredi. §. finali. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. centesimis. ff. de verborum obligationibus. & hoc si arbitrium per modũ conditionis appositum respiciat substantiam ipsius negotii, seu ipsum totale negocium: alias eatenus vitiat, quatenus respicit non vltra. l. tertia. ff. locati. Alberic. in dict. l. finali. §. primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley.26.*

Si duobus legatur seruj optio: & discordent in electione: mandet iudex sorte dirimi: vt quem sors prætulerit eligat, & habeat rē: estimationem partis alteri arbitrio bonorum virorum soluendo: idem est si vni optione legata (eo ante electionem relictis pluribus hæredibus defuncto) sihę redes super optione discordent. hocdicit

a ¶ *A dos hōbres* Coniunctim vel diuisim, vt sequitur, & idem si separatim res duob' legetur. ita q̄ vni deberetur res, alteri æstimatio. l. si pluribus eadem. ff. de legat. 1. & vnus velit rem alter similiter & sic vterq; velint rem: quia sorte derimetur, cui respręstetur. & cui æstimatio tenet Iaſ. in. l. fin. in princip. C. coīa. delega.

b ¶ *La suerte.* ad de. d. l. fi. inpri ci. C. communia delegat. & quæ ibi Bald. tradit de sorte & etiā Pau. de Castr. in. l. in tribus. ff. de iu dic. & q̄ habetur prouerbio 18. cōtraditiones cōprimit sors, & interpotentes quoq; diiudicat, & vide in ista materia. Ioan. Cirier. in suo tractatu primogenituræ. lib. 1. quæstione. 9. vbi tractat, an in quęstione de partu gemino sit ad iudicium sortis recurrendum, vbi multa accumulat.

c ¶ *Einca a sus herederos.* Et sic legatum optionis non est cōditionale. §. optionis. instit. de legat. si enim fuerat conditionale, non transmitteretur ad hæredes. l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de caduc. toll.

¶ *Lex.27.*

Licet ad hæredem legatarij transmittatur legatum, ex quo fuit legatario ius acquisitum: fallit in legato fossionis minerę vel lapidicinæ scindendę, quia non transit ad hæredem, nisi hoc testator specialiter exprimat. hoc dicit.

f ¶ *Que tajasse piedra.* Adde. l. idem iulianus. §. si quis. ff. de legat. 1. & sic habes. q̄ concessio facti indeterminati tam qualitate quam tempore emanans à priuato censetur personalis secus si talis factum esset determinatum, vt si testator concessisset facultatem incidendi decem currus lignorum, ex nemore suo: nam tunc talis facultas transiret ad hæredes legatarij, secundum Cin. & Alberi. & alios signanter per Alex. in. dict. §. si quis: Quòd tū limitat Alex. nisi legatū esset annuū, quia ad hæredes nō transit. l. 4. ff. de annu. leg. & per hæc dicit Alex. posse limitari doctrinā Bar. in. l. si fic. la grāde. ff. de verb. obli. & doctrinā veteris. C. de cōtrah. & committē. stipula. vbi dicūt, q̄ stipulatio facti affirmatiuè est trāsitoria ad hæredes per. d. l veteris. cū similibus: q̄ a hoc est verū, si factū erat determinatū, & certū: sec⁹ si indeterminatū: Quid tū si ista concessio fieret Ciuitati in terminis huius. l. partitarum, vel similibus, an censeri debeat perpetua? videtur q̄ sic, vt probatur in. l. vectigalia. C. de vectiga. vbi Bald. not. q̄ priuilegia concessa ciuitatibus præsumūtur perpetua, facit bonus text. in. l. forma. §. quanquam. ff. de censi. est enim idem populus per surrogationem. l. proponebatur. ff. de iudic. l. sicut. §. inde curionibus. ff. quod cuiusq; vniuersitatis nomi. sic etiam priuilegium concessum ecclesię perpetuo intelligitur concessum: quia ecclesia nunquam moritur decimaseconda quæstione. 2. cap. liberti.

g ¶ *En la vida de aquel.* Sed an poterit cedere lapidem, semel tantum, vel an pluries per totum tempus vitę? ista. l. innuit quòd pluries per vitam, & hoc tenet Paul. de Cast. & post eum Iason. in dicto. §. licho es.

¶ *Ley. XXVII. Como la manda que es fecha de minera de metales o de pedrera, non passa en los herederos de aquellos a quien la fazen.*

Minera de metales, o pedrera auiendo algūd testador en alguna su heredad, si fiziesse manda en su testamēto a algūd ome que tajasse piedra f en aquella pedrera, oque causasse alguno de los metales, para aprouechar se dello, valdria tal manda, quanto en la vida de aquel g aquien fuesse fecha. Mas despues q̄ el fuesse muerto, non valdria la māda, nin auria poder de sacar ende ningūa cosa el heredero de aq̄l a quien la ouiesse fecha. Fueras ende, si el testador dixesse señaladamente, quando fiziesse la manda sobredicha, que la fazia tan bien a el, como a sus herederos h.

¶ *Ley. XXVIII. Porq̄ palabras puedē ser dexadas las māndas a que dizen en latin delegatis tertio.*

Delegatis tertio, ē latin tāto qere dezir ē romāce, comovna razō q̄ es escrita ē el derecho, q̄ mue stra, porq̄ palabras puedē ser dexadas las mādas. E dezimos, q̄ por todas palabras que ayan entendimiento, k que seā guidixit lego titio & hæredi suo, q̄ possit cedere lapidem in fundo meo nūquid transibit vltra primum hæredem? Din. dicebat q̄ non per. l. antiquitas. C. de vsufruct. cōtrarium tenet alberi. in. d. §. si quis & ibi respondet ad. l. antiquitas q̄ ibi ideo est, quia alias proprietas redderetur inutilis: in casibus verò vbi hoc cessaret, transibit ad omnes hęredes: si tamen ex fundo nulla perciperetur vtilitas alia, quam cedendi lapidem: tunc idem esset q̄ in vsufructu, secundum eum. Aduerte etiam, quia si concessio cedendi lapidem, de qua hic fit, est cōtemplatione alicuius prædij, quod legatarius haberet vicinum, ad cuius vtilitatem fuisset factum dictum legatum: tunc & si non fiat mentio de hæredibus transiret ad eos, ratione prædij. l. veluti. &. l. quid ergo. ff. de seruitu. rusti. prædio. Dinus & Alberi. & Angel. in dict. §. si quis. intellige tamen, q̄ concessio fiat expressè ratione talis prędij: nam tūc dicetur seruitus prædialis, secundū q̄d declarat Pau. de Castr. in. l. pe. ff. de seruitu. rusti. prædio. Iaso. in. d. §. si quis alicui. super glo.

¶ *Lex.28.*

Fiunt legata per verba intelligibilia, vt mando, vel credo te datum centum Titio: vel volo q̄ des, & similia: & error in nomine cōmunis vt argentum pro auro nominando vitiat legatum: secus in nomine proprio si de persona constat. hoc dicit.

i ¶ *Tanto quiere dezir,* Vide de hoc per glo. ff. de legat. 3. in rubrica &. l. ista potius sequitur dicta Odofred. quam illius glossę. dicit enim Odofredus. (vt refert Alberic. in rubric. de lega. primo) quòd in illo titulo. tractatur de personis legantium, & eorum quibus legatur in titu. de lega. 2. tractatur de rebus prohibitis, & concessis legatis in tit. de lega. 3. tractatur mixtim de personis, & rebus circa legata, & interpretatione verborum, & prosequitur ista. l. notata per Azo. C. de lega. in summa col. um. 6. versi. relinqui potest.

k ¶ *entendimiento.* si verba tū sunt ita o bscura, q̄ nullū intellectū possūt

fustinere: non valet scriptura. l. quo tutela. §. pe. ff. de regul. iur. Bald. in. l. voluntatis. col. 1. C. de fideicommiss. & vide. l. secundam. ff. de his

a ¶ *Cuidando.* Concord. cum ista. l. l. si quis infundi vocabulo. in princ. ff. de lega. 1. a. vbi Angel. limitat quatuor modis. Primo si res in cuius appellatione

sadas e conuenibles, para espaladinar las cosas, q̄ el fazedor del testamento quiere mādar a otri, puede ser otorgadas e puestas las mandas en los testamentos, o en el codicilo que alguno fiziere, ca si de otra guisa las dixesse, nō valdria la māda e esto seria como si el testador ouiesse voluntad de mādar oro a alguno, e dixesse que le mandaua laton: creyendo q̄l oro auia tal nome, ca estonce non valdria tal manda: maguer aquel aquien fuesse fecha, quisiesse prouar q̄ su intenciō del testador era de mandar le oro, e non laton E esso mismo dezimos, que seria, en todas las otras cosas que hā nomes generales en que acuerdan los omes comunalmente en cada tierra en nombrar las: a si como plata, o vino, o pan, o paños, o vestiduras, e todas las otras cosas semejātes destas. Ca en qualquier destas cosas sobredichas, si el testador errasse el nome de la cosa que mandasse, diziendo otro nome e non el suyo, cuydādo q̄ a aquel q̄ el le dezia era su nome, non valdria la manda. Pero en las cosas que hā nomes señalados. assi como son los omes, non seria assi. Ca maguer el testador errasse en el nome de algun ome, b diziendo otro nome e non el suyo, cuydando que aquel era su nome que el le dezia valdria

la māda, e nō se embargaria por tal yerro si fuere prouado que su entencion era del testador que aquella persona que nombro, ouiesse la manda. Otrosi dezimos, c que quando los fazedores de los testamētos vsan tales palabras en las māndas: diziendo mando e quiero, que fula no aya tal cosa, o plazeme, o tengo por bien: que la aya, o dize al heredero, creo que tu daras tal cosa a fulano, o dexo lo en la tu fe, que lo cumplas, o dize el testador, quiero que el mio heredero faga tal cosa. Ca vsando el testador qualquier destas palabras sobredichas: quando fiziesse la manda, o otras semejantes dellas por q̄ pueda ser entendida la entēcion d o la voluntad del, valdria la manda que a si fuesse fecha.

¶ *Ley. XXIX. Como vale la manda, o non, que es puesta en aluedrio del heredero.*

Vsando el testador a dezir tales palabras, quando fiziesse la manda. dexo a fulano tal cosa, si entendiere mi heredero, e que es derecho que la aya, o si dixesse, dexo lo en aluedrio, f de mi heredero, que si el entendiere, que sera biē que aya fulano tal cosa que le mando, q̄ gela de. Ca en qualquier destas maneras, vale la manda que assi fuesse dexada. Fueras ēde si el herede

de quibusdā aliis. vide per Bart. in dictis legibus, & p alios docto. & signanter per Alexan. in. d. l. si sic. col. 1. & 2. vbi etiam vide quid de v̄bo iudicio tuo, & de verbo libuerit, & de verbo, facias tuo sensu & de v̄bo, cōmitto prudētiæ tuæ, & de verbo, liberā facultatem, & de v̄bis, facias quidquid tibi visum fuerit expedire: & de v̄bo cōscientiæ tuæ committim⁹: & de verbo licentiam, & v̄bo, potestatis & de verbo p̄mitto stare tuo iuramento, seu verbo tuo: & de verbo pono rem in manū tuā, & de his verbis pro tuæ voluntatis arbitrio: & de verbis comitto me misericordiæ tuæ: & de verbo vide ibi per Alexand. & adde Abb. in capitulo primo. col. 4. de sequestra. possess. & fruct. & Bar. in. l. alio. col. 3. ff. de alimen. & cibar. lega. & Bald. in. l. 3. in 2. lectu. C. de dot. promiss. & per cardinal. Alexā. in. c. humanum genus. col. 3. 1. distin. & per Bal. in. l. captatorias. C. de testa. milit. & de illo verbo facias, q̄ tibi videbit expedire. adde Bald. in v̄bo nomina. de pace constantiæ & plenissime per Bald. in extrauagan. ad reprimendum. in glo. super parte videbitur. vbi etiam vide de v̄bis importātib⁹ liberā voluntatē. & ibidē quid si apponātur v̄ba significātia, tā liberā voluntatē, quā arbitriū boni viri, & ibidē an ex concessione liberæ facultatis, possit reiicere exceptionē præscriptionis. & adde Bar. in. l. Lucī⁹ Titī⁹. ff. de fideicōm. liber. & de v̄bo si tibi placet. vide. l. Thais ancilla. §. sorore. eo. titu. & ibi Bar. & p Bar. in. l. 1. §. fi plures. col. 7. in fine. ff. de exerci. & de illo v̄bo iudicio tuo. adde Bar. in. d. l. Thais. §. Lucī⁹ Titī⁹ ita testamēto. & q̄ tradit Feli. in. c. 119. 20. & 21. col. de cōsti. vbi plene de his v̄bis cū aliquib⁹ notabilib⁹ declarationib⁹, vi. etiā ad declarationē. q̄d not. Bal. in. l. 1. co. 14. ff. de lega. 2. & decisio quādā Neapoli. & ex his qñ casⁿ occurrerit, poteris bñ instrui iō nō pui pēdas, & q̄ d in cōtractib⁹. an hęc v̄ba, si ap, pbaueris, estimaueris, vel iustū putaueris, vel similia, importēt arbitriū boni viri vel liberā volutatē. vide in. l. in vēdetis. C. de cōtrah. empt. & p Alberi. in. d. §. sic fideicōmissū. vbi dicit, q̄ veritas est q̄ importāt in cōtractib⁹ merā voluntatē, nā in cōtractib⁹ subsidialia cōtractⁿ nō possunt cōmitti in arbitriū cōtrahētis, etiā ad arbitriū boni viri. l. q̄ sępe. §. 1. ff. de cōtrahēd. empt. licet accidentalia sic. l. hæc venditio. ff. eodē.

f ¶ *En aluedrio.* Et sic v̄bū arbitriū importat arbitriū boni viri, limita tū secūdum Imol. in. l. filij familias. ff. de dona. nisi daret arbtriū ei, qui alias haberet: quia tunc intelligetur de libero arbitrio, vt verba aliquid operentur. argu. l. si quando. in prin. cum simili. ff. de legatis primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& si per hæredem stat quia non vult arbitrari, perinde est ac si arbitratus esset deberi, secundum Paul. de Castr. in dict. l. si sic. Sed vide ibi per Imo. col. 2. dicentē q̄ non sufficeret præceptum à iudice factū vt arbitretur vt sic eo existente in mora dispositio habeatur pro purificata: sed aduerte quia imol. loquitur, quando in arbitrium tertij fuit collatum Paul. vero quā do in arbitriū heredis, quod etiam voluit Bar. in d. l. 1. ff de legat. 2. vbi etiam Paul. col. pe. & Ale. col. 5.

a ¶ *Alguna derecha razon.* vt quia legatari⁹ erat demerit⁹ testatori. l. fideicommissa. §. quanquam ff. de leg. 3. vel quia fortè res legata erat, ita magna q̄ qua si absorberet totū patrimo niū relinquen tis. l. quidam testamento. ff de legat. 1. vel quia patrimo nium erat tenue, & filij testatoris egerēt arg. c. fin. 17. q. fin. & si res certa nō esset legata: sed qd incertum debet arbitrari iuxta id q̄ di cunt glossi. & Bar. in dict. l. 1 ff. de leg. 2. vbi Bart. col. pen. versic. quæro qualiter bonus vir.

ro demuestra alguna derecha razon, [a] porque non la quisiere dar, nin otorgar. Mas si dixesse el testador: mādo a fulano tal cosa si mi heredero quisiere [b] o touie re por biē [c] q̄ la aya: estonce en volūtad es del heredero de cūplir la manda, q̄ asi fuesse fecha, o de reuocar la si quisiere. E esto es porque, vsando el testador a dezir tales palabras, quando fazia la māda, semejaua q̄ en todas guisas la ponia el en el aluedrio del heredero. Mas si el testador dixesse, mādo a fulano ome mil marauedis, si quisiere tal ome [d] cierto, diziē do el nome de cada vno dellos señalada mente, non valdria tal manda, porq̄ es fecha a vno, e es puesta señaladamente en aluedrio de otro. E porende dixeron los sabios antiguos, que las mādas e los esta blecimientos de los herederos, deué ser fechos segund su voluntad del fazedor del testamento, e non deuen ser puestas en juyzio e en plazer de otri. Mas si el testador fiziesse la manda diziendo assi, q̄ mandaua a vno mil marauedis, si otro q̄ nombraua señaladamente fiziesse [e] algu na cosa, ciertamente, como quier que aq̄ lla cosa en voluntad e en aluedrio del otro, era de la fazer o non: valdria la man da, si aquella cosa que nombrasse se cūpliesse.

b ¶ *Quisiere.* Adde. d. l. fenatus. §. pe. ff. de lega. 1. & l. fideicōmissa. §. quā quam. ff. de lega. 3. quid tamen si diceret lego tibi q̄ Titius vel hæres declarauerit se velle, quia talis voluntas requirit declarationem, & sic factū hæredis, dicit Angel. in l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. q̄ tunc valeret perinde, vt valet, cū dicitur, si capitolium ascenderit: vel tale quid fecerit, vt in d. l. nōnunquam. ff. de condi. & demonst. & infra ista. l. ad finem & Angel, sequitur ibi simpliciter. Paul. de Castr. vbi Imo. de hoc dicto dubitat, & istud dictum dicit non esse verum Ale. in d. l. 1. ff. de lega. 2. col. 5. exeo, quia etiā verbum si voluerit intelligitur de voluntate declarata, vt est tex. in l. si ita. §. illi si volet. ff. de leg. 1. ergo idē dicendū est, & si illud exprimatur: quia exprimitur, q̄ taci tē inest. & magis placet hoc, & Adde. Bald. in l. voluntatis. col. 1. C. de fideico. qui intelligit, & limitat dicta iura, quando volūtas adiicitur verbo substantiuo, vel effectiuo: secus si in verbo executiuo volūtatis substantia, vel declaratio ponit. Allegat. l. tertiā. C. de dot., pmis. & vi detur in effectu idem, quod dixit Angel. Alexan. tamen in additio. ad Bal. ibi dicit, q̄ istud dictū Bal. videtur contra. l. cū quidam. ff. de lega. secundo & quæ ibi dicit idem Bald.

c ¶ *O tomare por bien.* Not. hoc q̄ idē importat hoc verbū, sicut si voluerit, & est hoc cōtra Bal. in. l. fideicōmissa. §. quāquā. ff. de lega. 3. dicentē, q̄ omne verbū intelligitur sonare in arbitriū boni viri, præter verbū volo & facit ad istam. l. l. fideicōmissaria libertas. ibi, si ei libuerit ff. de fideic omiss. liberta.

d ¶ *Y al hombre.* Est enim voluntas captatoria, vt. ff. de lega. 1. l. captatoriæ. Adde. l. n. & quæ ibi dixi tit. 3. §. ea. part. & aduerte, cùm dicit si quisiere: nā secus esset si legatū fuisset collatū in arbitriū alterius: qa intelligeretur de arbitrio boni viri, & legatū teneret. l. 1. ff. de lega. 2.

e ¶ *Fiziere.* Adde. l. si quis sempronium. ff. de hære. instit. & l. nōnunquā ff. de conditio. & demonstra.

¶ *Lex. 30.*

Si lego tibi mille quæ habeas quando hæres meus voluerit: nec hæres in vita declarauit quando, eius hæres tenetur statim ad legatum. Si autē lego tibi si volueris, nec in vita declaras te velle, non dabitur tuo hæredi hoc dicit.

f ¶ *Quando el mi heredero quisiere.* Concordat cum. l. fideicommissa. §. fideicommissum. ff. de leg. 3. & cum nota. per Azo. C. de leg. in summa col. antepe. in vers. item lega ri potest.

¶ *Ni señalasse dia &c.* nota. hoc verbum: quia non ita declaratur. in. dic. § fideicōmissū. vers. hoc antē de quo. l. ista sumpta est.

g ¶ *Ni señalasse dia* Echa seyendo la māda por tales palabras, que dixesse el testador, mādo a fulano ome mil marauedis, que los aya, quando el mi heredero [f] quisiere, si acaesciere que este heredero muriesse, [h] e non pagasse estos marauedis, en su vidā, nin señalasse dia [g] a su heredero a que los pagasse aquel que ouiesse de heredar los bienes del heredero del testador: seria tenudo de pagar lamanda, luego que en trasse la heredad, sin alongamiento ninguno: porque aquel cuyos bienes hereda, non lo contrasto [h] en su vida. Mas si el testador dixiesse assi: mādo: a fulano ciē marauedis, que los aya si quisiere: estonce valdra la māda, Pero si este a tal a quié fuesse fecha la manda, non dixesse en su vida que la queria [i] e se muriesse, estonce el su heredero, non ha derecho ninguno en ella, nin la puede demandar despues.

Nolo contrastar. Et sic morien do, videtur ve lle quod estfa uore vltimæ voluntatis qa secus in cōtra ctibus, vt in l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. Bar. & Bal. in d. §. fic fideicommissum. in verbo. hoc autem, & videtur velle ista lex, q̄ si hæres declara uit, se nolle da re legatum, q̄ tunc neq; ipse neq; hæres ei⁹ teneat, qd nota: quia nō ita bene aperitur in dict. versi. hoc autem. In contrariū tamen videtur. l. vxorem. §. Seuola. ff. de lega. 3. vbi habetur, q̄ hæres grauatus, cùm volet vel voluerit. videtur grauatus post mortem, si ipse antea, non declaret se velle, & sic non est in potestate eius q̄ nolit. hoc etiam patet ex dictis Bar. in d. l. cētesimis. §. fi. ad. fin. n. colum. v bi dicit, q̄ in vltimis voluntatibus idem est dicere, cùm volueris, vel cum volet hæres det, q̄ est dicere, det post mortem suam, & sic post mortem debetur, tanquam ad ueniente die per tex. in dict. §. Sceuola. & sic illud legatum dicitur cō ditionale, vt habetur in dict. §. sic fideicommissum est. propter diem in certum mortis. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonst. in contrarium verò facit tali casu diem & conditionem, vt declarat Bar. in. d. §. fi. quem sequitur ibi Ange. & fuerunt verba petr. ibi. Sed certè ista l. partitarum multum vrget, contra ista dict. Bar. & aliorum & ad dictam. l. vxorem. §. Sceuola. potest dici, q̄ intelligatur, si hæres non cō tra dixerit in vita prout ista. l. dicit & pro hoc facit: quia regulariter inter si & cum non est differentia. l. qui promisit cum ibi nota. ff. de condi. indebi. & tamen si testator dixerat, si hæres meus volet, vel vo luerit, poterit contradicere, vt. §. l. proxima & vult Bar. in. dict. l. centesimis. §. fi. in princi. col. 2. igitur idem dicendum, si dixerit: cùm voluerit: in hoc tamen erit speciale fauore vltimæ voluntatis, q̄ non contradicēte hærede à quo sic fuit legatū, in vita, debebitur post eius mortem, vt hic & in. d. §. Sceuola. co gita tamen: quia secundum istū intellectū, videtur fieri aliqua violentia dict. §. Sceuola. qui vult hoc relictum videri post mortem.

i ¶ *Que lo querria.* Concor. cum. l. si ita expressum. ff. de conditionibus, & demonstratio. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de lega. 1. quid autē si dixerat cùm voluerit? dic quod tunc non est necesse, quod legatarius ante mortem suam declaret se velle, secundum Bart. in. l. 1. ff. de legat. secundo. per. l. vxorem. §. Sceuola. ff. delega. tertio. quę lex licet loquatur quando ista verba cùm voluerit fuerunt relata ad hæredē tamen eadem videtur ratio, si referantur ad legatarium, secundum

Alex. in. d. l. 1. col. 5. licet Ioan. de Imol. ibi velit in hoc facere differentiam & tenere contra Bar. vt videbis ibi per eum & per Alexan. col. 4. & 5. & aduerte quod per istam. l. videtur non posse sustineri, quod Raph. Cuma. dicebat in. l. si ita. §. illi si voler. ff. delega. primo. & in. l. 1. ff. delega. secundo. & in. l. centesimis. §. fin. ff. de verbo. obliga. & sequitur eum Alex. in. d. l. 1. col. 5. q̄ istud tale legatum, cum legatarius voluerit, censetur esse purum, sicut cum lego tibi cùm pecieris. l. Titia. ff. de condit. & demonstr. l. si decem, cū petiero. ff. de verb. oblig. nam, vt hic vides, tale legatū nō est purum: quia si purum trās mitteretur ad hæredem etiā nulla declaratiōe sequuta, quam tamen declarationē exigit ista. l. & quod alias ei⁹ hæres habere nō posset: sed dic quod ista. l. non loquit, quando dixit cum legatari⁹ voluerit: sed si voluerit, vnde tene mentirin practica dictū Raphā. & sic erit differentia, an ista verba, cū volueris referantur ad hęredem, vel legatarium.

¶ *Ley. XXXI. Como se pueden fazer las mandas sin condicion, e a dia cierto.*

PVramente [a] pueden fazer los testadores sus mandas: que quiere tanto dezir, como sin ninguna cōdicion. E esto seria como si dixesse algū testador: mando a fulano tantos marauedis o tal cosa. E a vn la podria fazer a dia cierto, o de dia cierto en adelante. E esto seria como si dixesse el testador: mando que den a fulano tantos marauedis el dia de sant Iuan baptista este primero que verna: o si dixesse, mando que del dia de sant Iuan en adelante que gelos den. E a vn las podria fazer so condiciō. E esto seria, como si dixesse: mando a fulano tantos marauedis si fiziere tal cosa. Otrosi dezimos, que si el testador quando fiziesse la māda dixesse tales palabras: mando que den a fulano mill marauedis, quando fuere de edad [b] de catorze años, si acaesciere que aquel aquien la faze, llegare a aquella edad, valdra la manda: e si muriere enante, non la puede demandar su heredero, nin ha derecho de la auer. Pero caso y ha en que valdria la manda que fuesse fecha por tales palabras, maguer non se cūpliesse la condicion. E esto seria como si dixesse el testador: mando que aforren a fulano mi siervo, quando mi fijo fuere de edad de catorze años. Ca maguer el fijo non llegasse a aquella edad, nin se cumpliesse aquella condicion, valdria la manda, e seria forro por razon de la franqueza, que es otorgada a la libertad. [c]

a ¶ *Puramente.* Sequitur dicta Azo. C. eo. in summa. in fi. col. 6. ver. retro. ff. de verb. oblig.

b ¶ *Quando fuere de edad de catorze años.* Concordat cum. l. si cui legatum. ff. delega. 1. §. hoc autem legatum. & l. si Titio. ff. quando dies legā. ced. & adde q̄ idem esset, si apponeretur tempus certæ ætatis, cuiusdam tertij. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. testa. quod limita nisi apponeretur tale tempus ad extinguendum legatum, vt si dixerim lego titio centum annua, quousq; titius erit ætatis. 14. annorum: nā tale legatum non est conditionale, neq; extinguitur titio ante dictū tempus decedente, vt est tex. qui non est alibi, secundum Bal. ibi. in l. ambiguitatem. C. de vsufruct. Sed quid si legetur in tempus certæ ætatis grauatiBar. in. d. §. hoc autem tenet quod non sit conditionale, & quod non pereat legatum, quanuis grauatus non perueniat ad talem ætatem per. l. libertis quos. §. ab hæredibus. ff. de alimen. & cibar. lega. & cum Barto. transeunt Angel. Bald. & Paul. de Castr. in letur. Paduana. ibi & Ludouic. Roma. in. l. in illa. ff. de verbo. obliga. Dynus vero, Rapha. & Ioan. de Imo. ibidem & Cynus & Bal. in. l. ex his. C. quando dies lega. ced. & Paul. de Castr. in lectura Bononien. & Salyce. in. l. vnica. §. finautem aliquid. C. de cadu. tollen. tenent contrarium per tex. in. d. §. hoc autem. & respondent ad. d. §. ab hæredibus diuersimodē, prout videbis latè per Alex. in. d. §. hoc autem. qui dicit illam vltimam opinionem esse veriorem per plura iura, quibus Bar. ibi nititur respondere: sed secundum Alexan. tales responsiones sunt cum maxima violentia, ibiq; Alex. allegat alia iura contra opinionem Bar. vt poteris ibi videre, & signanter alleg. l. si quis à filio. in princip. ff. delega. 1. cum glo. ibi quæ satis probat opinionem aliorum, contra Bart. Quid autem si dies non fuit præfixus substantiæ legati: sed eius præstationi, vel executioni? vide. l. ex his. C. quando dies lega. ced. & per Barto. in. d. §. hoc autem & ibi etiam per Alex. adde etiam tex. notabilem. in. l. codicillis. in princi. & ibi Bart. ff. de ann. lega. quod in dubio præsumitur, quod testator habuit respectū, ad tēpus simplex: & nō se retulisse ad tēpus certæ ætatis legatarij, vt videbis in casu. d. l. codicillis quæ est. l. singularis secūdum Paul. & Alex. in. d. §. hoc autem.

c ¶ *A la libertad.* Adde. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. testa. & l. fideicommissaria. ff. de fideicommiss. libert. in. §. etiā. & idem potest dici in legato ad pias causas: cū valeat argumentum de libertate ad pias causas Bar. in l. proximè. ad fin. ff. de his q̄ in testa. delen.

¶ *Ley. XXXII. Como las mandas deuen ser judgadas por las leyes deste libro, maguer el testador lo defendiesse.*

NOn puede ningun testador fazer manda en ninguna manera, que por el derecho de las leyes deste nuestro libro, non deua ser judgada. E porende, maguer el defendiere señaladamēte, que ninguna ley, ni ningun derecho non pudiesse contrastar, nin embargar la manda que faze: con todo esso si la fiziere contra derecho, [d] o como non de-

tradit Alex. in. l. captatorias. C. de testa. milit. & dixi. S. eo. l. 17.

¶ *Lex. 32.*

Non potest quis contra iuris dispositionem testari: nec de sepultura quid iniustum vel inconsuetum ordinare: & habebit legatarius sibi relictum, etiam si iniustum vel inconsuetum in sepultura non faciat. h. d. Habuit ortum ista lex à. l. nemo potest. ff. de lega. j.

d ¶ *Contra derecho.* not. hic bona verba Ange. in. l. nemo potest. ad fin. ff. delega. 1. de qua lex ista sumpta est q̄ legibus prohibitis non derogatur per testantem, neq; etiam per contrahentes. l. cum lex. ff. de fideiussō. similiter legibus respicientibus ordinationem testamenti & eius substantiam non derogatur: quia fine illis non potest esse testamentum. l. 2. ff. de testa. similiter neq; derogatur legibus concernentibus duration em obligationis personalis, quæ contrahitur ad legata, vel fideicommissa: siue voluerit testator derogare per adiectionē temporis, siue loci, siue per adiectionem conditionis, legibus autem aliquid introducentibus merè in fauorem testantis, renuntiari potest. l. 2. C. vt in possess. lega. vnde etiam dixit Bal. in. l. 1. in fi. 4. col. C. de his quæ pœnæ nom. quod quando lex disponit ad executionē voluntatis, potest testator illud remittere: si verò ad necessitatem fānoris hæredis, & non potest remittere: cum tamen ipse hæres posset expressè & tacitè, vt nota. in. l. 2. ff. de vsufru. & hinc est, quòd testator potest remittere tacitam hypothecam, quæ oritur pro legatis gl. singularis in. l. 2. C. vt in possess. lega. & illam sequuntur magis communiter docto. ibi & in. d. l. nemo potest prout attestatur Alexā. ibi col. 4. & per illam glo. dicit Bal. ibi quod testator potest remittere, ne dominium transeat in legatarium sine possessiōe. vide etiam ibi per Bal. nunquid testator possit facere, quod legatario currat præscriptio annalis, quæ de iure communi est perpetua, vel quod legatario non currat minor præscriptio centum annorum? de quo etiam vide per Bar. & Alex. in. d. l. nemo potest & ex prædictis etiam deducitur, quod potest testator dare legatario licentiam capiendi rem propria autoritate contra. l. non dubium. C. delega. vide per Barto. in. d. l. nemo potest, vbi etiam Alex. col. 3. & si testator solum dicat, vim fieri veto legatariis meis, videtur eis dare licentiam capiendi propria autoritate, Bal. in. l. 1. in lectu. antiqua. C. communia delega. per tex. fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularem, secundum Iacob.de Are.in.l.permiſceri.ff.de acquirend. poſſeſsio.facit etiam text.& ibi not.Angel.in.l.hoc ſi res.ff.de rei vendi.& an poſsit remittere confectionem inuentarij?vide ibidem Barto.quod ſic.in dicta lege nemo poteſt.vbi Alexand.columna quarta tradit etiam de inuentario hæredis, quatenus tangit præiudicium legata riorum. Quid autem,ſi teſtator prohibuit hæredem alibi conueniri pro legatis, quam in certo loco,ſi hæres dolo vel mora interueniente non venit ad locū illū,dic q̄ tunc poterit alibi cō ueniri.l.bonæ fidei.ff.de eo quod certo loco.& ibi Bartol. Bald.& Fulgoſ.poterit etiam teſtator præfigere tempus in teſtamento hæredi ad adeundum hæreditatem, vt poſt illud tempus mero iure excludatur,ſecundum Angel.in.l.ſi quis hæres ita ſcriptus.ff.de acquirenda hæredita.per illum text.& per nota.per gloſ.in.l.cretionum.C.de iure deliberand.vbi etiam Paul.reſpondet ad.d.l.nemo poteſt.& ſequitur Alexand.in dicta lege nemo poteſt.in fin.adde etiam quod neque poſſunt facere contrahentes,quod legum diſpoſitio non habeat locum in actibus eorum.l.fin.ff.de ſtipula.ſeruo. & not.Bald.in capitu.primo.§.& quia videmus.columna ſexta. de his, qui ſeu.dare poſ.

uiere [a] en alguna manera,non valdra. [b]

a ¶ *O cumo no deuiere.* An autem ſi prohibeat leges non obſtare ſuo teſtamento,operetur talis prohibitio,effectum clauſulæ codicillaris? vide glo.& docto.quod ſic in.d.l.nemo poteſt.

b ¶ *No valdra.* Quia excepto principe omnis homo eſt ſub lege.l.digna vox.C.de legib.& ideo clauſula non obſtante,ſoli principi conuenit, non alij:vt hic,& in dicta lege nemo poteſt. vbi hoc nota. Ange.in.l.ius publicum.ff.de pact.lege ſecunda.ff.de teſta.l.codicillis.§.fina.ff.delega.ſecundo.vbi glo.prima vocat ſtultum teſtatorem volentem contra leges diſponeret:hinc euenit,quod volentes condere maioriam in vnum ex filiis,vel nepotibus:cum ipſi non poſſint filiis imponere grauamen in legitima,vel eam diminuere.l.quoniam in prioribus.l.quoniam nouella.C.de inofficī. teſtamen.l.17. titu.primo ſupra eadem partita.etiam reſpectu bonorum quæ eſſent extra regnum licet ibi eſſet latior facultas diſponendi ex his quæ notat Barto.per text.ibi in.l.ex caſtrenſi. ff. de caſtren.pecul. adeunt principem,vt ſuper hoc referibat:cum clauſula non obſtante,qui ſtillus emanaſſe videtur,poſt editionem ſtarum.ll. partitarum.quod patet quia in iſtis legibus in titu.decimooctauo tertiæ partitæ.nulla fit mentio formulæ talis licentiæ,& talem formulā conſulit late ordinandam Roder.Suarez.in repetitio.l.quoniam.in prioribus.in ſecunda limitatione illius legis.folio ſexageſimo quinto columna quarta totius repetitionis,vbi ipſe illam ordinat ſubdens,quod ſi alias ſub nube & implicitē aliquis impetraret à principe liberam teſtamenti factionem, non ſpecificē ad ſupra dicta contenta in eius formula,neque cum derogatione dictarum.ll.non poſſet vigore talis facultatis facere maioriam in præiudicium filiorum, & ibidem parum antea. folio ſexageſimoquarto.columna ſecunda verſiculo.ex ante dictis.damnat illam formulam conſuetam,quatenus dicit.do os licencia y facultad,para que de todos vue ſtros bienes o de qualquier parte dellos podays hazer y hagays ma jorazgo en vno de vueſtros hijos qual quiſieredes y por bien touieredes. &c. quatenus enim dicit, de omnibus bonis: aſſerit talem licentiam eſſe valde iniuſtam,& conſcientiæ concedentis onroſam:cūm per eam expreſsē tollatur legitima aliis filiis,quod aperte eſt contra ius naturale,vt ipſe in eadem limitatione ante hoc latē deduxit,& ibi allegat notanter Bald.in.l.fina. columna ſecunda. C.de fructi.& liti.expen.quòd princeps poteſt alicui concedere potestatem teſtandi diminuta legitima,& quod priuilegium conceſſum ad minuendum legitimam, non eſt iniquum: ſed ad tollendum in totum ſic:cum legitima ſit de iure naturali,loco alimentorum:non tamen eius meta:ſed de arbitrio legillatoris,ibiq;.columna tertia.dicit,quod pater,qui vigore talis facultatis,faceret maioriam in vnum ex filiis,priuando alios bonis ſuis, ſine iuſta cauſa, de qua.in.§.cauſas.in autenti.vt cum de appella.cognoſ.peccaret, neque eſſet tutus in foro conſcientiæ:neq; excuſaretur prætextu talis facultatis,allegat gloſſ.in capitulo non eſt de vot.& alia, quæ ibi videre poteris: tandem concludit columna quarta.dictam clauſulam eſſe iniuſtiſsimam, conſuliq; ab ea abſtinendum,& idem ego conſulerem,ſi in tali facultate non contineretur illud quod cōmuniter ſolet etiam apponi.ſcilicet quod ita hoc fiat,vt reſeruentur alimenta aliis filiis,licet non ſit tanta portio,quanta alias ſibi iuxta.ll.regni competeret:hac tamen clauſula appoſita,vt ſemper apponitur non bene percipio,quid ſcrupuli eſſe poſsit: ex ea nanq; euidenter conſtat principem nolle in totum tollere legitimam:ſed diminuere,prout etiam dixi in.l.vndecima titulo quarto ſupra eadem partit.in glo.prima.vbi vide. ¶Sed an vigore huius facultatis poſsit diminuere legitimam filij qui eſſet clericus in minoribus tempore datę licentię?videtur quod non ex his quæ tradit Bald.in capitu.cum veniſſent.columna ſecunda.verſicu.opono dicitur hic de eo qui mitti.in poſſ. cauſa rei ſeruan.vide quæ

E deue ſer reuocada e judgada por las

habentur.in capitu. eccleſia ſanctę Marię de conſtitu.& quæ dixi in lege quarta titu.decimoquinto quarta partita.ſuper glo.in parte en cuyo ſeñorio.& cogita in hoc nam ex hoc ſubuertereretur multę facultates ad maioriam ſeu ipſe maiorię:ſi tamen poſſet datam facultatis regię fieret clericus vi.c.ſi eo tempore.de reſcri.lib .ſexto. & quod notat Bar.in.l.vſusfructus.in fi.ff.de ſtipu.ſer. ¶Sed quid ſi aliquis ſine licentia principis fecit maioriā de bonis ſuis & etiam de aliquibus bonis filiorum ſeu quæ aliquo modo ad filios ſpectabant qui filii ne de facto ſibi præiudicaretur impetraverunt a principe reuocationem iſtius maioriæ reſpectu bonorum filiorum,an ex hoc videatur princeps approbare maioriam reſpectu bonorum patris:cum ſciens princeps ſine eius licentia factam maioriam reuocauit tantum quoad bona filiorum.videtur quod ſic ex dictis Barto.& Pauli de Caſtro.in.l.legata inutiliter.ff.delega.primo.vide ibi Paul.de Caſtr.ver.& inducitur per Dyn. ¶Aduerte etiam quod ipſe rex de bonis patrimonialibus extra regnum poterit cum non recognoſcat ſuperiorem facere maioriam inter filios.l. ceſar.ff. de publi.& vectiga.l.donationes quas.C.de dona.inter virum & vxor. Bald.in.§.item ſacramenta.de pace iura.ſir. quarta colum.verſiculo ſecundo vtrum rex.bonus text.in capi.ſi Romanorum in princi.ſo diſtinctio.l. omnium.C.de teſta. ¶Et an habens facultatem adfaciendum maioriam de certis bonis ex autoritate regia poſsit vigore legis regni facere maioriā in tertia bonorum de aliis bonis videbatur quod ſic per tex.& quod ibi notat Bald.in.l.fina.C.de repu.hære. quod priuilegium non confunditur cum iure communi,in contrarium tamen facit quod non eſt veriſimile principem voluiſſe grauare filios duplici onere.l.nauis onuſte.§.r.ff.ad.l.rhod.de iactu. c.mandatum.de reſcri. ¶Et an teneat maioria facta cum facultate primogeniti filii regis patre viuente ſi maioria fiat poſtquam primogenitus ſucceſsit in regno vide quæ notat Barto.in.l.cum virile. de vſucap.& in.l.hæreditatē.ff.de caſtrē.pecu. ¶Et quid ſi deffacultas ad faciendum maioriam in vnum ex poſteris ſuis,an videatur data vt poſsit etiam in deſcendentes ex fœmina?tex.facit quod non in.l. prima.ff.de iure immu.vide ibi per docto. ¶Quid ſi rex dedit ſi centiam faciendi maioriam in ſecundum filium ſub conditione ſi filius maior cōſenſerit.& ante conſenſum filij maioris moritur rex, poſtea conſenſit filius maior & fit maioria in ſecundum an teneſtis die quod ſic quia non apponitur condi:io conceſsioni,ſed executio ni actus.l.prima.in fin.ff.quod quiſq; iur.vide Bal.in capi.primo.in princip.colum.2.hic finitur lex.Iaſo.in.l.ſi quis neque cauſam.ff.ſi certum pet. ¶Aduerte etiam quod videtur quod vt plenior ſit facultas oportet quod in ea fiat mentio etiam de aliis filiis poſthumis nati ſcituris: quia licentia filios grauandi in legitima non extenderur alias ad poſthumos ex notatis per Bart.in.l.titius.ff.de libe.& poſthu.in fin.princip.reprobando glo.ibi & videtur tex.in.l.ex facto.in princip.ibi nam veriſimile eſt.ff.de vulga.& pupil. ¶An autem virtute talis facultatis,quod poſsit facere maioriam in vnum ex filiis, quem vellet,poſsit illam facere in filium ſpurium:& certè ſtantibus legitimis,crederem quod non per tex.nota.in cap.dicat aliquis.q. quarta.& quia princeps intelleXiſſe videtur de filio legitimo & naturali.l.filium diſtinimus.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.fin.ff.de iur.deliberan.& ibi Paul.de Caſt.& in auten.vt liceat matr.& auiæ. §.ad hoc.& per Fabr.in.§.fina.inſt.de adoptio. Quid autem,ſi princeps ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis,dedit licentiam faciendi maioriam,in quendam filium ſpurium,vel naturalem,non obſtantibus filiis legitimis,quibus princeps tantum voluit reliquas alimenta,an tenebit talis conſtitutio maioriæ per maximè ſi princeps potuit moueri ad id concedendum propter ſtrenuitatem, & bonitatem talis filij baſtardi?& videtur quod non teneat,neq; princeps hoc poſſet:quia neq; legitimatio filiorum ſpuriorum,neq; naturalium poteſt fieri,ex reſcripto principis legitimis & naturalibus ſtantibus,vt in auten.quib.mod.natura effician.legiti.§.ſi quis ergo non habens.& dicebat Bald.in capitu.primo.§.filij nati.ſi de feud. fue.contro.inter domin.& agna.quod imperator qui legitimat ſpurios exiſtentibus filiis legitimis,vt cum eis æqualiter ſuccedant,videtur quoddam pecus non habens præ oculis iuſtitiam publicæ honeſtatis,neq; conſiderans,quod per ſolas nuptias conferuntur ple-

gans genus humanum.

¶Præterea & hoc videtur de iure diuino prohibitum,gene.21.capit. cum dicit eiice ancillam & filium eius,non erit hæres filius ancillæ cum filio liberę:& iſtud idem habetur.in capitu.non omnis.32.q.2. vbi etiam adiicitur iſtud à domino conſtitutum,prius quam initiū romani iuris extiterit, adducitur quā autoritas Apoſtoli ad Galathas,quarto capitu.vbi etiam allegat illud geneſi.21. facit ad idem quod habetur in ſumma.& in capitu.vnico.35.q.ſeptima.facit etiam quod not.Barto.Bald.& Paul.de Caſtr.in.l.tertia.ff.de teſta.& tradit late Paul.de Caſt.conſi.467.volu.2.incipit viſo dicto puncto.vbi concludunt non poſſe fieri per ſtatutum,quod ſpurij filij poſsint ſuccedere,& inter alias rationes adducit Barto.illam,quod eſſet contra ius diuinum,quo cauetur,non erit filius ancillæ cum filio liberæ.Bald.etiam adducit aliam,quæ multū confert in propoſita quæſtione,quia quod ſpurius non poſsit inſtitui eſt introductum propter turpitudinem,teſtantis:& actus propter turpitudinem agentis reprobatus nulla conſtitutione permitti poteſt,vt in di. auten.vt nulli iudicum.

¶Item actus reprobatus propter turpitudinem æquiparatur actui prohibito de iure diuino capitu.ex parte.de conſuetu.& contra ius diuinum non valet ſtatutum,quod enim ſpurij non poſsint ſuccedere patri eſt inductum propter eius delictum,& vt refrenentur ab illicito coitu,vt in lege fin.C.de natura.libe.vnde contra bonos mores eſſet,quod princeps ſuper hoc diſpenſaret maximè in excluſionem:& cum tam graui præiudicio legitimorum:imo & fortius eſt quod voluit Ioann.de Imol.in.d.l.tertia. ad fin.quòd neque valeret ſtatutum,quòd filij naturales tantum ſuccedant patri:quia ſic indifferenter habilitando naturalem præberet materiam delinquendi:& ideo non videtur valere.

¶Præterea tale priuilegium principis quodammodo alios alliceret ad illicitos coitus,videntes poſſe ſe impetrare tale priuilegium,& omnis conſuetudo conſtitutio iuramentum & priuilegium per quæ nutriri poſſunt peccata,non valent ſecundum Ioan.Andre.in capitu.extirpande.de præben.ſuper verbo conſuetudine qualibet. pro parte verò contraria facit illa deciſio.Neapolitana collecta per Mattheum de afflicto deciſio.nonageſimanona incipit.ſi pater vbi refert bis in duabus cauſis fuiſſe iudicatum,quod ſi pater mediante ſtipulatione veniunt.& ſequitur ibi Iaſon.in ſexageſimanona.colum.tertius tractatus retuli ſupra quinta partita.titulo octauo.in.l.penulti. ſuper glo.ſegun ſe ouieren. ſic ergo videtur,quod.ad maioriam poſſit venire mediante gratia,& priuilegio principis.adducit etiam & Matthæus in.d.deciſione,quod necdum ſpurio verum etiam ſeruo, poteſt de nouo dari feudum & emphyteoſis,vt in capitu.primo.§. perſonam.per quos fiat inueſti.

¶Præterea(vt dixi ſuperius)per principem poteſt minui legitima filij,licet non poſsit tolli in totum,ſecundum magis communem opinionem:poterit ergo princeps reſeruata portione ſufficienti ad alimenta filiorum diſpenſare:vt cætera bona per viam maioriæ veniant in ſpurium:neque repugnabit ius diuinum allegatum:quia vt dicit Ioann.de Imol.in dicta lege tertia.ff.de teſta.illa autoritas non multum vrget:quia illud erat quoddam præceptum iudiciale legis veteris,& non videntur obligare in lege noua iſta iudicialia, niſi quatenus ſunt approbata per habentem autoritatem legis addendæ,vt habetur in capitu.tranſlato.de conſtitu.& per S. Thom. prima ſecunde quæſtione.104.articulo tertio.de quo etiam in capi. fina.de ſucceſ.ab inteſta.& in.§.his ita.6.diſtinctione.hoc etiam videtur de mente Hoſtien.in ſumma.in titu.qui filij ſint legi.vbi dicit,quod licet Imperator poſsit legitimando ſpurios eos ad hæreditatem admittere:non tamen hoc poſſet legem generalem condendo:ſed in caſu quo non curarent:vnde filios haberent,ſi ſcirent eos ſibi ſuccedere deberē:& ſic ſi non eſſet legem generaliter condendo:ſed in caſu particulari diſpenſando,videtur de eius mente,quòd hoc poſsit imperator.hoc etiam vult Bal.in.l.eam quam.columna nona.C.de ſiJem,quod ſpurij ſuccedant: quia eſt indirectē contra bonos mores,ſicut neque conſtitutio valeret,quòd quilibet poſſet adulterare,& inceſtum committere:& ſubdit quòd hac ratione non poteſt legitimare naſcituros ex aliquo,qui nondum ſunt concepti in vtero:quia eſt dolus de futuro:ſed ſi eſſent nati ,vel concepti,poteſt; quia eſt dolus de præterito,circa quæ non remouetur reatus, ſed pœna,& pro iſta parte etiam facit quod not. Ioan.Andr.in addi-

tio.ad Specula.titu.de ſucceſsio.ab inteſta.§.fina.verſicu.ſed ex facto vbi dicit,quod princeps poſsit ſtatuere,quòd tales ſuccedant patribus,ſicut ſtatuit quod ſuccederent matribus potiſsimè cum generatione & natura ſint filij,& conſanguinei, licet ad comprimendum illicitos coitus primo excluſerit illos per legem ſuam,vt in autenti.quibus modis natura.efficiun.ſui.§.oporteT ſi ergo ad primordium naturæ reducitur ſpurius,ceſſat cauſa quærelandi lege prima.C. de imponen.lucrati.deſcriptio. libro decimo.finaliter tamen refert Hoſtien.tenere contrarium vbi ſupra,iſta etiam quæſtio latiſsimè tractatur per præpoſit. Alexand. in capitu.per venerabilem.in verſicu.quod autem.qui filij ſint legiti.in quinta quæſtione principali.verſiculo octauo.quæro & in capitu.conſtitutiones decima diſtinctione.& concludit nec dum hoc poſſe ſtatui per legem imperialem:verūm etiam per aliam legem ciuilem,vel ſtatutum:nam ex quo per legem ciuilem matribus poſſunt ſuccedere, vbi etiam militat ratio peccati vitandi:ita etiam ſit lex admittenda ſi ſtatuat,quod ſuccedant patribus. Adducit etiam quòd iſte ſucceſsiones ſint de iure ciuili delatæ,licet in filiis hoc ſuadeat naturalis ratio,vt in.l.cum ratio.ff.de bonis damna.ideo ius ciuile poteſt eas modificare,& augere & circa eas diſponere, iuxta notata per Dyn.in regul.indultum.de regulis iuris.libro ſexto.nec erit facienda differentia inter natos ex damnato coitu, & alios ſecundum eum:quia prædicta fundamenta militant in vtriſque,licet Bald.in lege prima.C.de iur.aureo.annu.faciat inter iſtos differentiam:cum quo etiam videtur tranſire Decius.in capitu.in præſentia.de probatio.numero quadrageſimotertio,quia ſecundum eum cum differentia Bald.fundetur ſuper peccato,non procedit:quia in vtroque eſt peccatum mortale,licet in natis ex damnato coitu ſit maius:ibiq; reſpondet ad principale motiuum tenentium ſtatutum tale non valere,ſcilicet quia dare videtur occaſionem peccandi:nam ſecundum eum illud procederet,vbi lex directè diſponeret ad peccatum:ſecus ſi à remotis:nam cauſa remota non ordinatur directè ad effectum: & ideo non habetur in conſideratione.l.qui domum habebat.ff.loca.in fin.l.Neratius.ff.de ſeruo corrup.capitu.de occidendis.25.quæſtione quinta.capitu.exhibita.de homici.alias diceremus quod lex euangelica, quæ prohibuit repudium dari vxori, per virum eſſet iniqua, ſi contingeret quòd ob hanc cauſam indiſſolubilita:is occideret aliquis vxorem ſuam, quam haberet exoſam, & illud dictum non erit hæres.&c.quod etiam retulit apoſtolus ad Galathas quarto non obſtabit:nam ſecundum eum apoſtolus loquitur, ſecundum illas leges,quatenus erant & nunc ſunt:per hoc tamen nō dicunt legem imperialem ſuper hoc de nouo ædi non poſſe:facit etiam pro iſta parte communis doctorum concluſio.in.l.gallus.§. & quid ſi tantum.ff.de liber.& poſthu.qui dicunt principem poſſe legitimare filios illegitimos in præiudicium filiorum legitimorum. & iſtud fuit ſequutus Bald.in.d.§.& quid ſi tantum.& in dicto.§.filij nati.ſi de feud.fuerit controuer.inter domin.& agna.& in.l.cunctos populos.C.de ſumma trinita. & fide catho.& in lege prima.C. de iur.aureo.annulo.quinimo & de iure iſto partitarum hoc eſt deciſum per.l.fina.titu.15.quarta partita.vbi vide quod dixi & licet iſta quæſtio pro vtraque parte ſatis ſit diſputabilis:mihi tamen magis placet prima opinio, velut iuſtior & æquior,& bonis moribus & honeſtati congruens & quia vt habetur in euangelio,non eſt bonum ſumere panem filiorum,& mittere canibus. & illud apoſtoli, ſi filius ergo hæres, & quia licet excluſio legitimorum non habuerit fontem à iure diuino,vt ſupra dictum eſt,ſed tantum à iure ciuili,& lege poſitiua: cum talis res ita ſit rationabilis, & honeſta princeps eſt obligatus ad obſeruantiam talis legis adiectamine rationis:quia eſt animal rationale, & à tali dictamine rationis princeps non eſt ſolutus, ſicut neque à lege æterna,vel naturæ,vt tradit Bald.in lege ſecunda columna ſeptima.C. de ſeruitu.& alibi dixit idem Bald. quod licet principis ſit ſuprema autoritas: tamen naturalis ratio autoritate eius mutari non poteſt, in.l.ſi non ſpeciali.C.de teſtamen. & quia ſi lex reputat abſurdiſsimum, quod extantibus legitimis naturales ſibi introducantur in ſucceſsione,& ſi legitimentur,vt in autenti.quibus modis natura efficiun.ſui.in.§.tribus.multò magis reputari debet abſurdiſsimum, ſi ita ſpurius introducatur ,vt legitimos excludat, quaſi à tota ſucceſsione:enormiter nanque ledere in legitima eſt idem, quòd in totum tollere,vt dixi in.l.vndecima titulo quarto ſupra eadem partita.& in hanc ſententiam inclinat ille vir ſummus ſeu dictica.& chriſtianus.vir Andr. de Yſern.in.§.naturales.ſi de feud. fuer.contro.inter domin.& agna.& quia illa opinio,quòd non valet ſtatutum, quòd ſpurius ſuccedat eſt magis communis opinio. & qui eam impugnant loquuntur,quando non eſſent filij legitimi:& licet Imol.& Franciſc.de Aret.in dicta lege tertia.ff.de teſta. conentur reſponſiones dare ad illud iuris diuini, eiice ancillam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

&c.video illam autoritatem adductam per.S. Ambrosium & positam in volumine decretorum in dicta capitu.dicat aliquis,quam autoritatem etiam Bal.in.l.cunctos populos.in quarto fol.C.de summa trinita.& fide catho.exponit idest non erit hæres filius concubinæ:cum filio vxoris legitimæ.& quia lex illa partitarum.loquitur in filiis naturalibus legitimatis,vt patet ex serie illius tituli,& intelligitur.vt ibi dixi de legitimatis ante natiuitatem filiorum legitimorum,& naturalium,vt ibi dixi,quod etiam & hodie non admisit.d.l.Taurina pro ista etiam parte bene facit doctrina Bartol. in extrauagan.ad reprimendum.in glos.super parte videbitur.in versiculo secundo casu principali.

¶Bene tamen fateor,quod posset princeps concedere priuilegium facienti maioriam,quod possit vocare filios vel nepotes expurios ad maioriam,eo casu quo deficerent filij legitimi,sicut & alias in defectum aliorum lex habilitat spurios,ad honorem publicum decurionatus.l.generaliter.§.spurios.&.l.spurij.ff.de decurio.& in propriis terminis ita consuluit Decius in consilio ducentesimoseptuagesimoprimo.incipit in casu transmisso de Hispania.versicu.postremo.penulti.colum.& fin.& intellige & limita,vt dixi supra quinta partita.titu.octauo.l.penul.in fin.glos.super parte segun se auiene. non tamen ex tali facultate posset vocari spurius ad maioriam dignitatis,veluti ad ducatum,vel comitatum ex eo,quod not.Bald.in l.eam quam.columna decima.C.de fideicommiss.ver.quæro vtrum legitimatus,vbi quærit,vtrum legitimatus ad feuda comprehendatur sub isto generali vocabulo ad feuda dignitatis,& respondet ꝙd non:quia dignitas,vult dignos vtero,non impetrato beneficio indefinite: nam talis interpretatio non extenditur ad curata,neque ad dignitatem,quoniam in illis reddit se princeps difficiliorem in concedendo,ad quod vide bonum text.in capitulo.cum in illis.de præbend.libro sexto.& capitu.fina.de præben.in volumi.decretalium.& Socin.consilio ducentesimosexagesimo.in causa nautensis secundo volumine.columna decimatertia versi. quarta principalis conclusio. quinimo argumen.d.c. cum illis.in princip. videtur dicendum,quod si in maioria essent castra, & villæ cum iurisdictione & vasallis,quod ex tali generali facultate,spurius ad ista non posset vocari:& quia habere vasallos est dignitas,cui iurisdictio inest, vt dicit Bald.in versicu.Marchio.ad fin.de his qui feud.dare poss. hoc tamen non firmo ex eo quod hodie iurisdictiones vendantur cũ territoriis,& vasallis & rusticus posset esse capax:& quia maior ratio militat in cura animarum,de qua in dicto capitu.cum illis, quam in iurisdictione temporali.

¶Et si filius qui in defectum legitimorum,vocaretur ad maioriam, esset filius naturalis:crederem non esse necessariã ad hoc specialem principis concessionem:cum de iure communi.& isto partitarum pater posset deficientibus filiis legitimis,relinquere bona sua filio naturali tantum,vt in autenti.licet.C.de natura.libe.& in.l.fina.tit. decimotertio infra eadem partita. & si habeat ascendentes legitimos,vt in.l.10.in ordina.tauri.& satis bene hoc probatur.in.l.27. in ordi.tauri.neque ad hoc obstat text.in.l.si is qui.ff.de vulga.& pupilla.cum glos.ibi quatenus exemplificat illam legem in filio naturali vbi habetur,quod si pater substituat filio legitimo,& naturali impuberi filium naturalem patris,quod talis substitutus adueniente casu substitutionis, licet possit habere ex substitutione bona pupilli:non tamen bona patris,in quibus alias non poterat extantibus legitimis,succedere, propter eius incapacitatem : nam de necessitate.l.illa debet intelligi prout Ioann. de Imol. eam intelligit in.l.Lucius.ff.eodem.quando vltra pupillum stabat alius filius legitimus : alias autem substitutus pupillaris admitteretur, etiam ad bona patris, quod Alexand.ibi.columna tertia.in princip.dicit summe esse notandum, pro limitatione illius legis.& licet iste intellectus aliqualiter diuinet secundum eundem Ioann. de Imol.tamen dicit esse tenendum,vt euitetur contrarium,quod alias posset formari de dicta lege Lucius.& cum isto intellectu tenet etiam Alexand.in dicta lege si is qui.& ratio suadet,quia cum exclusio naturalis,quoad bona patris non sit propter fauorem pupilli : quia imo fauor pupilli esset, quòd naturalis substitutus caperet etiam bona patris, argumen.l.si pupillus.ff. de acquiren. hæredita.restat dicendum id statutum fuisse propter fauorem aliorum filiorum legitimorum, quibus non extantibus nihil repugnat:quin etiam bona paterna naturalis capiat ex substitutione,& cum.d.l.Lucius.permittat filium naturalem venire ad totam hæreditatem ex substitutione,legitimo repudiante:& sic,quod succedat ex vulgari, idem dicendum est in fideicommissaria substitutione: cum etiam per vtranque succedatur testatori.l.cohæredi. §.cum filiæ.ff.de vulga.& pupill.substitutio. Vnde non stante alio filio legitimo,poterit pater filium grauando ex facultate regia vocare naturalem in defectum descendentium legitimorum,& quod idem sit dicendum in fideicommissaria, quod in vulgari, tenet Alexand. in dicta lege si is qui.

¶Quid autem si cum haberem filium spurium quem ex errore iuris credebam legitimum.& communi opinione talis reputabatur,feci in eum maioriam an tenebit:vide quod dicit Bald.in.l.si arbiter versicu.pone habebam.C.de senten.

¶Aduerte etiam circa prædicta quod & si expresse non vocetur filius naturalis ad maioriam in defectum legitimorum,ex eo quod quis fecit maioriam in filium maiorem & cæteros descendentes ordine primogeniture videtur quod sit vocatus filius naturalis defficientibus legitimis.l.cognoscere.§.liberorum.& ibi glos.& Barto.ff. de verbo.signi.videnda tamen sunt in hoc quæ habentur & notantur.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff. ad Trebell.

¶Aduerte etiam,quod licet vigore facultatis regiæ hoc concedentis,vt possit facere maioriam in vnum ex filiis,quem elegerit pater posit eligere talem filium, si ipse eligat inter filios, filius sic electus non poterit eligere vnum, ex suis filiis: sicut poterat pater,videtur pro hoc casus.in.l. liberi. ff. de assignan. liber. & quia concesio regia non extenditur vltra primam vicem.l. boues. §. hoc sermone.ff.de verbo.significa.

¶Et potest dici, quod vigore talis licentiæ regiæ,quæ est in vsu, quod possit facere maioriam,cum vinculis,restitutionibus,& submissionibus,quibus vellet,quòd poterit condens maioriam dare filio suo,in quem fecit maioriam potestatem eligendi vnum filium, quem vellet,vt in ipsa succedat,licet in casu quo nõ cõcederet,succederet maior,vt dixi,cum hoc sit de more maiorcatuũ Hispaniæ) cum princeps eius arbitrio hoc reliquerit, tenebit talis ordinatio, Non tamen poterit talis filius,quem elegerit eligere temporaliter, seu vsque ad certum diem:imo talis electus per filium,debet habere maioriam toto tempore vitæ suæ,hoc probatur per text.in.l.fina.§.ex die. iuncta.lege prima quam glo.ibi allegat.ff.de assignan. liber. quod sine dubio procederet,quando ex verbis primi disponentis appareret quòd sic electi debebant possidere ad vitam,vt si inuestituræ tenor,seu maioricatus diceret:filius meus eligat vnum de filiis suis, tempore suæ mortis.& ille sic electus possit etiam tempore suæ mortis,vel in vita eligere vnum de filiis suis,idem tamen crederem,& si ista verba vel similia non essent in institutione maioriæ:nam talis electio non debet esse temporalis,vsque ad certum diem,argumen.dictę legis fina.§.ex die.cum glosso.ibi & quia tam princeps,qui facultatem concedit quam conditor maioriæ,in vocationibus & fideicommissis, quæ faciunt habere videntur respectum ad consuetudinem maioratuum, Hispaniæ,quæ est vt succedatur ad vitam,non ad certum diem:vt in simili tradit Andre.Sicul.in consilio decimo.sapienter scribitur.in princip.& per totum. secundo volumine.& Decius.in consilio.397.viso puncto.tertio volumine.& iuxta nota.per Bartol.in.l. hæredes mei.§. cum ita.ff.ad Trebellia.

¶Aduerte etiam,quòd vigore talis facultatis,non videtur princeps concedere,quòd faciat maioriam in fauorem filij,qui sit inimicus regis,bonus tex.in.l.Lucius.§.Lucius Titius damnam.ff.deleg.secundo.facit bene lex fin.C.de pact.inter emp.& vendi.per quam.l.gl. &Bald.in capitu.1.in princi.de proh.feu.alie.p Fred.vbi Bal.col.tertia.dicunt quod si dominus det licentiam vendendi feudum amico,non poterit vasallus vendere inimico domini,& facit quod notidem Bald.in.§. porrò.columna prima.quæ sit pri. caus. beneficij amit.de vasallo fideiubente pro inimico domini.adde quod notBarto.in extrauagan.ad reprimendum.in glos.super verbo videbitur verficulo secundo.casu principali.In contrarium tamen facit,quod not.Bald.in.l.id quod pauperibus.columna octaua.versigesimosecundo.quæritur. C. de episcopis & cleri.in quæstione. an executor testamenti possit eligere pauperem inimicum testatoris,vbi dicit,quod si talis erat odiosus & indignus, quod tunc non posit eligi per nota.in.l.fideicommissium.C.de fideicommiss. secus si erat odiosus,& non indignus: quia cum testator decesserit confessus,& contritus,illud odium remisit in extremis,vt notatur inst. de iniur.in fin.& subdit quod de hoc fiat articulus.

¶Sed an comprehendatur filius posthumus in facultate ad faciendum maioriam in vnum ex filiis?videtur quod sic.vt in.l.si quis operas.ff.de oper.liber.

¶Sed pone, quod quis impetrauit à principe licentiam faciendi maioriam in vnum ex filiis suis simpliciter,non adiecto quod possit grauare in legitima alios filios,an poterit eos grauare virtute talis facultatis? dicendum est quod non, & si rex in licentia poneret,vt liberè posset per tex.nota.in.l.si quando.in princip.C.de officio.testamen. & tradit in specie.Roderi.Suarez.vbi supra folio. sexagesimosexto.columna prima.& adde quæ not.Abb.in capitu. dilecti.de iudic.versicu.quid si potestas cum sequenti.non ergo vi-

gore talis simplicis facultatis poterit ponere aliquas conditiones, contra ius:vt patet ex prædictis.

¶Sed an ille,qui habet licentiam regiam ad maioriam faciendã in filium,si non haberet filios legitimos posit illam facere in filium spurium,tetigi supra & crederem quod non:quia in tali generali licentia non comprehenditur incapax.vt in dicta lege Lucius.§.Lucius Titius damam. & quæ notat Baldus in lege eam quam.C.de fideicom.& facit bene quod not.Paul.de Cast.in.l.Lucius.§.in testamento.ff.delega.primo.in quæstione illa de testatore,qui instituit vxorem,& grauauit,vt post mortem suam restitueret,vel distribueret bona inter pauperes,quos sibi placuerit vni, vel pluribus.& dicit Paul.quod in tali generali grauamine,non includitur persona incapax,argumento.dictę legis Lucius.§.Lucius Titius damam.allegat etiam Specula.titu.de instrumen.editio.§. nunc vero aliqua. in additio.incipien.continuatur etiam hic alia quæstio.& idem vocat Barto.in.l.fina.ff.de his quibus vt indign.in eadem quæstione. licet Paul.ibi referat Barto.in contrarium.

¶Talis etiam licentia non prodesset, quantuncunque latissima esset data potestas,si ille cui datur,esset incapax factionis testamenti, vel disponendi alias de suis bonis,vt est text.cum glosso.in.l.verbis. ff. de verborum significa.facit.§.in extraneis.inst.de hæred. qualita.& differ.& etiam dicta lex si quando.in princip.adde pro hoc bonum text.in capitu.si gratiosè.in fin. de rescript. libro sexto.& c.dudum.el secundo de electio.& sic in hoc magis vincit,seu operatur impotentia, quam priuilegium text.& ibi Bald.in.l. Titius.§. Romæ.ff.de excusatio.tuto.quia secundum Philoso.actus actiuorum sunt in patienti bene disposito.capitu.venerabilem.de electio. quod intellige,nisi princeps sciens illum incapacem ea incapacitate, super qua princeps dispensare posset dedisset ei, hanc facultatem : quia videretur cum eo dispensare.l.idem Vlpianus.ff.de excusatio.tuto.l.quidam consulebant.ff.de re iudica.

¶Ex quo potest dici quod si rex facta sibi relatione quod quis possidebat aliquam villam titulo maiorię dedit liberam testandi factionem de tali villa ei qui illam possidebat quod ex tali licentia poterit disponere etiam in præiudicium sperantis maioriam: quia erat sequens vocatus & ad hoc vide bonum tex.in.l.etiam.in princip.ff. de bon.liber.quod procedere forte posset in maioria quę habetur ex lege ciuili vel à solo principe non tamen forte in ea quæ habetur ex contractu seu de iure gentium in quo princeps non dispensat vt plene deduxi in quadam mea allegatione in fauorem marchionis de monte mayor.

¶An autem vigore talis facultatis,qua sibi conceditur,vt faciat maioriam in vnum ex filiis,possit duas maiorias facere,in duos vel plures ex filiis,vel plures filios vocare ad eandem maioriam?videbatur quod non per text.in capitu.recepimus.& capitu.porro.de priuilegio:vbi habetur,quod in priuilegiis debet seruari iuxta eorum tenorem,pro hoc etiam videtur text.in.l.qui soluendo.la prima.ff.de hæredib.institu.& ibi glo.nota.ex qua videretur dicendum, quod teneret primæ maiorię constitutio. non verò secundæ. in contrarium tamen est bonus text.in lege prima.in princip.iuncto.§. quanuis.ff.de assign.libert. cuius verba sunt, quanuis in singulari sermone senatusconsultum scriptum est,tamen & pluribus liberis & plures libertos libertas ve,posse assignari certum est. Item etiam si testator mandauerit restitui rem vni de familia,potest fieri restitutio duobus.l. vnum ex familia.§. si duos.delega. secundo. & ibi Barto.& Ioan.de Imol.& Paul.de Cast.& Bald.in verficulo itaque. eiusd.legis & per Barto.in.§.sed & si fundum.eiusd.l.vbi idem vult esse econtra,vt si rogetur restituere pluribus, possit restituere vni tantum:& sic si data esset licentia ad maioriam in plures filios,potuerit fieri in vnum tantum,& istam partem credo veriorem:nam licitum est recedere aliqualiter à forma data per disponentem:dummodo non recedatur à mente, vt not.Bald.in dicta lege vnum ex familia.Imol.in dicto.§.si duos.cum enim mens principis sit dare in hoc istam facultatem,ita vt reguletur secundum voluntatem & dispositionem eius, cui dat : de mente principis est concedere in vnum vel plures,prout condens maioriam voluerit, sicut etiam in dicti.l.vnum ex familia.in princip.&.§. si duos.mens testatoris seruatur,quæ fuit ne res exiret de familia,quod conseruatur,siue restituat vni,siue pluribus de familia:& præsertim procederet vbi bona essent tanta, quod sufficerent ad vnam vel plures maiorias, prout etiam tradit Paul.de Castr.vbi supra. cum tractat de relicto pro hospitali fabricando, quod possunt per executorem famanona.in ordina.tauri.vbi habetur, quod licet ex lege fori pertinuerit meliorare in tertio vnum ex filiis,poterit pater si voluerit meliorare plures,cuius opinionis fuit doctor.de segura. in repetitione.d.§.sed & si fundum.folio octauo columna secunda.versiculo sexto.& folio decimoquarto columna prima.in fin.& hoc plane procedit,quando licentia data fuit,vt posset maioria fieri in vnum filium:quia quod fiat in plures,maior fauor est filiorum,& mens concedentis non repugnat: quando verò licentia data fuit, vt posset facere in duos vel plures filios:tunc non videtur,quod possit tantum fieri in vnum:quia hoc esset in damnum alterius filij, cui etiam princeps voluit prouidere,vnde non videtur tunc posse à forma licentiæ recedi per supradicta: & non obstat,quod habetur in dicto.§.itaque.&.§.sed & si fundum.quia ibi non repugnabat mens testatoris,quæ fuit,vt bona remanerent in familia,quæ etiam isto modo conseruatur: & bene facit,ad hoc quod per illum text. not.Barto.in lege prima.ff.de opt.lega.vbi dicit,quod si testator iubet distribui bona sua inter pauperes,eligendos per talem,quod ille non poterit eligere vnum tantum,& ei dare omnia. allegat etiam l.tertiam.ff.de ann.lega.Ioan.de Imol.tamen in hoc de vno tantum paupere,an posit eligi?vult in.d.§.fi duos insp iciendas esse aliquas coniecturas,vt ex eis constet de mente testatoris,vide ibi per eum. Et ex prædictis patet respon.ad dictam legem qui soluendo:quia ibi tractatur de præiudicio creditorum,quod in quæstione prædicta an possint fieri duæ maioriæ,cessat.

¶Et an virtute facultatis faciendi maioriam in vnum ex filiis possit facere filio qui est in potestate per viam donatiõis?videtur quod sic ex.l.decimaseptima.in ordina.thauri.& ex dicto Bald.in auten. si quas ruinas ver.iuxta hoc quæro vtrum.C. de sacrosanct.eccles. Paulus in lege si quando.in princip.ff.de lega.primo.& an possit fieri in posthumum vide.l.autepenulti.ff.delega.primo.quod sic.& an in filium extantem apud hostes vi.l.illa.§.primo.ff.de hæredib. instituen.& tex.cum glo.in.l.hæredis.ff.quando dies lega.cedit.

¶Sed pone,quod rex concesit priuilegium faciendi maioriam,in vnũ ex filiis:cùm pater plures filios haberet,an poterit facere maioriam in nepotem ex vno ex filiis?est aduertendum ad decisionem huius quæstionis,quod appellatione filij non comprehenditur nepos,quando agitur de præiudicio alterius,ita quod est merum priuilegium:secus si esset beneficium,secundum Barto.in.l.liberorum. columna tertia.ff.de verborum significa.tex.& ibi Bald.in.l.sed & milites.in princip.ff.de excusatio.tuto.Bal.in.§.quia vidimus.de his qui feud.dare poss.vnde videtur,quod non possit fieri maioria in nepotem extantibus aliis filiis.ipsis tamen deficientibus,si euenerit casus,quod vnicum tantum haberet nepotem naturalem,& legitimum ille comprehenderetur sub licentia.quatenus tamen tangeret in præiudicium legitimæ,necessarius esset consensus talis nepotis,iuridicè præstitus iuxta id quod habetur in.l. si quando.§.& generaliter.C.de inoffici.testamen.&licet tali casu sine licentia principis,fieri posset maioria:adhuc tamen multum esset regis licentia proficua,vt vincula,& submissiones,& restitutiones extendantur vltra quartam generationem,iuxta ea quæ habentur in auten. de restitu.fideicom.& ad alia veluti ad impediendum ex prohibitione alienationis,translationem dominij:li tamen nepos esset bastardus seu naturalis,tunc non comprehenderetur:cum vt superius dixi,princeps videatur intellexisse de filio legitimo,& naturali:vnde in dubio non comprehenderetur, nisi aliud constaret de voluntate regis,& quod superius dixi, quod stantibus aliis filiis, nepos non comprehenderetur in facultate, intelligerem nisi pater talis nepotis iam decessisset:quia cum tunc intret in locum patris,videtur quod in eo possit vigore facultatis constitui maioria.ad quod facit bene doctri.Barto.in.d.l.liberorum.colum.quarta.quod statutum quod extantibus filiis fœmina non succedat,procedet stante nepote masculo,patre mortuo:& procederet hoc & si in licentia regia contineatur,quod possit facere maioriam in filium ex se natum:nam mortuo patre nepotis comprehendetur nepos,ex notatis per Barto.in dicta lege liberorum.ad fin.quinte colum.& intelligę iuxta prædicta,quando nepos iste existentibus aliis filiis,intraret locum patris,vel si esset solus,fieret de eius assensu quatenus tangit sibi præiudicium in legitima,per ea quæ dixi.& Barto.tradit. in.d.l.liberorum.columna tertia.& glo.in.l.filij.ff.eodem.de verborum significa.Imò & forte posset dici quod dato quod viueret pater talis nepotis si maioria fieret in nepotem teneret & videretur relicta filio ex quo eius contemplatione relinquitur nepoti filio eius. pro quo videtur bonus casus qui loquit infortiorib⁹ terminis in.l. secunda.cum principio.&.§.1.legis sequentis.ff.de assign.liber.& facit.l.dedit dotem.ff.de colla.bono.& ibi Barto.&.ll.quæ disponunt quod aliquid relinqui patri, sufficit si relinquatur eius filius in potestate.l.tertia.ff.de lega.pręf.& tuenda est dispositio patris vt faluet meliori modo quo possit.l.penul.ff.de testamen.mili.& confert ad hoc.l.18.in ordin.thauri.& facit bonus text.in.l.secunda.§.si mater.versicu.& quid si nepotibus.ff.ad Tertull. qui tex.etiam in materia pœnali loquitur crederem tamen idem esse verius quod stan

Universidad de Deusto
Biblioteca

te filio non posset facere in nepotem vi.Alexan.in.l.hæredes mei.§. peto.ff.ad Trebel.& quod non acquiratur patri videtur casus in.l. fed si mortis.§.hoc autem.ff.de lega.pref.& ibi Barto.nisi fieret nomine patris conferendo acquisitionem patri vt est text.ibi in.§.sequē.& bart.in dict.§.hoc autem.& vide Soci.consilio ducentesimoquadragesimoprimo.columna decima volumine secundo.& adde ad prædicta Barto.quod non posit fieri in nepotem filio stante in l.gallus.§.etiam si parente.ff.de libe.& posth.& Ioan.de Pla.in.l.i.C. de priui.eo.qui in sacro pala.mili.lib.12.

¶Quid tamen si vigore regiæ licentiæ datæ in forma solita,pater inter viuos seu per viam vltimæ voluntatis,constituit maioriam in vnum filium,post cuius mortem vocauit nepotem eius filium,& filius in vita patris decessit,nondum habita maioria,an tenebit constitutio in personam nepotis?Christofo.de Miess.vir præclari ingenij & satis mihi venerandus,qui obiit sub religione Serap hici Frā cisci,qui composuit tractatum intitulatum triumphus christi,contra infideles:in quadam ex multis quæstionibus per eum motis in ista materia maioriæ,quas in discursu sui studij collegit succinctè & non pleno calamo:sed indigestè sperans dante deo plenius tradere, in quæstione ista inclinauit,quod non teneret maioria in personam nepotis,nihil allegans:nisi tantum,quod videtur noua maioria in personam nepotis,ad quem facultas se non extendebat quando nepos esset solus:& non starent alij filij iuxta ea quæ supra dixi. folum allegabat nota.per gloss.in.d.l.filij & per Barto.in.d.l.liberorum.colum.tertia.Ego vero in quæstione ista contrarium tenerem: quia ex quo auus constituit maioriam cum facultate in filium,cui substituit ex vigore eiusdem nepotem,licet filius decedat viuo patre,& auo nepotis,nepos venit ex maioria facta per dictam facultatem,& in persona eius non est noua maioria:sed antiqua.argumen.l.vnum ex familia.§.primo.ff.delega.secundo.& quia siue dicamus substitutionem huius nepotis vulgarem, vel compendiosam,non est quod obstet quin nepos succedat ex substitutione, licet pater eius in vita aui constituentis decesserit: licet enim institutus decedat in vita testatoris,substitutus nepos succedit ex vulgari,vt in.l.si pater filium.ff.de vulga.& pupilla.l.Thais.§.splendorphorus.ff.de fideicom missa.liber.gloss.& Bartol.in.l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de liber.& posthu.quod etiam procedit etiam si institutus vocetur ex vulgari contenta in compendiosa: nam & si institutus decederet viuo testatore, substitutus admittitur ex vulgari:sic in compendiosa contenta,secundum Cyn.in.l.precibus.C. de impuber.& aliis substitu.& Barto.in lege centurio.ff. de vulgari & pupilla.Bald.quinto volumine consilio centesimoseptuagesimo.incipit quidam Nicolaus.confirmatur etiam ex decisione.l.Lucius. quæ est antepenul.in.§.filiam.ff.delega.secundo.vbi habetur,quod relictum in defectum institutorum & substitutorum, censetur repetitum ab hæredibus,etiam venientibus ab intestato:& si non apponatur alia clausula codicillaris.facit etiam.l.hæc conditio. in pri. ff.de conditio.& demonstra.

¶Sed quid si rex concessit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis,quem vellet eligere & fecit in vnum ex pluribus qui viuo patre decessit sine filiis & maioria reuersa est ad patrem,an potest ejusdem facultatis vigore eligere alium filium &in eum facere maioriam?casus videtur quod non in.l.cuius bonis.ff. de cura.furio.& quia facultas expirauit in prima electione.l.boues.§.hoc sermone. ff.de verborum signific.quod de plano videtur procedere si primus filius acceptauit & habuit maioriam & sic actus vigore facultatis fuit perfectus:si enim non venit in filium maioria & ante eius acquisitionē mortuus esset videtur quod possit eligere alium filium argumento.c.si compromissarius.& capitu.si electio.de electi.lib.sexto.& tradit Oldrald.consilio quinquagesimoseptimo incipit papa reseruauit.& conferunt quæ tradit Felin.in capitu.innouamus.de treuga. & pace in limitationibus ad dictū.§.hoc sermone.Item si cōditor maiorię reuocasset illam in casu quo potest iuxta.ll.thaurinas videtur quod non possit sine noua facultate iterum illam facere per dict.§.hoc sermone.&.l.multum notabilem in.l.matrimonij.ff.qui &à quibus manu.libe.non fiāt.l.cum vir.ff.de conditi.& demonstra.

¶Quid autem si rex concesit licentiam faciendi maioriam,in talem filium, putà petrum an possit pater,eo mortuo facere maioriam,incipiendo à persona nepotis filij illius defunctiꝰ&videtur tali casu dicendum,quod non per text.nota.in.l.si ita quis.in princi. ff.de testa.tute.in versicu.si quis filio.in glos.paruula ibidem:cum dicit non expresso proprio nomine,vbi etiam Barto.colligit,quod appellatio filij expresso nomine proprio,non comprehendit alium, quam filium ficti pecialiter nominatum.facit.l.Gallus.§.instituens. & per totam illam.l.ff.de liberis & posthum.vbi institutio facta de filio,non extenditur ad nepotes.& facit quod not.Barto.in dicta lege liberorum.columnia secunda.versiculo aut tractamus.vbi allegat dictū.§.instituens.adde tex.cum gloss.in.l.Neratius.ff.de regulis iuris.

¶Et idem esset eadem ratione dicendum,vt concessa facultate in talem filium,quod illo mortuo,non poterit fieri in alium per prædicta.

¶Sed pone,quod dedit rex facultatem faciendi maioriam in filium titium,qui mortuus est,& postea natus fuit sibi alius filius, quem vocauit pater similiter titium,an poterit in illum constitue re maioriam?videbatur quod sic,per text.nota.in.l.filiæ.§.à titia.ff. de conditio.& demonstra.qui videtur esse casus quæstionis,Contra rium tamen credo:quia destructa re destruitur etiam priuilegium: & si reædificetur,non habebit illud priuilegium, nisi eiusdem priuilegiantis autoritate fiat,per notata.per docto.signanter per Ioan. de Imol.in lege inter stipulantem.§.sacram.ff. de verbo.obligatio. ad fin.sic etiam videmus.castra vetera inhabitata refici non posse, nisi autoritate principis, secundum Innocen. in capitu.Pisanis.de restitutio.spolia.Bald.in.l.prima versiculo.in initio.ff.de offic.præfect.vrb.facit etiam.l.pater.§.Tusculanus.ff.delega.tertio.neque obstat.d. lex filiæ.§.à titia.quia ibi sumus in casu,qui tantum pendebat à voluntate testatoris,de cuius mente ideo præsumitur,non revocasse legatum ancillæ Agatheæ. de qua ibi: quia aliam,quam post alienationem primæ Agatheæ habuit, vocauit eodem nomine agatheam.in quæstione vero nostra hoc non dependet à potestate patris constituentis maioriam:sed à potestate , & licentia regis, & huius sententiæ fuit dictus Christophо.de Mie.vir doctissimus in dictis suis quæstionibus.

¶Quid autem si rex concedit licentiam faciendi maioriam , prout ipse vellet,liberam sibi in hoc potestatem concedens , an per hoc solennitates iuris ciuilis,& incapacitates hæredum videntur sublatæ,vt sic tali casu posit relinquere maioriam alicui incapaci?videtur quòd sic,vt in lege prima iuncta.l.neque.in.§. deportati.& quæ ibi Barto.ff.de testamen.mili.cogita tamen & vide quæ superius dixi.& per talem clausulam non tolluntur ea quæ sunt iuris naturalis sed quæ sunt iuris ciuilis.

¶Quid autem si quis fecit maioriam cum licentia principis,quæ expirauit post factam maioriam , postea verò constituens cancellauit, seu incidit instrumentum maioriæ:postmodum prædictus,vult illam valere,an posit? & videtur quod non:quia licentia expirauit per constitutionem validam,quæ facta fuit:vnde cum pœnitet & vult,quod valeat reperitur sine licentia.facit text.in lege penul.§.fina.ff.de bonorum possessio.contra tabu.ibi neque putauerit quisquam nuda voluntate constitui testamentum.

¶Præterea eadem solennitas requiritur in actu reparando;quæ in faciendo.l.si vt proponis.la secunda. C. de nupt.& quod ibi not. Bald.& multa in materia cumulat Iason. in repetitio.l.quominus. ff.de flumi. in fina.quæstione de Molendino in totum destructo. In contrarium tamen videtur quod not.Abb.per tex.ibi in capitu. per tuas.de dona.in quarto nota.vbi not.quod qui reintegrat,non dicitur de nouo facere:vnde licentia prius concella,durat in tali reintegratione, & dicta lex si vt proponis.non videtur obstare:quia ibi erat ius patri quæsitum ex diuortio ad dotem, quam dedit filiæ : in casu vero proposito nullum ius erat quæsitum regi,ita vt ab eo noua licentia requireretur.Præterea de mente principis fuit concedere licentiam,nedum ad primum actum constituendi maioriam,licet validum:sed etiam ad secundum actum , si primus ex aliqua causa corruerit:sciebat enim princeps istum actum de sui natura reuocabilem vsque ad mortem.l.quadragesimaquarta.in ordina.tauri.vnde iuxta naturam actus videtur dedisse licentiam,argumento.l.fi.& quæ ibi notantur.C.de non numera.pecu.& etiam de constitutione maioriæ,quæ effectum haberet sensit non de reuocabili,iuxta ea quæ latè tradit Felynus.in capitulo secundo.de treug.& pac.ad intellectum.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verborum significatio.& conferunt multum in ista materia notabilia verba Bald. per text.ibi in capitu.cum accessissent.de constitu.columna quinta numero decimoseptimo.vbi ponit hæc verba.Item no.quod vbi resurgit dignitas , resurgit confirmatio dignitatis : quia resurgit per dispositionem iuris communis:neque est opus,quod papa de nouo confirmet statutum, super hoc edictum ex quo non intelligitur noua creatio:sed quod ammodo redire ad naturam suam facit.l.deferre.§.fina.ff.de iure fisci.l.fina. ff. de mino.ibiq; resp̃ondet Bald.ad.d.l.si vt proponis.& paulò inferius eodem numero dicit:oportet,quod in noua creatione interueniat autoritas Papæ, pontificis:sed in reparatione non requiritur noua autoritas Papæ, subditq; notabilia verba porrò non dicitur omnino extincta,quando superest aliqua spes,vel indicium reparationis,vel aliquis habitus vel figura remanet, vel memoria in codicibus ecclesiæ non

cancellatis.allegat.l.peculium.§.si opem.ff.de pecul.quod satis confert ad quæstionem istam: nam hic licentia regis non fuit inicia:sed manfit originalis &in regiſtro , quam cum construens non incidisset seu incidi fecisset , non fuit actus maioriæ totaliter destructus : nā manserunt reliquiæ licentiæ(vide q̃ dixi in.l.vigesima quarta titulo primo eadem partita.&.l.fina.ff.de his quæ in testa. delen.) imo & infortioribus terminis ego induco dictum capitulum.cum accessissent:nam certum est quod noua dignitas non potest creari in ecclesia,sine licentia papæ.vt in capitulo primo vigesimasecunda distinctione.& tamen ea ratione:quia ab antiquo illa dignitas primiceriatus: de qua ibi fuit in illa ecclesia licet postea autoritate papæ illa dignitas fuisset extincta:tamen potuit solum capitulum illam reparare ex primeua licentia,licet extinctio autoritate papæ facta fuisset, quod est singulare ad istam quæstionem vt & si rex consensisset reuocationi maioriæ factæ:per constituentem tamen si cōstituens valet pœnitere & reparare maioriam, poterit ex primeua licentia.

¶Et quid si licentia regis detur Titio comiti,& sic sub nomine proprio &dignitatis:an si Titius comes illa nō vtaf,poterit vti eius successor?decide ex his quæ dicit Baldus.in capitulo primo.§.Marchio. versiculo.Pone concessum est priuilegiū.de his quæ feudum dare possunt.Et facit quod notat Bald.in lege prima.§.si defunctus.ff.de rebus eorum.

¶Sed quæro de pulchra quæstione,sæpe,vt ex more videmus,rex solet concedere facultates ad vendendum,& alienandum aliquas res maioriæ,seu obligandi eas pro dote & arris:quod de iure videtur principem facere posse: cum ex eius priuilegio vires sumpsit maioria,iuxta nota.per Bald.in lege qui se patris.C.vnde libe.colimna antepenul.& traditur in plerisque locis,& facit ad hoc quod not.Bald.in capitu.primo.§.hoc quoque.columna secunda.versicu. accidit quæstio.de successio.feud.& quia si lex mortua introduxit res prohibitas alienari pro restitutione dotis,vel alias,vt in autenti. res quæ.C.communia delega.idem dicendum in lege viua,quæ est princeps,An sit dare aliquem modum,vt regi tollatur potestas dandi talem facultatem,ex qua potest venire subuersio maioriæ?& videtur dicendum,quod sic scilicet quod licentia ad maioriam detur propter pecuniam,vel in remuneratione,seu solutionem alicuius seruitij,vel quia princeps sibi aliquid debebat,& principem habeatur licentia mediante contractu:cum principe erit irreuocabilis,& non poterit princeps in eius subuersionem dare prædictam facultatem vendendi,seu extrahendi aliquam rem à maioria,quod probatur ex nota.per gloss.in lege quod semel.ff.de decre.ab ordin.facien.&.l.secunda. ff.de iur.immunita. & Bartol.vtrobique.& ge qui se patris.Paul.de Castr.in.l.digna vox.C.de legib.

¶Notabis tamen singulariter ad id quod dixi principē posse dare talem licentiam vendendi,vel alienandi,quod si possessor maioriæ, cui data fuit talis facultas vendidit:sed adhuc pretium non recepit vel si recepit non consumpsit , quod eo mortuo talis pecunia pertinebit tantum ad successorem in maioria,vt in bonis maioriæ conuertatur,& non ad alios filios vel hæredes per text.nota.in.l.si operarum iudicio.ff.de ope.liberto.iuncta gl.ibi.sed quare in certa. Quæro præterea licet ex lege thaurina licentia debeat præcedere ad maioriam tamen si fine licentia fiat & à principe confirmetur tenet maioria. quid si aliquis fecit maioriam sine licentia supplicauit tamen regi in suo testamento vt eam confirmaret & mortuus est ante confirmationem & hæreditate iam eius filiis delata an si princeps confirmet postea petente filio maiore tenebit maioria? videtur quod sic ex notatis per Barto.in.l.Gallus.§.& quid si tantum. columna fina.versi.quandoq; ipse filius petit se legitimari & tunc si pater hoc disposuisset in testamento &c.ff.de liberis & posthumis. ¶Sed pone quod quis leget filio talem rem in tertia parte bonorum ex lege regni in maioriam qui etiam dicit vel lego illi tales res & tales de quibus facio maioriam,si rex confirmauerit eui supplico vt confirmet, quo facto mortuus est ante confirmationem,item & moritur filius in quem fecit maioriam antequam princeps super hoc aliquid declararet , an transmittet ad suos descendentes primam partem legati, illam videlicet rem , quam reliquit in tertia parte bonorum,quæ non egebat principis confirmationem?& videtur quod neque illam transmittat,neque eius filius poterit petere confirmationem à principe alterius partis legati,scilicet rerum quas reliquit , si princeps confirmaret.& hoc per tex.in lege cum ita.in princip.ff. quando dies lega.cedit & ibi Barto.& eodem titu. l.cum illud.neque obstat ad hoc.l.si vsusfructus eo.tit.quia loquitur quando vnum legatum deficit ex morte ipsius,cui legatur.vnde purificatur aliud seu prima pars alternatiuè, ex quo sequitur quod si legatum fieret isto modo,relinquo filio meo talem rem in maioriam , vel talem & talem si filius meus se obligauerit soluere fratribus suis certas quantitates, vel quid aliud vel si voluerit hoc soluere:tunc enim si moriatur filius ante implementum conditionis,valebit prima pars legati seu alternatiue : quia purificatur primum relictum,vt habetur.in.d.l.si vsusfructus.in princip.

¶Item si defunctus non ita alternatiuè legaret:sed per viam legati de pluribus rebus faceret maioriam in filium maiorem supplicando regi, vt eam confirmaret.& quod si princeps non confirmaret , quod faciebat maioriam de vna ex illis in tertia bonorum: tunc enim & si moriatur filius ante quam princeps declaret,transmittet ad filium rem,quæ relicta est in tertia bonorum.l. si quis ita sic scripsit.ff.de hæredibus instituen.neque obstabit.l.huiusmodi.ff. quando dies legati cedit.quia in isto casu in omnem euentum res legata erat peruentura iure maioriæ:quod non est in casu.l.huiusmodi.& quia quando relinquitur iure maioriæ non solum relinquitur primo:verum omnibus descendentibus, & sic non est quid tractetur de iure transmittendi, seu de die legati cedentis. Imo cum in omnem euentum illa res debeat esse maioriæ, posset filius accipere eius possessionem statim,pro quo facit gloss.in dicta lege huiusmodi &.l.Iulianus.ff. de conditio.indeb.l. cum quidam. ff.de acquirenda hæredita.l.antiqui.ff.si pars hære.pe.l.si pater.ff. de solu.l.si duobus.§.fin.& lege qui filiabus.§.primo.ff. de legatis.1. ¶Nota etiam in materia ista quod facultas principis data ad faciendum maioriam per viam testamenti,vel durationis inter viuos,vel vti vellet,intelligi debet dummodo ille cui datur sit capax factionis testamenti.l.verbis. ff. de verborum significatio.&.§. in extraneis insti.de hæred. qualita.& disse.facit.l.si quando.C. de inofficio.testamen.

¶Item nota,quod si quis fecit maioriam,& misit ad regem,vt confirmaret,& tempore confirmationis,qui maioriam fecit sit furiosus,quod non tenebit confirmatio.l.si quis alicui.ff.de acquir.hære. & vide.l.fin.& ibi glo.& Bart.ff.de bono.posses.

¶Item & aduerte:quia & in istis facultatibus conceditur,quod possit addere,& augere in maioria,quicquid voluerit,& multotiens poterit dubitari,in his quæ addit,an videtur repetere titulo maioriæ & vt bona quæ addit sint maioriæ ad quod vide text.notabilem. in.l.Sceuola.ff.de verborum significa.&.l.libertis.ff.de conditio.& demonstratio.& iunge dicta Bar.in.l.si tibi pure.in fine.ff.de leg.3.

¶Sed quid si mercator huius regni exercet mercantias extra regnum,vbi non est necessaria ista facultas ad maioriam:quia legitima filiorum non est ita ampla,prout est in istis regnis,an poterit de talibus bonis consistentibus extra regnum disponere vt emantur ex eis bona quæ sint maioriæ vel vinculando illa prout possunt,ciues regni vbi sunt mercantiæ?videtur dicendum quod non:& q talia bona mobilia debent sequi personam ex eo quod Bald.vult in.l. mercatores.C.de cōmer.& mercato. dicens quod mobilia concernunt personam: immobilia autem territorium,vbi sita sunt & in istis mercantiis seu mobilibus,quæ non sunt perpetuò destinata ad locum,vbi sunt.Idem vult & pulchrè Salyc.in.l.prima.C.de summa trini.& fide catho.l.ex facto.§.rerum autem.ff.de hæredi.instituen. l.vxorem.§.legauerat.ff.de lega.tertio.& tradit latius Ioann. lecirier in suo tracta.iuris primogenituræ.libro secundo.q.8.vbi alleg.dictum Bald.quod facit in oppositum.& ipse allegat de pace iura.fir. & debet dicere de pace tenenda colum.secunda numero.9.vbi dicit, quod bona mobilia censentur de territorio vbi reperiuntur.& q populo seu fisco illius loci confiscantur:sed tandem resider in conclusione Salyce.vbi.§.an sint ibi perpetuo destinata vel ne.Quid autem esset dicendum si bona essent immobilia?vide per dictum Ioannem in.d.tracta.& libro.q.7.vbi late.

¶Et quid si habens facultatem ad faciendum maioriam cum eam facit dicit quod facit disponendo de tertia & quinta bonorum:bona tamen quæ ponit in maioria excedunt tertiam & quintam,an sustinebitur maioria,virtute facultatis?vide quod dicit Barto.in.l.ambitiosa.in fi.ff.de decre.ab ordi.faci.& in.q.per eum disputata,quā ibi refert.& vide tex.& ibi Abb.in.c.nisi essent .de præben.

¶Nota etiam quod si habens facultatem fecit maioriam,si postea impetret facultatem,vt possit eam renocare,non videtur ex sola impetratione ista illam reuocare.l.forma.§.fin.ff.de censib.& tex.cum glo.in.c.ex tenore.de rescript.

¶Item quid si ex facultate regia,vel ex dispositione legis thauri,reuocet quis maioriā factam,in filium maiorem cum certo onere de præstando aliis filiis certam quantitatem,& instituat maioriam in secundum filium non repetens dictum grauamen,an censeatur repetitum?videtur q̃ sic per text.& quod ibi notat Barto.in.l. Caio.in prin.ff.de ali.& ciba.lega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed quid si rex concesit facultatem faciendi maioriam, sub conditione si vxor eius vel talis eorum filius consenserit:contingit quod is cui data fuit talis facultas,fecit maioriam de rebus designatis,dicens quod facit sub conditione prædicta,si vxor vel filius consenserit:& demum consensit,vxor vel filius:eo tamen tempore,quo iam ille qui fecit maioriam erat deportatus, vel apud hostes,vel iam in articulo mortis carens loquela,an valebit constitutio ista maioriæ, & facit q̃ non valeat notabile dictum Bar.in.l.postquam.in princi. ff vt lega.seu fideicom.no.cauea.quod fortè bene procederet in eo, qui de iure iam erat incapax ad faciendum actum,veluti in eo,cuius bona iam erant publicata,quo casu loquitur Bart.vel in capto apud hostes:non tamen fortè procederet in eo,qui de facto non poterat,vt in eo qui perdidit loquelam:nam cum ille præsumatur in eadem voluntate durare.l.eum qui.ff.de proba.glo.in capitu.de nepris.3.q.2.& accedat consensus tempore habili,de iure ad actum:videtur quod actus tali casu teneret:non tamen teneret si consensus accederet post mortem eius,qui fecit,vt probat text. per locum ab speciali in.l.si,pater.ff.de manu.vindi.

¶Sed pone quod data est facultas ad maioriam faciendam sub conditioñe,si dotauerit competenter filias,pater vero dotauit filias tradẽs eis certa bona in dotem,& fecit de aliis bonis maioriam,& postmodum illa bona fuerunt filiabus euicta,an filiæ poterunt agere de euictione,vel rescindere maioriam,tanquam non seruata conditione?vide tex.cum glo.qui videtur probare q̃ sic.in.l.si verò.§.si patronus.ff.de oper.liber.

¶Item quid si princeps concesit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis,quem elegerit,an possit eam facere in casu quo nõ habet,nisi vnum tantum filium,& videbatur quod non.per.l.i.in prin. iuncta.l.vtrum.ff.de asig.liber.glo.insti.de asig.liber.in contrariũ facit: quia principis intentio in hoc non repugnat:imò magis fauet quando vnus tantum esset filius,ex quo præiudicium aliis non irrogatur.& quia dictæ.ll.procedunt in melioratione inter plures, quæ non cadit in vno:maioria verò bene cadit in vno.

¶Aduerte etiam quod ista licentia seu facultas regia,quando est necessaria ad maioriam fiendam,debet precedere,vt cauetur lege thaurina. 42. bene tamẽ sufficeret si post factam maioriam, princeps eam confirmaret,vt eadem lege colligitur & probatur ex his quæ notant Hostien.Cardi.& Abb.in.c.innotuit.de elect.& præpo. Alexan.in.c.quicunq;.el secundo 50.dist. Sed dubium est an post talem confirmationem posset qui fecit reuocare maioriam si fecerat eam per viam donationis inter viuos?& videtur quod sic traditione non sequuta vel cum ex causa non onerosa facta fuit iuxta.l.44.in ordi.thauri.illa tamen lex loquitur,quando præcessit licentia, non quando confirmatio fuit subsecuta:sed videtur idẽ dicendum:quia talis confirmatio intelligenda est,secundum naturam actus qui confirmatur.l.fin.C.de non nume.pecu.tu cogita.Sed quid si ille in quẽ facta fuit maioria,erat incapax.& rex habilitauit eum,an qui constituit maioriam poterit reuocare in casu,quo potest reuocari maioria.& ex dictis Alexandrini.vbi.§.colligitur decisio quod aut ipse constituens maioriam ignorabat habilitatem,& potest reuocare cũ sciat,aut sciebat & non potest.vide ibi per eum.

¶Aduerte etiam quòd ex licentia ad faciẽdum maioriam in vnum ex filiis,si deficiat masculus potest fieri in fœmimam filiam,vt dixi. in.l.2.titu.15.secunda partita.& vide.l.2.§.filiis ibi vtiq; & filiabus.ff. ad Tertul.& ibi Barto.

¶Et quid si conceditur facultas faciendi maioriam alicui in vnum de consanguineis suis,an possit in consanguineos ex parte matris? tex.videtur q̃ non in.l.i.ff.de iure immu.sed attenta consuetudine loquendi in vulgari in hispania contrarium crederem.

¶Sed quæro quid si rex reuocet omnes facultates ad maiorias per se à tali tempore concessas,an effectus istius reuocationis extendatur ad maiorias:iam factas & præsertim quarum iam est in donatariũ translatum dominium.& videtur quod non ex dicto Bal.in.l.1.col. 3.versi.& facit ad quæstionem.ff.sol.mat.vbi videas,quia vult quod dominium non reuocetur iam translatum,& si princeps reuocasset etiam quo ad effectus sequutos.

¶Item quero an per talem reuocationem facultatum subuertantur, etiam maioriæ quæ ex lege regni in tertia & quinta fieri possunt absq; aliqua facultate.& videtur q̃ non quia princeps suum non legis aufert priuilegium.& ad hoc facit bonus text.in.l.nam similes. ff.de iniust.rupt.

¶Item quæro cum ex lege thaurina licentia regis debet præcedere maioriam,& non sufficit si subsequatur an hoc procedet,etiam si faciens maioriam vnicum tantũ habuisset filium.& in hoc in quæstionibus illius viri doctissimi de Miesses reperi q̃ limitabat dictam legẽ thauri, nisi ille in quẽ fecit pater maioriã esset vnicus patri suo. & hoc dicebat esse singulare.& verum allegabat tex.& ibi Bart.in.3. oppo.in.l.posthumus.in prin.ff.de iniust.rup.de quo ego dubito cũ non reperiam rationem diuersitatis,an sit vnus vel plures filij cum eadem quantitas legitimæ debeatur vni,quæ & pluribus imo & maior:cum si vnus sit non cadat melioratio tertij,neq; quinti & exinculis & prohibitionibus maioriæ eadem læsio inferatur quo ad gravamina filio vnico,sicut si essent plures,limitabat etiam dictam.l. thaurinam in casu quo ante maioriam fuit data facultas:nam si eius vigore facta fuit si postea reuocetur,vel ex aliqua causa desinat,si postea rex iterum eam concedat reconualescet maioria.per.l.si quis filio exhæredato,§.irritum.ff.de iniust.rupto.& ibi Bart.in princip. & in pe.oppo.& in dicta.l.posthumus.in prin.in.3.oppo.

¶Sed pone quod cauetur in maioriæ inuestitura,quod filius bastardus legitimatus possit succedere in maioria,si sibi a patre relinquatur,pater ante legitimationem reliquit maioriam filio bastardo nõdum legitimato,legitimauit tamen eum postea,an succedet in maioria?videtur quod non:tam ex dictę.l.thaurinę dispositione quæ facit in argumentum quam per.l.in tempus.&.l.si extraneum.§.a. ff.de hæredib.instituen.

¶Quid tamen si cum impetrat legitimationem vel alias cum legitimat dicit quod facit hoc vt succedat in maioria videtur quod sufficiat arg.l.si quis hæres.ff.de iniust.rupto.&.l.Pamphilo.§. propositum.ff.delega.3.& bene conferunt quæ tradit Iason.in repe.l.quomi nus.ff.de flumi.21.q.

¶Item nota quod si maioria fieret sub conditione si princeps eam confirmet tenebit si sequatur confirmatio ex.l.thauri.& vi.21.q.5.in capitu.quia Ioannes.

¶Item pone quod habens facultatem fecit maioriam in filium,& cum haberet vxorem prægnantẽ,dixit quod posthumo vel posthumę quæ erat in vtero legabat mille pro alimentis,contigit quod nascuntur duo masculus,& fœmina ex eodem ventre,an vitiabit,constitutio maioriæ?dic quod non.sed quilibet posthumorum habebit mille,quæ fuerunt relicta.l.si ita scriptum.in prin.ff.de libe.& posth. glo.& Bar.in.l.3.§.fin.ff.eodem.glo.in.l.3.ff.de iniust.rupt.in verbo si nascuntur.

¶Aduerte etiam,q̃ licet ex.l.thaurina.licentia debeat præcedere,hoc procedet quando alias non esset valida constitutio maioriæ,si tamẽ sine licentia esset valida tamẽ ad valorem aliquarũ vocationum vel prohibitionũ alienationis,seu alias qualitates esset necessaria facultas regia,si talis facultas subsequatur constitutionem, bene tenebit, & vna cõuertetur in aliam.vnde defuncto constituente cum prima maioria tenebit,subsecuta facultate ad illas qualitates,quæ erant necessarie,ad eius valorem.ar.tex.cum glo.& ibi Bar.colum.2.in.l.2.in prin.ff.de vulg.& pupil.licet enim prius fecerit maioriam sine regia licentia illa confirmabitur seu validabitur,si postea habeat licẽtiam regiam ad constituendum maioriam vt probatur per text.in.l.si gs filio.§.irritũ.ff.de iniust.rup.& ibi Bar.& vide multa quæ in proposito adduci pñt de quib⁹ per Iaf.in rep.l.quominus.ff.de flumi.q.21. cogita tamen.

¶Sed quæro iuxta ea quæ post principium huius gl.dixi quod rex cõcessit facultatem alicui faciendi maioriam in quarta parte bonorum suorũ,an per hoc videatur sibi sublata facultas,ne faciat in tertia iuxta.ll.regni?in quo videtur dicendum q̃ non per text.in.l.non tantum.§.si emancipatus.ff.de bon.pos.contra tabu.& ibi Bar.& facit.l.legatum.ff.de fundo instru.neq; obstat.l.si ita quis.ff.de vulga. & pupil.quia respondeꝛvt ibi per Bar.

¶Quid autem si rex dedit facultatẽ faciendi maioriã alicui in vnicũ filium,quem tunc habebat & postea nascitur sibi alius filius,an poterit facere maioriam adhuc ex vigore facultatis?dic quod non per tex.in.l.ex facto.in prin.ff.de vulg.& pupil.

¶Itẽ aduerte,q̃ si nõ habens facultatem facit maioriã per viam donationis in vnũ,& in eius defectum in alium translato dominio in primum:non transfertur in secundum mortuo illo.vnde si primus alienaret,vel alij concederet teneret alienatio.ita colliges ex decisione quadam Guidonis in decisio.Delphinatus.quæstione.5tn.& intellige de carente facultate à principe vel à lege propter ea quæ habentur.in.l.7.titu.4.partita.5.& in.l.thaurina.

¶Quid autem si quis faciat maioriam de omnibus bonis suis,an veniant bona futura?& dic quod non.l.si ita.ff.de auro & argen.legat. Bald.in.§.similiter de contro.inuest.in fine.sed quid si princeps legitimauit ad petitionem patris vel alias filiũ bastardum & cõcessit, vt possit.in eum facere maioriam,an versa vice videatur data eadem licentia filio,vt fortè ditatus de his,quæ acquisiuit faciat maioriam in patrem, ex vigore facultatis,si erat necessaria?vide per Felin.in capitu.postulasti.de rescrip.in quæstione illa an extendatur dispensatio.ex cuius dictis videt q̃ non.¶Pone autẽ q̃ rex dedit licentiã faciendi maioriã in filiũ fratris:quia is cui dedit nõ habebat filiũ,an si postmodum nascat sibi filiꝰ,poterit ex ista facultate facere

in eum maioriam?& videtur quod non:quia esset extensio de psona ad personam in materia odiosa.ex notatis per Bald.in.l.sed & milites.in princip.ff.de excu.tuto.& per Francisc.de Are.in.l.gallus.§.& quid si tantum.ff.de libe.& posth.&quia hic est maior ratio prohibitionis,vt filius nõ grauetur in legitima.& sic princeps esset difficilior in concedendo.& facit p hoc: nã si rex concederet alicui cui castrũ,vt post vitam illius maneret iure maioriæ in quendã ne potem filium fratris donata rij, tunc propter natiuitatem filii, non excludetur ille nepos filius fratris,vt vult Bal.in.l. cum acutissimi.C. de fideicõ.in fi.sed consideꝛa si fortè hoc posset limitari si concessio principis totaliter tenderet in fauorem patrui,vt quia princeps ad illum nõ ad filium fratris habebat affectionem.& probaretur ista limitatio.ex dictis eiusdẽ Bal. in.d.l.cum acutissimi.in fine.& facit.l.sed & si plures.§.in arrogato. ff.de vulg.& pupi.&.l.sociũ qui in eo.ff.pro socio.¶Sed an si quis fecit maioriam fine licentia principis,an si princeps post illius mortẽ illam confirmet teneatꝰvide Ange.per tex.ibi quod sic in.l.pe.in ad di.ad Bar.C.de præpo.sacri cubi.lib.11.& vide tex.not.in.c.quia Ioãnes.11.q.3.¶Quid autem si in facultate regia ad maioriam dicitur,q̃ dotatis filiabus possit facere maioriam,qualiter hoc intelligatur q̃ sint dotatæ.vide quæ notat Bald.in lege fin.col.3.in quibusdã quæstionibus.C.de pactis.& idem Bal.in.l.si plures col.pe.C.de condit. inser.& Bar.in.l.cum plures.§.pe.ff.de admi.tuto.& in.l.titio.§.titio mentati sunt dictam.l.nemo potest.de qua ista sumpta est.ego similiter istam.l.his laboribus pro communi vtilitate ornare decreui & labores isti pro maiori parte fuerunt illius docti viri licentiati de mieses in quibusdam suis recollectis quæstionibus in ista materia & tam istę questiões quam alie multę sparsę in ista materia per istos libros partitarũ fuerunt dicti domini aliquibus per me aditis eius anima requiescat in pace qui sperabat fauente deo in ista materia maioriæ ad nostrũ modum hispanicum,pleniori stillo multa & practicabilia,& nota.digna tradere,sed morte preuentus & quia ante mortem monasticam vitam elegit non potuit & ne mireris si aliqua ex his tibi videantur non ita digesta vt oportuit tum quia ille in dictis recollectis non habuit rem istam pro perfecte absoluta sed tantum in progressu fuorum studiorum induxit.ll.ad istas quæstiones tum etiam quia mihi hominiꝰ valde occupato deficit tempus ad maturius cogitandum. Tu lector amantissime cum casus occurrerit latius cogita.bis & pro leuamine laboris tibi ista placebunt:sufficit enim si cui vel in paucis amici labore consulatur.l.tutori.C.de negot.gest.

a ¶*Mandasse fazer.* Concord.cum.l.seruo alieno.§.fi.&.l.si quis inquili nos.§.fin.&.l.filius familias.§.edes.ff.delega.1.

b ¶*Muertos.* Concord.cum.l.quidam.in principio.ff. de conditio.institu.

c ¶*O en fecho de sepultura.* Vt si mandauit sibi fieri sepulturam magnifumptus,quæ statui suo nõ esset conueniens; alias hæredem priuat: nam talis voluntas non est seruanda,nec hæres perderet hæreditatem,ita exemplificat Paul.de Castr.in dicta lege seruo alieno.§.finvel secundum Paul.de Castr.ibidem si mandaret ,se sepeliri cum melioribus vestibus,quas habebat,vel annulis vt faciebant pagani, & facit ad eum, qui successorem in maioria tali onere grauaret, qui de alio seculo non cogitabant.&facit ad quæstionem quam late tractat Alberic.in dicto.§.fina.de milite,qui more solito cum instrumentis singulis & equis coopertis sepelitur apud monasterium prædicatorum,an de illis debeatur quarta presbytero parrochiali? vide ibi late.

d ¶*Contra ley.* Adde.l.conditiones.contra edicta.ff.de conditio.institu.& eo.titu.l.conditiones quæ contra bonos mores.

¶*Lex.33.*

Si eadem res vni vel pluribus legatur coniunctim vel diuisim,valet legatum & æqualiter eam diuident:& si cord aliquis ante testatorem moriatur:vel si in vita testatoris parti suæ renunciet,vel alias ei non pertinet: tunc portio sua accrescit collegatariis.h.d.

e ¶*En muchos.* Prosequitur nota.p Azo. C. eodem. in summa.col.7. versicul. item legari potest vni & legari possunt pluribus.

¶*Por si.* Quid si aliqui sunt coniuncti alij vero disiuncti? dic vt per glo.& Barto. in.l.planè in princip.ff.delega.primo.In glo.super verbo potestate. & intellige,vt per Paul.de Castr.in dicta lege si pluribus.columna prima.quod ibi coniuncti fuerunt verbis tantum,vt quia testator dixerat æquis portionibus,licet non potest negari,quin sit diuinare ad illum text.

f ¶*En ante que el testador.* Adde.l.vnicam.§.pro secundo.C.de caducis tollen.&.l.si titio & mœuio.§.Iulianus.ff.delega.secundo. & quid si tempore testamenti iam legatarius cum alio coniunctus erat mortuus?vide in.d.l.vnica.§.in primo.& ibi glos.in parte ad illos.

g ¶*Renunciasse su parte.* Adde.§.si eadem res.inst.delega.

h ¶*Otra razon alguna.* Vide per glossi.in dicto.§.si eadem.super verbo defecerit.

i ¶*Acrescer seya.* Vt in.d.§.si eadem.& in dicta lege vnica.§. in primo &.§.pro secũdo.si tamen deficiat legatũ propter defectum legatarij, vel propter eius delictum tale quod legatum debeat fisco applicari: tunc non accrescit coniuncto vt in lege si titio.& ei qui capere non potest.ff.delegat.secundo.si verò legatum deficiat ratione rei legatę. tunc etiam non accrescet coniuncto,vt in.l.huiusmodi.§.si titio.ff. delega.primo.si verò legatum deficiat attenta persona legatarij,vel mixta consideratione rei,& personæ legatarij, vel ipsius legantis, tunc dic vt in.l.plane.§.si duobus.&.§.sequenti.ff.delega.primo.& vide in ista materia.singulariter per Bartol.in dicta lege huiusmodi.§.si titio.el primo.cum aliquibus ibi additis per Ioann.de Imol. & Alexand.& quia.l.ista tractat de materia iuris accrescendi inter collegatarios.adde latius.in.l.vnica.§.his ita diffinitis.C.de caducis tollend.& in.l.re coniuncti.vbi Barto.latissimè.ff.deleg.tertio.Et aliqua ex multis,quæ in ista materia cumulaui hic annotare decreui nam & si conditio adiecta vni coniunctorum in eius persona deficiat,non ex hoc minuitur:imo augetur ius alterius.l.si tibi & ei qui. ff.delega.tertio.quæ lex est satis notabilis.not.etiam quod inhabitatione pluribus relicta,habet locum ius accrescendi.vide.l.codicillis.in princip.& ibi Barto.ff.de vsufruct.lega.Item habet locum inter duos correos,quibus est relicta liberatio.l.si is. & ibi Barto.ff.de libera.lega.Item etiam ius accrescendi habet locum in legitima.vide per Bald.in.l.vnica.§.in primo columna tertia.C.de caducis tollend.& vide de hoc plenius per Alexand.in.l.planè.§.si duobus.columna tertia.ff.delega.primo. Et vtrum filio instituto in legitima,tantum accrescat totum residuum,per ius accrescendi?vide Bal. in.l.vnica.columna sexta.C.quando non petent.partes.habet etiam ius accrescendi locum in donationibus causa mortis.l.vnica.§.cum autem.C.de caducis tollen.adde Bal.quem vide in.l.vnica.columna decimatertia.C.quando nõ petentium partes.Aduerte etiam quod coniunctus per ius accrescendi præfertur venientibus ab intestato, in eo,quod non potest capere coniunctus ratione incapacitatis.vide per Bald.in.l.eam quam.columna fin.C.de fideicom.dixit etiam Bal.in.l.vnica.§.in primo.in princip.C. de caducis toll.quod etiam inutilis coniunctio parit ius accrescendi. Quærit etiam Bald. in dicta lege vnica.§. vbi autem.columna penultima. an si dispensatum fit cum patre,quod posit legare duobus filiis suis spuriis vsque ad certam quantitatem , vel quidquid pater voluerit mun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid inter eos habebit locum ius accrescendi? & primo dicit videri quod non: quia dispensatio vt odiosa est restringenda: sed contrarium videtur secundum eum, quia voluntas testatoris fauorabilis est & ampliada: demum dicit de hoc minimè dubitandum, si essent legitimati.

¶Et potest in diuersi ad quæstionem maioriæ, vt si ex priuilegio principis quis faciat maioratum in duos filios, vel nepotes spurios, quod in defectum vnius alter habeat totum per ius accrescendi, quando maioria fieret p modum vltimæ voluntatis: dixit tamen Bald. in l. senium in fin. C. qui testamen. facer. poss. quod relictum quod capit vires ex dispensatione non recipit ius accrescendi vide etiam per Bald. in d. §. vbi aut. An in caduco per sententiam habeat locum ius accrescendi dixit etiam Bald. in l. vnica. columna quarta. C. quando non petentes. quod etiam contra excl usum per præscriptionem habeat locum ius accrescendi, & in l. illa, quinta sexta. & alius col. Bald. late tractat de ista materia iuris accrescendi, & ibi Bald. colum. septima. dixit quod ius accrescendi est eiusdem conditionis, & prærogatiuæ, & rationis, cuius est suum principale, vide etiam ibi per eum in n. colum. an ius accrescendi locum habeat in iurisdictione ordinaria, vel delegata vel arbitraria & ibi per additionatorem, an habeat locum in fallariis. vide in additio. super parte contractibus. & etiam ibidem per Bald. an in vocibus habeat locum ius accrescendi, & ius accrescendi est eodem iure aliquid accrescere, nec est necessaria noua agnitio. Bald. de duobus fratribus à capitaneo inuesti. vide. l. secundam. §. si duo. ff. de bonor. possess. secundum tabu. & portio coniuncti non omnibus: sed coniuncto accrescit: disiuncti verò, omnibus. l. hæredes. ff. de hæred. instit. ¶Nunc vero aduerte ad aliqua, in quibus cessat ius accrescendi. & primo cessat inter coniunctos coniunctione legali, in legatis tex. notabi. in. l. & proculo. ff. de lega. secundo. quod limita nisi legatum esset pro non scriptum. l. verum. §. si seruo communi. ff. pro socio. & sub limita. per. l. filius. §. sequens quæstio. ff. de falsis in hæreditate verò inter coniunctos coniunctione etiam legali, locus est iuri accrescendi. l. seruus communis ab extero. ff. de acquiren. hæredi. & vide quod dicit Bald. in. l. hac edictali colum. fina. C. de secundis nupt. & vide per Bald. in lege prima. columna octaua. C. quando non petent partes. & in. d. l. hac edictali. §. primo. colum. secunda. in vsufructu etiam inter coniunctos coniunctione legali, locus est iuri accrescendi lege prima. §. 1. ff. de vsufruct. accresc. Item ius accrescendi non habet locū post quæsitas portiones, nisi in vsufructu. d. l. §. fi. vide glo. & Pau. de Cast. in. l. aquam. ff. quemadmo. seruitu. amittan. & p Bar. in. l. cotidiliis ff. de vsufruct. lega. & in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. Quid tamen si aliquis petiit restitutionē, vt absque eat? vide per glo. & Bar. in. l. sed cū patrono. in prin. ff. de bono. possess. & limita, vt in. l. vtrum. vbi glo. ff. de asignā. libert. Item in exhæredatione non habet locum ius accrescendi Bald. in. l. i. C. de liber. præte. & sic exhæredatus à quota non videtur exhæredatus à toto. Item licet accrescat ius, non tamen accrescit possessio sine noua apprehensione, secundum Bal. in. d. l. vnica. co. 2. C. quando nō petentes partes & ibi de Carboniana, & alius bonorum possessionib⁹.

Item ius accrescendi non habet locum in portione, quæ non deficit ipso iure: sed ope exceptionis. glo. cum tex. & ibi Bar. in. l. si duo patroni. in prin. ff. de iure iur. vide per Iaſ. in. l. si mihi & titio. col. 3. ff. de verbo. oblig. Item non habet locū ius accrescendi in acquisitorū resolutione, secundū Azo. in summa. C. de asignan. liber. nisi in duobus casibus. f. in asignatione libertorū, & in vsufructu formali: non autem in dominio directo, vel vtili adde Bal. in aut. si quas ruinas. colum. fi. ver. §. casu. C. de summa trini. & fide Catho. & per Iaſ. in. d. l. si mihi & titio. col. 5. Item ius accrescendi non habet locum de possessione naturali ad ciuilē. gl. & ibi Bart. in. l. sed & si. nolit. ff. de acquir. poss. Item verba taxatiua impediunt ius accrescendi. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebel. vide Bar. in. l. pater filiū. col. pen. ff. de inofficio. testa. Bal. in. l. i. 14. col. C. de sacrof. eccle. & in. l. vnica. col. 7. C. quādo non petent partes. & vide Bal. in. d. l. col. 4. C. de secundi nupt. Item non habet locum in relicto alimentorum. l. dominus. ff. de vsufruc. Bal. in. d. l. i. 14. col. C. de sacrof. eccle. & in. d. l. dominus. quod nota ad filios spurios. Quid autem de fructibus canonicatus vacantis, an accrescāt aliis canonicis, vel ecclesiæ? Bald. dicit quod ecclesiæ. in. l. non plures. C. de sacrosan. eccle. Item nota quod testator in legatis, potest tollere sua voluntate ius accrescendi. vide p Bart. in. d. l. re coniuncti. colum. 10. ff. dele ga. 3. & in. d. l. pater filium. colum. pen. ff. de inofficio. testa. in repet. & vide per Bald. in. l. quotiens. ff. de hæredib. institu. & in. l. fina. C. si quis omiss. caus. re-

misimo testamento, que mandaua aquella misma viña a otro, e despues a otro, nombrando cada vno dellos por si: ca estonce todos la deuen partir entre si egualmente [c] como dicho es.

¶Ley. XXXIII. Como las mandas deuen ser dexadas en testamento o en codicilo: e como passa el Señorio dellas a los herederos e aquien las mandaren.

fuesse mandado, como sobredicho es. E tal manda se faria ayuntadamēte en esta manera, como si dixesse[a] el testador: mādo a fulano e a fulana tantos marauedis o tal cosa, nombrando los todos, vno a vno señaladamente, quantos fuessen aq̄llos aquien lo mandasse. E apartadamente se faria la manda de vna cosa a muchos, como si dixesse: mādo a fulano tal mi viña e despues desso, dixesse en aquel

sta. Et an iuri accrescendi possit renuntiari, vide per Bald. in. d. l. vnica. col. 9. C. quando non petent. partes. Item qui admittitur ad legatum, de iure speciali non habet ius accrescendi. l. mulieri & titio. ff. de conditio. & demonstra vide ibi per Bartol. & docto. non parui pendas ista, sed gaude cum laboribus meis: & hæc summula sit tibi gemmula.

a *¶Como si dixesse.* Nota istud exemplum, & hic dicuntur coniuncti re & verbis, secundum glossin lege prima. §. fina. ff. de vsufruct. accresc. & tenet Barto in. l. re coniuncti. ff. delega. tertio. columna sexta verficu. tertio loco. principaliter quæro contrarium: imo, quod isti sint coniuncti verbis: sed disiuncti re: quia testator à principio videtur diuisisse inter eos, tenuerunt Petrus & Cynus in. l. vnica. § vbi autē. C. de caducis tollend. quam opinionem dicit veriorem in puncto iuris. Alexan. in. l. plane. §. si coniunctim. ff. delega. primo. columna prima. ista. l. partitarum: neque facit pro opinione glossæ & Bart. neque pro contraria: imo posset dici, quod faciat pro opinione petri & Cyni: nam ponit exemplum quando titio & Seio lego decem nam cum tunc intelligatur de eisdem decem, vt in. l. si quis testamento. in princip. ff. delega. primo. ergo æquis partibus videntur vocati, & sic erunt coniuncti verbis sed non re: sed dic quod imò & isto casu erunt re & verbis coniuncti. & facient sibi partes per concursum, sicut cum fundus legatur.

b *¶Apartadamente.* &c. Isti sunt coniuncti re: sed disiuncti verbis, vt hic & in dicta lege re coniuncti. ff. delega. tertio. vbi Barto. columna tertia versicu. primo. de coniunctis re tantum, & si vnus istorum acceptat legatum: alter verò nondum acceptat, neque repudiat, possit ille qui acceptauit habere totam rem legatam, & illam vendere? vide per Bald. in. l. vnica. §. vbi autem. C. de caducis tollen. columna penulti. versicu. extra quæro. qui dicit, quod quando legatum est pu rum, cum ambo legatarij ipso iure sibi faciant partes per concursum, agnoscens non poterit petere totum legatum: sed faciet assignari terminum collegatario ad acceptandum, vel repudiandum. allegat. l. cùm pater. §. furdo. ff. delega. secundo. & l. cum quidam. ita cum. l. sequenti eodem titu. si autem vni esset legatum purè, alteri sub conditione: tunc dies legati puri cedit statim insolidum, & ideo interim totum peti potest: quia cessat concursus vide ibi per eum. Quid etiam in hæreditatibus, & an si pluribus promittatur aliquid in genere, an cuilibet debeatur insolidum vel concurrant? vide per Bald. in quæstione nota. in dicta lege vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen.

c *¶Igualmente.* Nam inter disiunctos verbis, coniunctos re, vnus non præfertur alij. Quid autem de aliis coniunctis, vide per Barto. in. d. l. re coniuncti. versic. 6. principaliter.

¶Lex. 34.

Si legatum est purum, vel in diem certum mortuo testatore dominium rei sic legatæ transit in legatarium: & transmittit eū ad hæredē suum post mortem testatoris, & si ante aditam hæreditatem decedat legatarius. Si verò sit legatum conditionale, moriens legatarius ante conditionis existentiam nō transmittit, imò remanet legatum apud hæredem testatoris: nisi legatarius habuerit coniunctum vel substitutum: tunc impleta postea conditione admittitur substitutus, vel coniunctus. h. d.

a *¶No valdria.* Limita, vt habetur, in. l. 25. titul. 11. 3. partita. & in. l. fina. C. de fid eicom.

b *¶En las leyes.* Vide in. l. 7. & 8.

c *¶El señorio.* Nota bene: nam decidit circa varietatem opinionum, quæ circa hoc erant de iure communi, vt tradit in. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. delega. primo. & in. l. à titio. ff. de furt. nam vt dicebat Petrꝰ quē referunt. Cynus & Ioann. de Imol. in. l. huiusmodi. §. ædes. ff. deleg. primo. q̄ ante agnitionē legati, etiā post aditam hæreditatem, verū dominiū rei legatæ est penes heredem: sed fictum apud legatariū post agnitionem vero est verum dominium penes legatarium. alle gat. l. si fundū sub conditione. §. si titius. ff. delegat. 1. & l. titius. la prima. cum duabus sequentibus. ff. de actio. empti. communis tamen opinio est, quod verē ab adita hæreditate transit dominium in legatarium: ficte verò à morte testatoris, & hoc vt in. d. §. cum seruus. & in. l. seruum filij. §. 1. ff. eod. & hoc quando legatum est purum, & tenendo communem opinionem Alex in. d. §. cum seruus. concludit, quod aut quæritur quo ad transmissionem legati: & regulariter legatum acquiritur à tempore mortis testatoris. & l. vnica. §. cum igitur. & §. in nouissimo. C. de caducis tollend. aut quæritur de acquisitione dominij: & ista est triplex, quædam dominij ficti, & tale dominium adita hæreditate fingitur fuisse quæsitum à tempore mortis testatoris: & quod ita intelligatur. d. l. à titio. & l. legatum. la secunda. ff. delega. tertio. cum simili ex eo: quia aditio hæreditatis sequuta post mortem testatoris, trahitur retro & fingitur facta à tempore mortis. l. hæres quandoq;. cum similibus. ff. de acquirenda hæredita. ante aditam verò hæreditatem non est verum, secundum Alexand. dicere quod aliquod dominium sit acquisitum legatariis: quia hæreditate non adita legata non subsistūt. l. eam quam. cum aliis. C. de fideicom. Secunda acquisitio est domini revocabiliter veri, & istud acquiritur post aditam hæreditatem, ante agnitionem legati, neq; retro fingitur. & de hoc dominio loquitur. l. seruo legato. in princip. ff. delega. primo. & l. cum pater. §. furdo. ff. delega. secundo. vbi legatum acquiritur ignoranti. Tertia est acquisitio veri dominij irrevocabilis, quæ causatur agnitione legati, vna cum aditione hæreditatis, vt in. l. hi quis ita hæreditatem. & ibi nota. ff. de conditio. instītu. l. proinde. ff. si certum peta. sed vt hic vides apertissimè. l. ista partitarum. decidit, quod etiam ante aditam hæreditatem à morte testatoris dominium statim transit in legatarium. & hodie stante. l. ordina. libro quinto titu. secundo. l. primahoc est magis in dubium: cum per. d. l. legata debeantur, & valeant etiam non adita hæreditate. tene ergo menti istam. l. intelligetamen vt dixi, quod sequuta repudiatione legati, fingitur nunquam fuisse acquisitum. Item intellige istam. l. partitarum, quod ante aditam hæreditatem dominium, quod transit dicatur directè fictū & non verum, prout etiam dicebat glo. & Bald. & docto. in. d. §. cum seruus. quod patet: quia si verum dominium transierat legatarius haberet fructus rei legatæ habitos ante aditam hæreditatem, quos tamen non habet vt infra eodem. l. 37. igitur dominus non fuit verè: quia non facit tales fructus suos, iuxta nota. per glossi. in. l. vnica. §. libertatibus. C. de caduc. tollen. vbi habetur, quod fictum dominium tale non est, sufficiens ad acquirendum, vide tamen circa fructus sic ante aditam hæreditatem perceptos. quod dicam infra eodem. in dictal. 37. Quid autem si legatum sit ad diem certum? dic quod an-

ON acabado testamento puede ser fecha toda manda. Otrosi en otra manera de escrito, que se faze ante cinco testigos, aq̄ llaman en latin codicillum: segun diximos en el titulo de los testamentos. E la manda q̄ fuesse fecha en otra manera qualquier, si non en alguna destas dos sobredichas, non valdria, [a] fueras ende quādo la fiziesse padre, o auuelo a fijo o a nieto, assi como diximos en el titulo de los testamētos, en las leyes [b] q̄ fablan en esta razon. E a vn dezimos, q̄ luego que el testador es muerto, passa el Señorio [c] de la cosa, q̄ es assi mandada, a aquel aquien es fecha la manda. E maguer muera enante que el heredero del testador entre la heredad, o enante que

el entre la possessiō de aquella cosa, que le fue mandada, por todo esso, heredara aquella manda el su heredero, [d] q̄ ouiere derecho de heredar los otros sus bienes, de aquel aquien fue fecha. E esto seria [e] si la māda fuesse de tal manera, que fuesse fecha puramente, o a tiempo cierto: mas si fuesse fecha so condicion, non seria assi. Ca muriendo aquel aquié fue fecha la manda, enante que se cumpliesse la cōdicion, [f] non valdria la manda, nin la podria demādar el heredero de aquel aquié fuesse fecha, ante dezimos, q̄ la deue auer el heredero del testador. Fueras ende, si aquel aquié fuesse fecha la manda so cōdicion, ouiesse compañero a que fuesse mandada cō el de so vno alguna cosa. o si ouiesse sustituto en ella. Ca en qual-

gloss in. l. fi. C. de reb. alienn. non alienan. & vide gl. nota. in autenti. vt commutatio. rerum ecclesiasticarū. collat. 5. super verbo ficentiā damus. & q̄d ibi dicit Bart. an propria autoritate possit apprehēdere possessionem & vide per Alexan. in. l. qui absenti. §. 1. colum. fi. in ver. alias cautelas. ff. de acquirē. possess. & de eo qui legat, vel vendit binas ædes vna contignatiōe tectas, qualiter legatarij acquirant dominium tignorum. l. binas ædes. ff. de seruitu. verba. prædio. si verò quis legat seruitutem, tunc adita hæreditate quæritur legatario, etiam ignoranti, vt in. l. si partem. §. fi. ff. quemadmod. seruitu. amitta. vide per glo. & docto. in. l. vnica. §. libertatibus in glo. fin. C. de caducis tollend. nam in seruitute reali, quo ad transmissionem cedit à morte testatoris, quod intellige quando legatur vni vel pluribus, non habentibus concordare circa vsum seruitutis: secus si haberent concordare, vt in seruitute itineris: tunc non acquiritur antequam concordauerint. l. itinere & ibi Paul. ff. de seruitu. rustico. prædio. Item & hoc limita quando seruitus fuit expressè legata: secus si tacitè hoc colligatur ex voluntate defuncti: quia tunc non transfertur dominium, seu ius seruitutis absq; eo, quod de nouo imponatur. l. testatrix. ff. si seruit. vendice. & ibi Paul. de Castro. sic & in tacito legato non transfertur dominium. l. seruum filij. §. fina. & ibi nota. ff. delega. primo. Item nota, quod in re legata hæres non habet titulum: sed illum proprie habet legatarius solus: nisi ipse repudiet legatum, secundum Bald. in lege prima. columna fina. C. de vsur. & fructi. legato. vbi hoc intelligit post aditam hæreditatem: nam ante aditam neuter habet, secundum eum titulum efficacem vel si habet est ad rem non in re, quod fortè hodie de iure nostri regni non esset dicendum: imò dici debeat, quod cum aditio hæreditatis non sit necessaria, etiam ante aditam hæreditatem habeat ius & dominium in re legata. Quid autem si in proprietate res sit testatoris: sed vsusfructus sit hæredis? vide. l. si fructuarium & ibi Barto. ff. de manu. testa. quod transit dominium. nota etiam quod in legato quantitatis dominiū non transit recta via. vide per Barto. in lege si legatum. §. quod ita legatum. ff. de adimen. lega. Item si legatur vsus fructus pecuniæ, non transit: in continenti dominium pecuniæ. l. prima. §. si decem vbi vide Bar. ff. vt legato. seu fideicommisso. nomi. cauea. & quid in legato relicto seruo legato? vide. l. cum legato. ff. quando dies lega. ced. & in. d. §. libertatibus.

d *¶El su heredero.* Adde. l. vnicam. §. cum igitur. C. de caducis tollen. & extende. vt in. l. fin. C. quando dies lega. ced. & limita, vt in ead. l. vnica. in. §. libertatibus. & in. l. sequenti. & in lege secunda. ff. quando dies lega. ced. & de fideicommisso vniuersali, vide Bart. in. l. cum filio ad fin. ff. delega. primo.

e *¶Esto seria.* Vide notabiliter in ista materia per Angel. Areti. in. §. fr peculium inst. delega.

f *¶Ante que se cumpliesse la condicion.* An autem aliquo casu ius legati vel fideicommissi conditionalis transmittatur? glossi. in. l. si is cui. ff. de actio. & obligatio. dixit quod sic. f. per filios illa tamen glossi. vt Bar. ibi dicit, communiter reprehenditur. & etiam dicit hoc Bar. post

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo.ibi in l vnica.C.de his qui ante apertas tabu.Bal.in.l.si in personam.C.de fideicom. Item ex coniecturata voluntate testatoris, fideicommissum vel legatum conditionale ad hæredem transmittitur,vt not.Bal.in.d.l.1.col.fin.ver.quæro de tali quæstione.C.de his qui ante aper.tabu.quia in vltimis voluntatibus sufficit voluntas testatoris,etiam tacita:quæ ex coniecturis intelligatur.l. ficet imperator ff.de lega.1. & ff. de lega. 2.l. cum proponeretur. & quia sicut testator potest disponere, q̃ illud quod est trãsmissibile non transmittatur.l.in conditionibus primum locum.§. hæc scriptura. ff.de condit.& demonstra.vbi Imol.ita etiam potest è contra facere, vt illud quod non transit in hæredem transmittatur Bald.in.l.si pater.q.4.C.de institu.& substitu.& in.l.1.in princ.C.vt actio.ab hæredib.& cont.hæred.& quòd istę coniecturæ colligi debeant ex ipso testamento,tradit Soci.in.l.hæredes mei.§.cum ita.col.5.ff.ad Trebel. & his adde quæ dico.j.ea.l.in glos.fin.

quier destas dos cosas,aura la manda el compañero:o el sustituto [a] del finado, e non el heredero del testador,si despues se cumpliesse la condicion, [b] que fuesse puesta en la manda.

¶ *Ley. XXXV. Como non vale la manda que faze el testador a algun ome,cuydando que era bivo e fuesse muerto.*

SVydando el testador que era bivo algun ome,aquien el fiziesse manda:si estonce fuesse muerto, [c] non le valdria ni la podria demandar el heredero del.Esso mismo seria,si fuesse bivo quando fiziesse la manda,e se muriesse despues [d] naturalmente, o fuesse desterrado para siempre, [e] en ãte que el testador muriesse.E maguer de suso diximos,que luego que muriesse el testador,passa el señorio dela cosa, aquel a quien es mãdada, si es fecha sin cõdiciõ, casos y a, [a] en que cõuiene en todas guisas, que el heredero entre la heredad primeramente,ante que aquel aquien es fecha la mãda, gane el señorio della. El primero dellos seria como si el testador ouiesse algun sieruo aquien otorgasse en su testamento que fuesse libre. Ca este a tal maguer muera el testador,non puede ganar la libertad, a menos del heredero entrar.la herencia, o otorgar se por heredero.E el segundo caso seria, si atal sieruo como sobre dicho es, mandasse el testador alguna cosa,en aquel mismo testamento,en que le aforrasse, ca non puede auer la manda,a menos del heredero entrar.la heredad. El tercero caso seria como si el testador mandasse su sieruo a algun ome,ca non passa el señorio aquel a quien le mãdo,a menos del heredero entrar la heredad. El quarto caso seria, como si mãdasse el testador a algũo el vsufructo [b] de algũa heredad,o la morada [c] de alguna casa: ca nõ ganaria el señorio de tal mãda,aquel aquien fuesse fecha, a menos del heredero entrar primeramente la heredad del fazedor del testamẽto.

¶ *Ley. XXXVI. Como aquel a quien es otorgada alguna manda la puede dexar o non, si la non quisiere.*

NEscogẽcia [d] es de aquel a quien es fecha la manda, dela tomar toda, o dela dexar [e] si quisiere e non podria tomar parte della, e dexar la otra, [f] maguer quisiesse.E esto ha lugar, quãdo alguna cosa es mandada señaladamẽte a vno, o muchas q̃ se comprenden so vn nome.E esto seria como si dixesse el testador,q̃ mãdaua vna cabaña de ouejas cõ todas las cosas que le perteneesçen. Ca como quier q̃ en tal mãda como esta,o en otra semejãte [g] della,y a muchas cosas,cõ todo esso por vna mãda es cõtada, e por ende conuiene que todas las tome, o todas las dexe. Mas si aquel q̃ aya de auer la manda de vna cosa muriesse, e dexasse muchos herederos,estonce bien podria cada vno dellos [h] tomar su parte, maguer el otro,o los otros,nõ quisiessen recebir la suya,quier fuesse la mãda de vna cosa,o de muchas.E si la mãda fuesse de muchas cosas señaladas,e la fiziesse avno bien podria estonce tomar dellas,la que quisiesse e dexar las otras: fueras ende, [i] quando el testador mandasse a alguno dos cosas: la vna,con agrauamiento, [j] e la otra sin el.Ca si aquel aquien tales mãdas son fechas,quisiese tomar aq̃lla cosa de que se puede aprouechar luego, e dexar la otra,nõ lo podria fazer, ante dezimos que las deue a mas tomar, o dexar. E esto seria como si dixesse que le mandaua cincuenta marauedis e vn sieruo rogandole que lo aforrasse, ca si este atal quisiesse tomar los marauedis e non quisiesse aforrar el sieruo, estonce non deue auer la vna manda, nin la otra, como quier que el sieruo por derecho, en tal caso como este,es luego libre, [k] tambien como si el otro lo ouiesse aforrado,

¶ *Ley. XXXVII. Como el heredero deue entregar la cosa,a aquel aquien es mandada*

ENtregar deue el heredero a aquel aquien fue fecha la manda,dela cosa que el testador le mando,con todo lo al q̃ le pertenesciesse [l] aquella cosa mandada. E esto seria como si le mandasse vn solar, e despues

a ¶ *El compañero o el substituto.* Concord.cum.l. vnica.§. sinautem aliquid sub conditione.C.de cadu.tollen.

b ¶ *Se cumpliesse la condicion.* An autem ius implendi conditionem,trãseat in hæredes?vide per Barto.in.l.cui fundus.ff.de conditio.& demonstra.vbi vult quod si legatarius antequam decederet obtulit hæredi implementum conditionis,si hæres fuit in mora recipiendi:cui isto casu cõditio habeatur pro purificata,& impleta,vt sic legatum sit purificatum.l.iure ciuili.ff.de conditio.& demonstra.tunc transmittatur tale ius implendi conditionem,vt in.d.l.cui fundus.tamen licet ita sit secundum Paul.de Cast.post Petr.& alios ibi.intelligitur ita tamen quod hæredes legatarij non admittantur ad petendum: nisi conditionem impleant:quia quoad hoc non habetur pro impleta,vt est casus singularis secundum Pau.in.d.l.cui fundus.necesse ergo habebit legatarius si voluerit rem sibi legatam per fideicommissum, soluere quod testator iussit causa conditionis implendæ per text.multum notabilem.in.d.l,cui fundus.idem etiam voluit Pau.de Cast.in.l.si hæres.ff.ad legem falcidiam.vbi dicit quod etiã si hæres recuset recipere, quod sibi offertur grãtia conditionis implendæ,si postea eum pœnitet:& vult recipere,quod audietur allegat.d.l.cui fundus secundum intellectum Pet.refertq; idem tenere Iacob.de Aren.Bal.tamen in.l.si plures.C.de conditio.infer.col. fin.versi.sed ſtatim quæritur tenet contrarium dicens,quod cum semel fictè impleuerit conditionem,non cogitur vlterius offerre si ille cui fuit oblatum, non habuit causam non recipiendi:secus si habuit:putà quia ignorabat factum,& ita intelligit.d.l.cui fundus.sed est diuinare ad illam.l.ideo tene intellectum petri,cum quo etiam tenet Bar.& Ioan.de Imol.in.d.l.cui fundus.& etiam videtur tenere idem Bal.in lege prima columna secunda.C.vt actio.ab hæredi.& contrahere.ibi,intelligitur & tertio modo.vbi approbat dictum intellectum petri.& quid si sit conditio,quæ à iure inest veluti,si dicat testator lego tibi decem,sub hac cõditione,si Caius mihi hæres erit, an si decesseris antequam hæres adierit transmittas?Bald.dicit quod non in.d.l.vnica.in princip.columna secunda.ad finem.C.de cadu. tollen.ex eo quia eo animo fuit testator vt faceret conditionem,allegat.l.in conditionibus primum locum versi.nisi.quem versiculum dicit non esse alibi.ff.de conditio.& demonstra.de cui? dicti veritate.vide ibi per Alex.in additio.de conditione yerò omnino extitura vide.l.huiusmodi.ff.quando dies lega.ced.& si legatum purum sub conditione transfundatur in aliud,vide.l.si pœnam.ff.eodem tit.& ibi Bar.& quid si conditio sit extrinseca,quæ non venit ex testamento vide.l.cum illud.eodem tit.in.§.fi.& quid si legatum fuit purum: sed declaratio eius alicui fuit commissa per testatorem?vide.l.primã ff.delega.secundo.

¶ *Lex. XXXV.*

Quod relictum est iam defuncto,vel ei qui in vita decedit testatoris,seu perpetuò exulat,non transmittitur ad legatarij hæredem.itẽ legatum libertatis seruo testatoris relictę, vel alterius rei ei legatæ cedit demum ab adita hæreditate:idem si seruus testatoris vel vsusfructus aut habitatio alicui legetur.h.d.

c ¶ *Estonce fuesse muerto.* Istud dicitur prononscriptum & concord.ista l cum.l.vnica.§.in primo.C.de cadu.tollend.& quid si legatum pro nonscriptum sit ad pias causas,vide Bar.in.l.alio.col.1.ff.de alimẽt. & cibar.lega.& vide ibi Alexand.in additione.& legatum prononscriptum remanet apud hæredem vel coniunctum,vel substitutum, sine onere,vt in.d.§.in primo.exceptis casibus,de quibus ibi in glo. fin.& casum vltimum illius glos.dicit ibi Ange.singulariter notandum.per quẽ infert quod legata prononscripta transeunt ad substitutum ,vel coniunctum cum onerere liẽtorum ad pias causas: q̃d dicit mentiri tenendum. & pro hoc facere optimè.l. cum verò.§. si prononscripto.ff.de fideicommissa.liber. quam.l.gl. ibi allegauit pro primo casu.& idem tenet Paul.de Castr.in.d.§.in primo.allegans etiam Barto.in.d.l.alio.vt supra retuli post glos.ibi & vide quæ not.Barto.in.l.pater filium.§.Tusculanus.ff.de lega.tertio.Quid autem si onus pariter sit iniunctum in personam coniuncti,cui remanet pars,illius quæ habetur prononscripto?vide tex.nota.in.l.ciuitatibus.§.Lucius.ff.delega.primo.nam si pariter sunt coniuncti in onere,coniunctus tenebitur ad totum onus secundum Alberi.Bald.& Paulum in.d.§.in primo.licet Dyn.ibi relatus ab Alberi.voluerit contrarium.& quod legatum prononscriptum remaneat apud hæredem,vel coniunctum seu substitutum sine onere,intellige quando est prononscriptum propter defectum substantiæ personæ,cui fuit relictum,vt in casu.d.§.in primo.secus autem si legatum deficiat ex alia causa:vt quia sibi ascripsit in testamento,vel quia prima voluntas fuit captatoria:nam his casibus remanet legatum cum onere,vt est casus in.l.fin.& ibi Barto.ff.de his quæ pro nonscript. haben.& eodem titu.l.prima.in fin.vbi & etiam dicit notabile verbum,quod si testator legauit vni coram duobus testibus centum,& grauauit eum de restituendo ecclesiæ,vel pauperibus:cui tale legatum in personam eius,cui legatur sit prononscriptum propter defectum solennitatis numeri testium:tamen remanebit apud hæredem cum onere suo:& ad hoc dicit esse casum in illa.l.& ex hoc dari optimã limitatio. ad.d.§.in primo.& ad istud dictum Bar.ad. de consi.78.1.parte.inter consilia Socini incipit in eandem sententiam columna secunda.

d ¶ *Murieſſe despues.* Istud dicitur quasi caducum,vt in.§.pro secundo.d.l.vnicę.C.de caducistollendis.& differt à prononscripto:quia remanet apud hæredem seu grauatum substitutum,vel coniunctum cum onere,vt ibi habetur.& in.l.si ab eo.ff.de vsufruc.lega.& debet impleri onus in diem iniunctum à testatore.l.vxori vsusfructus, ff.de vsufruct.lega.adde quod legatum translatum in alium intelligitur cum onere suo.l.Caio.in princip.ff.de alimen.& cibar.lega. &.l.legatum.la secunda.&.l.alumnę in princi.vbi vide Barto.ff.de adimen.lega.& si adimatur,vide per Barto.in.l.si adimendi.vbi bonus tex.ff.eodem.& eod.titu.l.penulti.§.primo.vbi vide Bar. Quid autem si testator legauit Bertæ pauperi centum si nupserit titio: & moriatur dicta Berta,antequam nubat,an reuertantur dicta centum,sine aliquo onere ad hæredem, vel an teneatur erogare in similem causam?vide per Bald.nouell.in tractatu.de dote.fol.vigesimosexto.columna prima.in.7i. priui.qui videtur concludere quod si legatum fuit ob piam causam hæres teneatur erogare in similem causam.vide ibi per eum nam loquitur latè.

e ¶ *Desterrado para siempre.* De deportato vel damnato in metallum intellige,qui non sunt capaces extra causam alimentorum.l.si in metallum.ff. de his qui prononscript.haben.lege prima.C.de hæredibus instituend.l.ii mandauero.§.is cuius.ff. manda.non de relegato etiam si perpetuo relegetur:nam & hic non est incapax, neque perdit ciuitatem, vt in lege relegatorum. ff. de interdict. & relega.§.relegati.inst. quibus mod. ius patr.potesta. solui.lege tertia titulo decimooctauo quarta partita. & quod intelligatur ista.l.de deportato patet in lege secunda di. titu.decimooctauo quarta partita.ibi la otra manera es quando desterran.Aduerte etiam, quia Barto. idem vult in eo qui esset damnatus ad mortem, vel ad perpetuum carcerem in dicta lege si in metallum.neque hoc erit hodie reuocatum ex dispositione.legis tauri. quarte in ordi. tauri. prout dixi in lege decimaquinta titulo primo supra eadem partita.

Casos

a ¶ *Casos y a.* Concord.cum.d.l.vnica.§.libertatibus.C.de cadu.tollen. &.l.2.ff.quando dies lega.ced.& rationem diuersitatis ponit Alberi. in dict.§.in nouissimo.

b ¶ *El vsufruto.* Quid si alternatiuè legatus est alicui fundus, vel vsus fructus,& ante additionem hæreditatis decedat legatarius, an transmittat legatũ, ad hæredem? Angel.in. d.l. vnica.§. in nouissimo.tenet q̃ sic,quia nõ est legatũ conditionale, cessabit tamẽ potentia optãdi vsumfructũ, qui non transmittitur,facit l. illud. ff. de optio.lega. & l.cum illud.ff. quando dies lega.ced.

c ¶ *O la morada.* Vide in. d.l.2. ff.quãdo dies lega.ced.

¶ *Lex.36.*

*Non potest legatarius partẽ legati accipere,& partẽ repudiare, siue sit certæ rei,si ue vniuersitatis eo aũt mortuo die legati cedẽte, potest quilibet eius hæredũ partẽ suã capere,etiam si alius nõ recipiat pluribus autẽ rebꝰ ei legatis põt vnã recipere & aliã omittere, nisi vna cũ onere, alia sine: legẽ sibi. nã si legantur cẽtũ, & ferꝰ vt una omittatur; si velit cẽtum omisso altero nil habebit: & ferꝰ erit statim liber.h.d.

d ¶ *Enescogencia* Prosequitur dicta Azo.C. eo.in summia. col. pe.versic. est enim in legatarii potestate,& concordat cum.l.legatarius.ff. de legat.1.& cum l.2.4.5.&.6.ff.de legat.2.

e ¶ *Dela dexar.* Et si repudiat,perinde habetur acsi nihil ei relictum esset.d.l.legatarius.§.si legatum.&.l.seruum filii.§.si quis.&.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de lega.1.& dixi supra eo.l.34.

f ¶ *Dexar la otra.* Vt in.d.l.legatarius.&.l.neminem. & limita nisi legata esset res,vel pars eius.l.lucio.ff.de lega.2.Pau. in.d.l. neminẽ. quid autem si res legatur à pluribus hæredibus,an poterit acceptari quo ad vnum,& quo ad alium repudiari? Pau.in.d.l.neminem.vult q̃ sic quia censetur legatum,quodammodo diuisum,nisi factum esset sub conditione dandi aliud hæredibus,quo casu dando partem vni non consequeretur partẽ alterius.l.qui duobus.ff.de conditio.& demon. Et nota quòd per agnitionem partis rei legatæ,videtur facta agnitio totius.l.si cui res.ff.de legatis secundo.

g ¶ *Semejante.* Vt supellectilem,vel aurum, vel argentum, aut peculiũ instrumentum,aut vestem.l.grege.ff.de lega.2. Azo.vbi suprà.

h ¶ *Dellos.* Et portio repudiata non accrescet acceptanti,quia isti cẽsentur coniuncti coniunctione legali,secundum Bart.in.l.re coniuncti. in versi.5.principaliter.ff.de legat.3. Paul. Bal. & Alexã. in.d.l. legatarij.ff.de legat.1. vbi ex hoc Bal.sumit argumẽtum ad quæstionẽ q̃ si sunt duo hęredes vniꝰ emphiteotę propter delictum vel repudiationẽ vnius, sua portio nõ accrescit alteri cohæredi: sed redit ad dominũ, quod est notabile,& sequi.ibi Alexand. & Iaso.

¶ *Agrauamiento.* Adde. d. l. neminem. ff. de lega.2.&ibi Bart. inducit ad quæstionẽ de executore cõstituto à testatore.cui ali quid fuit legatũ, quod tenetur fatisfacere & si velit repudiare legatum vide ibi p eũ.

k ¶ *Libre.* Adde l. si legatario, ff. de fideicõmiss.liber.&.l. si ea lege. &.l. si is qui. C. si emãc.ita fuer. aliena. vt manu.sed cur hic disponitur ſtati fieri liberũ seruum. cũ fideicommissaria libertas nõ competat ipso iure:sed sit ab hærede vel legatario pstanda, vt in.l.si te C. de fideicõmissa.libe.dic hoc esse, quia fuit in mora: cum dicit, e non quisiere aforrar el sierno. Vnde tunc habere debet libertatem, velut si directo ei à testatore esset relicta.l.ancillam.C.de fideicommissa.liberta.

¶ *Lex. 37.*

*Illud quod rei legatæ ædificatione,plantatione,seu alluuione, accedit legatario debetur: & si res erat testatoris: debẽtur etiam fructus ab adita hæreditate, si autẽ res aliena, debentur fructus & à die qua requisitus fuerit hæres per legatarium,& eam noluit comparare,tenetur ad rem & fructus,vel ad æstimationem. h.d.

l ¶ *Con todo leal que le pertenesciesse.* Concord. cum. l.si ex toto. in princ. & cũ.l.q̃ in rerũ.§.si quis.&.l.seruum filii.§.si areç.ff.de legat.primo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& adde.l.si tibi homo.§.cũ seruus.ff.eo.& facit in argu.quòd si possessor oppidi alicuius quod habet,vt bona maioriæ acquirat tali oppido mercatum frãcum ex priuilegio regis ꝙ similiter,& tale meratum cedet oppido vel castro.Si tamen postea pronuntiaretur tale oppidũ non esse maioriæ vel alii adiudicaretur,vt bona libera an ꝙ acquisiuit tale priuilegiũ possit petere precium valoris priuilegii.vi. tex.in.c.1.ꝙ si. si vasallus hic fin.l.do.fred. facit ẽt ista.l. ꝙsi qs addidit maioriẽ antiq aliqua bona nihil vltra adens de ꝓhibitionibus & vinculis quòd intelligatur sub eisdem vinculis & prohibitionib⁹. facit bonus tex. in.c.ꝙa cognouim⁹.n.q.2.& tex.& ibi Ioã.de Pla.in.l.3.C.de agrico. & censi.lib.n.Quid autẽ si testator legauit rem alienam,in qua post testamentum factum fuit incrementum.vi.l.si chorus.§.area.ff.de legatis.3.per Alexã.& Soci.in.d.l.si ex toto.in prin.& limita,vt ꝓ glos. in.l.si.ex toto.§.fi.ff.eo.& si testator,qui partem habebat in fundo,legat fundum suum,& postea partem alterius redemit:quia tũc pars redempta non veniet in legato: si verò non dixit quòd legabat fundum suum:sed quòd legabat fundũ simpliciter,tunc secundum Bar.post Iacob.de Aren.est idem ac si diceret suũ.Bal.verò & alii relati per Alexã.dicunt contrariũ.Socinus verò distinguit an portio fundi,quæ erat aliena , erat pro indiuiso & procedat opinio Barto. Si verò pro diuiso,tunc si fuit adiecta alteri portioni, includitur per l.cum fundus.in fi.ff.de lega.2.&.d.l.si ex toto.secus si à testatore separatim esset possessa:ꝙa tunc videtur potius accedere personæ quã rei. Quid autem si totus fundus erat testatoris,& dixit lego fundum meũ,an tunc portio postea empta cedat legato?vide Bal.in.d.l.si ex toto.§.fi.& ibi per Alexan.& Socin.vbi etiam vide,quid si simpliciter legaret fundum.sed quid econtra an legando quis rem , propter quã est obligatus ad aliquod onus personale,an transeat tale onus in legatariũ? distingue,vt per Bar.in.l.quæro.ff.de vsufru. lega. post glo.in.l.pe.§.fi.ff.de lega.3.nam si est onus,ad quod quis tenetur habitare respectu fructuum,& tunc tale onus transit in legatarium,vt in.d.l.quæro.Si verò est aliud onus ad quod fuit obligatus prohabẽda ipsa re legata,& tũc nõ trãsit tale onus in legatariũ,vt in.d.l.pe.§. 3.fi.& adde pulchrũ tex.in.l.qui concubinam.§.qui ortos.ff.de lega. 2.vbi si conductor legat fructus rei conductæ,non videtur legare cũ onere soluendi pensionem:sed pensio est soluenda ab hærede testatoris,quem casum singulariter nota.Et quid etiam si legata res minuatur,an diminuatur onus iniunctũ?vide tex.cum glo.& ibi Bart. in.l.plautius.ff.de conditio.& demonst.

a ¶ *Fi esse el testador casa.* Adde.d.l.seruum filii.§.si areæ.ff.de lega.1.vbi etiam vid.quid si legauit domũ,quæ destructa est,an area veniat in legato? & quid si postea in tali area per testatorem vel hæredem ædificetur?vide ibi per Doctores.

b ¶ *O se ayuntasse.* Docto.in.d.l.si ex toto.in prin.trahunt in argumẽtũ ad terram nouiter additam regno,quòd debeat rei consuetudinibus regni.& dixit suprà.

c ¶ *Los frutos.* Et infra ibi.entre la heredad.habes ergo hic, quòd fructꝰ rei legatæ debentur legatario,à die aditæ hæreditatis,& non à morte testatoris,prout dicebat.glo.in.l.ꝙ seruus.ff.de lega.2.& idẽ tenent Iacob.de Aren.Bar.& Ange.in.l.seruo legato.in prin.ff.de leg. primo.Bar.etiã.in.l.in fideicõmissaria.ff.ad Trebellia.quã opinionẽ Alexand.dicit esse multũ sustentabilem,attento ꝙ dominiũ censet legatarii à tempore mortis,adde etiam Alberi.in.l.huic scripturæ.in prin.per illũ tex.ff.ad.l.aquil.in contrariũ tñ est cõis opinio,quã tenuit glo.in.l.Herennius.& in.l.æquis.ff.de vsur.& in.l fi.C. de vsur. rei iudic.& ista opinio approbat hic ꝓ ista.l.& limita quinq; modis, vt ꝓ Alex.in.d.§.cũ seruus.scilicet in fructibus seminatis à testatore: quia illi semper debent legatario:& si hæres non sit in mora , & habeat bonã fidẽ,vt declarat Alberi.post Oldral.in.l. fin. C.de vsur. & fructib.legato.& nisi res esset tradita ꝓ testatorẽ,vel sibi esset data licentia eã aprehendendi,& prætereà in cõmodo vsurarum debitarũ occasione sortis,vt tradit ibi Paul.de Cast.inducens ad legatũ pecuniarũ,quas testator habebat sup monte florentino.ꝓ.l.nomen debitoris.in prin.ff.de lega.3.& etiã nisi testator dixerit, quòd legat rẽ cum cõmodis suis.glo.in.l.Lutius.la primera.ff.de lega.2.& ibi Bar.

item nisi hæres fecisset moram in adeunda hæreditate,secundũ Bal. in.l.1.C.de vsur.& fructib.legato.& qñ fructus essent bonafide percepti,qui ante morã pertinent ad hæredem,licet adierit hæreditatẽ secundũ glo.in.d.l.1.C.de vsur.& fructib.lega.& tenent Docto.communiter.Si tamẽ sint extantes,tenẽ eos restituere,vel si sunt cõsumpti, quatenus factus est locupletior:relinquitur propter bonã fidem.l.quæstum.ff.de acquirẽ.rer.domi. & tradit Paul.de Cast. in.d.§. cũ seruus.sed an hodie de iure regni per.l.1.tit. 2.li.5. ordinarega.qua dis-

arboles:o fuesse y puesta viña despues. Otrosi dezimos,q̃ deue auer aquel aquiẽ es fecha la manda,los frutos c de aquella cosa q̃ le fuesse mandada,si era de aquel que la mando:desde el dia q̃ el heredero entre la heredad,por palabra o por fecho Mas si la cosa mãdada fuesse agena, deue la comprar el heredero,e dar la a aquel, aquiẽ el testador la mando dar . E si por

que gelo ouiesse mandado:fizieste el testador casa, a o otro edificio en el. Ca estonce,aquel aquien,fue fecha tal manda,deue auer tan bien la casa,como el solar.E esso mismo dezimos que seria si le fiziesse manda de vn campo , e despues se le acrecciesse alguna cosa por auenidas de rios , que le corriessen de cerca , o se ayuntassen, b a el otras cosas: assi como

ponit valere legata,& deberi etiam non adita hæreditate,fructus pertinebunt ad legatarium à morte testatoris?& videbatur ꝙ nonimo à die hæreditatis aditæ.vt in ista.l.partitarũ habetur:illa enim.l.solũ videtur disponere in casu,quo nõ adeatur hæreditas ex testamento nõ tamen negat,quin saltim à venientibus abintestato debeat hæreditas adiri,argu.l.2.ff.de fideicõmissa.liber.& not.gl.in.l.qui filio. §.1.quam ibi approbant Bar.Imol.& alii.ff.de hæredi.Institu.Iasonin.l.eam quam.in.3.not.1.col.7.C.de fideicommiss.& hoc etiam videtur argui ex verbis.d.l.ordina.cum dicit.estõce herede aquel que segund derecho o costumbre de la tierra deuia heredar.& satis operabitur illa.l.regni,quod videat grauare venientes abintestato,& legata ab eis videntur repetita,licet testator non dixerit ad quod alias de iure non fuerant obligati, vt tradit Imol.in.d.l.qui filio.§.1.& cũ illa l.clarè non exprimat.ꝙ legata debeantur,& si hæreditas non adeat à venientibus ab intestato,non debemus dicere,quòd ex ea leges in ris cõis,& etiã partitarum in hoc corrigantur.Præterea si illa.l.aliter intelligeretur induceretur absurditas,& maximum damnum hæreditati , nã non existẽte hærede,ꝙ adiuisset,ꝓpter legata pecuniaria, licet parua res hæreditatis etiam preciosę venderentur,& iniquo pretio:vnde neq; de mente testatoris,neq; legis debemus præsumere,quòd tale damnũ vel simile inferre velint hæreditati.facit ad hoc quod not.Bar.in.l.alio verli. quæro.an hæres sit requirendus. ff.de alimen.& cibar.lega.in contrarium tamẽ faciunt verba generalia alius.l.vbi nihil dicitur de adeunda hæreditate pertenientes abintestato.& quia si daretur casus,quòd null⁹ adiret esset dicere, quòd in effectu legata non valerent,cuius contrarium apertè vult illa.l. vnde etiam non adita hæreditate abhærede scripto,vel venientibus abintestato,legata debentur per illam.l.& competet officium iudicis,ad hoc,vt etiã in legatis ad pias causas,voluit Bald.in.d.l.qui filio.§.2.& tradit Specula.tit.de actio.& petitio.col.11.quod in isto casu nõ esset dubium,quòd competeret ex quo.l.prædicta.videtur dirigere verba.ad iudicem:cum dicit.cumplase el testamento.& cum verba diuguntur ad iudicem,competit officium iudicis,vt in terminis similis statuti tradit Alexand.in.1.1.col,n.ff.de lega.1.vbi etiam Socinus.idẽ tractat circa tale statutum,& innuit quod vtroq; modo posset quis dicere,quòd intelligatur statutum,vel quòd à venientibus abintestato adiri debeat hæreditas.vel quòd etiam intelligatur & si nullo modo adeatur hæreditas.& ibi ponit practicam quòd sic intelligendo curator detur bonis.Bene tamen esset fatendum,quod iudex cuius officium imploratur,requirere debeat venientes abintestato, an velint adire hærditatem antequã iubeat solui legata.neq; det curatorẽ bonis:vt tradit Bar.in.l.1.ff.de curato.bonis dand.tradit Alexã.cõsi. 137.col.3.volu.2.& si ista aditio.nõ expectatur.per.d.l.ad valorẽ legatorum in cõsequentiã videtur dicendum quòd fructus debeant legatario à morte testatoris,vt enim habetur in.d.l.si tibi homo.§.cũ seruus.legata pendent vsq; ad aditionẽ hereditatis:eo quia de iure illo, & etiã de iure isto partiarũ erat necessaria aditio hæreditatis,& legata corruebant nõ adita hæreditate,& fructus ideo nõ debebant nisi à die aditę hæreditatis,quo obstaculo sublato.per.d.l.ordina . restat dicendũ,ꝙ etiã legatario pertineãt fructꝰ rei legatæ à morte testatoris,sup quo tñ tibi,ꝙ maiꝰ ociũ habueris,relinquo cogitandũ . Quid aũt si res ꝙ legat non sit ꝓpria testatoris, sed hæredis,vel alienæ?ꝙ Doct.vbi.§.& ꝓ Bar.in.l.in fideicõmissaria.ff.ad Trebell.& ꝓ Angel. Areti.in.§.1.Insti.de lega.col.fi.ꝓ Alberi.& alios.in.l. fi. C.de vsur.& fructi.legato.& habes infrà in ista.l.in legato verò vniuersali à quo tempore veniant fructus?vide dicta.l.æquis. & in.l.peculium , ff.de lega.secundo.

a ¶ *Que salliessen della.* Adde.l.fi.& ibi glo.& docto.C.de vsur.& fructib. legato.an autem etiam tenebitur de percipiendis.videtur ꝙ sic,vt in l.cum seruus.§.fructus.ff.de leg.1.sed illa.l.loquitur qñ legata fuit res propria testatoris,idem tñ dicit Alberic.in.d.l.fi.si legaretur res aliena:nam post aditam hæreditatem,& interpellationẽ,& morã veniũt indistinctè tã percepti,q̃ pẽdi per.l. 1. i fin.C.eo.nota tamẽ ꝙ nõ venirẽt illi,quos percipere potuisset petitor sed illi quos ꝓcipere potuit possessor secũdum Alberic. post Pet.in.d. l.fi.ita intelligens, q̃ habeẽ in.d.§.fructus &.l. patronꝰ in princ.in secundo respõ. ff.de lega.3. licẽt.quãdo res propria legatur atẽpore morę venirẽt etiã percipiẽdi,quos legatarius percipere,scilicet poterat.vt in.d. §.fructus.l. cũ seruꝰ, alias incipit apud iulianum.

¶ *Lex.38.*

c Tenetur hæres tradere legatam rem legatam alienam.& cibar.lega.in contrarium tamẽ faciunt verba generalia indulgef per iudicẽ tẽpus.sed siest aliena, nec potest cõmodè emi,sufficit estimationem, idem soluere , idem si estinstituꝰ seruus testatoris,& eius filiꝰ vt pater alii legatur, quia liberatur æstimationem. soluendo. h.d.

b ¶ *Entregar.* Si res est alibi,& hæres copiam non habet eam dandi, vt in.l.cũ res.ff.de lega.1.nam regulariter hæres tenetur tradere rem legatam in loco,vbi est: vt ibi.vbi vide casus fallentiæ.

c ¶ *Dezimos.* Concord.cum.l.nõ dubium.§.fi.ff.de lega.3. & cum.§.non potuit rem legatam redimere congruo pretio, & noluit , modo verò habere non potest,nisi immenso pretio? vide glo.nota.in.l.qui conubinam.§.fi. ff.de legatis tertio.

d ¶ *Parentesco.* Concord.cum.l.si domus.§.qui confitetur.ff.de legat.1. & not.istam.l.cum dixit,o parientes muy de cerca. Nam videtur latius loqui q.d.§.qui confitetur.& facit.l.1.titu.5.4.partita.& l.posses sionum.C.commun.vtriusq; iudi.

e ¶ *Semejantes dellas.* Et sic vbi esset affectio ratione personarum,ne relictum aliquid inhumanum: secus ergo si esset affectio rerum,vt in.d. §.qui confitetur.per quem dicit Bald.quòd si pater doctor relinquit filium hæredem,& legat alteri libros,non audietur filius , & si sit doctor volens soluere æstimationem, ne libri ab eo separentur:non em habetur consideratio talis interesse contra dispositionem testatoris secundum eum & Paul.de Castr.ibidem.

¶ *Lex.39.*

* Legatum potest reuocari expresse per testatorem tam in testamento quàm in codicillis,& etiam ipso facto,vt per cancellationem testatoris,vel alterius eius mandato, sed si sine mandato cancelletur,& legi potest,vel per quinq; testes probetur valet legatum.h.d. Habuit ortum à.l.datum.C.de legatis.

f ¶ *Reuocar.* Et nota quòd per ademptionẽ prælegatifacti vni ex hæredibus,videt reuocatũ prælegatum factũ alteri hæredi quãdo ad emptio fuit facta causa adequationis vt esset æqualitas inter hæredes causus est singularis in. l. alteri. ff.de adi.lega. ex quo infertur ad quæstionẽ ꝙ si pater fecit maioriã in vnum ex filiis si postea dicat ꝙ facit causa æqualitatis aliam maioriã i alterum filiũ ꝙ reuocata prima maioria, causa adequationis ꝓdictæ videtur etiam reuocata soda maioria.& qd si qs fecit maioriam reuocabilẽ d'certis rebus in vnũ filiũ postea de eisdem rebus facit maioriã in alium filiũ an videat prima reuocata si de ea facit mentionẽ? gl. in.l.seya. ff.de don.cau.mor. in ỹb. permittitur dicit ꝙ sic,& sequit ilam.Dinus,& & Paulus ibi tenet contrarium volẽs ꝙ videatur donare secundo filio in casu quo primus non haberet.& facit.l.sequẽs quæstio.ff.de lega.secundo.

g ¶ *Codicillus.* Ex hoc videtur , quòd etiã ipso iure videtur ademptum in codicillis,quod erat relictũ in testamento, & sic nõ fit opus exceptione,vt dicebat glo,quam ibi tenet Pau.de Castr.in.l,si ita fit scriptum.ff.de lega.1.& illi glos. est alia contraria in.l. fideicõmissum.C. de fideicom.quam sequũtur cõmuniter docto.ibi.Bar. Bal.& Ange. & Alex.in.d.l.si ita fit scriptum.per tex.inst.de adem.lega.

h ¶ *Cancellasse.* Adde.l.1.§.fed & si legi.&.§. sed consulto. &.l.proximè ff.de his quæ in testa.delen.

i ¶ *Alguno.* Adde.l.1.in princ.ff.de his quæ in testa.delen.

¶ *Lex.40.*

* Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vẽdat,aut permutet,vel pignori dedit. h.d.

k ¶ *Desata se.* Adde.l.19.suprà eo.& quę ibi dixi,& facit ꝙ si testator fecit maioriã de pluribus rebus,& postea voluntariè alienauit aliquã rem ex eis quia forte dedit secundo filio ꝙ & si postea eam rehabeat non reincidat in maioriam.l.cum seruus.ff.de adi.lega. Bal.in.l. 3.C.de lega.& idem si venditio fuit nulla,secundũ Bald.in rubr.C. de verb.signi.versi.sed quid si testator. ¶ Quid autẽ si testator reliquit maioriæ domũ suam principalẽ quam postea vendit & aliam emit, an empta surrogetur loco primæ videtur quòd sic,argu. huius.l. &

auentura non la quisiesse comprar, e aql que la ouiesse a auer, le dixesse q̃ la comprasse,estonce dezimos q̃ si la cosa fuesse atal,que del tiempo que la pidio en adelante,pudiesse lleuar fruto, tenudo es el heredero,de dar le aquella cosa , con los frutos que despues saliessen della, a o la estimacion de todo.

¶ *Ley. XXXVIII. Como deue dar plazo el juez al heredero, si non puede dar luego o entregar la cosa que es mandada.*

Onosciẽdo el heredero en juyzio,que deue dar la mãda, que fue fecha a alguno si por auentura non la pudiesse luego entregar,b el juez ante quiẽ es fecha demanda enesta razon,deue dar plazo guisado aque la de. Mas si el heredero dixesse que aquella cosa q̃ ouiesse mandada a otro el testador, era agena, e la tuuiesse tan cara aquel cuya fuesse,que la non pudiesse comprar,sinon por mucho mas delo que valia,o si nõ la quisiesse vender : estonce dezimos, c que abõda que el heredero entregue a aquel aquien es fecha tal manda,dela estimacion della, quanto pudiesse valer comunalmente. Otrosi dezimos , que si algund testador que ouiesse dos sus sieruos , que fuessen padre e fijo, o si fuessen hermanos o parientes muy de cerca, e estableciesse el vno por su heredero,e mandasse el otro a alguno , si este que fuesse establescido por heredero,conosciesse la manda, e dixesse que la non queria cumplir , poder loya fazer por razon del parentesco, d q̃ ha con el otro sieruo,que es mãdado:pero seria tenudo el heredero de dar la estimacion del. E esso mismo seria en las cosas que auiniessen semejantes destas. e

¶ *Ley. XXXIX. Como puede el fazedor del testamento reuocar las mandas que ouiesse fechas.*

Reuocar f puede el testador todas las mandas que ouiesse fechas , cada que quisiere , quier sean fechas en testamento acabado , o en otra escritura qualquier . E aun las que fuessen fechas en testamento acabado, puede las reuocar en otra escritura , que se faze ante cinco testigos , a que llaman en latin codicillus. g Otrosi,se podria desatar la manda,quando el testador cancelasse h la escritura della,por su mano misma,o la mandasse cancelar a otro . Mas si la cancelasse otro alguno, i sin mandado e sin sabiduria del testador, valdria la mãda,si fuesse cancelada,de manera , que se pudiesse leer,o si se pudiesse prouar con cinco testigos,que fuesse fecha.

¶ *Ley. XL. Como se reuoca o non,la manda quando el testador da o enagena la cosa despues que la mando.*

Onacion faziendo el testador en su vida a algun ome de alguna cosa que ouiesse mandada en su testamento a otro , desata se k porende la manda , por que semeja que

b ¶ *Entregar.* Si res est alibi,& hæres copiam non habet eam dandi, vt in.l.cũ res.ff.de lega.1.nam regulariter hæres tenetur tradere rem

c ¶ *Dezimos.* Concord.cum.l.nõ dubium.§.fi.ff.de lega.3. & cum.§.non

d ¶ *Parentesco.* Concord.cum.l.si domus.§.qui confitetur.ff.de legat.1.

e ¶ *Semejantes dellas.* Et sic vbi esset affectio ratione personarum,ne relictum aliquid inhumanum: secus ergo si esset affectio rerum,vt in.d.

f ¶ *Reuocar.* Et nota quòd per ademptionẽ prælegatifacti vni ex hæ-

g ¶ *Codicillus.* Ex hoc videtur , quòd etiã ipso iure videtur ademptum

h ¶ *Cancellasse.* Adde.l.1.§.fed & si legi.&.§. sed consulto. &.l.proximè

i ¶ *Alguno.* Adde.l.1.in princ.ff.de his quæ in testa.delen.

¶ *Lex.40.*

* Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vẽ-

k ¶ *Desata se.* Adde.l.19.suprà eo.& quę ibi dixi,& facit ꝙ si testator fe

Universidad de Deusto
Biblioteca

per ea quæ notat. Bar. in. l. placet. ff. de libe. & posth. in materia posthumi instituti. & quid si testator instituit filios suos hæredes, & in vnum ex eis fecit maioriam de certis rebus, & de tali re quæ tunc erat aliena: sub cõditione si fuerit sua tempore mortis, quia forte cogitabat illam emere emit eam postea & tradidit illi filio in quem faciebat maioriã, an videat tradere vt sit maioria, vel an in telligatur desecta cõditio? dicerit maioriẽ l. talem. ff. de hære. instit. iuncta glos. in verbo palam. est in. §. 1. & vide. l. lucius. ff. de lega. 2.

¶ *Lex. 41.*

* Re autem legata, perdita, vel perempta sine culpa hæredis negligẽtia, vel mora non tenetur hęres, nisi ad cauendũ de ea inuenta tradenda, nec etiam tenetur hæres, si occidat seruum legatum cũ sua vxore in adulterio deprehẽsum. h. d. Habuit ortũ à. l. cum res. §. pe. & vlti. ff. de lega. primo.

a ¶ *Del heredero.* Prosequit ista l. nota. per Azo. C. eod. in summa. colu. fi. versi. itẽ liberatur hæres

b ¶ *Que la de.* Et sic habes, q hęres tantum teneatur cauere depræstando rem sine culpa hæredis, non apparentẽ: si ad eum peruenerit non autem de persequendo rem glo. in. l. si quis seruũ. in prin. ff. de lega. 2. Bar. Ang. & Imo. in. d. l. cũ res. in prin. & nota q etiã tenebitur hæres persequi seruũ existentẽ in fuga, vel similẽ rem sumptu legatarii, & eius periculo. l. si seruus legatus. in prin. ff. de lega. 1. sed an tenebitur etiam de hoc cauere? & dicendum, videtur q sic per. l. seruo legato. §. fi. eod. tit. & q sic suppleatur ista. l. ita tenent Bar. & alii communiter in. d. l. si quis seruum. Pau. & Alex. in. d. l. cũ res. & si seruus legatus erat in fuga tempore testamenti, tunc hæres etiam suo sumptu eũ debet persequi. l. cum seruus legatus. ff. eo. & ibi vide glos. & intellige, si seruus ita longe abiit, vt legatum esset inutile, si expensis legatarii quærendus esset, secundum Bart. Paul. & Alex. ibi, secus verò si non exigeret ita magnam expensam.

c ¶ *Como las otras sus cosas.* Aduerte quia de iure cõmuni, in ista materia de qua culpa teneretur hęres legatario, cõmuniter tenetur distinctio quam ponit Bart. in. l. cùm res. §. culpa. ff. de lega. 1. videlicet quòd si il le quasi contractus, qui celebratur additione hæreditatis, per quẽ obligatur hæres legatariis, & fideicõmissariis fit gratia legatarii, vel fideicõmissarii tm: quod est qñ maior pars hęreditatis vadit ad legatariũ, vel fideicõmissariũ: & tũc hæres nõ tenet nisi de dolo, & lata culpa. l. mulier. §. si hæres. ff. ad trebel. qñq; est celebratus contractus iste gratia hæredis, vt qñ apud hæredẽ maior pars remanet: & tunc tenetur etiã de leuissima culpa, vt in. d. §. culpa. qñq; celebrat gra vtriusq;, quando plus vadit ad legatarios, q ad hæredẽ, vel econtra: & tunc tenet de leui tm. l. si seruus legatus. §. cũ quid. ff. eo. & ista distinctio fuit originaliter Petri, in. d. §. culpa, & tenuit etiã eũ Bar. in. l. q̃ nerua. si. q. ff. depos. & quasi cõiter tenet per scribẽtes, put attestat Alex. & Ia. in. d. §. culpa. Bal. tn ibi dicit hęredẽ indistinctè nõ teneri de leuissima culpa: cũ obligẽt ex quasi cõtractu aditiõis celebrato gratia vtriusq; eius. f. & legatarii. l. apud iulianũ. in fi. ff. qb. ex caus. fi. de leuissima culpa non debet teneri. l. si vt certo. §. nũc videndũ. ff. cõmoda. l. cõtra cẽ. ff. de regu. iur. q̃ fuit pria opinio glo. in d. §. culpa. & il lã videt tenuisse Azo. C. eo. in sum. co. fi. vbi ponit hæc ỹba. culpa autẽ ẽstimãda & nõ tm dolo, p xima: sed etiã leuis, & vt nõ ptermittat q̃d debet facere, & sit diligens in faciendo q̃ ptinet ad rei custodiã, allegat. d. l. cũres. §. culpa, & certè hæc lex, pti tarũ satisfaue re, videt huic opinioni i ista ỹbo, alsi como las otras sus cosas. imò etiãvult singularius, q̃ leuis culpa de qua vult hęredẽ teneri, cõsideret nõ, put Bart. eam diffinit & cõsiderat in re bꝰ prorsus aliena, in. d. l. q̃ nerua. co. 8. & 9. & prout etiã l. partitarũ diffinit titu. 3. l. 5. partita. Sed prout eam diffinit ibidẽ Bart. in rebus cõibus incidenter, vel ex cõuentione, qa licèt dãnum rei legatę transeat in legatariũ, adhuc tn, cũ sit de hæreditate nõ iudicatur hic prout res prorsus aliena, quoad istũ effectũ sicut etiã in simili dixi in. l. 2. titu. 2. §. partit. & nimirũ quia cõsiderauit ista. l. gratia vtriusq; hæredẽ ex quasi cõtractu additionis obligatũ fuisse, bene tn placet distinctio Bart. q̃ cõiter approbatur cui nõ resistit ista. l. partitarũ, & p̃batur satis in legibus per eũ allegatis & sic concordentur ista iura, & quia. d. §. culpa non violando eius literam satis probat hæredem etiam de leuissima teneri, vnde tenenda videtur distinctio prædicta.

d ¶ *De tardando.* Si enim res legata perit post morã, perit periculo hęredis, vt hic & in. d. §. culpa nõ facta distinctiõe, an esset eodẽ modo peritura penès legatariũ vel nõ? & ista est magis cõmunis cõclusio glo. & docto. in. l. q̃ te. ff. si cert. petã. & in. l. nemo. §. si post moram. & ibi. Barto. ff. de verbo. obliga. & per Alexand. in. d. §. culpa. vide quæ dixi in. l. fi. titu. 2. partita. 5. in. glo. fi.

e ¶ *Con su muger, o con su fija.* Adde. l. quid ergo. §. si hæres. & ibi glo. ff. de legatis primo.

¶ *Lex 42.*

* Testatore ex lana vel tignis legatis ædificiũ vl pãnũ faciẽte reuocaflo gatũ. Et q̃driga, aut curru legato, debet etiã bestia adducẽs currũ vel q̃drigã, q̃ mortua, interit legatũ, nisi aliã eius loco apponat testator. h. d. Concord. ff. de lega. 3. l. fi cui lana. & l. lana legata.

f ¶ *Paño.* Prosequitur ista. l. nota. per Azo. C. eo. in sum. co. fi. versi. itera liberatur hæres propter transformationem rei.

g ¶ *La bestia.* Loquit ista. l. quando vnus tm equus, vel mulus ducebaꝫ

currũ. Quid verò si esset quadriga vel currus, qui duobus mulis vehereturꝫ quifuit legatus, an vno perempto pereat legatũ vel debeant reliquiæ quæ super sunt? distingue, an sit legata proprietas vel vsus fructus, nam si vsusfructus currus fuit legatus: cum tale legatũ respiciat formam rei, illa perempta deficit legatũ, vt probatur in. l. quid tamen. §. fi. vbi Angel. & Bal. & i. l. repeti. §. fi. ff. qb. mod. vsusfru. amit. si verò proprietas legat, tunc dic vt p̃. Imol. & Pau. de Ca. post Bar. in. l. peculiũ. §. qua drigę. ff. de legat. secundo.

¶ *Ley. XLIII. Como se desata la manda, si el señorio de la cosa de que es fecha la mãda, gana despues aql aquiẽ era mãdada.*

REscibiẽdo, a algun ome en manera de donacion, aq̃lla cosa misma q̃ algund testador le ouiesse mãdado, qer gela diesse aquel que la auia mandado, o otro qualquier que la touiesse, nõ puede demandar la despues, por razon de aq̃l testamento en que le fue mandada. Pero si la cosa q̃ fuesse dexada en testamento a otri, la diessen despues algunos otros, q̃ nõ fuessen herederos del testador al seruo de aq̃l mismo, aquiẽ fue mãdada: estõce el señor del seruo, bien puede demandar la estimacion de aquella cosa, que le mãdarõ alheredero del testador, maguer que las cosas q̃ gana el seruo pertenescẽ al Señor. E aun dezimos que si aq̃l aquiẽ es mandada alguna cosa en testamento, o en codicilo de otro, la ganasse despues por cõpra, o por cãbio, de alguno que la touiesse: estonce aun bien puede demandar al heredero del testador, la estimació della, e el deue gela pagar,

¶ *Ley. XLIIII. Como vale o non, la manda que es fecha de vna cosa en testamẽto de dos omes.*

VNa casa, b o vna viña, o otra cosa qualquier, seyẽdo mãdada a algun ome en testamẽto de dos testadores q̃ lo fiziessen apartadamẽte, si acaescieſſe que aquel aquiẽ la mandarõ, que ouiesse primero la estimació de aquella casa del heredero del vn testador: biẽ puede por esso aun demandar al heredero del otro, que le de aquella cosa q̃ le fue mãdada. Mas si primeramẽte rescibiesse aq̃lla cosa misma, que le fue mãdada del heredero del vn testador, auiẽdo la possesion e la propriedad della, de manera que segund derecho, non gela pudiessen cõtrallar, c estonce non podria demandar la estimacion della al heredero del otro que gela auia dexado.

¶ *Ley. XLV. Como si la cosa es mandada muchas vezes en el testamento, non es tenudo el heredero de la dar mas de vna vez.*

MVchas vegadas d mãdãdo el testadorvna cosa misma a si como casa, o viña, o otra cosa señalada a vn ome en vn mismo testamento, nõ se entiende que el heredero la deue dar mas de vna vez. e Mas si acaesciere q̃ el testador mandasse a otro quantia cierta de marauedis, o de otra cosa qualquier que se pudiesse cõtar, o pesar o medir, e en aquel mismo testamento le mandasse tanta quantia cierta muchas vezes, si aquel aquien la mandaron f pudiere prouar que quantas vegadas le mando aquella quantia, tantas vegadas fue su entencion de acrescer enla mãda, estonce bien puede auer todas las quantias, que son nombradas enel testamento cumplidamente, mas si non lo pudiere prouar deue se tener por pagado dela vna quantia dellas. Pero si el testador mandasse en su testamento quantia cierta de maraudis a vn ome e despues desto fiziesse otro testamento o otra escritura que es llamada en latin codicillus, en que le mandasse aquella

¶ *Lex. 43.*

* Si rem legatã recipiat legatarius iure donationis à testatore, vel ab alio non põt eam petere iure legati, secus si sit donata seruo legatarii per extraneum, qui nihilominus petet æstimationem iure legati ab hærede, si tamen ex titulo oneroso legatarij rem legatam ab alio quo eam tenẽte consequatur potest pretium petere ab hærede testatoris. h. d. Habuit origiñea. l. si seruꝰ legatꝰ. §. si id q̃d. ff. de legat. 1. & à. §. si res aliena. in fine. Inst. de legat.

a ¶ *Recibiendo.* Prosequit nota. per Azo. C. eo. in summa. col. fi. versi. itẽ succurriturhę redi.

* Eadẽre vni in diuersis testamẽtis legata, si prius ab vno legatarius cõsequitur æstimationem: ab alio rem petere potest: sed si prius rem consequitur taliter quòd ab eo euelli non potest: non potest postea æstimationem petere. h. d. Habuit ortũ ab insti. de lega. §. hac ratione. & de lega. 1. l. planè. §. si duorum.

b ¶ *Vna casa.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. fi. versi. sed & docto. in. l. q̃ te. ff. si cert. petã. & in. l. nemo. §. si post moram. & ibi. Barto. ff. de verbo. obliga. & per Alexand. in. d. §. culpa. vide quæ dixi in. l. fi. titu. 2. partita. 5. in. glo. fi.

c ¶ *Conuenallar.* Vide. ff. de lega. 1. l. non quocunq; in princip.

¶ *Lex. 45.*

* Si eadem res vni in eodem testamento legetur, semel debetur, sed si legatum est in numero, pondere, vel mensura, & legatarius, p̃bet testatorem sæpius legando voluisse sæpius deberi, ita soluetur nisi hæres probet testatorem voluisse vnam fieri præstationem. Si tamẽ eadem quantitas legetur eidem in testamento, & postea in codicillis: præsumitur q̃ testator bis cã voluit præstari: nisi hæres probet contrariũ.

h. d. Habuit ortum à. l. planè. §. si eadem. cum sequentibus. ff. de legatis primo.

d ¶ *Muchas vegadas.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. colum. fi. ad fi. versi. item si curritur hæredi.

e ¶ *Mas de vna vez.* Concord. cum. l. planè. §. si eadem. ff. de lega. primo. & cum. l. mænius. §. eum. ff. de lega. 2. & p cedit, secundũ Ioan de Imol. Rapha. Paul. & Alexand. & si testator expresè dixisset quòd eadem res sæpius præstaretur: cum eadem res ex eadẽ causa sæpius non videtur posse præstari vel deberi. Quid autẽ si testator legauit fundum cornellianum titio, & in eodem testamẽto eundũ fundum legauit seruo titii, an tunc legatum multiplicabitur? l. 14. supra eo. facit q̃ sic & adde. l. quid ergo si maiorem. §. si quis duos in fin. & i. l. seruo meo. in princ. ff. de legatis primo. neq; refert secundum Paul. de Castr. in. d. §. si quis duos circa finem. quid priꝰ fœrim consequutus: nam & si priusrem consequar, posſũ ageread eximationem ex persona alteri us: quia non obstat regula de duabꝰ cauſis lucratiuis: cũ habuerunt oriri ambæ in personam eiusdem de directo, sed habeant per obliquum. istud tamen limitat & intelligit Paul. de Castro. post Dinũ in dicta. l. planè. §. si eadem. versicu. item quæro. hoc esse verum, si appareat quòd testator voluit pluries præstari. vide ibi, quid etiã si primo legaui tibi partem fundi, postea lego tibi fundum. Pau. de Castr. in. d. §. si eadem. respondet, quòd non videatur secundo legare, nisi eã partem quam prius legauerat, licet secus esset secundum eum, si hæres meus legauit tibi fundum, cuius ego legaueram partem, quia videtur sentire de alia parte nõ debita. per text. quem dicit notabilem in vtroq; dicto. in. l. mæuius, in principio. ff. de legatis secũdo. & commendat multum primum. dictum dicens, quòd prima facie quilibet diceret contrarium. Alexan. tamen ibi videtur, in hoc primo dicto tenere contra Paulum. imò quòd legando secundo loco fundum videatur legare totum, & non illam partem, quam primo legauit. vide ibi per eum.

f ¶ *Aquien la mandaron.* Vide in dicta. l. planè. §. si eadem. versiculo sed si non corpus. ff. de legatis primo. & quòd habetur in. l. sempronius. ff. de legatis secundo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Dos vezes.* Concord. cum l. quinquaginta: alias incipit. quingenta. ff. de proba.
* Si testador legat alicui, vt seru⁹ suus ei seruiat, intelligit advitā legatarii dūtaxat. h. d. Habuit ortū. à l. vxori vsusfructū. ff. de vsufru. leg. §. vlti.
b ¶ *No se entiēde.* Cōcor. cū l. vxori. la. §. fi. ff. de vsufru. leg. quē casum dicit ibi Albe ri. de eo alibi nō recordari.
¶ *Lex. 47.*
* Pōt legari ifrumētū debiti: & intelligit p hoc debitū legatū: si tñ testator mādet quod debitor suus soluat debitū testatoris creditori, nō pōt obhoc agere creditor testatoris contra debitorē, sed contra hæredē, & hæres cōtra debitorēvt soluat creditori. hoc. d. Habuit origiē fēda pars. à l. seruo legato §. fi testator. ff. de legatis. 1.
c ¶ *Aquel deudo* Cōcord. cū l. seruūfilii. §. eū qui chirographū. ff. de leg. 1. & hoc ideo: qasilegatū chirographi hoc non importaret. nulla vtili tatem legatū afferret, vnde si quis renuntiaret instrumento, nō ex hoc videt renūtiare debito in eo contēto, sed probationi, quā faceret instrumentum, secūdum Bal. in l. labeo §. 1. ff. de pact: Alleg. l. 2. C. de fid. instru. & si lex, vel statutū annullat instrumentum, nō videtur in dubio annullare contractū, seu obligationē:

quantia misma otra vez, estonce se entiēde que el testador quiso fazer tal manda dos vezes: [a] fueras ende si pudiere prouar el heredero, q̄ su entēciō fuera del testador, q̄ la nō ouiesse masde vna vez.

¶ Ley. XLVI. Si el testador manda a otri algun su seruo en tal manera que se sirua del, non se entiende que gelo da del todo.

EN tal manera faziendo el testador manda a algun ome, como si dixesse: mādo q̄ fulano mio seruo que sirua atal ome, por tal manda como esta, non se entiende [b] que aquel aquien es fecha la māda, puede auer propriedad, nin señorio enel seruo: mas aura en su vida el seruicio del tan solamente: e despues q̄ el muriere, deue tornar el seruo al heredero del testador.

¶ Ley. XLVII. Como si alguno māda a otro carta de escritura de debdo que le deuan, entiende se que le manda aquel debdo, que le deuian.

CArta o escritura alguna, q̄ fuesse fecha sobre debda que deuiessen al testador, seyēdo la carta a tal que se pudiesse el debdo prouar por ella, si tal carta mandasse el testador a algun ome, entiendese que le manda aquel debdo [c] que le deuen por aq̄lla carta. Otrosi dezimos, q̄ si algū testador ouiesse a dar quātia cierta de marauedis a algun ome, e di xesse, asi en su testamento: q̄ mandaua a otro alguno que fuesse su debdor, que los marauedis que le deuia, q̄ los pagasse aquel otro, por tal manda como esta, non se entiēde [d] que aquel que deuia auer los marauedis del testador, que los podria demandar a aq̄l su debdor, aquiē māda que gelos diesse: mas bien puede pedir al heredero del testador, que le cōstriña al otro, de manera que gelos faga

sed tm. pbationes p instrumētū. Ioan. de Imol. Rapha. Paul. & Alex. in. d. §. eū q chirographū. cōtra Bal. ibi. & i. l. huiusmodi. §. si ita. ff. eo. & vide p Paul. de Cast. secūdo volu. cōsi. 5. incipit notandū est q̄d p- fatum statutum. & per Decium. consi. 17. incipit viso puncto.
d ¶ *Entiende.* Adde. l. si cui legetur. §. si Titio. & l. seruo legato. §. si testator. ff. de legatis primo. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. 3.
e ¶ *El heredero.* Cuius contemplatione testator fecit, vt à debito liberaretur, & sic ille agit ex legato, cuius interest, licet verba legati ad eū non dirigantur, vt in dicto. §. si testator. & in dicto. §. interdum. & §. si Titio. & vide q̄ tradit Socin⁹. cōsi. 73. vol. 3. in. 4. dubio. ¶ *Lex. finalis.*
* Species purè legata statim adita hæreditate potest peti in loco domicilii hæredis, aut vbi est maior pars hæreditatis, vel vbi est res, & ibi

dar, e el heredero [e] ha poder delo fazer.

¶ Ley. XLVIII. En que tiēpo e en que lugar pueden demandar las mandas.

EAzen los omes mandas a las vegadas de cosas ciertas señaladas, assi como quando dize el testador, mando a fulano ome, mio seruo, q̄ assi ha nome, o mio catuallo que es de tal color, o otra cosa qualquier que le mādasse señalandola, de manera que puedan saber ciertamente, qual es: dezimos, que la manda que fuesse fecha de tal cosa, como sobre dicho es, que la puede pedir aquel aquien fue mandada, luego quel heredero entra la herencia [f] del testador en alguno destos tres lugares, [g] o alli do morare el heredero, o enel lugar do fuere la mayor partida delos bienes del testador, o en otro lugar qualquiera q̄ fuere fallada la cosa de que fizo el testador la māda. E en qualquier destos lugares do fuere demandada, la deuen entregar [h] al heredero, fueras ende si el testador nombrare lugar cierto, do sea dada la cosa, ca estonce alli deue ser dada, do el ouiesse mandado [i] que la diessen. Otrosi dezimos, q̄ si el heredero mudare la cosa, mādada, de vn logar a otro engañosamente por fazerdaño a aq̄l q̄ la deuia auer, si esto fuere prouado, estōce la deue aduzir a su costa a aq̄l lugar [k] onde la trasp asso, e dar la a aq̄l que la deuia auer. E esto deue ser guardado en las cosas señaladas, de q̄ faze māda el fazedor del testamento. Mas las otras cosas q̄ son mandadas de q̄ faze manda generalmēte, [l] assi como quā do dize el testador, mādo a fulano vn seruo, o vn cauallo, nō diziendo qual, o si le mādasse quātia cierta, de alguna cosa q̄ se pudiesse cōtar, o medir, o pesar, dezimos q̄ la māda q̄ fuesse fecha de alguna

f ¶ *La herencia.* vides ergo, q̄ ad perfectionem & complementū legatorū, vr pos int peti requisitū hæreditatis: per hæredem ferri tum, vt hic & C. de fideicōmissis hodie vò die, vt in. l. i. ti. 2. li. 5. ordinarega.
g ¶ *Tres lugares.* Prosequit ista l. tradita p Azzo. C. vbi fideicō. peti. oportet. in summa
h ¶ *Entregar.* Imò loco, vbi res est, vt in. l. cū res. ff. de lega. 1. in. §. 1. & in. l. sed & si fuscerit. ff. de iudi. die q̄ in quolibet illorum loco rū debet trasmitti extra locū, vbi res est, debet hoc fieri expensis legatarii, & eius periculo, vt in l. si res. & l. si. ff. de rei vendi. & vi. §. cod. l. 38. in princ.
i ¶ *Mandado.* Vide in. d. l. cūm res.
k ¶ *Aquel lugar.* Et adueritega

etiam si tempore mortis alibi sit res, ita quòd si de illo loco non amoueretur liberaretur hæres eam præstando in loco illo. Si tñ illā inde amouit dolo vel culpa, nō liberaret, & si velit eā reducere & p̄stare i loco illo, sed tenef reducere eā ad locū, vbi fuit actū, si legatari⁹ velit, vt, p̄bat. in. d. l. cū res. ¶ si. sed si alibi, & ibi ita intelligit Paul. de Cast. & sic ista. l. intelligef nisi alibi legatari⁹ velit sibi dari in loco, scilicet vbi hæres conuenif, ratione fori: ista tamen. l. partitarum videtur huic dicto aduersari, cum noluit vltra punire dolum, vel culpam heredis: nisi, vt suis expensis reducat rem in eum locum à quo amouit.
l ¶ *Generalmente.* Adde. l. quòd legat. §. præterea. & l. si fideicōmissum in princ. ff. de iudic. & in. d. l. cum res.

a ¶ *Començare a pagar.* Adde. l. si fideicōmissum. 5. fi. & l. quanuis. & l. sed & si. tresponso. ff. de iudi.
b ¶ *Las mandasse pagar.* Vel vbi verisimile est eum voluisse, quòd solui uerit, vt si dicat centum modios ex illo horreo: nā ibi voluit præ- dic. & in. d. l. cum res.
c ¶ *Sin alongamiento.* Adde §. illud. in au ētico de hē- red. & falci. & ibi glo. & Angel. & an ad ad solutionē legati, procedatur via exe cutiua? vide p Rodericū Suarez. in repe. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. versi. sex tus casus.

¶ *Titulus. X. De executoribus testamēti.*

d ¶ *Mostraremos* Latius exordi tur, quàm Iacob. de Aren. qui fecit tractatū de istis diuidens illā, in q̄tuor partes, dequo mētionem facit Ioan. Andr. in additio ad speculа. titu. de instrumento. additio. §. nūc vero aliqua. in principio.

¶ *Lex. 1.*

* Dicitur executor testamēti, cui testator cōmittit factū animæ suæ, & ꝓdest quia per eum citius impletur testatoris voluntas, & potest constitui executor testamentarius, siue sit præsens, siue absens. h. d.

e ¶ *Nombres de partidas.* Dicūtur etiam executores & diuisores & distributores, vel dispensatores, vel ministri, vt tradit specula. in titu. de instrumen. æditio. §. nunc verò aliqua. colu. 3. versic. porrò.

f ¶ *Fideicommissarios.* Sic vocat eos Hubertus de Bobio. in. l. nulli. C. de episcopis & cleri. & Accursius. in. l. vxorem. ff. ad. leg. cornel. de falsis. & in. l. si quis pro redemptione. C. de dona. & in. l. diuus. ff. si cui plus quam. per leg. falci.

g ¶ *En la Verdad destos.* Vnde & isti sic electi à testatore preferuntur episcopo, vt in auctētico de ecclesiastis. titu. 6. si quis autē. colla. 9. nō tamē poterit testator, ꝓhibere epūm, vt nō impediat se cōtra executores testamēti male agētes, vt not. Abb. in. c. tua nobis. de test. & quid si testator nullū reliquit executorē? dic ꝙ poterit iudex tunc ipsum dare, secundū. Bar. in. l. 3. ff. de alimen. & cibar. lega. Itē etiam per statutū ciuitatis possunt deputari executores testamētorū. vide Bal. in auctētica hoc amplia. 2. col. C. de fideicōmiss. & Felin. in. c. ecclesia. S. Mariæ. col. 4. o. de consti. Item nullo executore nominato, hæredi cō petit executio, etiam in his quæ ad piam causam relinquuntur, vt in cap. 3. de testa. vide infra eo. l. pe. si tamen fit relictum ad redemptionē captiuorū, tūc nullo à testatore executore nominato, ptinet executio ad epūm, vt in. d. auctētico. de ecclesiast. tit. §. fi. gs ædificationē & §. pro redēptione in relictis verò, p restitutiōe p vim ablatorū, seu illicite acqsitorū, de quib⁹ nō aliter, quā ex testātis cōfessione, apparеat executio ptinet ad nominatos p testatorē vel hæredē, seu executorem à iudice constitutū, secundum Ioan. de Ana. & Felin. in. c. cū sit. de iude. si verò aliunde cōstaret de talibus malè ablatis, fiet de cōsil. epi, secūdum Abba. & Felin. in. d. c. cū sit. ca. sicut dignū. §. eas i sup. de homici. ad difinien dū tamē, quæ ex usuris testator acquisierit, nō potest aliū quā episcopū nominare domin. consil. 20. quē videas. & aduerte, q̄ si iste executor sit suspectus, poterit remoueri. vid. specul. in. d. §. nūc verò aliqua. fol. 6. col. 3. versic. quid si executor ē suspect⁹?

h ¶ *Que no lo sea.* Adde. l. i. §. fi. ff. de procur. sunt enim isti executores q̄si quidā procuratores cōstituti post mortē, secūdū Bal. in. l. quæ fortuitis. colu. 7. C. de pignoract.

¶ *Lex. 2.*

* Executor testamenti potest legata soluere, & ea ab hærede exigere: nec tenef soluendo legata hæredi cauere si sit religiosus, vel suspicione carens, aliàs sic. h. d.

i ¶ *E dar las mandas.* Habes hic expressum ꝙ executor testamenti potest mittere legatariū in possessionē rei legatę, q̄d nota. nā specula. in d. §. nūc verò aliqua. fol. 7. col. 1. versi. itē dicūt quidā. potius inclinat, ꝙ executor nō possit, ꝓpria auctoritate capere res legatas: imò oportet, ꝙ sibi tradant. alleg. l. fi. §. fi. C. arbitr. tute. & l. orphanotrophos. §. 1. C. de episcopis & cleri. pōt dici, ꝙ inuito hærede nō possit: quia nō pōt executor ꝓ vim expellere hæredem à possessione. ff. de regul. iur. l. nō est singulis. & ita vult Bal. in. l. id q̄d pauperib⁹. col. 8. versi. 18. quæritur. C. de epis & cleri. & bene facit, ꝙ inferius subdit in ista l. ibi (puedē procurar, y demādar las cosas. &c. hēredetū nō resistente, satis videt ꝙ possit hoc facere executor in rebus specialiter legatis: ꝙ quo etiā est q̄d adduceit idē Bal. in. d. l. id q̄d pauperib⁹. co. 7. versic. 15. quęro. & versi. 16. quærif. vbi dicit, ꝙ restitutionē, quę est factū in fideicōmiss. vniuersali, pōt facere executor, & etiā restitutionē legati particularis. adde & Bal. in. l. nō dubiū. C. deleg. q̄ si ipse executor est & legatari⁹, pōt tūc capere legatū, ꝓpria auctoritate. alleg. l. fistulas. §. fundū. ff. de cōtrah. empt. & q̄ dicit. in. l. de his. C. de furt. in hoc tñ attēdēda est forma cōmissionis, & ptātis executori à testatore datæ cū ex ea pēdeat potestas executorū, vt tradit idē Bal. i. d. l. id q̄d pauperib⁹. co. 4. ver. venio ad quartū. & tradit Bar. in. l. alio. co. 3. ff. de ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Cibar.lega.& facit q̃ etiã statim subditur in ista.l.ibi en la manera que los fazedores delos testamentos lo ordenaren.

a ¶ *Demandar las cosas.* Adde.l.nulli.C.de episcopis & cleri. & vide qd habetur infra eod.in.l.4.

b ¶ *Sospecharen.* Tunc ergo permittitur hæredi petere cautionem istã ab executore quando iusta habuerit causam suspicionis, non alias: quia regulariter executor testamentari⁹ quãdo est merus executor, non satisfdat, vt not.Bar.vbi bonus tex. in.l. diuus'.ff. si cui plusquã per leg. falci. bonus tex. in l.liberto.§. largi⁹.ff. de ann. lega.l. firmio. §.1.ff. quando dies lega. ced. & per Salicet. in.l.nulli.vers. quæro.2. ex tra glos.C.de episcopis & cleric.

den procurar e demandar las cosas [a] de q̃ fuessen fechas las mandas, quier las touiesse el heredero del finado, quier otri. Pero si los herederos sospecharen[b], que los cabeçaleros non daran las mandas a aq̃llos a quien fueron mãdadas, deuen tomar tal recabdo dellos, q̃ sean ende seguros, que las den, segũd son escritas en el testamento. E si tales omes fuessen, q̃ non seã sospechosos: assi como frayles[c], e omes religiosos, non deuen tomar este recabdo dellos, nin son ellos tenudos de lo dar, maguer gelo demandássen. Ca tales personas como estas, deue ome sospechar que lo faran bien[d].

¶ *Ley. III. Que los testamentarios deuen cumplir la voluntad del finado, e non segund su aluedrio.*

Si el fazedor del testamẽto mãdasse dar a personas ciertas de lo suyo algunas cosas señaladas, o cierta quãtia de marauedis, e todos los otros bienes q̃ ouiesse, dexasse en mano de alguno q̃ estableçiesse por su testamẽtario, otorgãdole poder, q̃ el segũd su aluedrio los partiesse a pobres: tal testamentario como este, non puede dar mas a ninguna de aquellas personas ciertas, de quanto el le mãdo dar señaladamente[e] en su testamento: maguer viesse el, que alguno dellos era muy pobre, e seria bien de dar le mas, de aquello que

c ¶ *Frayles.* Qui executores testamenti esse possunt impetrata, superioris licentia.c.2.de testa. lib.6.clemen.1.eo titu. vbi bonus tex. q̃ monachi tale officium suscipiẽtes coram ordinarijs iudicibus possunt conueniri de fraude, & culpa, & vt rationem reddant administratio nis, etiam si aliàs sint exempti. Fratres tamen minores arcentur ab hac executoria per tex. in clementina exiui. §. verum. de verbo. significa. vbi Cardina. & Ancharra. tenuerũt, quòd neq; ius eligẽdi pauperes eis committi possit, idemq; tenuerunt domin. & Philip. Francus in.d.c.2. contrarium tamen in hoc tenuit Bar. in tractatu minoricarum. lib.3.c.4. dicens hoc potius esse facti, quàm iuris. ideoq; eis talẽ electionem cõmitti posse. l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de lega. 2. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebellia. & hoc etiam tenuit Roma. consil. 409. col. 2. & sentit Bal. in. l. id qd̃ pauperibus. col. 3. C. de episcopis & cleri. idq; videtur verius: cum ratio. d. §. verum. cesset in hac electione facienda. Idem etiã tenuit doctor de Couarruuias vir honorandus in sua relectione. d. c. tua nobis. de testa. colu. 1. qui ex hac ratione vult electionem executorum eis per testatorem committi posse. Cui dicto multum obstat, quod consuluit Bal. 5. volu. consil. 399. incipit de principali instrumento, nume. 2. vbi tenet nullam esse similem declarationẽ, de qua ibi facta per fratrem minorem: quia esset occasio nominandi aliquem amicum, in quem peruenirent pecuniæ, & daretur occasio, q̃ per illum venirent ad manus fratris minoris, qđ fuit motiuũ. d. clem. exiui de paradiso. & ad materiã. d. c. 2. in prin. de testa. lib. 6. quãdo religiosus posit esse executor testamẽti. vide notabile consiliũ. Paul. de cast. 1. volu. consil. 13. incipit super primo dubio. vbi tenet, q̃ illud cap. non habet locũ in religioso, qui esset perpetuo institutus ad curam animarum in aliqua parrochiali ecclesia: quia ille dicitur à monasterio plenè translatus, & licet sit religiosus non tamen est sub obedientia abbatis, ibiq; vult idem esse in priore conuentuali, missso extra monasterium ad regendũ aliquẽ conuentum fratrum, licet iste pro libito abbatis posit reuocari ad claustrum. vide ibi per eum: quia est hoc vltimum satis dubitabile. Aduerte etiam, quia Fredericus consil. 293. ad fi. cosuluit executionẽ factam etiam per monachum ordinis minorum, etiam non impetrata superioris licentia validam esse, licet fieri non debuerit, & cũ ista decisione trãlit Felin. in. c. 2. de iudi. col. 2. & dicit magis cõmuniter teneri Decius cõsil. 494. & consil. 499. & cum dicto Frederico tenuit etiam in. l. in ambiguis. §. non est. ff. de regul. iur. qui tamen in dictis consiliis ab ista opinione recedit per. l. non dubium. C. de legib. & per alia, quæ ibi videbis. & contra opinionem Frederici tenet etiam Philip. Francus in. d. c. 2. in princip. inducẽs ad hoc illum tex. cum dicit religiosus executor esse non potest: quæ verba actum in contrarium gestum nullum esse ostendunt. glos. in cap. 1. de regul. iur. lib. 6. & in. l. gallus. in princip. ff. de liber. & post. sed fortè opinio communis sustentari potest: quia ad. l. non dubium ipsemet Fredericus respõdet, quod vbi lex aliquid simpliciter prohibet propter honestatem, quod valebit actus, licet sit contra legem. allegat Ioan. Andr. in cap. sicut, ne clerici vel monachi, & ad tex. in. d. cap. 2. in princip. respõderi potest, quòd ibi verbum, non potest, non ponitur respectu valoris facti, seu respectu iuris: sed respectu ipsi⁹ monachi tale officium suscipientis, vel exequentis', & sic respectu ipsius: cum velle vel nolle non habeat, non potest: non tamen negatur, quod si de facto faceret actus tenet: eo quia talis actus fit ad alienum commodum, & non ipsi⁹ monachi: quia si ipsius monachi fauor tantũ esset, actus nullus esset: & ita procedat quod dicit glos. in. d. cap. 1. & quod habetur in'. l. nemo potest. ff. de lega. 1. & bene facit. nam licet alteri stipulari ne mo possit. l. stipulatio ista §. alteri. ff. de verbo. obligat. tamen adhuc illi acquiritur naturalis obligatio, vt latè tradit Alexan. in. d. §. alteri. Aduerte etiam, quia & fœmina potest esse executrix testamẽti. l. à filio. in prin. vbi Bart. ff. de alimen. & cibar. lega. & vxor relicta executrix in testamento mariti, non amittit ius executionis, & si contrahat secundas nuptias, secundum Bar. ibi & tenet Decius in. l. 2. ff. de regul. iur. Bart. in auctentica. eisdem. C. de secundas nupt. ad fi. & vide Ioan. de plat. in. l. patrimoniorum. C. de muneri. patrimo. lib. 10. minor etiam. 25. annorum maior. 17. annorum, potest esse executor testamenti. glos. in. d. c. 2. in princ. de testa. lib. 6.

d ¶ *Lo haran bien.* Not. hic presumi pro religiosis, & adde. c. 2. de noui operis. enuntia. & ibi glos. & glos. in. c. de præsentium portitore. 16. quæstio. 1.

¶ *Lex. 3.*

Executor non potest excedere mandatum testatoris in legatis certis: sed si arbitrio executoris distributionem bonorum testator ei committat in pauperibus potest libere inter pauperes illos quibus testator nihil certum reliquit. distributionem facere. h. d.

e ¶ *Le mando dar señaladamente.* Hoc ideo, quia generalis facultas data commissario executori, non refertur ad easdẽ personas, de quibus iã per testatorẽ erat specialiter prouisum, vt in. l. talis scriptura. in principio. ff. de legat. 1. l. doli clausula. ff. de verbo. obligat. l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulgar. & pupil. l. alimenta. §. basilicæ. ff. de aliment. & cibar. lega. & eod. titu. l. stichus. & ff. deleg. 3. l. vxorem. §. felicissimo. Si verò dispositio specialis in illis personis non præcesserat: Sed prę præcesserat prouisio generalis, & postea specialis, tunc secus effertimo generalis prouisio præcedens refereretur etiam ad illum, cui specialiter est prouisum, vt est casus notabilis. in. l. titia. §. qui marco. ff. de ann. lega. Barto. post glos. in. l. quæsitũ. §. fin. ff. de vsufruct. legato. colum. 3. versicu. venio ad secundam quæstionem. & est ratio: quia quando generale præcedit, secundum sui naturam, iam comprehendit omnia sub se contenta. & ideo speciale subsequens nõ est sic potens, vt posit derogare in his, quæ iam sunt comprehensa: Sed quando speciale præcedit, & postea sequitur generale: tunc appositio primi specialis impedit omnia comprehendere. Vnde solet dici, quod facilius impeditur faciendum, quam iam factum. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel. alie. iur. istam rationem ponit Alberic. post Petrum. Cuius fuit dicta distinctio. in. d. §. qui marco. & in terminis nostræ legis. quod si præcesserat generalis prouisio, poterant speciales legatarij habere, etiam ex prouisione generali, tenet Arch. in. c. quia Ioannes. 12. q. 5. fi. dicit enim pone testatorem generalẽ fecisse mentionẽ, dicendo sic: volo quod centũ de bonis meis distribuantur inter pauperes ciuitatis Bononiæ. & certis ex pauperibus ipsius ciuitatis reliquit cuilibet decem, nunquid illi petere

poterunt de generali legato, non obstante speciali legato eis relicto? dic q̃ sic. ff. de ann. lega. l. Titia. §. qui Marco. & argu. ff. de alimen. & cibar. lega. l. à filio. ego tñ crederẽ in casu hui⁹. l. nihil referre an prius præcesserit specialis prouisio, vel generalis: ex eo: quia in casu isto nõ põt dici, q̃ gnalis prouisio præcedens cõprehenderet istos pauperes quibus testator spãliter legauit: q̃ patet quia legatum generale non debebat ombibus pauperibus: sed sufficiebat in certis distribui per executorẽ, & sic cessat ratio quã superius adduxi, q̃ propter legatum speciale non derogeẽ generali, in quo etiã continebatur ille legatarius specialis, & sic cessat dispositio. d. §. qui marco. & dicta distinctio Petri & Bar. de qua re in eum, cui testator aliquid in specie seu in particulari legauit, & procedent leges dicentes, q̃ generalis prouisio non refertur ad spãliter prouisa. & ita videtur in hoc tenere Ioann. And. in additio. ad Speculã. in. d. §. nunc verò aliqua. titu. de instrumen. editio. col. 32. in additione incipienti constat q̃ tenet institutio pauperũ, vbi refert distributionem non puide. & q̃ non põt procedere. cũ in. q. per eũ formata Archidia. de quibus. S. & dicit q̃ Archidia. formauit dictam quę tertiæ pupillorũ mandentur executioni per priorem artium tantũ: non debet legatũ omnib⁹ pauperibus, vt dixi: sed sufficit in certis distribui, vnde fcdm eũdẽ Ioã. Andr. ,,ppederet, q̃stio Archidia. si aliter formaret, videlicet si inter sacerdotes curatos, ciuitatis iussisset cẽtũ distribui, & postea aliquib⁹ ex illis legasset aliquid in particulari: di cit etiã ibidẽ, q̃ si testator expressisset per fideicõmissarios distribuẽ da illa centũ, & fortius si dixisset lego cõmissariis centũ distribuẽda &c. quæstio sibi nõ esset dubia, & idẽ ẽconuerso, q̃n dixisset lego de dicta summã centũ librarũ, &c. nõ tñ aperit Ioã. And. quid velit, seu quid decideret sed quòd quæstio sibi non esset dubia. vnde tenenda est menti ista. l. partitarũ hoc decidens. & cõfert in huius decisionis corroborationẽ, quod dicit Bald. post Iacob. Butri. in. l. si ecclesiæ. C. librarũ auri, contra violantes priuilegia ecclesiæ: si tñ in concessione priuilegii, imponaf certa pœna contra nõ obseruantes non habebit locũ tunc pœna illius. l. cũ de spãli pœna sit prouisum. d. l. sanctio lege. ff. de pen. conferunt etiã adducta per Bal. in. l. non dubiũ. col. pe. & fi. C. de legib. in. q. illa an per appositionẽ pœnæ spãlis videat sublata pœna nullitatis actus similiter dixit Bal. in auct. hoc amplius. C. de fideicõmiss. col. pe. vers. item quæro vtrũ pœna. q̃ pœna illius non habebit locũ q̃n testator imposuit aliã pœnã specialẽ. & illa est soluta per hæredem, dicit etiã Dinus. q̃ si testator fecit testamẽtum, in quo instituit filiũ impuberẽ, & vxori reliquit alimenta, & si filius decesserit in pupillari ætate, substituit ei matrẽ impuberis, & fratrẽ testatoris demũ moriẽ impubes in pupillari ætate, & mater & frater testatoris adeunt hereditatem ex substitutione pupillari, mater nõ poterit petere alimenta ex eo: quia prouisum fuit matri in secundo casu per viam substitutionis. vnde videf recessum à via tacitæ repeti tionis, de qua in. l. licet Imperator. ff. de leg. 1. in quo tñ Bal. tenet ibi contrarium. vide ibi per eũ. dicit etiã Bal. in. l. 2. col. 1. C. sentent. rescindi non pos. vers. quæro iudex. q̃ si iudex statuit parti terminũ ad probandũ exceptionem, deinde statuit generalẽ dilationẽ, q̃ omissum probari in speciali dilatione nõ poterit pro bari in generali, seu suppleri. Confert etiam quod not. Bal. in. l. executorem. ad fi. 6. col. C. de executi. rei iudi. vbi decidit, quòd si sunt duo statuta: vnũ quod sententiæ pupillorũ mandentur executioni per priorem artium tantũ: aliud quod sententiæ à centum libris supra, mandentur executioni tantũ per potestatem: q̃ si sit lata sententia pro pupillo in ducenta, quod specialior iudex idest ille, qui datus est etati exequetur, ibiq; subdit, quòd paruum genus magno generi derogat, & indiuiduum deregat vtriq;. facit etiã quod adducit. Bal. in. l. si consul. in. 2. lectura ff. de adoptio. in quæstione illa delegato facto fratribus, & priori, q̃ quando est in diuersis orationibus prior non fungatur vice duorũ: quæstio. C. de lega. per Bar. in. d. §. qui Marco. & in. l. si seruus cõmunis fibi. ff. de stipula. seruo. per Ioan. de Plat. in. l. his scholarib⁹. C. de erogatio. milita. anno. li. 12. vi. etiã per Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. 63. vers. fed nunquid iudex. ff. de offic. procõsulis. & lega. An pœna specialis iudici in aliquo articulo speciali apposita liberet eum à pœna perurii, ratione generalis iuramenti, quod fecit de obseruando leges vel statuta. Sic etiam generalis sermo sequens non refertur, vt excludat ea, de quibus iam specialiter erat prouisum. l. quotiens. C. famil. hereif. & l. cùm ita legatur. §. qui plures. ff. de legatis secundo.

personas, que non son señaladas: e lo han menester, assi como lo el touiere por bien.[a]

a ¶ *Touiere por bien.* Sed an poterit distribuere in suos filios vel consanguineos pauperes? vide per Bal. in repe. l. 1. col. 11. versi. sup. 7. quæstio. C. de sacrof. eccle. vbi tenet quòd sic, in minuta distributione, veluti ad alimenta & bona fide. & adde Abb. in. c. 2. ad fin. de cohabita. clerico. & mulie. vbi per tex. ibi vult, quod clericus executor potest distribuere inter consanguineos pauperes. vide etiam de hoc p̃ Ioan. And. in additio. ad Specul. titu. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. col. 39. in additio. incipi. continuatur hic alia quæstio, vbi vult quòd non posset dare propinquo sibi valde coniunctõ, nisi fortè ille coniunctus esset summè pauper, & ibi etiam ad fi. tenet quòd posset de elemosynis dispensare, in filium spurium defuncti pauperem, nõ de quota aliqua iure filiationis: sed vt pauperi de elemosynis. An autẽ executores teneanf inter plurimos pauperes distribuere, vel an possint dare vni tãtum? vide Bal. in repe. d. l. 1. col. 11. versi. iuxta hoc quæritur vbi dicit hoc solũ auctoritate Prophetæ. Psal. 111. Dispersit dedit pauperibus. 75. distin. §. in ipsa autem liberalitate. & ead. distin. c. nõ satis. adde Bar. in. l. 1. ff. de optio. lega. vbi dicit, quòd si testator iubet bona sua distribui inter pauperes eligendos per talem, quòd ille non potest vnum eligere, & dare ei omnia, argum. illius. l. & l. 3. ff. de ann. lega. nec peccat executor præferendo pauperem pauperi: quia locus est gratificationi, secundum Bal. ibidem. versi. item quæritur. vide. ibi eius additionatorẽ. & dicit Abb. in. c. cũ in iure. col. 2. de electio. quòd plures deputati ad certa bona distribuenda inter pauperes, possunt illa distribuere in aliquem ex seipsis dummodo alias egeat, ibiq; se remittit ad ea, quæ dixit. in. d. c. 1. de cohabita. clerico. & mulier. vide etiam ibi Bal. de prælato executore an posit eligere suum conuentum, vel pater suum filium pauperem? & quid si testator dixit, quod daret cui velit, an posit dare sibi? vide quòd in simili dicit Bal. in. l. si is cui. versi. extra quæritur. C. de furt. Quid autem si testator iussit bona sua distribui pro malè ablatis, & non apparent tot malè ablata, quæ capiant vsq; ad quantitatem bonorũ, vel vsq; ad quantitatem taxatam per testatorem, putà mille librarum: nunquid superfluum reddi debet hæredi, vel cõmissarius poterit de hoc disponere pro anima? vide Bal. in. l. si quis ad declinandam. colum. 4. C. de episcopis & cleri. vbi post Iacob. Butri. in fuo tractatu executorum respondet, quòd si testator sic disposuit, vt in aliam causam non conuertatur: & tunc reddetur hæredi, quia expressio causæ limitat legatum. l. medico. §. fina. ff. de ann. lega. aut non ita disposuit & tunc quod superest debet pauperibus erogari: & sic in aliam causam conuerti hærede adhibito. l. quidam. ff. de vsufru. lega. l. in testamento. ff. de conditionibus & demonstrationibus l. fi. ff. de operib. publi. & in auctẽ. de ecclesia. titu. §. si quis in nomine. & §. sequenti. Abbas etiam in capitulo. tua nobis. de testa. tenet idem: quia credibile est defunctum fuisse obligatum ad talem restitutionem, ex quo ipse hoc iussit. Nota tamen ad istam l. quòd si executor testamenti malè arbitretur in eligendo pauperes, recurri potest ad iudicem. vide per Baldum in auctẽ. præterea. C. vnde vir & vxor. Sed quid si ciuitas indigeat reparatione murorum vel pontium seu viarum, nunquid de talibus relictis pro anima arbitrio executoris erogandis poterit fieri dicta repa ratio etiam inuito executore? videas per Lucam de Pena. in. l. vnica. C. de expensis publicorum ludorum. libro vndecimo qui allegat pro vtraq; parte, & concludit q̃ possit fieri. præmaximè vrgente necessitate, puta, vt ipse ait, quia bella hostium q; insidię frequenter insultant ciuitatem, neq; aliunde possit haberi pecunia sine scandalo ciuitatis. videas latius ibi per eum qui etiam tractat in versiculo secundo. quęritur an si testator iubeat capella vel reficiendo dormitorio quo religiosi indigent. & vult quòd possit fieri episcopo dispensante & diuina quæ testator iussit celebrari celebrabuntur in ipsa ecclesia monalterij

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. 4.*

In quatuor casibus inuito herede exigit commissarius in iudicio, bona defuncti.s.pro executione relictorum ad pias causas vel ob alimenta indigentium,vel quando quid fuit relictum alijs vna cū cōmissarijs,vel quando testator dedit liberā potestatem commissarijs petendi in iudicio, vel extra bona sua ad executionem testamēti,aliàs nō pōt sed legatarius aget cōtra hæredē pro suo legato.h.d.

a ¶*Para obras de piedad.* Adde l.nulli. C. de episcopis & cleric.

b ¶*En vno cō los testamentarios.* Tūc enim nō sunt nudi ministri: & ideo agunt. l. si qs titio . & ibi Bar.ff.delega. 2.l.si legatari⁹. ff.delega.3. gl. in.l. lucius . §. mæuia . ff. ad trebell.

c ¶*Gouernar.* Id est ad alimenta.& adde.l. alio. ff. de alimen.& cibar. lega.& glo. in d.§. meuia. vbi etiā Paulus de castr.

d ¶*Que da libre podrr.* Vt iam dixi supra eo.l.2.executorum potestas pendet à facultate,quam eis dat testator:poterit ergo indistincte agere,si à testatore talis potestas sit ei data,vt hic.& facit.l.quidam .§. si scriptus.& l. si à pluribus.ff.deleg.1.Cardina. in clem.vnica.q.13. de testa. vbi etiā Ioan.de Imol.colu.fi.& hodie communiter solēt dari per verba magis ampla,quā hic habentur:de quibus vide per Bar.latè.in.l.alio.ff. de alimen.& cibar.lega.vbi vide de istis facultatibus, & qualiter debeant se habere executores in vendendis,& alienādis reb⁹ hæreditarijs.& ibi dictis adde quid si aliquis emit ab aliquo tanquā ab executore vltimę voluntatis,& longo tempore tenuit,hæres vendicat,il le dicit bona fide emisse:nō tamen potest probare, q̄ ille fuit executor.Bal.in.l.1.C.de reb.alie.nō alien.decidit, q̄ nisi emptor ,pbet ex aliquibus coniecturis se credidisse illū executorē:puta quia ita audiuit dici à pluribus honestis personis,presumitur emptor malę fidei. & ideo non præscribit . & ad id quod Bar.tractat in col. 4. an executores possint vendere rem quā volunt? Adde Bal. in.l. cū nō solū. §.sin autē legata per tex.ibi.C.de bon.quæ liber.& in.l.quandiu.C. de distr.pignō.Itē & ad illud qđ in ea.col.tractat,an hæres sit requirēdus,quādo executor vēdit.Adde q̄ not.Bal.in.l.captatorias.C. de testa.mili.col.2.vers.modo circa hoc quærit.vbi dicit referēs Bar.ita cōsuluisse,q̄ si testator cōmisit declarationē incertorū Caio,qui declarauit nō requisito hærede indistincte,q̄ debeat restitui scio , tanquā ab eo extorta:q̄ nō tenebit declaratio:quia nō est sequutus formā boni viri:subdit tamē Bal.q̄ debeat in hoc stari iuramēto executoris,si est honesta persona.l.theopomp⁹.ff.de dot.prælega.l.si quis pro redemptione.C.de dona.& nō videtur fieri bona fide , quod fit nō citato,neq; requisito eo,cuius interest.l.necessario. ff. de in diem adictio.l.cùm quidam.ff.delega.2.Bal.in.l.creditor.C.de distra. pigno.& dicit Bal.in.d.l.captatorias.in fi.quod executores non tenētur requirere hæredes,nisi cū indigent eorū informatione,vel volūtatis eorū exploratione:quia nō sunt iudices , sed executores, argu. l.quod si nolit.§.fi.ff.de ædilit.edict.Adde etiam Alexan.2.volu.cō sil. 62. incipit visa facti narratione,quòd si hæres est pupillus & ipsi executores sunt etiam eius tutores, possunt vendere,non aliàs requisito pupillo,& ibi vide circa glo. in.l.si prædium. C. quando decre.opus non est.Adde etiam cum Bar.in.d.l.alio. circa finem, dicit q̄ promissio de euictione,quam faciunt executores obligat hæredes,si promittant, secundum consuetudinem ciuitatis, q̄ possunt etiam emptores agere contra hæredes,vt habeant ratum factū executorum , vt ipsi sint magis securi, secundum Bal. in auctentica de episcopis & cleric.Et an executor habens potestatem vēdendi, possit vendere filio suo? vide per Bal. in repetitio. l. 1. C.de sacrosā. eccles.ti. &.ti. colum.

¶*Ley.III. En que cosas pueden los testamētarios demandar los bienes del finado en juyzio e fuera de juyzio.*

QVatro cosas son señaladamēte: en que pueden los testamentarios demādar en juyzio , e fuera de juyzio los bienes del muerto, para cumplir su testamento,maguer non quieran los herederos del fazedor del . E el vno es, quando la manda es,para obras de piedad[a],o de misericordia . E el segūdo es, quando el fazedor del testamento, manda alguna cosa a otros en vno con los testamentarios[b].E el tercero es,quando la manda es atal,q̄ es estableſcida para gouernar[c] huerfanos,o otras personas quales quier. E el quarto es,quando el fazedor del testamento dize assi : que da libre poder[d] a sus testamētarios:que puedan demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del fazedor, para cumplir sus mandas . E sacadas estas quatro cosas sobredichas, en otro caso ninguno, non han poder[e] los testamentarios de demādar en juyzio los bienes del muerto,para cumplir sus mandas . Mas cada vno de aquellos,a quien es mandado algo en el testamento , puede por si demādar a aquel que touiere los bienes del finado , la parte que le fue mandada en el testamento . E segund el departimiento , que se muestra por esta ley, se entiende en todas las otras, que fablan del poderio que han los testamentarios.

¶*Ley. V. Quien puede cumplir las mandas que son fechas para sacar catiuos , si el fazedor del testamēto nō dexa testamētario que lo cumpla.*

DExando algun ome en su testamento marauedis o heredad , o otra cosa cierta , que mandasse dar por su anima,de q̄ sacassē catiuos[f], si nō señalasse[g] omes ciertos que cūpliessen esto:estōce el obispo de aquel logar, onde es natural el que fizo el testamento,o aquel en cuyo obispado[a] ouiere la mayor parte de sus bienes , lo deue fazer cumplir.Pero el obispo luego , que aya recebidos los marauedis sobredichos: o aquella cosa que fue estableſcida , para sacar catiuos , deue dezir al juez ordinario de aquel logar , que faga escreuir[b] en su regiſtro , la quantidad de aquel auer, o de aquella cosa que recebio por esta razon : e el dia , e el mes , e la era en que lo recibio . Otrosi dezimos , que los herederos del fazedor del testamento , non pueden embargar al obispo , q̄ non reciba los marauedis , o aquella cosa que fuesse estableſcida del testador para sacar catiuos. Pero despues que sea passado vn año,que recibio los marauedis,para esto fazer : tenudo es el obispo de dar cuenta[c] por si, o por otro al juez ordinario[d],quantos catiuos saco, e quāto dio por cada vno de aq̄llos dineros.E tan bié el obispo que esto ouiesse de fazer,como los otros escriuanos que escriuen alguna cosa de las que son dichas en esta ley:non deuen tomar para si, por razon del trabajo[e] que lieuā en esto ninguna cosa, de aq̄llas que son dadas,para sacar los catiuos:ante lo deuē fazer de grado,e sin precio ninguno[f]. E esto es, porque son dexadas para obra de piedad,e los obispos si contra esto fiziessen errarian en quatro maneras.La vna contra Dios.E la otra cōtra el anima del finado.E la tercera cōtra los pariētes del muerto . E la quarta al señor de la tierra, q̄ es guardador de todos los bienes[g] de su señorio.E si por auentura acaesciesse , que alguno de los que fiziessen tal manda, para sacar catiuos , fuesse ome estraño, q̄ non supiessen dōde era natural,nin morador el obispo de aquel logar do muriere , deue fazer cumplir la manda del, en la manera que de suso diximos.si fallare de lo suyo en aquel logar , o en otro de que lo pueda fazer.

¶*Ley.VI. Fasta quanto tiempo deuen cumplir los testamentarios el testamento del finado.*

SI muchos fueren los testamētarios,en cuya mano dexare alguno su testamēto, todos[h] deuen ser en vno para cumplirlo, si pudieren en aquella manera[i], e

a ¶*O aquel en cuyo obiſpado.* l.nulli.non dicit de isto: sed tantum de episcopo loci originis defuncti.gl.tñ.ibi dicit,q̄ vterq; ep̄us exequi pōt defuncti est in vtroq; loco,tunc quilibet potest distribuere res suæ dioces.& sic non concurrēt in executione:sed erit executio diuisa p loca.l.t.C.vbi petiā.tuto.aut bona sunt in alterolocotā tum, & tūc ille episcop⁹ in cuius loco sūt bona, exequetur argum. l. si fideicōmiſſum. ff. de iudic. si verò in neutro loco sunt bona:sed in alio tertio loco,tunc pręferet episcopus originis, vtin.d.l.nulli. & in .l. ciues. C.de incol.libro.10. si verò origo est dūbia: tunc episcopus domiciliij , & si de domicilio est dubiū, tūc episcopus ciuitatis, in qua defunctus est p d.l.nulli.q̄ limitabat Petr. esse verū in rebus solo cohęrentibus,quæ sunt propriè de territorio, vt dioceſi.Sed pecunia nō intelligit esse huiusmodi.Bal.tñ in.d.l.nulli.col.fi.dicit q̄ in pecunia exequitur ille episcop⁹,qui potest celerius exequi, argu. illius.l.nulli.verſic.sine vlla cunctatione fortè per istā legē alternati- & q̄ sit locus præuentioni,argu.l.si quis postea.ff.de iudic. &. l. vbi eptū.ff.eo.&.l.cū quædā puella.ff.de iurisdict.omn.iud.saltē hæreloquentē,dicendū esset quemlibet istorū episcoporū hoc posse, remittat executionē ad aliū,iuxta dicta Innocent.in.c.cum.M.Ferdę petente,vt post præuentionem vnius,alius se nō intromittat:sed rariensis de constitu.ad finem. vbi Felin. latè.col.13.&.14.

b ¶*Faga escreuir.* Habes hic q̄ executor testamenti tenetur facere inuentarium.& adde specul. & ibi Ioan. Andr.in additio.tit.de instru.ædi tio.in.§.nūc verò aliqua.col.18.verſic.sed an tenetur Bald.in.d. nulli. col.2.C.de episcopis & cleri.& in auctētica sed cū testator.in fi.C.ad leg.falcid.& an isti teneantur iurare? vid.per Ioan.de plat. in.l. pe. in princ.C.de erogatio.milita.anno.lib.12.glo.& Bar.in.l.diu⁹. ff. si cui plusquam per leg. falci.

c ¶*Dar cuenta.* Similiter & executor desīgnatus à testatore,tenetur reddere rationē præsidi,& etiā episcopo in relictis ad pias causas. l. si qs pro redemptione.& ibi not.Bal. C. de donatio. imò ibi dicit Bal. q̄ redemptione, & ibi not.Bal. C. de donatio. imò ibi dicit Bal.in.l. si qs. reddere tenetur rationē cuicūq;,cuius interest,& dicit Bal.in.l. si qs. ad declinandam.col.5.C.de episcopis & cleri. q̄ omnes tales executores dati à pias causas,tenētur episcopo reddere rationē,& ipse potest cōta eos inquirere,& eos punire,& an sufficiat iuramentū executoris in ista redditione rationū?glo.videf velle q̄ sic. in.d.l. diuus. ff.si cui plusquā.per leg.falci.vi. Bar.post Cyn.in.l.id qđ pauperib⁹. C.de episcopis & cleric. intelligit in legatis minutis seu paruis distributionibus:magna tamen debeāt probari per testes.& vide quæ ibi Alexan.allegat in additio. adde etiam Bal.in.d.l. si quis pro remptione . ad fin.vbi vult,quòd in his quæ habeant difficultatem probationis,stetur iuramento executoris.& adde eundem Bal. in.l. nulli.colu.pe.C.de episcopis & cleri.vbi etiam vide Salicet. colu. pe. verſic.quæro qualiter.de erogatione.vbi & limitat in his, quæ secreto ereganda commissa sunt a testatore disponente.

d ¶*El juez ordinario.* Adde.l. nulli.C.de episcopis & cleri. & habes hic casum,in quo episcopus efficitur de foro iudicis secularis: & nimirū quia ex quo lex ei dedit istam distributionem , quòd ipse similiter teneatur reddere rationē coram iudice seculari.facit quod not. Bal. de clerico, qui recepit depositum de manu iudicis secularis, in. l. acceptam.colu.2.C.de vsur.Paul.de Castr.tamen in.d.l.nulli. ad fin.dicit, quòd hodie episcopus soli deo rationem reddit.al legat.l. si quis ad declinādā. C. eo. sed adhuc credo iuste in hoc regē.& eius consilium implorari , vt detur cedula,vt episcopus talem rationem reddat per istum tex.&.d.l.nulli. Salicet. tamen in auctē ticalicet.C.de episcopis & cleric.dicit, q̄ olim ita erat dispositum,q̄ episcopus redderet rationē præsidi : hodie tamen per tex. in auctētico de ecclesiast.titu. §. si autem quis facere iussi sūt. colla. 9. teneē reddere talem rationem Metropolitano.

¶*Por razon del trabajo.* Not. bene.& adde.d.l.nulli.C.de episcopis & cleric.& nota verbum superius positum,alguna cosa delas que son dichas.Nam intelligitur de gestis inuentarij,& de gestis rationum,vnde si executor litiget pro pecunijs exigendis,notarius non debet facere acta gratis, prout etiā notat Salicet.in.d.l.nulli. parum post principium.

f ¶*Sin precio ninguno.* Nec de relictis ad redemptionem, neque etiā deburſa episcopi,vt hic &in.d.l.nulli.

g ¶*Guardador de todos los bienes.* Nota bonum verbum ad ea, quæ habentur in.l.bene à Zenone.C.de quadrie.prescriptio.q̄ glo.& doct.

¶*Lex. 6.*

* ¶Pluribus existentibus executoribus testamenti,si omnes interesse nequeunt aut nolunt:possunt duo vel vnus exequi,& debet cōmissarius exequi testamētū quā citius possit ita q̄ sit infra annū à morte testatoris. hoc dicit. Habuit originem à.c.religiosus.§.fanè.de testa. libro. vj.

h ¶*Todos .* Quòd omnes executores , & non vnus sine alio regulariter debeāt exequi , satis probatur hic.& in cap.2.§. 1. de testa.lib. 6. quod intelligit Iacob.Butri.& Bal. post eum.in.l.nulli.colu.fi.C. de episcopis & cleric. quando incerta est distributio : quia debet per eorum arbitrium distribui , prout melius sibi videbitur: sed quando distributio est certa, vt quia dixit testator , detur illud tali pauperi : tunc enim vnus tantum potest soluere & exequi . Quid autem si est discordia inter executores ? vide quæ tradit specula. titu. de instrumen.editio.§. nunc verò aliqua.col.22.verſic . sed quid erit si sunt plures.Bal.in.l.fi. in princ.C. communia.de lega.col.2. vbi respondet ad hoc quòd in his quæ sunt ad pias causas episcopus est diffinitor ad prophanas verò præses loci.

i ¶*Si pudieren en aquella manera .* Nota hoc est enim regulare , vt voluntas testatoris mandetur executioni intra tempus ab eo di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ffinitum quod etiam curret à die aditę hæreditatis.& not.Abb.in.c. nos quidē.de testa.bon⁹ tex.in.l.statu liberos.§.si q̄s hæredi.ff.de sta tu.liber. tradit Alex.in.l. si mihi & tibi.§.1.ff.deleg.1.& facit ista.l.ad id q̄d not.Bar.ptex.ibi in.l.cū pater.§.à filia.ff.de lega.secūdo'q̄ exe cutor nō posśit prœuenire diē ab ipso testatore ad executionē suę vo lūtatis signatā: vñ si testa tor p̄cepit, q̄d post mortē hę redis, vel post tale tēpus, di stribuerēt bo na eius inter pauperes, vel talē summā: q̄ tales execu tores non po terunt in vita hæredis vel in tra tempus de signatum eli gere pauperes vel exequi secundum Bar.ibi & in.l.post mortem.C.de fideicommiss. distributio enim ante illud tēpus facta præiudicium non infert futuris tunc pauperibus. Idem tenent Angel.& Alexan.in.l. stipulatio ista.§.si quis dolū.ff.de verborum obligationi. Iaſ. in dict.l.post mortem colū.secunda dicens hanc opinionem esse communem,& idem fatetur Detius in.l.cum tempus.ff.de regul.iur. Bald. tamen in dict.l.post mortem.col.4.versi.sed pone testator inclinat in contrariam sententiam in quæstione quam mouet de testatore, qui instituit vxorem suam in vita volens, quòd post mortem suam bona distribuantur inter puellas virgines, q̄ posśit vxor in vita eligere puellas & maritare: quia si testator hoc cogitasset de voluntate vxoris, p̄ misisset ita fieri propter fauorem animæ: & sic pro expresso debet haberi.l. tale pactum.§.fi. cum glo. ibi.ff.de pact. ibiq; respondet ad dict.§.à filia: quia ibi legatarij poterāt præmori: in quæstione verò ista non. idemq; vult & si relinquat pauperibus in genere: quia testator in certam personam singulariter: non habet affectionem: sed ad genus personæ: ideśt qualitatem paupertatis vel pietatis, quæ vna & idem est: sed Alexan. de Imol. in.l.sed & si ante.ff. ad trebel. quam legit sub lege. recusare.§. finali ponit opiniones, quæ in hoc fuerunt & inclinat, quòd sit vera communis opinio in casu, quo pauperes deberent eligi quasi velit secus, si esset relictum pauperibus simpliciter, vi de ibi per eum qui adhoc allegat. l. vnum ex familia circa princi. ff. de legatis secundo. contra cōmunē etiam opinionem tenet. Decius, in dict.l. cum tempus. ex eo quòd testator disponens potius sa. lutem animę respexit, quam tempus executionis, quod fortè adiecit existimans ante illud tempus absque detrimento rei familiaris non posse fieri. Item quòd non magis futuros pauperes, quam præsentes dilexerit. quę etiam fuerūt motiua Bald. & mihi satis placet, quòd pon derandę sint circunstantiæ occurrentes in casu: & si voluntas testatoris non refragetur, satis æqua videtur ista vltima opinio: & pro opinione communi satis. bene facit. l. vxori vsumfructum. ff. de vsufruct. lega. cui tamen potest responderi, q̄ ibi erat hæres in quem finito vsufructu fundus veniebat dandus per hæredem peracto quinquennio libertis. de quibus ibi: prout in eleganti quæstione respondebat Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de locato. versi. 145. in additio. super parte vxori.

a ¶ *Lomas ayna.* Nota bene istam.l.non enim ita aperte inuenio cautū de iure communi licet.l.nulli.C.de episcopis & cleri. bene facit ibi si ne vlla cunctatione, & quia si hæres, tenetur rem legatam ſtatim, cū potest tradere. & sic exequi defuncti voluntatem, vt in.l.cum res.& l.si domus.§.in pecunia.ff.de lega.1. sic etiam & executor deputatus, poterit ergo episcopus vel secularis iudex cogere', etiam ante annū executores ad executionem testamenti. vt in cap. si hæredes de testa. etiam quoad legata profana. glo.& ibi Abb. col.1. & imol. colum.3. in dict. cap. si hęredes. potest etiam episcopus propria constitutione excommunicationis penam ſtatuere contra executores negligentes vt tradit Frederi. consi.95. & Roman. consi.228. Paul. de Castr. in.d. l.nulli.cū dicit & scias q̄ hodie episcopi p̄suas cōstitutiōes generaliter monēt executores, q̄ exequant infra annū, quę monitio pōt dici, secundū eū q̄ afficiat scientes nō autē ignorantes se datos executores, vt notatur per Bart. in.l.genero.ff. de his qui notan. infamia.

b ¶ *Essa vn año despues de la muerte del testador.* Tene mēti istam.l.nam de iure communi videbatur q̄ iste annus curreret à die monitionis factæ per iudicē, vt probatur in ca. nos quidem. de testamen. vbi hoc asserunt imol. Cardina. & Abb. & Bald. in.l.id q̄ pauperibus. colū.3. C. de episcopis & cleric. vbi dicit hanc esse cōmunē opinionē. Abb. etiā cōsil.12.volu.2.& consil.59.vol.1. quinimo & si cōstitutione episcopali caueat, q̄ te.tamēta executioni mādentur à die mortis testatoris, infra annū intelligēda, & limitāda est talis cōstitutio, vt hic annus currat à die aditæ hęreditatis, & scientiæ executoris prout etiā inspecie tenet Abba.in.d. c.nos quidem. colu.fi.& Roma.cōsil.128. col.2.& sic videtur, q̄ sit intelligenda, & limitāda ista l.partitarū. & supra ea.l. dixi, q̄ etiā tēp⁹ à testatore ista tutū ad executionē nō currit, nisi à die aditæ hęreditatis. Et inde est, vt executor testamēta rius posśit cō pellere hęredē

en todas guisas, a lo mas tarde, fasta vn año despues de la muerte del testador[b]. Pero si acaesciere que todos non puedē y ser, o no quieren [c], lo que fizieren los dos, o el vno, deue valer, maguer los otros non se acierten y.

¶ *Ley. VII. Quien puede apremiar a los testamentarios quando son negligentes de cumplir la voluntad del finado: e quien deue entrar en su lugar para cumplirla.*

e fasta aquel tiempo, que el finado mando en su testamento. E si por auentura el non señalare dia, nin tiempo, fasta que lo cumpliessen, deuēse ellos trabajar, luego despues de la muerte del testador, de lo cumplir, lo mas ayna [a] que pudieren sin alongamiento, e sin escatima ninguna. E si embargo tan grande ouiessen, porque non lo podiessen luego cumplir, deuense trabajar que lo cumplan

iudicis præcepto ad adeundū hęreditatē, secundū specula. titu. de instrumen. æditio. §. nūc verò aliqua. col. 2. & hodie verò attenta. l. regul dispōnēte legata tenere, & deberi etiā nō adita hęreditate annus iste nō exigeret ad eius cursum additionē hęreditatis. Cōfert q̄d not. Bal. in.l.id q̄d pauperibus. col.4.versi.vltimo circa tēpus. C. de episcopis & cleri. vbi dicit, q̄ annus iste currit ad pias causas ante aditā hęreditatē: cū huiusmodi legata nō pendeāt ab additione, bene tamē placet, q̄ de iudicis præcepto hęredi notificaret. vt infra certū tēpus adeat, vel repudiet: vt sic sine detrimēto hęreditatis executio procedat, & si infra tale tēpus nolit adire, legata mittētur executioni, & sic saltum à lapsu talis termini curreret iste annus: bene tamē placet, q̄ exigatur scientia executoris: cū regulariter dilatio data à lege nō currat ignorāti. c. quia diuersitatē de concessio. prębē. l. vnica. C. de annal. exceptio. l. annus. ff. de calumniato. glo. notabi. in. c. titius. si de feud. fuer. contro. inter domi. & agna. & licet alias tēpus datū in fauorē alicuius ad agendū actū, nō in odiū ipsius, cui datur currat ignorāti & impedito. glo. singularis. & in. c. statutū. de prębēn. lib. 6. l. 7. titu. 7. lib. 5. ordi. rega. id procedit, quādo datur in merū alicuius fauorem, secus quando datur ad conuincendam alicuius negligentiam, prout est in præsenti casu, & satis probatur in. d. c. nos quidē, secundū Imol. ibi & Abb. in repetitio. c. cū esses. de testa. col. fi. Probatur etiā infra. eo. l. fi. ibi seyendo amonestados, quæ. l. ibi videtur probare, q̄ requiratur. et monitio. & vide quæ ibi dico. Aduerte tamē q̄ specula. in. d. §. nūc verò aliqua. num. 39. dixit tēpus datū ad executionē vltimarū voluntatū etiā currere ignorāti & impedito, quia daf in fauore pauperū, & eorū, quib⁹ aliquid ex testamēto est distribuendū, & non in odiū ipsius executoris: cum quo etiā tenet Cardina. in. d. c. nos quidē. & in. d. c. quia diuersitatē. col. 2. Bal. in. l. captatorias. C. de testa. nisi li. col. fi. dicēs in practica ita seruari. vi. Barba. in. d. c. nos quidē. num. 33. q̄d nota, ppter istorū auctoritatē, quibus etiā fauere videt lex ista partitarū forte tamē in pūcto iuris verior erit opinio cōtraria, prout etiā vult Didacus à Couarruuias. in. d. c. nos quidē. referens aliqua, quæ ibi poteris videre. Adde etiā q̄ aliquando ad executionē, maius vel minus tēpus assignatur, quā annus, vt tradit specula. titu. de instrumento æditio. §. nunc verò aliqua ad finem. quæstione. 82.

c ¶ *No puedē yser, ono quierē.* Adde. c. 2. §. sane. de testa. lib. 6. vbi etiā isti casus ponuntur. & quid si vno ex executoribus mortuo epus velit adiūgere aliū, vel seipsū loco ipsius: Bal. in. l. nulli. ad fi. C. de epis & cleri. dicit q̄ nō: quia epus negligētiā & malicię executorū supplere potest: sed nō pōt in casu fortuito supplere, secundū Ioan. Andr. in nouella. in. d. §. sanè. dicit etiā ibi Bal. q̄ acceptatio officij non tribuit ius absenti in remotis, vt nō posśit alius executor sine eo facere executionē: quia anima testatoris ex sua absentia nō debet pēdere, nisi esset absentia breuis, & modici tēporis: quia tūc debet expectari, secūdū eundē. Io. And. vbi. S. allegat & Bal. l. mulcta nō cōmittit. ff. de cōditio. & demōſt. vnde & ista lex, cū dicit no puedē, p̄eedet in impedimēto nō modici tēporis: secus si esset modicū, vt probat in. d. §. fanè. ibi nimiū differri prout etiā pōderat Ioa. And. in additio. ad specul. tit. de instrumēto ęditio. §. nūc verò aliqua. col. 21. in additio. incipiē. iste versicul⁹. Itē si testator, p̄hibuit vnū sine altero non exequi tūc neq; in dictis casibus posset vnus, vt in. d. §. fanè. in fi. & vide in d. additio. p Ioan. And. quid si vnus sine altero litigare velit in iudicio, an possit? & cōcludit q̄ sic: quando litigare velit ad pias causas, si interueniat auctoritas iudicis. c. si duo. §. fi. de procura. l. b. 6.

¶ *Lex. 7.*

* ¶ Si executor nō vult exequi testatoris voluntatē episcop⁹ exequet vel alium

vel alium ponat, qui exequatur: & potest executoris negligentiam quilibet de populo episcopo denunciare, & si testator non dimisit executorem, & hæres, non impleuit, potest episcopus facere impleri quia est opus pietatis, & quasi spirituale. h.d.

a ¶ *Que cumplan.* Adde cap. si hæredes. de testa. lib. 6. &. cap. tua. & in. c. Ioānes. eo. tit. & quod habe tur in. l. 7. titu. 19. prim parti. imò etiam ad iudices secula res p̄tinet ista cura: quia mu n⁹ hoc mixti fori est, 'vt in auten. de eccle sia. titul. §. si quis autē ædificationē. col. la. 9. l. hæreditas. ff. de petitio. hęredi. Abba. i. d. c. si hæredes. vbi & Barba. co. 1. & 2. vide p Spec. titu. de instrument. editio. §. nūc verò ali qua. co. penu. versi. sed nunquid. iudex se cularis. &. l. 3. ff. de ali. & cibar. lega. Bar. in. l. 1. colum. 2. versi. aduertendum. ff. de lega. 2.

Premiar pueden los obispos cada vno en su obispado, alos testamētarios, q̄ cūplan [a] los testamētos, de aquellos q los dexaron en sus manos, si ellos fueren negligentes q̄ lo non quieran cumplir, o que andan malicioſamēte en ello, E demas dezimos, que cadavno del pueblo, [b] puede esto fazer saber a los obispos, porq̄ es obra de piedad. E si los testamentarios non quisieren cūplir la mā da del defunto, los obispos [c] la pueden fazer cōplir, si quisieren, o dar otros buenos albaceas, [d] que la cumplan, en lugar de aq̄llos. E esso mismo seria si acaesciesse que alguno en su testamento non dexasse testamentarios, que lo cumpliessen, q̄ el obispo en cuyo obispado acaesciesse, deue lo fazer cumplir, si el heredero [e] del muerto non lo quisiesse fazer. E esto deuen ellos fazer, para cumplir la vo lūtad del testador, que es obra de piedad e como cosa spiritual.

¶ *Ley. VIII. Que pena deuen auer los testamentarios, quando maliciosamente aluengan de cūplir las mandas.*

Por malicia, o por descuydamiento, non queriendo los testamentarios cumplir las mandas, q̄ ouiesse alguno dexado en su mano, si por tal razon como esta, seyendo amonestados, [f] fueren tollidos deste officio por juyzio, [g] pierden aquella parte [h] que deuen auer enel testamento. Fueras ende,, si alguno dellos fuesse fijo del testador, ca este atal nō deue perder la su

b ¶ *Del Pueblo.* Nota bene. & adde. l. nulli. C. de episco. & cleri. & in auten. de eccleſia. titul. versi. si autem qui hoc facere. & per Roman. consilio. 69.

c ¶ *Obispos.* Concord. l. nulli. C. de episco. & cle. &. c. nos quidē. de testa. & aduerte q̄ si ante executionē est necessaria electio veluti pauperū in quos debet distribui si talis elector vel declarator non eligat intra annū ius ipsum eligendi deuoluit episcopo. Ange. Phili. Cor. & Iaso. per tex. ibi. in. l. fi. §. 1. C. cōia. de lega. Cardi. Ioā. de Imo. & Barb. in. d. c. nos quidē. licet. Bar. in. l. cum quidā. ff. de lega. 2. voluit isto casu talē electorē posse eligere, etiā post annū excluso episco. & Abb. referens electio requirit' sine qua nō potest fieri executio, neq; ad id obstabit. l. taurina. 33. illa em loquitur in potestate essentiæ nō in potestate electionis super re dispūta à testatore iuxta notata per Bal. in. l. catorias. C. de testamen. mili.

d ¶ *Albaceas.* Isti executores dicentur datiui, de quibus vide per Spec. titu. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. col. 3. versi. datiui. & si testator velit excludere episcopum ab hoc, substituat ipse testator alios executores in negligentia priorum, vt tradit Bal. in auten. licēt. C. de episco. & cleri. non tamen poterit testator iterum substituere negligentem, vt tradit Bal. ibidem, & facit. ca. cōmissa. de electio. libr. 6. & potest induci ad quæstionem. vt si tendens ad mortem aliquis fecit maioriam & commisit alicui vt ponat conditiones & prohibitiones quas voluerit & talis commissarius in prohibitione alienationis dispoſuerit quòd posſessor alienan s non perdat rem maioriæ & quòd ipse, & non sequens in gradu repetat illam quòd non valeat talis dispositio, quia esset subuertere maioriam, & contra ius.

e ¶ *Heredere.* Si verò hæres exequatur & non sit negligens episcopus se non intromittit, vt dixi. S. eo. l. 1.

* Si executor testamenti ad exequendum monitus, non exequitur & negligens fuerit, iudicialiter ab executione remotus, perdit quod erat ex illo testamēto habiturus, nisi sit filius testatoris, cui legitima

¶ *Lex. 8.*

f ¶ *Amonestados.* Cum non dicat hanc monitionem à iudice debere fieri personaliter, sufficiet, si ex decreto iudicis per alium fiat: vt apertè probatur in auten. de hæredi. & falcid. §. fi quis autem. non implens licēt Angel. ibi tenuit contrarium, & alii docto. in auten. hoc amplia. C. de fideicom. & etiam ex ista. l. videtur, quòd tēpus præfixum ad exequendum currat à die monitionis, sed contra supra eo. l. 6. vbi dicitur, quòd currit annus à morte testatoris. potest dici quòd ista. l. in fine tantum. text. in autentic. de ecclesiastis. titu. §. si quis autem pro redemptione. versi. si autem, qui hoc facere iussi sunt, & auten. licēt. C. de episco. & cleri. vt etiam ante annum, si executor bis fuerit monitus ab episcopo constituatur in negligentia & auferatur ab eo officiū executionis: & transfertur in episcopū, & perdat quod sibi relictū fuit in testamento, prout etiam hic dicitur, & tradit Specula. titu. de instrumē. editio. §. nunc verò aliqua. co. penu. versi. illud etiam quærit. quæst. 82. quē tamen textū Imo. in dict. c. nos quidem. de testa. & Salicet. in auten. hoc amplius. C. de fideicō. colu. 2. intelligunt quo ad legata pia, ista tamen. l. partitarū in distinctē & generaliter loquitur. quod ergo habetur, supra. l. 6. p̄cedet, qñ nulla præcessit vel nō bina monitio, vt tūc annus, de quo ibi currebat adie mortis testatoris, etiam nulla præcedente monitiōe, data tamē scientia executoris, prout dixi in. d. l. 6. in glo. sup parte fasta vn año, quā do verò præcesśit monitio, non requiratur cursus anni: sed cōstituat in negligētia ex quo monitus neglexit exequi iuxta disp̄sitionē. d. §. si quis autē. & huius. l. sed an sufficiet tali casu vnica monitio vel requiratur bina? videtur binā requiri prout habet in. d. §. si quis autē, quia cū agatur ad amissionē lucri eis à testatore relicti nō debet sufficere vnica monitio, sed requiritur bina. & ita sit intelligēda. l. ista partitarū q̄d plane procedit in legatis piis iuxta. d. §. si quis autē. in aliis vero legatis executore negligente sufficeret vnica monitio cū transcursu anni à die monitionis factæ per iudicē vel eius decreto, vt quis priuetur cōmodo sibi à testatore relicto, put voluit gl. in. d. auten. de hæred. & falci. §. fi quis autē nō implens. & ibi Bar. & Ange. & tenent cōiter docto. in auf. hoc amplius. C. de fideicom. respectu verò deuolutionis ad episcopū, ppter negligentiā, vel ad aliū executorē à testatore prouisum in tali negligentia iuxta id q̄d not. Bal. in auf. licēt. C. de episc. & cleri. sufficeret vnica monitio, cū trans cursu anni. vt in. d. c. nos quidē. vel etiā sine aliqua monitione, cū trans cursu anni à die scientiæ executoris. vt dixi supra eo. l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias causas. vide per Abb. in. c. fi hæredes. de testamē. colum. 3. versicu. venio ad tertium.

g ¶ *Por juyzio.* Et sic videtur q̄ requiratur ad hoc vt executor perdat Iucrū sibi à testatore relictū q̄, pferatur prius sententia priuationis ab officio executiōis cōtra eū q̄d nullibi si bene memini reperi expressum in iure cōi, imò ex sola monitione, cum transcursu anni ipso iure, tā hæres nō exequēs, seu nō ad implēs volūtatē testatoris q̄ alius legatari⁹, vel fideicōmissari⁹, seu q̄cūq; q̄ cōmodū ex testō cōsequiē, cui incūbit tale onus ad implēdi volūtatē defuncti perdit tale relictū, vt habeē in auf. de hęred. & falc. §. fi qs autē nō implēs. &. §. in oibus, &. §. his oibus. & ibi tenet Azo. in sum. & etiā gl. ibi, & doct. & doct. cōiter in auf. hoc amplius. C. de fideic. licēt Pau. de Castr. ibi col. 2. voluit sententiā requiri super tali priuatione quē Iaſ. ibi dicit in aduerteter loquutū, Bar. etiā post Iaco. de Bellouis. in auf. de iur. iurā. à mori. præscolla. §. vult q̄ requirit sententia, cū dicit q̄ aut hæres est inobediēs in faciēdo aliq̄d cōtra volūtatē defuncti & tūc priuaē ipso iure: si verò in obediens sit negligēdo implere volūtatē defuncti tūc nō priuaē ipso iure, & allegat nota. in. d. §. fi qs autē nō implēs, q̄ cum dicit ergo sit de iure cōi in hærede, & cæteris quātū ad executorē tenēdum, videt q̄ requiraē sententia sup priuatiōe officii, ppter negligētiā, put. ista apte vult & ita talis sententia lucrū ex testō perdet executor ipso iure, put est magis cōis opinio tene ergo mēti legē istā partitarū. nisi forte dicas q̄ in hac. l. supplēdū sit maxime, vt per hoc dicat maximē, si, ppter hoc p sententiā sublati sunt ab officio executionis, cū vt dixi nullibi in iure cōi hoc inueniā sed qa materia est pœnalis, primū magis placet.

h ¶ *Aquella parte.* Concord. cum. §. si quis autē, p redemptione. versi. si

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui autem facere iussi sunt, de hæred. & falci. iuncto. §. his omnibus. vbi etiam de hærede & aliis. & in auten. hoc amplius. C. de fideicom. vbi vide. & limitationes. per Iaso. vide etiam in. c. si heredes. de testa. & adde q̃ vt pœna illius auf. procedat in hærede requiritur q̃ hereditas sit ab eo adita. vt tenet Bar. in. d. §. si quis autẽ nõ implens, per. §. semp igitur ibi indeuoteres adeunt, de hæredibus & falci. Aduerte etiã q̃ hæres minor aduersus talem negligẽtiam restituet vt hæreditatẽ nõ perdat. argu. l. 3. §. si hæres. ff. de min. & idem videt dicendũ in hospitali, vel ecclesia, quia licet subiaceat pœnis illi[a] cõstitutionis. auten. de hæred. & falci. vt probat text. & ibi not. Bar. in. d. auten. in. §. fi. in fi. tamẽ cõpetet restitutio, sicut minori. An autẽ pœna illius autẽt. q̃cedat in hærede heredis si primus hæres decessit ante moram? vide per Bart. in cõ si. 7. incipien. factũ tale est Andreas quidam. vbi distinguere videtur, an primus hæres fuerit nominatim grauatus pœnali grauamine si non impleret, & tunc pœna nõ transeat ad hæredem: aut non nominatim & tunc transeat cum quo transit Alexand. in. l. fi. C. de hæred. instit. quod dictum procedit quando testator specialiter prouidit de pœna contra hæredem non adimplentem: si verò de hoc non fecit aliquam prouisionem, sed dimisit in dispositione iuris cõmunis. Bar. hoc nõ decidit, & viderur q̃ primo hæredecedente ante morã hæres substitutus incurrat in pœnam. d. auten. ex regula. d. l. fi. C. de testa. q̃ hæres heredis testatoris est hæres si verò decesit post moram, tunc videtur quòd recurrendum sit ad cautionem de qua in. d. auten. & in corpore, vnde sumitur & non ad aliam pœnam. Et ex predictis decides questionẽ si conditor maioriq̃ grauauit nominatim illum quem primo loco vocauit, vt impleret suum testamẽtum sub pœna perditionis maioriæ, & ex eius constitutione in pœnam non adimplentis deuoluta est ad alium maioria quòd si ille non impleat nõ perdet maioriam. & his adde glo. singularem, & ibi Bart. & alios in. l. recusare. ff. ad trebell. Bal. in. l. cum alienã. colum. 2. C. de legatis.

a ¶ *Legitima.* Adde. d. auten. hoc amplius. & in corpore vnde illa sumit & ex generalitate huius. l. poteris dicere q̃ eius dispositio, & dispositio. d. auten. procedat etiã si negligẽtia fit in exequendis legatis piis de quo glo. posuit opiniones cõtrarias in. c. siluester. n. q. 1. vbi Archidia. & Domin. tenent contrarium, imò q̃ illa auten. quatenus disponit de excipienda legitima non procedat in legatis piis & sic q̃ legata pia soluentur integraliter absq; deductione legitimę, & q̃ propter talem neghgentiam circa legata pia filius perdat legitimam. tenent etiam Hostien. Ioã. Andr. & Ancharra. ibi & istam esse cõmunẽ opinionem attestatur Imo. in. d. c. si hæredes. de testa. cõtraria tñ opinio imò quòd etiam tali casu filius non perdat legitimam, videtur probabilior ex eo q̃ in. d. auten. hoc amplius. sit mentio legatę libertatis quòd est legatum pium. l. 1. §. fi autem. C. de cõmu. seru. manu. & ibi Bal. & nihilominus, ibi statuitur q̃ legitimam adhuc habeat filius. Item legitima non dicitur lucrum. Sed quasi debitum. l. si quis legatum. §. fi. vbi gl. notabi. ff. de falsa. cùm ergo. ll. imponãt pœnam amissionis lucri hæredi negligenti soluere legata pia. vt in auten. de eccle. titu. §. si qui autem facere quæ iussi sunt, nõ debent extendi ad amissionem legitimę & hanc sententiam tenent Cardi. Abb. Imo. & Bar bat. in. d. c. si hæredes. Bald. in auten. hoc amplius. C. de fideicõ. Siluester. in summa. in verbo testamentum. 1a segunda. q. 10. Didacus a segura. in repetitio. l. 3. §. fi. ff. de lib. & posthu. fo. 7. col. 1. ex hoc inferẽs filium cui pater relinqt tertiã & quintã partẽ bonorũ differentẽ seu negligẽtẽ exequi per annũ patris vltimã volũtatẽ amittere quintam partem nõ vero tertiã quæ legitime portiõis pars est, hanc etiam opinionẽ sensit gl. in. d. c. si hæredes in fi. & istam dicit cõmunẽ opinio nẽ Io. Le carier itract. primogeniture. lib. 2. q. 6. & sequit. Carolus Molineus, in consuetudinibus Parisiensibus tit. 1. §. 8. in gl. 3. q. 1. tenet etiã Didac[a] a Couarru. in. d. c. si hæredes, vbi respondet ad cap. licèt. de vot. post Caro. vbi suprà quòd ibi filius propria promissione se astrinxerat ad executionem voti paterni, & ideo sub pœna anathematis etiam Papa inbet suam promissionem adimplere & q̃ alias nouerit se regno priuandum: cessante vero propria promissione non processerat ibi Papa ad regni priuationem ex non adimpletione voti paterni tantum.

digamos ene ste, quãto es lo que el heredero puede sacar de cada mãda, quando non ouiesse aquella parte, q̃ deuia auer. E de que cosas puede esto ser fecho. E en qual manera, e en que tiempo.

¶ *Ley. I. Quanto es, lo que el heredero puede sacar de cada manda, quando non ouiesse aquella parte que ha de auer, e en que cosas lo puede fazer.*

FAlcidia es llamada en latin la quarta parte dela herencia, q̃ deue auer el heredero estraño alomenos, de los bienes del finado, por razon que era escrito en testamẽto de otro. E porende dezimos, que quãdo algũ ome faze mãda de todos sus bienes. de manera q̃ nõ dexa al heredero la su parte, q̃ deue auer, estonce el heredero puede abaxar de cada vna delas mãdas, [c] la quarta parte della e retenella para si. E si por auctura el testador non fiziesse mandas de todos sus bienes, pero menguasse los, de guisa que el heredero pagãdoenteramente las mãdas, non le fincaria en saluo la su parte, dezimos, que bien puede abaxar de cada vna delas mandas, aquello que de mas [a] mandare, e retenerla para si, fasta que aya su derecho. E este abaxamiento se deue fazer de cada manda. segun fuere la quãtia dellas. Mas si los herederos fuessen de los que desc ienden, o suben por la liña derecha, del fazedor del testamẽto, eston ce deuẽ auer la su parte legitima, [b] aq̃ lla man en latin, debitum iure nature. Assi como diximos de suso enel titulo, delos que pueden fazer testamento, en la ley que comiença, Religiosa vida. Otrosi dezimos, q̃ el heredero puede sacar su parte, assi como diximos de todas las mandas, o donaciones, [c] que los testadores fazen, por razon de su muerte.

☙ Titulo. XI. Como se puede menguar la manda, e fasta q̃ quãtia, aque dizen en latin falcidia, o debitum bonorum subsidiũ, o trebellianica.

COnuenible cosa es e con razõ, que el heredero de cada vn ome aya los bienes de aquel aquien deue heredar, o cierta parte dellos. Ca desaguisado seria de auer nome de heredero e non le venir ende pro ninguno, [b] E porque acaesce alas vegadas, que los omes esparzẽ e derraman todos sus bienes, faziendo mãdas dellos, de manera que non finca al heredero, aquella parte que deuia auer por derecho Porende pues que enel titulo ante deste diximos delas mandas e delos testamentarios, que las hã de pagar. Cõuiene que legitima [a] parte, q̃ los fijos deuen auer en los bienes del padre, por razõ dela natura leza, segũ diximos enel titulo delos testamẽtos enla ley q̃ comiença religiosa vida

¶ *Titulus vndecimus, De falcidia & trebellianica.*

b ¶ *Ninguno.* Habes hic vnam rationem quare fuit introducta falcidia alias vide per Bart. in. l. nemo potest. col. 1. ff. de lega. 1. & aduerte q̃ lo cum habet falcidia etiã fauore hæredis succedẽtis ab intestato. d. filius familias, ff. ad leg. falci. Quid autem in legatario, an posit detrahere falcidiam de suo legato alteri legatario? Iacob. Butri. tenuit q̃ sic sito tum fuit legatarius iussus restituere alii legatario. glo. tamen tenet cõtrarium in auten. de hæred. & falci. §. his igitur. & ibi Bart. glo. etiam & ibi Bald. in. l. prima. fi. col. C. cõmunia. de lega. vide text. in. l. pœnales. §. fi titio. ff. ad leg. falcid. de fideicommissario vniuersali, an detrahat si hæres non detraxit? vide per Barto. in. d. §. his igitur. & per Ioan. de Imol. & Alexand. in. l. prima. §. deniq;. ff. ad trebell. & Azo. C. eodem. in summa. colum. prima.

¶ *Lex prima.*

* Hæres extraneus institutus debet habere quartam quæ dicitur falcidia q̃n grauatur multis legatis ita quod excedunt alias tres partes hæreditatis & restecatur de quolibet legato, vt habeat dictam quartã si verò hęres institutus sit de descendentibus testatoris habere debet legitimam debitam iure naturæ. h. d.

c ¶ *Delas mandas.* Adde. l. 1. 2. C. ad. leg. falc. & l. in quantitate. §. fi. l. Plautius. & l. lineam margaritarum. ff. eod. & non potest detrahere falcidiam in vna re tantum. vt not. Azo. C. eo. in summa. co. 2. gl. in. d. l. & vide per Bar. inl. in quartã. ff. eo. & adde. l. 2. in fi. infrà eo. quid alii de eo q̃d detrahi debet de legatis, vt legata q̃ excedũt patrimoniũ reducã tur ad vires patrimonii? dic q̃ illa pars q̃ excedit detrahetur de omnibus legatis tam piis q̃ non piis ad dictum effectum. licèt alias de legatis piis non deducaf falcidia quæ debetur iure institutionis, vt in auf. similiter. C. eo, & infrà eo. l. 4. probat hoc bene in. l. si certarũ. §. fi

ff. de testa. milis. & tenet Ioan. Andr. in addi. ad Specula. titu. de testa. §. 2. super verb. quid si legatum. in. fi. tenet etiam Alber. in. l. si quis ad declinandã. C. de epise. & cler. Io. de Imo. Pau. & Alex. in. l. si post mis fionẽ. ff. ad leg. falci. Bart. in. d. aut. similiter, dicit tamen singulariter Angel. in. d. l. si certarum. §. similes. hoc esse verũ, si legata consistunt in quantitatibus, sec[s] si in speciebus cõsisterent, nam tunc illa quæ sunt in specie bus hæreditariis præstabũtur integra. p quo bñ facit tex. in. l. fideicõmissorũ. ff. vt in pos. lega. idẽ tñ Ange. i l. quærebat. ff. ad. leg. falci. p illũ text. tenet cõtrariũ, imò q̃ pro rata de trahaf de quolibet legato si ue cõsitat in quãtitate siue in specie & ibi respondet ad nota. per glos. in. l. si verò cõposita. ff. de testa. mili. quæ dicit nõ fieri cõpositionem neq; cõtributionẽ cum quædã legata consistant in specie quædã in genere: quia dicit se intelligere illam gl. quando oña legata sunt intra vires patrimonii, sed q̃n exhauriunt patrimoniũ forte in longe pluri tunc ad compositionẽ venitur per. d. l. quærebatur, Pau. de Cast. fuit in hoc sibi cõtrarius, vt refert Alexan. in. d. l. quærebatur. vbi ipse tenet opinionẽ Ange. tanq̃ tutiorẽ quã etiã dicit tenere Bal. in. l. 2. §. 1. ff. de condi. indeb. vbi respondet ad. d. l. si fideicõmissorum, & idem tenet Bal. in. 2. ad fi. C. ad. leg. falci. & in. l. licèt. eod. titu. vbi dicit esse ad hoc text. expressium. Aduerte etiam quòd pretiũ seruorũ manumissorum ex iudicio defuncti deducitur de hæreditate tanq̃ es alienum & per consequens deducitur ante omnia legata, vt in. l. fi seruus. §. si incertum. cũ. l. sequenti. & l. æris. ff. ad leg. falci. l. 1. §. in quibusdã. ff. si cui plusq̃ per leg. falc. sed intelligẽdũ est ne in hoc decipiaris respectu legis falcidiæ debite iure institutionis non vero respectu diminutionis fiende propter defectum patrimonii secundũ Bart. in. d. aut. simi liter. & quia est eadẽ ratio in aliis legatis piis, quæ tñ diminuunt, vt dixi propter defectũ patrimonii quod tñ subintelligerẽ & limitarẽ quando ageret de præiudicio legitimę filiorum debitę de iure naturæ quia illa non debet minui etiã ꝓpter libertates legatas seruis, vt not. glo. in. l. papianus. §. quarta. ff. de inofficio. testam. cessante vero legitima tunc etiam propter defectũ patrimonii nõ debent minui legata talia libertatis, sed deducunf vt es alienum, vt probat text. aperte qui ibi in quibusdam, nota etiã q̃ legatum dotis factũ filiæ per patrem ante omnia alia legata deducitur tanq̃ es alienum & sic aliis ledito. Bald. nouel. in tracta. de dote. fo. 34. col. 3. versicu. 1. priuilegium. de legato autẽ alimẽtorũ, vel vsus fructus seu in annos singulos, quo modo de falcetur. vide. l. cũ titio. & l. hæreditatũ. ff. ad. leg. falcid.

a ¶ *Demas.* Adde. d. l. in quantitate. §. fi. ff. eo. & instit. eo. §. fi.

b ¶ *In parte legitima.* Satis aperte probatur hic filium vel patrem non posse detrahere duas quartas debitam, scilicet, iure naturæ & aliam debitam iure institutionis. quòd patet ex dictione, mas, quæ latine, glo. & Bart. in. l. qui vsum fructũ. ff. de verb. obl. & in. l. prętorię. §. 1. ff. de prætor. stipula. habebit ergo filius legitimã debitam iure naturæ tantum, vt hic vides & non quartam falcidiã debitam iure institutionis, licet ei loc[o] esset eo quòd hæreditas onerata esset legatis puris vel conditionalibus vel in diem & huius sententiæ fuit Azo. in summa. auten. de hæred. & falcid. colum. 2. versi. hic autem quæri potest, vbi quærit, an alicui plures falcidiæ competere possint, vt si filius fuerit institutus, & in totum restituere rogatus. an quartam trebellianicã, & iure naturæ debitam possit habere, vel si fuerit legatis oneratus, an quartam iure naturæ, & iure institutiõis habeat, vel si fuerit arrogatus, an quartam ex constitutione diui Pii, & iure naturæ, & trebellianicam possit petere? Et respondet satis seputare in omnibus casibus huiusmodi vnam quartam sufficere, argu. §. si quis autẽ non implens, in eod. auten. & l. papinianus. §. penu. ff. de inofficio. testa. nisi in casu, quando rogatus esset filius, de restituenda hæreditate sub cõditione, vel in diem: nam statim potest retinere debitum bonorum subsidium, sed adueniente die, potest habere quartam trebellianicã, vt. C. ad trebellia. l. iubemus. & ista est cõmunis opinio, & quę practicatur in iudiciis, & in scholis, secundum Angel. in. l. cõ hæredi. §. cũ si liæ. ff. de vulg. & pupil. & plenè tradit Alexãn. in. l. in ratione. §. q̃ vulgo. 5. & 6. col. ff. ad. leg. falc. & cõsi. 142. incipient. Circa primam dubitationem in. 2 vol. & in. 2. dubio. Iason. in in auten. res q̃ C. cõmunia. lega. col. 3. & i auten. nouissima. C. de inofficio testa. nume. 39. & in. l. filiũ. nume. 8. C. famil. hercisc. Decius. consi. 55. num. 8. & consi. 228. col. fi. & consi. 419. co. 1. idẽ etiã esset in ascẽdentibus a liberis grauatis, de restituẽda hæreditate sub cõditione vel in diem, tenent Ange. & Cuma. in. l. si à milite. §. fi. ff. de testa. mili. vbi Bal. de hoc dubitauit, & opinionẽ Ange. & Cuma. sequunt dicẽtes eam esse cõmunẽ Ioan. Crotus. in. l. qui romę. §. duo fratres. co. 22. ff. de ꝟbo. obli. & Aimõd. Sab. in consi. 110. quãuis Alex. cõtrariũ tenuerit, in. d. §. quod vulgo. co. 7. An autem de isto iure partitarũ, & legũfori, & tauri procedat hodie istud de trebellianica, quãdo filius vel pater fuit grauatus de restituenda hæreditate, sub conditione vel in diẽ? vide quod dixi. in. l. 12. in. glo. fi. titu. 5. supra ea. parti. & quod dixi supra nõ posse detrahi legitimã. s. debitã iure naturæ & falcidiam debitam iure institutionis, etiam q̃n legata erant conditionalia, vel in diem, tenet Fulgo. in. l. quanq̃. C. ad. l. falci. & istam partẽ tenet Alex. in. d. §. q̃ vulgo. co. 7. versi. potest etiam ex prædictis dubitari, vbi vult in hoc esse diuersitatẽ inter falcidiã, & trebellianicam, quãuis Bald. in. d. l. quanq̃ voluerit cõtrarium. An autem in casu, quo filius potest deducere duas quartas, possit adhiberi remediũ quod vnam tantum detrahat? vide per Alex. in. l. si debitor ff. ad leg. falcid. vbi tradit q̃ sic, videlicet vt pater prohibeat trebellianicã deduci, & iubeat cõpensari eam cum legitima, vide ibi per eum quã plures ad hoc allegantẽ. Aduerte etiã q̃ in casu, quo deducendæ essen. duæ quartæ detrahetur prius de vniuerso legitima debita iure naturæ, & postea de residuo trebellianica, ita vult gl. in. c. raynaldus super verbo medietatẽ. & super verbo licèt ipsas non expresserit. de testa. & tenet Bar. in. d. aut. de hære. & falci. §. si quis autẽ nõ implẽs.

c ¶ *Donaciones.* Habet enim locũ falcidia nõ solũ in legatis & fideicom missis: sed etiam in donationibus causa mortis. l. si quis quadringẽta ff. ad. l. falci. & etiã in donationibus factis inter viuos: ita tamẽ si mor te confirmantur. l. in donationibus. C. eo. & l. antepe. C. de donatio. inter vir. & vxo. habet etiam locũ in mortis causa capionibus. in. d. l. si is qui quadringenta. & tenet Azo. C. eo. in summa. colum. prima. versi. locum habet falcidia. ¶ *Lex. 2.*

* Antequam detrahatur falcidia, deducitur de bonis defuncti æs alienum etiam ipsi hæredi debitum: nisi testator prohibuerit deduci quod debet hæredi, deducuntur etiam expensę funeris & inuẽtarii, & instrumenti testamenti. Item non detrahitur falcidia de pecunia relicta ad emendos seruos alienos, & manumittẽdos, nisi in eo quod excedat pretium emptionis. ex legato tamen quo quis grauatur, vt proprium seruum manumittat detrahitur f. falcidia, de cæteris verò rebus detrahitur in eisdem rebus si diuisionem recipiãt alias in extimatione, neq; potest hæres eligere falcidiam in vna re alii legata, nisi de legatarii cõsensu. h. d.

d ¶ *Es esta.* Prosequitur dicta Azo. C. ad leg. falcid. in summa. col. 2. versicu. hic autem ponitur.

e ¶ *Las debdas.* Adde. l. qui fundum. §. si quis hæredem. ff. eo. C. eo. in. l. irritum. & l. in imponenda.

f ¶ *Non querria que se sacasse.* Adde. l. si. debitor. ff. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Las despensas.* Impensa funeris omnino deducitur: quia necessaria est, vt hic & intellige, vt habetur in l. 1. §. fin. ff. eo. & l. 2. & in §. cũ autẽ inst. eo. titu. vbi vide. quid si monumentum sit sumptuosum, quod testator iussit fieri, an detrahetur falcidia de superfluo, vltra necessitatem, secundum qualitatem personæ defuncti: nam Ange. in. d. §. fin. & in l. hęreditas. §. 1. in prin. ff. de petitio. hæreditat. tenet quòd cũ hoc tẽdat ad ornatum ecclesiæ, dicefre liẽtũ ad pias causas, & sic i distinctè cessabit falcidia. Ioan. de Imo. tamen ibi tenet contrariũ quia nõ videt propriè respicere pia causam, quatenꝰ expendit vltra necessitatem: sed potiꝰ tendit ad vanam gloriam & solatiũ viuorũ, & memoriã defuncti. Alexand. ibi trãsit cũ Angel. post Rapha. & Paul. de Cast. cũ limitatione tñ quòd hoc tendat ad ornatum ecclesiæ: quia relicta ad ornatum ecclesiarũ enumerantur inter legata pia, vt tradit idem Alexan. in. l. 1. §. ad municipium. ff. eo. Si ergo, secundum qualitatẽ defunctũ dedecus esset sepeliri in terra impensa necessaria reputabitur constructio monumenti ad sepeliendum eum: dum tamen talis impensa sit decens statui suo, vt declarat Ioan. de Imol. in. d. §. de impensa. seu finali. ff. eod. & Angel. Aretin. in. §. fin. inst. eo. quid autem de expensis, quæ fiunt in exequiis prælati mortui, an sint soluendæ de dignitate, vel de bonis prælati mortui, vel eius hæredũ? vide per Abb. in. c. vt preteritę. de electio. vbi refert se in hoc non vidisse auctoritatem doctoris antiqui, & quod Cardina. ibi breuissimè dixit se credere quòd sint fiendæ ex bonis prælaturæ: quia procedunt ad negotium electionis, vt in. c. bone. el. 2. de electio. Abb. vero ibi referens se ad disputationem suam. quæ incipit Sempronius. concludit, quòd expensæ conuenientes remedium seu solatiũ animæ defuncti, fieri debent ex bonis prælature, quantuncũq; prælatus habuerit propriũ per argumẽtum optimũ. in. c. ad apostolice. de donati. & in. c. bonę rei. 12. q. 2. & in. c. vbi periculum de electio. li. 6. expensæ verò, quæ fiunt ad consolationem & pompam viuorum, vt magnus apparatus funerũ in vestibus, & aliis similibus, illæ non sint deducendę ex bonis prælaturę videas ibi per eum & plenè in. d. sua. disputatione. Quid autem si pa det clerico licentiam testandi de his, quæ habuit ex titulis suorũ beneficiorum, ad quẽ spectet impensa funeris tunc, vide per Deciũ. in hoc consulentem. consi. 157. incipit. queritur. de expensis funeralium Reuerendissimi Cardinalis Triburtii. & quatenus ibi tradit, q̃ translatio bonorum videtur facta cum oneribus suis. Adde ad allegata. ibi per eum. l. 2. §. fi quid. ff. de hæredi. vel actio. vendi. quæ magis in terminis facere videtur, quæ autem dicantur impensæ funeris (seu. por razon dela muerte, vt in ista. l. dicitur) dicquòd quidquid in hoc fuerit erogatum antequam corpus sepeliatur. l. at si quis. §. funeris causa. & l. funeris sumptꝰ. ff. de religiosi. & sumpti. funeratum. optima l. 12. titu. 3. partita. 1. ex quo infertur prout infert Michael. Decifuentes. in. l. 30. in ordina. Tauri, quòd impensa facta impulsatione cãparum, & in recomendatione clericorum & in ductione corporis ad ecclesiam sepulturæ, & in apertura sepulturæ, & in missis, cera, & oblationibus, quæ offeruntur, & in vestibus luctuosis, dicitur impẽsa funeris. Allegat glo. nota. & ibi Angel. in. l. si ex re. 9. fi. ff. de stipul. seruo. Cætera verò quæ expenduntur sepulto iam corpore non dicũtur impensa funeris, nisi in casu: cum corpus sepeliatur de nocte, & postea die sequenti antequam diuertatur ad extraneos actus efficiãtur obsequię: nam etiam tunc dicetur impensa funeris, concludan Cardinal. in clemen. dudum. in. §. verum. 4. quæstiõe de sepulturis, l. tamen istam & similes, scilicet quòd impensa funeris deducatur, vt ęs alienum, vt hic. & in. d. l. in imponenda. & d. §. fi. cũ. l. sequenti. & l. impensa. ff. de religios. & sumpti. funer. & l. fina. §. in computatione. C. de iur. deliber.

¶ Otrosi deue sacar en ante todas las despensas,[a] que fuessen fechas por razõ de la muerte del defunto, e aun deue sacar en ante, las despensas que fizieren en los escritos del testamẽto, e en los memoriales[b] de los bienes del defũto. otrosi deuen ante sacar los dineros q̃ el testador mãdasse para comprar los sieruos q̃ mãdasse franquear. Pero en esto y a departimiento: ca si el testador mandasse a alguno dineros, porque franqueasse su siruo mismo,[c] de tal manda como esta, bien puede sacar la parte que es llamada falcidia, Mas si mandasse dar los dineros a algun ome aquien mandasse comprar sieruo de otri, si todos los dineros entrassen en la compra del sieruo: non se puede porende sacar la falcidia. Mas si sobrassen dineros de la cõpra, biẽ se puede ende sacar,[d] e de todo lo al q̃ fuere, puede el heredero sacar la su parte legitima en esta manera, q̃ si aquella cosa de que fue fecha la manda, fuere atal q̃ se pueda partir sin daño, e sin mal estança della, deue el heredero tomar della su parte, [e] Mas si fuesse cosa que se non pudiesse partir, a si como sieruo, o cauallo, o libro, o otra cosa semejante: estonce deuen la apreciar, [f] e del precio della, deue tomar el heredero la su parte. E si el heredero quisiesse tomar su parte entera en vna cosa, [g] aparta damente: que fuesse mãdada a otro: non lo puede fazer, si non fuere con plazer de aquel aquien fue mandada.

festiuæ, & magni valoris: quia tunc videtur potiꝰ tradita dicta vestis vt seruet honorem mariti, quandiu sit vidua, quàm videatur donata argu. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. & ideo si tunc mulier nuberet hæres posset, secundũ eũ tales vestes preciosas repetere, quod tamen intelligit nisi alia esset consuetudo regionis: nam illa esset seruãda. argu. l. minimæ. ff. de legi. Vitalis etiam in suo tractatu clausularum. fol. 332. cum sequenti. Adducit in ista. q. Bald. in margarita. inno. super parte maritus. & Ludoui. Roma. in aucten. ex testamento. C. de colla. & videtur se reducere quòd aut hæredes tenentur ad alimenta: quia dos cõsistebat in mobilibus, vel vxor manfit pregnans & tunc tenentur hæredes vxori ad vestimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neq; tenebuntur ad istas vestes: si tamen ei datæ fuerunt, & sunt viles efficiunt vxoris: si verò sunt magni valoris, videntur traditæ ad vsum non animo donandi. vnde si transeat vxor ad secunda vota. possunt repeti ab ea, quę omnia intelligit nisi aliter se habeat cõsuetudo: quia illa est seruanda: & quod istas vestes nigras vxor secundo nubens reddere debeat, adde Bal. 5. volu. consi. in consi. 478. incipit quædã sunt res. vbi etiam ponit hæc verba quo ad pannos nigros viduales debet distingui qualitas personarum: quia sicut vxor debet habere alimenta: ita etiam indumenta, vnde abiũ viduali veste non potest honestè transire, debet fieri expensis viri, vt notatur in l. sicut. de oper. liberto. & ita seruat consuetudo: tamen si postea deponit luctum, & habitum vidualem, reddat vestes quas recepit & contennit. argu. ff. solut. matri. l. in his. §. 1. mulier verò q̃ non vult indui de nigro, nõ, ꝓpterea est infamis, vt. C. de ifami. l. decreto.

b ¶ *En los memoriales.* Adde. l. fina. §. in computatione. C. de iur. delibe. deducitur etiam quòd impenditur in venditione bonorum pro debitis exoluendis. vt. ff. eod. l. quantitas.

c ¶ *Su sieruo mismo.* Adde. l. generaliter. §. fi quis alienũ. & §. fi cui. & l. decem. ff. de fideicommissa. liber. & l. sed fi non seruus. ff. ad l. Falci.

d ¶ *Ende sacar.* Detrahitur ergo falcidia, si ea detracta quod sup est, sufficit ad alienum seruum redimendum, vt in iuribus. in prædicenti allega. quid autem de precio serui testatoris, vel hæredis, quem testator iubet manumitti? vide in. fi seruus cum. ll. sequenti. & l. ęris alieni ff. eodem.

e ¶ *Su parte.* Adde. l. Plautius. & l. lineam margaritarum. ff. eodem. & C. eod. l. error. & l. 2. & l. fina.

f ¶ *Apreciar.* Et æstimatione facta denuntiabit hæres legatario, vt partem extimationis inferat, vt subiicit, quòd si non inferat vtetur aduersus eum doli exceptione. l. 1. §. si vsufructus. & l. si is qui. §. fi. ff. ad leg. falci.

g ¶ *En vna cosa.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. secũda. versi. & pro hoc soluitur quæstio. non enim potest hæres inuitis legatariis in vna re detrahere falcidiam. vt probatur in l. Plautius. ff. eod. & adde quæ dixi in. l. 1. supra. eod. in. glo. 1.

¶ *Lex. 3.*

* Quantitas hæreditatis in computatione falcidiæ inspicitur tempore mortis testatoris: nec q̃d postea accreuit aufert hæredi falcidiam: nec quod diminuitur eum exonerat a legatorum præstatione. h. d. Habuit ortum à. §. quantitas, inst. it. ad leg. fale. & à. l. in quantitate. ff. ad l. falcid.

a ¶ *Fino.* Adde. l. in quantitate in princ. ff. ad leg. falci. & institu. eo. §. pe.

b ¶ *O se crescio.* Adde. l. in ratione. in prin. ff. eo. vbi vide Ang. & Alex. limitantẽ hoc quatuor modis. & p Paul. de Castr. limitantem etiã ni fi diminutio vel augmentũ cõtingẽs post mortem testatoris sumpsisset originẽ in vita testatoris quia tunc videretur contigisse in vita. l. Paulus. ff. eo. & vide ibi per Alex. per quẽ etiam vide, q̃d etiam i legitima debita de iure naturæ. & per Paul. de Cast. ibidẽ, & in. l. i quantitate. in prin. eod. titu.

Vide ẽt ibi per Paul. & Alex. an ista. l. procedat etiam hodie facto inuentario, & per Bart. & Alexan. in. d. l. in ratione. §. diligenter. & adde etiam. l. cum quo. ff. ad leg. falcid.

c ¶ *El dañe.* Adde. l. secundum naturam. ff. de regul. iur.

¶ *Lex. 4.*

* Non detrahitur falcidia de relictis ecclesiæ, hospitali, vel loco religioso, aut pauperibus, seu in redemptione captiuorum, vel alias pias causas. secus in legitima debita iure naturæ, nec etiam extraneus heres, demilitari testamento iure militari facto. h. d. Concord. cũ hac res, di quis ad declinandam. C. de episcop. & cleric. & cap. si pater. de testament. lib. sexto.

d ¶ *A eglesia.* Adde capitulũ pontifices. 12. q. 3. siue igitur relinquatur ecclesiæ simpliciter, siue ecclesiæ & ad piam causam, siue ad piam causam tantum, cessat falcidia, vt hic. & in auten. similiter. C. ad leg. falci. & in corpore, vnde sumitur, & sic corrigitur. l. 1. §. ad municipiũ ff. ad leg. falcid. quatenus dicit, q̃ habet locum falcidia etiam in his, q̃ Deo relinquuntur, & ista erit magis communis opinio quam etiam tenebat Azo. C. eo. in summa. col. fi. cum finaliter dicit melius est fa uore clericorum, vt dicamus correctum. Sed quid si vna ecclesia, vel alia pia causa esset instituta hæres, & grauetur legatis relictis alteri ec clesiæ vel piæ causæ, an tũc etiam cessat falcidia? Dinus tenuit quòd tunc competat falcidia, ex eo quia prælegiatus non potest vti prælegio contra pariter prælegiatum, per id quod habetur in auten. de sanctis. fi. epis. co. §. fed hoc præsenti, vbi etiam hoc tenet Ange. & idem voluit Abb. in. c. in præsentia. de proba. 12. co. & Salice. in auten. qui rem. C. de sacro sanct. eccle. qui dicit ita tenere docto. in. d. au municipium. bene facit. l. sed & milites. in princi. in versi. nisi fortassis. ff. de excusatio. tuto. vbi si prælegiatus fundat se in iure commu ni, potest illo vti contra pariter prælegiatum. quem tex. ad hoc no tat ibi Bald. post Iacob. de Aren. Ludo. tamen Roma. in repetitione autenticæ, similiter in. 40. speciali ad pias causas. & in. l. marcellus. §. res quæ. ff. ad trebellia. tenet contrarium ex eo, quia pia causa institu ta non fundat se in iure speciali, sed in iure communi, secundũ quod hæres debet detrahere falcidiã de legatis: sed pia causa legataria fundat se in prælegio speciali, ideo debet præferri. l. fi. ff. ex quib. caus. maio. & respondet. ad. §. sed hoc præsenti, quòd ibi vtraq; causa reperiebatur in specie prælegiata. & istam opinionem dicit Alexand. vbi supra magis sibi placere in puncto iuris, per. d. l. fin. & nota. per Bart. in. d. aut. quas actiones C. de sacro sa. eccle. ibiq; respondet. ad. d. l. sed & milites q̃ibi non cõpetebat prælegium, cõtra excusatiões iuris cõmunis, & subdit, q̃ in practica durũ esset obtinere contra autoritates prædictorum doctorũ tenentiũ, tunc falcidiam posse detrahi, & certè nõ est recedendum ab opinione prædictorũ, quæ est cõmunis, vt tradit Dec. in. d. c. in præsentia. nume. 52. & quia prælegiat[a] in specie nõ vtitur priuilegio cõtra alium priuilegiatum in genere, ꝓpter similem eius qualitatẽ, nisi quando priuilegiatus in genere certat de lucro, & alter de damno vitãdo, vt est in casu. d. l. fi. vt latius prosequitur. Decius vbi supra, post Bald. in auten. perpetua. C. de sacro sanct. eccle. & quia secundũ Ange. in. d. §. sed hæc præsenti, ea tiones quæ cessat falcidia in relictis ad piam causam, cessant quando pia causa est instituta.

c ¶ *De piedad.* Et tale legatum piũ detrahetur, vt æs alienum de hæreditate. l. ejus. & l. ęris alieni. ff. ad leg. falci. gl. in. d. auten. similiter. docẽt. cõmuniter in. l. ex asse. ff. ad leg. falci. volẽtes q̃ si legata sint quædam pia, quędã non pia, de non piis non detrahetur falcidia pro piis. tex. nota. in. l. fi post missionẽ. ff. eo, si tamẽ eidem relinquatur vnũ legatũ ad pias causas, & aliud ad non pias causas: tunc delegato non pio detrahetur falcidia pro vtroq; secundũ Ange. in. l. sed si non seruus. §. 1. in prin. per illũ tex. ff. eod. & sequuntur Io. de Imo. Pau. & Alexand. ibidẽ, sub. l. si seruus. eo. titu. Pau. in. l. si post missionẽ. ff. eo. & Bart. in auten. sed in ea. C. eo. & habes hic q̃ relictũ ecclesiæ vel hospitali, vel in vsus pauperũ, vel redẽptionem captiuorũ, dicitur relictum ad pias causas, & adde Specu. titu. de instrumento. editio. §. nũc vero aliqua, versi. & scias el segundo, vbi vide q̃ inter relicta ad pias causas. idem esset si relinquat, ꝓ refectione murorũ, & pro custodia terræ, quia custodiunt orphanos & miserabiles, qui sunt intus. Ité relictũ ad instructionẽ pontiũ, & viarũ, dicitur ad pias causas. glo. & ibi not. Nico. de Neapo. in. l. 1. §. ad municipiũ. ff. ad. l. falcid. q̃d intellige secũdũ Spec. in. d. versi. & scias, el segundo. si necessitas immineat, non aliter per. l. ad instructionẽ. C. de sacro san. eccle. cũ alijs ibi allegatis. sic ergo hui tabis, quæ dicit Pau. de Cast. in. 1 pater filiũ. col. 2. ff. de inoffi. testa. cũ dixit, q̃ illa solũ sortiunt priuilegia piæ causæ quæ in iure reperiuntur specificata: vnde secundũ eum legatũ ad refectionẽ viæ, vel pontium vel murorũ, nõ dicit piũ: & isto etiã modo limita & intellige q̃ hic dicit de redẽptione captiuorũ: nã debet intelligi, vt redimant captiui egentes; si eni ipsi habeat facultates, q̃ bus se redimãt nõ dicet relictũ piũ: vt etiã in terminis tradit Bal. nouell[a] in tracta. de dote. fo. 7. co. 3. & vide Spec. vbi. §. de relicto, vt pingat imago beatæ virginis Mariæ, vel alterius sancti, quod dicat q̃d piũ, etiã tenet Ang. in. d. §. ad municipiũ. vbi etiã Alex. & vt dicit Bal. in. d. auten. similiter, omne ꝓpter

¶ *Ley. III. Que tiempo deue ser catado, para poder menguar las mandas, en razon de sacar el heredero la su parte legitima.*

LA quãtia delos bienes del defunto, deue ser catada e asmada enel tiempo que el fino, [a] porque segun lo que por estonce era, deue el heredero sacar la su parte. E si despues se méguo, o se crescio: [b] el daño, o el pro della, pertenesce al heredero, e nõ a aquellos que deuen auer las mandas. E esto seria, como si el testador ouiesse en valia ciẽt marauedis, quãdo finasse, e los bienes en que los ouiesse, fuesse en ganados, assi como en vacas, o en ouejas, o cabras, o otros ganados. Ca si quando muriesse el testador, valiessen cient marauedis los ganados e non mas, e despues pariessen, o esquilmassen dellos otros frutos, assi como queso e lana, de guisa que los fijos, e los esquilmos valiessen otros ciẽt marauedis o mas, por todo esso aura el heredero todo el esquilmo delos ganados, e la quarta parte delos cient marauedis que valiã los bienes del testador, quãdo fino. Otrosi dezimos que si se menguassen despues delos bienes del finado la quarta parte dellos, con todo esso aurã las mandas cumplidamente, aquellos a quien fueron mandadas, e el heredero perdera la su parte, de todo aquello que méguare ende. Ca derecho es, pues que a el pertenesce el pro del acrescentamiento dela herencia, que otro si sufra el daño, [c] quãdo y acaesciere, despues de la muerte del testador.

¶ *Ley. IIII. Quales mandas non deuen ser menguadas por razon de falcidia.*

SAcar puedẽ los herederos, delas mandas, la su quarta parte legitima, aque llamã en latin falcidia, assi como de suso mostramos: Empero mãdas y a de tal natura, de que la nõ podrian sacar e son estas: assi como delas cosas que dexa el fazedor del testamento a eglesia, [d] o a otro lugar religioso, o a hospital, o a pobres, o para quitar los captiuos, o en alguna otra manera que fuesse obra de piedad. [e] Ca de tales mãdas como estas, nin

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod aĩa testatoris subleuatur,vel aĩa cuiuscũq; catholici,vel animatũ corp⁹ carcerati,etiã ꝓ maleficio dicit relictũ ad pias causas, iuxta nota.in.l.si quis titio.ff.de lega.2. bonus tex.in auten.vt cũ de appel. cognoſ.§.ſi quis de prędictis.ibi,eorũ animæ piiſsimę ſubleuent.Bal. tñ in auten.cõtra rogatus.C.ad trebel.vult cõtrariũ in carceratis pro maleficio, qa nõ ſunt digni ſecũdũ eũ miſericordia,qui deliq̃runt, ſed ſoli innocentes. Primũ nĩ dictũ videt verius, & tenuit glo.in.c. ſacrorũ.12.q.2.dum dicit.q̃ diſpoſitio illius.c.& l.ſancimus.C. de ſacroſan.eccle. dicens, q̃ res eccleſię poſſunt alienari ĩ redẽptionẽ captiuorũ, militat etiã in carceratis ꝓ maleficio.alleg.textum in.c.li res aliena.14.q.6. &.c.1.&.c.reos 14.q.5.vbi habet,q̃ nõ eſt ĩ humanũ bñfacere etiã his,q̃ deliquerũt. al leg.etiã.c.non ſatis 81.diſtin. ibi cũ dicit,ſed pl⁹ illis, q̃ ſine culpa & illam glo. ſequũtur Ioan. de Imo. & Alexã. in.l. quanuis.ff.ſolut.mat.&intellige de carceratis pauperibus,vt ſuprà tetigi poſt Specu.& adde Ange.in tracta.maleficio.in parte q̃ iudex dictũ Caiũ carcerari iuſsit.Adde etiã q̃ pia cauſa eſt maritare virgines, vt tradit,vt Bal.in auten.niſi rogati.C.ad trebel.& vide per Pald. nouel.vbi.S.& intellige de pauperibus cõgruã dotẽ nõ habẽtibus,vt tradit Bald.no tel.ibi quẽ vide.Itẽ an relictũ pro male ablatis dicatur piũ.vide per Spec vbi.suprà.& ibi per Io.And.in addi.col.mihi.29.&.30. & ibi vide quid ſi male ablata nõ aſcẽdũt ad quãtitatẽ legati,an q̃d ſupereſt conuertat in alios pios vſus,q̃ tenet q̃ ſic. Item dicitur relictũ ad pias cauſas,ſi relinquatur pro alimentis etiam conſanguineo pauperi. gl. in.l.illud.C.de ſacro.ſanct.eccle.per Bar.in.l. alio.ff. de alimen. & ciba.lega.col.2.& non ex verbis teſtatoris iudicãdũ eſt ſit pium, vel ne: ſed ex qualitate cauſæ,vt dicit Alber.in.l.nulli.col.pe.C.de epiſco.& cleri.Bald.in.d.auten.ſimiliter.nõ em̃ poteſt aſſertio teſtatoris verita tẽ immutare.l.qui teſtamentum.ff.de proba.l.ſi fortẽ.ff.de caſtr.pecul.& argu.l.ſi.ff.de exerci.

delas otras ſemejantes dellas, nõ deue el heredero retener ninguna coſa para ſi, por razon de falcidia, [a] ante deuen ſer dadas cumplidamente, aſsi como el teſtador las mando.Fueras ende,ſi el heredero fueſſe delos que deſcienden o ſuben por liña derecha del teſtador.Ca eſtos atales en todasguiſas deuẽ auer la ſu parte legitima, [b] e non gela puedẽ embargar por tales mandas, como ſobre dichas ſon, nin por otra manera [c] ninguna. Fueras ende, ſi el heredero fizieſſe tal yerro, por q̃ el teſtador le ouieſſe desheredado con derecho. Otroſi dezimos, que quando eſtuuieſſe algun cauallero [d] en hueſte en ſeruicio del Rey, o en ſeruicio comunal nalmente dela tierra, ſi fizieſſe manda,en que dexaſſe mandas a otro, e eſtableſcieſſe por ſu heredero a alguno, q̃ non fueſſe delos que deſcendieſſen, o ſubieſſen por la liña derecha del miſmo, tal heredero como eſte, non deue ſacar delas mandas, que el cauallero fizieſſe en tal lugar,ninguna coſa,maguer non ouieſſe de otra parte,de que pudieſſe auer la ſu parte legitima.E eſto es, porque los cauaIleros de miẽtra q̃ eſtã en hueſte [e] hã eſte priuilegio e otras mayorias,mas q̃ los otros omes, aſsi como ſe muestran enlas leyes deſte nro libro, porq̃ ſõ puestos para amparar el pro comunal dela tierra.

a ¶ *De falcidia.* Quid de trebellianica?glo.in.c.ſi pater.de teſta. lib.6.in verb.trebellianicæ,tenet q̃ detrahat etiã de fideicõmiſſo,& idẽ tenẽt ibi Archid. & Io.Andr.& tenẽt alii pleriq; doctos.de quib⁹ per Alex. in.l.marcellus.in prin.col.3.&.4.ff.ad trebel.Bar.tñ in.d.l.marcellus, tenet cõtrariũ,imõ q̃ in trebellianica,ſit idẽ q̃d in falcidia,vbi Alexã. & Iaſo.atteſtanẽ iſtã eſſe cõmunẽ opi.quã etiã ſimiliter dicit cõmunẽ Soci.cõſi.116.col.fi.1.volu.vbi tradit multos q̃ iſtã opinionẽ tenuerũt quã cõmunẽ opinionẽ,limita qñ pia cauſa fuit inſtituta, & de reſtituẽdo grauata, vt etiã dixi in falcidia ſuprà ea.l.in glo.1.licẽt Alex.in d.l.marcellus.voluit cõtrarium in iſta limitatione, & aduerte q̃ licẽt primus ſubſtitutus non ſit priuilegiatus,ſi tñ ille grauet etiã de reſtituendo pauperibus,vel aliæ piæ cauſæ hæres trebellianicã nõ detrahet,etiã a primo ſubſtituto nõ priuilegiato: quia debet inſpici perſona pauperũ,vel cauſa pia: in quos vltimo deuenire debet, q̃ ſunt priuilegiati, ita tenet Ludo.Roma.in.d.l.marcellus.§. quod autẽ. & dicit ſe ita conſuluiſſe,& eſt in eius conſiliis,conſi.206.licẽt ex cõmuni cõclu ſione.ad fi.vbi dicit iſtud eſſe verũ, qñ erat certum relictũ eſſe peruenturũ ad piam cauſam,ſecus ſi erat incertũ,vt quia eſſet grauatus reſtituere piæ cauſæ ſub conditione, ſi ſine liberis decederet: & iſtud etiã tenet Alex.3.vol.conſi.20.ad fi.incipit põderatis his,quæ in themate.& in.l.cũ dotẽ.ff.ad leg falc. vbi ſublimitat limitationẽ Roma.ſ.vt interim locus ſit detractioni falcidiæ.ſed debebit hæres cauere, q̃ eueniẽte cõditiõe reſtituet q̃d detraxit,arg.l.in.l. falcidia non habet.ff.eo.iũcta.l.i.in prin. cũ ſimilib⁹. ff. vt legato .nomi.cauca. iſta tñ ſublimitatio. Alex.non caret aliq̃ ſcrupulo.nã Bald. in cõſi.ſuo incipi.in.q̃ſtiõe, quæ vertitur inter ſcholam S.Mariæ conſuluit cõtrariũ quẽ refert Socin.conſi.&.1. volu.in.a.dubio teſtator enim in caſu Bal. iſtituerat filios,& prædecẽdẽti ſine liberis ,ſubſtituit ſuperſtitẽ &ſi vterq; noreref ſine liberis, ſubſtituit pauperes chriſti: cõcludit q̃ euenienti caſu q̃ primus decedat ſine liberis, ſuperſtite altero, & debe

b ¶ *Legitima.* Debita iure naturæ hoc enim per nullam falcidiam minuitur,vt hic.& in.l.ſcimus.C.de inofficio.teſtamen.

c ¶ *Manera.* Adde.l.11.titu.4.ſuprà ead.partita.

d ¶ *Cauallero.* Adde.l.ſi poſt miſsionẽ. &.l.ad veteranũ. &.l. ſimiles.ff. ad leg.falcid.& . C.eo.l.in teſtamento.vbi glo.dixit idem in trebellianica.& vide.l.12.& quæ ibi dixi.titu.5.ſuprà ead.part.

e ¶ *De mientra que eſtan en hueſte.* Vide.ll.ſuprà allegatas & quæ dixi in in.l.49.titu.5.part.5.

¶ *Lex.5.*

* Hæres accommodans tacitam fidem teſtatori de legato incapaci præſtando,ſi præſtet per dit quod ſibi debetur per falcidiam, niſi ſit filius nepos, aut teſtatoris ſeruus, qui ratione poteſtatis tenentur eius rogaminibus vel mandatis obedire. ſ.d. Habuit ortum à.l. beneficio. & à.l.hæreditatũ.in fi.ff.ad.l.falcid.& à.l.reſcriptũ,ff.de his qui,vt indig.& de his quæ in teſta.delẽ.& à.l.1.& ſi quis ali.teſta.prohi.l.a.

f ¶ *Puerdan.* Adde.l.hæres.ff.de his quib.vt indig.

g ¶ *Fijo,o nieto,o ſieruo,* Adde.l.ſi tantum.ff.ad leg.falcid.

a ¶ *No la deuen perder.* Confiſcabitur ergo hæreditas ſine præiudicio talis hæredis,quo ad falcidiam,vt in.d.l.ſi tacitum.

b ¶ *Decaber ſu ruego.* Facit ad ea quæ dixi in.l.13.tit.7.ſuprà eadẽ parti. & ex hoc nota,prout not.Alexan.in.d.l.ſi tacitum.quòd accommodare tacitam fidem de reſtituendo incapaci,non cenſetur inter

to.Ca eſtos herederos atales,non la deuẽ perder, [a] por tal razon,porque ellos eſtã en poder del,e ſon tenudos de caber ſu ruego, [b] e de obedeſcer ſu mandado.

¶ *Ley. VI. Por quales razones,& de que coſas non puede ſacar falcidia el heredero.*

MAlicioſamente cancelãdo el heredero el teſtamento, o las mandas,por q̃ nõ valieſſen,pierde [c] porende q̃. non puede ſacar la falcidia dellas. Otroſi dezimos,q̃ ſi el heredero furtaſſe alguna coſa de las q̃ el teſtador fizieſſe manda a

otri,o la negaſſe malicioſamente,diziendo que era ſuya propria,e non del teſtador, por qualquier deſtas razones q̃ ſea vencido el heredero por juyzio, pierde por ende, [d] q̃ non pueda ſacar de las mãdas la falcidia.Otroſi,aquellos herederos que nõ ſuben,nin deſcienden por la liña derecha del teſtador, non pueden ſacar falcidia de las mandas, ſi el teſtador les defendieſſe ſeñaladamente, [e] que la non ſacaſſen. Otroſi dezimos, que ſi el teſtador fizieſſe manda a alguno de caſtillo o de otra heredad, cierta ẽ tal manera q̃ la nõ pudieſſen vẽder, [f] nin enajenar,mas que ſiempre fincaſſe a el e a ſus

diſſinita æquipoleat vniuerſali.l.ſi pluribus.cum ſimilibus.ff.de legatis ſecundo.& Paul.loquitur quando dixit ſoluat totum fundum Cogita tamen:quia ad preſens in terminis nõ inuenio hoc deciſum niſi dicas decidi exj dicto Ange.in.d.§.idẽ Pomponius.volentis hoc caſu videri prohibitam falcidiam,& hæredem debere eſſe contentũ: cum eo quòd ſibi relinquitur quod etiã militat quando, & ſolum dixiſſet,& ſolutis legatis li cet non adderet omnibus tu latius conſidera:nam ꝓ primo dicto facit.l. nã q̃d §.ſi. cum.l.ſequenti. &.l.q totam. ff. ad Trebe.vbi habetur , quòd licet teſtator dicat vniuerſa bona mea, vel tota hæreditas reſtituatur: tamẽ adhuc poteſt de

trahi Trebellianica. & eſt optimus tex.& ibi not. Abbas in. c. Rainaldus.in fin.de teſta.qui tex.fuit poſt diſpoſitionem.d. auctẽ. Sed cum teſtator.& vult adhuc Trebellianicam detrahi contra tacitam voluntatem teſtatoris,& per illum tex.in terminis quãdo teſtator iuſsit omnia bona ſua in totum reſtitui,tenet Socinus. conſi.14.ſequendo ordinem.col.fi.& latius idem Socinus.conſi.33. proſequendo ordinem.in.4 q.col.pe.& fi.vbi plura adducit, quòd requiratur ſpecifica prohibitio:& non ſufficiat coniecturata,& ſi dicatur,quòd integrè bona reſtituantur:aduerte tamen,quòd in hoc contrarium conſuluit Alex.conſi.5.volu.3.incipit circa primum dubium. col.fi. vbi voluit ſufficere voluntatem coniecturatam ex nota.per Bald.in l.Centurio.ff.de vulga.& pupilla.ſubſti.dum tractat de effectu ſubſtitutionis compendioſæ factæ per verba communia.vbi plura adducit.& ibi reſpondet ad leges quas pro ſe adducit Socinus.vide ibi per eum.& iſta opinio magis placet:nam & illud quòd ex mẽte colligitur,dicit expreſſum.l.prætor.in prin.ff.de oper.nou.enuntia. & ibi Bar.& alii.& tradit idem Socinus.conſi.127.quoniam in preſenti conſultatione.3.volu.col.antepe.& Decius.conſi.389.viſa longa ſerie.col:fi.ſi vero teſtator adiitciens dictæ clauſulæ quæ eſt de conſuetudine diceret & hæres plus non petat:ſatis ex hoc videtur prohiberi detractio falcidiæ,ſecundum Baldum.in.l.cum patrem.C. de iur. doti.& not.quòd licet teſtator dicat,quod res quas relinquit hæredi valent tantum,quòd ſufficeret ad falcidiam debitam iure inſtitutionis,non videtur ex hoc prohibere falcidiam:quia videtur errare. & non eſſe certus de viribus patrimonii,vt declarant Bar.Angel. Paul. & Docto.in.l.quòd de bonis.vbi bon⁹ tex.ff.ad leg.falci.& not. etiã quòd etiam de iure communi,quando teſtator prohibet falcidiam legata debenſ etiam ſine hæreditatis aditione,vt in aucten.de hæredib.& fal.§.hinc nobis.& ibi Iacob.de bellouiſ. & Bald.in.l.hiiſi quẽ habentem.col.12.C.famil.herſcil.vbi etiam Bal.dicit.in verſi.deinde quærit,quod non poteſt teſtator prohibere quartã quæ debetur alicui ex forma conſuetudinis,vel ſtatuti,allegat tex.in.c.Rainuntij de teſta.Sed an trebellianica ſimiliter poſsit a prætore prohiberi?variæ ſunt opiniones,etiam inter glo.vt patet ex glo.in.d.aucẽ. ſed cũ teſtator.vbi voluit trebellianicam non poſſe a teſtatore prohiberi cuius contrarium tenuit glo.in aucten.de hæredib.& falci.in §.ſi vero expreſsim.quod eſt magis communiter à Docto. approbatum & tenet Barto.in.l.Marcellus.in princi.ff.ad Trebellia.vbi laſon.numero.45.fatetur hanc eſſe magis communem opinionem,& Alexã. conſi.67.primo volum.& conſi.5.tertio volum.quod an procedat etiam in ſiberis primi gradus de reſtituendo grauatis,dicam in.l.ſi. infrà eodem.

a ¶ *Que la non pudieſſe vender.* Concord. cum aucten.vt ſponſalitia. largitas.§.fina.& . C. ad.l.Falcid.aucten.ſed in ea.Si ergo quis inſtituat aliquem hæredem in bonis ſuis, quæ voluit eſſe bona matriæ, & prohibuit alienationem non poterit detrahi per inſtitutum falcidia,neq; Trebellianica,vt hic vides,& not.Bal.in.d.aucten.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed in ea. & facit ista lex quòd sicut in bonis maioriæ non habet locum alienatio legalis, ex falcidia vel trebellianica quod neq; habebit locum alienatio per viã præscriptionis, & q̃ sic præscriptio nõ habeat locum in bonis maioriæ, in qua quæstione vid. quæ latissimè dixi in.l.10.titu.25.4.pãrtita. ¶Facit etiam q̃ bona maioriæ prohibita alienari nõ publicentur propter delictum posidentis maioriam: de quo est tex.nota.& ibi Bar.in.l.imperator. ff. de fideicommissa. liber. circa quam legem, vide Alexan. consil.23.volu.1.in duobus locis. Adde.l.eum qui.ff.de interdi.& rele.& notata per Cinum in. l.2. C.de liber.& eorum libe.& Salice.in.l. si quis præsbyter. C. de episc. & cleri.& adde etiam.l.res vxoris.C.de dona. inter virum & vxorẽ. & vide etiam.l.statius florus.§.cornelio felici. ff. de iur. fisci. l. papinianus.§.meminisse.ff.de inofficio.testa.quod procedit etiam in crimine læsę maiestatis tex.& ibi Angel.in.l.eorum.ff.ad leg.iul.maiestatis, vbi est casus, quòd ea, quæ non transeunt in extraneum heredem, non transeunt in fiscum publicatis bonis, propter crimen.l.iuliæ maiestatis, quòd etiam tenet Bald.in.§. fin. quæ sit prima causa benefic.amitten.& in.§.insuper.de prohibi. feud. aliena. per Feder. vbi tenet quòd propter delictum commissum in personam domini, licet perdatur feudum: illa tamen quæ habentur iure genituræ, & debent ad alios iure primogenituræ transire, non perduntur propter delictum commissum, contra dominum. quod etiam tenet expressius Bald. in dicto.§.final. & confert ad prædicta quod habetur in Psalm.88. Incipit misericordia domini iuncto Psal.131. Incipit memento domine Dauid nam Deus promiserat regnum perpetuum semini Dauid & licet Deus propter peccatum soleat reuocare promissa, tamen, quia istud pactum factum est Dauid non reuocauit licet aliqui ab eo descẽdentes reges, commiserunt crimẽ læsæ maiestatis idolatrãdo vt traditur per glossam ordinariam Matthæi, cap. 1.& ibi Nicola.de Lyra.& adde quod habetur ad Roman. capit.3. Ibi quid enim si quidam illorum non crediderunt, &c.& ibi Nicol. de Lyra. poterit ergo ille ad quem pertinet maioria impedire fiscum, ne bona maioriæ incorporet.l.fina.& ibi Bald. C.de bon.vacan.in 11.nota.li.10.l.si pater. C. qui bon. cæde. possi. bene tamen publicabitur vsusfructus in vita delinquentis. vt in dicto. §. Cornelio Felici. quæ omnia procedent: nisi per tenorem inuestituræ, seu maioriæ prouisum esset, quod statim in casu confiscationis bona maiorię trãseant in illam personam, quæ post mortem delinquentis vocatur ad maioriam, vel alias in hoc disponatur: nam tunc seruabitur dispositio maioriæ quando facta fuit facultate regia vel p testamẽtũ si vero sine facultate regia tunc recurrendum esset ad notata per glos. & Barto.in.l.qui absenti.ff.de acquirenda possess. vide in hoc quæ tradit Alex.d.consil.23. & in casu quo ex tenore maioriæ locus est confiscationi, an tunc bona erunt apud regem, vt bona maioriæ, vel vt bona libera dic quòd vt bona libera nam variata persona variatur conditio rei tex.cum glos.in.l.1.§.si 15.ff.de colla.bono. Bal.in.l. 2.col.2.C.de iure fisci.l.fina. C.de vsur. fisca. Barto.in.l.fiscus. la primera.C.de iure fisc.lib.10.l. cum in fundo.§. quòd si acciderit. ff. de iure dot.Bal.in.l.2.in prin.ff.solu.ma. & ex hoc infertur quòd si facta confiscatione rex donet eam filio delinquentis, vel proximiori vocato, quòd erit apud istum donatarium, vt noua maioria non vt antiqua: posito, q̃ rex donauerit vt esset maioria: vel erat ex sui natura, vt comitatus vel ducatus: & pro hoc videtur tex. in. l. si libertus meus in seruitutem.ff.de bon.liber.& tenet Bal.in.§.insuper. de prohi.feu.alie. per Frede. quæst. fina. & vide per Ludo. de goza. consil.46.numero.16.& vide quid in hoc dicit Ioan. de plat.per tex. ibi in.l.1.in fi.C.de impo.lucra. des. lib.10. ¶Sed qd si pater in constitutione maioriæ apposuit pactum, quòd si filius committeret delictum ex quo bona confiscarentur bona reuerterentur ad patrem, si tamen princeps indulserit filio quòd reuertantur ad filium contigit, quòd omnia ita acciderunt, & princeps indulsit filio: pater verò vult de nouo apponere grauamen vel conditionem in maioria an possit? Et videtur quòd non ex doct.Bar.in.l.post dotẽ. colu. 6.ibi & ideo dico quando pater dat dotem primo viro.ff.solu.matr. ¶Quid tamen in casu quo nõ, est locus cõfiscationi maiorię si princeps remittat postea delictum, & restituit delinquentem fortè iam condemnatum, an recuperabit bona maioriæ, vel adhuc transibunt in sequentem vocatum? & videtur dicendum, quòd si ille delinquens fuit condemnatus, & ita secundum vinculum maioratus bona fecerunt transitum in alium, seu ius maioriæ: tunc restitutio principis nihil operabitur, in præiudicium illius, qui sic erat vocatus, propter delictum alterius, vt tradit Bal.in cap.1. hic finitur lex, deinde consuetu.reg. incipi. colu. fina. & quæstione fi. si verò adhuc non erat condemnatus: bona tamen ipso iure erant confiscata, & cum tunc fecerunt transitum in sic vocatum, & sic indulgentia vel restitutio, nihil debet operari: si verò neque condemnatio fuit sequuta, neque bona ipso iure fuerunt confiscata: & tunc non videtur perdidisse maioratum, & erit proficua indulgentia. Ista distinctio colligitur ex verbis. Bald. in. d. c.1.§. insuper. de prohibi. feud. aliena. per Federi. quæstione fina. & vide quæ not. Bal. in cap. vnico. quid iuris sit si post aliena. vassi. feud. recupe. in principio. In casu vero quo per maioriæ instrumentum nihil disponitur, ad quę ex delicto transeat maioria, publicabitur vsusfructus, vt dixi, & si princeps crimen indulgeat, & restituat operabitur restitutio, vt rehabeat suum maioratum: vti prius cum fructibus: secundum Bal.in dict.cap. 1. hic finitur lex. colu.fi. videtur enim restitutio facta, vt sint bona maioriæ non vt libera per tex. in. l. etiam. §. si deportatus.ff. de bo.liber.& l.2.& 3.ff. de sen. passis. Quod intelligẽ si princeps ante restitutionem non fecerat donationem alteri, talis vsusfructus: nam tunc non recuperaret per restitutionem, secundũ Bald.ibidem.pe.colu.de quo tamen vltimo vide quæ latè traduntur & notantur per Alexan. & moder.in.l.Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe.& post. Barto. in.l.quæcunque. C.de fid. instrum.& iur. hastę fiscę. libr.10. Cardina. & Ioan. de Imol. in cap. quia diligentia de electio. Felin. in cap. fi. colu.4. de constitu. & in cap. inter quatuor. de maiori. & obedien. Abb. in cap. 1. de partochijs. & singulariter per Socinũ consil. 166. colu.19. 20. & 21. cum sequenti. Hodie communiter in facultatibus regalibus ad maioriam excipiuntur crimina hæresis, & læsæ maiestatis, & criminis nefandi, vt in illis perdantur bona maioriæ: quod seruandum videtur in his bonis, quæ vinculantur ex vigore facultatis, & aliter non possent vinculari eorumque alienationes prohiberi: cum enim has vires receperunt ex priuilegio principis: nimirum, si princeps tale priuilegium in hoc posit modificare & declarare, seu sub certis limitationibus concedere. Si verò conditor maioriæ etiam sine facultate principis, poterat bona sua grauare fideicommisso, & restitutioni subijcere: vt quia nullos descendentes, vel ascendentes habebat, & liberè poterat bona sua vinculare, vel si habebat in.3.&5. poterat liberè disponere iuxta.ll. regni, talia bona non perdentur, etiam propter crimen læsæ maiestatis, vt dixi, & licet interueniat facultas principis in simul cum potestate, quæ disponenti competit, de iure communi non perdentur talia bona, in quibus competebat de iure communi etiam citra rescriptum principis talis facultas: in dubio nanque ex quo condens maioriam non fe restringit in sua dispositione ad talem regiam facultatem, visus fuit disponere omni meliori modo, quo dispositio sua conseruari posset. Bald. in. l id quod pauperibus. colu. fina. versic. vltimo. quæritur circa hoc. C. de epis. & cleric. & l. plane. ff. quod falso. tuto. aucto. & ibi Baldus. Et actus qui potuit geri ex duplici potestate, sustentabitur ex ea, qua melius valere potest: vt est casus multum singularis in cap. nisi essent. de præbendis. & ibi Abb. in.2. nota. & per illum tex. elegan-ter etiam dicit Bal. in.§.1. colu. pe. de lege corra. quòd si partes compromiserunt in iudicem delegatum, non per hoc videntur renuntiare rescripto: imò ex vtraq; auctoritate intelligitur iudex procede re, & potest pro parte valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte: ex altera per. d. cap. nisi essent quod dicit non esse alibi. Semper enim actus videtur esse gestus ex ea auctoritate, quæ maius robur & maiorem efficaciam dat actui, vt in.l.3. vbi casus notabi. ff. de testa. mili. nam valens actum exercere ex duplici potestate: videtur actum exercuisse prętextu maioris potestatis, vt dixit Abb. per tex. ibi & per. d.l.3. in. c.q̃ sicut. pe. nota. de electio. dixit etiam Bal. in.§. humanitatis. colu.7. C. de impuber. & alijs substi. quòd habens duo arbitria ad aliquem actũ, videtur facere ex arbitrio pleniori. & hoc idem voluit Innocentius in cap. cum ex officij. de præscriptio. vbi etiam fortius voluit, quòd si quis habens auctoritatem ordinariam, crederet etiam se habere auctoritatem delegatam: quam tamẽ in veritate non habebat, & protestaretur velle tantum procedere auctoritate delegata: nihilominus processus tenebit auctoritate ordinarie iurisdictionis, quam tantum habebat: quod est singulare, firmiora nanque reputantur illa quæ aguntur de iure communi, quàm illa quæ agũtur de iure speciali. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mili. & in auctentico de non alienan. §. quia verò verisimile. & semper in dubio quis videtur velle facere actum valid um iure communi & ordinario: non autem speciali, vel extra ordinario. l. quamquã. C. de testa. mili. & l. in testamẽto. la primera. eod. titu. & ideo dicit Frederi. de sen. consil. 125. incipit factum tale est, quędam donus. q̃ si quis potest, ꝑcedere, vt ordinarius, & vt delegat' prę sumit in dubio vti potestate ordinaria. Cõsulo ergo, q̃ disponẽtes circa maioriã exprimant se meliori potestate qua possent facere, & disponere, vt omnis dubietas tollatur, & q̃ protestentur velle vti iure communi, & facultate, illa via & forma, qua melius eorum dispositio conseruari possit: & confert etiam ad prædicta. l. habebat. ff. de insti. per quam ibi. not. Barto. quòd licet contraham tecũ respectu vnius mã dati, quod te habere credebã: tamen possum agere cõtra te vigore

alterius mandati, quod habes licet ignoratem tempore contractus: & sic sustinetur contractus, etiam ex alio mandato: de quo non fuit facta mentio, vt etiam plenius concludit Bar. in sua disputatione incipienti aduanntia generalis, & Bal. in.l. falsus. C. de furt. & tetigit. Bar. in.l. ambitiosa. colu. vlti. ff. de decret. ab ordi. facien. Sed erit pulchrum dubiũ, an in casu quo perdatur maioria ex crimine læsę maiestatis, vel alterius criminis, an tenebitur de euictione qui tale crimen commisit si haberet vnde possit soluere, & videtur quòd sic ex dicto Bal. in.§. rursus. quibus mod. seu. ami. versic. sed quæritur vtrũ auctor. ¶Quod autem dixi, quòd neque per crimen læsę maiestatis perdatur bona maioriæ, imo adhuc veniant in sequentem vocatum, an procedat in filijs delinquentis, qui ad maioriam essent vocati? vide quæ dicam in.l.2. titu.2. partita.7. vbi etiam tractabit deodante de filijs ante vel post delictum conceptis, & de intellectu. l. quisquis. C. ad leg. iul. maiest. & l.6. tit.27.2. partita. Et in casu quo ex tenore inuestiture, vel alias bona, vel vsusfructus maioriæ consiscarentur si possessor deseruiuit regi, si filius eius vel maioriæ successor seruiuit inclinari debet rex ad bene meritum, vt iubeat ei dari bona, neque tam debent attendi demerita patris quam merita filij. l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bono. posse. contra tabu. & facit quod notat Bal. in cap. 1. in principio. co. 3. versic. quid si sunt duo fratres quibus mod. seu. ami. vbi dicit, quòd si ex duobus fratribus vnus dereliquit dominum, alter sua probitate defendit, q̃ tunc excusat vnus propter alterum propter coniunctionem personarum & feudi. ¶Quid autem si villa seu castrum maiorię consiscarẽtur ex his quæ habentur in.l.22.titu.13.2. partita. ibi, esso mismo dezimos, vide dictam. l. & quæ ibi dixi. Facit etiam ista lex ad id quod notat Bal. in auctentica præterea. C. vnd. vir. & vxor. col. 2. versic. vlterius etiam. Nota quòd prohibitus alienare, non potest per suum cõtractum vel quali contractum introducere dispositionem legalem in oppositum: imo tenetur curare ne id fiat. l. si ita quis. §. ea. l. in glos. ff. de verbo. obliga. & adde Bal. in.l.1. C. de in officio doti.

¶Item etiam facit ista lex a ad decisionem illius dubitationis, an dispositio auctentice res quę. C. communia. de lega. scilicet quòd bona subiecta restitutioni possunt alienari ex causa dotis, quando liberis legitima portio non sufficeret, procedat etiam stante expressa prohibitione testatoris, quam quæstionem latè tractat Iason. in dicta auctentica res quæ. colu. 7. &. 8. vbi asserit communem esse opinionem, quòd procedat etiam stante expressa prohibitione, contra Bald. qui voluit contrarium in.§. donare. qualiter olim feud. aliene. poss. & communem opinionem tenet doctor de palat. Rub. in repetitione. c. per vestras. de donatio. inter virum & vxorẽ. colu. 55. & 56. cum sequentibus in formis minoribus. Certè ista. l. partitarum. potest induci pro opinione Bald. vltra alia quæ pro ea inducit Iason in dicta auctẽtica res quæ. Cum vult hęc lex quod stante ista ta li expressa prohibitione, cesset alienatio etiam ex dispositione legata. ff. de ritu. nuptia. l.8. titu.11.4. partita. Licet dici possit, quod ista. l. pa diam, & prohibendo alienationem, per consequens videtur prohibere diminutionem per viam falcidie testator tamen non potest prohibere obligationem qua tenet pater dotare filiam: Sed adhuc potest responderi, quòd per expressam prohibitionem, quòd neq; ex causa dotis res subiectę restitutioni alienẽtur, potest prouideri p testatorem: vt tradit Alexan. consil. 56. consideratis verbis testamẽ ti. 1. volu. quòd etiam est repetitum. consil. 23. 2. volu. qui tamen ad hoc nihil allegat: de dicto tamẽ eius meminit Ambrosius prout etiã refert Palati. Ruui. vbi supra. col. 62. in repe. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 1. & Iason. in. d. auctẽtica res quæ. In cõfirmationẽ tamen illius dicti Alexan. tradit Palati. Ruui. vbi supra. q̃ sicut potest adijci pactum vel conditio, vt res non possit alienari in ecclesiam, vel piũ locum, vt tradit Bal. in.c. clerici. colu.2. de iudi. & in.c. quę in ecclesia rum. de constitu. col.3. versic. sed hic quæritur Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. eo. titu. Bal. & alij in. l. ea. l. C. de condictio. ob causẽ. per doctor. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. sic etiã valere debet dispositione res alienetur etiã ex causa dotis, per hoc tamẽ nõ arbitror recedendũ à cõmuni opinione: cùm expresior sit prohibitio, quòd neque propter dotem alienentur, quàm si simpliciter alienatio prohibeat. & quod dixi, quòd teneat expressa prohibitio, vt neque ex causa dotis alienetur. Limita & intellige quando prohibens non tenebatur ad dotẽ: nã si teneretur talis prohibitio nõ obstaret: vt tradit Bar. in.l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. q. 2. idẽ Palati. Rubeto. §. prædium. ff. de lega. 2. & crederem hoc ꝑcedere, etiãsi mortuo patre nulla promissa dote ab eo vel constituta, filia de restituen do grauata, talem dotem promitteret, vel constituerit, quidquid in contrarium voluerit Angel. in auctentico de restitu. & ea quæ parit colla. 4. super glo. quæ incipit, sed nonne, quia videt in hoc esse text. in contrarium in. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebellia. & in specie tenet Iason. in. d. auctentica res quæ. col. final. versi. 13. limita. & doctor de Palati. Ruui. vbi supra. col. 66. Decius consil. 376. viso casu proposito. Aduerte tamen, quòd hodie in regno attenta mente. ll. regni, videtur dicendum, quòd filia in quam deueniret maioria, in qua essent bona alienari prohibita: etiam si nõ exprimeretur, quòd neq; ex causa dotis alienaretur: sed generaliter esset prohibita alienatio, adhuc nõ posset ex causa suæ dotis alienare bona maioriæ, iuxta dispositionem. d. §. cũ proponeretur, &. d. auctẽtice res quæ. quia in dictis iuribus non erat dicta filia rogata restituere filijs suis, si eos haberet: sed erat rogata restituere, si fine filijs decesserit, vnde filij erant in conditione non indispositione iuxta glos. magis communiter approbatã in. l. lucius. ff. de hæredib. instit. vnde in casu. d. §. cum proponeretur. eo. casu quo mulier non dedisset bona fideicommissi in dotem & contraheret matrimonium, poterat disponere ad libitum de fructibus, tanquàm de rebus paraphernalibus, iuxta nota. in l. pe. ff. ad leg. falci. & in. l. hac lege. C. de pact. conuent. in. l. dotis. ff. de iur. doti. vnde nullus fortè vellet contrahere matrimonium cũ ea, & sic non inueniret maritum, & ideo emanauit prouisio. d. §. & d. auctentice. Item si daretur casus, quòd in casu illo filia haberet filios, poterat ipsa bona liberè alienare: & sic maritus inueniret se, & illam si cum ea contraheret sine bonis, ex quibus possent onera matrimonij sustentare: vnde consideratur ibi, quòd maritus non aliter vellet cõtrahere: nisi dote data, seu promissa. & ideo necessaria fuit illa prouisio, vt fideicõmissum ex causa dotis minueret. In regno verò nostro maritus habet administrationem bonorum vxoris etiam nõ dotalium, & fructus ita sunt sui sicut essent fructus dotis: sunt enim omnes fructus communes inter virum & vxorem, ex quibuscunq; bonis percipiuntur, secundũ. ll. regni, secundum quas etiam neq; mulier sine assensu viri potest disponere de rebus suis, etiam paraphernalibus. Item in casu maioriæ filij sunt in dispositione, & ad eam vocati à primo disponente. Præterea de iure regni nihil amplius posset habere maritus: si hæc bona maioriæ sibi darẽtur in dotem, quàm si simpliciter cõtraheret matrimonium, neq; videmus quòd mariti current quòd talia bona sibi assignẽtur in dotẽ: tantũ procuratur quòd vxor sit diues, & habeat bona: & hoc habito non curatur de constitutione dotis: imò libenter volũt recipere bona fine assignatione dotis: quia minus obligãtur. vnde videtur, quòd cesset dispositio dictarũ. ll. à cessante ratione. Imò per hoc videtur casus in. d. §. cum proponeretur. ibi cum dicit nisi de fructibus posit sibi prouideri de dote: cum igitur tantũ importet ad matrimonium maioria, quę trahitur fine aliqua assignatione dotis: sicut si assignaretur in dotem, cessare debet dicta dispositio: & non poterit in regno talis filia seu alia fœmina, in quam veniret maioria alienare eius bona, etiam propter causam suæ dotis: & bene etiam ad prædicta confert quod habetur in. c. nuper. de donatio. inter vir. & vxo. ¶Quando vero non tractaretur de dote filiæ, in quam venit maioria: Sed de dotandis aliis liberis descendentibus à primo disponente, est dubium an si tales liberi nati sunt iam ipso disponente mortuo, possint dotari de bonis maioriæ: in quo videtur velle Paul. de cast. quod sic in. d. §. cum proponeret in princi. Cum tradit quid fuerit illius. §. dispositioni additum p dispositionem auctẽ. res quæ. & dicit quod primo additur: quia in. d. §. tantum habetur de filia instituta & de restituendo grauata: in. d. verò auctẽ. idem deciditur in nepote ex filio, vel in pronepote ex nepote & sic de cæteris descendentibus: vt ibi colligitur in verbo liberis, quòd comprehendit omnes descendentes: nam onus dotandi omnium personarum prædictarum pertineret ad testatorem, si viueret vt in. l. dedit dotem. ff. de colla. bono. l. 8. titul. n. 4. partita. vnde secundum eum censetur voluisse quod faceret illud quod testator esset facturus argu. l. Cum seruus. ante. fi. ff. de condi. & demonst. ibi namq; ipse viuus: Secus in nepote ex filia, vel pronepote ex nepte: quia onus dotandi illas non pertinet ad primum disponentem. Sed ad parentes illorum, per ea, quæ not. glo. in. l. à filia. ff. ad Trebel. vult ergo Paul. de Cast. quod de mente primi disponentis sit licet iã sit mortuus, q̃ in omnibus descendentibus eius per filiũ vel nepotẽ possit fieri alienatio ex causa dotis, iuxta dispositionem dict. auctẽ. res quæ. de quo ego multum dubito, & potius inclinarẽ in contrarium. & primo excludo casum indubitabilem, vbi conditor maioriæ etiã ex causa dotis prohiberet alienationem: nam tunc dispositio eius seruanda est (vt dixi) et etiam in isto casu est de mente Paul. de Cast. Cum fundamentum eius sit quod si viueret ipse feciſſet: & sic qđ cesset voluisse, quòd fiat post eius mortem. Quod fundamentum cessat stante voluntate expressa in contrarium, quando verò non fuit hoc expressum: Sed simpliciter prohibuit alienationem, tunc videtur quòd in liberis natis eo mortuo, in quos nulla fuit orta obligatio dotandi, non censeatur idẽ voluisse quod fieret ac si ipse viueret

Universidad de Deusto
Biblioteca

neque præsumitur voluisse contra suam prohibitionem bona distrahi in eo, in quo ipse nullo modo erat obligatus, argu. l. cum de in debito. ff. de proba. & vbi potest sumi alia coniectura non præsumitur donatio, vt tradit Bal. in l. 1. C. ad trebellia. & constat hic voluisse bona integra velle manere in maioria, & si talis coniectura donandi daretur, esset destruere omnes maiorias, vel pœnè omnes. Si tale quid permitteretur in descendētes in infinitū. &. 1. cum seruus. allega. per Paul. nihil in hoc probat. Imò ibi illa præsumptio tendebat ad conseruationē maiorem bonorum ex redditione rationum, quam in eorum diminutionem, & procedet hoc magis indubiè de iure regni, ex quo per contractum matrimonij filius liberatur à patria potestate, iuxta. l. tauri: & sic nulla obligatio dotandi esset in auo paterno neptem ex filio: & facit ad prædicta. l. 1. §. si quis proximior. ff. vnd. cogna. ibi nā si post mortē neq; obstabit alij, neq; ipse admittetur: quia nec fuit proximior cognatus ei, quo viuo nōdum animal fuerit. &. l. 1. §. sciendū. cum similibus. ff. de suis. & legi. hæredi. Præterea ratio fundamentalis. d. auctētice res quæ, vt tradit Paul. de cast. cōl. 80. 1. vol. quia per supra scriptū eximium consultorē. &c. est, quia pater tenet filiam dotare. vnde sicut nō posset huic obligationi derogare subijciendo res suas restitutioni, quominus ob dictā causam fieret diminutio: ita neq; prohibēdo illarum alienationem: cum non debeat esse in potestate debitoris ab obligatione se eximere. l. sicut. C. de actio. & obliga. Si igitur ista est ratio, & talis obligatio cesset, prout cessat in primo disponēte; qui nunquā fuit obligat' ad dotandum neptes, vel proneptes, quæ non erant, nec fuerunt in rerum natura, eo viuo patet quod potuit bona sua subijcere restitutioni, & prohibere alienationem: neque talis descendens habet de quo conqueratur: cum nunquam habuit talem ascendentem obligatum. Præterea etiam Paul. in. d. consil. videtur declarare se circa id quod dixerat in. d. §. cum proponeretur. & in. d. auctentica res quæ. pe. colu. 5. vt quod dixit, procedat quando tantum erat prohibitio tacita legalis, de non alienando: eo quod bona erant subiecta fideicommisso: quando verò esset expressa prohibitio, & defectus non esset in potestate disponentis, & prohibentis: tunc non procedat dispositio. d. auctentice res quæ. Sed adhuc instabit quis: quia secundum hoc nihil specialitatis, vel prærogatiuę inductum fuerit per dictam auctenticam res quæ. ex quo dicitur, quòd tātum procedat in obligato ad dotandum, seu quando in persona primi disponentis nata fuit obligatio dotandi: ad quòd respondeo quod adhuc est multum fauoris & prærogatiuæ: quia ipso mortuo tantum poterat agere filia pro sua legitima, vel neptis quę fortè non sufficeret ad cōstituendam dotem, secundum qualitatem filię vel neptis, & alia de quibus in. l. filiæ. ff. de lega. 3. & tetigi in. l. 8. tit. 4. 5. partit. in glo. sup parte tā bien. Et istud introductū fuit per dictā auctentică, vt legitima non sufficienti mitti posit manus ad bona prohibita alienari: vel potest dici quod multum inducat de nouo illa auctentica. vt stā te tantum tacita prohibitione legali, ex præsumpta voluntate defu ēti disponentis, bona subiecta fideicōmisso posint alienari pro dote, etiam per liberos, qui non erant in rerum natura viuo primo disponente: quod non est stāte expressa „phibitione, vt dixi velle Paul. de cast. in. d. consil. Sed primum mihi plus placet, & q in hoc nulla sit differentia inter expressam, & tacitam prohibitionem: & confert ad prædicta, quia maioricatus in multis participat de natura feudi: & arguif de vno ad aliud, vt tradit Bal. in. l. cum antiquiotibus. C. de iur. delibe. Socin. consil. 47. volu. 3. & videmus, quòd feudum nō potest dari in dotem, vt in cap. 1. §. donare. qualiter olim feud. alie. posl. & per illum tex. dicit ibi Bal. quòd auctentica res quæ. non habet locū in re feudali, & in casu in quo permittitur aliquādo feudum dari in dotem, procedit pro vita vassalli dantis in feudum tantum, & non perpetuo, secundum Innocent. & docto. in. d. c. nuper. & postea reuertitur feudum mortuo vassallo ad eum, ad quem ex forma inuestituræ reuerti debet, secundum prædictos docto. & tradit Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. colu. 29. hinc etiam videmus quotidie à rege impetrare licentias, & facultates, vt de bonis maioriæ possint filiæ dotari, vel bona maioriæ obligari pro restitutione dotis, & impetrantur quotidiè à descendentibus primi disponentis, quasi sit pro certo habitum, aliter non posse de iure fieri: quia frustra precibus impetratur quod à iure cōmuni conceditur. l. 1. c. cū similibus. C. de thesaur. libro. 10. l. cum per absentiam. C. quib. non obijcitur long. rempo. præscrip.

¶Et licet non sit disputandum de hoc de potestate principis auferentis per tales licentias ius futuri fideicommissi, iuxta ea quæ plenè tradit Alexan. consil. 2. visis codicillis legitimatione & aliis, primo volu. & consil. 94. vbi ad fi. dicit quòd secundum illud consilium fuit iudicatum. Consulo tamen dominis de consilio regis ad hoc deputatis, v t rarò & cum magna causa istæ & similes facultates in euersionem bonorum maioriæ & fideicommissi, dentur: si enim darentur sine causa iusta fortè tenerentur ad interesse partis læsę, ex eo quòd notat Bald. post glos. ibi in. §. fina. colu. 5. versic. item nota ex ista glos. de pace iura. fir. & quæ habentur in. l. 31. titu. 18. partita. 3. & vide Petrum de Anchar. in regul. possessor. colu. 17. vers. quinto quæro. de regul. iur. lib. 6. & ipse princeps concedens tales licentias sine causa non iuste faceret, neque videtur posse per prędicta, vel saltem tenebit gravato prouidere de bono cambio, vt non tanter voluit Inno. in cap. nisi cum pridem. de renun. col. 2. versi. nos credimus. & neq; alienās, neq; recipiens erunt tuti in cōscientia iuxta glos. in. c. non est. de voto. Item & sæpe patres in prejudicium filiorum vel filiarum quibus defertur majoria impetrāt facultates regias cum filij sint sub eorum potestate & protectione videntur delinquere, argum. l. deferre. §. Item eos. ff. de iure fisci. vnde non debet eis faueri. Tales licentiæ tendunt contra publicam vtilitatem, quæ consistit in conseruandis bonis in familia nobilium. l. 1. §. denunciare. versicu. publicè enim interest. ff. de vent. inspi. & quòd tradit Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de successio. ab intest. vbi referens disputationem Iacob. de Are. dicit pertinere ad publicam vtilitatem, q̄ agnatis & familiæ diuitiæ conseruentur: constat enim, q̄ per diuitias familiarum conseruatur honestas, quæ perit per inopiā, vt in auctētico de testib. §. sanctimus. colla. 7. & sicut principatus diuisione destruuntur, vt in. §. præterea ducatus. de, phibi. feud. alien. per Federi. ita etiam patrimonia, vt experientia docet, vt tradit Socin. consil. 47. 1. volu. colu. 2. & inter nobiles melior est quandoque aliorum filiorum dispersio, quam hæreditatis diuisio, vt tradit Abbas referens dictum Beati Bernardi in cap. licet. de voto. Rescripta contra publicam vtilitatem, & in damnum aliorum vocatorum ad maioriam, non sunt concedenda. l. rescripta. C. de precib. imperā. offeren. l. fina. C. si cōtra ius, vel vtilitatem publicam. cap. rescripta. & cap. decenti vers. omnes. 25. quæstione secunda.

¶Quid autem si rex dedit licentiam extrahendi vnam rem vel prædium à maioria pro dote filiæ, eò quia pater non habebat aliunde vnde dotaret: an si pater postea perueniat ad pinguiorem fortunam, teneatur ipse dotare & res ita alienata reuerti debet ad maioriā? videtur dicendum quòd non, per ea quæ not. glos. in dicta authentica res quæ. & in corpore, vnde sumitur, & probatur in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. & faciunt, quæ not. glos. in. l. vbi adhuc. C. de iur. doti. & Bart. in. l. si constante. in principio. ff. solutamatri. in quæstione illa. si vir incipiat esse dives posit dotem dare tam vxori, propter eius paupertatem. In contrarium facit quod not. Innocent. in cap. quia plerique. de immun. ecclesia. tradit Socin. consil. 164. volu. 2. vbi dicit, quòd si princeps subsistente aliqua causa abstrahit rem vni, si postea cessat causa, cessat dispositio: & res ablata debet restitui: & quia auctis facultatibus, tollitur priuilegiū paupertatis. l. non tantum. §. eos. ff. de excusatio. tuto. l. cura. §. 1. ff. de muneri. & hono. l. his oneribus. §. auctis. ff. de vacat. mune. l. tutia. §. vsuras. ff. de lega. 2. Præterea hoc videtur de mente Bart. in. d. l. si constante. in principio. colu. fina. quem pro prima parte iam citaui cum distinguit in quæstione illa. Quòd si actus superueniens qui ab initio impediret actum geri, tendit ad eundem effectum cum actu gesto. & tunc ex superuenienti casu non tollitur id quod est gestum. l. verbis. ff. ad, l. fal. Si verò tendit ad contrarium effectum cum actu celebrato, & tunc vult quòd retractetur actus ex superueniente casu, & ita respondet ad. d. l. cura. §. deficientium. ff. de munerib. & hono. cum similibus. Vnde in casu quæstionis propositę diuitię superuenientes tendunt ad contrarium effectum actus celebrati, scilicet permissionis ob inopiam extrahendi pro dote rem maioriæ: & videtur dicendum quòd res redire debeat ad maioriam, & pater dotet ex superuenientibus diuitijs. Sed dicendū videtur q̄ extractio talis rei, & constitutio dotis ex ea facta non, retractetur licet superueniant diuitię, vt in regula factum legitime. de regul. iur. libro. 6. & quia cum actus est iam confirmatus tunc per cessationem causæ non debet eius effectus retractari. l. qui res. §. arcanum. ff. de solut. l. sancimus. la primera. C. de adminis. tuto. Alexand. in d. l. si constante. in principio. colu. fina. fortè tamen compellendus esset extrahens vigore talis facultatis de talibus diuitijs superuenientibus subrogare aliam rem in maioria valoris rei, quæ extracta fuit, & optima cautela erit quòd in talibus licentijs ita specificetur, & illud ad quod allegaui Innocent. in dicto cap. quia plerique. non videtur ita indistinctè verum, neque Innocen. hoc dicit ita vt Socinus in dicto consil. eum retulit, vt per te poteris videre. erit ergo optimum, vt cum tales licentiæ conceduntur, quòd dixi exprimatur, & ita licentia limitetur, vel exprimatur quòd tali casu res fic extracta, reincidat in maioriam, & pater extrahens pro dote filię dotem soluat de superuenientibus diuitijs. ¶Et si de consensu alienantis ex facultate Regia, & eiptoris dissoluitur alienatio, videtur q̄ res redeat in maioriā, vt in. l.

voluntate. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. & vide quod habetur in. l. sicut. §. si voluntate. co. tit. &. c. fi. 33. q. 2. & glo. in. c. nuptiarum. in parte vxores. 27. q. 1. l. ex quibus decides quod si res sit extracta à maioria ex facultate regia. & de ea fit factus alius maioricatus, an si res re deat ad priorem dominum possit iterum ex ea condere maioriam in qua quæstione vī dicendū, quòd res sic rehabita nō reincidat in maioriam, vt probatur in. l. si ita legatum. §. fi domus. ff. de lega. 1. & probat etiā in. d. §. si voluntate. vnde ad faciendum de ea notam maioriam in præiudicium filiorum opus erit noua facultate, & adde q̄ dixi suprà parum post principium huius glo. ¶Aduerte etiā quòd qui iudit rem maioriæ perinde est ac si rē alienasset vnde incideret in pœnā alienātis. gl. not. in. l. 3. §. miles. ff. de re mili. ¶Et quid si lude ret super re maioriæ in tanta quantitate quòd non esset spes luitionis? vide. l. qui habebat. ff. de lega. 3. & Bal. in. §. aut si libellario quib' mo. feu. ami. Itē aduerte q̄ si q̄s habuit à principe licencia vēdendi rem maioriæ & morte præuentus non fecit non poterit successor eius in maioriam vendere ex tali facultate, vt tradit notanē Bal. in. §. marchio. col. 1. versi. pone concessum est priuilegium, de his qui feudum dare pos. Item & aduerte quòd si ille qui habuit licentiam vendendi rem aliquam maiorię emat talem rē p interpositam personā, vt fortè alteri filio relinquat, quòd non obstante tali licentia, & tali alienatione vocatus ad maioriam poterit talem rem petere. argu. l. si is qui bonis. ff. de acqui. hære. Adde Bal. in. l. ordo. co. 2. versi. quæro data est potestas. C. de execu. rei iudi. ¶An autē preciū quod habeē ex re quę permittitur vendi ex maioratu sit maiorię, vt conuertatur in emptionem alicuius rei immobilis, & si in facultate ad vendendū hoc non exprimatur? videtur quòd sic ex his quæ not. Bal. in. c. 1. de feud. non habente propr. naturam feudi. versi. quæro nunquid precium ex quo in casu isto precium habetur ex causa lucrativa. ¶Sed quid si possessor maioriæ iurauit quòd non alienabit res maioriæ q̄ tamen postea impetrauit licentiam à rege quod posset alienare tacens de iuramento prestito, an poterit tūc alienare? videbatur quod sic ex dicto Bal. in. c. 1. in prin. col. 4. de his qui feud. dare possunt. & circa hoc quæro si prælatus iurauit, referens Ioan. And. in. c. vt sup de rebus ecclesiæ non alienā. dicentem q̄ si prælatus iurauit non alienare sine licentia Papæ, quòd si impetrat licentiam à Papa tacito iuramento quòd potest alienare. neq; fit transgresio iuramenti. Videtur tamen in hoc dicendū quòd si istud iuramentū, prestatur successoribus, vel ad eorum fauorem, & conseruationem rerum maioriæ, quòd tunc non valebit alienatio etiam si impetret licentiā tacito iuramento. quod & est de mente Ioan. And. in. d. c. vt sup. dū dicit, quòd si iurasset non alienare sine licentia metrapolitani, quòd tunc si impetraret à papa talem licentiā tacito iuramento non tenet licentia neq; posset fieri alienatio. ¶Aduerte etiam quòd vigore talis facultatis regię non debēt vendi neq; pro dote obligari res preciosiores seu res magnę maioriæ: si de vilioribus potest satisfieri, qa verſari debet in hoc arbitrium boni viri. l. magis puto. §. ne pasim. ff. de reb. eor. & ibi Bal. notabiliter. Bar. in. l. alio. ff. de ali. & ciba. lega. ¶Et si data fuit licentia regia ad obligandum res maioriæ pro dote videtur & dari vt possint vendi. l. si pupillorū. §. 1. & ibi Bal. ff. de reb' eorū. Si tamen licentia daretur ad vendendum non possent eius virtute res maioriæ obligari, vt in. d. l. si pupillorum. §. si prętor. quia à forma decreti non est recedendū. adde. l. fi. C. de præd. curial. lib. 10. & glo. in. l. non debet. ff. de regu. iuris. ¶Sed pone quòd data fuit licētia alternatiue ad vendendum vel ad obligandum res maioriæ pro aliqua necessitate potest enim sic alternatiue dari, vt in. d. §. si prætor an tunc si eligat obligare, possit postea vendere? & videtur quòd nō per tex. in. l. cuius. ff. de curato. fūrio. quod fortè procederet si per viā obligationis satis esset necessitati consultum non aliās. ¶Quid autē si possessor maioriæ legauit aliquā rem maioriæ & postea impetrauit facultatē regiā ad extrahendum talem rem à maioria, an recon ualescit legatum? vide. l. seruum filii. in prin. ff. de lega. 1. & ibi Bar. & Paul. ¶Quid autem si ille qui vult impugnare alienationem rei maioriæ cum facultate regis factam sit clericus videtur quòd si temporalitas iam erat clericus, quòd possit: quia si princeps de eo dispositive non possit cōtrauenire nō potuit ex defectu potestatis: si verò tantū generaliter, puidit, quòd null' contraueniat: ista verba generalia non referuntur ad impossibilia disponenti, & ad ea ad quæ sua iurisdictio se non extendit, vide Bald. in. l. fin. §. in computatione in fin. C. de iure deli. & Barto. in. l. si quis sub conditione. ff. de conditionibus institutionū. ¶Sed pone, quòd rex dedit licentiam alienandi aliquam rem maioriæ, an ille ad quem pertinet post mortem alienantis poterit impedire traditionem possessionis offerendo præciū rei, ad subleuandam necessitatem pro qua venditur? videtur dicendum quod sic. & facit bene quod notat Bald. in. §. deniq;. versiculo. Item nota. quæ fuit prima causa beneficiorum. amitēdi. vbi & tractat de successore, qualiter impediat alienationem, Imò & videtur quòd nec dū proximus in gradu hoc posset verū etiā quilibet alius de familia vocatorum facit. l. qui romæ. §. cohæredes. ff. de verborum obligatio nibus. & tex. singularis in ratione sui. in. l. virilis. ff. de lega. præs. §. si adierit. & facit optime. l. peto. §. fratre. ff. de legatis secundo. Item & videtur quòd tali casu locus sit retractui ex legis dispositione, quia res est de gehere seu auolengo. ¶Quid autem si princeps dedit licentiam alienandi ex maioria pro dote filiæ. & tamen pater non dotauit filiam: sed in suos vsus expendit, an poterit successor maioriæ pētere res alienatas? videtur quod sic ex dicto Bart. per tex. ibi in. l. si q̄ §. el qui. ff. de lega. præs. vide tamen quæ dixi in. l. 24. titu. 15. partita. Adde etiā. l. si operarū. indicio. ff. de ope. liber. iuncta. glo. ibi in verbo dāda. versicu. sed quare in certa. vnde idem esset si venditor prædium non consumpsit vnde pecunia illa conuertetur in vtilitatē maioriæ. Item si alienatio fuit nulla seu non tenet res debet manere penes maiorem filium, & non penes omnes hæredes. l. sicut. ff. de ope. liber. ¶Sed quid si ille, q̄ ex facultate poterat extrahere à maioria rē aliquam pro dote filiæ, vel alias leget filiæ talem rem, cū onere si ipsa dederit filio suo, qui succedebat in maioria talem rem vel tantā quā titatem: & erat talis maioria, in qua non succedebat fœmina stantibus masculis: contingit quòd moritur pater, item & filius masculus & succedit quidam masculus trāsuersalis, cui filia recusat dare rem vel quantitatem à patre iniunctam, dicēs quòd ipsa est hæres fratris: & sic adimpletum est onus iniunctum, an teneatur adhuc soluere transuersali succedenti in maioria, quod soluere debebat fratri? dic quòd sic per tex. nota. in. l. si is qui. §. fi. ff. de lega. præs. ¶Item pone quòd sic per tex. nota. in. l. si quis mihi. §. si voluntate. ff. fo. ma. vbi distinguit inter consentientem ex voluntate, & consentientem ex necessitate, an duret necessitas in hæredem in consentiente ex necessitate, an duret necessitas in hæredem de vel non, quid enim si necessitas dotandi sororem adhuc duraret pro qua princeps alienationē permisit? certe tunc cum duret necessitas durabit, & licentia ex mente Bart. in. d. §. si volūtate. ¶Sed quid si testator qui condidit maioriam concessit licentiam vendendi, donandi, & permutandi, prout vellet rem maioriæ an posit tempore mortis legare, & si transiuit multū tempus, q̄ nunquā disposuit post licentiā? fortè pōt argui q̄ nō ar. l. viuus. ff. si quis in fraudē patro. licet non multū faciat. Tu cogita in hoc. ¶Aduerte etiam q̄ istę licentię quæ dantur à principe ad alienandas res maioriæ intelligi debent dūmodo alienet bona fide, & sine fraude maioriæ ex notatis p Bart. in. l. alio. ff. de ali. & ciba. lega. bonus tex. in. l. 1. §. pe. &. l. si libertus. ff. si quid in frau. patro. ¶Quid aūt si habebat licentiam vendendi rē ex maioria, & sic generaliter: iste y̆o habebat duas maiorias, vnam ex parte patris, aliam ex parte matris, vendidit rem ex maioria matris, tanquam si esset maioriæ patris an tenebit venditio? & videt quòd sic, vt notat glo. & ibi Bar. & Platea in. l. 1. C. ne fiscus rem quam vendidi. cuin. lib. 10. contrariū tamen esset, si licentia fuerat specialis ad rē ex maioria matris, si vendidisset rē ex maioria patris, vt vult ibi Platea in eo quod dicit de re quæ erat alterius ecclesię, cuius rector non consensit. & adde Bal. in. d. l. 1. & in. c. 1. de his qui feu. dare pos. colu. 1. versi. sed nunquid superior. ¶Quid si minor. 25. annis impetrauit licentiam regiam ad vendendam rem maioriæ, vendidit & tradidit, & postea in integrum restitutus est aduersus venditionem, & rehabuit rem, an reincidat in maioriam? dic quòd sic. l. secunda. §. interdum. & ibi Barto. ad fin. ff. de vulga. & pupil. l. prima. §. fi quis adita ff. ad Tertullianum. ¶Sed pone, quòd minor possidens maioriam impetrauit à principe facultatem alienandi aliquam rem, ex ea non facta mentione ætatisian tenebit alienatio? & videtur dicendum, quod si alienatio erat ex causa necessaria, & seruata fuerit solennitas requisita in vēditione rerum minorum, quòd tenebit alienatio: quia & si expressisset ætatē adhuc princeps dedisset licentiam, ex quo causa erat necessaria. Si verò alienatio fuit ex causa voluntaria, nō tenebit alienatio, ex q̄ princeps minori in tali casu facultatē nō dedisset, seu nō ita de facili. c. posluasti. &. c. supkis. de reseri. ¶Sed pone q̄ minor sine facultate vēdidit, & sine solēnitatib' postea facta mētione ętatis, & maiorię impetrauit à principe cōfirmationē vēditionis? videt, q̄ sufficiat: quia auctoritas principis supplet omnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

solennitatē requisitā in alienatione. tex. & ibi Ioan. de plat. in. l. fi. qui hæreditatis. C. de venden. rebus ciui. lib. xi. Item & in ista materia, vide quod dixi in. l. 10. titu. 26. 4. partita. in glo. magna in verſ. ſed an precium. ¶ Sed pone q̄ pater habebat facultatē faciendi maioriā nouam, & tollendi & mutandi antiquā, qui fecit nouā maioriam in filium, cui veniebat ātiqua maioria, ponens in noua aliqua bona antiquæ maiorię omittens alia, de quibus non fecit mentionem: poſuit tamen in noua maioria alia bona propria æquiualentia his, quę omiſit ex antiqua maioria, an videatur ex hoc vigore facultatis extraxiſſe bona, quæ ſic omiſit ex antiqua maioria: vt illa diuidant inter hæredes? & videtur q̄ per hoc videatur extraxiſſe. arg. l. maritus. C. de procurato. cum cōcordan. de quibus ibi in glo. & quia non eſt veriſimile diſponentē grauare voluiſſe hæredes duplici onere. l. titia, cum teſtamento. §. qui inuita filia. ff. de lega. 2. & gl. ibi in verbo nō eſt veriſimile, quæ pōderat verba tex. q̄ nō eſt intentio multiplicandę dotis, quādo ob dotem relinquitur, cū ergo hic nomine maioriæ relinquit, nō videtur velle facere duas maiorias. & facit tex. in ratione ſui. in. l. licęt. ff. de lega. 1. & l. cum alimenta. §. fi. ff. de ali. & ciba. lega. in contrarium tamē facit tex. in. l. Aurelius. §. teſtator. ff. de libe. lega. vbi nō videtur receſſum in codicillis à diſpoſitione teſtamenti, quādo non ponūtur in codicillis verba reſtrictiua: ſed dic: q̄ ideo id ibi ſtatuitur: quia fuit poſitū verbum hoc amplius: vnde fuerūt neceſſaria verba reſtrictiua: cōfert etiā ad hoc quod cū præceſſerit licētia tollendi antiquam maioriā, actus ſequens interpretabit exlicentia præcedenti. l. quædā mulier. ff. de rei vendi. & quod notat Bal. in c. vnico. quid iuris ſit ſi poſt alie. vaſa. feu. recu. ibi. 2. nota. in verſ. profecto. ¶ Item pone q̄ rex conceſsit patrifacultatē permutandi aliquā rem maiorię, an ſi pater nō fuit vſus facultate, tranſeat ad filiū? & videtur q̄ nō per tex. in. l. apud Iulianū. §. ſi quis alicui. ff. de lega. 1. & l. 27. titu. 9. 6. partita. & videtur de hoc bonus tex. in. l. ſicut. §. fi. ff. quibus mo. pignus vel hypo. ſol. quod limita & intellige, niſi talis facultas fuerit cōceſſa, ꝓpter vtilitatē maiorię: vt notat Bal. in. §. marchio. ver. pone conceſſum eſt per priuilegiū. de his q̄ feud. dare poſ. Aduerte etiā q̄ quādo licētia dat ad vēdendū bona aliqua maiorię: ita vt alia loco illorum ſurrogentur bona taliter ſurrogata ſequuntur naturā, & qualitates primorū, vide bonū tex. in. l. generali. §. hæredes. ff. de vſufru. lega. & ibi Bar. ¶ Quid autē ſi alicui eſt data facultas alienādi rē aliquā maiorię, an ſi vendat poſt annū incidat in pœnā, ac ſi vēdidiſſet ſine facultate? Ioan. Faber videtur velle q̄ ſic. in. l. fi. C. de iure emphi. allegāsſpecu. titu. de locato. verſ. 98. & l. ſicut. §. ſi voluntate. ff. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. ex quo doctor de palarube. in quibuſdā ſuis recollectis inferebat ad facultatē regiā ad faciendū maioriā, q̄ expiret per annū. & nihil aliud allegat niſi prędicta: facit tamen ad hoc. c. plerunq;. & c. ſi autem. de reſcrip. & l. 35. titu. 18. 3. partita. & licet loquantur in reſcriptis ad lites ex tatione, videtur q̄ poſſunt ad iſtas facultates ad maioriam extendi: cū vtraq; reſcripta videantur odioſa: ſed in vtroq; dicto, videtur tenendū eſſe contrarium: imo q̄ talia reſcripta durent ſaltem per decem annos, iuxta. l. vnicam. ff. de nundi. & l. 42. titu. 18. 3. partita. neque obſtat dicto ſpecu. & Ioan. Fabri. quia contrariū videtur verius. & Ioa. Andr. in addi. ibi tenet contrariū, quādo nō eſſet cert' terminus præfix'. & d. c. plerūq;. nō obſtat, quia & ibi reſcriptum valeret poſt annū, nō impetrato ſecūdo ab aduerſa parte. glo. & doctо. ibi. ¶ Sed an ſit cauſa iuſta concedendi facultatē ad alienationē bonorum maioriæ, quando res maioriæ ſunt in partibus remotis à domicilio poſſeſſoris maioriæ? & videtur q̄ ſic per tex. in auctentico de eccleſiaſti. titu. verſ. ſi autem annale legatum. colla. 9. & voluit Bal. in. l. voluntas. C. de fideicom. in lectura antiqua refert Iaſon. in. l. filiusfamilias. §. diui. in repe. nume. 81. de lega. 1. vbi hoc limitat. ¶ Quid autem ſi quis haberet maioriam. cū licentia principis factam, & cum tali vinculo & conditione, quod & ſi poſſeſſor talis maioriæ committeret crimen etiam læſę maieſtatis, bona maioriæ non confiſcarētur, & maioria trāſeat in ſequentē vocatū, qui poſtea ex facultate regia extraxit ali qua ex bonis maiorię: & eadē facultate fecit de talib' bonis aliā maioriā in aliū, & alios, qui nō vocabātur per maioriā antiquā ſub aliquib' pactis & cōditionibus: & ſignāter inter cœtera: quod ſi poſſeſſor talis nouæ maioriæ cōmitteret crimē læſæ maieſtatis, bona talis maiorię perderet: neq; vlteriꝰ in tali caſu diſpoſuit in quē trāſiret. modo vero aliquis qui poſſidebat talē nouā maioriā, cōmiſit crimē læſę maieſtatis: & ſic perdidit illa bona, an cōfiſcabūtur regi, vel tedire debeant in primā maioriā, dubiū eſt notabile. & videt q̄ nō cōfiſcentur: ſed redeant ad primā maioriā, per id q̄d in fortioribus terminis notat Bal. in. c. ſtuduiſti. de offi. lega. verſ. pone papa. vbi ponit queſtionē in hęc verba. Pone papa, cōceſsit mihi quoddā caſtrū ſub quibuſdā cōditionib', quib' nō ſeruatis caſtrū debet reuerti ad papā: deinde cōcedit mihi ciuitatem ſub qua eſt illud caſtrū, cū omnib' caſtris ſuis: deinde ego feci cōtra dict as cōditiōes: papa dicit caſtrū ad ſe reuerſum: ego dico ad me pertinere, t anquam partem ciuitatis diſtrictualē, ſeu ſub iacentem. ff. de iudi. l. inſula. quæriſ q̄d iuris. reſpondeo, q̄d perdidi vno capite ſpeciali, recupero ex generali: quia papa me loco ſui poſuit quo ad ciuitatē, & diſtrictū: vnde acgro per vniuerſitatē, q̄d perdo in ſpecie: arg. ff. de acquir. rerū do. l. quædā. & ff. de ſer. vr. prædio. l. ſi domus. cū alijs. neq; obſtat, q̄ ſpecies degerat genericā: quia verum eſt, quādo genus venit ampliatiue, vt not. in l. quæſitū. §. pe. ff. de fundo inſtru. modo quæro q̄d in diuerſis perſonis ſi caſtrū erat cōceſſum Titio: nūc ciuitas cū ſuo diſtrictu cōcedit Seio: & videtur dicendū q̄ extincto titio ex ſua cōceſsione acquiratē Seio ex ſuo capite generali, vt. ff. cōmunia prędio. l. in venditione. & ff. de iure dot. l. ſi proprietati. dicit. l. q̄ ſi ā ſpecie prius eſt inchoandū poſtea veniēdū ad genus. C. de pign. l. 2. quæ nō eſt alibi. in cōtrariū videt: nā lege cauet, q̄ ſi capitaneus cōceſsit alicui vnū māſum in feudū: deinde vēdidit curiā illud māſum nō venit in cōceſsione generali, tanquā exceptū à curia per ſpecialē prouidentiā, vt in. c. q uidā capitaneus. de. capi. q cur. vē. Solutio. illud ideo: quia nomine curię nō cōtinētur feuda: ſed nomine ciuitatis, bene cōtinerentē caſtra ſaluo iure alterius: cū autē illud ius deficit cōſolidat vniuerſitati ſuę: & idem fortè eſt in feudis per. d. l. ſi ꝓprietati. Sic videbat dicendū in prædicta quæſtione, q̄ cū ius ſecūdę maioriæ deficiat conſolidetur primæ maioriæ vniuerſali. præterea ita rex voluit, q̄ iſta bona extra heredē à prima maioria: vt remanerēt in ſecūda, qua ceſſante nō videt q̄ aliquid voluit agere cōtra primā maioriā, & reb' ſic ſtātibus. ſ. ſtāte ſecūda maioria, videtur diſpoſaſſe cōtra primā nō illa ceſſante. l. quod ſerui'. ff. de cōdi. ob cauſ. & quæ tradit latè Socinus. 3. vol. conſil. 38. & Alex. cōſil. 72. col. fi. 3. volu. facit etiā quod habeē in. l. ſicut. §. illud videamus. ff. quibus mod. pignus vel hypotheca ſoluit. & l. etiā. cū. l. iubemus. C. ad velleya. & facit optimè lex proponebat. & lex ſitiuſtia milias. & lex hęreditate. §. pater cū ſequenti. ff. de caſtrēſ. peculio. In cōtrariū tamē facit: quia tā iſta bona deſierūt eſſe primę maiorię ex facultate regia, & trālierūt in aliā perſonā, vndeiā non ſunt reli quię primę maiorię. l. pater filiū. §. quindecim. ff. de lega. 3. & in ſimili habemus in fundo qui ſemel exiuit de familia, q̄ deſinit eſſe patrimonialis mutatione perſonę. arg. l. gerit. in fi. ff. de acquirēda hæreditate. & re facta amiſsibili ex crimine læſæ maieſtatis, ſemp erit amiſsibilis, vt aliàs in re facta alienabili: ſemp erit alienabilis, vt in. d. §. quidecim. & facit etiā q̄d habeē in. l. ſi quis ædes. ff. de ſeruit. vr. prædi. Item medij ſucceſſores immutāt rei qualitatē. l. Paulus. §. fi. ff. de acqr. hęre dit. l. licitatio. §. mercatores. ff. de public. l. ſi auia. C. de dona. l. t. C. de impo. lucratiua. deſcrip. l. 10. Bal. de eo qui ſibi vel hęred. ſuis. in prin. Ad de bonū & ſingulare caſum in. l. ſi ita legatū. §. ſi domus. ff. de leg. 1. ibi at ſi ea domo deſtructa. &c. & quod ibi Pau. de caſt. notat in fi.

¶ Per quē tex. etiā inferes ad quæſtionē, q̄ ſi pater habēs maioriā antiquā impetrauit à principe licentiā extrahēdi ab ea aliqua bona, & cōſtituēdi ex eis maioriā aliā in filiū ſecundū: & ita fecit, q̄ mortuo ſecūdo filio in vita patris, nō reuertūtur bona illa in primā maioriā: etiā ſi cōſtaret de volūtate patris, q̄ reuerterentur, quia cū tali noua volūtate vt reuerterēt debebat etiā cōcurrere licētia regis neceſſaria. facit. l. quædā. ff. de iure codicil. ſi tamē eſſet caſus, in quo facultas regis in hoc nō eſſet neceſſaria ſufficeret volūtas patris, per tex. in. §. ſi domus. in fi. Et iſtā partē crederē de iure veriorē, niſi ex coniecturis aliquibus aliis cōſtaret principē voluiſſe deficiēte ſecunda maioria, q̄ bona redirēt ad primā, vt ſi cautū fuit: q̄ decedētibus vocatis in ſecūda, bona redirēt ad primā, vel aliàs de tali volūtate conſtaret, & in facultate regia nō exprimerētur, q̄ bona ex crimine læſę maieſtatis cōfiſcarētur: quia tūc incertis nō eſſet opus cōiecturis. l. cōtinuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. Tu quādo caſus occurrerit latius cōſidera, quia quæſt. eſt notabilis. ¶ Pone etiā q̄ cōtra tenorē maiorię vocātis in defectū maſculorū, quendā trāſierſalē exeluſa filia fœmina: rex diſpenſauit, vt poſſeſſor daret maioriā filiæ, & eius deſcendētib' cōparet modo, nō ille primo loco vocatus, ſed ſequentes vocati: & dicūt regē illis nō ꝓiudicaſſe. vnde petūt maioriā, an poſsintē videtur q̄ non per tex. valde notabilē. in. l. 1. §. fi. ff. de aſsignādis libertis. Bar. in. l. 1. §. ſi pater. ff. de coniungendis cum emancipato liberis eius, q̄ de plano procedet: ſi ille cui maioria deferebatur eſſet viuus tempore quo deferetur, ſecus videtur ſi eſſet mortuus.

a ¶ *Eā ſus heredes.* Hoc dicit ne aliàs ꝓceptum prohibitionis alienationis, dicatur nudum, vt in. l. 44. titu. 5. & ibi dixi. 5. partita. & facit hæc lex

hæc lex ad quæſtionem maioricatus ſimpliciter facti quia cum ſecundum conſuetudinem Hiſpaniæ intelligatur vt veniat de filio maiori in maiorem prohibitio facta de non alienando non dicetur nudum præceptum. probat etiam iſta. l. quod ſi maioria fiat in deſcendentes & prohibitio alienationis facta ſit tantum primo vocato q̄ extendatur ta lis prohibitio ad ſecundum & cæteros deſcendentes vocatos, videtur enim prohibitio eſſe realis non perſonalis iuxta id q̄d not. Bart. in. l. 3. §. opus nouum. ad fi. ff. de nou. oper. nuntia. & tangit Bald. in. §. rurſus. columna prima. ver. quid de prohibitionibus. de contro. inueſti.

a ¶ *Legitima parte.* Adde. l. ſcimus. in princ. C. de inofficio. teſta. ibi nulla falcidia interueniente.

b ¶ *De dote.* Adde. l. cum dotem. ff. ad leg. falci. & glo. in l. in teſtamento. C. eo.

c ¶ *Aferrar ſus ſierues.* Adde l. Papinianus. §. ſed an libertates. ff. de inofficio. teſta. & gloſſ. in. d. l. in teſtamēto.

d ¶ *Complidamente.* Adde authenticam ſed cum teſtator. C. eod. & not. iſtam. l. partitarum. quæ bene declarat iſtum caſum & plenius quā habetur in. d. auſ. & in corpore vnde ſumitur. & limita & intellige vt per Bar. & doctо. in. l. ſi ex pluribus. ff. eo. quando ſcilicet plures res ſub nomine collectiuo eſſent legatę nam & ſi vna ex dictis reb' fuiſſet ſponte ſoluta, falcidia poſſet detrahi de aliis: quia tunc eſt vnum tantum legatum: quando verò ſunt plura legata, & ſoluatur vnum, grevni legatario cum proteſtatione, quod non intendit ſibi præiudicare quoad alios: quia tunc ſibi non præiudicat, ſecundum Iaſon. de Raue. & Alberi. in. d. auten. ſed cum teſtator: quia iſto caſu. l. iſta non loquitur. in dubio tamen ſimpliciter ſoluendo vni videtur etiam conſentire de ſoluendo aliis etiam integraliter, ſecundum Cy. in. d. auten. ſed cum teſtator. q. 6. & ibi etiam Salyce. poſt. d. Iacob. de Rauen. & glo. in. d. auten. ſed cum teſtator.

e ¶ *Cuydando.* Secus ergo ſi ſoluerēt per errorem, & non agnitis prius viribus patrimonij, vt in. l. quod de bonis. §. non idcirco. ff. eod. & l. non dubium. C. de teſta. & l. error. C. eodem.

¶ *Lex. 7.*

Hæres non faciens inuentarium in forma iuris priuatur falcidia: non tamen legitima debita iure naturæ: quia cum falcidia ſit beneficium legis, aufertur in legem committenti. h. d.

f ¶ *Falcidia.* Adde. l. fina. §. ſi vero poſtquam. C. de iur. deliber. & l. 10. titu. 6. ſupra eadem partita.

g ¶ *Legitime.* Approbat opinionem glo. in l. fina. §. pen. in gloſſ. fin. ad fin. C. de iur. delibe. & glo. in auten. hoc amplius. C. de fideicom. ſit per verbo naturale. & glo. in auten. ſed cum teſtator. in verbo excedant. C. ad legem falcid. ſed quæ erit vtilitas in hoc: cum filius non conficiens inuentarium etiam de ſuo proprio, teneatur ſolida præſtare legata, vt in. l. 10. tit. 6. ſupra eadem partita. reſponde, vt per Bar. in. d. auſ. ſed cum teſtator. in verſi. quæro vtrum per nō confectionē. Quid autem in trebellianica an prius detur filij' hæres, vel alius hæres, ſi non faciat inuentarium? vide quę dixi in. d. l. 10. in glo. fin. & per Deciū late conſi. 236. incipit. nō parua difficultas. in. 5. dubio.

¶ *Lex. 8.*

Non detrahit hæres q̄rtam per Trebellianū, quādo iudicis mādato & coactē adit: & cōputat hæres fructus, quos percipit iudicio teſtatoris in hac quarta: item & prælegata: nec reſtituet fructus, ſi plus quarta aſcendāt perceptos negligentia fideicō miſſarij nō petētis: ſed poſt tempus quo hæres debet reſtituere: maliciosè perceptos tenetur reſtituere: & pro iſta quarta Trebellianica tenetur hæres pro oneribus hæreditariis: in quarta autem iure naturæ debita non computantur fructus percepti. hoc dicit.

h ¶ *De los bienes de la herencia.* Aduerte ad hoc verbum: nam ex eo deciditur quæſtio, de qua per Oldrad. conſi. 158. incipit factum tale eſt, an Trebellianica deducatur etiam habito reſpectu ad legata relicta, vel tātum de eo, quod ſupereſt hæredi, deductis legatis: nam per iſtam. l. videtur quod tantum deducatur de ea hæreditate, in qua eſt inſtitutus, & quam rogatus eſt reſtituere fideicommiſſario vniuerſali. & idem videtur voluiſſe Azo. C. ad Trebellia. in ſumma. col. pe. ver. quarte retentio cum dicit, quod hæres poſsit detrahere quartam Trebellianicam de vniuerſitate, quam hæres rogatus eſt reſtituere, & maximè attento communi ſtillo teſtamentorum: cum factis legatis, dicitur: in cæteris verò bonis legatis ſolutis inſtituo talem hæredem, & cum legata non ſubiaceant reſtitutioni, neq; per conſequēs ſubiacere debent retentioni quartæ Trebellianicæ. Oldrad. tamē vbi ſupra conſuluit contrarium: imo q̄ detrahatur tam de legatis relictis, quam de toto alio vniuerſali, per. l. 1. §. Iulianus. cum glo. ibi & l. Marcellus. §. Pomponius ſcribit. ff. ad Trebel. & C. eo. l. fin. in fi. & c. Raynuntius. de teſta. & ſubdit notabiliter q̄ illa verba vſitata in cæteris bonis inſtituo talem hæredem, non repugnant: quin inſtitutio facta videatur ex vniuerſo, & quod modus ſic loquendi apud teſtatores irrepſit, vt cætera præter legata velint apud hæredem irrenocabiliter remanere: legata verò capi. ſed reſtitui. l. penes te. ff. de verbo. ſignifi. tu vero in iſta quæſtione. dic vt per Ange. quem ibi ſequitur Alex. in. d. §. idem Pomponius. & tecum in. l. 6. in glo. 3. 5. eo. licet Ange. nullam de iſtis dictis Oldral. neq; etiam Alex. faciunt mea.

yes ante deſta. E eſto ſe deue entender, ſi fizieren primeramente el inuentario, que deue ſer fecho ſegund que diximos en el titulo de como pueden auer conſejo los herederos ſi tomarā la heredad o nō. E ſi por auentura el inuentario non ouieſſen fecho, eſtōce non podriā ſacar falcidia. f Fueras ende, ſi los herederos fueſſen delos que deſcienden o ſubē, por la liña derecha de los fazedores de los teſtamentos. Ca eſtos a tales deuen auer la ſu parte legitima, g por debdo q̄ han en los bienes del padre naturalmente: mas los otros herederos han la falcidia por otorgamiento de ley. E porende pues, que eſtos atales non guardan la ley deué porē de perder aquello que deuiā auer por otorgamiento della.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que es eſtablescido por heredero ſi es rogado que de la herencia a otri, puede ſacar della la quarta parte, aque dizen en latin trebellianica.*

Rebellianica dizen en latin la quarta parte, que el heredero deue auer de los bienes de la herencia, h en que es eſtablescido quando es rogado del teſtador, que de o entregue deſpues la he-

zon de la ſu legitima parte, a que deue auer en los bienes del padre, o ſi mandaſſe a alguna muger de lo ſuyo por razō de dote, b o ſi mandaſſe aforrar ſus ſieruos. c Ca de tales coſas como eſtas, non pueden los herederos ſacar, nin retener ninguna coſa por razō de falcidia. Otroſi dezimos, que pagando el heredero complidamente d algunas coſas de las mandas, que ouieſſe fecho el teſtador, non ſacando ende la falcidia, cuydando e q̄ en la heredad que fincaua, auia aſſaz para pagar las otras mandas, e para retener para ſi la ſu parte legitima: eſtonce todas las otras mandas deue pagar complidamente. Fueras ende, ſi deſpues que las el comēço aſsi a pagar, ſe deſcubrieſſe algun debdo grande, que el non lo ſopieſſe en ante que era tenudo de pagar aquel a quien el heredo. Ca eſtonce por eſta razon bien podria ſacar falcidia de aq̄llas mādas, que fueſſen aun por pagar.

¶ *Ley. VII. Como los herederos pueden ſacar la falcidia ſi fizieren el inuentario.*

Todos los herederos q̄ ſon eſtablescidos por los teſtadores, puedē ſacar falcidia ſegun q̄ diximos en las leyes ante deſta. E eſto ſe deue entender, ſi fizieren primeramente el inuentario, que deue ſer fecho ſegund que diximos en el titulo de como pueden auer conſejo los herederos ſi tomarā la heredad o nō. E ſi por auentura el inuentario non ouieſſen fecho, eſtōce non podriā ſacar falcidia. f Fueras ende, ſi los herederos fueſſen delos que deſcienden o ſubē, por la liña derecha de los fazedores de los teſtamentos. Ca eſtos a tales deuen auer la ſu parte legitima, g por debdo q̄ han en los bienes del padre naturalmente: mas los otros herederos han la falcidia por otorgamiento de ley. E porende pues, que eſtos atales non guardan la ley deué porē de perder aquello que deuiā auer por otorgamiento della.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que es eſtablescido por heredero ſi es rogado que de la herencia a otri, puede ſacar della la quarta parte, aque dizen en latin trebellianica.*

Rebellianica dizen en latin la quarta parte, que el heredero deue auer de los bienes de la herencia, h en que es eſtablescido quando es rogado del teſtador, que de o entregue deſpues la heredad a alguna otra perſona, o a todos los herederos ſi gelo rogare. Ca en tal caſo puede ſacar della la quarta parte, ſi quiere. Pero ſi el teſtador mandare a alguno que de a algunos de los herederos alguna cosa, o a algun otro, non puede ſacar della falcidia. Esſo miſmo ſeria, quando el teſtador mandaſſe a ſu fijo algo por razon de la ſu legitima parte, a que deue auer en los bienes del padre, o ſi mandaſſe a alguna muger de lo ſuyo por razō de dote, b o ſi mandaſſe aforrar ſus ſieruos. c Ca de tales coſas como eſtas, non pueden los herederos ſacar, nin retener ninguna coſa por razō de falcidia. Otroſi dezimos, que pagando el heredero complidamente d algunas coſas de las mandas, que ouieſſe fecho el teſtador, non ſacando ende la falcidia, cuydando e q̄ en la heredad que fincaua, auia aſſaz para pagar las otras mandas, e para retener para ſi la ſu parte legitima: eſtonce todas las otras mandas deue pagar complidamente. Fueras ende, ſi deſpues que las el comēço aſsi a pagar, ſe deſcubrieſſe algun debdo grande, que el non lo ſopieſſe en ante que era tenudo de pagar aquel a quien el heredo. Ca eſtonce por eſta razon bien podria ſacar falcidia de aq̄llas mādas, que fueſſen aun por pagar.

¶ *Ley. VII. Como los herederos pueden ſacar la falcidia ſi fizieren el inuentario.*

Todos los herederos q̄ ſon eſtablescidos por los teſtadores, puedē ſacar falcidia ſegun q̄ diximos en las leyes ante deſta. E eſto ſe deue entender, ſi fizieren primeramente el inuentario, que deue ſer fecho ſegund que diximos en el titulo de como pueden auer conſejo los herederos ſi tomarā la heredad o nō. E ſi por auentura el inuentario non ouieſſen fecho, eſtōce non podriā ſacar falcidia. f Fueras ende, ſi los herederos fueſſen delos que deſcienden o ſubē, por la liña derecha de los fazedores de los teſtamentos. Ca eſtos a tales deuen auer la ſu parte legitima, g por debdo q̄ han en los bienes del padre naturalmente: mas los otros herederos han la falcidia por otorgamiento de ley. E porende pues, que eſtos atales non guardan la ley deué porē de perder aquello que deuiā auer por otorgamiento della.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que es eſtablescido por heredero ſi es rogado que de la herencia a otri, puede ſacar della la quarta parte, aque dizen en latin trebellianica.*

Rebellianica dizen en latin la quarta parte, que el heredero deue auer de los bienes de la herencia, h en que es eſtablescido quando es rogado del teſtador, que de o entregue deſpues la heredad a alguna otra perſona, o a todos los herederos ſi gelo rogare. Ca en tal caſo puede ſacar della la quarta parte, ſi quiere. Pero ſi el teſtador mandare a alguno que de a algunos de los herederos alguna cosa, o a algun otro, non puede ſacar della falcidia. Esſo miſmo ſeria, quando el teſtador mandaſſe a ſu fijo algo por ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem.nota etiam vnum quod Bal.dicit mirabile in rub.C.de reuocan.his quæ in fraud.credit.aliena.sunt ad fi.quod in casu quo quis est institutus non contemplatione sua:sed fideicõmissarij,quod tũc non detrahet quartam Trebellianicam per text.singularẽ.& ibi Cy. in.l.in fideicommissi.§.cum polidius.ff.de vsu.vbi etiam videbis per Alex.in addi-
tio.ad Bar.di-
cit etiã Bal.in
d.rub.ad finẽ.
quod vbicũq;
quis tenet re-
stituere hære-
ditatem ex cõ
tractu, nihil
detrahit alle-
gat.l. quidam
cum filiũ.ff.
de hæredi.in-
stitu.Et aduer
te q regulari-
ter extra certos casus,deq
bus per Bald.
in.l.iubemus.
in princ.C.ad
Trebelli. non
potest hæres
sumere istam
quartã in vna
re,vel rebus p
eum electis &
beneficiũ de-
ducẽdi istam
quartam tran
sit ad hæredẽ.
l.quanquã.C.
ad leg.falcid.
Et an testator
possit prohi-
bere Trebel-

rencia a otri.Pero deue contar en esta su parte [a] las cosas q̃ el fazedor del testamẽto le mando si las ouo. E aun dezimos, que los frutos [b] que tomo de tal herencia,de mientra que la ouo,si fueren tantos,que montarẽ tanto quãto podria valer la quarta parte,que el deue auer:estõce non deue tomar [c] ninguna cosa de la heredad,ante la deue dar libre e quita,a aquel aquien le rogaron que la diesse. E si por auentura tanto non valiessen los frutos que el saco ende,contando ante lo que el rescibio dellos sobre esto,deue se entregar de los bienes de la herencia, fasta q̃ aya la quarta parte.E si mas montaren los frutos,que lo que el deue auer por razon desta quarta parte,estõce dezimos,que si el testador le señalo dia aque rindiesse la heredad,e a aquel plazo la entrego a aq̃l aquiẽ la deuia entregar:q̃auer deue todos los frutos por la quarta parte,q̃ deuia auer,quãto qer q̃ valã mas.E si

nõ le señalaron dia cierto,aq̃ diesse la heredad,e aq̃l q̃ la deuia auer fuesse negligẽte [d] en demãdar la,sabiẽdolo,estõce dezimos q̃ este q̃ era tenedor de la heredad aura los frutos della,e nõ los cõtara en la su quarta parte.Mas si este a tal fuesse rebelde de dar laheredad o lo metiesse por alõgamiẽto maliciosamẽte:estõce quãto qer q̃ valã mas los frutos,q̃ el esquilmo de la su parte,q̃ deue auer: [e] sera tenudo de los dar al otro cõ la heredad.E lo q̃ dixim̃os en esta ley,en razõ de los frutos,q̃ deué ser cõtados en la quarta parte,segũ q̃ es sobredicho,ha logar quãdo el heredero aquiẽ ruega q̃ de la heredad a otri, nõ es de los fijos del testador. [f] Ca si dellos fuesse:estõce los frutos q̃ esquilmas [f] se este fijo del fazedor del testamẽto,miẽtra q̃ touiesse la heredad en su poder,nõ serã cõtados en la su parte legitima: [g] ante dezimos q̃ esta parte deue ser sacada enteramẽte,de los bienes de la herẽcia,e

beat quartã,de aliis rebus hæreditariis,an sit audiendus videtur q̃ non,ex quo lex ista vult,q̃ fructus intra quartã computentur in ea, quod planè procedit volente fideicõmissario,seu nõ contradicente: eo autẽ inuito non exprimit ista l.vnde satis videtur q̃ qui q̃ fideicõmissario in hoc succurratur:ne alias dicam [e] esse in potestate heredis per culpã, & morã suã ha-
bere sibi quar
tam in talib⁹
fructib⁹,intu-
to fideicõmis-
sario:cũ nõ sit
in potestate
hæredis,q̃ qua
re velit dedu-
cere quartam
sed iudicis ar-
bitrio cõmit-
titur.Barto.&
alij in.l.i quar
tam.ff.ad leg.
falci.&q̃ fidei
cõmissar⁹ in
hoc sit audiẽ-
dus tener.Ioã.
de Imo.& Ale
xan.post lac.
de Raue.in.d.
l.in fideicom-
missaria.

l.inferri,quod hic disponitur procedere siue filij grauentur restituere aliis liberis,siue extraneo,licet Cynus Alber.Fulgo.Cornelius.in.d. l.iubemus.Alex.in.d.l.in fideicommissaria.col.3.tenuerunt contrarium,quando extraneo.primum tamen (quod ex istius.l.generalitate approbari videtur) tenuerunt Salyce.& Pau.in.d.l.iubemus.Ioan. de Imol.in.l.quod de bonis.§.cum auus.ff.ad legem falcidiam.& Ripa.in dicta lege in fideicommissaria numero.29.quia maior ratio & fauor filij grauati est quando grauatur restituere extraneo, quam quando alteri filio.

a ¶ *Contar en esta parte.* Adde.l.in quartam.ff.ad legem falcid.& not. quod portio hereditaria donationis,quæ morte confirmatur,in trebellianicam imputatur.l.filium quem habentem.C.famil.herciscũ. secundum vnam lecturam de qua per Bal.ibi.8.col.Item etiam computatur datum causa conditionis implendæ,vide ibidem &.l.cum pater.in prin.ff.delega.2.

b ¶ *Los frutos.* Concord.cum.l.in fideicommissaria & cũ.l.mulier.§.si hæres.&.l.ita tamen.§.hæres ex asse.ff.ad Trebell.& vide per glos.in d.l.in fideicommissariam.Quid autẽ si testator iussit restitui retenta quarta,an tunc fructus computentur in quartam? vide per Alexan. post Rapha.in.d.l.in fideicommissaria vbi Alex.col.5.quod tunc nõ computentur quod est bene notandum.

c ¶ *No deue tomar.* Nõ ergo posset hæres dicere,volo fructus restituere, & quartam in aliis rebus hæreditariis habere:vt hic patet cuius contrarium dicebat Rapha.relatus ab Alex.in.d.l.in fideicommissaria vbi Alex.tenet contra eum,post Imol.in.d.§.si hæres.& opinio Imo. & Alexan.approbatur hic.

d ¶ *Fuesse negligente.* Quid si non fuit negligens:quia fortè erat absens. Barto.& docto.communiter in.d.l.in fideicommissaria tenent tunc etiam fructus cedere lucro cohæredis,qui non fuit in mora.

e ¶ *De la su parte que deue auer.* Et sic fructus,quos percepit vltra quartam restituit:reliqui computant in quartã. Quid tamen si fideicommissarius,dicat in tali casu,quando heredis mora interuenit,q̃ vult quod fructus post moram percepti sibi restituant,& quod hæres ha

a ¶ *Maguer el testador.* Concord.cum.d.l.iubemus.& istud vrget multum ad illud,quod dixi.§.ea.l.in glo.1.quod non possit pater prohibere Trebellianicam filiis primi gradus:an tamen hodie stantib⁹.ll. huius regni filius grauatus debeat non solũ habere legitimam:sed etiam Trebellianicam? die vt dixi in.l.12.tit.5.§.ea-parti.in glo.fi.vbi dixi quod tãtum poterat detrahere legitimam,de iure naturæ:etiã eo casu quo de iure antiquo poterat detrahere duas quartas.

b ¶ *Si es rebelde.* Adde.l.nã q̃ §.qui compulsus.ff.ad Trebellia.& C.eodem.l.non iusta m.

c ¶ *In parte.* Ad de inst. de fideicommissa. hæredita.in.§. sed quia.cum duob⁹.sequẽti:&.§.si quis vna.

d ¶ *En las debdas.* Et sic pro rata illius quartæ tenetur creditoribus:nõ autẽ legatariis. vt in.l.1.& 2. C.ad Trebellia.super quo tamen vide latius.per gloss. nota.& magistraliter distinguentem in.l. 1.§.fi.in glo.fi. ff.ad Trebell. & per Pau.de Castr.in.d.l.1. &.2.C.eod.& per Alexã.in d.l.1.§. sed si quadringenta.

Titulus. 12. De codicillis.

Titulo. XII. De los escritos que fazen los omes a sus finamientos,aque llaman en latin codicillos.

CODicillos dizen en latin vna manera de escritos pequeños,que fazen los omes despues que han fecho sus testamentos, para crescer,o menguar,o mudar alguna de las mandas que auian fechas en ellos.Onde pues que en los titulos ante deste,fablamos de los testamentos,que son mayores escrituras,que los omes fazen,por razon de sus finamiẽtos. Otrosi non de los frutos della: maguer el testador [a] lo ouiesse mãdado de otra guisa.Pero lo que diximos desta quarta parte en esta ley,se deue entender desta guisa,q̃ el heredero la deue auer,quãdo entra la heredad de su grado, sin constreñimiento ninguno, que el juez le fiziesse. Mas si es rebelde [b], non la queriendo entrar: e lo ouiesse a fazer por premia e mãdamiẽto del juez:estonce non sacara la quarta parte sobredicha. Ante dezimos, q̃ es tenudo de dar, e de entregar la heredad con los frutos della,a aquel q̃ le rogo, o mando el testador que la diesse. Otrosi dezimos, que el es siempre tenudo de pagar su parte [c], de las debdas [d] que deuiesse el testador,quãto le copiesse a pagar, por razon desta quarta parte.

¶ *Lex. 1.*

Codicillus est breuis scriptura ante vel post testamentum facta:& possunt codicillate omnes qui possunt testari:prodest enim codicillus:quia per eum possunt legata in testamento augeri vel minui:& potest codicillus in scriptis vel sine coram quinque testibus fieri:etiã si non sint rogati.h.d.

e ¶ *Ante.* Adde.l.ante tabulas.ff.eo.& inst.eo.§.non tantum.&.C.eodem.l.siue ab initio.

f ¶ *De catorze años.* Is enim potest facere codicillos,qui de iure potest facere testamentum.l.diuus.§.codicillos.ff.de iur.codicillo.Quid autem si caueretur statuto,quod minor.25.annis non possit testari,an potuerit codicillare.post.14.annos? Barto.quod non.in.l.2.ff.delega.2. contrarium tamen tenet Bal.in.l.fi.C.de testa.ver.quid si statutum dicit.

g ¶ *En el titulo.* Vide ea.parti.ti.1.l.13.cum sequentibus.

h ¶ *En escrito e sin el.* Adde.l.fi.C.de bon.liber.&.l.fi.C.eod.

i ¶ *Cinco testigos.* Adde.d.l.fi.C.eo.vide hodie quod habetur in.l.1.ti.de los testamentos.libr.5.ordina.rega.& in.l.3.in ordina.tauri.& habes hic q̃ non requiritur testes in codicillis esse rogatos:cum dicit que se escierten y.adde.d.l.fi.in fi.C.eo.& adde.l.32.tit.16.5.3.parti.

¶ *Lex. 2.*

Hæreditas in codicillis non potest dari nec adimi directe:nec condicio hæredi instituto apponi:sed si in codicillis hæredẽ immeritũ certa ratione expressa dicit testator,probata ratione non habebit hæreditatem.Item per fideic.hæres in testamẽto vel ab intestato in codicillo rogatus tenetur restituere hæreditatem & potest ex ea quartam trebellianicam retinere.h.d.

k ¶ *Herederos.* Concor. cum §.codicillis. in stitu.eod.&.§. directo. &. C. eo.l.si idem.& l. hæreditatẽ. vnde si in codicillis qs instituatur in re certa,non habebitur loco hæredis : sed habebitur loco legatarij,secundum Bal. in.l.non codicillũ.C. de testa.vbi etiam dicit, q̃ si pater reliquit filio decem in testamẽto, & in codicillis dicat quod declarat q̃ iure institutionis non valebit testamentũ,ope & declaratiõe codicillorũ al legat.l.q̃d per manus. ff. de iur. codicillo. eo q̃ principa le nõ debet cõfirmari ab accessorio. Sed erit pulchrũ dubium,an cũ hodie de iure regni eadem solennitas,& numerus testium debeat interuenire in codicillis,quæ in testamento,& in testõ sufficiunt quinq; testes,vel tres cum tabellione,iuxta.l.ordina.si qs hodie in codicillis aliquem instituat directo,an tenebit institutio ac si facta esset in testamento? & videbatur q̃ non ex eo quod not.Bal. in.l.filij.circa fi.C.famil.hercis.vbi concludit q̃ hæreditas directe da ri non potest,etiam si pater in codicillis filios instituat:quia cum relinquere hæreditatem directo in codicillis speciale sit in milite:ergo in contrarium est ius commune.& idem voluit Bal.in.l.humanitatis.col.12.ver.sed nunquid ista exemplaria.C.de impuber.& aliis substi.& tamen constat valere testamentum inter liberos etiam cũ minori numero testium.vt in.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.l.7.ti.2.§.ea.parti.& sic si testator vocet codicillũ dispositionem illam,in qua directo instituit,curabimus de nomine:imo de mente quæ per nomẽ significatur:quia ciuilia nomina retinẽda sunt in sui natura.l.verbis ciuilibus.ff.de vulg.& pupil.idem tenet Salyce.in.d. l.filij quando ex dicto notarij,vel alias constat patrẽ voluisse codicillari.In contrariũ tamen facit quod not.Bar.in.d.l.hac consultissima §.si quis aũt.& in.l.2.ff.de iniust.rup.testa.& in.l.militis codicillis.in prin.ff.de testa.mil.vbi tenet patrem posse in codicillis filio pupillã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

riter substituere venientes ab intestato,& revocare substitutionē pupillarē,prius factā p eū in testamēto,in quo substituerat extraneos, de quo late vide p Alex.in.d.§.si qs aūt.facit etiā q̄d no.Io.And.in ad dirio.ad Specu.tit.de instru.editio.§.cōpendiosē.col.8.in additio.q̄ incipit ad intellectū.vbi dixit q̄ si testator conuocatis septē testibus, instituat hæredes, & legata faciat: deinde dicat, q̄ vult dictam dispositionē iure codicillorū valere, q̄ valebit, vt testamentū p.l.nō codicillū.C.de testa. & probat in.l. testamentū.C de testa. vbi Bald.& Salyc. notāt. q̄ licet testator testamentū appellet codicillos, nō per hoc desinit esse testamētum, dixit etiā Ang.in.l. illud.§.tractari.ff.de iur.codicillo.q̄ si testator instituat hęredes:& notari[a] dicat talis volēs codicillos facere: ista verba notarij nō impediūt,quin valeat,vt testamentū,& tradit Iason.in.d.l.nō codicillū.referens quoddam consiliū Alex.& dictū Bal.in Imperator.la.1.col.2.ff.de stat.homi.verba enim impropriantur,vt deseruiāt intentioni.Insulā.ff.de præscrip.verb.I.sed & si possessori.§.item si iurauero.ff.de iur.iuran. c.in elligētia.de verbo.significā.& istud videtur tenendū si ex aliis non constet testatorē voluisse codicillari,& nō testari:quando enim hoc constaret nō posset testator facere,quin leges locum habeant in suo testamento.l.nemo potest.ff.deleg.1.& in simili.q.hoc voluit Pau.de Cast.in.d.l.nemo potest.col.1.ver.sed quæro quid econuerso,vbi omnino vide & in.l.fi.C.de codicill.& etiā ratio videtur esse quia q̄n testator eligit codicillari,eligit viam incompetētem:& sic est imperfectio voluntatis,idest voluntarię electionis & sic est defectus,in qualitate seu specie voluntatis,vt etiam tradit Bal.in.l.1.col.18.ver.sed hic quero.C.de sacrosan.eccle.& istud magis placet,quam quod distinguatur,prout distinguit Alex.volens concordare opiniones contrarias,super.q.Ioan.And.post Dy.de qua vbi supra.in.d.l.non codicillum.l.quod aut instituti erant illi qui successuri erant abintestato, & procedat opinio Dyni.& Io.And.cum non potest tunc dispositio sortiri effectum iure fideicommissi:cum nullus sit qui eis habeat restituere,& sic tunc valeat iure testamenti,aut alij erant instituti,& tunc procedat opinio alia,de qua per Pau.in.d.l.nemo potest.licd non valeat iure directo ex quo potest valere iure fideicommissi,licet enim hæc distinctio bene procedat in casu quo Dyn.consuluit,relatus vbi supra à Ioan.Andr.quia dixerat ibi testator,si non valet iure codicillorum,valeat iure testamenti:tamen quando hoc nō esset dictum non esset facienda talis distinctio,ex quo testator se arctauit eligens viam codicillorum,& nō testamenti,vt dixi facit ad hoc,q̄d not.Barto.in.l.1.columna prima post princip.ff.de iur.codicillo.ibi oppono.&c.

derechamente:[a] porende si algun testador ouiesse establescido heredero en su testamento,e despues desso fiziesse cobdicilo,en el qual pusiesse condicion [b] alguna:o si quisiesse desheredar [c] en el:nō empesce al heredero,porq̄ perdiesse por ende toda la herēcia,nin parte della,nin seria tenudo de cōplir la condició q̄ fuesse y puesta.Pero si en el cobdicilo dixesse el testador,q̄ el heredero que auia esta blescido en el testamēto,le auia fecho tal mal,porq̄ non meresciesse auer la heredad,nōbrando aq̄l yerro:por tal razō como esta embargaria el heredero. Ca perderia [d] el heredero porēde la heredad si el yerro le fuesse prouado. Otrosi dezimos que si el que fiziesse el cobdicilo vsasse a tales palabras,diziendo las,o faziēdo las escreuir en el:ruego,o mando,o quiero, q̄ aq̄llos q̄ han derecho de heredar la mi heredad,si yo muriesse sin testamento,q̄ la den a tal ome.O si algun testador que ouiesse establescido a otro por su heredero en su testamento,rogasse o le mandasse al heredero:o dixesse en el cobdicilo, que queria q̄ la heredad en q̄ lo auia establescido por heredero,q̄ la diesse a otro, vsando el Señor de la heredad,a dezir tales palabras en el cobdicilo,como estas sobredichas,o otras semejātes [e] dellas:tenudo es el heredero de dar la heredad al otro.assi como lo mādo el Señor della. Pero bien puede tener,para si la quarta parte de la herēcia,aque llaman en latin trebellianica:assi como suso mostramos en el titulo:de como se pueden mēguar las mandas, en las leyes [f] que fablan en esta razon.

[b] *¶Condicion.* Adde.d.§.dire cto.inst.eo.& l.diui.in prin. ff.eo.l. pe.§.fi. ff. de condit. institu.

[c] *¶Desheredar.* Vide in.d.§. codicillis. &.l. non codicillum.C.de testa.

[d] *¶Perderia.* qa auferetur hæreditas velut ab indigno.l. hæreditas. C. de his quibus vt indign.&.l. 23. titu.1. ead. parista.

[e] *¶Semejantes.* Quæ sonent in fideicommissum,vt in d.§. codicillis, &.§. directo. &.d.l.si idem C.eo.si tamē essent omnino verba directa ex benigna ad conseruandam voluntatem defuncti,trahūtur ad fideicommissum,vt dixi supra.& tradit Barto.post glo.in.l.fceuola.ff.ad Trebellia.quando apparet disponentem voluisse codicillos condere,vt etiam tradit Azo.C.de codicill.in summa.Alexan in.d.l.hæreditatem.C.eo.ista tamē.l.partitarum.vt vides multum insistit,quod verba sint importantia inducere fideicommissum,& quod sint verba obliqua,vel saltim communia,vt hoc importent:quæ fuit opinio Iacob.de Aren.de qua per Bar.in.d.l.fceuola.sed adhuc adhærerem primo dicto propter conseruandam voluntatem defuncti, neque ista lex resistit:quia etiam verba directa possunt dici similia,quando testator codicill ıtur.

[f] *¶En la leyes.* Vide.S.titu.1.l.fina.

¶*Lex.3.*

In codicillis non requiritur testes esse rogatos,nec requiritur sigillum nec primus codicillus per secundum reuocatur, nisi expresse reuocauerit testator:in testamento tamen in scriptis,requiritur rogatio & sigillatio:& per secundum tollitur primū vel etiam posthumi agnatione.h.d.

[g] *¶Departimiento.* Ponit in quibus differant codicilli à testamentis,& adde Azo.in summa.C.eo.col.2.Aduerte etiā,q̄ qui decedit cū codicillis,non videtur decedere testatus,seu cum testamento,etiam si testamentum valeret iure codicillorū,q̄n fuit apposita conditio,si decederet cum testamento,vel sine testamēto:quia verba cōditionalia sunt propriè intelligenda.l.Mœuius.&.l.qui hæredi.ff.de conditi.& demonstra.codicilli nanq; non sunt propriè testamentū.insti.de testa.in prin.&.ff.eo.l.1.ita dicit Soci.consi.97.incipit præsens consultatio.3.volu.in contrarium tamen facit:quia testamentum latè sumpto vocabulo,comprehendit codicillū:quia etiā codicillus est testamentio mentis.insti.de testa.in prin. & in specie dicit Salyce.in.l.filij.in.1.nota.C.fami.hercis.per tex.ibi q̄ alias consuluit in ferrariaccij quidam iure libelli haberet fundū ab ecclesia:S.Bartholomei cum facultate relinquendi,cui vellet in testamento suo,q̄ potuit ille ex hac potestate relinquere in codicillo.& quia facultas concessa nō requirit hæredis institutionem:sed legatū tantum,& istud crederem esse verius vbi facultas seu dispositio relata ad testamentum non requirat hæredis institutionem:sed posset fieri in codicillis:quia vt dixi codicillis dicuntur testamentum.glo.in.l.2.in verbo.ex omnibus.& ibi Bald.C.communia de lega.gl.in.l.2.in verbo omnis.C.de consti.pecu.& glo.fina.in.c.quanquam.de vsur.lib.6.

[a] *¶Sellos.* De codicillis in scriptis loquif,vt vides in testamētis enim in de parti.l.hac cōsulrissima.i prin.C. de testa.Sed est dubium hodie, maximē ſtāte dispositiōe. l. 3.in ordi.tauri. An si codicill[s] fiat i scriptis requiraf, q̄ testes se subscribant,aut etiā debēt subscribere in testamēto i scriptis,ex tenore illius.l.& p maximē:qa.l. fi.in fi.C.cod. de q̄ ista sumpta est exigere vr subscriptionē testiū, quando codicillus fit i scriptis, & ita tenet ibi glo.Alberi.Alexā.& Iason. cū em ibi lex dicit sub notatione intelligūt, idest subscriptionem.p.l. in donationibus.C.de donna.vnde dicit bene esse verum,q̄d in codicillis in scriptis non exigunt sigilla:subscriptiones tamen testium sic.& istud videtur de iure cōi potius tenēdū,quā illud quod dixit Azo.C.de codicill.in summa.col.2.& etiā glo.in.§.fi.inst. de codicill.vbi voluerunt neq; signacula neq; subscriptiones testium exigi:dicit enim Azo.hæc verba.Item in testamentis septem exigun tur testes,& rogati:& exigitur in testō,quod sit i scriptis subscriptio testium,& eorundē signacula requirunt:sed in codicillis quinq; sufficiunt testes,neq; exigunt sigilla,vel subscriptiones, vt dictū est.lex etiam ista partitarū disponit nō exigi sigilla testium:de subscriptionibus verō mihil dixit,vnde non videt corrigere in hoc ius cōmune: sed hoc sub eius dispōne relinquere,licet Michael de cifuentes vnus ex glossatorib[s].ll.tauri.in.d.l.2.dicit q̄ ista l.partitarū.disponit contrariū,quod.d.l.fi.quod nō est dicendū:quia vt vides tantū dicit de sigillis non de subscriptionibus:dicebat etiā vbi.§.dictus Michael.q̄ ex illa.l.taurina sibi vr quod hodie attenta dispositione.d.l.tauri,requiratur subscriptio testiū in codicillis,sicut requirit in testamento, q̄si codicillus fiet inscriptis.& quod licet illa.l.loquaf in testamento per eandē rationē,vt falsitas euitetur,extēdatur ad codicillos.sed aduerte quia.d.l.2.pōt induci secūdū vnū sensum quod q̄n loquitur de solennitate codicillorū,intelligat tam de codicillis nuncupatiue factis,quam in scriptis,& quod qualitercūq; fiant seruēt in eis dispō.l. ordina.regis Alfonsi:& sic q̄d sufficiunt tres testes ciues cū tabellione: vel quinq;,sine tabellione.& quemadmodū in testamento nūcupati uo corā tabellione nō requirit subscriptio testiū,ex dispōne.d.l.ordi. sic neq; in codicillis licet in scriptis fiant:cū enim.l.illa prius loquaf tam de testamento,nūcupatiuo,quā de testō inscriptis,&distinguat solennitatē,quæ debet interuenire in eis,& postea subdat q̄ in codicillis interueniat solennitas requisita in testamento nūcupatiuo,iuxta.d.l.ordina.tenorē apertē videf loqui de codicillis,etiā in scriptis factis.arg.l.fi.ff.de reb.dub.&.c.inquisitioni.&.c.2.requiris.de appel la.iste tamen intellectus ad illam.l.nō potest stare:nam tota illa lex, venit ad interpretationē.l.ordinamen.q̄ disponit tantū de testamento nūcupatiuo,& ad tollendū dubia,quæ ex ea oriebant,& quaten[s] loquitur de testō in scriptis est ad limitationē.d.l.& intra vnū capitu

gan en ellos sellos [a] los q̄ los fazē,nin los testigos q̄ se y aciertan:mas puedē los fazer ante cinco testigos.E puede ome fazer muchos cobdicilos:e non desatara [b] el vno al otro.Fueras ende,si dixere señaladamente aquel que lo fiziere,q̄ el cobdicilo que auia fecho primeramente,q̄ non queria que vala. Otrosi dezimos q̄ el cobdicilo nō se desata,maguer nazca despues [c] fijo a aquel que lo fizo. Mas en los testamentos que se fazen en escrito, el contrario es desto.Ca deue se fazer ante siete testigos que pongan y sus sellos. E el testamento primero se desata por el postrimero.E otrosi,sequebranta quando nasce despues fijo al fazedor del,segund diximos en el titulo de los testamentos. [d]

Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco,quando el Señor della muere sin testamento.

SIn testamento e con el, ganā los omes alas vegadas las herēcias,e los bienes que fueron de otri. Onde pues,q̄ en los titulos ante deste fablamos,de como vn ome puede ser heredero de otro por testamēto.Otrosi de las mādas,e de las otras cosas,q̄ le perteneſcē.Queremos aqui de zir en q̄ manera puede heredar ome,por razō de paréteſco,los bienes del finado, aun q̄ muera sin testamento. E diremos en quātas guisas puedē morir los omes sin testamēto.E quātos grados sonde parēteſco.E quales son aq̄llos,q̄ por razon del,deuē heredar los bienes del q̄ assi finare.E quanto deue auer cada vno dellos,de los bienes,quando fueren muchos herederos.

¶*Ley. I. En quantas maneras pueden morir los omes sin testamento.*

AB intestato,[c] es palabra de latin:q̄ quier tāto dezir en romance,como ome que muere sin testamēto.E esto cum proponas.C.eo.&inst.eo.§.fi.&.l.diuus.§.codicillos.ff.de iur.codicillorū.

[a] *¶Nazca despues.* Concord.cum.l.si quis eum.in princ.&.l.pe.ff.eo.& C.eo.l.1.& intelligit Azo.C.eo.in summa.quando codicilli fiunt ab eo,qui vult decedere intestatus:nā si fierent ab eo,qui condidit testamentū:infirmato testamento,infirmarentur etiā codicilli,vt in.d.l.1. &.l.ab intestato.ff.eo.quod tū limita & intellige,vt per Paul.de Cast. & Alex.in.d.l.1.considera tū,quod hodie stāte.l.regni.ti. de los testamentos.l.1.in ordina.regali.qua cauef,quod legata debeant heredi rede repudiante,vel alias nō adeunte,videtur q̄ nō posset dici,quod codicilli pendeant à testamento.& sic quocūq; modo infirmaret testamentū,non infirmabunt codicilli,& debebunt legata in eis contenta:videtur enim.d.l.grauare venientes abintestato ad soluenda talia legata,neq; legata desiderant additionē hæreditatis ex testō:sicut enim non infirmarentur codicilli infirmato testamēto,si in codicillis essent expresē rogati venientes ab intestato,vt implerent legata ex testō.&.l.eam quam.C.de fideicō.idem erit dicendum si a lege grauentur ad legata venientes ab intestato,prout vult grauare.d.l. ordina.Cogita tamen:quia mihi est noua consideratio.

[b] *¶No desatara.* Concor. cū.l. C.eo.l.1.& intelligit Azo.C.eo.in summa.quando codicilli fiunt ab eo,qui vult decedere intestatus:nā si fierent ab eo,qui condidit testamentū:infirmato testamento,infirmarentur etiā codicilli,vt in.d.l.1. &.l.ab intestato.ff.eo.quod tū limita & intellige,vt per Paul.de Cast. & Alex.in.d.l.1.considera tū,quod hodie stāte.l.regni.ti. de los testamentos.l.1.in ordina.regali.qua cauef,quod legata debeant heredi rede repudiante,vel alias nō adeunte,videtur q̄ nō posset dici,quod codicilli pendeant à testamento.& sic quocūq; modo infirmaret testamentū,non infirmabunt codicilli,& debebunt legata in eis contenta:videtur enim.d.l.grauare venientes abintestato ad soluenda talia legata,neq; legata desiderant additionē hæreditatis ex testō:sicut enim non infirmarentur codicilli infirmato testamēto,si in codicillis essent expresē rogati venientes ab intestato,vt implerent legata ex testō.&.l.eam quam.C.de fideicō.idem erit dicendum si a lege grauentur ad legata venientes ab intestato,prout vult grauare.d.l. ordina.Cogita tamen:quia mihi est noua consideratio.

[c] *¶Ab intestato.* Si bene aduertis.l.ista vult,quod ille propriè dicatur intestatus,qui testamentū facere potest,& decedit sine testamento, vel nō iure facto seu forma nō seruata,vel si factum rumpatur agnatione filij præteriti,vel irrito capitis diminutione:quia testator se dedit,in arrogationem,vel quando ex testamento non fuit adita hæreditas,prout etiam habes.in.l.1.ff.de iniust.rup.& in prin.inst.de sue-

[d] *¶Titulo de los testamentos.* l.1.&.2.&.l.20.

Titulus. 13. De successionibus ab intestato.

¶*Lex. I.*

Intestatus dicitur quadrupliciter:primò si non condidit testamentum:secundo si condidit imperfectum:tertio si posthumi agnatione vel testatis arrogatione vel adoptiōe rumpitur:quartus si hæres scriptus repudiet hæreditatē.h.d. Habuit originem ab instituere hære.q̄ ab intest.dese.in prin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cesio.ab intesta.non tamen dicitur propriè intestatus,qui decedit intestabilis,idest qui testari non potest,vt pupillus,vel furiosus,vel alias intestabilis,vt etiam habetur in.l.i.ff.de suis & legiti hæredi.vbi etiam.lex dicit,quod etiam hos pro intestatis accipere debemus.& ibi Bar.dicit,quod si ex communi vsu loquendi,ille qui non potest testari, dicat decedere intestatus:tũc etiã statutum loquens de decedentibus inte stat is,comprehenderet intestabiles, cuius contrariũ tenuit Bal.contra Bar.in.c.i. in prin.in ver. modo quero. de successio. feudi.vid. etiã Alex.cõsil.115. incipit æterni numinis. vol. 2.vbi multa. & pulchra adducit.vide ibi per eum.& vide q̃ latè tradit idem Alexan. in addition.ad Bart.in d.l.i.& Feli.in prin. decreta. col 5. nam est quæstio,i qua multa scripta sunt:& vide q̃ not.Bal in auc. præterea.col.1.C.vnde vir.& vxor & Alber. post Cy. in.l.2.ad fin.C.qui testa.facere possĩ.

a ¶ *Porfijar.* Vide in.§.alio.&.§.non tamen.inst.quib.mod.testa.infirmen.&in.l.8.ti.1.ea.partita.

b ¶ *Desfechandola.* Adde.l.intestatus.ff.de verbo.signifi.

puede ser en quatro maneras. La primera es. quando ome muere,e non faze testamento.La segunda es, quando faze testamẽto nõ cũplido, non guardando la forma q̃ deuia ser guardada en fazer lo segũ diximos en el titulo de los testamẽtos.La tercera es quando el testador fizo testamẽto,q̃ se rõpio por algũ fijo q̃ nascio despues:del qual fijo nõ fizo enmiẽde en el testamẽto. O si porauẽtura aq̃l q̃ fizo el testamento,se dexo despues porfijar[a] a otro:de manera que passasse a poder de a quel q̃ lo porfijo. La quarta es, quando faze testamento acabado,e estableesce el heredero enel e aq̃l heredero nõ quiere la heredad deschandola. [b]

¶ *Ley. II. Quantos grados son de parentezco.*

TRes grados e liñas[c] son de parẽtezco.E la vna es,de los descendientes: assi como de los fijos,e de los nietos,e de los que descienden por la liña derecha.La otra es,de los ascẽdientes:assi como el padre:o el auuelo,e los otros que suben por ella. La tercera es, de los de trauiesso: a si como los hermanos .e los tyos, e los que nascen dellos:e de cada vno dellos diremos adelante,en las leyes,que se siguen, de como pueden heredar los vnos a los otros,muriendo sin testamento.

¶ *Ley. III. Como el padre o el auuelo muriendo sin testamento, deue el fijo: o el nieto heredar los bienes del.*

MVriendo el padre o el auuelo sin testamento, o alguno de los otros que suben por la liña derecha, el fijo, o el nieto [d] que nasciesse de otro su fijo, ganan e heredan todos los bienes del finado, quier sean varones, quier mugeres [e]: maguer aquel que

c ¶ *Liñas.* Vide in.l.2.tit.6.4.parti.&ff.de gradi.l.1.&.l.iurisconsultus. & inst.de gradib.cogna.per totum.

¶ *Lex. 2.*

Tres sunt gradus consanguinitatis scilicet ascendentes:descendentes & collaterales.h.d.

¶ *Lex. 3.*

In successione ascendentium præferuntur propinquiores descendentes:sed si defunctus relinquat filium,& ex alio filio præmortuo nepotem:succedet cum filio nepos loco patris:nec si plures sunt nepotes:habent nisi partem,quam eorum pater,si viueret,obtineret. Item si ex vno filio vnus nepos & ex alio plures tantùm habet ille vnus,quantum plures.h.d.

d ¶ *El fijo o el nieto.* Siue sint in potestate siue emancipati,vt in auc.in successione.C.de suis & legiti.hæredib.& in corpore vnde sumitur. &.l.meminimus.C.de legiti.hæredi.

e ¶ *Mugeres.* Concord.cum.d.auc.in successione &.l.maximum viriũ. C.de liber.præteri.aliquando tamen ex natura oneris appositi,vidẽtur vocati :masculi,& exclusæ fœminæ:vt si rex concessisset alicui castrum,vel aliam rem,vt ipse & filius maior ex eo & alij descendentes seruirent regi,in aliquo officio virili,vt deportando lanceam, quando rex iret in bello,vel vexillum,vel quod esset magister Sala: vel quid simile:nam cum fœmina non sit capax causæ,neq; erit capax causati tex.& ibi Bal.in.§ pe.de his qui feud.dar.possĩ.& ex ista. l.inferes quod statutum de exclusione fœminæ propter masculum, licet factum sit propter publicum bonum conseruandarum familiarum.l.1.§.denuntiare.ff.de vent.inspici.tamen nõ est æquum:imo odiosum quia quidquid est contra iustitiam æquitatis,est odiosum, secundum Bal.in.l.certum.col.1.C.vnde cogna.hinc dicit idem Bal. in.l.omnes populi.col.9.ff.de iusti.& iure.quod si statutum dicit,q̃ primogenitus non secundogenitus succedat,quod non extenderur ad primogenitam,asserens tale statutum esse odiosum,& irrationabile:eo quia in natura pari non debent contraria statui Bald.tamen in.l.2.C.de in ius vocan.latè disputat,an statuta,quæ excludunt fœminas,& deferunt hæreditates masculis,sint odiosa vel fauorabilia? & tandem per glo.ibi soluit tale statutum ex parte succedentis esse fauorabile:ex parte verò mulieris,quæ repellitur,esse odiosum.vnde si statutum dicat,quod filia non succedat,succedet neptis ex filio: quia repræsentat patrẽ,qui succedebat.q̃ tu nota admonitas exclusas fœminas, & vocãtes masculos,vt tanquam odiosæ dispositiones restringantur Confert etiã vt si gs faciat simplicitè maioratũ, quod succedet filia primogenita, excluso masculo secundogenito , ex q̃ disponens nõ præsumit masculos fœminis: sed tantũ vocauit filiũ primogenitũ cum appellatione filij veniat filia.l.quis.&.l.iulta interpretatione.ff.de verb. signi. facit ad hoc quod not.Bal.in.c.fi.de feud.dat.inuicem leg. commissio.in ver. Ego de facto fui consultus.vbi concludit quod si emphyteosis ecclesiæ præscribatur extendetur in tertiam generationem tantum,non in infinitum ea ratione:quia sicut emphyteosis informiter concessa, ideſt,sine personarum distinctione,intelligitur in tertiam generationem,vt in auc.de non alienan.§.emphyteosim.& tamen in emphyteosi constat venire etiam fœminas,& non excludi propter masculos,quando fuit informiter concessa per viam donationis,vel priuilegij,seu in vltima voluntate,vt latè tradit Iason.in.l.si quis id quod, col.7.ff.de iurisdictio.omn.iudi.secus tamen esset in contractibus, vt latè ibi per eum.col.6.& in.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus. ff.de verb.obliga.In contrarium tamen facit quod notat Bal.in.l.in multis.ff.de statu homi.facit quod not.Barto.in.l.hæredes mei.§.cuita.ff.ad Trebellia.vbi dicit quod testator videtur se referre ad consuetudinem,& statuta loci in dispositione sua.Bal.& Petr.de Anch. in.l.tres fratres.ff.de pact.&in terminis primogenituræ ex consuetudine Hispaniæ,tradit Andr.Sicul.2.volu.consilio. consi.10.incipit sapienter scribitur.& Decius.consi.397.viso puncto.col.2.& de more hispaniæ est,vt in maioriis per existentiam masculi,licet natu posterioris,excludatur fœmina eius soror,licèt prius genita:& habemus hoc expressum in successione regni in.l 2.ti.15.2.part.ad cuius exemplum cęteræ maioriæ debent regulari,vt adducit Pau.de Cast.consi. 164.in causa maioriæ hispalensis.Facit etiam contra id quod primo loco dixi dictum Bald.quod superius retuli in.l.omnes populi.col. 9.ff.de iustitia & iur.& hoc vltimum de iure verius:procederet tamen primum,quando non extaret filius masculus,prout etiam habetur in successione regni in.d.l.2.& facit bene ad id quod dixi.l.ignato.ff.de legiti.tuto.vbi habetur,quod fœmina propinquior,nõ impedit agnatum remotiorem in successione tutelæ.vnde etiã si aliquis præcipiat,quod bona sua iure primogenituræ veniant in filiũ vel filiam maiorem:filia nõ veniet nisi in defectum masculi facti bonus tex.in.§.similiter.de capita.qui curiam vend.vbi habetur,quod si feudum sit receptum pro masculis, & fœminis intelligitur fœmina vocata in defectum masculi,& consuetudo interpretatur pactũ, cum igitur generalis sit consuetudo in maioraibus,quod non succedat fœmina stante masculo,ita tale pactum & dispositio debet interpretari,iuxta dictam consuetudinem,maximè stante.d.l.partitarum.& adde quæ tradit Alex.latis ad propositum.consi.29.col.pe.in primo volu.& per totum consilium.vbi disputatur hæc quæstio pro vtraq; parte.vide etiam ad istam quæstionem Io.Cirier.in suo tractatu iuris primogenituræ lib.1.q.19.confert ad prædicta quod feudum vel maioria semper præsumitur concessa secundum suam propriam naturam nisi alteratio probetur.Bald.in.§. fina.quid sit inuestitura & adde prædictis decisio.Dalphinatus Guido. pape.506.incipit in contractu matrimonij. ¶Et ex his inferre poteris,quod si concedatur licentia,per regem ad faciendum maioriam in vnum ex filiis, vel filiabus,quem quis elegerit,quod stante masculo,nõ poterit fieri in fœminã.bonus tex.in.§.quinetiam episco.vel Abba.c.i.de eo qui fibi vel hæredib.suis.& quod not.Pau.de Cast.in.l.cætera.§.si duob⁹. ff.delega.1.& quid si rex concessit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis masculis & ipse cui data est fecit,in filium maiorem masculum & eius descendentes neq; disposuit quod non succederet fœmina contingit quod ille filius habuit filiam & nõ filium masculum an succedit hæc fœmina vel frater patris & videbatur quod nõ succederet fœmina,quia clausula facultatis de masculo,intelligatur repetita in cæteris vocationibus.Sed in contrarium videtur text.in l.1.coniuncta.l.3.§.emancipatos.&.l.vtrum cum glo.ff.de assig.liber. ¶Quid autem si conditor maioriæ voluit quod maioria deueniret ad filios masculos,& masculos descendẽtes ex eis per lineam masculinam:ita quod nõ veniat ad fœminas:an in defectum filiorum masculorũ veniet fœmina?videtur quod si conditor maioriæ voluit maioriam esse perpetuam,quod tali casu deficientibus masculis fœmina succedet in maioria facit.d.l.agnato.& quod ibi not.Bar.si tamẽ hoc non constaret,videtur quod in persona vltimi masculi deceden tis,expirẽt vincula maioriæ.arg.l.qui solidum.§.prædiũ.& quod ibi not.Bar.ff.delega.2.¶ Quid autẽ si maioria excludit fœminas,& vocat masculos & exisũt masculus inhabilis:tamen ad succedendũ in maioria:quia forte frater minor,vel alias inhabilis ad succedẽdũ,an nunquid statutũ mouet istam qõnem,in simili & concludit,q̃ si ex statuto frater excludit sororem,nõ procedet statutũ in fratre,q non succedit ex eo:quia de iure non potest succedere,vel licet posset,renuntiauit tamen hereditati,vide ibi per eũ,adde tex.& ibi Bar.in.l. 2.§.sed si sint sui.ff.ad Tertul.& tex.& ibi Bar.in.l.1.§.si pater.ff.de cõiungen.cũ emãcipa.liber.eius & tex.in.§.soluto.in fi.in auc.de nupt. & loquit Bar.pulchre & subtiliter in.d.§.si pater.vide ibi per eũ qua informabis ingenium ad aliqua pulchra in ista materia. Et adde Decium consi.383.incipit viso puncto.col.2.3.&.4. ¶Quid ergo si cautũ sit in maioriæ instrumento,quòd deficiẽtib⁹ filiis masculis,maioria veniat in fœminã,an intelligatur de filia primogenita,vel de alia,cui possessor maioriæ velit gratificare:Bal.in simili loquens in feudo.vẽ decidere istam qõnem.in.c.1.§.& quia vidimus.col.pe.ver.extra quæro de his qui feu.dare pos.vbi dicit,quod si actũ est q̃ deficientibus masculis,feudũ veniat in vnã fœminã,& extant plures fœminæ, an succedat primogenita,vel an domin⁹ gratificabitur,cui voluerit,vel an ratione incertitudinis vitiabitur vel forte dirimetur,& pro primogenita allegat.l.si quis ita stipulatur.ff.de verb.obl.& pro dño feudi, dicit q̃ facit.l.si quis seruum.§.inter duos.ff.deleg.2.quod verò incertitudo vitiet,allegat.l.cũ ex pluribus.ff.de manumiſ.testa.quod forte dirimatur allegat.l.secundam.C.qñ & quib.quarta pars debea.li. 10.tandem respondet,quod si primogenita succedit in alia hæredita te,succedet etiã in feudo,& q̃ alias dñi sit electio,quem vasallũ velit: in maioria tũ loquendo ego simpliciter crederẽ absq; alia distinctione,primogenitã admittendam,per tex.& quæ ibi dixi in.d.l.2.tit.15. 2.part.non enim in maioria militant rationes,q̃ in feudo.¶Sed pone quod princeps cõcessit facultatẽ faciendi maioriã in vnũ ex filiis masculis,& ille cui fuit concessa,fecit in vnũ filiũ masculum,& deinde in descendentes ex eo ordine genituræ,quibus deficientib⁹ vocauit aliã filiam suũ masculum,& descendẽtes ex eo:& non disposuit, q̃ nõ succederet fœmina:postea cõtingit,quod ille filius habuit vnã filiam tantum,& nullũ filium masculum,an succedet in maioria dicta filia,vel an excludet à patruo suo fratre patris sui?& videt prima fronte,q̃ succedat patruus:& sic quod clausula facultatis prouidentis masculis,intelligatur semper repetita.& quia vẽ de intẽtione principis,quod semper succedat masculus. In cõtrarium tamen videtur ex tex.in.l.1.coniuncta.l.3.§.emancipatos.&.l.vtrum cũ gl.ibi.ff.de beat fieri filio in potestate:tamẽ isti filio in hoc,iure quodammodo maioriæ succedit emãcipatus fili⁹,& nõ patruus frater patris,videm⁹ etiam q̃ conditio adiecta in institutione nõ censeẽ repetita in substitutione.l.sub cõditione.ff.de hæredib.instit.& cũ vt dixi,tractet materia odiosa de excludendo fœminas:debet restringi,& non extẽdi. sic & Io.de Anania.consi.22.incipit ad probandã.consuluit qualitatem masculinitatis in vno,vel duobus capitulis testamenti appositã, non videri repetitã in alio capitulo,in quo simpliciter filij vocantur de quo latiꝰ videbis per Iasin.l.qui filiabus.in prin.col.1.ff.delega.1. ¶Quid autẽ si ex dispositione maioriæ fœmina nõ potest succedere stante masculo,etiã si esset masculus ex fœmina:deficientibus verò masculis vocata est fœmina,& quidam possessor maioriæ decessit relicta vxore prægnate, & etiam relicta forore maiore iam nupta,quæ non habebat filiũ masculum:& relicta etiam minore forore,quæ filium habebat masculum:contigit q̃ vxore prægnante mortuus fuit filius masculus ex forore minore,& demum peperit vxor filiũ mortuum:quæritur quis succeder in maioria?& dicendũ vt,q̃d soror illa maior:ex quo nõ reperit masculus,qui eam excludat:& videtur esse casus in.l.ite prætor.§.fi.ff.de suis & legiti.hære.&.l.1.§.pe.ff. ad Tertul. ¶Sed pone retẽto eodẽ themate,quod licet vxor se credebat prægnantẽ:in veritate tñ non erat prægnans.& vt tunc dicẽdũ,quòd succedat soror minor iure filij sui masculi,qui defunctꝰ est,ex quo secũdum veritatem naturæ maioria iam trãsiuit ad illũ:& ex eius pona reuertit ad proximiorẽ sibi fœminã eius matrẽ.& vt de hoc esse casus.in.l.in testamẽto.§.vtiq;.ver.est autẽ tractatũ.ff.de suis & legi.hæredi.facit.l.cũ ita legatur.§.in fideicommisso.ff.delega.2.& q̃ tradit Soci.in.l.si cognatis.ff.de reb.dub.col.fi.ver.6.& vltima concluſio.& p eundẽ cõsi.49.volu.1.¶Sed quid dices,cũ prius fuit vocatus masculus,& in defectũ fœminæ:pone q̃ possessor maioriæ,qui habebat filiũ,captus fuit ab hostibus,q̃ filiꝰ habuit etiã vnã filiam patre adhuc existente in captiuitate,habebatq; fororẽ ex patre capto, mortuus est iste filius relicta dicta filia:postea verò ex forore natus fuit filiꝰ,& deinde pater moritꝰ in captiuitate,q̃s succedet ĩ maioria,an filia filij, vel filius filię captiui?& vt dicendũ q̃ filia filij:quia præsumitꝰ lege patrẽ fuisse mortuũ præambula hora captiuitatis.l.lex Cornelia.ff. de vulg.& pup.l.in omnibus.ff.de capti.& postlimi.reuers.& sic filiꝰ succesisse:& cũ nõ esset natus filius sorori tpe,quo ipse abiit,reliquit maioriã filię suę,q̃ sibi nõ tollit ex superuenientia masculi.&,p hoc p̃t̃ induci.l.pe.ff.de suis & legiti.hęredi.&.l.1.§.1.ff.ad Tertul. quæ etiã posset induci in partẽ contrariã pro filio sororis:sed primũ magis placet attẽtis his,q̃ dicta sunt & dispositorte.l.tauri..40.&.45. ¶Pone etiã quod testator fecit maioriã,& dixit & quia per mulieres pdi solet generis memoria:cũ transeunt in alienã familiã,volo quod in ista maioria fœmina non succedat,& contingit q̃ tpe quo deferẽ maioria est filia fœmina possessoris,nupta alicui de agnatione & genere testatoris,& de eius nomine:seu appellido,vt vulgariter loquar, an succedet tunc talis fœmina?& vt q̃ sic.ex quo cessat ratio à disponẽte assignata,& dispositio restringiẽ p rationẽ.l.cũ pater.§.dulcissimis.ff.delega.2.ex quo enim ille maritus fœminæ descendit à disponente,hoc etiã fuaderi vt fuisse de eius volũtate:& quod si fuerat interrogatus ita dispoſuerat:& pro hoc vt esse quasi casus,in terminis. in.l.2.§.ad filiorũ.C.quando & quib.4.pars debea.lib.10.& per illã.l. Io.de Plat.in.l.1.C.de impon.lucrati.descript.eod.li.& etiã per tex.in d.l.1.infert argumentũ,q̃ si filia mater vel auia vasalli nubat alteri vasallo eiusdẽ domini,quod ipsa succedet in feudũ:ex quo conditio psonæ vasalli nõ mutat,licet alias fœminę in feudũ nõ succederent:cũ enim conditio personę nõ mutatur,neq; status rei conuenit immutari,quod tu bene nota.& dato ocio.latiùs cogita. ¶Sed quid si testator habens filias,& vxorem prægnantẽ fecit maioriã,& voluit,q̃ si vxor q̃ prægnans erat,pareret filiũ masculum,ille succederet in maioria:& quod alias faciebat eam in filiã maiorem, & eius descendentes ordine genituræ,& in eius defectum in secundam filiam:contigit quod testator non decesiit pro tunc:& vxor tunc peperit filiam: post modum verò iterum ex eodem testatore prægnans facta est, qua prægnante decesit testator,quæritur si vxor pariat filium masculum,quis succedet in maioria,an ille filius masculus,vel filia maior:vel an deficiat dispositio tãquam ille casus fuerit omissus?quod prima facie videbatur per l.commodissime &.l.placet.ff.de liber.& posthu.neq; obstare videtur.l.filius.§.si quis ex certa.ff.eod.quia ibi in genere & simpliciter instituit filium ex vxore certa non se referẽs ad partum tunc instantem,secundum glo.in.l.ideoq;.& ibi Bart.ff. eo.videtur tamen quòd de mente defuncti fuerit vocare masculum, quandocunq; nasceretur,& pro ista parte multum facit decisio Ioã. Andr.in additio.ad Specu.in rub.de testa.in additio.magna.ver.occurrit alia quæstio,vbi dicit,quod licet testator instituat ventrẽ,& eo ris,si postea testator alios liberos suscipiat,& illi etiam videntur institu ti:& quod procedit hoc & si eos habeat ex alia secunda vxore,tenet in expresso Socinus.in.d.l.placet.& est opinio communis doctorũ ibi.quicquid in contrarium voluerit ibi Paul.de Cast.& vide ibi per Socin.reſpondentem ad dictum glos.in.d.l.ideoq;.& tenentem opinionem Io.Andr.pro indubitata,quando nati sunt ex eadem vxore & asserentem glo.illam in hoc nõ contradicere:& istud videtur verius si nõ constet testatorem præcise se retulisse ad partum,tunc iam formatum in vtero vxoris. ¶Succedit etiam quæstio pulchra quid si conditor maioriæ,in defectum masculi voluit succedere fœminam: hac tñ cõditione,q̃ nuberet homini sui generis,q̃ nomẽ suũ haberet & insignia,vt sui nominis memoria cõseruaref.cõtigit,q̃ talis fœmina contraxit matrimonium cũ extraneo,qui tamen accepit nomen & insignia cõditoris maioriæ,an fœmina perdat maioriã,vel adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

posser eam haberi? & q posit illam habere, & nō pdat vr facere tex. in l. murileguli. C. de murilegu. li. 11. p quē Bar. & Io. de Plat. ibi inferūt ad qōnem, q si monasteriū cōcedat in emphyteosim sub pacto, q transeat in filiā fœminā: q tn nubat alicui subiecto monasterij iurisdictioni, q si filia vult nubere extraneo, q vult effici de iurisdictiōe monasterij, q d poterit talis fœmia sic nubēs retinere emphyteosim. Itē qa ad limites rōnis limitāda vr dispositio. d. l. cū pr. §. dulcissimis. ex eo enim voluit, q d nuberet alicui de genere: & de noīe eius: vt talis portaret ī signia & nomē, q d si hoc faciat extranea, vr satis factū mēti & dispōni cōditoris, & eo maximē: qa etiā si talis fœmina nupsisset cū aliquo de genere cōditoris, licet nō descēderet p lineā masculinā: sed p fœmininā satis eēt ad cōplemētū dispōnis: qa ēt de genere meo dicūtur illi, q sunt mihi cognati, secundū Bal. in l. 1. ff. de, pba. Pau. de cast. in. l. 1. C. de cōdi. infertis. ver. itē q rif vbi dicit, q ista est veritas, q d descendētes ex fœminis dicūtur esse de genere, & tradit latē Decius. cōsi. 223. incipiēti. in casu proposito. & tradit Bar. in aut. qb. mod. nat. effici. sui. §. 1. colla. 7. & tn qui veniūt p lineā fœmininā, transierunt in alienas familias: & sic in casu qōnis, dispōnēs nō vr habuisse respectū ad conseruandā agnationē: sed tm ad nominis memoriā, q cōseruat assumēdo extraneus nomē & insignia. Itē talis dispō referenda erat ad eū, cui fœmina dignē & iuste nubere posset. l. cū ita legat. ff. de cōdi. & demon. Bar. & Platea. in. l. edicim⁹. C. de Murilegu. li. 11. & sic talis, cui nuberet, debet esse vltra quartū gradū, q d etiā oltēdit disponētē, hoc præcisē nō iusisse, rōne sui generis: sed ratione suæ memoriæ cōseruandæ quæ cōseruatur, vt dictū est. l. facta. §. si in dāda ver. si vero nominis. ff. ad Trebel. & de ista mutatione nominis & assumptionis alteri⁹ nominis, & insigniū, videas Guliel. benedictū vltra alios. in repe. c. Raynuntius. in prin. fo. 8. & 9. de testa. ¶ Pone verò q ex tenore maiorię fœmina tranſuersalis nō succedit: sed ex excludit masculus etiā descendēs ex fœmina: modo aliqs habebat maioriā, & vxorē prægnantē, & sororē & fratrē: mortuus est possessor maioriæ, relicta vxore prægnāte, & fratre & sorore: contigit, q partu adhuc existente in vtero, obiit frater relicta filia, mortua etiā est eodē tempore soror relicto filio masculo: postea verò vxor prægnās facit abortū, quæri q s succedat in maioria, an filia ex fratre, vel filius ex sorore? & vr dicē dum, q d filius ex sorore: cū frater, pximior agnatus decesserit pendē te dubio, an posthumus nascat: & sic ius suū non trāsmisit in filiā: cū sibi maioria interim nō est delata. Et pro hoc vr esse casus & ibi not. Bar. col. 2. in. l. ventre præterito. ff. de acqui. hære. ¶ Quid aūt si ex tenore inuestiturę, & maioriæ fœmina nō succedit: nili cū fuerit vnica patri suo, seu cū nō sint filij masculi: sed fœminæ patri morienti, nūc pone, q d auus possidebat maioriā, q habebat duos filios masculos, cuius filius maior mortuus est in bello in seruitio regis, relicta filia: q rif qs succedet auo in maioria, an filius secūdus aui, an filia primogeniti: & vr q d filia primogeniti. arg. tex. & q ibi Io. de Plate. in. l. 1. C. de filiis officia. li. 11. nam qui in acie principis moriunt, per gloriā viuere intelligunt, & sic vr succedere patri moriēti nunc: sed videf hoc rigidū, vt p talē fictionē excludat filiⁿ secūdus masculus, & vocet fœmina cōtra tenorē maiorię. ¶ Sed qd si testator fecit maioriā in filiū, & voluit q d bona maioriæ semper in familia remanerēt: & ab ea nō exirent: & q iste filius relinq̄ret proximiori de familia: modo iste filius veniēs ad mortē, & carens filiis, relinquit ista maioriā sorori suæ: cū tn haberet & aliū fratrē masculū, an potuit facere? & vr q d sic. per tex. & ibi Bal. in. l. voluntas. C. de fideicō. Cōtrariū tn crederē ex quo ex tenore maioriæ cōstat esse ppetuā: cū voluit semp in familia remanere: si tn ista verba, vel æquipollēta nō essent: ,pcederet q d hr in. d. l. volūtas. als secus: qa iuris intellectu, pximior qui a testatore. & etiam ex. l. dispositione est vocatus vt in. l. cū ita legat. §. in fideicō. ff. dele. 2. intelligef de masculo, vt tetigi superi⁹ & adde Pau. de Cast. in. l. maritus. C. de, pcu. ¶ Quid aūt si testator iuxta. l. tauri. dispoſuit, q p in successione maiorię nepos masculus ex filio, licet præmoriat pater viuo auo possessore maiorię, pferat patruo: si tn talis filius relinq̄ret fœminā filiā, & nō masculū: tunc dispoſuit, q d succederet patruⁿ exclusa tali filia, modo cōtigit, q quidā q possidebat maioriā, dedit illā in vita sua filio suo maiori, & ibi eā renūciauit, & tradidit: morif postea filius maior, relicta filia, & viuo auo & patruo, q s succedet tūc in maioria? Decilio qōnis vr pēdere ex eo puncto, an tenuerit renuntiatio in vita in prætiudiciū vocatorum ad maioriā vel ne. Nā si tenuit, filia fœmina succedet: cū poterat in defectū alteri⁹ fratris sui masculi succedere patri, neq; repugnabat tenor maiorię, si verò renuntiatio nō valuit, succedet alter filiⁿ: & sic patruus, q d vr de iure veri⁹ p text. in. l. cū pr. §. à filia. ff. deleg. 2. & in. l. filius familias. §. diuus seuer⁹. ff. deleg. 1. & q not. Bar. in. l. vnū ex familia. §. fed & si fundū. ff. deleg. 2. & Bal. in. l. post mortē. C. de fideicō. q d est notandū ad similes etiā quæstiones. ¶ Pone verò q d in dispōne maiorię continef, q p in ea nō succedat fœmina: sed q succedat masculus, ppinquiori decedēti: cōtigit q pater posidet maioriā, qui habet filiā, & ex ea nepotē masculū, habet etiā fratrē: & morif pater & cū fœmina excludat: est modo contentio inter patruū & nepotē ex filia, qs succedat: frater asserit se esse propinquiorē decedēti: quia secundū ius canonicū est sibi cōiunctus in primo gradu: nepos verò ex fœmina est in secūdo gradu: & sic q præcedit in vno gradu: nepos verò allegat pro se, q ipse est in linea descendentiū. & ideo propinquior debet cēseri respectu aui, quam patruus suus, qui est in linea transuersali, vt est tex. hic. & in aut. in successiōe. C. de suis & legiti. hæredi. & testator seu conditor maioriæ videtur se iuri communi conformasse, & dispōnere secundū ius, vt tradit. Bald. in. l. 2. C. de conditio. inser. & quæ notant Bart. & docto. in. l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad Trebellia. Item quia iam maioria intrauit lineā sui aui, vnde nō debet exire ab ea necdū finita & facere transitū in aliā, vt in. c. vnico. de duob. fratri. à capita. inuesti. c. 1. de natura successiō. feud. allegat etiā pro se legē tauri. 40. dispōnentē nepotem excludere patruū necdum in successione ascendentiū: sed etiam in successione transuersaliū, quæritur quid iuris? & Bal. videtur decidere istam quæstionem. in aut. cessante. col. fi. C. de legiti. hæredi. versi. vnde facit. ad qōnem. vbi dicit, q d si ex cōsuetudine nō succedat filia in baroniā: & quidā baro habebat fratres, & nepotes ex filia præmortua: & sic decedat, q non admittetur nepos: quia venit ex persona suæ matris, & ideo repellendus: sed vbi nō essent fratres, neq; fratrum filij: sed viteriores, tunc bene veniret nepos: quia tunc nō consideramus personā eius, à quo descendit, secundū Iacob. de Raue. & Cyn. vult ergo. Bal. nepotem ex filia excludi à patruo, in casu qōnis propositæ: quia nō potest dici propinquior decedenti: nisi intret in locū matris, quæ cū fit exclusa, nepos nō est in eius locū admittendus: & q d tunc nepos admitteret, quando contenderet cū alio remotiori masculo, quam est frater defuncti: quia nō esset sibi necesse, tūc intrare locum matris & ad allegata pronepote potest respōderi, q hic nō tractat de successione aui ipsius nepotis: sed primi constituenti, qui omnibus à se descendentibus vr prospexille, secundū ordinē gradus. c. 1. de eo q sib. & hæredi. suis masc. & fœmi. & sic cessat quod tradit ind. c. vnico. de duob. fratri. & quod habet in ista. l. & in. d. aut. in successione: cum etiā frater sit de linea descendēti, respectu primi. dispōnētis. Lex etiā taurina nō obstat: quia, pcederet vbi ille, qui nepos repræsentat, poterat succedere, & nō alias excluderet patruū. Tu cogita, quia qō est notabilis, & pulchra & dubia, maxime eo attēto: qa de iure ciuili fratter & nepos funt in pari gradu decedenti, vnde frater nō potest se dicere propinquiorē decedenti, secundū cōputationē iuris ciuilis, quæ attendit in successionibus, vt in. l. 3. ti. 6. 4. parti. & Alb. in aut. post fratres. C. de legiti. hære. relatis dictis Iacob. de Raue. de quib⁹. S. per Bal. subdit, quod in contrariū multū facit: quia licet nepos veniat ex persona filię: tū nō venit vt fœmina: sed vt masculus. allegat q dixit in simili. in aut. itaq; ad fi. C. cōia de succes. cū igif in isto nepote cōcurrat ea dē proximitas & sexus, & sit in eadē linea quā ingressa est maioria, maxima æquitas vr pro isto nepote. Tu verò qui habes maius oculi⁹ cogita. ¶ Sed qd si ex dispōne maiorię vocati sunt masculi, quos disponens voluit semp pferri fœminis, & in defectū masculorū, vocauit fœminas, an tūc etiā masculi ex fœminis excludāt fœminas? & videbat q nō ex his, q in prin. huius gl. dixi: qa cū tractef de dispōne ordiosa videf restringēda. & sic q testator habuisset respectū ad conseruationē agnatiōis, q cōseruat p masculos descēdētes ex masculis, nō p descēdētes ex fœminis. Habef ergo perinde acsi vocasset agnatos, & eis deficiētib⁹ fœminas. cōfert ad hoc q d dicit Spe. ti. de loca. §. nūc verò aliq̄. ver. 146. q d si qs accepit rē in emphyteosim, p se & filiis suis masculis, intelligi debet de masculis descēdētibus ex masculis, & nō de descēdētib⁹ ex fœminis, licet sint masculi. & tradit ēt Pau. in. l. Gallus. §. nunc de lege. col. fi. ff. de lib. & post. facit ad hoc ēt q d no. Bal. in c. vnico. fi. col. ver. extra qro. an agnat⁹ vel filiⁿ defuncti vbi dicit, q si statutū disponit q d agnati excludāt filias à successiōe filiⁿ fororis nō excludet filiā: qa nō est agnat⁹, licet p Iustinianū redact⁹ sit ad partā tē agnatorū, & nullū iste est ide. l. q d nerua. ff. depos. nō em secūdū eū vocat iste agnat⁹ re & noīe, neq; retm: sed sitis de quo statutū nō loquitur maxime qa tale argumētū à simili induceret exclusionē fœminę, cōtra ius naturale. & ita dicit Bal. fuisse determinatū Bononiæ. dispūtādo p. D. Marti in cōtrariū vr esse tex. in. c. 1. de eo q sibi. & hæredi. suis masc. & fœmi. vbi habef, q d si feudū cōcedit masculis, & eis deficiētib⁹ fœminis masculⁿ genitus ex sorore excludit amitā seu aliam fœminā. Neq; obstat, si dicat q illud sit spāle in feudo, eo qa fœmina nō pōt seruire. nā rndef, put rndet Per. de Anch. cō. 359. incipit nos Petrus de Anch. & Floria. q d illud nō statuit ibi pp aliquam spālitatē in feudorū materia: sed est q dā interpatio prudētiū in illo casu, put ibi dr in tex. cū non sit dare rōnē diuersitatis pſupposito, q vigore pacti sint capaces fœminę sicut & masculi, licet q d ordine successiuo secundū prudentiū interpretationē, masculi præferant, arg. l. à titio. ff. de verb. obliga. & c. inter corporalia. de translatio. epi. vel elect. & certe vr hoc magis de mente dispōnentis: cū simpliciter dixit de masculis, vt cōprehenderet natos ex fœminis masculis deficiētibus, masculis descendentibus ex masculis, prout etiā dixit Pet. de Anch. & Flo-

in. d. cōsi. hoc etiā vult Pau. de Cast. in. l. 2. in prin. C. de cōdi. insert. & pserti hęc, pcedēt, cū in maioriis sint vt plurimū sint villæ & castra, & iurisdictio, vñ dispōnēs cū vocat masculos & excludit fœminas, vr cōsiderare fragilitatē mulierū, quib⁹ dominari nō cōuenit, vt etiā ad ducit pulchre Petrus de Ancha. cōsi. 339. incipit, p maiori intelligētia dicendorū & sic voluit præferre masculos. q ratio viget in masculis, & si descendant p lineā fœmineā, prout ēt adducit Socin. in. l. Gall⁹. §. nūc de lege Velleia. ff. de liber. & posth. col. fi. ver. 3. decidit vbi etiam vide claudii. col. fi. & ad dictū Spec. resp. vt p Pau. in. d. l. 1. & in. l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocā. & ēt colligit rnsio ex dictis p Petr. de Ancha. & Floria. in. d. cō. ¶ Quid aūt si facta fuit maioria in filiū & in masculos descēdētes ex eo, & si nō haberet descendētē masculū, succederet filia fœmina filia dispōnētis. contigit q morif dispōnēs, & post ea filia relictō filio masculo, demū morit filius in quē facta fuit maioria, relicta filia: an succedat talis filia, vel filiⁿ filię? vr q filiⁿ filiæ, & nō filia filij, ex nota. p Bal. in. §. filia vero. in fi. de succe. feud. ¶ An aūt ex eo, q d conditor maiorię semp vocauit masculos, videat ex hoc exclusis fœminas: cū extarēt masculi & dicēdum vr q d sic. arg. l. cum ita. ff. de cōditio. & demonst. & tenet Bar. in. l. cū auus. ff. eo. ver. q ro dicit tenere filia relicta filio masculo, & nepote ex filia præmortua. & sic de facto vidi. Et ad hoc ēt q d no. Bal. in. l. 1. ff. de reb. dub. c. 2. requiris. & c. inquisitioni. de appel. sue talis clausula apponat in prin. siue in medio, siue in fine, vt colligif ex dictis iuribus, vbi cū casus occurrerit ad maiorē enucleationē veritatis, videas p docto. ¶ Quid aūt si habēs pater licentiā regis ad faciendā maioriā in vnū ex filiis, cōuenit cū vno ex filiis de faciēdo in eū maioriā certa pecunia, quā ab eo recepit, an posit tūc in cōstitutiōe maioriæ pone re clausulā, qua excludant fœminę? vr q nō ex his, q notat Bal. in. §. pe. ad fi. de his q feud. dare pos. f. ¶ Succedit tn pulchra qō, quā vidi in facto, an posit rex dispōnere p suū rescriptū, vel priuilegiū, q fœminæ & ex eis descendentes admittant in successione maiorię, exclusis masculis, ēt agnatis: & si ex tenore & dispōne maiorię tales fœminæ essent excluſę pp fauorē agnatorū, & omissis: argumētis distinguendi sunt i materia ista aliq casus: nā si maioria facta fuit p viā donationis inter viuos, vel alicuius cōtractus, seu dispōnis: ex qua de iure naturali vel gentiū transfert ius & dominiū, nulla requisita licētia, neq; autoritate regis: & tali casu fatendū videf non posse regē derogare iuribus, & vinculis & substitutionib⁹ talis maiorię: cū nō posit prin ceps rescribere cōtra ea, q sunt iuris naturalis vel gētiū sunt em immutabilia vt in. §. sed naturalia. inst. de iur. natu. gent. vel ciui. & non potest rex etiam de plenitudine potestatis, sine causa ius & dominium

ret spālē vocationē ex psona sua, ex tenore maiorię indubiū videtur quin excluſa matre excludat & ipse, ex doctrina Bal. q semp allegat i. l. 1. ff. de senato. nō em in causato pōt esse pl⁹ virtutis, quā pcedat ab influēti pot̄tia causę allegat. §. hoc aūt notādū. q feu. dar. pos. f. hoc inferēs, q si filia regis frācorū ex rōnabili cōsuetudine francorū, non succedit in regno, filiⁿ. c. rex Anglię nullū ius in regno frācorū prætendere potuit, est etiā bon⁹ tex. ad hoc & ibi notat Io. And. in. c. ad apostolice. de re iudica. li. 6. ad de Bal. in. l. fi. q. 25. C. de hæred. insti. & in. l. cū antiquiorib⁹. col. 5. C. de iur. delib. & adde q not. Bar. in. l. 2. §. videdū. ff. ad Tertul. Bal. in. l. maximū vitiū. C. de liber. ptę. & Io. Cirier. in suo tractatu primogenitur. li. 1. q. 23. ¶ An aūt fœmina semel exclusa censeat semp excluſa vel an tēporaliter quādiu non extant masculi? q ō est valde tractata tā in successione hęreditatis, quā in materia feudali. de primo tradit Bar. in. l. fi. ff. ad Tertul. Bal. in. l. in quib⁹. C. de sec. cū. nup. & de 2. An. de Yser. Bal. & cæteri. in. c. 1. §. gn etiā episcopū vel Abb. & magis cōis resolutio doct. vr q fœmina semel excluſa p existentiā masculi ppetuo duret excluſa p tex. in. d. §. quin etiā. secundū q d intelligit And. de Yser. ibi si tn ex tenore inuestiturę constaret fœminā nō ppetuò: sed tēporaliⁿ excluſam, vt qa instrm maioriæ cantaret, q donec masculus sup esset, fœmina nō succederet: tūc em fœmina semel p masculū excluſa, admitteret postea deficiēte masculo, vt in. d. c. 1. cum ibi nota. de eo q sibi vel hęredib. suis masc. & fœmi. & istud dicit cōiter approbatū Socin⁹ cōsi. 92. incipit circa primū huius cōsultationis articuli. co. 10. in. 4. dubitatio. 1. vo. vbi quā plures hanc opinionē, ēt in succesiōe hęreditatis tenētes allegat. tenet etiā Frācis. Curti⁹. in suo tractatu feudali. 3. pte. in p. in. q. 17. ver. 2. limitate. Et ad uerte q ille q semel fuit excluſus, ppter indignitatē nō poterit post ea ēt alia vice succedere vi. tex. in. l. etiā. §. fi capitis. ad fin. ff. de bonis liber. & l. cum pater. §. libertis. ff. deleg. 2. & q ille qui fuit excluſus ex vna vocatiōe admittaf ex alia licet à prima fuerit excluſus, ppter ingratitudinē vi. tex. notabilē in. l. si filius q patri. in prin. ff. de bonis liber. ¶ Et q d si quis fuit excluſus lite vel præscriptiōe à maioria cū tn ipse fuerit ille q primo loco erat vocat⁹, an si postea pp alienationem vel aliās perdat q possider maioriam, ille sic excluſus potest illā reacqrere: & vr q d sic per tex. in. l. milites prohibentur. ff. de re mil. Io. de Pla. in. l. vnica. C. qb⁹ ad cōductio. p dio. li. 11. nō em vr excluſus ex no ua causa supuenienti. l. q romę. §. duo fratres. ff. de verb. ob. c. 2. de reunun. vnde si qs pp alienationē pdidit maioriā si postea cum trāsiuit ad aliū iterū vacet & ipse alienās sit, pximior admittet vt in. c. vnico. & ibi Bal. de eo q finē fecit agnato. Bal. in. §. pterea. qb⁹ mo. feu. amitt. gl. & Bal. in. c. 1. imperator Iotharius Bal. in. §. fi. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. ¶ Quid aūt si filia semel fuit admissa ad successionē maiorię: qa nō erat masculus, an repellaf masculo postea supuenien te? decides ex his, q tradit Iacob. de Bello vis. Nicola. de Neapo. & Bal. in. d. c. 1. de eo q sibi vel hæredib. suis. vbi volūt cōtra And. de Yser. ibi q d masculus supueniens nō excludat fœminā in possessiōe feudi exi stētę: qa natura dñiorū acquisitorū est, qs sit ppetua. l. siue possidetis. C. de, pbatio. & istā partē post multa tenet ēt in. d. suo tracta. feudali Frācis. Curti⁹. in. 3. pte in prin. q. 28. vbi videas. ¶ Sed quid si fœminæ fuerunt excluſę in vna parte, seu gradu maiorię, an videant excluſæ etiā in aliis gradib⁹, & vocationib⁹ factis in maioria? aliquid tetigi. §. de cōditione masculinitatis, an repetaf, est vtilis qō, & requirit lōgiorē stilū vr pro nunc, q si excluſio fœminarū fiat intra certū capitulū alicuius gradus, seu vocatiōis, ad solū illud referaf & nō ad sequentes vocatiōes, seu substitutiones, vt probaf in. l. 3. §. filiⁿ. ff. de liber. & posth. & not. glo. in. l. 1. C. de liber. ptę. si verò excluſio fiat in aliqua clausula de per le absolutè posita, vr q referri debeat ad oēs gradus, & ad oēs vocatiōes p tex. in. d. §. filiⁿ. & in. l. talis scriptura. in prin. ff. deleg. 1. l. fi. ff. de reb. dub. c. 2. requiris. & c. inquisitioni. de appel. sue talis clausula apponat in prin. siue in medio, siue in fine, vt colligif ex dictis iuribus, vbi cū casus occurrerit ad maiorē enucleationē veritatis, videas p docto. ¶ Quid aūt si habēs pater licentiā regis ad faciendā maioriā in vnū ex filiis, cōuenit cū vno ex filiis de faciēdo in eū maioriā certa pecunia, quā ab eo recepit, an posit tūc in cōstitutiōe maioriæ pone re clausulā, qua excludant fœminę? vr q nō ex his, q notat Bal. in. §. pe. ad fi. de his q feud. dare pos. f. ¶ Succedit tn pulchra qō, quā vidi in facto, an posit rex dispōnere p suū rescriptū, vel priuilegiū, q fœminæ & ex eis descendentes admittant in successione maiorię, excluſis masculis, ēt agnatis: & si ex tenore & dispōne maiorię tales fœminæ essent excluſę pp fauorē agnatorū, & omissis: argumētis distinguendi sunt i materia ista aliq casus: nā si maioria facta fuit p viā donationis inter viuos, vel alicuius cōtractus, seu dispōnis: ex qua de iure naturali vel gentiū transfert ius & dominiū, nulla requisita licētia, neq; autoritate regis: & tali casu fatendū videf non posse regē derogare iuribus, & vinculis & substitutionib⁹ talis maiorię: cū nō posit prin ceps rescribere cōtra ea, q sunt iuris naturalis vel gētiū sunt em immutabilia vt in. §. sed naturalia. inst. de iur. natu. gent. vel ciui. & non potest rex etiam de plenitudine potestatis, sine causa ius & dominium

Universidad de Deusto
Biblioteca

alterius auferre,quando tale ius & dominium fuit acquisitum ex iu re naturali vel gentium:vt est receptior conclusio & communior o-mnium docto.in.c.quæ in ecclesiarum.de constitutio.& habetur de isto iure partitarum.in.l.31.tit.18.3.part.& in.l.2.ti.1.2.parti.vnde neq; in tali maioria posset auferre ius futuri fideicommissi,seu vocatiõis alicuius,licet in spe & non re,tunc tale ius habentis.Ius nanq; primo genituræ & fideicommissi est ita in consideratione,ac si esset ius iam delatum,& acquisitum & ita trãsmittit,quiillud habet sicut æs suũ, vt adducit pulchrè.Ioan.Andr.in additio.ad Spec.in rubri.de feud. in qõne illa patrui & nepotis.& Oldrald.ante eum consil.94.& hinc est etiam,quod rex non potest dare secundogenito regnum,quod à consuetudine vel prouidentia primorum constituentiũ pertineret primogenito,vt concludit Ioan.And.in.c.licet.deuot.& tenet etiam Abb.in.c.intellecto.col.2.de iur.iurã.vbi dicit q reges non possunt priuare consanguineos descendentes ex linea paterna,secundũ Inn. in.c.grandi.de supplend.negligen.præla.li.6.& tradit Iason.in.l.ne-mo potest.ff.deleg.1.Ioan.Cirier.in suo tractatu primogeniturę.lib. 3.q.3.imo etiam in iure futuri fideicommissi q sit in consideratione tanquam ius iam formatum,& quę situ tenet Bar.in.l.is potest.col.2. ff.de acquir.hære.ver.sed circa hoc quæro.vbi etiã dicit tale ius esse estimabile:cũ non certetur de hæreditate viuentis:sed iam mortui, hinc est quod ius primogenituræ est cesibile,& vendibile,vt tradit Ioan.And.in.d.c.licet.& in.d.rub.de feud.col.antepe.in additio.ad Specu.vbi plura adducit.Abb.etiam in.d.c.licet.Alex.consi.67.1.vo-lu.2.dubio.& consi.94.eo.volu.si verò maioria facta fuerit per viam testamenti seu alicuius vltimæ voluntatis, est maius dubium an princeps tali casu possit disponere contra disposita in testamento, & auferre ius futuri fideicommissi:nam in.l.si testamentum.C. de testa. disponitur non valere rescriptum imperatoris,contra testa-mentum.& ibi Rapha.Fulgo.& Iason.dicentes quòd in hanc sen-tentiam,quòd neq; rescripto principis possit derogari testamento, potius est inclinandum:licet enim testamentum quo ad solennita-tem eius,sit de iure ciuili:quoad substantiam est de iure gentium: quia eo ipso quod gentes esse cœperunt,de bonis suis disponebant, vt dicit Bar.in.l.interdum.ff.de conditio.indebi.& secundum istam opinionem consuluit Philip.Decius consil.357.incipit in casu ma-gnifici domini Petri.& consi.403.incipit quanuis in casu proposito. Contrariam tamen partem,imo quòd princeps possit disponere cõ tra contenta in testamento,tenet Bal[a].in.d.l.si testamentum.in fin. dummodo princeps apponat clausulam non obstante: iniustè ta-men aget in semetipsum,secundum eundem Bal.ibi.Et quod prin-ceps de plenitudine potestatis,possit auferre etiam sine causa ius fu-turi fideicommissi,ex testamento: voluit Alexan.consi.2.primo vo-lumi.incipit visis codicillis colum.penulti.dicens talem acquisitio-nem ex testamento esse de iure ciuili.l.lege obtenire.ff.de verbo.si-gnifica.& notatur.in lege prima.ff.de acquiren.rer.domi.& nititur ibi respondere ad dicta Barto.in.d.l.interdum.& idem voluit consu lendo idem Alexan.consi.94.eiusd.volumi.vbi ad fin.se refert ad di-cta.in.d.consi.secundo.referens ita fuisse iudicatum.& fortè istud vltimum videtur de iure verius:sed primum iustius & æquius,& cõ-scientiæ principis salubre:ne sine causa voluntates defunctorũ sub-uertãtur.Erit tamen in hoc pulchrum dubium: quid si ille qui fecit maioriam inter viuos poterat adhuc illam reuocare,qui tamen non reuocauit imo eam testamento confirmauit,an tunc videatur ma-ioria haberi ex testamento & non ex dispositione inter viuos?Bart. in.l.post legatum.§.fi.ff.de his quibus vt indig.vult quod habeat ex testamento vide ibi & cogita super hoc si verò maioria sumpsit vi-res à regia licentia,& facultate:vt quia facta fuit de legitimis filio-rum,in quibus rescripto principis filij fuerant grauati:tunc vide-tur quod rex possit dispensare contra talem maioriam,in qua vo-cati sunt masculi descendentes ex masculis,& admittere fœminas vel descendentes ex fœminis,quod probatur ex his,quæ not.Bal. in.l.qui se patris.colum.6.C.vnde libe.vbi tenet quod speciale est in principe,quod possit reuocare suum priuilegium,sine causa:etiã si ex eo alicui sit ius quæsitum,& saltim hoc procederet respectu eo-rum,quibus non erat adhuc ius realiter acquisitum:quia non cesse-rat dies seu delatio maioriæ,iuxta notata per Abb.in.c.nouit.de iu di.vbi dicit, q quando priuilegium principis cõcessum subdito,ha-bet actum successiuum respectu rerum,aut personarũ:tunc tale pri-uilegium,saltim quoad futuros actus & personas,est reuocabile ab ipso principe:sic etiam dicebat Paul.de Cast.in.l.rescripta.C.de pręcib.impera.offeren.q facilliori modo permittitur principi reuocatio rerum ab eo donatarum,quam aliarum rerum,quas haberet subdi-tus citra donationem & titulũ principis,& quando princeps ex vo-luntate sua fuit causa,q alicui ius quæratur:tunc ius ipsum sola vo-luntate potest auferre.vt eleganter decidit Ang.in.l.Lucius.ff.de eui ctio.& ideo secundum eum potest imperator auferre sine causa rem acquisitam ex præscriptione,vel vsucapione:quia talis modus ac-quirendi inductus fuit ab eo.Idem voluit Bal.in.l.fi.pe.col.versi.sed immediatè oppono.C.senten.rescin.non possel.vbi dicit,quod quę-dam sunt,quæ quis potest acquirere etiam contra principis voluntã tem:quia acquiruntur de iure gentiũ,sicut dominia.& ista non pos-sunt auferri sine causa:secus in his,quæ sunt de iure ciuili,vt iudicia & sententiæ.& licet ista conclusio potest habere aliquid difficulta-tis,postquam dominiũ est perfectè acquisitum:tamen clarissima est quando,lex vel princeps dedit modũ acquirendi dominiũ,& ipsum modum tollit princeps sine causa,antequã quis dominium acquire-rit,veluti si tollit venientibus ab intestato ius adeundi,quod est de iure ciuili.d.l.lege obuenire.ff.de verb.signi.vt tradit Feli.in.d.c.quę in ecclesiarum.col.18.ver.5.declaratio.Præterea in casu isto princeps non aufert de directo ius alicui competens:sed potius procedit re-mouendo obstaculum ab eo,cui tale ius potest competere,faciendo de incapace capacem:quo casu valet dispositio principis,etiam sine causa,vt probatur in.l.quæris.ff.de natali.restitu.ita in simili quæ-stione huic nostræ & quasi in eisdem terminis in materia feudali, tradit Francisc.Curtius.in consilio primo.posito in calce sui tracta-tus feudalis.colum.10.ad fin.Neque ad hoc obstabit quod tradit Ro dericus Suarez.in disputatione sua maioratus,posita in calce reperi tionum.l.quoniam in prioribus.&.l.post rem iudicatam: cum vult quod licet ex licentia regis bona maioriæ vinculentur:non per hoc dicitur q bona sunt à rege donata,vt sic pater in eis nõ habeat vsum fructum:nam illud procederet eo respectu,vt est quæstio sua.¶Sed in qõne nostra multum hoc esset in consideratione,ex quo maioria & vincula eius totum robur acceperunt à licentia regia,vt possit.qd dedit per talem licentiam reuocare,vel saltem modificare respectu eorum,quibus vigore suæ licentię bona maioriæ sunt ventura,licet enim talia bona non dicantur à principe donata,iuxta.l.cum mul-ta.C.de bonis quæ liber.tamen ille modus acquisitionis,quo venit in futuros fideicommissarios,& ad maioriam vocatos,venit ex do-natione principis.& sic militant,quæ supra adduxi.& hæc procede-rent,quando constaret principem de plenitudine potestatis,hęc vel le,& vocatis per maioriam velle facere præiudicium:nam si essemus in dubio,non est tale de principe præsumendum per iura vulgaria tam iuris communis,quam legum regni:vnde & si rex dicat,quod fœminæ & ex his descendentes admittantur,non obstante quacũq; maioria aliter vocante & disponente,si talis dispositio maioriæ esset ex testamentis,primorum constituentium,non sufficeret talis clau-sula:cum princeps videatur cum hæc dicat intelligere de maioria ei[a] autoritate robur & firmitatem assumenti:nõ verò de ea,quæ sine ei[a] autoritate tenuit.Vnde si in testamẽto quis carens liberis disposuit faciens maioriam de bonis suis,vel habens liberos disponat de ter-tio bonorum,clausula talis nihil operabitur ad euersionem[a] talis ma ioriæ,& substitutionum eius:neq; in præiudicium futuri fideicõmit sarij.cum principis priuilegium ita sit interpretandum:vt minus ius tertij lædat:quando enim priuilegium generaliter intellectum dero garet ius alterius tertij:reducitur ad ius commune etiã eo casu,quo ita reductum nihil operaretur,vt est tex.in.l.si quando.& ibi decla-rat.Bal.in princip.C.de inoffic.testa.& bene consert,quod generalis dispositio non refertur ad ea,q̃ pendent ex testamento,vt not.Iaso.& ibi docẽt.in.l.tres fratres.ff.de pact.Bar.in.l.qui Romæ.§.duo fratres. ff.de verbo.obli.& videtur requiri principem esse informatũ de con tentis in testamentis,tabibus.l.de his.&.l.non est ferendus.ff.de trãs-actio.& ideo Socinus.consi.282.in.2.volumine. consuluit non valere laudum super certo legato cuiusdam testamenti,nõ obstante,quod in compromisso per verba generalia videretur etiam comprehendi quia fuit facta mentio de relictis in testamento & codicillis:cum sint verba generalia,& quæ non inferunt certam notitiam & cognitio-nem,prout dicit Bal.in.d.l.de his.in secunda lectura.& etiam Ange. per tex.ibi.in.l.generaliter.C.de nõ numera.pecu.&.l.4.ff.de optio. lega.imo & quod requiraf citatio substituti vel fideicommissarij ha-bentis ius in spe:quando princeps talia facit,consuluit Anch.consil. 427.& Philip.Decius.consi.284.vbi plura refert.col.5.ver.3.comma-nis opinio.& Socinus.consi.246.col.4.&.5.in.2.volu.licet hoc dictũ fortè nõ procederet,vbi materia est talis,in qua principes potest præ iudicare alicui inuito:& constat q vult præiudicare,vt tradit dictus Curtius in.d.consi.colum.12.&.13.videas ibi per eos plura referentes. & in casibus in quibus dixi principem posse tollere ius futuri fidei-com.& quod maioria aliter deferatur:an tunc apud illum cui prin-ceps vult quod bona deueniant venient vt bona maioriæ,vel vt libe ra? & videtur q debeãt venire iure maiorię pro quo facit bonus tex. & quæ ibi notat Io.de Pla.in.l.2.C.de fundis rei priui.lib.11. ¶Quid autem retento eodẽ themate,si qs habeat maioria,cũ licentia princi-pis factã:& cũ tali vinculo & cõditione,q & si posselsor talis maiorię cõmitteret crimẽ,et læsę maiestatis,bõa maiorię nõ cõfiscarẽt,& ma-

ioria transeat insequentẽ vocatũ,qui postea ex facultate regia extra-xit aliqua ex bonis maioriæ,& eadem facultate fecit de talibus bo-nis aliam maioriam in alium,& alios,qui non vocabant per maio-riam antiquam,sub aliquibus pactis & conditionibus:& signanter inter cætera,quod si possessor talis nouæ maioriæ cõmitteret crimẽ læsæ maiesta-tis bona talis maioriæ per-deret,neq; vl-terius in tali casu dispossuit in quem trãsi rent:modo ve ro aliquis,qui possidebat ta lem nouã ma ioriam,com-misit crimen lesę maiesta-tis,& sic perdidit illa bona, an confiscabunt regi vel redire debeant in primam maioriam,dubium est notabile.& videtur quod non cõ fiscentur,sed redeant ad primam maioriã.per id q infortioribus ter minis notat Bal.in.c.studuisti.de offic.lega.versi.pone papa.vbi po-nit quæstionem in hæc verba,pone papa concessit mihi quoddã ca strum sub quibusdam cõditionibus,quibus non seruatis castrũ de-bet reuerti ad papã:deinde concessit mihi ciuitatẽ,sub qua est illud castrũ cum omnibus castris suis:deinde ego feci contra dictas con-ditiones,papa dicit castrum ad se reuersum:ego dico ad me pertine-re tanquam partẽ ciuitatis districtualem seu subiacentem.ff.de iudi. l.insulæ.quæritur quid iuris.rñ.quod perdidi ex vno capite speciali, recupero ex generali:quia papa me loco sui posuit quoad ciuitatem & districtum vnde acquiro per vniuersitatem quod perdo inspecta specie.arg.ff.de acquir.rer.domi.l.quidam.&.ff.de seruitu.vrba.præ dio.l.si domus.cum aliis.Neq; obstat q species derogat generi:quia verum est,quando genus venit ampliatiuè,vt notatur in.l.quæritũ. §.pe.ff.de fund.instru.modo quæro quid in diuersis personis,si ca-strum erat concessum titio:nunc ciuitas cũ suo districtu conceditur Seio.& videtur dicendum,q extincto titio,ex sua cõcessione,acqui-ritur Seio ex suo capite generali,vt.ff.communia prædiorum.l.in vẽ ditione.&.ff.de iure dotium.l.si proprietati.dicit.l.quod si ab specie, quæ non est alibi.In contrarium videtur:nam lege cauetur q si capi priusest inchoandum,postea veniendum ad genus.C.de pigno.l.2. taneus concessit alicui vnum mansum in feudum:deinde vendidit curiam,illud mansum non veniet in concessione generali,tanquam exceptum à curia per specialem prouidentiam,vt in.c.quidam capi taneus.de capita.qui cur.vendi.solutio.illud ideo:quia nomine cu-riæ non continentur feuda.sed nomine ciuitatis bene continerẽtur castra,saluo iure alterius:cum autem illud ius deficiat consolidatur vniuersitati suæ.& idem fortè est in feudis per.d.l.si proprietati.sic videbatur dicendum,in prædicta quæstione quod cum ius secun-dæ maiorię deficiat consolidetur primæ maiorię vniuersali.Præter-ea ita tex volvit,quod ista bona extraherentur à prima maioria, vt remanerent in secunda:qua cessante non videtur quod aliquid voluit agere contra primam maioriam,& rebus sic stantibus scili-cet stante secunda maioria,videtur dispensare contra primam,non illa cessante.l.quod seruius.ff.de condit.ob cauſ.& quæ traditur la-tẽ Socinus.3.volu.consi.58.& Alexan.consi.72.col.fin.tertio volu.fa-gn[o].vel hypothe.solui.&.l.etiam.cum.l.iubemus.C.ad Vellcia.& fa ter.cum sequenti.ff.de castren.pecul.In contrarium tamẽ facit:quia iam ista bona desierunt esse primæ maioriæ ex facultate regia, & transierunt in aliam personam,vnde iam non sunt reliquiæ primæ maioriæ.l.pater filium.§.quindecim.ff.delega.tertio.& in simili ha-benus in fundo,qui semel exiuit de familia,definit esse patrimonia lis mutatione personæ,argumen.l.gerit.in fi.ff.de acquiren.hære.& re facta amissibili ex crimine læsę maiestatis,semper erit amissibilis, vt alias in re facta alienabili semper erit alienabilis,vt in.d.§.quinde-cim.& facit etiam quod habetur.in.l.si quis ædes.ff.de seruitu.vrba-no.prædio,Item medij successores immutant rei qualitatem.l.Pau-lus.§.fi.ff.de acquiren.hæredi.l.licitatio.§.mercatores.ff.de publica. &.l.si ania.C.de donatio.l.1.C.de imponen.lucrati.descriptio.lib.10. Bal.de eo.qui fibi vel hæredib.suis.in princ.adde bonum & singu-larem casum in.l.si ita legatum.§.si domus.ff.delega.primo.ibi:atsi ea domo destructa.&c. & quod ibi Paul.de Cast.notat in fin.Per quem tex.etiam inferes ad quæstionem,quod si pater habens ma-toriam antiquam,impetrauit à principe licentiam extrahendi ab ea aliqua bona,& constituendi ex eis maioriam in filium secun-

dum,& ita fecit quod mortuo secundo filio in vita patris,non re-uertuntur bona illa in primam maioriam,etiam si constaret de vo-luntate patris,quod reuerterentur:quia cum tali noua voluntate, vt reuerterentur,debebat etiam concurrere licentia regis necessa-ria facit.l.quædam.ff. de iur.codicillo.si tamen esset casus in quo facultas regis in hoc non es set necessaria, sufficeret vo-luntas patris, per tex.in dic-to.§.si dom[s]. in fi.& istam partem crede rem de iure veriorem, nisi ex aliquibus aliis coniectu ris, constaret principem voluisse deficiente secunda maioria, quod bona redi-rent ad primam,vt si cautum fuit,quod descedentibus vocatis in se-cunda,bona redirent ad primam,vel alias de tali voluntate consta-ret: & in facultate regia non exprimeretur,q bona ex crimine læ-sæ maiestatis confiscarentur:quia tũc in certis non esset opus conie-cturis.l.continuus.§.cũ ita.ff.de verb.obli.tu quando casus occurrat latius considera:quia quæstio est notabilis.¶Pone etiam q contra tenorẽ maioriæ vocantis in defectũ masculorum,quendã transuersa lem,excluſa filia fœmina,rex dispensauit,vt posselsor daret maio-riam filiæ,& eius descendentibus:comparet modo non ille primo loco vocatus:sed sequentes vocati,& dicunt regem illis non præiudi casse.vnde petunt maioriã,an possint? & videtur q non,per tex.val-de notabilẽ.in.l.1.§.fi.ff.de asignã.libert.Bar.in.l.1.§.si pater.ff.de cõiungen.cum emancipa.libe.eius.quod de plano procedit,si ille cui maioria deferebatur,esset viuus tempore,quod defertur:secus vide-tur si esset mortuus.

a ¶*Hermano*. Concord.cũ auc.de hęredib.ab intest.venienti.§.1.coll.9.

b ¶*El fijo y el nieto*. Et non corrumpitur gradus:sed repræsentatur:nã nepos ingreditur locũ sui patris,secundum Bal.in.l.1.& in.l.in quib[s] C.de secun.nupt.vnde & si caueat statuto,q filia dotata existentib[s] liberis masculis,non succedat:sed quod ipsi filij hæreditatem possi-deant,nõ præfertur filius nepoti ex alio filio præmortuo,secundum Bal.in.d.l.in quibus.ver.& prædicta faciunt ad quæstionem.

c ¶*Igualmente*. Adde.§.cum filius.inst.de hęredita.quæ ab intesta.de-feruntur.&.l.3.C.de suis & legiti.hæredi.

d ¶*El tyo es mas propinco*.vt in.l.1.§.proximus.&.§.gradatim.ff.vñ co gna.§.si plures.inst.de agnato.successio.

e ¶*Ningun pariente de los descendientes*.Ex hoc verbo probatur,quod in linea descendentium datur cuilibet ex descendentibus hoc priuile-giũ repræsentationis in successione ascendentiũ:neq; gradus est limi tatus.& idem videtur probari in auc.de hęred.ab intest.venien.§.1.& ita tenet Saly.in auc.post fratres.ad fi.C.de legiti.hæred.Ang.tamen de Aret.in.§.cum filius.inst.de hæredita.quæ ab intesta.deferũt.vult quod ista repræsentatio non transeat vltra pronepotem per text.ibi: & allegat ita velle Bart.in.l.1.§.fi quis.ff.de suis.& legiti.hæredi.sed Bar.non limitat,vt non transeat vltra pronepotem sed vult prone-potem includi,si ergo agatur de hæreditate proaui,& sic nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio,succedent pariter ne-pos & pronepos,per text.hic & text.expressum in.d.§.cum filius. quicquid dixerit hic Montaluus.& Ioan.Fabr.in.d.§.cum filius.si tamen ad hæreditatem proaui vellet concurrere pronepos cum fi-lio sui proaui,an posset tali casu:& videbatur quod non:quia esset dicere quod repræsentaret personam sui aui non sui patris,& leges dicunt personam patris repræsentare,in contrarium tamen videtur tex.in ista.l.partitarum,cum dicit ningun descendiente.& sic vult quod quocunq; gradu sit descendens ex filio prçmortuo concurrat cum alio filio defuncti,hoc etiam expresiusprobatur in.d.auc.&.d. §.1.ibi cum dicit sic tamen,vt si quem horum descendentium filios relinquentem mori contigerit illius filios,aut filias,aut alios descen-dentes in proprij parentis loco succedere siue sub potestate de-functi,siue sue potestatis inueniantur:tantam de hæreditate mo-rientis accipientes partem,quanticunq; sint,quantam eorum parẽ si viueret habuisset,cum ergo dicit,aut alios descendentes:& cum di cit quantã eorũ parens &c.& cum dicit in proprij parentis loco.est tex.expressus pro hoc,parentes enim dicuntur etiam vsq; ad trita-tum,vt in.l.iurisconsultus.§.parentes.ff.de gradib.seu in infinitum, vt in.l.quicq; litigandi.§.parentes.ff.de in ius voc.si enim ratio est hu ius repræsentationis:quia proximior gradus in ista linea descenden tium respectu successionis ascendentium,non considerat.Ista ratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita militat in pronepote concurrente cum filio,ſicut & in nepote, bene etiam confert ad hoc.l.tauri.40.cum diſponit filium ſen nepotem,ſeu alium deſcendentem ex filio primogenito,præferri in ſucceſsione maioriæ filio ſecundo poſſeſſoris maioriæ:& ſic pronepos vel abnepos excludet à maioria patruum magnum,& ſi in maioria excludit i ſuc ceſsione hereditatis abinteſtato,concurret:cũ omnia hæc ſtatuãtur ex vi repreſentationis: quæ tu bene nota: quia Montalbanus hic aliter decidit, dicẽs quæſtionem iſtam diſputatam fuiſſe in cancellaria, & cõcluſum fuiſſe per famoſos doctores, quod ſi agatur de hæreditate proaui, tunc licet nepos repræſentet perſonam patris, quoad hæreditatem aui, non tamẽ quoad hæreditatem proaui, ſtante filio dicti proaui, vt tali caſu non extendatur repræſentatio ad pronepotes: tu verò tene firmiter contrarium per ſupradicta. Et in hanc ſententiam, quam ego teneo, videtur inclinare Azo.in ſumma.in auẽ.de hæredi.ab inteſta.venien. in prin.vbi ponit hæc verba.adeo autem liberos vocat,vt ſi ex vno filio præmortuo,ſit nepos vel pronepos,vna cum alio defuncti filio vocetur.& aduerte quod iſta repræſentatio tunc habet locum, quando ſucceditur titulo hæreditario,& ſucceſsione legali ab inteſtato:& ſecus eſſet ſi ageretur ex fideicõmiſſo ex diſpoſitiõe teſtatoris:nam tunc nõ eſſet locus huic repræſentationi,vt tradit Bal.in.l.cùm ita legatur.§.in fideicõmiſſo.ff.de lega.2.& plenè Decius.quẽ vide conſi.1. nu.4.&.5.qui alios refert & in conſi.412.quod tu bene nota:quia Io. de Imo.per gl.ibi contrariũ voluit.in.d.§.in fideicõmiſſo.& procederet opinio Io.de Imo.poſt glo.quando teſtator adæquaſſet ſucceſsionem talis fideicommiſſi ſucceſsioni ab inteſtato,prout tradit Idem Decius.conſi.79.col.2.procederet etiam dicta opinio gloſ.& Ioan.de Imo.quando ageretur de fideicommiſſo inter tranſuerſales:& ſecus eſſet,ſi ageretur inter deſcendentes reſpectu fideicommiſſi relicti ab aliquo ex aſcendentibus:nam tunc idem eſſet in fideicommiſſo,q̃d in hæreditate,vt tradit idem Decius.conſi.217.incipit in caſu propoſito,& ſic erit extẽſio ad iſtam.l.partitarum.vt procedat & ſi agatur de ſucceſsione fideicommiſſi:procederet etiam quando ageretur de ſucceſsione patrui:nam tunc etiam admitteretur repræſentatio in ſi liis fratris ſuccedentibus cum patruo in fideicõmiſſo,prout vult idẽ Decius.d.cõſil.217.dicens,q̃ id quod conſuluit.conſi.1.fuit cum agetur de ſucceſsione patrui magni,vbi non datur iſta repræſentatio: & ſic in effectu iſta limitatio potius eſt extenſio ad iſtam.l.vt ſcilicet vbicunq; admittatur repræſentatio habeat locum etiam ſi ſuccedatur ex fideicommiſſo:nam cum ita ſit de iure,verba teſtatoris,ſecundum diſpoſitionẽ iuris debent interpretari,ſecundum Bal.in.l.precibus.C de impube.& aliis ſubſtit.& in.l.2.in fi.C.de conditio.infert.l. ſi duo.& ibi Bal.ff.de acqui.hæredi. Sed aduerte,q̃ cũ ſuccedatur ex fideicommiſſo,videtur ſuccedi primo diſponenti.vt.l.cohæredi.§.cũ filiꝫ.ff.de vulg.& pupil.vnde ſi reſpectu illius de iure non procederet repreſentatio,licet procederet reſpectu vltimi decedentis,nõ procedet repreſentatio per adducta per Decium in dictis conſiliis. Aduerte etiam quia in linea aſcendentium, cum agitur de ſucceſsione deſcendentiũ,nõ eſt locꝰ tali repreſentationi:cum natura repugnet, vt in.d.auẽ.de hæredi.ab inteſta.venien.§.conſequens.colla.9. & tradit Salyce.in auten.defuncto.C.ad Tertull.& in auten.poſt fratres. C.de legiti.hæredi.hæc etiam repreſentatio in linea vel gradu collateralium:cum agitur de ſucceſsione collateralis,datur ſolũ filiis fratrum,& non vlteriori,vt in.l.5.infra eo.& in.d.auten.de hæredib.ab inteſt.venien.§.ſi igitur.in ver.huiuſinodi.

a ¶ *Aquella parte.* Succedunt enim in ſtirpes,non in capita,vt hic,& in.d.§.cum filius.iuſt.de hæreditati.quæ ab inteſt.defer.& in.§.item auten.de hæred.ab inteſt.venien.colla.9.de quibus iuribus ſumpta eſt iſta lex.

b ¶ *Como todos los otros.* Concord.cum.l.ſecunda.C.de ſuis & legiti.hæredi.ſed an idem ſit in pronepotibus diuerſorum nepotum,vt ſuccedãt proauo in ſtirpem,& nõ in capita, ſicut ſuccedũt nepotes diuerſorum filiorũ, Albericus diſputat.in.d.l.2. & refert Albe. Papiẽ. tenuiſſe, quod pronepotes inter ſe ſuccedãt in capita,& q̃d ibi la.l.2. loquens de nepotibus non extendatur ad pronepotes:cum enim non ſuccedant tunc cum proximioribus in gradu, intrantes locum parentum, nimirum ſi tunc vocentur in capita,& non in ſtirpes, ſicut eſſet quando concurrerent cum proximioribus:quia tunc licet faueatur in vno grauantur in alio,vt ſcilicet ſucceſsio ſit in ſtirpem & non in capita quæ ratio ceſſat, quando ſolum ſuccedunt inter ſe. Albericus tamen ibi dicit æquiorẽ opinionẽ ſibi videri,q̃ etiã pronepotes ſuccedãt proauo in ſtirpes,ſicut ſucceſsiſſent patres eorũ,in quorũ locum ſuccedunt. Quid aũt ſi nepotes,vel pronepotes vocarenſ per aliquod fideicõmiſſum,& ſic ex diſpoſitione teſtatoris ſeu ex inſtitutione,vel ſubſtitutione,an tunc ſuccedant in ſtirpes vel in capita? vide per Decium conſi.42.vſq; ele ganti conſi.vbi concludit,q̃ tunc vocenẽ in capita.vide ibi per eum.

todos heredarã en logar del padre conel tyo,e auran aquella parte [a] de los bienes del auuelo,que auria el padre dellos ſi biuieſſe.E ſi alguno murieſſe ſin teſtamento,e fincaſſe vn nieto de vn ſu fijo,q̃ fueſſe ya muerto e de otro fijo que fueſſe ya finado, le fincaſſen tres nietos o mas: eſte vno ſolo,tanta parte aura en la heredad del auuelo,como todos los otros [b] ſus primos,porque pocos o muchos q̃ ſean,fincan en logar de ſu padre,e heredan todo lo que heredaria ſi biuieſſe.

¶ *Ley. IIII. Como los padres e los auuelos puedẽ heredar los bienes de ſus fijos,e de ſus nietos. quando mueren ſin teſtamento.*

SEgund el curſo de natura e la voluntad de los padres, deuen heredar los fijos los bienes dellos, dexandolos en ſu logar deſpues de ſu muerte:mas porque acaeſce a las vegadas,que los fijos mueren ante que los padres e los auuelos. E porende, pues que en la ley ante deſta, moſtramos de la herencia,que ganan los fijos,o los nietos,quando ſus mayorales mueren ante dellos:conuiene que digamos,como de uen heredar los aſcendientes,a aquellos que deſcendierõ dellos,e dezimos,que quando acaeſciere que el fijo muera ſin teſtamento,non dexando fijo,nin nieto q̃ heredaſſe lo ſuyo:nin auiendo hermano,nin hermana:que eſtõce el padre e la madre [c] deuẽ heredar egualmẽte [d] todos los bienes de ſu fijo.E ſi hermanos ouieſſe,eſtonce deuẽ ellos [a] cõ el padre,e cõ la madre partirlo por cabeças.E maguer o uieſſe auuelo,o auuela, [b] nõ heredara ninguno dellos ninguna coſa,en los bienes de tal defunto.Mas ſi aql q̃ murieſſe ſin teſtamento,non dexaſſe heredero ninguno,que deſcẽdieſſe del, [e] nin ouieſſe hermano, [d] nin hermana,nin padre, nin madre.ſi ouiere auuelos,quier ſean de parte de ſu padre,quier de parte de ſu madre, ellos heredarã egualmẽte [e] todos los bienes de ſu nieto.E ſi por auẽtura,de parte de ſu padre,o de ſu madre, ouiere vn auuelo ſolo,e dela otra dos,eſtõce, aql ſolo [f] aura la meytad de todos los bienes,e los dos q̃ fueſſen dela otra parte,auran la otra meytad.E ſi acaeſciere,que eſte que aſsi fino auia auuelos,e hermanos,q̃l per tenezcan de padre, e de madre [g] eſtonce heredaran todos los bienes que fincarõ del, partiendo los entreſi por cabeças egualmente.E eſſo miſmo ſeria, ſi el finado dexaſſe fijos de tales hermanos. [h]

¶ *Ley.V. Como los hermanos e los otros parientes dela liña de trauieſſo ſe pueden heredar los vnos a los otros, quando muerẽ ſin teſtamento,*

ASta aqui moſtramos en q̃ manera los aſcẽdientes,e los deſcẽdientes deuẽ heredar entre ſi, quãdo alguno dellos muriere ſin teſtamẽto.E agora q̃remos dezir,como pueden heredar entreſi,los que ſon dela liña dicha de trauieſſo, aſsi como los hermanos,e los tios, a los otros parientes que ſon en aquella meſma liña,muriendo alguno dellos ſin teſtamento. E dezimos, que ſi alguno que aſsi murieſſe ſin teſtamento,non ouieſſe delos parientes que ſuben,o deſcienden por la liña derecha, e ouieſſe hermano,o hermana [i] de padre o de madre, e ſobrino fijo de tal hermano,o de tal hermana que fueſſe ya muerta,que el hermano,e el ſobrino heredarã los bienes de tal defunto egualmente, e maguer ſean los ſobrinos dos,o mas,naſcidos de vn hermano,o de hermana,nõ auran mas dela meytad [k] dela heredad,e partir la hã ellos entreſi por cabeçasegualmente.Mas ſi eſte que murieſſe ſin teſtamento non auiendo aſcendiẽtes, nin deſcẽdiẽtes,ouieſſe ſobrinos de dos hermanos de parte de ſu padre, o de ſu madre e fueſſen los hermanos amos muertos, heredaran los ſobrinos los bienes de ſu tio, e partir los an entreſi por cabeças [l] egualmente.E ſobre todo dezimos, que ſi eſte que aſsi murieſſe,ouieſſe otros hermanos que non le perteneſcieſſen, ſi nõ [k] de parte de ſu madre,o de ſu padre, que eſtos, nin los fijos dellos, non deuen auer herencia del finado, [m] con los hermanos que le perteneſcen de parte de padre e madre,nin cõ los fijos dellos, ſi los padres fueſſen muertos.

¶ *Lex. 4.*

Mortuo deſcendente ſine liberis,ſuccedunt ei pater & mater vna cum fratribus defuncti per capita:& ſi fratres non habet,ſuccedunt parentes:his deficientibus,admittuntur aui ex vtroq; parente & tãtum habebit vnus auus ſi eſt ſolus ex vna parte, quantum duo ex alia:& aſcendentes cum fratribus ſuccedunt per capita:& idem deſi liis fratrum.hoc dicit.

c ¶ *El padre e la madre.* Concord.cum auten.defuncto.C.ad Tertul.& in auten.de hæredib.ab inteſta.venien.§.conſequens.colla.9.nota cum auten.de hæredib.ab inteſta.venien.§.conſequens.colla.9.nota tamen quod in maioria filij non ſuccedit pater quia maioria reſpicit lineam deſcendentem ſicut & feudum vel emphyteoſis eccleſtica Bal.in auten.defuncto.C.ad Tertul.qui licet loquitur in feudo eadem ratio eſt in maioria.

d ¶ *Egualmente.* Non ergo fiet diſtinctio bonorum,vt acquiſita à patre,vel patris cauſa patri deferantur:matri verò acquiſita ex parte matris,vel eius cauſa prout diſtinguit Barto.in auten.itaq;.C.communia.de ſucceſsio.per tex.quem dicit ſingularem.in.l.quod ſcitis. C.de bonis quæ liber.cui ſententiæ quam plures doctores adhæſerunt:ita vt communior opinio videatur,vt tradit Andr. Tyraquell. de retractu legali.§.14.nume.11.dicens hanc opinionem receptam eſſe apud Gallos,& probatur hæc opinio.l.10.titu.ſexto libro tertio foro.ll.contra dictum Barto.tamen tenet.Bald.in.d.auteñti.defuncto vbi etiam Salycet.Petrus & Cynus.in.d.auf.itaq;. & Corneus. in.d.auf.defuncto.& pleriq; alij etiam relati à Tyraquello.vbi ſupra & hanc dicit eſſe communem opinionem Bald.conſi.31.volumi.2.& iſtam opinionem approbat.l.iſta partitarum:cum dicit egualmente todos los bienes del hijo. & etiam.l.6.in ordina.tauri.vnde.l.fori non procederet:niſi in his locis,vbi fuerit vſu recepta,prout dicit. dicta lex ſexta.neq; hoc limitarem in lucris nuptialibus,iuxta diſpoſitionem.l.ſecundẽ.C.de bonis quæ liber.prout & Bald.limitat.in.d.l.quod ſcitis cum ex diſpoſitione huius.l.&.d.l.6.nulla ſit fienda diſtinctio,etiam cuiuſcunq; qualitatis ſint bona,& procedat iſtarum legum diſpoſitio.

Ello

a ¶ *Ellos.* Hoc hodie corrigitur in regno.per.l.7.in ordina.tauri,quia cauetur q̃ fratres defuncti non concurrant cum patribus, vel aliis aſcendentibus defuncti.

b ¶ *O abuela.* Habes hic,q̃ etiam ſi pater ſit cõſtitutus ſub aui poteſtate,ſuccedit filio ab inteſtato,excluſo auo paterno. Adde.l.q̃ ſcitis.C. de bon.quæ li ber.& text.in auten. defuncto.C. ad tertullia.& i corpore,vnde ſumitur. collige etiã q̃ mater excludet auũ & paternũ, & ſic correcta ẽ diſpoſitio.l.equiſsimũ.§.ſi. ff.ad tertul.cũ neq; pater,ſpe ratur matri in ſucceſsione ſi liis inteſtati,vt hic, & in.d.§. conſequẽs. & auten. defuncto. per quas correct.fuit.l. 2.§.obiicitur.ff.ad orficia.& l.2.C.ad tertull.& §.ſeruñ.inſt.de ſenat.conſul. tertull.colligetiam hic,q̃ ſi defuncto filio ſupſit mater vel pater, & etiã auus q̃ excluditur auus, etiã ſi filius ta lis aui pater vt mater defunctus prædeceſſerit viuo auo: nõ enim auus ingreditur locũ filij,vt dixi ſuprà eo.l.3.& not.glo.in.d. auten. defuncto.

c ¶ *Deſcendieſſe del.* Deſcendentes enim excluderent aſcendẽtes, vt hic & in auten.in ſucceſsione.C.de ſuis & legiti.hæredi.l.6. in ordi.tauri.

d ¶ *Hermano.* Vult q̃ ſi haberet fratrẽ vel ſororem vtrinq; coniunctos, q̃ excluderent tales fratres auum,vel auiam: cuius cõtrarium tenet glo.Bart.& alij docto.communiter in.d.auten.defuncto. & contraria opinio,quæ ibi recitatur in glo.ſuper verb.proximis.videtur approbari hic,quã etiam tenebat Iacob.de Belouiſin auten.de hæredi. ab inteſta.venien.§.ſi vero.hodie tamẽ nõ repellerent, imò nec cõcurrerent cum auo vel auia,vt in dict.l.7.in ordi.tauri.vide que dico infrã eo.in glo.penult.

e ¶ *Egualmente.* Medietatem habebunt auus & auia paterni, & aliam medietatem auus & auia materni: non diſtincto vtrum bona perueniant ex linea paterna vel materna,vt dixi ſuprà in glo.2.in iſta.l.& tradit Salice.in auten.itaq;.C.cõmunia.de ſucceſsio.ſi verò tm̃ ſuper ſint auus & auia paterni,vel materni diuident etiam æqualiter, vt hic,& in.d.§.conſequens,& auten.defuncto.

f ¶ *Aquel ſolo.* Et ſic iſto caſu ſit diſtributio inſtirpem,& non in capita.Idem habetur in.d.auten.vbi glo.& communiter docto.

g ¶ *De madre.* Concordat hæc.l.cum opinione gloſ. & docto. in dict. auten.defuncto,vt etiam fratres vtrinq; coniuncti non excludant auum vel auiam,ſed cõcurrant,hodie verò neq; concurrent,vt in.d. l.7.in ordina.tauri.& in.d.l.1.titu.6.lib.3.for.ll.

h ¶ *Hermanos.* Concordat cum auten.vt fratrum filii.§.ſi.colla.8.hodie ſecus quod habetur in dict.l.7.in ordina.tauri.

¶ *Lex 5.*

* Ad ſucceſsionem fratris vocantur fratres vnà cũ filiis fratrũ præmortuorum in ſtirpem,ſed ſi nemo fratrum viuit, ſuccedũt fratrum filii per capita,ſed tam fratribus quàm filiis fratrum,præferẽtur fratres ex vtroq; parente coniuncti defuncto,aut eorum filiis. hoc dicit.

i ¶ *O hermana.* Fratres vtrinq; coniuncti ſunt,qui in ſucceſsione ab inteſtato vocantur ad ſucceſsionem fratris primo loco vt hic,& i auten. ceſſante.C. de legiti. hæredi. in patruis tũ ſuccedentibus nepoti, ſeu ſobrino ſuo nõ conſideratur iſta duplex cõiũctio, ſed admittũtur pariter ſiue fuerit coniuncti patri nepotis eorum fratri ex vtroq; latere, ſiue ex vno tãtum, vt tradit Bar.in.l. poſt cõſanguineos §. legitima. ff. de ſuis & legi. hęred.hęc nãq;.coniunctio conſideraf tãtũ cũ agitur de ſucceſsione fratris, vel patrui.vt i autẽ. de conſangui ne. & vterin. fratri.ad fi.col la.7.

k ¶ *De la meytad.* Concord. cũ dict.auten.ceſſante. & cum l.8.in ordina. tauri.ſed quid ſi frater vtrinq; coniunctus repudiet hæreditatẽ, qui tamen habet filiũ,vel filios, an pars repudiata accreſcet nepotibus ſeu filiis ſui fratris adeuntibus. vel an filii repudiantis aliquid habebunt? vide per Salicet. in dicta autentica poſt fratres,la primera.vbi tenet quòd nõ accreſcat, ſed etiam filii repudiantis cum illis ſuccedãt, cuius contrarium tenuit ibi Corneus. vide ibi per eos, & opinio Salicet. videtur æquior,& probabilior.

l ¶ *Por cabeças.* Approbat opinionem Azo.C.de legiti.hære.in ſumma. quam etiam tenuit glo.in.§. hoc etiã.inſtit. de legiti.agna. ſucceſsio. glo.tamen in.d.auten.ceſſante tenuit contrariã opinionem, imò q̃ admitteretur in ſtirpes,& in.l.lege duodecim tabularum.C.de ſuis & legiti.hære.Bart.in.l.poſt conſanguineos.§. hæc hæreditas. ff. de ſuis & legiti.hæredi. & communiter docto.in dicta autentica. ceſſante, & hanc dicit communem eſſe opinionem Nico.de Vbaldis.in tractatu,de ſucceſsio.ab inteſt.3.parte.col.1.opinionẽ tamẽ Azo.tenet Bal.& Salic.in.d.auten.ceſſante. Tu tene mẽti iſtam.l. partitarũ hoc decidentem & opinionem Azo.approbantem,vtquando filii fratrũ ſolum inter ſe ſuccedunt: & non cum patruo diuiſio fiat in capita, & nõ in ſtirpes. Quid autem ſi agatur,de ſucceſsione feudi? vide per Bald.in capitulo primo.§.item quia.de his qui feud.dar. poſſunt.& in capitulo primo.in principio.de ſucceſsio.feud.& in verſicu.his verò.de ſucceſsio.fratrum.& in capitulo vnico.de natu.ſucceſsio.feud. & per Alexandr. conſilio.55. columna octaua, & nona. volumine quarto.

m ¶ *Del finado.* Concordat cum dicta autentica ceſſante.C.de legiti.hæred.& auten.itaq;.C.cõmunia.de ſucceſsio.qd autem ſi nõ ageret de

Universidad de Deusto
Biblioteca

hereditate fratris:sed de substitutione fideicommissaria,in qua testator vocauit filios suos,qui erant ex diuersis matrimoniis,an præferátur vtrinq; coniunctí coniunctis ex vno latere tantum?& dicendum est quòd non:cum ex tali substitutione fideicommissaria non succedatur fratri,sed testatori.l.cohæredi.§.cum filiꝫ.ff.de vulg.& pupilla

¶Ley.VI. Como pueden heredar los hermanos q̃ non son de padre e de madre,e otrosi quien puede heredar a aquel que muere sin testamento

HErmanos de padre tã solamẽte,e otro de madre auiẽdo aql q̃ muriesse sin testamento,si non dexasse otro pariente ninguno,que heredasse lo suyo de los que descienden,o subẽ por la liña derecha: estonce dezimos, q̃ en tal caso como este, el hermano que le pertenesciesse a este atal de padre tan solamente, esse heredara todos los bienes del defunto,que le vinieren de parte de su padre, [a] e el hermano que le pertenesciesse de parte de la madre,esse heredara otrosi,todos los bienes que le vinieren de parte de su madre,e los bienes que atal defunto como este ouiesse ganado,[b] por otra manera qualquier, amos los hermaños sobredichos los partiran egualmente. E sobre todo esto dezimos, que si alguno muriesse sin testamento,que non ouiesse parientes,de los que suben o descienden por la liña derecha, nin ouiesse hermano,nin sobrino[c] fijo de su hermano, que destos adelante,[d] el pariente q̃ fuere fallado que es mas cercano,[e] del defunto fasta en el dezeno grado,[f] esse heredara todos sus bienes.E si tal pariente non fuesse fallado,E el muerto auia muger legitima,[g] quando fino heredara ella todos los bienes de su marido.esso mismo dezimosdel marido,[h] q̃ heredara los bienes de su muger en tal caso como este.E si por auẽtura el que assi muriesse sin parientes non fuesse casado.estonce heredara todos sus bienes la camara del Rey.[i]

ex fratre in feudum, dicit inter alia hæc. verba constitutio etiam dilucidans successiones non debet intelligi in non enumeratis quibus intelligerẽtur aliàs propter similitudinem vel eandem rationem & ponendo de nepote, dicta constitutio debuit patruum exprimere si fuisset intentionis suæ quod patruus succederet sicut nepos: quoniam appellatione nepotis non continet patruus, quia sunt in diuersi gradu:& sicut in nomine discrepant in effectu. C.de feriis.l.a nullo.l.fide C. de codicillis & post hæc scripta reperta Ludouici Bolonini. in additio. ad thesilanũ in tracta. de succes. ab intest. charta. 9. col. 1. versi. nõ fit multi dies.dicentem, q̃ ista pars fit cõsuluit. vide ibi per eum qui in specie tractat q̃stionem istam & distinctio bonorum.

concludit quòd non fiat in matertera & patruo ista

a ¶*De parte de su padre.* Sequitur dictum glo.in.d.aucten. post fratres. la primera.C.de legi.hæredib.per.l.de emancipatis.C.eo. & dictum Azo.C.eo.in summa.& glo.in aucten.itaq;.C.communia.de succes. & idem quòd hic disponitur in fratribus,erit in filiis fratrum, secundum Mathesill.in tracta.de successio.ab intestat. in versi.3.articulus principalis per tex.in aucten.de hæredib.ab intest.§.reliquum.& tenet etiam Angel. Areti.in.§.si plures.ad fi.inst.de legi.agna. succes. Sed quid si concurrant auunculus ex parte matris,& patru* ex parte patris non extantibus fratribus,neq; filiis fratrum,an fiat ista distinctio bonorum in successione inter eos?nõ memini vidisse tactũ & videtur quòd sic ex identitate rationis,& ex æquitate. Cogita tamen,quia in contrarium facit quòd lex.inter istos non considerat, nisi propinquitatem gradus,vt in simili quæstione dicit Paulus de Castro,in aucten.post fratres.la secũda. C.de legiti.hæredib.& quia eum sint bona commixtanon debet fieri distinctio bonorum,extra casum in iure expressum.Item quia respectu istorum iam ista bona non dicuntur paterna, vel materna, prout diceretur inter fratres,vel filios fratrum,qui sunt in linea descendentiã patre, vel à matre. & sic non habebit,locum.§. exceptis.l.de emancipatis. C.de legiti.hæredib. & pro hoc induco quod dicit Andreas de Yser.in capitulo si quis miles.in versicu.& filius fratris imperator Lothari* Eugenio Papæ.colum.secunda.in quæstione illa,an patruus succedat nepoti

b ¶*Ouiere ganado.* Adde dictã aucten. post fratres.&ibi glo.1.C.de legi. hæredib.sed qualiter isti soluent debita defunctí:dic quòd debita ꝯ tracta pro bonis maternis,soluent succedentes in maternis cõtracta. pro paternis succedentes in paternis.arg.l.si certarũ.§.1. ff. de testamili. quòd si non appareat pro quibus bonis fuerunt contracta, pro rata substinebunt,secundum Alberic.in aucten, itaq;. col.3. C. communia.de successio.

c ¶*Ni sobrino.* Iste enim excludit patruum,etiam si sint in pari gradu, vt hic.& in aucte. post fratres.la primera.C.de legi.hære.& in aucte. de hæred.ab intesta.venien.§.si autem.col.9.& tenet Ioann.Faber.in §.fi.col.2.inst.de serui.cogna.& Salicetus in aucte. post fratres.la primera.in prin.summans illu tex.& tex.ad hoc expresse,si ibi quæ tem erit in feudo,si concurrant patruus & filius fratris mortui.vide per Bald.in.c.1.imperator Lotha.Eugenio papæ.in fi.vbi dicit idem esse in feudo,quòd in allodiis & à fortiori ratione:quia fere cõtra naturam feudi,est q̃ respiciat ascendẽtes.filius ergo fratris succedet in cellula fratris:sed patruus non habet aliam cellulam,nisi seipsum:& ideo filius fratris intelligitur esse proximior per fictionem,quoad gradum.& per veritatem,quoad effectum.

d ¶*A delante.* Non ergo habet locũ representatio in successione collateralium vltra filios fratris,vt hic.& in aucten.post fratres.la seguda. C.de legiti.hære.& dixi suprà.in.l.3.

e ¶*Mas cercano,* Concord.cum.d.aucte. post fratres.la.2.

f ¶*Dezeno grado.* Approbat opinionem Azo. C. de legiti. hæred. in summa.colum.fin.reprobata opinione placẽ. qui dicebat omnes agnatos & cognatos in infinitum debere succedere.& opinionem Azo.tenet etiam glo.in aucten.de hæredib.ab intestat.venien.§.si vero neq; fratres.& in aucte. in successione.C.de suis.& legiti.hæredi.vbi etiam Bar.& Docto.& Iason.in.l.fi.col.2.C.vnde legiti.in feudorum tñ successione porrigitur successio vsq; ad septimũ gradũ, tantũ, & non vlterius.c.1.§.hoc autẽ sciendũ.de his qui feud.dar.pot.nisi feudũ sit constitutũ nomine & titulo regni,ducatus,marchionat*, aut comitatus:nã tunc etiã vltra cẽtesimũ gradũ successio porrigit. Bal. in.c.1.de feud.marchie.in.§.capitanei.Iason.post alios.in.d.l.fi.col.2. Decius.cõsi.85.tu in feudorũ successione.vide.l.6.tit.26.4.ptita.& q̃ ibi dixi.&.l.7.eiusd.tituli.& ea q̃ etiã ibi dixi & qualiter cõputentur isti gradus.vide in.l.3.titu.6.partita.4.& adde Deciũ. consi.334.

g ¶*Muger legitima.* Cõcord.cũ.l.1.ff.vnd.vir.& vxor.&.l.1.C.eo.

h ¶*Marido.* Vt habetur similiter in dictis legibus.

i ¶*Del Rey.* Cõcord.cũ.l.1.&.l.4.C.de bon.vacã.lib.10. &.l.1.§. diuus.ff. de iur.fisci.& in aucte. de hære.& falci.§.si vo institutio.& in.titu. ¶

funt régalia,in parte bona vacantia,in vsibus feudorum.& not. q̃ si clericus nõ habet consanguineos,neq; beneficium ecclesiasticum,& decedit ab intestato,bona talis clerici nõ veniunt applicãda fisco pa pæ,sed potius debent applicari episcopo loci,vt ipse diligenter ea dinor: Abb. in cap.2.vlti. nota.& in.c.1. ad fi. de success. ab intesta.

¶Ley.VII. En quanta parte delos bienes del marido rico puede heredar la muger pobre si casasse sin dote,e non ha de que beuir.

¶*Lex.7.*

RAgan se [a] los omes alas vegadas de algunas mugeres, de manera que casan con ellas [b] sin dote, [c] maguer sean pobres,porende guisada cosa,

priis manibus quærere,& maximè hoc procederet,si mulier esset nobilis: cui esset dedecus laborare,vt in simili tradit Bald. in.l. alimenta.C.de nego.gest.& de filio nobili tradit Bart.in.l.1.C.de mendi.validi.lib.11.& satis hoc placet attenta ista.l. partitarũ, & aliis legibus,de quibus sumpta est.licèt Soci.cõsi.30. in causa dñæ agnetis.4.volu.vel

e derecha es,pues que las aman,e las honran en su vida, que non finquen desamparadas [d] a su muerte. E por esta razon tuuieron por bien los sabios antiguos,que si el marido non dexasse [e] a tal muger en q̃ pudiesse bien,e honestamẽte beuir,nin ella lo ouiesse delo suyo [f] q̃ pueda heredar [g] fasta la quarta parte [h]

cit cõtrariũ,in.l. col.fi.vſ ex dictis Sociinibi hoc limitetur nisi dos licèt parua cũ industria sufficeret ad alimẽta,& sic q̃ vltra industriã, esset dos licèt de p se nõ congrua vide ibi per eũ quid autem si

vxor superstes,haberet magnam domũ vel prædium, ex quo tamẽ viuere non posset:nisi vendat proprietatẽ? & dic quòd nõ cogitur vẽdere proprietatem,vt est tex.singularis.in.l.fi. §. ipsum autem. C.de bon.q̃ libe.& tenet Decius,vbi suprà.& adde,quæ dixi in.l.2. titu.19. 4.parti.Item cũ hic dicit, ni ella lo ouiesse delo suyo. intelligitur tẽpore mortis mariti:quia qualitas adiecta verbo intelligitur, secundũ tẽpus.v bi.l.in delictis.§.si extraneũ.ff.de noxa.&.l.fi titius. vbi Bar. ff.de testa.mili.vnde licèt postea efficiatur diues non excludet ab ista quarta,& eius petitione,vt tenet idem Decius in.d. auten. præterea. in fi.referens se ita consuluisse:& patet eius cõsi.24. ¶Sed qd si vxor habeat patrẽ diuitẽ,a quo alimenta petere possit,an adhuc agere posit ad istam quartã? Alex.in.d.auten.præterea. post Rapha.Cuma. in.l.in suis.ff.de libe.& posth.tenet q̃ non per fundamenta q̃ ibi videbis,cuius cõtrariũ tenet ibi Decius.col.pe.qui respõdet ad fundamenta tradita per Alex.opinio tũ Alex.cõiter tenet,vt etiã fatet idẽ Decius col.fi.tu adde Soci.d.cõ.30.incip.in causa dñæ Agnetis.4.volu.vbi idẽ tenet,q̃ Cuma. & alii. Tu aduerte,q̃ duo sunt principalia fundamẽta,q̃bus Cumanus Alex.& alii mouentur.Primũ quia q̃ habet patrẽ diuitẽ,non potest dici pauper,neq; vulgo pauper appellat eo quòd pater & filius reputantur eadem persona, & extimum patris reputatur extimum filii. glo.in.l.2.C.qui æta.lib.10. Secundũ q̃a filia potest cogere patrẽ,vt sibi alimenta subministret,& sic succurre tur suæ inopiæ quod est instius, quàm q̃ succurratur ex bonis viri prædefuncti:& tamen ad primũ potest dici,q̃ illud de extimo & reputatione eiusdem personæ ,ꝓcedat,q̃ filius est in potestate, prout dicit glo.in.d.l.2.sed de iure regni per cõtractũ matrimonii ,iuxta.l. tauri. filia liberatur à patris potestate, & cum sit emancipata,cessat dictũ motiuũ. Ad secũdũ verò potest dici,q̃ illud nõ debeat esse in consideratione ad tollendã petitionẽ huius quartæ: nã huius quartę petitio locũ habet etiã extantib* filiis illius matrimonii, vt hic, & in d.auten.præterea.& tñ certum est,q̃ poterit vxor suæ inopiæ succurrere,cogendo filios ad alimenta.l.si quis à liberis.in prin. ff.de liber. agnos.& confirmat gavxor(q̃ alenda est ab hæredibus viri infrà an nũ,vt in.l.vnica.§.exactio.C.de rei vxor.actiõe)nõ tñ excluditur ab ista petitione,vt volunt Iacob.Butri.Salic.& Ange.in.d.l.vnica,§.cũ autẽ.C.de rei vxo.actio.per tex.in.l.cũ vnus.in fi.ff. de alimen. & cibar.lega.facit etiam pro ista opinione cõtra cõem.l.ista partitarũ.cũ dicit,ni ella lo ouiesse delo suyo, & sic innuit nõ sufficere si alimenta posit alias à patre cõsequi.Cogita,quia paſſus est cõsideratione dignus,& vt dicit Decius in.d.auten.præterea.co.fi.hoc totum residere videtur in arbitrio iudicis,qui habet iudicare,& declarare, an pau per dicatur.

a ¶*Pagansse.* Sumpta est.de.§.quia verò legẽ.in auten. vt liceat matri & auiæ.colla.8.& à.§.quoniam verò.in auten.de exhiben.& introd.re. col.fi.& in auten.præterea.C.vnd. vir &vx.& licèt istalex.loquatur in vxore in ope.Idem erit in viro, vt in dictis auten.& vide per glo.& Bal.in.l.licèt,vbi & Bald.in.2.licèt.C.de iur.dot.

b ¶*Con ellas.* Procedet etiam inter sponsos depræsenti, & si vxor nõ sit ducta ad domũ,vide Bald.in.l.fi.col.fi.versi.6.quæst.C.vñ legiti.

c ¶*Sin dote.* Idem si dos esset parua,secũdũ Bal.in.d.auten.præterea cir ca fi.cuius dictũ cõmuniter tenetur: sed tũc talis dos computabitur in quartã,secũdũ eum & Paul.de Cast.ibi.Quid autẽ,si dos fuit congrua tẽpore cõtracti matrimonii ,sed postea ex mutatione temporum,qualitatis personarum ,& facultatum, facta est incongrua ? vide per Socin.consi.30.in.4.volum.col.penulti.

d ¶*Desamparadas.* An idem erit in viro in ope vxore præmoriẽte ? tex. in.d.§.qũ verò.in auten.de exhibẽ.reis.probat apertè. q̃ sic, & tenet glo.in.d.§.quia verò.legem vbi respondet ad tex.ibi qui videbat obstare,& ita tenet cõiter per doct.in. d.auten.præterea,Si tñ ex vxore præcedenti maritus habeat filios, qui succedunt matri, & pater habeat vsum fructũ:tunc maritus nõ habebit istam quartam, quod procedit siue matrimoniũ fuerit cũ dote,vel sine dote cũ talis quarta detur in subsidiũ,propter inopiam,vt fatetur Decius.in.d.auten.præterea.in prin.col.2.si autẽ nõ extarent liberi,& mulier dotata fuisset, & dos esset restituenda per maritũ,posset tunc maritus habere quartã,licet matrimoniũ esset cũ dote,vt tenet glo.singularis in.l.licèt. in glo.1.C.de iur.dot.& illam glo.sequuntur communiter docto. vt tradunt.Alexan.& Decius in.d.auten.præterea.

e ¶*Non dexasse.* Ex hoc verbo,videtur q̃ dispositio huius.l. & illarum, de qua sumpta est procedat etiam condito testamento, & idem dicunt docto.per tex.ibi in.d.auten.præterea.& sic etiã.cõtra volũta tẽ testatoris de bef ista quarta,,put vult Bald.in.d.auten.præterea.parũ post principiũ.& Alex.,ibidẽ.col.2.qui alios allegat.ex quo Alex. impugnat dictũ Sali.,ibi in ver.sed dubitari potest septimo.vbi tenet,q̃ & vltra petere prohibuit,q̃ tũc vltra petere nõ possit: quia hæc quarta testatoris debet vxori esse contentam cum eo, quod sibi relinquit, ta debet vxori cõtingenter nõ necessario,& ideo solũ prætervolũtatẽ testatoris nõ contra volũtatẽ debet posse venire,tu cõsidera:q̃a fortè ex dispositiõe hui* l.partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordiã,videlicet q̃ si testator reliqt vxori tãtudẽ,ex quo posset bñ & honestè vi uere,licet sit min* ẽrta,q̃ tũc vxor nõ possit vltra petere.neq; exigerẽ. q̃ ponant verba à testatore per quæ prohibeat eam plus petere,,put exigit Salic.sed tñ q̃ relictum sit sufficiens ad alimenta: ne vxor infelix mendicare cogatur,si verò legatũ à marito relictum non esset sufficiens,tunc etiã si prohibeat eam plus petere: tñ petere poterit quartam istam,& imputabitur tunc tale legatum in quartã,vt dispo nit tex.in.d.auten.præterea: q̃ ita debeat intelligi: Cum loquitur de tali imputatione,& isto medio respondetur ad fundamenta Alexã. & opiniones reducuntur ad concordiam.

f ¶*Dels suyo.* Licet ergo vxor pauper esset industriosa, & manibus suis posset victum lucrari,adhuc habebit istam quartam, cum hæc lex, se referat ad ea,quæ habeat in facultatibus propriis, & in terminis ita decidit Decius in.d auten.præterea.col.fi. versi.3. ex supradictis: & mouetur,quia efficacius debetur vxori inopi quarta ista, quæ iureactionis petitorii potest,q̃ alimenta,quæ solùm iudicis officio filiis debentur,vbi ad talem industriam habetur consideratio,vt in.l.si quis à liberis.versi.sed & si filꝰ. ff.de liber.agnos.& quia ista quarta datur in honorẽ prætoriti matrimonii,vt conseruentur coniuges in solito statu,vt habetur in,d.§.quoniã verò,autenti.de exhibẽ.reis. vide nõ videtur quòd cogatur tunc mortuo marito plus solito victum pro-

g ¶*Heredar.* Facit q̃a si filii repudiarẽt,vxor succedet in totũ per ius accrescẽdi.vide de hoc per Bal.in.l.vnica.col.7.& fi.q̃ ad secũdã quæst. C.qũ nõ petẽ. partes, filiis tũ cõibus illius matrimonii ,pprietatẽ reseruare tenet,vt in.d.auten.ꝑterea.& q̃ succedat,vt hęres ,pbatur & in.d.§.quoniam verò.in auten.de exhi.reis.q̃d videt clarum quando succedit ex testamento vel ab intestato: sed quando succedit contra testm,Bal.& Sali.Cuma.& Pau.de Cast.in.d.auten.ꝑterea. dicũt q̃ tũc vxor habebit quartam cõdictione ex illa.l.quibus satis obstat hæc litera,cũ dicit,puede heredar. tex.etiã in.d.§.qa verò legẽ.in auten.vt liceat matri,& auiæ,dicit vxorẽ accipere:& sic innuit q̃ nõ habeat petere,sed accipere,prout etiã põderat Philip. Corneus. consi. 178.2.volu.col.4.versi.ꝑterea est aduertendum.

h ¶*Quarta parte.* Si tres filii sint vel pauciores,q̃ ũ plures sint succedit in virilẽ,vt in.d.auten.ꝑterea. Quid autẽ si marit* in vita fecit aliquã donationẽ,vel donationes,ex q̃bus venit prætiudiciũ in ista quarta. An vxor possit eas revocare respectu talis quartæ ? vide per Philip. Corne. consi.178.2.vol.& reperies etiã inter consilia Soci.consi.108. in primo volu.cum subscriptione alterius consulentis,& ibi conclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit,quòd non admittetur ad talem reuocatoriam. vide ibi per eum.

a ¶ *Fyos.* Siue illius matrimonii,siue alterius,vt in.d.auten.præterea.& idem à fortiori si habeat ascẽdentes,secũdũ Bar.& doctos.cõiter in.d. auten.præterea.& cũ dispositio huius.l.partitarũ nõ reperiatur correcta per aliquã.l.ordinamentorũ,seu alias,procedet eius dispositio, etiã hodie licèt legitima filiorũ sit aucta ad oĩa bona excepta quinta parte,i qua pater habet liberã dispositionem q̃d patet, qa & ista lex loqtur: cũ succederet abi testato, vbi omnia bona veniebant ad filios,& nihilomin⁹ vxori data tur ista quarta,& quia illud augmẽtũ legitimę fuit eo respectu ne grauarent in ea filii per parentes,& nõ qñ grauarent ex dispositione legali,vt in isto casu & leges posteriores augmẽtates legitimã,recipiũt intellectũ & limitationẽ per priores leges.l.sed & posteriores.ff.de legib.&.l. nõ est nouũ.glo.in.l.sciendũ.in prin.ff.q̃ satisf.cogan.& glo.in auten.offeraf.C.de lit.cõtesta.& q̃ noua lege nõ exprimif,id veterũ legũ regulis relicta intelligif.l.præcipim⁹.in fi.C.de appel.& bn cõfert q̃d isto ꝓpósito tradit Andr.de Yser.in titu.q̃ sunt regalia. in parte bona vacantia.& Soci.consi.11.incip.Præmitteda est disputatio.col.2. num. 8.& certè,cũ succeditur ab intestato,quæst.videt habere minorẽ dubitationẽ,si verò esset successio istius quartæ cõtra testm̃,in quo pater legauit quintã bonorũ,pro anima vel extraneis,& in reliquis bonis instituit filios.tunc videt magis dubiũ,an scilicet admittat dispositio in quinta bonorũ, & insuper de legitima filiorum vxor habeat quartã:nã secundũ tẽpora iuris cõis,& legũ partit arũ legitima quãticũq; essent filii,non transcẽdebat semissem hæreditatis,vt in auten tic.nouissima.C.de inoffic.testa.&.l.17.titu.1.ea.part. & sic ex successione vxoris in ista quarta,nõ fiebat eis præiudiciũ in legitia,& ideo caute.in.d.auten.præterea.ponit q̃ si tres filii sint,vel pauciores succedat vxor superstes in quartã,si verò plures in virilẽ.quod ideo vide tur dispositũ,ne fiat præiudiciũ filiis in legitima,& ipsa non habeat ampliorẽ portionem,quã vnus ex filiis: sed hodie legitima augmentata fieret eis magnũ præiudiciũ : si vltra quintam vxor ferat quartã de residuo bonorũ, quę erant legitima filiorum,& ꝓ ista parte facit. cap.1.§.fi.de inuestitu.de re alie.fact.vbi habet q̃ coniunx inops nõ succedet in feudo,etiã respectu istius quartæ,quæ sibi debetur in bonis viri.vbi Bal.dicit,q̃ ratio dubitandi in illo.§.erat. quia tale lucrũ quartæ erat alienatio legalis,& ideo videbatur habere locũ in feudis: sed cõtrariũ est verũ,secundũ eũ, per illũ text.quia alienatio legis nõ intelligitur fieri cũ præiudicio tertii:neq; in reb⁹ sui natura ꝓhibitis alienari:facit etiã glo.in.l.si ita quis.§.ea lege.ff.deverb.oblig.q̃ ꝓhibitus alienare nõ põt,dare occasionẽ,vt à lege alienet. Sed adhuc nõ recederè à primo dicto nã q̃ sic dispositin.d.auten.præterea. nõ est ratione legitimæ sed vt dixi ne ipsa vxor habeat ampliorẽ portionẽ: quod patet,quia in numero liberorũ nõ dixit,si quatuor sint vel pauciores, ꝓut dispositin.d.aut.nouissima.sed dixit si tres sint, &c.& sic legitima nõ fuit in consideratione. ¶ Præterea res non videt magni præiudicii,saltem qñ superstint filii eiusdẽ matrimonii, quibus ꝓprietatẽ reseruare tenetur,& durũ esset cõtrariũ asserere cum nulla.l.istius.l.dispositio reperiatur correcta. Tu cogita:quia passus est nouus,& qñ filii essent alterius matrimonii magis dubius , & magis præiudicialis filiis & tenendo istã partẽ,q̃ adhuc etiã hodie aucta legitima dispositio huius.l.,pcedat nõ obstabit quod fuit adductũ,q̃ qui non potest alienare debet curare,q̃ neq; id fiat ex dispositione legali glos.singnl.in.d.§.ea lege.nã illud procedit,qñ alienatio specialiter fuit ꝓhibita in illã personam,vel personas in quam ex dispositione.l,fit:nam tunc curare debet, ne etiã ab intestato ex.l.dispositione in talẽ personã veniat:secus si prohibitio est generalis , de non alienando simpliciter,vt declarãt ibi Ioan.de Imol.& Pau.de Cast.la tius quem videas.ad.d.§.fi.de inuesti.de re alien.fact.potest dici,q̃ ibi loquitur de rebus feudalibus,quę de sui natura sunt prohibitæ alienari,& quia ibi tractatur de præiudicio alterius,qui erat domin⁹ directi dominii,quod totũ hic cessat: quia sumus in bonis allodialibus & quorum integra proprietas est mariti. ¶ Sed an perdet istam quartam vxor,si luxuriose viuat post mortem viri.vide per Ioann.Lupi. de palat.rubeis.in repeti.c.per vestras.de donatio. inter vitũ & vxo. in rubr.in co.372.ad fin.in formis minoribus.

b ¶ *De oro.* Concordat cum.d.auten.de exhiben.reis.§.quoniã verò. & cum.d.§.quia verò legem,& de valore vnius libræ auri,vide in.l.quotiens.vbi Ioan.de Plat.C.de suscepro.& Archa.lib.10,& Iaso.in.l.2.§. ex his.pe. col. ff.de verbo.obliga.

sin testamento: o el padre en los bienes de tal fijo.

¶ *Lex 8.*

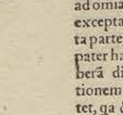

In testamento muriendo * ome,que non dexasse fijos legitimos , su fijo natural [c] que ouiesse auido de alguna muger de que non fuesse dubda que la el tenia por suya , e que fuesse el fijo engendrado en tiempo que el nõ ouiesse muger legitima, nin ella otro si marido,tal fijo[d] como este, puede here dar las dos partes [a] delas doze de todos los bienes de su padre:e el,e su madre de uẽ partir estas dos partes ygualmẽte. E si por auẽtura el padre nõ ouiesse pariente delos descẽdientes,nin delos ascẽdientes [b]: estõce puedel dar miẽtra biuiere,o dexar en su testamẽto todo lo suyo a tal fijo como este.Pero si ouiesse fijo legitimo, nõ le podria dar,nin dexar en su testamẽto a tal fijo natural,si nõ delas doze partes de la herẽcia,la vna [c]. Mas si acaeciesse que el padre non ouiesse fijo legitimo,e ouiesse otro pariente delos ascendientes, assi como padre,o auuelo :estonce dexando a estos ascẽdientes su parte legitima [d], q̃ es la tercera parte [e] de lo suyo:las otras dos partes puede dar en su vida, o dexar en su testamento al fijo natural sobredicho. E si por auentura el padre nõ se acordasse [f] de tal fijo como este, nõ dexando le ninguna cosa de lo suyo:estõce los herederos [g] del,son tenudos de le dar lo q̃ le fuere menester [h] para su gouierno,e para su vestir, e calçar,segũ aluedrio de omes buenos:de manera que lo puedã sofrir [i] sin grã su daño. Otrosi dezimos, que en aquella mism̃a manera q̃ el fijo natural puede, e deue heredar a su padre en los bienes del,e aprouechar se dellos, assi como sobredicho es,que eneſſa mism̃a manera [k] puede heredar el padre en los bienes de tal fijo,e ayudar se dellos. [n]

sin testamento: o el padre en los bienes de tal fijo.

¶ *Ley. VIII. Quando puede heredar el fijo que nõ es legitimo en los bienes de su padre si muere*

* Si defunct⁹ nõ habet descendentes, nec ascendẽtes,succedit ei filius naturalis ex concubina in sexta parte aqualiter cum matre diuidenda,sed in vita vel testamẽto bene potest ei pater omnia bona sua donare:si autem filiũ legitimũ habet,vnã dũtaxat vnciam, si ascendentem tantum,relicta ei legitima hæreditatis,quæ est tertia, aliud potest filio naturali relinquere, & si pater de eo non fuit recordatus , tenetur eũ hæres arbitrio boni viri alimentare prædicta omnia habẽt locũ ecõtra cũ de successione filii naturalis tractatur. h.d.

c ¶ *Natural.* Hic habes declaratũ, quid debeat concurrere:vt quis dicatur filius naturalis.l. q̃ sit procreatus ex soluto & soluta. & q̃ non esset dubietas quin pater illam habebat incõcubinã,addel.l.1.titu.11. 7.parti.ibi,o amigada q̃ tenga conosçidamente por suya. sed vide, q̃ dixi in.l.1.titu.15.4.parti.& quod not. Abb.in.c.innotuit.de electio. penulti.colum.

d ¶ *Tal fijo.* Quid si esset nepos,vel alius,de liberis naturalibus vlteriorꝰ gradus? videbatur dicendum q̃ illi nunq̃ possunt auo,vel proauo paterno in aliquo succedere.imo neq; filius naturalis & legitim⁹ ꝓcreatus ex filio naturali tantum,nõ potest auo paterno ab intestato succedere,vt in.l.fi.in fine.C.de natura.liber. q̃ lex etiã hodie manet in correcta,vt patet in auten.quib.mod.natura.effici.sui.in.§.discretis.ad fi.in versi.de nepotibus.licèt glo.ibi aliud innuat. s. q̃ sit ide q̃ in filiis.quia secundũ Mathesilla. in tracta.de succes.ab intesto.col.1. col.1.in prin.d.l.fi.non est correcta,in nepotibus, neq; reperif de iure cautũ,q̃ idem sit in nepotibus circa hoc,quod est statutũ in filiis. Allegat etiã pro se tex.in dict.auten.in.§.filiũ verò.ibi tamẽ nullum habeat participiũ ad ascendentes,qui tamẽ.§. loquitur in alia materia Ang.de Are.refert,& sequitur simpliciter mathesilla.in.§.nouissimè. institu.ad officia.Salic.verò in.d.l.fi.C.de natu.liber. tenet cõtrarium imò q̃ nepos naturalis succedat ab intestato in his duabus vnciis duo. Mouetur ex eo,q̃ in successionibus nepotes patrẽ repræsentant vt sicut legitimi in totum succedent,vt in auten.in succes.C.de fund.& legiti.hæredi.sic naturalis in duabus vnciis,vt poterat eius pater, & subdit q̃ hæc opinio est æquior & humanior.& q̃ fatis probatur ex mente.d.l.fi.quia in illa.l.ideo claudit ur via nepotibus naturalibus qa & erat clausa filiis. Si ergo in aliquo aperitur filiis,vt in auten. licèt.C.eo.& hic. ergo & nepotibus,& quia apertè.d.l.dicit,q̃ non debet ita via relinquendi nepotibus restringi.sicuti & filiis & huic opinioni Salic.videtur adhærere.Roder.Suar.in cõmento.l.i. titu.6.libr. foro.ll.ver.hæc de naturalium filiorum successione.columna prima. & certè punctus iste est disputabilis,vt & dicit Ioan.Baptis.catia.Lupi.in repetitione.l.si qua illustris.C.de officia.vbi dicit, quòd in ista disputatione opi.Mathesillani,videtur magis de mente,tex.in.de verficulo.de nepotibus. vt latius ipse inducit,colum. 16. numero. 39. vbi videre poteris, sed quia Azo.in summa. C.de natura.liber. colis prima.versicul.& quæ dixi de naturalibus filiis, tenet idem dicendum in nepotibus naturalibus, quòd in filiis. & idem tenet Dinus seu ille,qui autor fuit tractatus,de successionib ab intesta.qui est inter tractatus Barto.in consulendo,& iudicando non videret ab ista opinione recedendum,secundum eum & etiam ego teneo per istam l.partitarum ,q̃d ea quæ in dict.versicul.de nepotibus continentur circa nepotes naturales hic nõ trãstulit: & appellatiõe filii in materia fauorabili venit nepos,vt tradit Barto.in.l.liberorum.ff.de verborum significatio.& Salicet.in dicta.l.fina. & per Bald. in.l. maximum vitium.columna tertia,& quarta,C.de liber. præter. & quia etiam ad.d.versi.de nepotibus coniuncta.d.l.fi.potest responderi ibi tantum probari nepotes, etiam legitimos ex filio naturali tantum auo intestato non succedere,vt legitimos:quod tamen succedant, vt naturales,non negant dicta iura.

a ¶ *Dos partes.* Concord.cum.d.aut.licèt C.de natura.liber.& remouet ab istis vnciis seu partibus nõ solũ si extent filii legitimi,& naturales batur hic,& in.d.aut.licèt.& ex dictis Bald.in.l.eam quã.num.20. & in.l.cũ acutissimi.C.de fideicõmis.& idem si starent filii adoptiui,filiter excluderentur , secũdũ Nico.de ubal. in tractat. de succes.ab intesta.col.11.& Ioan.Baptist.de S.Seueri.in.d.l.si q̃ illustris. C.ad orfic.fo. 5.quid si haberet descẽdentes qui tñ renunciarunt hæreditati veluti si liæ iuxta formam. c. quãuis pactum.de pact.lib. 6. vide per Bart.in l.1.§. habebat. ff.de bon.pos. contr.tabu.& Ludo. Roma. cõsi.43.& Guliel. Bñdi.in repe.c. raynũt⁹ de testa.in ꝓbo & vxorem nomine Adelasiam.num. 679. cum sequen.vbi & vide.quid si substituatur legitimis filiis,& vi.l.lucius.& ibi Ange.& Ioan.de Imo.ff.de vulga. & pupil.& quæ dixi suprà ea.parti.titu.9.in.l.12.in glo.magna.

b ¶ *Ascendientes.* De iure isto partitarum nõ poterat institui per patrẽ eius filius naturalis,si talis pater habebat patrẽ,vel alios ascendentes legitimos,vt hic vides,nisi in eo q̃d nõ erat legitima taliũ parentũ,& idem habetur in.d.aut.licèt.hodie tamen per.l.10.tauri etiã nulla legitima relicta ascendentibus potest pater instituere filium naturalem in bonis suis omnibus hæredem,vel relinquere quod voluerit.

c ¶ *La vna.* Concord.cum auten.quib.mod.natur.effician.sui.§. ne igitur.& cum auten.de trien.& semis.§.cõsideremus.& etiã si nõ superfit cõcubina mater talis filii. naturalis potest sibi relinqui ista vncia, vt hic colliges, & tenet,glo.& Albe.in.l.2.C.de natu.liber. ¶ Quid autem si haberet duodecim filios legitimos,& vnum naturalem,an possit tunc relinq uere vnciã dicto filio naturali? Alber.post Mar.de Fa. in.d.aut.licèt.C.de natur.libe.dicit q̃ non,ne plus habeat naturalis, q̃ legitimus,per text.in.l.cõmunium.in fi.eo.titu.&.§.quoniã variæ. in auten.de nupt.& quid si substituatur Bastardus legitimo? vide q̃ dixi,suprà in glo.super verb.dos partes.An autem vltra sistam vnciã poterit pater relinquere filio naturali quintam partem bonorũ pro alimentis,ex dispositione.l.10.in ordin.tauri? & videbatur q̃ sic cum ista lex.neq; auten.licet nõ disponant q̃ hoc liceat patri ratione alimentorũ filii naturalis,& sic etiam filio naturali diuiti,pater etiã ex tãtibus filiis legitimis poterit relinquere istam vnciam,sed cõtrariũ credo,imo q̃ solũ poterit pater filio naturali,etiã egeno relinq̃re vel istã vnciam de qua hic,vel quintã bonorũ,si pater voluerit iuxta. d. l.10.& sic ex.d.l.10.& ex aliis.ll.fori ista vncia fuit augmentata, vsq; ad quintam partem si pater eam naturali relinq̃re voluerit , neq; vlterius erit capax extantibus legitimis,etiã ratione alimẽtorũ, eo qa cautum est,neq; in vita,neq; in morte patrẽ filios legitimos habentẽ posse disponere vltra quintam bonorũ in extraneos,vel pro anima seu alias extra filios legitimos,vt habetur in.l.fori.titu.delas mandas.l.9.& in.l.28.in ordina.tauri.& in.l.1.titul. delas herencias.lib.3. for.ll.

d ¶ *Legitima.* Hodie,dic,vt in.l.10.in ordina.tauri.

e ¶ *Tercera parte.* Adde tex.in aut.de trien.& semis.§.1.glo.in auten.nouissima.C.de inoffic.testa.& ibi doctos.Bar.in.l.nã & si parentib⁹.ff. eo. quam legit sub.l.pater filiũ.in fi. sed hodie de iure regni legitima ascendentiũ,sunt duæ partes de tribus,vt in.d.6.in ordi. tauri.

f ¶ *Acordasse.* Satis hic probatur testamento facto per patrem nihil posse prætendere filios naturales contra tale testamenrum patris, licèt enim admittantur,secundũ voluntatẽ,non tamen contra volũtatem patris,vt etiam voluit glo.vbi not.Bart.in.l.1.in prin.ff.de bonor.possessio.contra tabu.idem Bart.in. l.gallus.§. etiam si parente ff.de liber.& posthu.

g ¶ *Herederos.* Habes hic,q̃ onus alimentandi filiũ naturalem,quo pater tenebatur,vt in auten.ex complexu.C.de incest.nupt.& in.l.si qs 4liberis.§.1.ff.de libe.agnosc.l.2.tit.19.4.parti. transit i eius hæredes, etiã extraneos Concordat.d. l.si quis à liberis.§. item rescriptũ.vbi videglo.Bart.& Alber.ff.deliber. agnosc.& adde.l.6.& q̃ ibi dixi in.d. titu.19.4. par. ¶ Sed an hæredes mariti teneb̃untur alere vxorẽ inopem? glo.vult q̃ sic infrà annum à morte mariti,in.l. sicut patronus. ff. de oper. liberto.quã ad hoc alleg.Bar. in tractatu,de alimentis. col. fina.& intellige dictũ Bart. iuxta dictum illius glo.

h ¶ *Menester.* Concor.cũ.d.aut.licèt.C.de natu.liber. ibi huiusmodi eĩ naturales filios pasci boni viri arbitrio necesse ẽ,& ex istis⁹ bis iũctis ꝑcedẽtib⁹ cũ dixit,no se acordasse del tal fijo,no dexandole ninguna cosa de lo suyo estõces,&c. argui põt q̃ si pr̃ relinquat filio naturali vnciã q̃ erat in.pars hæreditatis,vel.5. per.d.l.10. tauri. licèt talis pars sic relicta,& si vẽdat,neq; eius ꝑciũ nõ sufficiat ad alimẽta,q̃ nõ tenebunt hæredes pr̃is ad alẽdũ talẽ filiũ naturalẽ, & idẽ si pr̃i naturali decedẽti ab intestato succederet in duab⁹ vnciis:in cõtrariũ tñ videt dicẽdũ,qa alimẽta sunt debita filio naturali:etiã de iure naturę.l.1,§.pe. ỹ si. hinc liberorũ. ff. de iust.& iur.& instit. de iur. natu. in prin. & hinc dicebat Bal.in.l.pactũ q̃d dotali.co.fi.q.fi.C.de collat.q̃ neq; tali iuri alimẽtorũ à lege & natura debito põt renuntiari,etiã cum iuramẽto. neq; tale ius naturæ videt lege mutabile:maximè attẽta æquitate canonica,de qua in.c.cũ haberet.de eo q̃ duxit, in matri.quã pollu. p adulteri. neq; de mẽte hui⁹.l.neq; etiã.d.l.5.est tollere filio naturali ta le ius petẽdi alimẽta ab hæredibus pr̃is,in quos transit hoc onus alimẽtorũ, vt in.l.si qs à liberis.§.itẽ rescriptũ.ff.de libe. agnosc.& hic:nã intelligẽde sunt q̃ in ꝓprietate bonorũ q̃ à pr̃e naturali mãserũt stãtib⁹ filiis legitimis filĩ naturalis ẽt occasione alimẽtorũ nõ fit capax aliq̃d vltra habẽdi etiã si à pr̃e fibi relinquat nõ ỹ ò ex hoc negat quin si tale relictũ esset in sufficiẽs ad alimẽta q̃ nõ posit petere id q̃ sibi deficeret ad alimẽta ab hęredib⁹ pr̃is filiis vl extraneis & sistter ti due vncię ab intestato nõ sufficerẽt idẽ vĩ dicẽdũ & q̃ ipse.ll. itelligant qñ vncia vel.5.relicta,vel q̃ pr̃ reliquit sufficeret ad alimẽta,nam si non esset sufficiẽs nõ intẽdit tollere tale ius alimẽtorũ hoc etiã vult Rode. Suar.in cõmẽto.l.1.tit.6.li.3.for.ll.in ỹ fi.notãdũ est,igitv bi alleg.tex. cũ gl.in.§.discretis.in aut.qb.mod.natu.effi.sui.& ibi Bar.& caue vt intelligas dicta Rode.qñ duæ vnciæ nõ essent sufficiẽtes ad alimenta vt prædixi & q̃ ita intelligi debet.Bart.in.§. discretis.

i ¶ *Suffrir.* Not. hoc verbũ & vide.l.2.& q̃ ibi dixi.&.l.4.tit.19.4.part.

k ¶ *Manera.* Concor.cũ.d.aut.licet,& cũ corpore vñ sumif.& cũ.d.Azo. C.de natu.libe.in sum.col.1.& C.de legi.hęre.in sum.ad fi.vbi posuit hęc ỹba & forte eodẽ mõ succedit naturalis pr̃ filio sicut etiã natura lis fili⁹ pr̃i,vt ita sit eadẽ vel par ratio pietatis,vt.ff.de inoffici. testa.l. nã & si parẽtib⁹.licèt pla.dixerit pr̃em insolidũ succedere filio naturali etiam si filius esset spurius,& vide bonũ tex.in.§.1.instti.de seruil.cognã.& Part.in.l.fi.col.1.versi.quæro.quid ecõtra.ff.de his quib. vt indign.& in aut.quib.mod.natu.effici.sui.§.fi quis igitur.

l ¶ *Dellos.* in alimẽtis.vt.d.auten.licet. ¶ *Lex. 9.*

4 Lege antiqua cessante,vxor defuncti nõ impedit filiũ naturalẽ patri in duas vncias succedere,quia ei nõ fecit præiudiciũ ante cõiugiũ natẽ,nec q̃d auferendũ esset naturali applicãdũ esset vxori.h.d.

m ¶ *Antiguas.* aut.licèt.C.de natu.liber.& in in corpore vñ sumitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Ninguna razon.* Hostien. in summa. qui filii sint legi. versi. an vtrūq; genus. dicit illam sorte esse rationem, fauor videlicet & honor matrimonialis propter quem noluit. lex. quòd viuente vxore legitima naturales succederent in memoriam matrimonii præteriti ne mulier illa scandalizaretur. argu. l. 2. ff. rerum amotarū. & C. eo. l. 2. ibiq; tradit q̄ est i matri triplex genus pisciū murenę & locustę, & purpurę quorū piscium vn⁹ ab alio vincit non ecōtra nam murena à locusta vincitur locusta à purpura, purpura à murena. & subdit habet ergo coniux potestatē diaboli: quia naturali obest & sibi nihil prodest.

heredar los bienes de las doze partes las dos, non dexando el muger legitima Ca si la dexasse embargaria al fijo: de guisa q̄ non podria demandar las. E porque non podimos fallar ninguna razon, [a] de recha, porq̄ se mouieron los q̄ fizierō las leyes, a toller a tal fijo esta su parte, por esta razon de la muger legitima q̄ dexasse su padre. Porēde tenemos por bien, e mā damos q̄ la aya: e q̄ non se le embargue por esta razon. E a esto nos mouimos a mudar, [b] de la manera q̄ la auia puesta la ley, por dos razones. La vna por que este fijo nascio en tiempo, en que la muger le gitima del padre non rescibio enojo, nin tuerto por razō del. La otra por que maguer a el tollisse esta parte, non la ganaria ella, [c] e auer layen los otros mas propinquos parientes del finado. E de mas semejaria estraña cosa, que ella pudiesse fazer daño a otri segund ley, non meresciendo, nin veniendo ende a ella ninguna pro.

b ¶ *A mudar.* Multum not. istam. l. vt cauneas multum in dicendo q̄ aliquando. ll. partitarū corrigant ius cōmune, nam cum hoc. l. partitarum voluit id expresit, vt hic vides.

¶ *Ley. X. Quales fijos non son legitimos, nin naturales: e que non pueden heredar los bienes de sus padres.*

NAscido seyēdo alguno de fornicacion, [d] o de incesto, o de adulterio: este a tal nō puede ser llamado fijo natural 'nin deue heredar, [f] nigūa cosa de los bienes de su padre. e si atal fijo como este diesse el padre algūa cosa de lo suyo, los otros fijos legitimos q̄ fueren de aql padre mismo, puedē reuocar la donació, [g] e la māda. [h] Fueras ende si el Rey le confirmasse [a] la donacion, o la māda por su preuilejo. E si fijos legitimos nō ouiere, puedē la reuocar los hermanos [b] del padre deste fijo atal, o su auuelo, o su auuela. E si tales parientes non ouiessen, que la reuocassen, o si los ouiere, fuessen tan negligentes que nō quisiessen demādar fasta dos meses [c], lo q̄ fuesse dado a tal fijo como este: estonce deue ser del Rey.

¶ *Ley. XI. Quales fijos de aquellos que non son legitimos, pueden heredar a sus madres.*

IAs madres siempre son ciertas [d] delos fijos que nascen de llas, por esta razon [e] todo fijo deue heredar en los bienes de su madre en vno con los otros fijos legitimos [g], quier sea nacido de ayuntamiento de parientes, quier de otra mala postura, quier de buena, assi como dize en la ley ante desta. Pero si la madre fuesse casada, e el fijo nascido de otro, non heredara en los bienes del padre del marido de su madre, nin el padre del marido en los bienes del fijo.

¶ *Ley. XII. Como deuen heredar los fijos de las barraganas.*

SI alguno ouiere fijos de barragana, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de barragana mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de barragana la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de barragana mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XIII. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XIV. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XV. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XVI. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XVII. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XVIII. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XIX. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XX. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXI. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXII. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXIII. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXIV. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXV. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXVI. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXVII. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXVIII. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXIX. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXX. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXI. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXII. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXIII. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXIV. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXV. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXVI. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de ramera la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de ramera mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXVII. Como deuen heredar los fijos de las mancebas.*

SI alguno ouiere fijos de manceba, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund sobredicho es, estos fijos non son legitimos, nin heredaran los bienes del padre, mas podran auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quinta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es. Pero si el padre fuere tan pobre, que non ouiere de que dar a estos fijos de manceba la quinta parte de todos sus bienes, segund dicho es, mandamos que puedan auer del lo que el padre les quisiere dar, fasta la quarta parte de todos sus bienes, si non ouiere fijos legitimos, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso. Mas si fijos legitimos ouiere, o nietos, o bisnietos, o dende ayuso, non podra dar a estos fijos de manceba mas de la quarta parte de todos sus bienes, segund dicho es.

¶ *Ley. XXXVIII. Como deuen heredar los fijos de las rameras.*

SI alguno ouiere fijos de ramera, e despues casare con ella, e la prometa por muger, e la reciba por tal, segund manda la santa Eglesia, estos fijos son legitimos, e heredaran los bienes del padre, assi como los otros fijos legitimos. Pero si el padre non la prometiere por muger, nin la recibiere por tal, segund

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Natus ex damnato coitu.* Intellige ex quo mater debet in foro exteriori puniri, vt declarat Bart. in.l.fi.colu.1.in versic.quæro. an succedat, ff. de his quib. vt indig. & idem vult Angel. de Aret. in.§. nouissime. instit. de succeſſ. cogna. col. fi. verſ. vnum enim reſtat. hoc etiam expreſſe diſponitur in.l.9. in ordina. tauri. ibi de dañado y punible ayuntamiento, de parte de la madre, & doctores loquentes ſecũdum ius commune exemplificãt in coitu cum conſanguinea, vel affini. vel cum coniugata, vel moniali, vel in coitu inter dominam & ſeruum: vt tradit Bar. vbi ſupra, & Ioan. Baptiſt. de S. Seuerino. in.l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. fol. 2. colu. 1. Angel. in. d. § nouiſsime. inſtit. ad Orficia. idemq; dicendum in nato ex virgine ſtupro vitiata: cum etiam talis coitus punibilis ſit, etiam ex parte matris: vt probatur in.l.ſi vxor. §. ſi quis planè. & in. §. fi. ff. de adulter. & in.l. fœdiſsimam. ſecundum primum intellectum gloſ. C. de adulter. & tenet gloſ. in.l. ſi mulier. C. eo. quæ tractat, an pœna ſtupri reſpectu mulieris hodie ſit immutata, ſicut reperitur immutata in adulterio: de quo etiam per glo. & Bar. in.l. ſi adulterium. cũ inceſtu. ff. de adulter. & per Salice in.l. eum qui duas. & in. d.l. ſi mulier. vbi diſtinguit. C. eo. & q etiam mulier puniatur pœna ſtupri, ſi cut & vir tenet Angel. de Aret. in tracta. maleficiorum. in parte chemay adulterato. col. 7. videmus tamen hodie de conſuetudine virginem non puniri pœna ſtupri, neq; alia, neq; in iudicium, id contra eam deduci, neque leges partitarum virgini ſtupratæ talem pœnã imponunt: vt patet ex.l. 1. & 2. titu. 19. & ex.l. ſi. titu. 18. 7. partita. dũmodo talis coitus non ſit inceſtuoſus, vt in. d.l. ſi. vbi tamen virgo per vim vel coitum impreſsiuum eſſet ſtuprata, talis coitus nõ eſſet punibilis ex parte matris: & filius ei ſuccederet, vt tradit Bal. in.l. eã quam. col. 6. verſic. & ſcias. C. de fideicõ. & in.l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfici. & probatur in. d. § ſi quis planè. idemq; dicẽdum eſſet de coitu cum vidua honeſta. l. inter liberas. & l. ſi vxor. ff. de adulter. §. 2. in fiin. de publi. iudi. cũ vidua verò honeſta, & ſi infimæ ſortis ſit, vel cũ virgine paupere, vel infimæ ſortis ſtuprũ eſt punibile: vt patet in dictis. ll. & in. d.l. 2. titu. 19. 7. partita. & tradit Bertrãdus conſil. 158. vol. 3. hodie verò per. l. 9. tauri. ſolus ille coitus dicitur damnatus, & punibilis ex parte matris, eo reſpectu: vt filius ab eius ſucceſsione excludatur: ex quo mater eſſet punienda pœna mortis naturalis: ſeu ex quo mater incurrat in pœnam mortis naturalis. Quod exemplificatur in caſu. l. 1. C. de mulieri. quæ ſeru. propr. ſe immiſcue. vel quando ex tali coitu. mater committeret crimen inceſtus: vt in. l. fi. titu. 18. 7. partita. ibi cum dicit, eſta meſma pena deue auer la muger, quæ a ſabiendas fiziere eſte pecado. & ſic vult, quòd patiatur eandem pœnam, quam vir tali caſu pateretur, quæ eſt pœna mortis, pro quo facit tex. notabi. cum gloſ. in cap. relegentes. 23. q. 5. & licet pœna in adulterio ſit innouata in muliere: non tamẽ hoc reperitur in inceſtu, vt in ſimili dixi, ſupra ea. gloſ. & not. gloſ. & Bart. in. d.l. ſi adulteriũ cum inceſtu. in principio. Quod ſaltim indubiè procederet in coitu nefario, & inceſtuoſo inter aſcendentes & deſcendentes. Leuitici. c. 18. ſeu quando adulterium & inceſtus cõcurrerent: tũc ſine dubio eſt pœna mortis, vt in. d.l. ſi adulterium. cum inceſtu in princ. & ibi not. Bar. & Angel. Areti. in ſuo tracta. maleficio. in parte chemeay adulterato. colu. 5. in fi. ¶ Quid autem ſi mulier vxorata ex coitu adulterino ſuſcipiat filium, an talis filius adulterinus ſuccedat matri: & de iure communi nullum eſt dubium: cum talis coitus (vt dixi) ſit dãnatus & punibilis ex parte matris: dubium faciebat. l. iſta partitarum, quæ cum dixit natus ex damnato coitu, ſubdit, q̃ quiere dezir tanto como el que naſce de muger religioſa. Item in. l. 4. titu. 3. ead. partita. dicit, ni puede eſtableſcer por heredero a ninguna perſona, que ſue naſcida de dañado coitu, que quiere tanto dezir como de vedado ayuntamiento: aſsi como de parienta o de muger religioſa. & non dicit de coniungata: ſed nihilominus dicendum eſt etiam iſto iure partitarum talem filium adulterinum non ſuccedere matri: cum dictę. ll. loquantur gratia exempli, & non excludant alios ſimiles caſus, prout etiam in iſtis terminis allegans iſtam l. tenu it Rodericus Suarez in repet. l. 1. titu. 6. lib. 3. for. ll. fol. fi. ad finem maius tamen dubium in hoc ſurgit ex diſpoſitione. d. l. nonæ. in ordina. tauri. & ex. l. fori. permittente: vt mulier adultera occidatur à viro, vt patet in. l. 1. titu. delos adulterios. lib. 4. foro. ll. nam ex hoc videtur dicendum ex tali coitu mulierem incurriſſe pœnam mortis: & in hanc ſententiam inclinant aliqui ex interpretibus illius. l. nonæ. ¶ In contrarium tamen fortiter facit: quia illa. l. fori non iubet, ſed permittit: & non damnat ad mortem: ſed permittit & ſic non poteſt dici, quòd mater per. l. incurrat pœnam mortis vt in his terminis vult Bald. in. l. data opera. colu. pe. C. qui accuſ. nõ poſſ. & in cap. ex literis. ad fin. de conſtitu. & eſt gloſ. notabi. quæ cõmuniter approbatur in. l. accuſationis. C. quòd met. cauſ. & in iſto caſu maritus non eſt miniſter legis: ſed vltor propriæ iniurię, vt declarant ibi Salice. & Paul. de caſt. quos videas propria parte tamen multum facit, quòd ſufficit, q̃ aptitudine poſsit ſequi pœna mortis: vt dicatur quis incurriſſe in pœnam mortis. argu. l. ſufficit. ff. de conditio. indebi. ſic etiam doctores dicunt, quòd quando ex crimine non imponitur præciſe pœna capitalis: ſed alternatiuè, quòd adhuc cenſetur crimen capitale. argu. l. cum illud. ff. quando dies. lega. ced. & tenent Barto. & alij in. l. 2. ff. de publi. iudic. vbi & Ioan. de Imol. colu. 2. verſicu. 3. tangit. Barto. dicit, quòd ſatis eſſe debet ad iudicandum crimen capitale, quòd in ſpecta ordinata diſpoſitione facta ſuper ipſo crimine, poſsibile eſt pœnam capitalem imponi poſſe: ſed poteſt reſponderi, quòd iſta dicta docto. in. d.l. 2. procedunt: quia in caſibus quibus loquuntur pœna capitalis ſiue alternatiue, ſiue conditionaliter imponitur à lege: in iſto verò caſu quo hic loquimur, lex non imponit pœnam mortis: ſed permittit & non omnibus de populo: ſed tantum marito, & ſic in vltionem propriæ iniuriæ, & non vt miniſtro legis. cogita, quia eſt paſſus pulcher, & hactenus non conſideratus per aliquem ex doctoribus Hiſpanis, quos ego viderim. Quid autem de filijs clerici conſtituti in ſacris, vel de ſilio monachi, vel monachæ profeſſę? vide quod habetur in. d.l. 9. ad fi. & quæ dixi in. l. 3. titu. 21. 4. partita. An autem hæc prohibitio quòd filius ex damnato coitu non ſuccedat matri, extendatur ad filios vlteriores, vltra primum gradum? videbatur q̃ ſic, tanquam natos ex radice infecta: & quia non videtur q̃ eſſe poſsint melioris conditionis per tex. cum ibi notata in. l. fi. C. de natura. liber. & per tex. in. l. liberorum. ff. de verbo. ſignifi. tex. & ibi colligit Abb. in. c. cauſam. el primero. qui filij ſint legi. cap. Iator. & ibi Anto. eo. titu. & declarat. Bal. in. l. fi. C. de verbo. ſign. l. ſi viua matre. C. de bon. mater. Contrarium tamen voluit Socinus conſil. 148. colu. fi. 1. volu. incipit memini iam ſunt duo menſes. mouetur, quia de iure antiquo omnis ſpurius ſuccedebat matri. l. ſi ſpurius. & l. hac parte. ff. vnde cogna. & cum hodie per. l. nouam. ſcilicet per tex. in auctentico quib. mod. natura. efficiant. ſui. in §. fi. hoc reperiatur prohibitum in filijs primi gradus prohibitio correctiuę non debet extendi ad vlteriores gradus. l. ſancimus. C. de teſta. l. præcipimus. C. de a pella. & ita dicit colligi ex dictis Cynt. in. d.l. fi. C. de natura. liber. & quòd ita in ſpecie decidit elegans doctor Ioan. de monte Sperelo. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. & ibi Socinus reſponde tad allegata in contrarium: quòd illa procedant in patre & paterna linea, in qua non habemus iura antiqua permiſſiua ſucceſsionis ſpuriorum, & deſcendentium: ſed tantũmodo prohibitionem ſpuriorum, vnde prohibita radice, deſcendentes non remanent ſub aliqua regula permiſsiua, & pro his dictis Socini facit etiã quod tradit Nicola. de Vbal. in tracta. de ſucceſsio. abinteſt. 3. parte. col. 3. verſ. 2. caſu dũ cõcludit, q̃ licet videret dicendũ q̃ ex quo mater illuſtris excluditur à ſucceſsione filij ſpurij. vt in. d.l. ſi qua illuſtris. & ſimiliter videbatur dicendũ, q̃ trãſuerſales, etiã ex linea materna excludãtur, cũ infecta radice ramũculi nõ poſſunt pullulare: tamẽ contrariũ videtur dicendũ quoniã. ll. digeſtorũ ſimpl. citer in uitabãt matrẽ & omnes cõiunctos ex linea materna, nõ diſtinguendo eſſet mater illuſtris, vel nõ, lex aũt. C. correxit. tantũ quoad filios & matrẽ, quando ſupereſſent legitimi, nihil dicẽdo de alijs cõiunctis remanebit ergo ius cõmune intactũ reſpectu taliũ coniunctorũ, vt in. d.l. præcipim⁹. C. de appella. & c. cũ expediat. de elect. lib. 6. & facit tex. in auctẽtico. de nupt. §. optimũ. Facit ad hęc quę nor. Bal. in. l. pe. C. de legiti. heredib. ad fi. vbi dicit, q̃ ſi ſtatutũ dictat, q̃ ſoror nõ ſuccedat fratri p hoc nõ videt dictare, q̃ è cõtra frater nõ ſuccedat ſorori: quia dato vno inconuenienti non debet dari maius, ſecundum eum, & motus ex hoc dicto. Bal. aſſerit Michael de Ciſuẽtes in. dd. q. quòd conſanguinei clericorum legitimi, & naturales ſuccedent filijs clericorum: & tamen tales filij non poſſent ſuccedere cognatis ex parte patris. ex quo ſimiliter & tu fortè poſſes dicere, quòd cùm d ícta. l. tauri. ſolum repellat filium clerici à ſucceſsione matris, extendens ad hoc & amplians. l. de Soria. non excludentur nepotes, & alij vlteriores deſcendentes, qui pro ſu habent antiquas leges permiſsiuas: & licet fortè quis dicat, quòd talis filius clerici, non poſsit ſuccedere cognatis, etiam ex

parte matris. per dicta. l. & l. de ſoria. fratres tamen, & ſorores legitimi & naturales talis clerici, bene poſſunt ſibi ſuccedere, quæ tamẽ dicta tam Socini quam Michaẽlis non carẽt ſcrupulo, propter ea q̃ habentur in. d.l. fi. & quia fratres cæteriq; cognati inteſtatis fratrib⁹ vel cognatis illegitimis eo modo ſuccedunt, quo ipſi illegitimi eiſdẽ fratribus, vel cognatis & agnatis inteſtatis decedentibus ſuccedent, nam hęc ſucceſsio recipit ſuccedentibus. quib. auctẽ. quib. mod. natura. effician. ſui. in §. filiũ. Angel. de Aret. in tracta. de teſta. ſup verbo non lens inteſtat⁹ decedere. col. 9. & Nicho. de Vbal. in. d. tractatu de ſucceſsio. abinteſta. 3. parte. col. 3. & 4. dicas ergo. q̃. d.l. tauri tantum ampliat diſpoſitionẽ legis de Soria, reſpectu ſucceſsionis matris, à qua filium clerici vult excludi: non-vero excludit filiũ clerici à ſucceſsione cæterorum conſanguineorũ, ex parte matris, & cũ ſit lex correctoria, vt dixi in d.l. 4. ti. 21. 4. parti, debet intelligi & limitari tũ in caſu, in quo loqtur ſucceſſet filę clerici conſanguineis ex parte matris: & verſavi dit Nicho. de Vbal. vbi. §. dũ cõcludit, q̃ trãſuerſales p lineã materną, adulterini vel inceſtuoſi filii ſeu nati ex alio dãnato coitu cũ habeãt interſe ius cognationis & proximitatis, licet non ius agnationis: ſuccedent talibus cognatis ſpuriis, neq; reperitur iure cautum, q̃ tales excludantur: & cum mater ſolùm excludatur propter ſuũ delictum à ſucceſsione filii ſpurii, & propter idẽ delictũ filius à ſucceſsione matris, vt probat in. d. §. filiũ. ibi. Sed ſit ſuppliciũ hoc parentũ, vt agnoſcant: quia neq; quicquã pœatricis concupiſcentiæ eorum habebũt filii. non eſt ergo conueniens, q̃ frater vel alius trans uerſalis, qui ſine aliqua culpa fuit, excludatur à ſucceſsione dicti ſpurii, vel ipſe filius à ſucceſsione tranſuerſalis ſui. per regu. non debet quis ſine culpa. de regu. iur. & hanc partem aſſerit tenuiſſe Ioan. Petrucii. præceptorẽ ſuum. in. l. fi. ff. de iniuſ vocan. & etiam voluiſſe. Din. dictum tamen Michaelis cum loquitur de conſanguineis clerici non poteſt ſtare p ſupradicta, cum lex de Soria repellat ab eorum ſucceſsione filiũ clerici, & verſavice ipſi videntur ab eius ſucceſsione excluſi.

a ¶ *Religioſa.* Vt in. l. ſi quis nõ dicam rapere. C. de epiſcopis, & cleri. & hic adde glo. in. c. virginibus. 27. q. 1. q̃ accedens ad monialem committit tria crimina, inceſtum, ſcilicet & adulterium, & ſacrilegiũ, & bona talis applicantur monaſterio: vt in. c. ſi quis rapuerit. ea. cauſ. & q. & de pœna etiam ipſius monialis, vide in. c. ſi qua monacharũ. ead. cauſ. & quæſtione.

b ¶ *Denoble linaje.* De illuſtri dicit, vt in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia.

c ¶ *Con el legitimo.* Hoc eſt hodie regulare, etiam ſi mater nõ ſit illuſtris vt in. d.l. 9. in ordina. tauri. Succedet ergo matri non ſtante filio, vel filiis legitimis, vt hic. & in. d.l. 9.

d ¶ *Eſpurio es llamado.* Nota hic q̃ dicitur ſpurius ille, cuius pater ignoratur: ſimiliter & dic, quòd dicit ſpurius qui ex dãnato coitu naſcit: vt tradit Salicet tus poſt glo. in. d.l. ſi qua illuſtris. & adde ad id quod dicit ibi. l. 6. ſi aduerſus. Inſt. de nup. & ſic dicitur ſpurius quaſi ſparſim conceptus, vide. quæ in hoc tradit Didacus à Couarrui. in ſuo epitome matrimo. 2. parte. c. 8. §. 5. in prin.

¶ *Lex finalis.*

* Filio naturali ab inteſtato decedenti ſine liberis & matre, ſuccedunt fratres ex parte matris excluſis fratribus ex parte patris tantum, nõ extantibus tamen fratribus vterinis ſeu ex parte matris ſuccedunt fratres conſanguinei ſeu ex parte patris tantum, quibus tamen præferur qui eorum fuerit legitimus & naturalis. item filii naturales nõ habent ius ſuccedendi abinteſtato legitimis neq; conſanguineis ex parte patris tantum, licet aliis cognatis ex parte matris ſic. h. d.

e *Hijo natural.* Proprie de filio naturali loqui videtur, de quo. in. l. 8. ſupra eod. Quid autem ſi ſit natus ex damnato coitu, an ſuccedant ei fratres vterini, ſcilicet ex parte matris procreati, vel alii transuerſales ex parte matris eſt maxima contentio inter Docto. nã Matheſi. in ſuo tracta. de ſucceſsio. abinteſta. fol. 13. colum. ſecunda, cũ ſequẽ. dicit, quòd ſine vteri; prædictorum fratrum, ſcilicet defunct⁹ & ſuccedere volens, aut alter tantum natus ſit de dãnato coitu: nullomodo inuicẽ ſuccedere poſſũt, quia nõ furit nominãdi fratres, vel cõſanguinei vel cõſobrini. allegauctẽ. quib. mod. natu. effician. ſui. §. fi. & dicit eſſe de mẽte Dini in ſuo tracta. de ſucceſsio. abinteſt. col. 1. & q̃ ſublato fũdamento, corruit ædificiũ. capitulo. cum Paulus. 1. q. 1. cui in hoc ibi aſſentit Bologninus. & ſubdit Matheſi. inferẽs, quòd ſicut natus ex damnato coitu Bertæ non poteſt ſuccedere filio legitimo & naturali dictæ Bertæ, qui ſibi eſt frater vterinus: ita econtra ille legitim⁹ nõ poterit ſuccedere huic: & cum dictis Matheſilla. tranſit etiam Ange. de Aret. in. §. vulgo quæſitos. Inſt. de ſucceſſ. cogna. hoc etiam tenet Alexan. plenè tractans. 5. volum. conſiliorum. conſi. 174. incipit ſupeo de quo quæritur. & aliqui a lii relati à Math. de afflict. deciſio. 96. quibus etiam ipſe adhæret. tenuit etiam Ioan. de Ana. conſi. 95. Abb. conſi. 50. in. 2. volum. Decius. conſi. 31. col. prima. Aimõ. conſi. 38. col. tertia. Contrariam tamen partem tenuerunt quam plures alii relati in deciſione, de qua ſupra à Math. de afflict. Ioan. ſ. Petrucii de mõte Sperello. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad orficia. cuius fundamẽta videbis in d. deciſione. & plerq; alii. & Nicho. de Vbal. in ſuo tracta. de ſucceſſio. ab inteſt. vt & dixi ſupra. l. proxima tenet etiam Philip. Corneus in dicta. l. ſi qua illuſtris. & conſi. 21. primo volum. & conſi. 234. colũ. pe. 4. volum. Curtius Iunior. conſi. 13. & ſecundum iſtam opinionẽ dicit fuiſſe iudicatum in conſilio Neapolitano. dictus Matheus. & Docto. in hoc ſunt ita varii, quòd non facile perpendes, quæ ſit communis opinio. l. iſta partitarum pro nulla ex iſtis partibus aſtringit cum loquatur de filio naturali. in quo nulla eſt dubitas. inter Docto. & quòd iſta. l. non loquatur de filio ex damnato coitu, patet cũ dicit: no auiendo fijos, ni nietos, ni madre. Cum enim præſupponat q̃ mater præfereret fratribus in ſucceſsione filii, conſtat quòd loquitur de naturali filio, & non ex damnato coitu: nam tali filio ex damnato coitu mater nõ ſuccederet, vt ſupra. l. proxima. Tu cogita, quæ opinio prædictarum ſit verior: quia certè puncti⁹ iſte indigeret regia declaratione: quia pro vtraq; parte fundamenta ſunt ſatis vtgentia. & adde quòd etiam illam partem quòd interſe ſuccedant, licet ſint ex damnato coitu. tenet Ludoui. de Sardis in ſuo tracta. legitimationum. c. ſequitur de ſucceſsione ſpuriorum. verſi. 7. quæritur tenet etiam inſign. doctor. Andre. de Yſern. in. §. naturales. ſi de feud. fuer. contro. inter domin. & agna. ad ſi.

f ¶ *De parte de ſu madre.* Si tamen iſte defunctus ex parte matris haberet fratres legitimos, & naturales: fortè præferentur aliis naturalibus, arguimen. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. & l. 9. in ord. tauri. & infra eadem. l. & tenet Angel. in auctẽ. quib. mod. natura. effician. ſui. in §. fina. verſicu. ſed reſtat videre.

g ¶ *Todo lo ſuyo.* Si tamen haberet defunctus patrem, ſuccederet ille in duabus vncijs: & fratres vterini in omne reliquum, vt in auctẽ. quib. mod. natura. effician. ſui. in. §. quib⁹. & tenet Matheſilla. in dicto tracta. fol. 14. col. tertia. verſi. ſed qd ſi in caſu predicto. & ſi ſupereſſent defuncto duo fratres vterini: ſed vnus eorum eſt vtring; coniunctus. ille præferetur vterino ex matre tantum coniuncto, vt in auctẽ. itaq; C. communia de ſucceſsio. ſecundum eundem Matheſilla. ibidem verſiculo tertio. quid ſi ſupervenirent licet coniunctus ex vtraq; parte non eſſet legitimus? quod eſt notabile ad extenſionem. d. aucten. ſecundum Bologn. in. ibi & cum iſtis dictis matheſilla. tranſit Angelus de Areti. in. §. vulgo. Inſtituta de ſucceſsione cognatorum. columna finali.

h ¶ *No heredaran.* Concordat cum aucten. quib. mod. natura. efficiã ſui. in §. filium. & l. ſi ſpurius. ff. vnd. cogna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Estos atales.* Nota hoc: quia reprobat opinionē gl. in l. hac parte. ff. vnd. cogna. quā dicit singularē Abb. consil. 50. col. 1. 2. volu. & Floria. in l. qui testamentū. ff. de probatio. cū qua transit etiā Bar. in auctē tico quib. mo. natura. effici. sui. in. §. si quis igitur. que glos. voluit q filij naturales nati ex eodem patre, & duabus concubinis sibi inui-

cem nō succe dant, licet nascantur ex talibus cōcubinis diuersō tēpore retentis, prout etiam voluit specul. & ibi Ioan. Andr. in addition. in titu. de successio. ab intest. vers. qd de natis ex vno patre. vbi Ioa. Andr. in additio. refert aliquos tenuisse contrariū, quorū opinio approbat hic in ista. l. partitarum quam tenementi & istā etiā opinionem tenet Alberic. in. l. humanitatis. C. de natu. liber. referens specula. vbi. S. ita tenere: sed si bene inspicias contrariū vt dixi videt tenere specul.

b ¶ *Natural e legitimo.* Facit ad id quod dixi. S. in glo. in verbo (departe de su madre. & nota hoc, & adde Angel. in auctētico quib. mod. natura. effician. sui. in. §. fi. vers. si. sed restat dicentē, q vbicunq; de successione fraterna tractatur, ille frater præfertur, qui pluribꝰ nexibus erit cōiunctꝰ, scilicet nexu naturę, & nexu iuris, quod not. ad auctenticam itaque. C. communia. de successio.

c ¶ *Los bienes de los legitimos.* Concord. cum auctentico quibus mod. natura. efficia. sui in. §. filium. vbi hoc in fortiorib⁹ terminis disponit, etiam si filius sit legitimatus. Adde etiā. l. si spurius. ff. vnd. cogna. & limita, vt instituta de seruil. cogna. in primo respōso. Quid tamē si ta li fratri legitimo & naturali ex parte patris non superessent alij fratres legitimi, & naturales ex parte patris: vel vterini ex parte matris. An frater naturalis ex patre tantū, ei succedat? videtur q sic perinde sicut & ipse succederet naturali, vt supra ea. l. cum sit reciproca hęc successio, vt dixi supra eo. l. proxima.

d ¶ *Parientes otros.* Concord. cū. d. l. si spurius. & cum. d. §. filiū. in auctē tico quib. mod. natura. effi. sui. &. §. vulgo. inst. de successio. cogna. & §. nouissimē inst. ad Orficia. & collige ex his verbis, q filius fratris naturalis non succedet patruo, licet eius pater poterat succedere, vt supra dixit. ibi (ca estos atales) & sic erit ille casus specialis & exorbitans: & non extendetur ad filios fratrum respectu successionis patrui, licet desint fratres vterini. quod nota.

e ¶ *De parte de su madre.* Vt in. d. l. si spurius. & iuribus de quibus. S. An aūt naturalis succedat matri, vel cognatis matris in feudo materno? Andr. de Yserni, dicit q nō in. d. §. naturalis. per illum tex. indistinctē loquentē, qd & tu poteris inferre ad materiā maiorię: vt neq; filius naturalis succedat matri in maioria materna. Cogita tū, & vide quod habetur in. c. dicat aliquis. 32. q. 4. & quæ habentur in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebell.

perteneſciessen de su padre tan ſolamente, e non ouiesse de los otros, que fuessen nascidos de su madre como el: estōce estos atales[a] bien heredarian lo suyo: por q̄ son los mas cercanos parientes. Fueras ende, si el q̄ assi muriesse, ouiesse hermano natural e legitimo[b] de parte de su padre. Ca estōce, este ha mayor derecho en la herencia que los otros naturales, q̄ son de parte del padre tan solamēte. Otrosi dezimos, que los fijos naturales, nō hā derecho de heredar los bienes de los legitimos[c], nin de los parientes otros[d] q̄ le pertenescen de parte de su padre: mas de los otros parientes que le pertenescē de parte de su madre[e] que muriessen sin testamento: biē los puede heredar seyendo ellos mas propinquos parientes.

❧ Titulo. XIIII. De como deue ser entregada la tenencia o el Señorio de la heredad del finado al heredero, quier la demande por razon de testamēto, o de parentesco.

Entregada deue ser la heredad cō todas sus pertenēcias al heredero del defuncto, quier la gane por razon de testamēto o de parentesco. Ca si de otra guisa lo fiziessen, auria el nome sin la pro. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los herederos, e de las naturas dellos. Queremos aqui dezir destas entregas. E mostraremos, q̄ quier dezir entrega. E quantas maneras son de entregas. E a quien tiene pro. E como deue ser fecha. E por cuyo mandado. E en q̄ tiempo. E por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si lo non demāda.

¶ Ley. I. Que quiere dezir entrega, e quantas maneras son della: e a que tiene pro.

Entrega tanto quiere dezir como apoderamiēto corporal que rescibe el heredero delos bienes de la herencia que le pertenescen. E puede se demādar la entrega de tales bienes en dos maneras. La primera es quando el heredero demanda tan solamente la possessiō, e la tenencia de los bienes de la heredad. La segunda, quando demanda en vno la propriedad[g] e la possessió della. E tiene muy grand pro tal entrega al heredero, por que gana luego el Señorio[h] della, quando se faze cō derecho. E aun por que siempre es de mejor condiciō el que tiene la cosa, que el que la demanda, assi como diximos en la tercera partida deste libro, en el titulo de la tenencia[a], en las leyes q̄ fablā en esta razō.

¶ Ley II. Como deue ser fecha la entrega de la herencia al heredero, e por cuyo mandado.

Viendo el heredero[b] delante el judgador[c], e mostrando carta del testamento[d], en que era establescido por heredero, si tal carta fuesse acabada, o cumplida[e], assi como deue ser, e non fuesse rayda, nin cancelada[f]. Estonce deue dar la tenencia, o la possessiō, o el Señorio, segun fuere la demanda. Pero si el heredero fuere menor de catorze años, deue ser dada la tenencia de la heredad, o la possessiō, o el Señorio, a aquel que touiere la tenencia del finado, fasta que el heredero sea de edad. Pero si el heredero fuere tal, que non sea para auer la tenencia, o la possessiō, o el Señorio, segun fuere la demanda, deuen ser dados a otro, que sea para ello, fasta que el heredero sea para auer lo suyo. Pero si el heredero fuere menor de catorze años, e demandare la tenencia, o la possessiō, o el Señorio, deuen ser dados a aquel que touiere la tenencia del finado, fasta que el heredero sea de edad. Pero si el heredero fuere tal, que non sea para auer la tenencia, o la possessiō, o el Señorio, segun fuere la demanda, deuen ser dados a otro, que sea para ello, fasta que el heredero sea para auer lo suyo.

¶ Titulus Decimus quartus.

¶ Lex. I.

Missio in possessionem dicitur dupliciter: primo cū quis petit possessionem secundo cum petit simul possessionem & proprietatē, melius enim est possidere, quàm à possidente petere. hoc dicit.

f ¶ *La possession.* Per interdictum quorū bonorum, vel ex remedio. l. fi. C. de edict. diui. Adr. toll. & infra eo. l. 2. & l. 1. titu. 14 lib. 3. ordin. regalium.

g ¶ *La propiedad.* Per petitionem hæreditatis.

h ¶ *El señorio.* Sed none adita hæreditate statim sine apprehensione rerum hæreditariarum, transit dominium in hæredem, vt in clemētina exiui de paradiso, vers. quia igit de v̄bo. signi. & in. l. cū hæredes. in prin. ff. de acquir. possel. Cui ergo hic requirit traditionē, potest dici, q̄ licet de iure ciuili ex additione hæreditatis, hæres cō sequat dominium: non tn de iure gētium, nisi sequatra ditio, prout voluit Paul. de cast. in. d. l. cū hæredes. in prin. ff. de acquir. possessio. & facit ad quæstionē, de qua ibi p Paul. & Alex. cui tn videtur cōtrariari Socin. cōsil. 120. col. 7. in 3. vol. vel dic, q̄ in ista. l. partitarū. nō dicit q̄ hæresiā hereditatē adierit: & sic q̄ velit q̄ etiā si nō antea verbo adierit p traditionē, & apprehensionē rerū hæreditariarū, acquiret dominiū: & videt adire, vt in. l. 11. titu. 6. §. ea. partita. vel dic, q̄ tunc per additionē hæreditatis, sine apprehēsione trāsfertur dominiū, quādo defunctꝰ habebat rerū hęreditariarū dominiū, si tamē nō haberet: sed habet ius ad res hęreditarias, hæres adeundo nō cōsequeret plusquā defunctus habebat: sed tn traditione facta, consequet dominiū v̄bi. Habes etiā hic, q̄ possessio nō transit, licet adeat hæreditas, vt habet in. d. l. cū hęredes. in prin. & procedit etiā si ecclesia sit hæres, vt tradit Bal. in. l. fi. colu. 3. C. de sacro san. eccles. & procedit etiā in suo hęrede, secundū Bar. in. d. l. cum hæredes. & Bal. in. l. fi. col. 1. C. de edict. diui Adr. tollen. & in. l. 1. in fi. C. de appell. & tenetur cōmuniter, secundū Alex. in. d. l. cum hæredes. Procedit etiā & si fiscus sit hæres, secundū Bal. in. c. 1. quid sit inuestitura. Itē procedit, & si colon⁹ possideat rē hęreditatis, gl. & Bal. in. l. cū notissimi. col. 2. C. de præscript. 30. vel 40. anno. in. §. sed cū illud. & ibi Bal. cōsulit hæredi, ne credat per detentationē coloni acquisitā sibi esse possessionē: sed q̄ ipse apprehendat. Contrariū tn̄ videt velle Paul. de cast. notādo ad hoc glo. 1. in. l. qui fundū. in prin. ff. de vsuca. pro empt. q̄ per seruos detinentes res hæreditarias: & sic etiam per colonos & inquilinos tempore, quo aditur hæreditas, hæres adeundo, non solum acquirit dominiū: sed etiam possessionē. & q̄ sic limitef. d. l. cū hęredes. in prin. & dicit probari ex his, quę habēt in. l. q vniuersas. §. q̄ p colonū. ff. de acq. poss. qui tex., pbat. dictū Bal. sed si intelligas dictū Paulidū tamē colligit

cōtinuet possessionē, nomine hæredis, procederet eius dictū, vt probat in. d. §. q̄ per colonū. & ibi tenet Alex. & idē si hæres locaret fundū, post aditā hæreditatē ante apprehēsam possessionē, statim q̄ cōductor apprehēdat rē, acquirit hæredi possessionē ciuilē, & naturalē vt in. d. §. qd per colonū. & vide Pau. de cast. in. l. si homo. ff. de vsucapio. & an hæres posit ratione iuris patronatus præsentare ante possessionem acquisitā: Bald. q̄ licet in. l. si. colu. fi. C. de edi. Adria. toll. & sequitur Rochus in suo tract. iuris patronatus. char. 28. col. 3. Aduerte etiā q̄ bene poterit hæres propria auctoritate si velit accipere possessionē vacantē rerum hæreditariarū, secundū Bart. in. l. fi. in vers. itē extra gl. C. de edict. diui. Adria. to 11. & in. l. ex facto. la. segunda. ff. de hęred. instit. tenet etiā Bal. in. d. l. fi. co. 1. & in. l. 3. C. famil. hercis.

a ¶ *Enel titulo della tenēcia.* Vide in. l. 28. tit. 2. 3. partit. & titu. 30. per totū.

¶ *Lex. 2.*

* ¶ Hæres ostēdens corā iudice testamentū perfectū nō rasum nec cancellatū, est tutus mittēdus in possessionē bonorū quæ testator tempore obitus obtinebat: nec alius tenens pōt hoc (aliqua ratione obiecta) in testamentū vel testatorē vel alia simili (supiorib⁹) impedire: ni si tutus, & bet ista impedimēta tūc audiret nisi hæres petēs, dūtaxat possessionē sit impubes de desēdentibus contra quē filiationis ve tat nō differt, imò cognoscere debet iudex de ea quæstione. h. d.

b ¶ *El heredero.* Procedit etiā in instituto in re certa, nō dato alio cohęrede vniuersali, secundū glo. in. l. fi. C. de edict. diui Adria toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauit: quādo tn̄ nō repudiauit, tunc institutus in re certa nō habebit beneficiū illi⁹, neq; huius. l. secundū Angel. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quoties. C. de hęredi. instit. & est verior & cōmunis opinio cōtra Bar. & Paul. in. d. l. fi. qui voluerūt, q̄ & isto casu habeat beneficiū illi⁹. l. Quid autē si filius instituat in legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 1. voluit, q̄ habeat hoc beneficiū, cuius contrariū tenet ibi Alexan. col. 2. vers. iuxta hoc quærit Bal. ex eo, q̄ legitima nō fit quota hęreditatis: sed quota bonorū, quē videt sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locū habebit hoc beneficiū in & cōmuniter doct. in. d. l. fi. & sequif Decius co. 7. Et idē videtur dicē dū p. l. regni, si hæres grauatus fideicōmisso vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in gl. fi. tit. 5. §. ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessorium: vt possessio cōfirmetur? & dic q̄ sic secundū Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. 1. C. de carbon. edict. Guido pap. q. 219. incipit edictū diui. & in. q. 132. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cū hæredes. in prin. ff. de acquir. possessio. & facit ad quæstionē directa vulgari, vel pupillari. glo. in. d. l. fi. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bar. dūmodo liquidatū sit, q̄ casus subst̄itutionis eue nirit: & procedit etiā in tacita vulgari, vel pupillari, secundū Bal. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. ff. de his, quæ in testa. deleu. Cū quo transit Deci⁹ ibi. de. col. 8. defendēs Bal. ab impugnatione modernorū aliquorū, qui tenuerūt in hoc cōtra Bal. & hoc in materia fauorabili, q̄ut est ista: in materia nanq; exorbitāti aliud esset, prout & voluit. Idē Bal. in. c. de cōstitu. vers. & ideo statuta. Deci⁹ vbi. S. datur etiā hoc remedium. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & p Bal. in. l. fi q s ad decli. nādā. co. 1. C. de epis & cleri. Dabit etiā pri ,p hæreditate delata filio vt & tradit Bal. in. l. cū non solū. in prin. C. de bon. quę. liber. licet in hoc de patre & episcopo cōtrariū voluit Ang. de Are. in. §. substituif insti. de pupilla. substitu. p tex. in. l. q liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pupi. sed cōis opinio est, quā primo dixi, vt tradit Deci⁹. in. d. l. fi. co. 8. vbi respōdet ad. d. §. hęc verba. daē etiā hęredi hæredis, vt Bal. in. d. l. cū nō solū. & p fecul. tit. de test. §. sequit. co. fi. vers. sed pone. An autē istud remediū deueniētib⁹ ab intestato: & cōis opinio est q̄ non: vt cōtra. l. 96. in tit. de testa. tu. adde Bal. in. c. vnico. de cōtē. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, q̄ cōpetit tūc officiū iudicis filio, vt ponat in possessiōe vacāte, quia si filiꝰ est, ergo hęres &c. vnde idē operatē existētia sui hęredis, qd operātur tabulæ testamēti, qđ dicit esse notatu dignū. de iure verō istī⁹ regni. p. l. 1. tit. 14. in ordin. regali. nō soli filio: sed etiā alteri successori ab intestato cōpetit istud officiū iudicis. & l. illi⁹. quę vulgo dicif de Soria, remediū ad possessionē eiusdē iudicis. & l. illi⁹. quę vulgo dicif de Soria, remediū ad possessionē istā. quę. l. iubet in hoc summarie, pcedi. Dabit etiā hui⁹. l. remediū. præterito filio à matre, quę nō habuit facultatē mutādi testamentū: quia in puerperio decessit, iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testa. vbi hoc dixit Bal. Quid aūt si sub cōditione sit institutus, an stāte cōditione possit vti isto remedio? specula. dicit quòd sic: in titu. de testa. §. sequitur. pe. col. ad fi. vers. fi. q̄ si quis. p. l. si quis in situatur hæres. ff. de hæredi. instituen. & l. si sub cōditione. ff. de bonor. posse. secundū tabu. Sed an dabif hoc remediū successori in maioria, & quando in testamēto pater reliquit filio maiori? videtur q̄ sic: quia diuisio bonorū, quā pater facit inter filios, habet loco institutionis Bar. in. l. marcellus. §. quidā. ff. ad trebell. si autē succedatur in maioria ex dispositione inter viuos dabitur remediū legis thaurine. & l. 7. titu. 4. 5. partita. & nota in hoc pulchrum dictum archi. in. c. fi. ii. q. 1. col. 4. q̄ si duo contendunt de vno beneficio. & potiora iura apparent pro vno quā pro alio, ille qui offert potiora iura est in possessionē mittendꝰ vel tuendus allegat. d. l. fi. de qua ista sumpta est.

c ¶ *Iudgador.* De competenti intellige, prout dicit. l. fi. de qua ista sumpta est, vbi. glo. in verbo cōpetenti, non ergo vicarij & potestates castrorū, qui nō habēt mixtū imperiū, possunt facere istā missionem: sed recurrendō erit ad potestatem ciuitatis: & est bonus tex. in. l. ea quæ. §. magistratibus. ff. ad municipa. ipsa tamē cognitio de mittēdo in possessionē, fieri poterit à magistratibus municipalib⁹, secundū Bar. in. d. l. fi. p tex. in. l. vt cognitio. §. bonorum. ff. de officio eius, cui manda. est iurisdi. de quo mirat ur Pau. de cast. ibi. & si bona sunt ex tra territorium, iudex territorij, faciet istam missionēad requisitionē iudicis, qui pronuntiauit de mittendo, quādo persona erat subdita iudici, qui pronuntiauit, secundum Bar. in. d. l. fi.

d ¶ *Carta de testamento.* An intelligat de originali? Paul. de castr. in. d. l. fina. in. 2. notab. dicit, q̄ sic allegat Bar. hoc dicentē in. l. 19. si quis in duob⁹. ff. de bonor. possess. secundū tabu. & de mente Bar. videtur q̄ nō sufficeret exēplū testamēti, etiā de manu eiusdē notarij: quia posset esse originale cācellatū: & habere vitiū: quod in exēplo nō appareret, prout aduertit Decius in. d. l. fi. col. 4. in. 3. nota. qui tamen refert modernos ibi tenentes, sufficere si exemplū sit manu eiusdē notarij, qui scripsit originale: cum tale exemplū faciat fidē, secundū Bart. & docto. in auctētica si quis in aliquo documento. C. de æden. & in. l. si quis ex argentarijs. §. prætor. ff. de æden. & fortè istud est verius. & ita seruatur in practica, & facit ad hoc qđ not. Bar. in. l. sempronius. ff. de lega. 2. Et procedit hæc lex. necdū in testamēto inscriptis: sed ēt in testamēto nūcupatiuo. glos. in. d. l. fi. in verb. depositionib⁹. & ibi vid. per docto. signāter Deciū. colu. 11. & nō oportebit, p̄bare de mortę testatoris: sed satis est producere testamentū. l. 2. §. fi dubitetur. ff. quēadmod. testa. aperi. tenet Bar. in. d. l. fi. vbi etiā Decius. colu. 8. respōdet ad illud qđ præsumatur quis viuere, vsq; ad centū annos. Sed qđ si appareāt duo testamēta eodē die cōfecta, & nō cōstet deprioritate, & posterioritate? gl. mouet i. d. l. fi. & Bar. in. l. 1. §. nō aūt. ff. de bonor. possef. secundū tab. & cōcludit, q̄, ppter incertitudinē vtrūq; vitief: nisi alter ex hęredib⁹ possideret: qa in casu dubio, & incerto potior efficit, secundū Bar. in. d. §. nō autē. docti. in. d. l. fi. vel nisi in altero testamēto cēt institutꝰ pia causa, qa illud præualeret Ludoui. Roma. in repet. auctē. similiter in. 12. speciali. C. ad leg. falci. docti. moderni. d. l. fi. imò & pferrereē alteri, licet possideat, quādo talis possessio non esset titulata, secundū Deciūin. d. l. fi. co. fi. qđ videt indubiū in quæst., ppōsita de duob⁹ testamētis: qa alter possidēs de necessitate fatendu est, q̄ habeat possessionē titulatā: & sic pferēt pię causę: & sic frustra in hoc vī laborasse Deci⁹. Limita ēt nisi ambo hęredes cōcordarēt: & vn⁹ cederet alteri, & renūtiaret ius suū: tūc nō vitaret incertitudo, vt dicit Andr. de Yser. in. §. pręterea. la segunda. colu. 2. de prohibit. feud. alien. per sed.

e ¶ *Acabada y complida.* Cū sufficiēti numero testiū, vt in. d. l. fi. Itē & dic quòd sit perfectum ratione voluntatis, vt in. l. si is qui. ff. de testa. de quo dixi in. l. 23. titu. 1.

f ¶ *Rayda ni cancellada.* Et sic iudicat de testamēto, prout in prima figura apparet. vi. Bal. in. l. post diuisionē. in prin. C. de iur. & fact. ignor. Quid aūt si rasura nō sit in loco substātiali, Alex. post alios in. d. l. fi. dicit q̄ tūc nō impediet missionē reiecta opinione Bar. in. l. si vn⁹. C. de test. indistinctē tenētis, q̄ rasura vel cancellatio testamēti habeat impedire ista missionē in possessionē. & opinio Bar. defēdit Deci⁹ in d. l. fi. col. 10. Sed poti⁹ mihi placet opin. Alex. post alios, p tex. ii. c. ex literis. de fid. instru. Itē neq; vitiabit rasura vel cācellatio, si fiat manu notarij: & notarij⁹ de hoc attestef, secūdū Bar. in. d. l. fi. & in. l. si vn⁹. C. de testa. vbi & Alex. Itē nō vitiabit quādo ex præcedētib⁹, & sequentib⁹ colligat, q̄ sic debet stare. Bar. in. d. l. fi. similiter nō obstabit ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sura,si instrumentum testamenti,vel aliud reperitur apud aduersarium,secundum Bal.in.l.1.C.de fide.instrum.& Alex.in.d.l. si vnus. & adde ad ista quæ dixi in.l.44.titu.18.3.partita.

a ¶ *Demandando.* Sufficit,quòd viua voce petat,& q̃ in scriptura redigatur,secundū Paul.de castr.in.d.l.fi.bonus tex.in clemen.sæpe.ver verum. de verbo. signi. &,pcedet etiã quando appareat cõtradictor prout volunt Barto. & Pau.in. d.l. filicet Alexan. post alios ibi aliud velit & cũ Bar.& Paulo tenet Deci⁹ibidẽ. co.9.

b ¶ *Deuelo meter en possesion.* Et sic quoad istã missionẽ,instrumentũ testamẽti habet executionẽ paratã, vt etiam not.Bal.in.3.nota.in.d.l.fi.An autẽ idẽ ,pcedat respectu legatarij? vide ibi per Iaso.& Decium in.6.nota.& aduerte, q̃ nõ requiritur citatio alicuius in ista missione: nisi illius qui possideret ,secundum Bar.in.d.l.fi.& vide ibi per Decium.colu.10.

c ¶ *Delos bienes de la heredad.* Quæ testator mortis tẽpore possidebat, vt hic.& in.d.l.fi.Quid autẽ si per testes probaretur,q̃ testator possedit tales res:sed q̃ per tres vel quatuor annos ante mortem testatoria alius tenuit eadem res,an fiet adhuc missio in talibus rebus? Alex.consil.33.incipit ponderatis verbis.colu.fi.consuluit, q̃ sic: quia cum testes deponant de antiquiori possessione testatoris,illa superueniens possessio in aliũ non obstabit,ex quo præsumitur,q̃ dictus testator animo retinuit possessionem ciuilem.l. eã põsidere. §. qui ad nũdinas.ff.de acquir.pos.& l.fi id qd.§.1.eo.titu. ibiq; allegat decisionẽ quãdã dominorũ de rota.vide ibi per eũ , & cogita sup hoc.

d ¶ *De todas las otras cosas.* Videtur ex hoc q̃ & si defunctus possidebat aliqua bona.titu.maioriæ,q̃ etiã in illis hæres mitti debet in possessionẽ,prout etiã est in feudalibus,secundum Bal.in. c. 1. in princi. vers.quæro ergo.de succes.feud. vid.c.1.§.inter filiũ. si defeud, fuer. contro.inter domi.& agna.& Bal.in.c.1.de controuer. inter masculũ & fœmi.de bene.quod videt limitandũ nisi possessor sit ille , ad quẽ venit maioricatus, iuxta nota . per Bart. post din.in. l.si patroni. in princ.ff.ad trebell.& quid si sint res incorporales , an in illis fiat ista missio.vi.Bal.in.d.l.fina.q.9.col.pe.& ibi vi.de iure patronatus.

e ¶ *Que era falso.* Concord.cum.l.1.C.de edict.diui.Adri.toll.

f ¶ *No auia poder de lo fazer.* Adde.d.l.2. & ibi Bar. & docto.

g ¶ *Otro embargo.* Nõ ergo admittetur exceptio defectus proprietatis, secundũ Angel.in.l. 2. C. eo. allegans Inno.in.c.2.de causa possessõ.& proprie.nisi incontinẽti offerreretur probatio,secundũ eum,& probatur hic:& tradit Decius. in.d.l. fi.nono notabi. Item neque q̃ filius fuit præteritus,vt in.d.l.1.quod intellige:nisi ex ipso testamento constaret,de vitio præteritionis:vt quiafuit in eo facta mentio de filio nõ instituendo eum,neq; ex hęredãdo :;tunc enim ex tali vitio, cum sit visibile,impedietur missio,secundum Bar.in.d.l. fi. & tradit Decius ibi.col.10.super glos.in verbo vitiatum.

h ¶ *Luego.* Sequitur notata per glo.in.d.l.2.& quomodo dicetur istud statim declarat ibi Bal.in duobus locis & tandem vult hoc iudicis arbitrio committi,& quando dicatur exceptio requirere altiorẽ indaginem,vide per Bar.in extraua.ad reprimendum in glos.fin.super parte summariẽ.col.1.& id q̃d nõ potest expediri propter iudicij brevitatem in alio iudicio est reseruandum,secundũ Bal.in.l.si quis.C.de captũ.quod autẽ de facili potest liquidari,dicitur liquidũ. vide per Balbũ in tractatu præscriptio. char.5.col.4.& adde quæ not. Decius consil.424.& Alex.cõsil.166.in.2.volu.& dicit Bal.in.§. insuper. col. 2.de prohibi.feud.alie.p Federi.q̃ quãdo fellonia est visibilis , vel de facili probabilis:tũc vassallus nõ debet inuestiri:si verò inuisibilis & requirit altiorẽ indaginẽ:tunc debet inuestiri. Sed cũ hodie iuxta. l. tauri.&partitarũ transfert possessio maiorię, si is in quẽ trãsferi nõ potuit propria auctoritate occupare: quia alius est in possessione: vnde recurrit ad remedia possessoria,& præsentat instrumentũ maiorie. Aduersarius verò opponit cõtra maioriã aliqua,quæ requirũt altiorẽ indaginẽ dicens,q̃ omnia quæ detrahunt maioriæ detrahũt possessioni,iuxta ea quæ not.Bar.in.l.1.§.parui.ff.q̃ vi aut clam.tex. & ibi.Bar.in.l.non putauit.§.nõ quæuis.ff.de bonor. possess. contra tabu.per Abb.in.c.item cũ quis.de restitu.spolia. l. si in adoptionẽ. versi. licet nõ iure scriptus.secundũ primã lectur㥠.ff. de bonor. possess. cont.tabu.actor verò replicat,q̃ sicut obtineret ostendẽs testamẽtũ prima facie validũ, & nõ suspectũ & reseruarent exceptiones requirentes altiorẽ indaginẽ:sic debeat isto casu fieri. Cum dictę leges potius conditę fuerunt in fauorẽ vocatorũ ad maioriam , quã in damnum crederẽ, q̃ per dictas.ll. non fuit sublatũ remediũ huius. l. &.l. fi.C. de edict. diui Adrian. toll. cuius remediũ cõperit etiã pro retinendo,secundum glos. & docto. ibi & bene facit. d. l.si i adoptionem,secundũ secundã lectur㥠glos. &plane procederet quãdo maioria probaretp testamẽtum.

era defendido,o razonasse alguno otro embargo[g] semejante destos.Fueras ẽde si luego[h] quisiere prouar lo q̃ dize, sin alõgamiẽto ninguno. Ca estõce deue se detener la entrega , e oyr le: e rescebir las prueuas sobre esta razon. Pero si el heredero fuesse menor de catorze años[i], e demandasse tenencia[k] , e entrega de los bienes de su padre[l], o de su auuelo: si aquellos que le quisieren embargar dixessen,que nõ era fijo o nieto de aquel de cuyos bienes se queria apoderar , o q̃ era sieruo,estonce non le empescen tales embargos[a] como estos.ante dezimos q̃ deue ser entregado[b] en aquellos bienes e criarse enellos,[c] fasta que sea de edad de catorze años, [d] e dende adelante le pueden mouer tales pleytos si quisieren, e estonce aura el mejor entendimiento,e amigos[e] para amparar su derecho , lo q̃ non podia auer ante deste tiempo.E esto que diximos, ha lugar, quando el fijo, o el nieto, demanda tan solamente la tenẽcia delos bienes que quiere heredar,mas si el demandasse la propriedad[f] de la herencia , estonce todas las cosas[g] que diximos de suso, que pusiessen contra el, deue las el juez oyr, e examinar , e librar segun derecho,sin alongamiento ninguno, ante que lo entregue dela herencia, que es assi demandada.

si autẽ facta esset inter viuos,cogita . & vide,quæ not.Bal.in.l. Marcellus.§.quidam.ff.ad trebell.& in.c.vnico.de content.inter masculũ & fœmi.de benefi.& Archidia.in.c.fi.n.q.1.col.4.& vi. hodie declarationẽ nouã super ista materia factã in bonis maioriç.

i ¶ *Menor de catorze años.* Adde.l.7.titu.22.& quæ ibi dixi.3.partita.& de impubere dicit:quia puberi nõ dat㠬.3. §. puberi. ff. de carbonia. ædict.existenti verò in vterò datur, alia bonorum possessio ventris nomine.per quam prouidetur nascituro. l.1. in princip. ff.de vent.in possess.mitten.

k ¶ *Demandasse tenencia.* Ex hoc verbo iunctis præcedentibus probat hic,q̃ ista bonorum possessio,de qua loquitur nũc ista.l.in filio impubere(quę latinè dicit Carboniana bonorũ possessio)defetiã filio instituto à pre,cui⁹ cõtrariũ videt disponi in. l.1.§.põponit.&in.l.eũ sine.ff.de carbonia edict. vbi habet, q̃ filio instituto nõ dat carbonianũ : quia sufficit ei bonorũ possessio,secundũ tabulas.dic q̃illud procedit,quãdo nõ negaret esse filiũ : si tamen negaretur opponendo ei per successores abintestato,q̃ nõ valet institutio,quia institutus est,vt filius:& q̃ non est filius,vel allegaret,q̃ est seruus : & sic q̃ nõ potest habere hæreditatẽ:quia institutus est vt liber:tunc nõ cessabit:sed competit ei remediũ carbonianũ ex constitutionib⁹, vt in l.3.§. quãuis.ff.eo.saltẽ quoad differendũ quæstionẽ in tẽpus pubertatis,vt ibi habetur,& ita vult Bar.in.d.§.pomponius & clarius Bal. in.l.1.C.de carboni.edict.Alleg.l.3.in principio.ff.eo.&.d.§.pomponius.quæ leges licet loquãtur in postumo instituto.idem dicendum in iam nato:cum negatur esse filiũ:cũ sit eadẽ ratio , quòd etiã vt tu vides clarè probatur hic in ista.l. partitarũ. & idem tenet Salicet. & Iason.C.de carbonia.edict.in rubrica.Confert etiã,quia istud beneficium datur impuberi instituto ab extraneo, si eius status remaneat in dubium,vt est de mente Bar.in.d.l.§.missum.ff.eo.colu. fi. & facit bene.l.de bonis.in princ.& ibi.glo.ff.eo.quod procedit indubiè, si tali impuberi instituto ab extraneo,?quæstio moueatur pòsidente tali impubere per.l.si impubes.§.si pupillus.ff.eo.& ibi glo.

l ¶ *De su padre.* Hoc dicit:quia in bonis matris, non datur remedium carbonianũ.l.1.§.& generaliter.&.l.de bonis.ff.de carbon.edict. gl. in.l.1.in verb.patris.C.eo.& rationẽ tradit Iason.vbi. S.q̃ est quia cũ dicta carbo. bonorũ possessio non detur ex hæredatis,vt in.d. §. ponius.& in.l.qui de inofficioso.ff.de inofficio. testa. & præteritio matris habeatur pro ex hæredatione,vt in.§.mater. instl. de exhæredatione infert Iason.ibi vnum quod dicit nunquã legisse tactũ ab aliquo,q̃ si mater instituisset filiũ impuberem, cui moueretur quæstio status:tunc etiã in hæreditate matris,haberet locum hoc remedium posſesionis habendæ: ex quo cessat dicta ratio.& q̃ ita limiterur.d. l.de bonis.§.1.& insuper hoc dicit ostendi ratione : quia carboniana competit illis,quibus competeret contra tabul.l.1.in princip. ff. eo. sed contra tabulas competit illis quibus competeret ab intestato bonorum possessio vnde liberi in successionibus parentum.l.1.§. rectè. ff.si tabul.testa. null.ex tab.sed cõtra hoc instatur: quia cõtra testamenta fœminarum nõ datur bonorum possessio contra tabu. l. illud.§.ad testamenta.ff.de cont.tabu.& sic non debet habere locum carbonianũ.Item etiã hodie in bonis maternis nõ datur bonorum possessio:vnde liberi.l.quotiens.& ibi glo.C.de legiti.hære.Bal.in.l. fi.eo.3.vers.sequitur videre.C.vnde legiti.Sed potest respõderi, q̃ hodie iã dabitur bonorũ possessio cõtra tabulas cõtra testamentũ matris:cũ hodie præteritio matris nõ habeatur pro exhæredatione per .§.aliud quoq;.in auctentico.vt cũ de appella. cognos.& dixi in.l. 1. titu.7.

titu.7.ead.partita.ita tenet Angel.in.l.1.ver.7.regula est.C.de Carbonia.edict.& opi.Ange.est cois,prout attestat Decius in.l. posthumo nato.num.8.C.de bono.possi.contr.tabu.vbi Iaso.col.5.&.6.defendit istam opi.Ange.& per consequens dabitur Carbonianũ, neq; obsta bit ista.l.partitarum,q̃ dixit,de su padre:nã suppleri potest , vt idem fit in matre, si cut etiã .l. 10. titu.7. ea.par. cum loquit㠬la.l.de præteritione,dixit de patre & nõ est dubium,quin idẽ velit in matre, & videtur æqua ista opinio & filiis impuberibus faciliorabilis ideo uenienti ad tene menti ad d.l.de bonis. ĩ princ.ff.eo.

a ¶ *Tales cõbargos.* Concord. cũ l.1.ff.eo. &.l.1. C.eo. de Carbo.edict.& ad uertę q̃ ꝓbatur videt ex ista l.q̃ petita bonorũ possess. q̃ filiũ impuberẽ, si negęt filius non est necesse , q̃ omittatur primum iudiciũ: & q̃ de nouo detur libellus petendo per remedium Carbonianũ,prout dicit Bart. in.l.3.§.duæ.col.1.& in.§.missum.ff.eo.sed ex eodem iudicio cõsequit frnctũ Carboniani edicti , replicando contra exceptionem,q̃ quæstio status,& bonorũ differenda sit in tempus pubertatis, & nota q̃ adhoc vt istud remedium impuberi cõpetat,debet prius cõstare per aliquas præsumptiones, licet nõ perfectas probationes de filiatione, vt quia defunctus cũ tractabat,vt filium& nominabat filium,vt in.l. 3.§.causæ cognitio.ff.eod.& tradit Paul.de Castr.in.l.qui de inofficioso.ff.de inofficii.testament.& glo.in.d.§.causæ.

b ¶ *Entregado.* Et efficietur possessor non detentor, vt dicit Pau.de Castr.

c ¶ *Enellos.* Adde.d.l. qui de iofficioso.&.l.fi.C.eo.& licèt postea nõ ꝓstro,per text.ibi,in.d.l.qui de inofficioso.

d ¶ *De catorze años.* Nam finitur hoc cõmodum huius bonorũ possessionis adueniente pubertate.l.3.§.puberi.ff.de carbo.edict.l.2. C.eod. adhuc tñ post pubertatẽ ilte missus sust inebit partes rei, & possessio ipso cauente non auferetur ab eo,vt in.l.de bonis.§.post pubertatem ff.eo.& ibi vide Bar.quid autẽ si quæstio nõ fiat de filiatione,vel status ipsius impuberis,sed de statu prĩs an differatur tũc quæstio vsq; ad tẽpora pubertatis? dic q̃ sic, si per quæstionem status patris verti tur similiter quæstio,super statu filii,vt quia defunctus dicatur seruꝰ secundũ Bart.in.d.l.3.§.missum.ff.eo.co.ĥ.per.l.1.§.sed si mater.ff.eo. sed ꝑ per quæstionem non recusatur in dubium status ipsius filii:vt quia fuit institutus ab extraneo:tunc quæstio non differtur. vt in.l. libere.C.de petitio.hereditatis.tenet Bar.in.d.§.missum.licèt tali casu fi probationes non offerrerent incontinẽti,deberet fieri missio in possessionem, vt in.l.2.C.de edict.diui Adria.toll.& gl.& doct.in.d.l. liberfessorio,vt in.l.2.C.de edict.diui Adria.toll.& gl.& doct.in.d.l. liberAduerte etiam , q̃ si expediens sit pupillo, potius nõ differri quæstionem istam in tempus pubertatis,id fieri debet quod sibi sit vtilius.vt in.d.l.3.§.duæ.ff.eod.

e ¶ *Amigos.* Expedit habere amicos ad defensionem litiũ.vt hic vides.

f ¶ *Propriedad.* Petitione videlicet,hæreditatis: si tamen velit filius supetere in petitorio per ipsum inchoato, & transire ad possessoriũ posset & differretur quæstio, secundũ glo.Bart.& Pau.in.l.1.per text. ibi.C.de carbo.edict.& vide per Bart. in.l.3.§. missum.ff. eod. bonus tex.in.c.pastoralis.de causs.poss.& proprie.vltimo not.circa materiã huius.l.q̃ etiam in bonis maioriæ habebit locum istud Carbonianũ & huius.l. beneficium,prout etiã in bonis feudalibus : vt dixi in.l.7. titu.22.3.parti.vnde & si aliquis occupauit possessionem bonorũ maioriæ,& veniat filius,vel filia,quæ ex tenore inuestituræ seu vocationũ prætendat maioriã,qui petat sibi tradi possessionẽ, & q̃ pendente impuberta te quæstio,super filiatione, & bonis differatur,q̃ cõstito summariè de filiatiõe, de beat sibi tradi possessio:& occupator expelli : & quæstio super filiatione differri. vide ad hoc bonum tex. in.l. 3.§.parui. & §. si quis liber.ff. de carbo.edic. q̃d tu bene nota , qa q̃tidie sup legitimita te filiorũ vocatorũ ad maioriã, sunt quæstiones,& sem per intelligas hoc de differẽda.q.super statu in tẽpus pubertatis , qñ ẽ quæstio stat⁹, nã si tantũ sit quęstio, bono tunc nõ dat ista dilatio,vt probatur in.l.1.§.si quis filiũ. in versi. si testament㠬valere contendũt,controuersia nõ est differenda. & in.l. si impubes.§.cũ ỹ ỏ.ff.eo.cũ gl.ibi nõ eñ habebit locũ missio ex Carboniano:sed q̃stio de statu differẽda est,vt ibi, si autẽ esset maioria facta tã à parte,q̃ à matre,an tũc in totũ habet locũ Carbonianũ? vide ibidẽ in ỹ fi. planè.& ibi glo.q̃ vult,q̃ ex Carboniano, tũc fiet tñ missio in bonis prĩs,nõ verò in bonis mris,q: bñ pòt esse, q̃ sit filiꝰ prĩs, & nõ illiꝰ q̃ dicit mr & ecõtra,sed si esset casus,q̃ nõ posit esse bastardus, siue illegitimꝰ ex prĩe, quin etiã esset ex mre,vt si allegaret cõsanguinitas parẽtũ cũ scięntia vtriusq;,cũ ibi veniat examinãdũ vtrũq;,vidę,q̃ nõ solũ q̃stio differat sup legitimitate:verũ etiã fiat missio etiã in bonis mris,per tex.i.d.ỹ fi. planè.&.l.si impubes.§.si pupillꝰ.ff. eo. iũcta gl.in.d.l.de bonis.in ỹ fi. planè.sup ỹ b. differẽdas.in fi.licèt Albe.post Oldral.in.d.§.si pupillꝰ.velit,q̃ in casu illiꝰ.§.,pśit Carbonianũ q̃ ad dilationẽ cõtrouerſię:nõ verò q̃ ad misionẽ,& alleg.nota.in d.§.planè per glo.sed rectè intellecta nõ cõtradicit,imò assistit ad id q̃d dixi & quid si maioria sit materna,ac in illa habebit locũ Carbonianum & istius.l.dispositio? hoc decidit.l.de bonis.in prin.ff. eo. & l.si impubes.§.si pupillus.eo.tit.ex quibꝰ decides. qd si esset q̃stio in qua nõ posset qs dici bastardꝰ ex parte mris quin esset ex pte prĩs, vl ecõtra.& vide q̃ not.Bar.in.l.3.§.quis.eo.titu.vbi tradit q̃ etiã qñ instituto mouet q̃stio super statu habet locũ Carbonianũ , ex q̃ videt q̃ in maioria q̃ ,puenit iure institutiõis:habebit etiã locũ.In maioria verò q̃ nõ iure isto veniret,videt q̃ nõ habeat locũ Carbonianũ,vt ꝓ bat in.l.cũ sine.ibi iura libertorũ.ff.ad Carbo.

g ¶ *Las cosas.* Adde.l.liber.& ibi glo.C.de peti.hære. ¶ *Lex 3.*

* Si impediens hæredem possessionem petentem,statim doceat hęredi tatẽ ad se pertinere mittetur ipse in possessionem , & si ambo æque probent,sunt æquè mittendi. h.d.

h ¶ *Alguno.* Quis dicat legitimus cõtra dictor ad impendiẽdũ ista missionẽ,declarat ista.l.sed vide plenius.per glo.in.l.fin.C.de edict. diui Adria.toll.super ỹ b.legitimo:& ibi late per Bar.& Deci.colu.12.13.& 14.qui declarat mentem & verba Bart.& ibi etiam vide quid si contra dictor veniat post licentiam datam à iudice seu mandatum de mittendo,vel post misionem.

i ¶ *Heredero.* Glo.in.d.l.fi.in ỹ b. cõtradictor.posuit istud exẽplum.

k ¶ *Razon alguna.* Vide glo.& docto.vbi suprà in verb.legitimo.

l ¶ *Luego prouar.* Not. bene,quòd semper quis est legitimus contradictor si paratus sit de iure suo probare in continenti.& adde quod habetur suprà.l.proxima.& Bart.& Pau.in.d.l.fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. 4.*

* Si possessor à quo euincit hæreditas est possessor bonæfidei, tenetur restituere fructus perceptos añ litẽ cõtest. stantes nõ consumptos, de percipiẽdis nõ tenẽ. sed malæfidei possessor, de cõsumptis, & de aliis q̃ pcipi potuerũt. deductis expẽsis eorũ gratia factis tenẽ. h.d.

a ¶ *Della.* Ex hoc verbo iũctis. ll. 2. & 3. supra proximis posset fortè quis dicere, q̃ cũ ista. l. veniat statim, post d. leges, q̃ tractant de missionẽ possessionẽ, exdictis ll. & edicto. di ui Adrian. seu l. fi. illius titu. C. de edict. diui Adria. tollen. q̃ etiã in isto remedio veniat cõdemnatio fructuũ perceptorum ex hæreditate cuius cõtrariũ tenet Specu. ĩ titu. de testa. §. sequit. co. fin. versi. sed nunquid accessiones, imõ q̃ fructus & accessiones nõ veniãt in tali iudicio, & idem voluit Alexã. consi. 184. visso ,pcessu causæ vertẽtis. col. fi. vnde tu dicas, q̃ ista lex partitarũ. iam non loquit de illo remedio possessorio, sed de petitiõe hęreditatis, de q̃ dixit supra in. l. prima, ibi la seguda, in qua veniũt fructus, vt in. l. itẽ veniunt. §. fructus. & l. illud. §. præd. o. ff. de petitio. hæreditatis: iam enim in ista lege nõ loquitur de possessione rerum hæreditariarũ sed de ipsa hæreditate & de habente ius ad eã, & patet ex superioribus: cum dixit, que ouiesse derecho dela auer.

b ¶ *Dellos.* Si tamen ex eis factus est locupletior, tenebit ĩ quantum locuplerior factus est, vt in dict. l. illud. §. prædo. versi. in bonæfidei. tunc enim restituunturtanquam augmentum in vniuersali iudicio vt ibi in tex. & declarat ibi Angel. & probatur in. l. item veniunt. §. fructus. & in. l. sed si lege. §. consuluit. & §. quod autem quis. ff. de petitio hæredi. licẽt in iudicio rei vendicationis fructibus consumptis, neq; in hoc teneret bonæfidei possessor, vt in. l. 4. §. post litẽ. ff. finiũ regundo. & vult Albe. in. l. si à domino. §. fructus. ff. de petitio. hæred. ibi sed secus in rei vendicatione. Angel. tamen in. d. §. prædo. l. illud. ff. eo. dicit. quòd in iudicio singulari, licet cesset ratio augmenti, quæ consideratur in iudicio vniuersali petitionis hæreditatis, restituti tñ debent fructus consumpti, ex æquitate. l. si me & titiũ. ff. si cert. peta. quod dicit esse menti tenendum perpetuò. & allegat Innoc. in. c. in literis. colu. 1. de restitu. spolia. & glo. institu. de officio. iudi. in princip. in verb. cum fructibus. & glo. in. §. si quis à non domino. in verb. fructus. instit. de rerum diuisio. & intellige hoc quãdo fructus essent naturales, prout loquitur Innocen. & glo. superius allegatæ & habetur in. l. 39. titu. 28. tertia partita. nam si essent fructus industriales, lucratur eos in totum bonæfidei possessor, si sunt consumpti pro cultura & cura, vt in. d. §. si quis à nõ domino, & in eis procederet quod vult Albe. & voluit etiam glo. in. d. versi. cum fructibus. & Azo. C. de petitio. hæred in sum. col. fi. vbi assignans differentiam inter petitionem hæreditatis, & rei vendicationem, dicit q̃ in rei vendicationẽ bonæfidei possessor non tenetur de consumptis: & si fit locupletior, nisi in duobus casibus, vt, ff. de rei vendica. l. sumptus. & l. emptor. hic econtra. Angel. tamen in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. in princip. tenet, q̃ etiam industriales fructus restituat bonæfidei possessor etiam in iudicio singulari quatenus factus est locupletior: & ibi respondet a. d. d. §. si quis à non domino. & consuluit Alexan. consi. 90. volu. 2. col. fi. vbi alios allegat licẽt consi. 21. 4. volu. dicat multos in hoc tenere cõtrariũ: sed prima opi. quæ fuit Azo, vt cõmunior & æquior & probari vr, in. d. l. 39. tit. 28. 3. part. tita. & not. ad id q̃d prio dixi, q̃ in dubio præsumit locupletior, nisi probetur contrariũ, glos. & quæ ibi not. Ang. id. l. vtrũ ff. de petitio. hære. & idem Angel. in. d. §. prædo,

c ¶ *Sentencia.* Tepus rei iudicatæ inspicit in iudicio petitionis hæreditatis, an quis factus fuerit locupletior, vt hic, & in. l. si à domine. §. pe. ff. de peti. hære. ii. & cetiã litis contestatę, vt hic, & not. glo. in. d. §. pe. & sic ĩ tẽpore litis cõtestatæ sit locupletior licèt ante sententiã desinat esse locupletior nihilominus tenebitur, & si tẽpore litis cõtestatę nõ sit locupletior sit tñ tpe rei iudicatę idẽ erit p̃ ista. l. q̃ approbat. d. gl.

d ¶ *Despensas.* Adde. d. l. si à dño. §. fructus. ff. de petitio. hæredi.

e ¶ *Sacadas las despensas.* Adde. d. l. fundus q. ff. famil. hercif. & l. si à dño. §. fructus. ff. de petitio. hære. & l. fructus. ff. folut. matr. & q̃d not. Bal. in. l. i. col. 1. 2. 3. &, 4. C. de fructi. & litiũ. expẽ. & Pau. de Ca. in. l. quantitas. ff. ad leg. falc. & Spec. titu. de loca. §. postq̃. versi. quid si tibi locaui, & hæc regula fallit in decimis p̃dialib⁹, vt in. c. tua nobis. de decim. Item fallit, q̃n domin⁹ dat terrã suã rustico, vt eam laboret, & de ſibi certã partẽ fructũ: nã debet expensa fieri sumptibus coloni, vt tradit Alberi. in dict. §. fructus. Innocent. & Abb. in. d. c. tua nobis. de decimis vero personalibus, vel his similibus, quæ percipiuntur industria, & labore hominum. vide glo. & Ange. in. d. §. fructus.

f ¶ *O perezoso* Concord. cum. l. si quis possessor. §. sicut. ff. de petitio. hæred. & l. sed & si lege. §. consuluit eod. titu.

g ¶ *Malafe.* Adde. d. l. illud. §. prædo. & l. itẽ veniunt. §. fructus. ff. de petitio. hære. & q̃ hic disponit in possessore malæfidei. idẽ dic in possessore bonæfidei, post litẽ cõtestatã. l. sed si lege. §. q̃ autẽ ait senat⁹ verſ. q̃ si ab initio. & §. fi añ litẽ. ff. de peti. hære. & per solã sententiã rei alienæ. dicit malæfidei. l. item veniunt. §. petitã. el segundo. ff. eo. & in. d. §. si ante litem. & hoc quo ad restitutionẽ fructuum: sed quo ad periculũ interitus. vide q̃d habetur in. l. illud. ff. eo. & infrà eo. lib. 6.

h ¶ *Puede tener.* Et sic etiã malæfidei possessor deducit expensas factas, causa q̃rendorũ fructuũ, vt hic, & in. d. l. fund⁹ q. ff. famil. hercisc. l. si à dño. §. fi. ff. de peti. hære. siue añ litẽ cõtestatã, vel post percipiant fructus. & an extẽt vel nõ. Quid aũt si null⁹ fructus perceptus fuit, an deducat expensas malæfidei possessor? Azo. in sum. C. de peti. hære. dicit q̃ nõ per. l. q̃ si sumptus. ff. eo. vbi vide. glo. & idem tenet ibi Paulatur. in fi. & distingue: vt per Bar. ibi. co. 2. versi. p huius declaratiõe.

d ¶ *Valer.* Hic enim dolo desiit possidere, qa erat possessor malæfidei. vnde ratione doli tenetur ad verũ preciũ, & quatenus iuretur in litẽ potius ad pœnã, q̃ ad interesse, vt. l. si possessor. §. fi. & in. l. nec vllam §. pe. alias incipit etiã. ff. de petitio. hære. & declarat Pau. in. d. §. item si rem. & adde Azo. C. eo. in sum. col. 3. ibi cũ dicit. Item veniũt & ea q̃ quis dolo desiit possidere, si stant nõ de perdita, vel diminuta, vel si re⁹ ab emptore nullo modo recipere, põt, iuraẽ contra eũ ò litẽ & ista dicta Azo sequitur hic ista lex.

¶ *Lex. 6.*

* Tenetur malæfidei possessor de interitu rei hæreditariæ post litis cõte. etiã nõ, sed possessor bonæfidei nõ tenẽ. d' iteritu vllo tpe litẽ. h. d. cõcor. Litẽ si verbera tũ. ff. de rei vẽdica.

e ¶ *Començado.* Ortũ habet à l. illud. in pri. ¶ sic. quid em si post litẽ cõtestatã. ff. de peti. hære. & l. & nõ tm. §. veniunt. eo. titu.

f ¶ *Malafe.* quia q̃ verè est possessor malæfidei, si postea controuersia ei moueatur, periculũ fatalitatis, vel interitus rerum spectat ad eum, vt in. d. l. illud.

g ¶ *sin culpa del.* Nam si culpa, teneretur etiam si ante litem contestatã res pereat, vt hic, & in. d. l. & non tantum. §. veniunt.

h ¶ *Buena fe.* Quia licèt post litẽ cõtestatã oẽs possessores efficiãtur æquales, & dicant p̃dones, vt in. l. sed si lege. §. fi añ litẽ. ff. de peti. hered. hoc procedet quantũ ad fructus postea collectos, vel colligendos, vt quilibet teneatur de perceptis & percipiendis, secus verò quo ad interitũ rei, nã tunc est differẽtia inter malæfidei possessorẽ verè, & à prin. & inter malæfidei possessorẽ fictè per litis cõtestationẽ, q̃ à prin. fuit bonæfidei, nã iste nõ tenebit de interitu, sine dolo & culpa sua, vt hic & in. d. l. illud. Si tñ talis bonæfidei possessor à principio. postea efficiat malæfidei verè, ppter scientiã rei alienę, idẽ esset in eo, quo ad tale interitũ: sicut in malefidei possessore ab initio, & sic iste post litẽ contestatã teneretur, de interitu, secundũ Bart. in. d. l. illud, & in. l. in fundo. ff. de rei vendi. q̃d limita secũdũ Paul. in. d. l. illud. nisi res fuisset eodẽ modo peritura penès actorem, si fuisset restituta. quia tunc ꝑterita bonafides excusaret illum ab interitu, vt not. glo. in. l. item si verberatum in fi. ff. de rei vendi. & facit. d. l. illud. & idem si habuisset iustam causam litigandi, vt ibi notatur.

i ¶ *Abonda.* Nota istam rationem, & alia habetur in. d. l. illud. quia scilicet non debuit propter metum huius periculi ius suũ indiscussum relinquere.

¶ *Lex. finalis.*

* Possessor hæreditatis præscribit eam per decem annos inter præsentes, aut viginti inter absentes, sed malæfidei possessor cum titulo vel sine eo præscribit triginta annis, quæ præscriptiõ non currit contra minorem viginti quinq; annorum ea ætate durante. h. d.

¶ *Lex. 5.*

* Possessor condemnatus hæreditatem restituere tenetur restituere non solũ hæreditatẽ, sed etiã quicquid eius occasione quæsiuit, & si rem hæreditariam distraxit, tenetur eam redimere minori vel æquo precio, quod habuit, si autem bonã fidem habuit tenetur ad preciũ dũtaxat receptũ malæfidei tũ possessor tenetur rẽ aut quãtũ magis potuit valere restituere. h. d.

a ¶ *Razon della.* Adde. l. itẽ veniunt in prin. cũ. §. sequenti. l. sed & si lege. §. fi. cũ sequẽtibus vsq; ad. l. nisi ex re. ff. d' petitio. hære. & tenebiẽ possessor hæreditatis refundere pœnas quas percepit, vt in l. vtrũ. & in. l. post senat⁹ cõsulẽũ, vbi Ange. ff. eod. siue fuerit possessor bonæfidei siue malæfidei, nisi sit pœna ratione cõtumaciæ, vel iniurię sibi factæ. l. at vbi. ff. eo. Paulus sub. l. vtrũ. vbi post Ang. de pœna com promissi. occasione rei hæreditariæ, q̃ vendidit malæfidei. l. item veniunt. §. petitã. el segundo. ff. eo. & in. d. §. si ante litem. & hoc quo ad restitutionẽ fructuum: sed quo ad periculũ interitus. vide q̃d habetur in. l. illud. ff. eo. & infrà eo. lib. 6.

¶ *Ley. V. Que aquel que tiene los bienes dela herẽcia, como nõ deue, si enagena alguna cosa dello, la deue pechar con el doblo.*

SI contra alguno que fuesse tenedor dela herencia. que pertenesciesse a otro fuesse dada sẽtencia que la tornasse, deue la entregar a aquel que la vencio, con todas las otras cosas, que ouo por razon della. a Pero si de mientra que era tenedor della, vẽdiesse o enagenasse alguna cosa de tal herencia, estonce si auia buena fe en teniendo la heredad, cuydando que era suya dezimos, que si aquella cosa que vendio, pudiere cobrar por aquel mismo precio, o por menos q̃ recibio por ella, tenudo es dela cõprar, b e de tornarla al verdadero heredero q̃ la vencio. E si la non pudiere auer non es tenudo de dar por ella: mas de aq̃l precio que recibio. c Mas si aquel que la vendiesse, ouiesse mala fe en teniẽdo la herencia, tenudo es de tornar aquella cosa misma que vendio, si la pudiere auer en alguna manera, E si auer non la pudiere, deue dar por ella, tanto quanto mas pudiere valer, d a aquel que vencio la herencia por juyzio.

¶ *Ley. VI. Que aquel que estenedor dela herencia como non deue, si se muriere alguna bestia, o alguno delos ganados entre tanto, la deue pechar a los herederos.*

COmençado e seyendo el pleyto, por demanda e por respuesta, contra alguno, sobre la heredad, de que fuesse tenedor a mala fe, f si entre aquellos bienes de la herencia, fuessen algunas bestias, o ganados, maguer se muriessen de enfermedad, o por otra razon, en tal tiempo como este tenudo seria dela pechar al heredero seyendo este tenedor vencido dela heredad por juyzio. Mas si este daño viniesse en las bestias, o enlas otras cosas dela herencia, ante que el pleyto fuesse começado sobre ella, non seria tenudo de lo pechar, quando acaescieſſe sin culpa del. g Pero si este que fuesse assi vencido, era tenedor dela herencia a buena fe, h cuydando que auia derecho dela tener, estõce el daño que acaescieſſe, assi como de suso diximos non seria tenudo delo pechar, Ca assaz abonda i al heredero, que cobre la heredad, e las cosas que y son falladas biuas, al tiẽpo del juyzio, que dan contra el tenedor, que non auia derecho dela tener.

¶ *Ley. VII. Por quanto tiempo puede perder el heredero la herencia non la demandando.*

Enedor podria el ome ser dela heredad agena en tres maneras. La. j. es quãdo aq̃l q̃ la tiene, cuyda auer derecho

c ¶ *Començado.* Ortũ habet à l. illud. in pri. ¶ sic. quid em si post litẽ cõtestatã. ff. de peti. hære. & l. & nõ tm. §. veniunt. eo. titu.

f ¶ *Malafe.* quia q̃ verè est possessor malæfidei, si postea controuersia ei moueatur, periculũ fatalitatis, vel interitus rerum spectat ad eum, vt in. d. l. illud.

g ¶ *sin culpa del.* Nam si culpa, teneretur etiam si ante litem contestatã res pereat, vt hic, & in. d. l. & non tantum. §. veniunt.

h ¶ *Buena fe.* Quia licèt post litẽ cõtestatã oẽs possessores efficiãtur æquales, & dicant p̃dones, vt in. l. sed si lege. §. fi añ litẽ. ff. de peti. hered. hoc procedet quantũ ad fructus postea collectos, vel colligendos, vt quilibet teneatur de perceptis & percipiendis, secus verò quo ad interitũ rei, nã tunc est differẽtia inter malæfidei possessorẽ verè, & à prin. & inter malæfidei possessorẽ fictè per litis cõtestationẽ, q̃ à prin. fuit bonæfidei, nã iste nõ tenebit de interitu, sine dolo & culpa sua, vt hic & in. d. l. illud. Si tñ talis bonæfidei possessor à principio. postea efficiat malæfidei verè, ppter scientiã rei alienę, idẽ esset in eo, quo ad tale interitũ: sicut in malefidei possessore ab initio, & sic iste post litẽ contestatã teneretur, de interitu, secundũ Bart. in. d. l. illud, & in. l. in fundo. ff. de rei vendi. q̃d limita secũdũ Paul. in. d. l. illud. nisi res fuisset eodẽ modo peritura penès actorem, si fuisset restituta. quia tunc ꝑterita bonafides excusaret illum ab interitu, vt not. glo. in. l. item si verberatum in fi. ff. de rei vendi. & facit. d. l. illud. & idem si habuisset iustam causam litigandi, vt ibi notatur.

i ¶ *Abonda.* Nota istam rationem, & alia habetur in. d. l. illud. quia scilicet non debuit propter metum huius periculi ius suũ indiscussum relinquere.

¶ *Lex. finalis.*

* Possessor hæreditatis præscribit eam per decem annos inter præsentes, aut viginti inter absentes, sed malæfidei possessor cum titulo vel sine eo præscribit triginta annis, quæ præscriptiõ non currit contra minorem viginti quinq; annorum ea ætate durante. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Fasta diez años.* Habes hic. quòd petitioni hæreditatis præscribitur decem annis à possidente: cum titu. & bonafide. Et idem probatur. in l. hæreditatem. C. in quib. caus. cess. long. tẽpo. præscri. & in l. fina. C. de edict. Diui Adria. Toll. Sed contra hoc opponitur: quia petitio hæreditatis non datur cõtra titulo possidentẽ. l. regulariter. ff. de petitio. hæredi.

Cui' ratio est, vt declarat Bar. to. in. l. hæreditatis. C. eo. qa in petitiõe hæreditatis agẽs fundat se solũ ex titu. suo, & possessiõe defuncti, licet eñ defunctus nõ fuerat dñs: nihilominus venit in petitione hereditatis l. & nõ tm. ff. eod. sed ille, q̃ possidet. titu. habet titulũ, & possessionẽ & sic æquale ius cũ actore vnde in pari causa melior est conditio possidentis. c. in pari. de regul. iur. lib. 6. l. siue autẽ cir ca princi. &. §. 1. ff. de publicia. & hæc est verissima ratio secundum Bar. quã etiã dat Bal. in. d. l. hæreditatẽ. & poterit de hoc opponi p

cho en ella, por alguna razõ, e non lo ha. E esto seria, si la ouiesse comprado de alguno, que non ouiesse derecho en ella, cuydando que era suya, o si alguno fuesse establescido por heredero en algund testamẽto, que despues fuesse reuocado, non lo sabiendo el. E en tal caso como este dezimos, que si aquel que dize q̃ ha derecho en tales bienes como, estos non los demãdare en juyzio fasta diez años [a] a aql q̃ assi los tiene, seyendo en la tierra: o fasta veynte seyendo en otra parte, que perderia despues su derecho: e gana la hẽcia aquel que fuesse assi tenedor della. La segunda manera es, quãdo aquel que tiene los bienes, e la herencia del finado, ha razon de tenerla, [b] e sabe ciertamente que non ha derecho ninguno en ella. E esto seria, como si la ouiesse cõprada de algun ome que sopiesse ciertamẽte, que non era suya, nin auia derecho de vẽder la. E la tercera manera es: quãdo sabe ciertamẽte, que non ha derecho en ella, e demas non puede mostrar razõ cierta por que la tiene. E en quaiquier destas dos maneras que agora diximos apostremas

si aquel q̃ ha derecho en la heredad, non la demãda a los tenedores della fasta treynta años, [c] sabiẽdo lo, o podiendolo fazer, dezimos que pierde por su negligencia aquel derecho q̃ en ella auia: e gana la por este tiẽpo el otro q̃ la touo. Pero el q̃ fuesse menor de veynte e cinco años, [d] nõ podria perder por este tiẽpo sobredicho el derecho q̃ ouiesse en la heredad, en tanto que fuesse menor desta hedad.

Titulo. XV. De como

deue ser partida la herencia entre los herederos, despues que fueren entregados della. E otrosi de como se deuen amojonar las heredades, quando contienda acaescie sse sobre ellas en esta razon.

ENtregados seyendo los herederos, de la heredad, e de los bienes del finado. acaesce muchas vegadas desacuerdo [e] entre ellos, por razon de las cosas que son apoderados, todos comunalmente, por que por fuerça han de ve-

nir a particion. [a] Onde pues que en los titulos ante deste fablamos de como deuen ser apoderados los herederos enlos bienes de aquellos, a quien heredan, queremos aqui dezir, como los deuen partir entresi. E mostrar que cosa es esta particion. E que pro viene della. E quien son aquellos que la pueden demandar. E a quien. E quales cosas pueden partir. E quales non, E en que manera deue ser fecha la particion. E de si diremos, e mostraremos, q̃ poder ha el juez, ante quien vienen a pleyto los herederos, en razon desta particion,

¶ *Ley. I. Que cosa es particion, e q̃ pro viene della,*

PArticion es departimiẽto que fazen los omes entresi de las cosas que han comunalmente [b] por herencia, o por otra razon. E viene ende grand pro, [c] quando es fecha de rechamente. Ca se tiran por ella desacuerdos [d] muy grandes, que nasce entre los omes alas vegadas, por razõ delas cosas que han de so vno, e tiene se cada vno, por pagado con su parte, quando la ha, e aliña la mejor, e aprouechasse mejor, e mas della.

¶ *Ley. II. Quien son aquellos que pueden demandar particion: e a quien, e quales cosas pueden*

partir, e quales non, e en que manera.

QAda vno delos herederos [e] q̃ ha derecho de heredar los bienes del finado, puede demandar alos otros que los partan entresi. E pueden ser partidos [f] estos bienes, segun manda el testador en su testamento, quã do lo fizo, o si murio sin manda, deuen partir la herencia del segund dizen las leyes que fablan enesta razon enlos titulos [g] que son puestos de suso. Pero si en los bienes del testador fueren falladas algunas cosas malas, [h] assi como ponçoñas, [i] o malas yeruas, o dañosas melezinas, [k] o libros, o escrituras de encantaciones malas, [l] o otras cosas de aquellas que son defendidas, que non vsen los omes dellas, non las deuen partir entresi, ante dezimos, que las deuen quemar, e destruyr. [m] Otrosi si fallarẽ en los bienes de la heredad algunas cosas q̃ fuessen mal ganadas: assi como si aquel que las gano fue ome que recibio, o tuuo en su poder algunas rentas del Rey, e furto algo dellas, [n] o si furto, o robo, o forçó a otro ome alguna cosa, o lo gano de vsura: o non lo deué partir entresi los herederos, ante dezimos, que deuen tornar [p] e dar

communi. ff. de seruitu. vrba. prædio. & l. cum pater. §. dulcissimis. ff. delega. 2. l. si nõ sortem. §. si centum. ff. de conditio. indebi.

a ¶ *De venir a particion.* Nã segnius expediũt cõmissa negotia plures, & naturale vitiũ est negligi quod cõmune est, vt se nihil habere qui nõ totũ habeat arbitretur deniq̃, suã quoq; partẽ corrũpi patiatur, qui inuidet alienę

l. 2. C. quando & qb. 4. pars. lib. 10. vnde diuisio q̃ proce dit de fratrũ. cõcordia laudatur. l. fi. ff. fa mil. hercisc.

¶ *Lex I.*

* Diuisio est cõmunium rerũ partitio: & p eam euitãtur scãdala: & qli bet contentãt parte sua prędiligens eam q̃ cõem. h. d.

b ¶ *Comunalmente.* Nã vbi nõ est cõmunio, nõ habet locũ diuisio. l. sed & fi. & ibi Bart. ff. de reb. eor.

c ¶ *Grand pro.* Vt in. d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars. aliquãdo tñ expedit rẽ cũ alio habere cõem. l. hoc iudicio. 5. fi cõ ueniat. in fi. ff. cõmu. diuid. & adde etiã q̃ titulus diuisionis præstat iusta causam prescribendi. l. si ancillã. 5. si pr̃. ff. pro suo. gl. fi. & ibi not. floria. in. l. cũ putarẽ. ff. famil. hercis. & gl. & ibi not. Paul. in. l. 1. C. cõia vtriusq; iudicii. Bart. in. l. cũ solus. ff. de vsucapio. col. 2.

d ¶ *Desacuerdo.* Vt suprà in rubr. fic & Ambr. in lib. de Abrahã. c. 3. dicit diuide, vt potius maneat amicitia: indiuisa domus duos nõ sustinet. & adde. l. fancimus. §. fin autem, non in auro. C. de dona.

¶ *Lex 2.*

* Quilibet hæredum potest diuisionẽ petere à cohærede hereditatis de functis: non tñ debẽt diuidi malæ hærbe seu potiones, aut libri incantationum, sed comburantur nec etiam malæ acquisita in hæreditate inuenta, sed dominis aut eorum hæredibus restituantur, aut eis non inuentis amore dei dentur. h. d.

e ¶ *Herederos.* Quid si fit prodigus vnus ex hæredibus, cui bonis interdictum fit? vide tex. singul. in. l. ex castrensi. in princi. ff. de castr. pegularem. Bal. in. l. iubemus nulli. C. de sacro sanct. eccle. minor etiã viginti quinq; annis seu eius curator, poterit petere diuisionẽ, vt pro bari videtur in. l. lucius. ff. famil. hercisc. q̃d procedit indubiẽ, qñ pupillo, vel adulto vtile sit: nam alias licèt prouocari, ipsi prouocare nõ possunt ad diuisionẽ, vt in. l. inter oẽs. C. de pred. mino. l. inter pupilos. ff. de aucto. tutp. tradit Bar. in. d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars. & ibi la te Lucas de Pen. col. 3. & 4. Iacob. de Are. Cin. & Bal. in. l. 1. C. si aduer. transactio. Bal. in. l. 1. ff. de reb. eo. Bar. & d octo. in. l. si conuenerit. ff. q̃ socio. glo. & Bar. in. d. l. iubemus nulli. & tradit etiam Ioan. Andr. in additio. ad Specu. titu. de curato. in rubr i. de furioso. versi. idẽ est dicẽ dũ, q̃ de minore secũdũ Bal. in. d. l. iubemus nulli. in prin. cũ gaudeat priuilegiis minorum. glo. in. l. 2. C. de cura. furio. de ecclesia. etiam vide in. d. l. iubemus nulli.

f ¶ *Partidos.* Concord. cum. l. 2. ff. eo d.

g ¶ *En los titulos.* Suprà de testa. qui est ead. parti. titu. 1. & in titu. 13. ead. parti. vbi de successio. ab intestato.

h ¶ *Cosas malas.* Concord. cum. l. cæteræ. §. mala medicamenta. ff. eod. vñ neq; veniet ista in petitione hæreditatis prout arguit ibi Bald:

i ¶ *Ponçonas.* Antiquitus in ciuitate Massiliensi venenũ cicuta tẽperatũ publicè custodiebatur, quod dabatur ei, qui aligd cõmisisset: ppter q̃ mors esset illi expectanda, vt dicit Floria. referens Valeriũ maximum in. d. §. mala medicamenta.

k ¶ *Melezinas.* Secus si aliquo alio admixto possẽt ad medicinã prodesse, vt in. l. 17. titu. 5. parti. 5.

l ¶ *Encantaciones malas.* Hosvocat consultus. i. d. §. mala medicamenta. libros iprobate lectionis, ve luti artis magicæ, vel sortilegiorũ, vt habes. 26. q. 2. per totũ. vbi in. c. qui sine tradit Archid. de arte quæ dicitur notoria, p quã quidã scire cupiunt, q̃ est in efficax, & improbata, vt etiam tradit. S. Thom. 2. 2. q. 96. ad primũ articulum.

m ¶ *E destruir.* Not. hoc ad mandata con fessorũ, q̃ mãdant cõfitenti bus, q̃ libros improbatæ lectionis cõburant. facit. l. dã

nato. C. de hæreti.

n ¶ *Dellas.* Concord. cum. d. §. mala medicamenta. versic. sed & si quid ex peculatu. & adde quod habetur in. l. 16. tit. 26. 2. parti.

o ¶ *De vsura.* Not. bene qa reprobatur hic opinio illorũ qui dicebãt q̃ cũ in vsuris transferatur dominiũ in vsurarii, licèt repeti possent per cõdictionẽ indebiti, vt per cõdictionẽ ex canone. de vsur. per totum bona quæsita ex vsuris, per defunctũ veniũt diuidenda inter hæredes, quam opinionẽ tenuit Iacob. de Are. & Richar. & sequitur Bal. in. l. bona q̃cunq; . C. famil. hercis. & in. d. §. mala medicamenta. vbi & idem vult Floria. & etiam Alberic. contrariam tamen opinionem, imò q̃ vsure non veniant in iudicio diuisorio tenuit Odofre. in. d. §. mala medicamenta, dicens q̃ si pater in extremis confiteretur, q̃ quicquid habet, quæsiuit ex vsuris: vnde mandat restitui, quibus est extortum, & si non apparent, mandat dari pauperibus, & filiis solam relinquat benedictionem, q̃ filii non habebunt inter se hoc iudicium, neq; ista diuidere possunt. & tenuit etiam Rofre. in titu. famil. hercis. § quãtum est. & etiam Salic. in. d. l. bona. qui põderat ad hoc. d. §. cum vult, q̃ iniustè quæsita non veniunt diuidenda, & non potest dici quæsitũ, quando dominium non fuit translatum. tenuit etiam Guido. de Suza, relatus ab Alberi. & hanc opi. sequitur Ioan. de Anania. in rubr. de vsur. ad fi. & sequitur etiam Soci. consi. 127. colum. penu. 3. volu. quæ opinio approbatur hic, & tene menti, & adde iuxta istam materiam, quæ not. Bald. in. l. cum oportet. in princip. col. 1. versi. modo q̃ro. C. de bon. q̃ libe. & Alex. in. l. q̃ seruus. ff. de acquir. possess. & Paul. de Castr. in. l. si hæres. ff. ad leg. falcid. in versi. ité not. hic argumentum.

p ¶ *Tornar.* Non ergo erit melior conditio possidentis: sed compellendi sunt ad restitutionem, & confert quod not. Bal. in. l. 1. in fi. C. pro socio. q̃ episcopus poterit compellere sociũ illius, qui ex prauitate vsuraria multa quçhuit: & socio cõmunicauit ad restitutionem vsura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, licèt iste socius, qui compellitur, non exercuit vsuras. Allegat. l. q enim. ff. pro socio. & Marti. Sylla. idem tenentem, & potest induci ista lex q si aliq; faciat maioriam de aliqua re quã forte per violentiã comparauit q hæredes non teneantur eam tradere ei cui est delicta titu. maioriæ in contrarium tamen est tex. & ibi notat Pau. de Cast. in l. si à substituto. §. hæres ff. de lega. 1. in fi. & ibi Paul. versi. in legato autẽ certę speciei. quid aurẽ si testator facit maioriam de tali oppido cum omnib[9] quæ ibi possidet, an veniẽt etiã fundi ęs malæ fide possidebat, vide Bald. q nõ. C. de verb. sign. in rubr. versi. quid ergo.

estas cosas atales, a aquellos cuyas fuerẽ o a los que lo suyo ouieren de heredar. E si non supieren ciertamente, cuyas fueron estas cosas que fuessen assi ganadas: estonce se deuen dar por Dios[a], por que el anima de aquel que assi las gano, non sea penada por ellas[b].

¶ Ley. III. Quales ganancias es tenudo el vn hermano de partir con el otro.

a ¶ *For Dios* Adde quæ habentur in. c. cum tu. de vsur. & in. c. cũ sit. de iudæis, & an poterunt ista distribui pauperibus, per executores testamenti, vel debeat adiri episcopus. vide per Ioan. And. in. c. fi. de test. lib. 6. & q bus pauperibus sint danda, an illis, q sunt in loco, vbi exercuit defunctus vsuras, vel rapinas, vel pauperibus domicilii defuncti. vide quæ in hoc late tradit Ioan. de Ana. referens consilium. 32. Frede. de Senis. in. d. cap. cum tu. colum. 4. &. §. & an super istis incertis teneat compositio facta? Pau. de Eleaza. in clemen. r. 2. de pen. & remissio. tenet, q non & refert. & sequitur Ioan. de Imol. dicens esse bñ notandum contra componentes cũ hæredibus vsurariorũ super vsuris, & malæ ablatis: quia nõ videt valere talis cõpositio, neq; patrocinari quãtũ ad deũ, eis q bus fit remissio. vt in regu. peccatũ. de regu. iur. li. 6. & hãc opi. sequit Bal. in. l. post decisionẽ. C. de fur. quã sequit Io. de Ana. in. c. cũ sit. de iudæis. Cardi. tñ in. d. clem. 2. in. §. nota. in terminis q̃n quãtitas est incerta, tenet q epus põt transigere, Sec[9] si sit certa, argu. c. quanq̃. in versi. cæterũ, de vsur. lib. 6. & tenet Ang. in disputatiõe sua. incipi. hastensis miles. de q̃ vide etiã per Soc. in. d. cõsi. 117. q̃n in pñti consultatiõe. col. 3. &. 4. An autẽ Papa possit absoluere & liberare à restitutione istorũ incertorũ, & si nõ fiat integre. vide per Hosti. in. c. 2. de pœnitẽ. & remissio. & per Cardi. & Ioan. de Imo. in. d. clemen. 2. & tradit etiam Soci. in. d. consi. col. 10. & vide Archiepũm Floren. 2. parte. titu. 2. c. 6. in fi. & Siluestrum. in summa. in parte restitutio. 1a. 8. versi. 8. quæritur.

b ¶ *Por ellas.* Si enim defunctus pœnituit, & in vita restitui voluit, talia ablata & iniusta, & si alius in se huius satisfactionẽ suscepit, non valabit defunctus ad patriã cœlestẽ, nisi completa satisfactione, vt tradit. S. Tho. in. 4. distin. 15. q. 1. arti. 1. q. 3.

¶ *Lex. 3.*

* Diuidenda sunt inter cohæredes quæsita per filium cum bonis patris & confert filius arras, donationem, & dotem profectitiam fratribus in diuisione paternæ hæreditatis, nisi testator ei donet in testamento, vel ne conferantur, exprim. at, sed extraneo hæredi non confert filius cohæres supra dicta. h. d.

c ¶ *Mercaderia.* Habes hic expressum, q omne id q̃ lucrat filius familias cũ pecunia patris, dicitur peculiũ profectitiũ, & totũ quæritꝰ prĩ, & post mortẽ prĩs venit cõferẽdũ fratribus, & idẽ habet in. l. 7. tit. 4. delas lauores, e particiones. lib. 3. foro. ll. & idẽ voluit gl. i. l. cũ oportet in prin. de bon. q̃ libe. & tenet Specu. titu. de iudi. §. sequit versi. qd si aliter filiorũ & sic videt, put & glossator legũ tauri didacus à castello dicitin. l. 29. in. 1. gl. per istam. l. corrigi illa cõem doctorum opi. qui in hoc concludebant, q̃ quatenus lucrũ est attribuendũ pecuniæ dicat profectitiũ: & quærat patri, quaten[9] verò in d[9]triæ & laboribus filii aduẽtitium, & quærat filio quo ad proprietatem, & nõ cõferatur fratribus post mortẽ patris, q̃ fuit opi. Iaco. Butri. in. d. l. cũ oportet & sequit Bar. & cõiter doct. ibi & tenet Bart. & Bald. in aut. ex testamẽto. vbi Bald. co. 4. C. de colla. & q̃ hæc materia diffuse scribit, reperio q Soci. consi. 92. 1. volu. incip. circa primũ, huius consultationis articulũ col. antepe. & pe. & fi. late tangit istũ articulũ, & distinguit quinq; casus. Primus q̃n pater nõ vult per se negotiari, tñ vult negociari p personã filii: & ponit filiũ, vt exerceat mercãtias suo noie: & hoc casu, dicat totũ lucrũ, pfectitiũ: qa filius agit, vt gestor negotiationis paternæ, & tenet pater institoria, vel exercitoria, vt insti. q̃ cũ eo per. totũ, & facit ad hoc. l. curator ex re. ff. de procu. cui tu adde quod in hoc not. Bal. in. l. certũ. co. 1. versi. quæro hic. C. fami. hercis. vbi dicit, q peculiũ recipit incrementũ, & totũ incremẽtum dicit esse peculiũ eiusdẽ generis. l. peculiũ nascit. ff. de pecu. & si tu dicis lucrũ operę est aduentitiũ cõcedo, dicit Bald. q̃ filius operatur sibi, sed hic videt opera ri ipsi patri, cũ eius opera accedat peculio, quod est in dominio prĩs. argu. l. sicut. ff. de oper. liberto. & cõfirmat (dicit ipse) ponẽdo casum

Odas las cosas que el fijo ganare en mercaderia[c] con el auer de su padre[d], seyendo en su poder, todas las deue aduzir a particiõ con los otros bienes q̃ fuerõ de su padre, e partir las cõ los otros hermanos. Otrosi dezimos, que la dote[e] o el arra[f], o la donacioõ[g], q̃ el padre diere en casamiẽto a alguno de sus fijos se deue cõtar[h] en la parte de aq̃l a quien

econtra, videlicet q̃ sit damnũ & non lucrũ nunquid hoc damnũ. atribues opere & imprudentiæ filii, vt pro aliqua pte resarciat fratribus? certe non, imõ si fratres volũt peculiũ confe rant ad debitũ, & ad damnũ, vt in. d. l. certũ. & sic in isto casu planè procedat ista lex partitarum. & vide ad istum primũ casum Soci. consi. 162. 2. volu. vbi notabiliter loquitur. Secũdus casus est, secundũ Socinũ. q̃n pater nõ vult negotiari, sed dat pecuniã filio, vt se exerceat, sed vt sibi magis credaẽ permittit, q̃ negotiet noie prĩs & isto casu dicit cõcludendũ esse lucrũ esse diuidendũ, secundũ theoricã. Bart. & Bald. & aliorũ quæ est cõis, de qua suprà cũ pater noluit negotiari, & sibi totũ quærere. Tertius casus q̃n pater concedit pecuniã filio in peculiũ, pfectitiũ, vt de ea ad libitũ disponat, & patiẽ filiũ negotiari, nõ tñ expresè consentit, & tenet tunc pater ex cõtractu filii, actione tributoria nõ insolidũ: sed vsq; ad vires peculii, & cõeurrit ipse cũ aliis creditorib[9], nõ autẽ potest deducere, q̃d sibi debeẽ, vt. ff. de tributo per totũ, & hoc etiã casu põt ꝓcedere, secũdũ cũ dicta doctrina cõis. Quartus casus est, q̃n pater cõcedit pecuniã filio, q negotiaẽ prẽ ignorante, & tunc pater tenẽ de peculio, & deducit q̃d patri debeẽ prout habeẽ insti. q̃ cũ eo, & hoc etiã casu ꝓcedat cõmunis opinio iam dicta. Quintus casus est, q̃n pater nõ dat pecuniã filio, sed ipsemet accipit clanculũ & negotiaẽ proprio noĩe, & iste casus est disputabilis secũdũ eum: sed tandẽ concludit adhuc in eo habere locũ dicta cõmunẽ opinionẽ. tu cogita super his cum. l. ista partitarũ. ita generaliter & indistinctẽ loquaẽ: sed fortè attenta æquitate restringẽ da sit ad dictos casus, iuxta doctrinã doctorũ maximè, cũ etiã id q̃d ex laboribus suis filius lucraẽ, iure etiã isto partitarũ dicaẽ aduẽtitiũ, vt in. l. 5. tit. 17. 4. parti. vbi etiã vide. q̃ in ista. q. dixi. Quid autẽ si post mortẽ prĩs vn[9] ex fratrib[9] exerceat mercãtiã, an cõicabit lucrũ cũ fratrib[9]? vi. Bal. in. l. si patru[9]. co. 2. C. cõia vtriusq;. iudic. & Deciũ cõl. 257.

d ¶ *De su padre.* An hoc in dubio præsumat, q̃ de bonis patris procedere? vide per Ioan. de plat. in. l. defensionis facultas. in fi. C. de iur. fisci. lib. 10. q alleg. glo. hoc decidentẽ in. l. cũ oportet. in prin. C. de bon. q̃ libe. & tradit Alex. cõsil. 31. viso testamẽto. 4. volu. q̃ recurrẽdũ sit in hoc ad cõiecturas. & in dubio debet præsumi de bonis prĩs ꝓ aq̃litũ.

e ¶ *La dote.* Adde. l. 1. & p totũ. ff. de colla. dot. & l. filiæ dotẽ. C. de collat. & d. l. 29. in ordi. tauri.

f ¶ *O el arra.* De donatione propter nuptias dicit. l. 1. titu. 11. 4. part. adde l. vt liberis. C. de colla. & dict. l. 29.

g ¶ *Donacion,* De donatione ob causam intellige glo. doct. cõiter in tex. ex testamento. C. de colla. & quia de donatione simplici dicit infra. l. proxima. patet etiã hic cũ subdit, q̃ el padre diere en casamiento.

h ¶ *Contar.* Fit enim collatio dotis tanto minus accipiendo, vt in. l. dotis C. de colla. & fit etiã collatio reipsa dotẽ cõferẽdo, vt in. l. filiæ licet. C. eod. & aliq̃n etiã cõicando actionẽ, licet inanẽ fortè, vt in auten. q locum. C. eod. & in. l. 1. 5. cum dos. ff. de colla. dot. & aliquando etiã liberando cohæredes à dote promissa, vt in. l. 2. C. eo. Bar. in. l. 5. filiam ff. de colla. dot. & in. l. pater filium. in fi. eo. titu. & q̃n dos est à filia re cuperata, fit collatio dotis reipsa ponendo dotem in cõmuni, secundum Bald. in. d. l. dotis quidẽ. & vide. l. filius. §. ea finа. ff. de colla. dot. vbi quid si fiat mora in collatiõe dotis. & ibi Bart. & Soci. consi. 64. viso puncto. 1. volu. & de expensis factis in dote, qualiter deducanf. vide. l. 1. §. cum dos. & ibi Bar. ff. eo. de colla. dot. Soci. in. d. consi. verſic. Sexta conclusio, & si fundus dotalis detractis impẽsis est precioſior, quàm fuerit tempore dationis in dotem, & hoc est causa tũ ex sola tẽporũ mutatione. debet conferri in ea extimatione, q̃ reperitur tempore collationis, secundũ Pau. de Cast. in. l. illud. C. de colla. per illum tex. & si effectus fuisset vilior sine culpa filię sistiter ea extimatiõe debet conferri, qua fuisset repertus tẽpore mortis, cũ de collatiõe agit, vt in. d. l. illud, & tradit etiã Soci. in. d. consi. versi. Septima cõclusio,

sitamen vltra expensas factas est effectus prẽcioſior propter planta tionem, & non propter mutationem temporum, illud plus in quo est precioſior, quam tempore quo habuit tanquam aduentitiũ, non confertur secundum Paul. & Docto. vbi supra. & Socin. in. d. consi. versi. 8. cõclu. Et quid si dos periit, sine culpa filię: quia vir factus est inops, fortè qa fuit in ma ri, vel res dotalis chasmate, vel alluuione periit: Bal. no uel. in tracta. de dote. char. 9. colũ. 2. dicit, quod tũc nõ imputabitur, in legitimam post mortem patris: cũ etiã tunc pater teneatur redotare, si possẽt,

fue dada: fueras ende, si el padre dixesse señaladamente quando gela daua, o en su testamento, que nõ queria[a] que gela cõtassen en su parte. E esto ha logar, quãdo los hermanos tã solamẽte heredã los bienes de su padre, o de su madre[b]. Mas si otro estraño fuesse establescido con ellos por heredero: estõce las ganãcias sobredichas, o las donaciones, o dotes que fuessẽ dadas a los hermanos: nõ las deué

meter en particion con los estraños[c], nin las deuen contar en su parte en ellos.

¶ Ley. IIII. Como las donaciones que el padre faze ẽ su vida a algund su fijo si deuen ser contadas en su parte o non.

N su vida faziendo donacion el padre a su fijo, que estuuiesse en su poder[d], si despues non la reuocare[e] fasta su muerte: este fijo aura la donacion. donatio. & in. d. l. 29. qui enim non vult succedere vniuersaliter, nõ tenetur conferre nisi ad legitimam. vide per Bald. in. l. si emancipati. in. fi. C. de colla. & vide. l. cum respõso. C. de lega. Sed an cõferatur id quod venit ad filium, iure primogenituræ seu maioriæ? Bald. dicit quòd non in auctentica ex testamento. col. fi. verſic. 18. cap. C. de colla. q̃d planè procedit in his, quę veniunt iure antiquæ maioriæ, si verò maioria esset noua, videtur quod si velit esse hæres, q̃ debeat cõferre. vide quæ not. Barto. & Alexand. in. l. si patroni. in prin. ff. ad Trebell. & audio fuisse pronuntiatum in cancellaria Granatensi, quòd bona relicta. titu. maioriæ imputarentur in legitimam: & sic sequitur quòd si imputantur & conferantur. per regu. l. illud. C. de colla. Cõferetur ergo pretium rerum maiotiæ nouæ facit. l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testa. vbi pecunia data pro militia, confertur: & idem nota tur ibi: de feudo empto à patre. vide Antonium in. cap. 1. §. præterea ducatus. de prohibit. feud. aliena. per Fede. & Martin. Lauden. in tractatu. de maioricatu. cogitabis super hoc.

a ¶ *No queria.* Cõcord. Cũ auctẽ. ex testamẽto. C. de colla. & intellige nisi in id quod excedat tertium & quintum, & partem legitimæ: nã quòd excederet tenetur conferre, vt in auctẽ. vnde si parens. C. de inofficio. testa. & in. l. 29. in ordina. tauri. & not. Bal. in. l. si emancipati. in. fi. C. de colla. & infrà cod. l. proxima. in fi.

b ¶ *De su padre, o de su madre.* Aduerte, quòd collatio non habet locum nisi inter descendentes succedentes ascendentibus, & non inter alios vnde inter ascendentes neq; inter trãsuersales, neq; inter extraneos non habet locum. secundum Bar. Paul. & Alex. & Docto. in. l. si emãcipati. C. de colla. vbi vide latè per Iason. col. 5. cum sequentibus.

c ¶ *Conlos estraños.* Adde. l. fi. ver. si autẽ. C. cõia vtriusq; iudicii. ¶ *Lex. 4.*

* Donationem inter viuos à patre filio factam & non reuocatam non confert ipse filius nisi & cęteris fratribus donata velit sibi conferri: si tamen donatio est immensa reuocatur vsq; ad legitimas cæteris persoluendas. hoc dicit.

d ¶ *En su poder.* Innuit ergo ista. l. contrarium esse in donatiõe simplici quæ fieret filio emancipato: illa enim veniet conferenda cum fratribus, vt in. l. vt liberis. §. fin. C. de colla. Bar. in. l. prima. §. neq; castrẽse. col. pe. ff. de colla. bono. & in auctẽ. ex testamento. C. de colla. & tradit. Alex. in. d. l. vt liberis vbi dicit, q̃ ita cõiter tenet. & ita videt tenẽdũ, licet Decius in. l. illud. C. de colla. tenere velit contra istam cõem opinionem per tex. in. d. l. illud. & procedit siue tractetur de conferẽ do donationem aliis filiis, qui sunt in potestate, siue aliis filiis emancipatis nam etiam emancipati inter se conferunt donationem simplicẽ vt tenet Bar. in. l. si emancipati in secunda quæstione principali. C. eo. vbi Alex. col. pe. dicit, q̃ ista opinio magis cõiter approbat. q̃d cõsulendo limitat Decius. consi. 59. licet in casu proposito. col. pe. versi. quinto: quia saltẽ, q̃n ex hoc non resultaret inæqualitas inter filios emancipatos: sed in omnibus esset æqualitas: nam si resultaret ex collatione inæqualitas: tunc non deberet fieri collatio inter emãcipatos, q̃d dicit esse de mente omniũ doctorũ cõsiderata dicta ratio ne. Bar. vide ibi per eũ: si verò donatio simplex fieret à matre, illa nõ venit realiter conferenda à. d. l. illud. & rationem differẽtiæ inter matrem & patrem donantẽ filio emancipato ponit Bar. in. d. §. neq; castrense. col. pe. non tñ donatio facta à patre filio emancipato imputabitur in legitimam, nisi à patre fit dictũ, vt in. l. si q̃n. §. & generaliter. C. de inofficio. testa. & tenet Bar. in. d. §. neq; Castrense. co. pe. hodie tñ per. l. 26. in ordina. tauri. filius siue suus siue emancipatus, vide tur melioratus in donatione simplici.

e ¶ *No la reuocare.* Ex hoc apparet, q̃ loquif de donatione simplici, quę statim nõ valet, sed morte cõfirmaẽ vnde donatio, q̃ statim valeret inter patrẽ & filiũ, in ptãte, put est in aliquib[9] casib[9] ſpãlib[9], de qbus notat. in. l. 2. C. de inofficio. donatio. & alias talis donatio simplex venire cõferenda, put tradit Alex. in. d. auctẽ. ex testamẽto. col. 2. versi. ex quo infert. & Soci. cõsi. 91. col. 4. &. 5. 1. volu. Cuius cõtrariũ nitit fu dare Decius. in. d. l. illud. & si esset donatio remuneratoria, quæ habetur quoad collationem, sicut aduentitium, non confertur, iecũdum Bal. in. d. aucten. ex testamento. col. 2. vbi etiam & Alexan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Contar en su parte.* Contrarium videtur disponi. in.l.3. titu. 4. partita.5. sed dic vt ibi dixi, & aduerte quòd ex isto verbo videtur destrui opinio Azo. qui voluit quòd quando donatio facta filio in potestate non tenuit ab initio: sed morte confirmatur, imputetur in legitimam debitam filio per tex.in.l.filium quem habentem, secundum lectu. Azo. C. famil. herc. & tenet Barto. in.l. in quartam col. penul.ff.ad lega.falci. & dicit probari.in l.etiam. versi. sed & si non mortis. ff. de bon. liber. & cum Barto. tenent communiter docto. vt tradit Alexan. & Iason. in. l. illud. C. de colla. vbi Iason.colu.fi. & approbari videtur hic opinio Ange. in dict.l.illud. quæ etiã fuit Iacob. Butri. in. l. illam. C. eo.quam etiã tenet Paul.de cast.in.d.l. in quartam.col. 2.& Decius in d.l. illud. colu. pe. eo quòd iura simpliciter dicunt, quòd donatio inter viuos non imputatur in legitimam: nisi exprimatur.l. si quã do.§.generaliter. C. de inofficio. test.l. si non mortis.in princ.ff. de inofficio. testa. tene ergo menti istam.l. partitarum. & vide quæ dixi in.d. l. 3.

cion q̃ desta guisa le fuere fecha libre e quita: e non gela pueden cõtar en su parte[a] los otros hermanos en la particion: fueras ende, si el padre ouiesse dado en casamiento a los otros hermanos alguna cosa segund dize en la ley ante desta. Ca si este fijo atal quisiesse contar a los otros hermanos en sus partes, las donaciones que el padre les fiziera, en razon de casamiento: estonce dezimos, que sea otrosi contada en su parte la donacion que el padre fizo a el en su vida. E esto es por que se guarde egualdad[b] entre ellos. Pero si el padre fiziesse tan grand donacion al vno de sus fijos, que los otros sus hermanos non pudiessen auer la su parte legitima, en lo al que fincasse: dezimos, que estonce deuen menguar tanto[c] de la donacion, fasta que puedan ser entregados los hermanos de la su parte legitima, que deuen auer.

b ¶ *Egualdad.* Sumpta est ex.d.l.illud.§.ad hęc. C. de collatio. & tunc insurgit inæqualitas, quãdo vn[o] filius habet donationẽ simplicẽ: alter ob causam insurgeret enim iniquitas, si ille donatari[o] ob causã cõferret, & donatari[o] simplex nõ, vbi ergo vn[o] fili[o] habet donationẽ simplicẽ: alter nihil, nõ insurgit inæqualitas, neq; collatio locũ habet. eodẽ modo si vn[o] habet donationẽ simplicẽ, & ob causã: & alter ob causã tm̃: tũc ille qui habet duplicẽ donationẽ, cõfert donationẽ ob causam, & nõ simplicẽ: quia tũc inæqualitas nõ surgit. ita Ang. in d.l.illud. qui etiã ibi in fi. dubitat: quid si donatari[o] simplex nõ vult cõferre neq; petit, vt sibi conferatur, an cõpellat adhuc ad conferendum? & cõcludit q̃ sic, per illã.l. quod intellige quãdo vult succedere: si tamẽ nolit succedere, nõ cogetur, secundũ Paul. de cast. & Decium. ibi & facit. l. 29. in ordina. tauri. & an sit alius casus, in quo donatio simplex cõferatur, vide per Bar. & Bal. Paul. de cast. & Iaso. in l. pactum. quòd dotali. C. de colla.

c ¶ *Menguar tanto.* Adde auctenticam. vnde si parens. C. de inoffi. testa. & dixi supra. l. proxima. in glo antepe.

¶ *Lex. 5.*

Frater nõ confert fratribus castrense, vel quasi castrẽse, neq; aduentitiũ peculiũ: neq; libros causa studij a patre donatos, neq; expensas in studio factas: neq; qd militiæ causa expensum fuit a patre cũ eo, concernunt enim hęc non tantũ vtilitatẽ priuatã, sed & publicam quæ versatur in militibus & studentibus. hoc dicit.

d ¶ *Castrense vel quasi.* Adde.l.1.§.neq; castrense. ff. de colla. bono. & l. filiæ licet. C. de colla. & l. cũ duobus. §. idẽ papinianus. ff. pro soc. vnde & clerici, qui veniũt ad successionẽ cũ aliis fratrib[o], nõ cõferũt suũ peculiũ, quod in clericatu de gẽtes acquisierũt. l. sacro sanctæ. & ibi Bal. C. de episcopis & cleri.

e ¶ *Aduentitiũ.* Cõ ord. cũ. l. fi. C. de collatio. & limita & intellige, vt per Iaso. ibi quãdo tractat de successiõe patris, qd & satis, pbat hic.

f ¶ *En el titulo.* Supra. 4. partita. titu. 17. l. 5. 6. & 7.

g ¶ *O no* Vides hic clarè decisum, q̃ neq; emãcipatus cõfert aduẽtitia, vnde cellat dubiũ qd tradit Deci[o]. in. d. l. fi. vbi etiã Iason dicebat, q̃ posset disputando teneri illa opinio Iacob. de Raue. in. l. si emancipati. C. eo. q̃ dispositio. d. l. fi. nõ procederet in filijs emancipatis. approbat ergo hic cõtraria opin. quæ erat cõmunis. & adde Azo. C. de colla. in summa in fi. dum tenet sublatã iã in hac materia collationum differẽtiã inter suos, & emancipatos: de quo vide per Bar. & docto. in. l. si emãcipati. C. eo. & limita nisi respectu donatiõis simplicis, vt dixi in. l. proxima in glos. 1.

cit diesse, ex quo cõprobatur, prima cõclusio Bar. in. d. §. neque castrense, q̃ si libri sunt empti à patre nomine filij: sed nõ traditi, nõ videtur donatio. & sic filius nõ haberet libros illos præcipuos. Item & si pater nõ dedisset libros ipsos, sed pecuniam ad eos emẽdos q̃ idẽ erit, vt tales libri, sic ex illa pecunia empti, nõ cõferant: nõ enim videtur minor præsumptio donationis, quãdo datur filio pecunia, vt ipse suo nomine emat, quã si à patre nomine filij emptio facta fit, & traditio: & ita consuluit Cuma. consil. 40. Corneus consil. 225. col. 2. volu. 1. Decius in. d. l. si donatione. col. fi. licet Anto. de But. aliud voluerit consil. 39. Itẽ pondera in hoc de libris istã. l. partitarũ, cũ dicit, para aprender, &. d. l. 3. cũ dicit, en que aprendiesse, ex quibus colligitur, q̃ filius solũ debet habere præcipuos libros datos ad addiscendũ in studio: nõ verò libros ad hoc nõ necessarios. vnde si vltra libros ad hoc necessarios pater daret alios libros, illi essent conferẽdi in datis verò ad addiscendũ, siue ad hoc fuissent empti, & traditi, siue pater eos alias habens dedit filio, statim valet donatio, etiam si filius sit in potestate: neq; pater posset reuocare, vt colligitur ex. d. l. j. in fi. quidquid alias in hoc velint Bar. & Paul. de cast. in. d. l. filiæ cuius & Bal. in. d. l. fi donatione. in fi. & sic q̃ approbetur per istas. Ille opinio Odofre. & aliorum, qui tenuerunt quòd libri dati filio scholari, sint ipsius præcipui, quasi sint in quasi castrensi peculio. de alijs verò libris nõ necessarijs ad addiscendũ, licet fortè necessarij vel vtiles ad munus aduocandi, vel iudicandi, nõ tenebit donatio inter patrem & filium in potestate: nisi morte confirmetur: nisi pater dedit set eos filio iam doctori: quia tunc transiret donatio in peculium quasi castrense. & idem si postea efficeretur doctor viuo patre, secũdum Bar. & Paul. vbi supra. & Deciũ in. d. l. fi donatione. col. fi. vbi post aliquos alios hoc limitat, nisi resultaret magna inæqualitas inter fratres, quod quando sit iudicis arbitrio committitur, & facit etiam ad hoc quod not. Angel. in. l. filiæ licet. ad fi. C. de colla. vbi dicit, quòd quando esset aliqua præsumptio, quòd pater non habuerit animum donandi, veluti si eius patrimonium non erat ita amplum, & habebat plures filios, & libri erant multi, & magni valoris, non est verisimile patrem voluisse depauperare alios, quibus opes magis necessariæ sunt, quam studentibus: & fic tali casu libri essent conferendi. & nota quod his casibus, in quibus filius teneret libros conferre, satis est si pro libris conferat æstimationem librorum, secũdum Bal. in. l. macedoniani. C. ad macedo. per glo. in. l. nepos proculo. ff. de verbo. signi. tradit etiam Decius in. d. l. fi donatione. in fi. & voluit etiam Paul. in. d. l. filiæ cuius.

a ¶ *E las despensas.* Adde. d. l. 3. titu. 4. 5. partita. & Bar. in. d. l. 1. §. neq; castrense. col. 4. vers. quæro hic loquif, vbi notabiliter dicit, q̃ si apud patrem esset pecunia castrensis, vel quasi castrensis peculij, vel aduẽtitia, vt bona materna existentia in pecunia, tunc indubio de tali pecunia videtur datũ, arg. l. nensenius. ff. de negoc. gest. subdit Bart. & aliam ratio nẽ dicens, præterea pater est legitimus administrator aduentitiorũ, ideo indubio præsumit facere administratorio nomine. l. cum post. §. 1. ff. de administ. tuto. & ista ratio. Barto. videtur concludere, etiam si filius non haberet pecuniã in bonis maternis. & facit ad hoc quod not. idẽ Bart. in. l. stich[o]. ff. de pecul. leg. & subdit Bar. non obstare. l. fi. C. de dot. promissio. qa illud in dote & donatione propter nuptias ad quod onus pater tenetur, & cogitur. l. qui liberos. ff. de ritu. nuptia. sed ad expensas studij pater cogi nõ potest. Et ideo, indubio præsumendũ est expendere de bonis filij. alleg. tex. quẽ dicit ad hoc videri expressum. in. l. fi. ff. de petitio. hære. Aduerte tamen, q̃ istud quod pater nõ tenetur, neq; cogi possit ad expẽsas studij pro filio, limitari debet præterquã in studijs necessarijs, sine quibus homo, secundũ consuetudinẽ & conditionẽ suæ personæ viuere nõ potest, vt quod addiscat grammaticã, & similia: ad hoc enim tenetur pater, velut ad impensam necessariam: secus autẽ in studijs in quibus fiommes dicuntur militare, & sine quibus quis potest honeste viuere, secundum conditionẽ suę personę, quo casu procedit priuilegium dictum, ita declarat Bar. in. l. de bonis. §. non solum. ff. de carbonis. edict. vide etiã per Lucã de Pẽna in. l. 1. C. qui ætate. lib. 10. Item not. q̃ si filius male consumat q̃ sibi datur in studio vel pro libris, quod illa pecunia computabitur sibi in legitimã, secundũ Bal. in authentica, q̃ locum. col. 1. vers. vltimo nota. C. de colla. & tradit etiam Ioan. de plat. in. l. licet. C. de decurio. lib. 1. & Angel. in. l. filiæ. licet. C. de colla. de eo qui miser & ignorans in patriã redit. & adde Bal. in. l. fi filiusfamilias. C. famil. herc. quòd quando filius non studet: cum tunc libri non sint eius arma, tunc iudicatur, vt simplex peculium. Et de obligationibus, quas filius fecit in studio, an teneantur soluere fratres? vide per Bal. in. d. §. imputari. & in. l. filiæ cuius. colu. 4. C. famil. herc. vbi post Bar. concludit, quòd si factum est in vita patris tale debitũ occasione studij: & est licitum & honestum, q̃ fratres teneantur soluere de cõmuni per iura ibi allegata. & ibi vide, an filius possit perficere studiũ mortuo patre cõmunibus expensis? & p Bar. in. d. §. nec castrense. col. fi. & adde Bar. in. l. lucius. §. idẽ respondit. ff. ad munici. & Ioan. de plat. in. l. vnica. C. de pericu. succesſo. parẽ. lib. 10. & Alberi. in. l. si filia. §. neratius. ff. famil. herciſc.

b ¶ *Armar caualliero.* Adde. l. 1. §. neque castrense. ff. de colla. bono. & l. fi filiusfamilias. C. famil. herciſc.

c ¶ *Las otras cosas.* Vid. in. d. l. si filius. & ff. de castren. pecu. per totum.

d ¶ *Que aprenden las sciencias.* Nota hic cũ æquiparat scholarẽ addiscentem militi armatę militię. & facit pro dicto Odofre. quod. §. retuli in glo. super parte libros. & not. hic q̃ interest reipublicę, q̃ ciuitas sapiẽtib[us] homi nib[us] repleat. vide in proœmio institutio. in. fi. & l. aduocati. C. de aduocat. diuerso. iudicio. & l. laudabile & l. 1. C. de stu di. libera. vrbis romę. li. 11.

¶ *Lex. 6.*

Non tenetur filius dotẽ aut donationẽ propter nuptias in eius matrimonio patri per extraneũ datã cõferre: & antea dedu cantur de cõmuni, debita filij in patris vtilitate cõtracta, & etiã expensæ causa prædiorũ aut fructuum factę: sunt inter fratres cõmuniter diuidẽdę. h. d.

e ¶ *Al padre.* & si habeat filiũ in potestate. ¶ *Al fijo o la fija.* Concord. cum. l. si filia. nupta. §. hoc amplius. & cũ l. si marit[o]. in fi. & l. fund[o]. qui in prin. ff. famil. herſ. & adde quod not. specula. titu. de iudic. §. sequitur. versic. quid si cõmunione manente. & l. vxor. C. famil. herciſc. & Bal. nouell. in tracta. de dote. fol. 35. col. 4. in. 30. & 31. priuilegio.

f ¶ *Por su mandado.* Concord. cũ. l. si filia. §. si filiusfamilias. ff. famil. herciſc & cũ dictis Azo. C. eo. in summa. col. 4. vers. item debita.

g ¶ *Recibiesse.* Siue eos percipiat post aditã hæreditatẽ, siue antea, vt in l. inter cohęredes. §. fructus. ff. famil. herſ. & l. non est ambiguum. C. eo. & l. item ex diuerso. ff. eo.

h ¶ *Despensas.* Concord. cũ. l. his cõsequẽter. §. sumptus. ff. famil. herc. & l. hæredes. §. si vnus. ff. eo. ¶ *Lex. 7.*

Non diuidãtur instrumẽta hæreditaria: sed sint apud hæredẽ maioris partis & det cæteris copiã: sed si sunt æquales, teneat ea honoratior, & antiquior, & melioris famæ, nisi sit fœmina, cui etiã nobiliori præfertur masculus, si autem in omnibus sunt æquales, sorte dirimatur, aut donec concordent deponãtur. hoc dicit.

i ¶ *Que mayor parte.* Concord. cũ. l. si quę sunt cautiones. ff. famil. herc. & cum nota. per Azo. C. eo. in summa. col. 3. vers. itẽ veniunt tabulæ vel cautiones: si aũ alicui heredũ prælegatę sint cautiões, vel instrumẽta: tũc tradũtur ei: sed nõ priusquã heredes descripserint, & cauebit hic prælegatari[o], vt quoties desideratę fuerint rationes fiet copia illarum. l. pomponius. ff. eo. & infra. l. proxima.

k ¶ *Mas honrrado.* Nota hic de digniori præferẽdo, adde. l. procurator. C. de eden. vbi Bal. dicit, quòd in his quæ iã essent ordinata superueniens dignitas nihil operaretur. & allegat ibi bonas leges. si tamen dignior factus esset postea vilior, propter maleficium, instrumenta essent eidem auferenda: & deponenda pœnes digniorem: quia instrumenta pœnes vilem personam non debent stare: eli-

Frater nõ confert fratribus castrense, vel quasi castrẽse, neq; aduentitiũ peculiũ: neq; libros causa studij a patre donatos, neq; expensas in studio factas: neq; qd militiæ causa expensum fuit a patre cũ eo, concernunt enim hęc non tantũ vtilitatẽ priuatã, sed & publicam quæ versatur in militibus & studentibus. hoc dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deretur enim ex hoc virtus instrumenti. vide ibi per eum: & quid si magis dignus, & idoneus, pœnes quem sunt deposita instrumenta, moriatur, an auferri debeant eius hæredi, vt dentur alteri magis idoneo, quã sit illius hæres? Floria. mouet quæstionẽ in. d. l. si quæ sunt. & relinquit cogitandũ: & fortè ex dictis Bal. vbi. S. videtur decidi, q non, nisi talis hæres sit fact⁹ vilis propter malefic iũ. Et dominus habens directũ dominiũ, censetur dignior. quam habẽs vtile, vt tradit Bal. in. l. 2. col. 1. in. 2. lectura. C. de iur. emphi. Ille etiam debet pri⁹ suũ votũ deponere, qui est dignior, vt habetur in eccle siastico: loq̃re maior natu: te ergo decet primũ verbũ, & tradit Bal. in. c. 1. de controuer. feud. apd pares ter. & videbis in hoc decisionẽ primã in decisio. Neapolita. Mathei de afflicto. vbi fa cit mentionẽ de isto dicto Bald. vbi tradit, q̃ senior debeat vlti mo votare. & adde quæ tra dit specula. titu. de adueca to. §. iam nunc videndũ. versicu. iuniores.

anciano[a], e de mejor fama. Pero si muger fuere entre ellos, maguer sea mas hõrrada o de mas alto lugar q̃ los varones, por esso non las deue ella tomar, mas alguno de los varones. E si fueren eguales en las partes de la heredad, e en honrra, e en las otras cosas: estonce deuen echar suertes qual dellos las terna: e aq̃l a quiẽ cayere la suerte las tenga, e de traslado dellas a los otros, segund que es sobre dicho. E si acaesciere que se non acuerden en fazer esto: estonce dezimos, que las deué meter en fieldad en sacristania de alguna eglesia que las guarden, fasta que sean auenidos.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que tiene los preuillejos, e las cartas de la herencia por mandado del testador, los deue mostrar a los otros, cada q̃ les fuer menester.*

MAndãdo el fazedor del testamento señaladamente a alguno de los herederos[b], que el tenga en su poder e en guarda los preuillejos, e las cartas de las cosas de su herencia, dezimos, que en ante que sea entregado de tal manda, de ue dar el traslado a los otros, q̃ son herederos escritos en el testamento con el. E otrosi les ha de dar recabdo. que cada q̃ menester ouieren el original de aq̃l pre-

uillejo, o de aq̃lla carta, para mostrarlo ẽ juyzio o fuera de pleyto, q̃ lo muestre. E aun dezimos, que si fiziesse manda el testador a alguno de los herederos apartadamente de algund sieruo que ouiesse seydo su mayordomo[c], e que ouiesse tenido en su poder los escritos de las rentas, e de las despensas de los bienes del finado, non deue ser entregado del sieruo, aquel a quien es mandado, fasta que de cuenta[d] a los otros herederos, de todas las cosas que touo en su poder

¶ *Ley. IX. Quando la particion es fecha delante del juez o por su mandado, como deuen dar recabdo los vnos a los otros de fazer sanas las cosas que cupieren en parte a cada vno.*

POr fazer particion de los bienes q̃ hã en vno los herederos viniẽdo delãte del judgador, deue les de su oficio mãdar despues q̃ la partició es fecha, q̃ den recabdo[e] los vnos a los otros q̃ si alguno otro estraño demãdasse despues alguna cosa, delas que cayessen en parte a alguno dellos, mostrãdo que ha derecho de la auer, toda o parte della, que si le venciere por juyzio, los otros herederos sean tenudos de fazer le emiẽda, de aquello que assi perdia. Pero si el padre o el testador partiesse el mismo[f] la heredad ensu vida entre los herederos a su finamiento, si despues que el finasse, venciessen alguno dellos en juyzio, alguna de las cosas que le vinieron en su parte, estõce los otros herederos nõ serian tenudos de fazer le emienda ninguna.

¶ *Ley. X. Que poderio ha el juez ante quien vienẽ a pleyto los herederos en razon de la particion.*

POderio ha el juez ante quiẽ pidierẽ la partició los herederos, de la mãdar fazer en la manera q̃ el entẽdiere q̃ sera mas guisada,[a] e mas a pro dellos. E porẽde, quando el viesse q̃ alguna casa o viña,[b] que deuia ser partida entre ellos se menoscabaria mucho, [c] por fazer muchas partes della, biẽ puede mandar que la aya toda el vno, o los dos,[d] E puede fazer obligar, a aquel, o aquellos que la ouierẽ, q̃ dẽ por su parte a cada, vno de los otros tantos marauedis, quanto el asmare,[e] q̃ podrian valer las sus partes, que auian en aquella casa, o en aquella viña si partida fuesse. Esso mismo deue fazer, en las cosas que son atales, q̃ se non pueden partir segund natura guisadamente assi como cauallo, o otra bestia, ca deue lo apreciar quanto vale, e darlo al vno, e mandar le que segund aquel apreciamiẽ

to, q̃ de su parte a cada vno de los otros en dineros, e los herederos son tenudos de fazer lo que les el juez mãdare[f] en esta razon. Otrosi dezimos, que leuantando se desacuerdo entre los herederos, o entre los otros con quien ouiessen sus heredades vezinas, sobre los mojones, o los terminos de algun campo, o de otra heredad, [g] de la herencia, de manera que se non puedan auenir a partir lo: estõce para toller tal desacuerdo, deue el juez yr a aquel cãpo, o aq̃lla heredad, e ver [g] que es aquello, sobre q̃ se desacuerdan. E si fallare y mojones antiguos, [h] por que lo pueda determinar, deue y fazer, aquello q̃ entendiere que sera mas aguisado: por que cada vno aya su derecho, e si los mojones o los terminos fueren entremezclados de guisa quel mojõ o el termino de la heredad del vno, entre en la del otro, si por aquella entrada puede nascer contiẽda entre ellos: estonce deue mandar mudar los mojones, e poner los de manera, [f] que aquella contienda pueda ser tollida. E deue condenar a aquel aquien acresciere en la su heredad, por razon del mudamiento de los mojones, que de al otro tantos marauedis, quantos entendiere que vale la tierra q̃ le toma, por endereçar los mojones, [i] e los herederos, e

Iasone refertur: sed, put retuli, superius, & sic quòd habens maiorem partem sit primus, qui licitet. & si habens minorem, plus non offerat: res maneat apud habentem maiorem partem licitantẽ, quod tamen satis in idem recidit: cum intellectu. Iaso. Admittitur aliquando tertius ad licitationem ex causa, secũdum quòd habetur in dicta. l. ad officium. quid tñsi talis tertius. sit ani mosus pl⁹ offerens, quàm res valeat? vide per Bal. in. d. l. ad officium. & per Iaso. in d. §. quædam. & per Angel. & Imol. in. l. q Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. oblig.

¶ *Quanto el asmare.* Hoc, procederet, quando cohæredes vel cõsocii nõ essent concordes in licitando, tũc enim æstimatio rei fit iudicantis arbitrio. vel peritos in arte electos per iudicẽ, vt declarat Angel. in. l. secunda. C. commun. diuid. ad fin.

¶ *Campo, o de otra heredad.* De rustica. in tellige: nã inter prædia vrbana, non datur hoc iudicium finium regundorum l. q̃rta. §. hoc iudicium. ff. fin. regũdo.

¶ *Ley.* Concordat cum. l. si irruptione. in prin. & §. ad officium. ff. finium regundo. & not. de visione iudicis oculari, quæ cõfert in multis, de quibus, per Alberi. in. d. §. ad officium.

¶ *Mojones antiguos.* Concordat cum. l. in finalibus. ff. finium regund. & standum est finibus antiquis, nisi noui probentur, vt hic. & in. d. l. in finalibus. & l. secunda. & ibi Bald. C. finium regund. vbi etiam dicit Bald. quòd terminj apparentes habentur loco instrumentorũ, & quòd quanto antiquiores, tanto sunt efficaciores. & vbi isti nõ apparerent probantur fines per libros antiquos: vel per testes & famã cum aliis adminiculis. c. cum causam. de proba. c. cum olim. de censib. & speciale est in finibus, q̃ per argu. probent secũdũ Ioan. Andr. in. c. fi papa. de priuile. lib. 6. & vide p Floria. in. d. l. in finalib⁹. & Decius. cõsi. 109. & aduerte, q̃ vbi esset incertitudo de limitibus interme diis: extrema aũt essent certa accepta cordula debet mensurari, de vno extremo certo ad aliud certũ: & media debent regulari per ista extrema: quia ex extremis colligit mediũ, vt in. c. quia sunt culpæ. & ibi not. glo. 28. dist. & vide glo. in. c. indie. de consecra. dist. 5. & Specula. titu. de proba. §. 1. col. fi. versi. Sed quærit. & cõfert optimè q̃d notBar. in suo tract. de alluuio. figura. 20. & post eũ. Bal. in. l. item lapilli. col. 4. ff. de rer. diuis. vbi dicũt, q̃ si ex cõuentione partiũ sunt cõfixi claui, ab extremitatibus vtriusq; Ripæ fluminis, vt p eos mensuret quantũ possit altiari clusa, & postea vnus clau⁹ sit ablat⁹, & nõ apparet vbi erat, q̃ tunc ex altero transducta linea per directum ponitur clauus qui est ablatus, ita quòd tota linea sit æqualis, sic etiã vnum extremũ regulat plura extrema, in dubio. argu. l. 1. ff. de reb. dub. & eius præsumuntur esse media cuius sunt præcedentia & sequentia, vt adducit And. de Yser. in rubri. quę sint. rega. in prin.

¶ *Los mojones.* Cõcord. cũ. l. 2. §. iudici. & l. 3. & 4. in prin. ff. fini. regund.

---

deretur enim ex hoc virtus instrumenti. vide ibi per eum: & quid si magis dignus, & idoneus, pœnes quem sunt deposita instrumenta, moriatur, an auferri debeant eius hæredi, vt dentur alteri magis idoneo, quã sit illius hæres? Floria. mouet quæstionẽ in. d. l. si quæ sunt. & relinquit cogitandũ: & fortè ex dictis Bal. vbi. S. videtur decidi, q non, nisi talis hæres sit fact⁹ vilis propter malefic iũ. Et dominus habens directũ dominiũ, censetur dignior. quam habẽs vtile, vt tradit Bal. in. l. 2. col. 1. in. 2. lectura. C. de iur. emphi. Ille etiam debet pri⁹ suũ votũ deponere, qui est dignior, vt habetur in eccle siastico: loq̃re maior natu: te ergo decet primũ verbũ, & tradit Bal. in. c. 1. de controuer. feud. apd pares ter. & videbis in hoc decisionẽ primã in decisio. Neapolita. Mathei de afflicto. vbi fa cit mentionẽ de isto dicto Bald. vbi tradit, q̃ senior debeat vlti mo votare. & adde quæ tra dit specula. titu. de adueca to. §. iam nunc videndũ. versicu. iuniores.

in dubio esset præferẽdus, vt tradit Rochus in eodem tractatu. fol 19. colu. 1. aliegans Bal. in. d. consil. quod inuenies. 4. volu. secundum notiorem impressionem. consil. 167. incipit ordinatio testamenti. & claues custodiæ debẽt esse pœnes seniorem. l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. & vbi sunt duo extrema, & dubitatur de medio: cui extremorũ debeat applicari, vel à quo denominari, applicari debet, & denominari à vetustiori, tãquam à nobiliori. l. in finalibus. vbi Floria. ff. fini. regundo.

¶ *Lex.* 8.

¶ Si testator iussit pœnes aliquem fieri dẽ instrumenta esse: prius debet cæteris copiam dare: & cauere de ædendo originale si op⁹ fuerit. Item seruo administrato re cohæredi prælegato pri⁹ est cæteris reddenda administratio ius quàm cohæredi seruus tradatur. h. d.

¶ *Alguno de los herederos.* Cõcord. cum l. põpon⁹. ff. famil. herciscę.

¶ *Mayordomo.* Adde. d. l. põponi⁹. i prin.

¶ *Fasta que de cuenta.* Infert ex hoc Floria. in. d. l. pomponius. in prin. q̃ si testator legauit ancillam, quæ texebat telam, vel banchale, vel quid simile quòd hæres non teneat illam tradere legatario ante illud opus completum, & q̃ cum ista reddito rationis retardet istam præstationem, debeat etiam retardare executionem personalem in talẽ actorem. & facit etiã. l. cum seruus. ff. de conditio. & demonstra. & in. ca. 1. de obliga. ad ratioci. & adde quod not. Bal. in. l. 1. C. de seruo cõmu. manu. & Ioan. de plat. in. l. C. de reis postula. lib. 10.

¶ *Lex.* 9.

Facta iudicialiter hæreditatis diuisione iudex faciat cohæredes adinuicem de euictione promittere: sed si à patre vel testatore sit facta diuisio, non tenetur vnus alteri re suæ partis euicta. hoc dicit.

¶ *Que den recaudo.* Concordat cum. l. hæredes. §. item curare. ff. famil. herc. & licet ista cautio non præstetur, ad huc agetur de euictione: vt tenet Azo. C. eo. in summa. colu. fi. versic. est autem iudicis officium. & glo. in. d. §. item curare. & probatur in. l. si familiæ. C. eo. vbi vide glos. notabilem in ista materia. & Decium consil. 411.

¶ *Partiesse el mismo.* Ortum habet à. l. cum pater. §. euictis. ff. de lega. 2. & limita, nisi respectu legitimę per. l. scimus in prin. C. de inofficio. testa. & not. Alberi. in. d. l. hæredes. in. §. nihil. & in. d. §. item iurare. & vide circa istam diuisionem, quæ fit à testatore. Bar. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. in fi. quæstione. ff. de verbo. obliga. limita & istam. l. & d. §. euictis. in re per testatorẽ possessa: secus verò si nõ esset possessa, vt vult Bar. in. d. §. euictis. dum respondet ad. l. cum alienam. in fi. C. de lega. Limita etiã hoc habere locũ, nisi constaret de voluntate testatoris fuisse, quòd æqualitas esset inter hæredes seruanda, vt tradit Decius consil. 349. incipit consuluit excellentissimus in secundo dubio.

¶ *Lex finalis.*

* Iudex teneẽ interponere vices suas inter cohæredes discordãtes adinuicẽ vt cõmodè & sine dãno fiat diuisio itẽ orta quæstione de cõfini alias nouos limites fieri mãdet, & parti nõ obedięti pœnã arbitrariã apponat. h. d.

a ¶ *Mas guisada.* Concord. cũ. l. item Labeo. §. fi. & cũ. l. antepe. ff. famil. herci. & cũ. §. si familię inst. de offic. iudi. vnde & adiudicare posset iudex vni pprietatẽ, alteri vsumfructũ. l. si quis putãs. §. pe. ff. cõmu. diuidun. q̃d dicit notabile Azo. C. famil. herci. si summa col. fi. versi. itẽ notabile est & semper intelligę existẽtẽ insta causa, vt subiicit ista lex. & glo. inuehit contra maleuolos, & pessimos hæredes qui liuore moti, volũt hæreditarias possessiões diuidi p sulcos: vel particas: non em debet fieri diuisio, ararvt patrimonium corrũpatur. vid. gl. in. l. 2. C. quãdo & quib. 4. parte lib. 10.

b ¶ *Casa o viña.* A fortiori si sit equus, vel bos, secundũ Odofred. & Floria. in. d. l. antepe. & habes infrà. in ista. l. Floria. vbi. S. idem de naui dicit reprehẽdens factum Fabii Labeonis, qui cum à rege Antiocho, quem bello superauerat, ex fœdere actо deberet accipere dimidiam partem nauium, medias omnes secuisse fertur, vt eum tota classe priuaret, vt refert ad hoc Valerium.

c ¶ *Atuche.* Nota hoc & facit. l. nam. & si fur. in fina. & quæ ibi notantur per glo. & Docto. ff. si cert. peta. & illa res non dicitur posse di uidi quæ si diuideret esset cũ deteriuratione, vt hic. & tradit Bal. in. l. Sancimus. in fine. princi. C. de dona.

d ¶ *O los dos.* Concordat cum iuribus, de quibus in glo. r. & cum. l. r. & l. ad officium. C. de commun. diuid. & cum. §. quædam. Inst. de actio. & intellige, quòd illi vel illis est per iudicem adiudicanda, qui vicerint in licitatione, vt in. d. l. 1. & l. ad officium. & debet tota res estima ri & licitari, vt in. l. meuius. §. fi. ff. famil. herf. & not. glo. in. d. l. r. C. cõmun. diuid. cum enim res commodè diuidi non possit, veniendum est ad licitationem, vt in. d. l. 1. & l. ad officium. dicit tamen Bald. in. l. Sancimus. in princ. circa fi. C. de dona. quòd si tu & ego habemus cõmune hospitium, & non potest commode diuidi, quod iudex debet deferre licitationem habenti maiorem partem: quia aliquid debet operari maior pars. Et aduerte, quia Iason. in. §. quædã. Inst. de actio. colum. 8. versi. dicebat tamen singulariter Bald. aliter refert istud dictum Bald. scilicet quòd Bald. velit, quòd si in licitatione rei, quæ non potest commodè diuidi, cõfortes sunt pares: quia neuter offert maius pretium altero, quòd hoc casu præferatur habens maiorem partem, quod (licet secundum eum Baldus aperte non dicat) placet Iaso. per tex. in dicta. l. Sancimus. in prin. & per ea quæ not. Baldus post glo. in. l. fina. C. communia de lega. certè Bald. non dicit, quòd à

e ¶ *Ver.* Concordat cum. l. si irruptione. in prin. & §. ad officium. ff. finium regundo. & not. de visione iudicis oculari, quæ cõfert in multis, de quibus, per Alberi. in. d. §. ad officium.

f ¶ *Mojones antiguos.* Concordat cum. l. in finalibus. ff. finium regund. & standum est finibus antiquis, nisi noui probentur, vt hic. & in. d. l. in finalibus. & l. secunda. & ibi Bald. C. finium regund. vbi etiam dicit Bald. quòd terminj apparentes habentur loco instrumentorũ, & quòd quanto antiquiores, tanto sunt efficaciores. & vbi isti nõ apparerent probantur fines per libros antiquos: vel per testes & famã cum aliis adminiculis. c. cum causam. de proba. c. cum olim. de censib. & speciale est in finibus, q̃ per argu. probent secũdũ Ioan. Andr. in. c. fi papa. de priuile. lib. 6. & vide p Floria. in. d. l. in finalib⁹. & Decius. cõsi. 109. & aduerte, q̃ vbi esset incertitudo de limitibus interme diis: extrema aũt essent certa accepta cordula debet mensurari, de vno extremo certo ad aliud certũ: & media debent regulari per ista extrema: quia ex extremis colligit mediũ, vt in. c. quia sunt culpæ. & ibi not. glo. 28. dist. & vide glo. in. c. indie. de consecra. dist. 5. & Specula. titu. de proba. §. 1. col. fi. versi. Sed quærit. & cõfert optimè q̃d notBar. in suo tract. de alluuio. figura. 20. & post eũ. Bal. in. l. item lapilli. col. 4. ff. de rer. diuis. vbi dicũt, q̃ si ex cõuentione partiũ sunt cõfixi claui, ab extremitatibus vtriusq; Ripæ fluminis, vt p eos mensuret quantũ possit altiari clusa, & postea vnus clau⁹ sit ablat⁹, & nõ apparet vbi erat, q̃ tunc ex altero transducta linea per directum ponitur clauus qui est ablatus, ita quòd tota linea sit æqualis, sic etiã vnum extremũ regulat plura extrema, in dubio. argu. l. 1. ff. de reb. dub. & eius præsumuntur esse media cuius sunt præcedentia & sequentia, vt adducit And. de Yser. in rubri. quę sint. rega. in prin.

i ¶ *Los mojones.* Cõcord. cũ. l. 2. §. iudici. & l. 3. & 4. in prin. ff. fini. regund.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Titulus Decimus sextus.*

¶ *Lex. 1.*

Datur tutor masculo minori. xiiij. & fœmineꝫ. xij. annis: vt eum & bona sua tueatur etiã inuitis & non petentibus minoribus: & est officium virile: quia ad vnam rem vel litem non potest tutor dari: sed in causa stat⁹ pupillo mota potest iudex ei dare tutorẽ ad libertatem seruandam & bona. h.d.

a ¶ *Libre.* Non enim põt dari tutor seruo, vel ei qui est in aliena potestate, vt hic & inst. de tutel. in prin. an autẽ laicus possit esse tutor clerici? Bal. cõsil. 45. volu. 3. secundum no uiorẽ impressionem, incipit consil. in quæstiõe ista. tenet. q̃ potest esse legitimus tutor clerici sicut etiã clericꝰ põt esse tutor legitimus laici. ca. peruenit. 86. dist. & cõtra illud consiliũ Bal. arguit De ciuis cõsil. 150. dubitat principaliter. col. pe. q̃ nõ videatur verũ, q̃ laicus possit esse tutor clerici: cum tutela sit visa c potestas in capite libero, ad tuendũ eũ, qui ꝓpter ætatẽ se defendere nequit. l. 1. in prin. ff. de tute. & inst. eo. in princ. & talem potestatem non videtur, q̃ in clericum laicus habere possit, argu. c. bene quidem. 96. distin. & quia clericus videtur res spiritualis, quę laico subijci nõ potest, vt not. Abb. in. c. at si clerici. in prin. colu. 8. de iudi. tamẽ adhuc Decius inclinat, q̃ laicus possit dari tutor clerico: dũ tamẽ desit a iudice ecclesiastico, & q̃ dictũ Bal. in. d. consil. ita debeat intelligi. vide ibi per eũ, & forte in practica si clericus in minoribus nõ esset beneficiatus, seruaret quod etiã à iudice laico datus tutor teneat datio. vide Bar. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. dũ tenet, q̃ pupillo clerico debet dari tutor auctoritate iudicis ecclesiast. vid. etiã Albe. in auctẽtica presbyteros. la segũda. C. de episcopis & cleri. dum tenet post Cyn. tutũ esse, q̃ vterq; iudex laicus & ecclesiasticus consentiãt dationi. vide ibi. & vide in materia Angel. Aret in. in. §. sed hoc iure. inst. de attilia. tuto. in vers. quid autẽ. & in vers. sed aduerte.

b ¶ *Menor de catorze años.* Adde inst. quib. mod. tute. fini. in princ. & datur iam nato & nascituro. vid. l. 1. si nemo. § fi. ff. de testa. tute. & in l. 3. & si puberi fuerit datus tutor ipso iure non tenet datio. l. Sciæ. ff. de tuto. & cura. dat. ab his.

c ¶ *Sobre las cabeças de los menores.* Concordat cum. l. 1. in prin. ff. de tute. & inst. eo. in prin.

d ¶ *Maguer no quieran.* Concord. cum. l. necnon. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. 2. ff. de tute.

e ¶ *De seruidũbre.* Concord. cũ. l. ei qui. & l. curatore. ff. de tuto. & cura. dat ab his. & l. 1. C. qui tuto. dar. posſ.

f ¶ *La persona del moço.* Tutor nanq; nõ solum datur rebus: sed etiã vt instruatur pupillum bonis moribꝰ, & faciet reliqua quæ pertinẽt ad eius cõmodũ, secundum Bal. in auctẽ tica eisdẽ. col. fi. C. de secundis nupt. q̃ autẽ habitet cũ pupillo eadẽ domo, non est necesse. l. nõ est exigendũ. & ibi Bar. ff. de tute. & tutores & curatores dicuntur dñi minorũ, & rerũ eorũ, vt in auctẽ tico, vt hi qui obliga. se per hi. habe. res mino. colla. 6. & ibi not. Bar. to. nõ tñ habetur loco dñi cũ pupillum spoliat. l. q̃ fũdum. §. tutor. ff. pro empto.

g ¶ *Por vna cosa.* Adde. l. certarũ. cũ duabus sequentib⁹. ff. de testa. tute. & §. certe aũt rei. inst. quib. testa. tuto. dar. posſ. & vide q̃ not. Bar. in. l. fi hæreditas.

Titulo. XVI. De como deuen ser guardados los huerfanos, e los bienes que heredan despues de muerte de sus padres.

HVerfanos finean a las vegadas aquellos que heredan los bienes de otri por parentesco, o por testamẽto, por que ha menester, que tã bien ellos como sus cosas sean puestas en buen recabdo, de manera que por mengua de edad non pierdã, nin menoscaben de lo suyo. Onde pues en los titulos ãte deste diximos, en que manera puede ome ganar las herẽcias, e los bienes de otri, por testamento, o sin el, por razon de parẽtesco. Queremos aqui dezir, de como deuen ser guardadas, quando aq̃llos que los heredã son de menor edad. E mostrraremos que cosa es esta guarda, a que dizen en latin tutela. E aquien deue ser otorgada. E quantas maneras son della. E quien puede ser dado por guardador de los huerfanos. E por cuyo mãdado. E quales non lo pueden ser. E en q̃ manera de uẽ fazer esta guarda, tan bien de las personas de los menores, como de sus bienes. E en q̃ lugar deue ser criado el huerfanõ. È con quiẽ. E fasta quanto tiempo deue durar la guarda. E el oficio dellos. E como. E quando deue dar cuenta, de tales bienes como estos.

¶ *Ley. I. Que cosa es guarda: a que dizen en latin Tutela, e a quien deue ser dada.*

VTela tanto quier dezir en latin como guarda en romance, q̃ es dada e otorgada al huerfano libre[a] menor de catorze años[b]: e a la huerfana menor de doze años, q̃ nõ se puede, nin sabe amparar. E tal guarda como esta, otorga el derecho a los guardadores sobre las cabeças delos menores[c], maguer nõ quierã[d], o non lo demãden ellos. Pero si pleyto fuesse mouido de seruidũbre[e] cõtra algũd moço desta edad, bien le puede el juez dar vn guardador, q̃ le ampare la libertad e lo suyo. Otrosi dezimos q̃ el guardador deue ser dado para guardar la persona del moço[f] e sus bienes, e nõ deue ser puesto por vna cosa[g], o vn pleyto señalado tan solamente.

¶ *Ley. II. Quantas maneras son de guardadores de huerfanos.*

ENtres maneras puedẽ ser establescidos los guardadores de los moços q̃ fincã huerfanos. La primera es, quãdo el padre establesce guardador a su fijo en su testamẽto[h], a q̃ llamã en latin tutor testamẽtarius, q̃ quiere tãto dezir, como guardador que es dado en testamẽto de otri. La segũda, quãdo el padre nõ dexa guardador al fijo en su testamẽto, e ha pariẽtes. Ca estõce las leyes otorgan q̃ sea guardador del huerfano, el que es mas cercano[i] pariẽte. E este atal es dicho en latin (tutor legitimus) que quier tanto dezir, como guardador que es dado por ley, e por derecho. La tercera manera es, quando el padre non dexa guardador a su fijo, nin ha pariente cerca no q̃ lo guarde: o si lo ha, es embargado, de manera q̃ non lo puede, o nõ lo quiere guardar: e estonce[a] el juez de aq̃l lugar le da por guardador algun ome bueno e leal. E a este guardador a tal dizen en latin, tutor datiuus, q̃ quiere tanto dezir, como guardador q̃ es dado por aluedrio del juez: e porq̃ ha departimiento entre estos guardadores: queremos fablar de cada vno dellos: e primeramente de aq̃l que establesce el padre a sus fijos, e a los otros que descienden del.

¶ *Ley. III. Como el padre o el auuelo puede dar guardador a su fijo, o a su nieto.*

EL auuelo o el padre[b] puede dar guardador a su fijo o a su nieto que estouiesse en su poder: [c] e que fuere menor de edad como de suso diximos: e esto puede tanbien fazer a los que son nascidos, como a los q̃ son en el vientre[d] de su madre. Pero lo que diximos de los nietos, se entiende, que el auuelo les puede dar guardador en su testamento, si despues de su muerte, non fincare el nieto en poder de su padre: [e] e el nieto aquien fue dado este guardador, deue estar en poderio del, con todos sus bienes, fasta que aya el moço cumplidos catorze años, e la moça los doze.

¶ *Ley. IIII. Quien puede ser dado por guardador de huerfanos, e de sus bienes: e por cuyo mandado.*

EL que fuere dado por guardador de huerfanos, non deue ser mudo, [f] nin sordo, nin desmemoriado, [g] nin desgastador[h] de lo que ouiere: nin de malas maneras. [i] E deue ser mayor de veynte e cinco años: [k] e varon[l] e non muger. Fueras ende, si fuesse mayor de catorze años, e quisiesse tomar marido, ca entonce puede dar guardador a su muger, que sea tal, que pueda ser guardador de huerfanos, segun diximos en la ley ante desta. Pero si el padre fuesse tan pobre, que non ouiesse de que mantener a su muger, e a sus fijos, puede dar guardador a su muger, en los bienes que ouiere de auer de su marido, fasta que sus fijos sean de edad. Pero si la muger fuere tan pobre, que non pueda auer guardador, puede el juez dar guardador a los fijos, en los bienes que ouieren de auer de su padre.

¶ *Ley. V. Quien puede dar guardador a los huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. VI. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. VII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. VIII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. IX. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. X. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XI. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XIII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XIV. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XV. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XVI. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XVII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XVIII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XIX. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XX. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XXI. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XXII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XXIII. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XXIV. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XXV. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que establesce a tal por heredero, e que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser guardador, nin vale lo que dize.

¶ *Ley. XXVI. Quien puede ser guardador de huerfanos, e en que manera.*

EL padre puede dar guardador a su fijo, o a su nieto, en su testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero. Pero si el padre establesciere heredero a su fijo, e non dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, quien sea guardador de su fijo, o de su nieto, mas dixere en otra manera, non vale lo que establesce, nin puede ser guardador. Pero si dixere en el testamento, o en su vltima voluntad, o en su codicilo, o en su manda, o en otra postrimera voluntad, en que establesca heredero, que ruega a tal, o a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, puede ser guardador, segun lo ruega. Pero si dixere, que ruega a tal, que sea guardador de su fijo, o de su nieto, e non establesciere heredero, non puede ser

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitas.C.de cura.furio.& nota ad capitulum generaliter.16.q.1.& vide infra.eo.l.14.

a ¶ *Madre.* Siue sit legitima & naturalis,siue naturalis tantũ,vt in.l.fi. C.quando mul.tute.offic.fung.potest glo.& cõmuniter doc.in auc. matri & auiç.C.eo.si tamen filium ex damnato coitu habuit,nõ poterit cius esse tutrix, secũdũ Saly.in.d.l. fi. & si pater & mater naturalis concurrerent, præferet pater licet naturalis tantũ secundũ Saly. in.d. auc. matri & auiæ.colum.1.versicu. quæro. 2. vbi & glo.idẽ voluit & etiã Alber.post Odofic.& probat in.d.l.fi.licet Bar.aliud videatur sentire præfertur etiã mater auo paterno,& materno,quidquid in contrariũ voluerit glo. in.d.auc.matri & auiæ.secundum Odofre.Alberi.Bar. & Saly.ce.ibi. Item intellige de matre,quæ non luxuriosè viuat:vt voluit glo.& ibi Bal.in auc.Iactamentum.C.eod.intellige etiam de matre maiore.25. annis nam minor non posset esse tutrix,vt in.l.fina.C.de legiti.tute. Bal.in auc.eisdem.col.1.C.de secundis nupt.& an cum mater est minor:speratur tamen effici maior ante pubertatem,an erit tunc locus legitimo tutori,vel datiuo?vide per Bart.in.l.fi quis sub conditione. col.fi.ff.de testa.tute.& quæ dixi.5.ea.l.in gl.super verbo varon.

b ¶. *Auuela.* Idem dic de proauia,secundum Bar.in.l.si quis sub condi tione col.3.ff.de testa.tute.& in auc.de hæredi.ab intest.venien.in.5. fi.si tamen auia concurreret cum auo paterno,vel materno præfertur auus paternus,vel maternus,secundum Bar.in.d.l.fi q5 sub cõditiõe.col.4.ff.de testa.tute.& tenet Alb.& Saly.in.d.auc.matri & auiç vbi Saly.q.6.&.7. intelligit qñ talis auus esset idoneus nõ alias qa paria sunt nõ esse,vel minus idoneũ esse.l.fi.C.de legiti.tuto.l.1.5.& quidem.ff.q cuiusq; vniuer.c.inter corporalia.de transla.epi vel electi.si tamen sint auus paternus,& auia materna ambo concurrent in tutela,sicut concurrerent in hæreditate,secundum Salyc.in.d.auc.matri & auiæ.8.q.qui hoc latius prosequitur dicens tũc procedere opinionẽ antiquorũ glossatorũ de quibus p gl.in.d.auc.matri & auiæ.& cessare illam rationẽ,ne vxor coequetur marito:quia de auia materna viduata loquimur:si autẽ cõcurrerẽt auia & frater pupilli,vtring; cõiunctus & ætatis legitimæ,dicit Saly.quod similiter concurrerent:cũ etiam ambo concurrant ad hereditatem pupilli,vt in auc.defunctõ. C.ad Tertul.& per consequens.ad tutelam vt in auc.sicut.C.de legiti.tu:e.quod non procederet de iure regni:cum per.l.7.in ordina. Tauri.in hæreditate non concurrant.

c ¶ *Dada.* Ex hoc vides,quòd loquif ista.l.de matre vel auia datis tutoribus in testamento:& quia in.l.nena ad fi.j.eo.loquitur de matre & auia,q; sint tutrices & si non designent in testamẽto:& q̃ dicta sunt superius procedũt in vtroq; casu,& cũ mater vel auia datur tutrix in testamento,non indiget confirmatione:solum habet tutelam agnoscere coram iudice secundum Bart.in.l.si quis sub conditione. col.5.ff.de testa.tute.& satis probat in ista.l.& in.d.l.9.quia volens debet recipere & nolens non cogitur,secundum Bar.vbi.5.& probatur in.d.l.9.& in.l.95.ti.18.3.parti.& si pater tam matrem,quã aliũ extraneum det tutores in testamento:ambo administrabunt,vt tradit Saly.in.d.auc.matri & auiæ.col.pe.19.q.Et intellige,quando testamentum sit solenne.Quid autem si pater dedit in testamento matrem tutricem filiis,& postea cassauit illam particulam testamenti,vtrum talis mater defuncti vxor admittatur ad tutelam,tanquam legitima? vide per Bart.in.l.miles.5.fexaginta.ff.de adulte.vbi concludit post Dyn.quod non si illam particulã cassauit reputans eam,quasi indignam:sec̃ si ideo cassauit quia quoad illam particulam voluit decedere intestatus,vt ibi per eum.

d ¶ *Del juez.* Debet ergo venire coram iudice,vt etiam habes in.d.l.95. tit.18.3.parti.vbi vide quæ dixi.infra quantũ tempus mater debeat hoc petere,& facere.

e ¶ *Que no casara.* Ista renuntiatio nuptiarũ nõ est leuis solennitas:imo eius omissio est magni præiudicii,secundum Bart.in.d.l.fi quis sub conditione.col.4.ff.de testa.tute.& in.d.auc.matri & auiæ:nam non renuntiando videtur nuptias concupiscere,& sic est,legi suspecta,vt etiam habes.j.ea.l.& ideo inhabilis redditur & ideo talis omissio vitiaret,secundum eum & idem tenet Alberi.in.d.auc.matri & auiæ. col.fi.ver.item quæro.dicens ita vidisse seruari,tenet etiam ibi Saly.ce.col.4.14.q.Et tene menti istam.l.cum vult quod etiam si mater sit tutrix testamentaria tenetur renuntiare secundis nuptiis,& Velleya no:& sic cessat.q.de qua per Alberi.in.d.auc.matri & auiç.col.2.ver. sed nunquid data in testamento.vbi dicit,quod non teneretur tali casu ad istam renũtiationẽ, & quod ita vidit determinari.

dre a o auuela, b que fuesse dada c por guardador dellos. Ca estonce,tal muger como sobredicha es, si prometiere en mano del Rey,o del juez d del lugar,do son los huerfanos,que de mientra q̃ los moços touiere en guarda, que non casara:c e otrosi,si renunciare la defension f que el derecho otorga a las mugeres, que non se puedan obligar por otri:estõce bien le puede otorgar la guarda de sus fijos,g o de sus nietos:segun que es sobredicho. E la razon porque defendemos, que non case de mientra que los moços touiere en guarda, es esta: porque podria acaescer que por el gran amor que auria a su marido h,que tomasse de nueuo,non guardaria tambien las personas,nin los bienes de los moços:o faria alguna cosa,que se tornaria en gran daño dellos. E otrosi,si non renunciasse

f ¶ *La defension.* De senatusco sulto Velleyano dicit,vt ibi & similiter hæc renuntiatio est magni ponderis secundum Bart.in.d.l. si quis sub conditione. & vide exemplificat Salyce.præiudicaret eius omissio creditoribus pupilli, quibus mater promisit quod pupillus eis debet.Item si mater constituerat actorem non præiudicaret sibi:quia iuuatur Velleyano aduersus filium:postea contra ipsam agentem,quod non fecisset si renuntiasset.vide de his & aliis per Salyce.in.d.auc.matri & auiæ.col. 4.q.14.an autem vltra istam renũtiationem secundarum nuptiarũ, & Velleyani debeat renuntiare,& omni alij legum auxilio?gl. dicit quod sic.in.d.auc.& si non fiat,vitiabitur datio tutelę,secũdum Bar. in.l.si quis sub conditione.col.5 ff.de testa.tute.vbi Bart.ostendit in quibus hæc renuntiatio posit prodesse,& Salyce.dicit in.d.auc.q. 15.quòd sis cautus,quòd hæc omnia in actis scribi facias.& adde Alexan.consi.32.incipit in causa executionis quarto volu.versi.2.principaliter moueor.vbi & tradit aliud commodum huius renuntiationis.& omni alij legum auxilio,scilicet quod videatur renuntiatũ beneficio excussionis:ista tamen lex partitarum.neq;.d.l.95.ti.18.3.parti.nihil dicunt de ista renũtiatione generali,vt & dixi in.d.l.95.quia tamen hoc disponitur in auc.vt fin.prohibitio.matr.debit.& credi. in.5.quia verò.& in.l.fin.C.quando mulier.tute.offic.fungi potest semper hoc apponi facias in actis,quibus adde Bal.in.l.antiqe.5.fi. C.ad Velleia.Aduerte etiam, quia &_in instrumento tutelę interueniat hypoteca expressa bonorum,vt probari videtur in.d.auc.vt sine prohibit.matr.debit.& crediti.in.5. quia verò.& tenet Bar.& Salyce.in.d.auc.matri & auiæ.vbi Salyce.18.q.dicit de hoc non esse mirandum:cum tutela hæc exorbitet à iure communi,& ibi etiam dicit hoc procedere in tutela,quæ matri vel auiæ.per.l.deferetur:nam si esset testamentaria tutrix,sufficeret tacita hypoteca per legem inducta.Et forte indistincte dicendũ esset,quod ista omissio expressę. s.hypotecæ non vitiaret dationem tutelæ:cum hoc in istis.ll.partitarum.non caueatur:& sufficiat tacita hypoteca vt in.d.pro officio.C. de administr.tuto.nisi secundum Bal.ibi esset aliquis casus,in quo prodesse posset expressa hypoteca,plusquam tacita.& quia ista.ll. partitarum.tantũ de ista tacita disponunt,vt in.d.l.fi.j.eo.& in.l.3.& 26.titu.13.5.partit.

g ¶ *La guarda de sus fijos.* Et procedet hoc siue filij sint minoris ætatis, siue sint furiosi,vel mente capti:cum idem sit in cura,vt dicit glosian. d.auten.matri & auiæ.& licet cura furiosi,vel prodigi tantum dicatur legitima,vt notant Ioan.Faber.& Angel.Areti.in.5. furiosi.inst. de nupt.Salyce.in.l.de creationibus.C.de episcop.audien.& sic mente captis & aliis cura sit datiua à iudice:tñ debet iudex ẽt in hoc matrem & auiam cæteris præferre,vt in.l.9.ad fi.j.eo.& in.d.auc.matri & auiæ.& in corpore vnde sumitur.& quia tutela ista matris & auiç dicitur anormala,& de vtroque participat,vt not.glo.& doctio.in d. auten.& quia secundum Bar.ibi tex.videtur de hoc expressius in auten.vt hi qui obliga.se perhibent habe.res mino.colla.6.versi.& hæc quod omnes isti dicuntur habere curatorem legitimum.Et nota,q licet mater vel auia ex forma statuti,vel alias,veluti si esset matrix excludantur à successione filij:tamen in tutela vel cura præferuntur,vt not.Salyce.in.d. autenti.matri & auiæ.col.3.q 9. Decius. etiam consi.16.incipienti & diligenter.& Ioan.Andre in additio.ad Specul.ti.de cura.in.5.cum autem. Aduerte etiam,quod si pater est exbannitus, vel condemnatus:ita quod filius efficiatur sui iuris,& eget tutore,vt not.glo.in.5.relegati.inst.quibus modis ius patr.potest.a.solui.an mater tunc erit tutrix?Bar.dicit quod sic,in.d.l. si quis sub conditione.in fi.ff.de testamen.tute.

h ¶ *Amor que auria a su marido.* Mulieres diligunt viros,etiam vltra filios Barto.in.l.pater feuerinam.5.pe.ff.de conditi.& demonstra.vide

l.lex quæ tutores.C.de administra.tuto.& j.eo.l.19.

a ¶ *Dudarian los omes.* Azo.ponit istam rationem in summa.C.quando mulier tute.offic.fung.pot.Et facit vt in renuntiatione,quam.5. hæc lex posuit includatur etiam renuntiatio de omni.ll.auxilio.vide.5.in glo.super partela defension.

b ¶ *Diximos.* 5. eo.l.2.

¶ *Iex. v.*

Si mater suscepta filiorũ tutela nupserit perdit tutelam & filij ab eius tutela & potestate extrahent & tutela eorum dabit eorum cõsanguineo propinquiori ad hoc idoneo & bona tã matris quã viri cũ ea nubentis sunt obligata filiis pro debito tutelari.h.d.

la defension sobredicha, dubdarian los omes a de mercar, o de fazer pleyto con ella maguer ouiesse menester de lo fazer por guarda,o por acrescentamiẽto,o por pro de los bienes de los moços E deue el guardador ser establescido, por mandado del padre, o del auuelo,o por otorgamiento de las leyes: assi como por parentesco, o por mandamiento de los judgadores,assi como de suso diximos.

¶ *Ley. V. Como la madre nen puede auer sus fijos en guarda, si se casare despues de la muerte del padre dellos*

c ¶ *Casando.* Nõ ergo priuabitur tutela pro pter sponsalia de futuro.& ita tenet Specula.in tit.de tutore.5.nunc dicendũ.ver. quid si nondum.& ver.quid si tutelam.& cum Bar.transit Salyce.in auf.sacramentum.C.quando mulier.tute.offic.fung.pos.licet Bart. in.l.si quis sub conditione.ff.de testa.tute.ad fi.6.col.teneat contra-rium:& licet contractus sponsalibus non admitteret ad petendum tutelam:tamen propter sola sponsalia habita iam tutela,non priuabitur ipso iure.vnde licet mulier vadat ad iudicem,dicens se velle nubere nõ ex hoc statim definit esse tutrix.cum.ll.dicant,quòd cõtrahẽtis nuptias expellatur,& non dicunt cum animum nubendi habuerit,prout ponderat Salyce.in.d.auf.sacramentum.licet Barto.vbi.5. in hoc etiam voluit contrarium:pœnæ nanq; sunt moliendæ,nõ extendendæ:i.interpretatione.ff.de pœn.Item cũ mulier perdat tutelam,matrimonium secundum contrahendo,multò magis perdet iuxta iandorsu in.l.fi.C.quando mulier tute.offi.fung.pos.glo.in.d.au ten.sacramentum.quæ communiter approbatur.

Lomnem.C.ad Tertul.& ponit opiniones.& opi.Ioan.& Azo.quod idem sit in testamentaria approbatur ibi per Bar.& Bal & Salyce.& constat hoc etiam quia & mater tutrix testamentaria renuntiare de bet secundis nuptiis,vt.5.l.proxi.qui punctus erat tota fabulstãtia ad huius decisionis quæstionem,secundum Bal.in auc.eisdem.C.de secun.nupt.ad fi.Quid autem si mater (quę fuit expulsa à tutela propter transitum ad secũda vota) viduetur an reassumat tutelam? Spe cu.disputat.in.d.ti.de tuto.5.nunc dicendum.ver.quæro si mater.tã dem soluit.quod si res est integra,& pueri nullum habeant tutorẽ, vel habere possunt:& tunc admittatur.secus vero si alium tutorem legitimum habeant,vel habere possint,& ad declarationem huius dicti Specula.vide Salyce.in dicta auten.sacramentum.col.3.verficu.

d ¶ *Iacar los meços.* Conrord.cum.d.auf. sacramentum & in corpore vnde sumitur:& cum auten.de hæredi.ab intesta.veni.5.ex his.quid tamen si mater vel auia esset tutrix testamentaria,an priuabitur tutela,propter transitum ad secunda vota?glo.mouet quæstionem in

e ¶ *Casando non.* Reprobat opinionem glos.in.d.auf.sacramentum. quæ dicit,q expulsa matre à tutela propter transitum ad secũda vota.locus esset tutori datiuo,& non legitimo,quam opinionem dicit esse cõmunem Alber.in.d.auf.matri.& auiæ.col.3.ver.expeditis quæ Sal.& Iacob. Butri. & Raynet. de for. & sequacium & not.& tenet illam.l.partitarum.nam de iure communi ista quæstio erat dubia.difficilis,prout attestatur Bar.late in hoc loquens.in.d.auf.sacramentum vbi & Salyce.post longam disputationem dicit opinionem.d.glo.stante tacito dubio.in iudiciis.& in scholis sequendam esse,confidera tamen,an opi.glo.communis possit saluari,etiam ista.l.ista partitarum.in eo casu,quo mater antequam transiret ad secũdas nuptias iuit ad iudicem,& dixit,domine iudex,ego intendo transire ad secunda vota:detis tutorem filio meo,quo casu Bar.concordando opiniones,tenet q; tunc locus sit datiuo:& quod opinio contraria procedat,quando mater non curauit de filiis:sed simpliciter ad secundas nupcias transiuit:quia cum tunc desinat esse tutrix ipso iure,iudice hoc non agente merito deueniet ad sequentem legitimum, non ad datiuum.l. si quis sub cõditione. ff. de testa. tute. qñ non est quando ipsa adit iudicẽ,& petit tutorem dari filio:quo casu habet locum ratio,quæ ponitur in.d.l.si quis sub conditione & in l.3.6.quæri potest.ff.de legiti.tuto. cũ enim factũ iudicis duret in ea remouẽda & in ea durant reliquæ prioris tutelæ: & non definit tali casu ipso iure tutrix esse,prius quam aliꝰ tutor detur.& sic quandiu ipsa est tutrix,non est locus legitimo:neq; postea quia iste qui datur subrogatur loco matris, quæ alios legitimos excludit.& sic isto casu cũ subrogatũ assumat naturam eius,in cuius locum surrogatur,prout latius declarat Salyce.in.d.auf.sacramentum.videtur q̃ limitari debeat ista lex.in isto casu,quæ tantum loquitur in muliere,quæ nupsit secundo & non exprimit illum casum:vbi prius tutorem petiit ordinari.vt in auten.de nupt.5.si autẽ tutelam.imo ex verbis eius patet,quod loquatur de ea,quæ non data tutore fillis transiit ad secunda vota:cum dicit de mientra que touiesse sus hijos en guarda.vnde in casu in quo ista.l.expresse non loquitur,non videtur recedendum ab opinione Bar.quæ etiam est cõmunis.Sed an cum mater ante transitum ad secundas nuptias,petiit tutorem dari filiis,sit dandus ille quem mater petierit?magis cõmunis opi.est,quod non necessitet iudex ad hoc ex eo q̃ mater posset fraudulenter eligere ad rationes fraudandas.l.diuus.5.si quidem.ff. qui per.tuto.& vide.l.credendum.in fi.ff.qui per.tuto.& quod habetur.j.eod.l.proxi.& Alberi.in auten.matri & auiæ.in ver.expeditis quæstionibus.C.quando mulie.offic.tute fung.potest.& secundum Salyce.in.d.auf.sacramentum.ad fi.iudex non male faciet,si agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat,de qua materia vide notabile consi.Francisc.Curtij Senioris consi.46.super controuersia vbi late tradit & ibi allegat singulare dictũ Bald.in.l.omnem. ver.quæro an datiuus.C.ad Tertull.vbi quærit,an datiuus petitus à matre præferatur legitimo & arguit videri expressum quod sic in.d. 5.si autem tutelam.& tandem decidit istud esse verum,quando datiuus iste daretur ex inquisitione:secus si per functorie:& legitimi sint magis idonei,& subdit Bal.se intelligere dari per inquisitionem, quando vocatis vocandis datus esset:quia secundum eum verba apposita.per tabelliones dicentes,quod iudex videns & cognoscens cũ idoneum.&c.non probant,q̃ sit datus ex inquisitione sed solum q̃ sit idoneus ex aspectu.& quia quilibet præsumitur idoneus ex generali coniectura.quæ sunt verba grauia & singularia.& adde quæ tradit Bal.consi.82.2.volu.incipien.statuto.

f ¶ *Las leyes.* Vide.5.eo.l.4.&.j. eo.l.14.

g ¶ *Los bienes della.* Vide.l.23.&.26.ti.13.5.partita.& quæ ibi dixi.

h ¶ *Que caso con ella.* Adde l.secundam.C.quando muli.offic.tut.fung. potest &.l.si mater.C.in quib.cau.pign.taci.contrah.& ibi Bal.& in auten.de nupt.5.si quis autem tutelam.vbi Bar.&.d.l.26.&.l.fin.titu. 17.lib.3.for.ll.

¶ *Iex. 6.*

20 Potest mater in testamento dare tutorem filio:debet tamen iudex eum confirmare:alias non posset administrare:si tamen eum hæredem non instituit,licet et leget,non potest:si tamen fecerit,potest eũ iudex,si est idoneus,confirmare.h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *La madre.* idem dic in auia, secundū Bar. in l. pater. ff. de testa. tute.
b ¶ *Deue lo confirmar.* Et sic necessitas imponitur iudici isto casu, quando mater filium instituit hæredem. & in hoc videtur ista. l. approbare opinionem gl. in. l. mater. C. de testa. tute. de qua ortum habet ista lex. Azo. etiam. C. de confir. tuto. in summa. ver. si vero mater dicit, q̄ si mater instituat filiū, debet quidē confirmari datio: quia ex se nō tenet. & subdit Azo. causa tamē cognita. r. cū inquisitione, vt in. l. r. eiusd. tit. & d. l. mater ista tamen lex partiarū. nihil dicit de tali inquisitione docto. in. d. l. mater. signanter Alberi. & Salyc. dicunt q̄ ista inquisitio: cū filius à matre instituitur debet esse leuis. & idem tenet Barto. in. l. pater. ff. de testa. tut. & in l. mulier. ff. de confirm. tut. & in l. peto. §. mater. vbi etiam Paul. & Imo. ff. delega. 2. tu vero cōclude, quod aut fili? instituī à matre habet alia bona, & tunc respectu illorū bonorum, erit necessaria inquisitio: si verò nulla alia bona habeat, nisi quæ mater sibi iure institutionis reliquit, tunc debet confirmari sine inquisitione aliqua, & ita intellige istam. l. & ita tenet Bar. post Dyn. in. l. si patronus. ff. de confirm. tuto. vbi idem tenet Albe. & tenet etiam Angel. in. l. r. C. de testa. tute. & licet habeat alia bona: cum instituī à matre leuior sufficeret inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo. & ita procedent dicta Bar. & aliorum in. d. l. pater. & in. d. l. mulier. & in d. l. mater. Limita tamen singulariter istam. l. disponentem tutorem datum à matre in testamento, in quo filium instituit hæredem omnino confirmandum, quando instituit eum vniuersaliter. & q̄ secus esset si eum in sola legitima instituisset, casus videtur de hoc singularis in. d. l. peto. in. §. mater. vbi iurisconsultus. dicit tutorem filio à matre nulliter datum non ex alio, nisi quia in effectu mater non instituerat filiū, nisi in sola legitima, cum reliqua pars hæreditatis, subiecta esset fideicommisso, in quo legitima non includebatur. l. cohære di. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupill. & ita ad hoc ponderat. d. §. mater. Ludo. Roma. cons. 188. incipit in hac causa. Et aduerte q̄ in casu, quo instituitur à matre remittetur satisfatio per tex. in. l. ff. de confirm. tuto. & tenet Azo. vbi. §. & probatur in. l. si. ff. eo. & tenet Bar. in. l. i. ff. eo. sed aduerte, quia Azo. loquitur quando fuit facta confirmatio cū inquisitione: & sic videtur q̄ deberet satisfdari, quando confirmatur sine inquisitione. &, ita vult etiam glo. in. d. l. si. & vide Bart. in. l. tutores. ff. eod.

c ¶ *De otra guisa.* not. hoc verbum: nam & si mater filio aliquid legaret, & daret tutorē non confirmabitur sine magna inquisitione, vt in. l. r. & not. Bar. in. l. naturale. ff. de confir. tuto. licet Bar. hoc de legato non tangat & l. fin. C. de confirm. tuto. vī innuere q̄ sufficiat relin quere quocunq; titulo loquitur tamē in parte naturali vide per Bar. in. d. l. naturali.

d ¶ *Loquisiesse.* Si tamen viderit expedire pupillo poterit confirmarē, vt in. d. l. mater. C. de testa. tute. sed an tenebitur in syndicatu si nō secerit cū expediret. vide. l. nō quicquid. & ibi per Paul. de Cast. ff. de iu

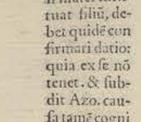

MA madre[a] q̄ faze testamento, en que estableciesse por sus herederos a sus fijos, q̄ non ouiessen padre, bié les puede establescer guardador en el. Pero tal guardador como este, nō puede vsar en ningūa manera de los bienes del mo ço: a menos de ser confirmado del juez del lugar, do son los bienes: e el juez deue lo confirmar,[b] e otorgarle guarda de llos, si nō fuere atal, aquié defiendan las leyes deste nuestro libro que lo non sea. Mas si la madre non estableciesse por su heredero al fijo, non le podria dexar guardador, maguer le dexasse de otra guisa,[c] alguna partida de sus bienes. Pero si acaeciesse que lo fiziesse, si gelo quī siesse[d] confirmar el juez, valdria: mas nō de otra guisa.

¶ *Ley. VII. Que el padre puede dar a su sieruo por guardador de sus fijos, e como deue dezir ciertamente el nome del guardador, porque non aya y dubda.*

DExando el padre a alguno de sus sieruos por guardador de sus fijos, maguer nō le ouiesse di. & videtur de mente Salv. in. d. l. mater. ibi quæro tunc, q̄ iudex teneatur confirmare: præmissa magna causæ cognitione, quando mater filiū non instituit. An autem tutor confirmatus à iudice præferat legitimo tutori, vel admittat tutorē datiuum secūvide per Bar. in. l. ff. de confirm. tuto. vbi refert disputationem Martini Sylla. de qua vide Io. Andr. addi. ad Speculi de tutore. §. nunc dicēdū. in additio. incipi. propter hoc & concludit præferri legitimo. & idē tenet Salyc. in l. r. C. de confirm. tuto. cūtamen talis confirmat[e] sit datiu[s] admittit aliū datiuum, secū secundū eos. l. si vt proponis. C. de eōd confirm. tuto.

¶ *Lex. 7.*

20 Non potest testator seruū alienum dare tutorē: sed si proprium seruum det filio non facta mentione libertatis cōsequitur propter hoc libertatē & tutelā si est maior. xxv. anno. sed si est minor consequitur libertatē, & facius maior habebit tutelam. ité dato Titio in tu

ante desto aforrado por palabra, faze se libre[e] por esta razon e sera guardador dellos, si fuer mayor de veynte e cinco años: e si fuere menor, como quier que sea forro, non sera guardador dellos, fasta que sea de la edad sobredicha.[f] Mas si dexasse seruo ageno[g] non valdria nin seria guardador dellos. Otrosi dezimos, que quando el padre estableciesse a alguno por guardador de sus fijos, que lo deue nombrar, e señalar, de manera que lo puedan saber ciertamente qual es. Ca si acaeciesse que nombrasse a vno por guardador, e ouiesse y otro[h] que ouiesse aquel mismo nome, si non pudiessen saber ciertamente, qual dellos fuera su entencion que lo fuesse: estonce non lo deue ser ninguno dellos.[i]

¶ *Ley. VIII. Como el guardador que el padre da a sus fijos naturales, non deue vsar de tal guarda sin mandado de juez.*

TAmbien al fijo de barragana,[k] como al que fuere de muger legitima, puede el padre dar guardador a su finamiento[l] que guarde a el, e a los bienes, en que lo fizo su hereto[r]e, si sunt duo titij: nec apparet de quo sensi t testator: non valet tutoris datio. h. d.

e ¶ *Fazesse libre.* Concor. cum. l. quæro. §. Lucius. ff. de testa. tute. & inst. qui testa. tuto. dar. pot. in prin.

f ¶ *Fasta que sea de la edad sobre dicha.* Facit ad id quòd dixi in. l. 4. §. eo. in glo. super parte mayor de veynte y cinco años.

g ¶ *Sieruo ageno.* Concor. cū. §. r. inst. qui testa. tuto. dar. pot.

h ¶ *Ouiesse y otro.* Hoc debet probari ab allegante: alias pluralitas nominis non præsumeret vt adducit Soci. consi. 28. viso testamento. coll. 4. in. 3. volu. & consi. 40. col. 2. vide tamen. q̄ in hoc not. Abb. in. c. cum Ioannes. de fide instru. & Decius. consi. 101. col. 1. ad fi.

i ¶ *Ninguno dellos.* Cōcord. cū. l. duo sunt titij. ff. de testa. tute. & vide q̄ dixi in. l. 23. & 25. ti. 11. 5. parti. & in. l. 10. ti. 3. 5. ea. pti. ¶ *Lex. 8.*

20 Potest pater filio naturali, vel extraneo patrem non habenti dare in testamento tutorem, qui eum & bona in quibus eum instituit, ad ministret: sed talis debet per iudicem confirmari. Item tutor potest dari in testamento pure vel ad tempus vel sub conditione. h. d.

k ¶ *Al fijo de la barragana.* Concor. cum. l. naturali. ff. de cōir. tut. & cū l. si. C. eo. & quid si pater naturalis dedit vnū tutorē, mater aliū, numquid cōcurrent vel præfertur patern⁹. Cy. quærit & reliquit cogitandū in. d. l. si. Albe. verò dicit se credere hoc relinquendū arbitrio iudicis, attēta vtilitate pupilli: arg. l. vtilitatē. ff. de cōir. tuto. Ang. verò ibi dicit q̄ si tutelæ concurrāt, quilibet tutor præferet in administrādo bona à relinquēte relicta: si verò non cōcurrat primus, erit tutor. no verò qui datus est secundo loco: qa tutorē habenti tutor dari nō pōt, & dicit ita sibi videri in lectionis discursu, satis placet q̄ rīdet Albe. pōt & ꝑcedere dictū Ang. & limitari, nisi patrimoniū esset magnū, & diffusum, vt l., ppter. C. in qb. casi. haben. tut. tutor. dar. pot. post hęc scripta vidi not. cōsiliū Lud. Rom. incipit i hac causa mihi comissa, vbi vr cōprobare opinionē Ang. vide ibi. spurio tñ filio nō pōt dari tutor in testō per patrē. glo. & ibi Bar. in. l. i. ff. de testa. ture.

l ¶ *A su finamiento.* idest in suo testamento.

a ¶ *Huerfano estraño.* Concord. cum. l. si patronus. ff. de confir. tuto.
b ¶ *So condicion.* Concord. cum. §. ad tempus. inst. qui testamen. tuto. dar. pot. & intelligè de datis in testamento prout hic dicitur. secus est in datiuo. l. nuuto. §. a. ff. de tute. & est ratio secundum Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 6. quia dare tutorē est actus legitimus, q̄ nō recipit thē vel conditionem. l. actē. ff. de regul. iur. præsumit aūt pro patre, q̄d benefaciat, & lex. multum cōfidit de eo, & attenta generalitate huius. l. partitarū. nō erit ista specialitas tūtum in testamento patris: sed etiā in testamento matris vel extranei, qui pupillum instituit hæredē. vt. §. l. 6. & ista ea. l.

¶ *Lex. 9.*

20 Habens liberos minores decedēs ab intestato, vel aliàs non relinquens eis tutorē, si filij matrē sen auiam non habeant, vocātur ad tutelam proximiores consanguinei in eodem gradu, qui dicuntur tutores legitimi: qui debent præstare idoneos fideiussores & iurabunt tutores res pupillorū fideliter conseruare, si tamē pupilli matrem vel auiam habent, ipsæ erunt tutrices: vt suprà eo. tit. l. iij.

c ¶ *Muriessen ante que el padre.* Idem si decesserit mortuo patre, impubere adhuc filio, vt in. l. intestato. in fin. ff. de legiti. tuto.

d ¶ *Madre ni auuela.* Hæc enim præferuntur legitimis, vt hic & in auc. matri & auię. C. quando muli. tute. offic. fung. potest.

e ¶ *En vn mismo grado.* Concord. cum auten. licut. C. de legiti. tuto. & ff. eo. l. si plures.

f ¶ *Legitimen.* Adde. §. eod. l. 2. & quæ ibi dixi.

g ¶ *Fiadores.* Debent enim tutores legitimi satisfdare rem pupilli saluā fore, vt hic & in. l. legitimos. ff. de legiti. tuto. & antea non potest quic quam administrare, vt in. l. i. 3. & fin. C. de tuto. vel cura. qui non satisded. & non requiritur ista satisfdatio ad inchoationem nascentis officij sed ad executionē officij in esse iam producti. & ideo in alia die, in addit. ad Spec. ti. de tut. & testamentarij tutores non satisfdant, nequam in die datæ tutelæ & in alio instrumento præstari potest Bal. que datus à præside vel prætore cum inquisitione, vt inst. de satisfda. tuto. in prin. &. in. §. pe. de attil. tuto. & tradit glo. quam Bar. ibi dicit notandam. in auc. vt hi qui oblig. seperhib. haber. res mi. in. §. fi. & li. cet glos. l. i. C. de tuto. & cura. qui non satisf. dicat, q̄ hodie datiuus indistinctè satisfdat: tamen Salv. ibi approbat glo. in. d. auc. in. §. fi. discentem quod cum datur ex inquisitione & à maioribus iudicibus non satisfdet: secus si à minoribus & quòd sit rō qa propter maiorem autoritatem qua nititur, fides eius approbata dicitur. in practica tamen videmus indistinctè à tutoribus datiuis exigi satisfdationem, & forte ideo: quia ista inquisitio qua dentur, non est ita in vsu de iure d. auten. vt hi qui obliga. &c. vt not. Bar. in. l. i. ff. rem pupil. saluā fore. & in. l. si nemo. §. i. ff. de testa. ture. licet Specu. ti. de tuto. §. si autem non disponunt de fideiussore dando in datiuo tutore vt patet. j. eo. dicit quod hodie omnis datiuus satisfdat. ll. etiam istarum partitarū lta. & in. l. 94. ti. 18. 3. parti. vbi ponitur forma instrumenti dationis tutelæ in legitimo tutore. Limita tamen istam. l. quatenus disponit de fatisfatione legitimi tutoris, quod procedat nisi in patrono vocato ad tutelam liberti: quia talis ita demum satisfdat, si sit persona vulgaris, vel minus honesta: non alias, vt habetur in. d. l. legitimos. in prin. & idem dicit Salyce. dicendum in patre, qui maius esse tribuit filio, quam patronus liberto: vt sic causa cognita satisfdet non alias, arg. l. iubemus. C. ad Trebell. §. in supra dictis. & l. imperator à contrario sensu. ff. ad Trebell. ita Salyce. in. l. 3. C. de tuto. & cura. qui non satisde. Alber. etiā in rub. eiusdē tit. tractat hoc de patre tutore filij emancipati, & tandē putat consideranda, quod si patrimoniū filij sit amplū, & persona patris indigens & suspecta, q̄ satisdare teneatur: alsi nō. & ita dicit colligi posse ex d. l. legitimos. §. 1. & 2. & ¶ *a si hoc est i patrono fortius.* in patre: & qa eisdem priuilegiis vtuntur parentes, circa filios, quibus patroni circa libertos. l. fin. C. qui & aduer. quos. l. si quis à liberis. §. solent. ff. de libe. agno. Quid autem si tutor sit valde diues, an adhuc teneatur satisdare? Bald. in. l. mulier. C. de iur. dor. in vtraq; lectura. vult q̄ sic. post gl. ibi vult tamen quod tunc qualisc̄uq; fideiussor sufficiat, & si nihil habeat in patrimonio. & idem dicit econtra, si fideiussor est multum idoneus, & principalis non suppleri per fideiussorem patrimonium debitoris. glo. in. l. si plures. §. 1. ff. de fideiusso. quam glo. Bald. dicit non esse alibi. & dicit Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de peri. nomina. lib. 11. & in. l. quicunq; la. 2. C. de fund. patrimo. eo. lib. hoc procedere in tutore, quod licet sit diues satisdet, & quod non procederet in alio administratore publico, vt in dictis. ll. & tradit Pau. in. l. 1. ff. qui satisdar. cog. & no. quod non est de substantia satisdationis tutelæ & curæ, quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adulti, secundum Bald. in. d. l. mulier. in. 1. lectu. & vide ibi per eum, an teneat actus: cum quis admissus fuit cum minus idoneo fideiussore, & an debeat augeri satisdatio, si crescat patrimoniū. Aduerte etiam quod fideiussor debet esse locuplex, secundum quantitatem inuentarij, vt in. l. fi. & ibi Bal. C. de magist. conue. & vide per Bar. in. l. 2. §. idoneos. ff. ad Tertul. Dicit etiam Bald. in. d. l. fi. quod non vitiatur datio tutelæ & si fideiussor non sit idoneus, & ibi etiam vide per eum. quid si pupillus sit valde diues, & quæ dixi. in. l. 3. in glo. super parte madreti. 15. 2. parti. Nota etiam quod si persona propinqui legitimi est multum fida, & honesta remittitur ei satisdatio, secundum Bal. in. d. l. legitimos per illum tex. inferentem, quod idem sit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eū, quod si tutor legitimus non inueniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administrationem decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisdationem non præstandam præcedens vita laudabilis. vide per Ioan. de Plat. in. l. agentes. C. de agenti. in reb. li. 12. & adde Iaf. in. l. si quis stipulatus. §. 1. ff. de verb. obliga. contra hoc tamen dictum Bal. facit. d. l. 94. ibi cum dicit porque los fallaron que eran omes buenos, y de buen testimonio e desembargados. &c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisdatio, neq; tutum arbitror dispositionem. l. si patronus. in casu tam speciali extendendam, ad quemcunq; tutorem legitimum, si de tur ex inquisitione, tu cogita.

h ¶ *Que prometan.* De forma instrumēti fideiussoris. tutoris. vide. in. d. l. 94.

i ¶ *Iurar.* Concord. cum. §. fi. in auc. vt hi qui oblig. seperhib. haber. res

Universidad de Deusto
Biblioteca

mino. dicit tamen Specu. ti. de tuto. §. generaliter. col. 3. quod licet tutor non iurauerit: valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit decepti essent, qui cum eo contraxissent, arg. l. Barbarius ff. de offic. præto. & ibi vide per Io. And. in additio. q̃ hoc iuramentũ posit remitti per testatorẽ. Cõtradictũ Spe. tamen facit, quia l. barbarius.

nõ habet locũ nisi in officiis publicis autoritate, & vtilitate, nõ in priuatis: altero etiam modo & in similib⁹ terminis dicit Bal. in addit. ad Specu. tit. de tutore circa fin. q̃ si tutor nõ fecit inuentariũ, non valet autoritas eius: nam omissio modi vel formæ vitiat etiã actũ fauorabilem. l. qui Romę. §. Flauius. ff. de verbo. obligatiam si cõmunis error adsit Bar. etiam ponit hoc: vt vnũ de requisitis. in. d. l. legitimos. circa fin. princi. ff. de legiti. tuto.

a ¶ *Diximos.* §. eo. l. 4. vbi viq̃ dixi. & aduerte, q̃ neq; illa lex, neque ista exigũt satisdationẽ in matre vl auia tutrice testamentaria, vel legitima: & de testamentaria planè, pcedit, q̃i vero datur à lege licet hęc l. nõ dicat, crederem necessariam esse satisdationem. & ita tenet Alber. in. d. auc. matri & auiæ. col. 2. & in rubrica. C. de turo. & cura. qui non satisfded. & in. l. de creationibus. C. de episcop. audien. neq; ista. l. repugnat. imo facit, q̃ teneatur satisda re: cum in legitimis hoc requirat, & mater vel auia est legitima, vt dicit Bar. in. d. auc. matri & auiæ. col. 2. vel licet dicaf anormala, secundum Spec. ti. de turo. §. nunc dicendum. in prin. non potest negari, quin participet de legitima. & ideo debet satisdare: & q̃ satisdet tenet etiam Azo. C. quando mulier. ture. offi. fung. po. in summa. in finalibus verbis alleg. d. §. fi. in auc. vt sin. prohibit. mat. &c. vbi est tex. expressus ibi, & de hideiussoribus dandis.

b ¶ *Puede essonce.* Concord. cũ. d. auc. matri & auiæ. ibi secundũ ordinẽ.

¶ *Lex. X.*

Si dominus manumittit seruum impuberẽ, erit eius tutor, quia sucedet ei, si moriatur. & hoc si ipse defunctus nõ habuerit consanguineos, qui de iure ei debeant succedere: idem si pater filium, quem impuberẽ emancipauit. & patre ante finitam tutelam defuncto, erit tutor frater mor ui. h. d.

c ¶ *Elseñor.* Concord. inst. de legiti. patrono. tute. per totum. & vi. nota. per Azo. C. de legiti. ture. ver. ex sententia autem. l. in. tabularum. & an iste satisfdet vel nẽ: vide. l. legitimos in prin. ff. de legiti. tuto.

d ¶ *Elcargo.* Concord. cum. d. ti. & auc. sicut. C. de legiti. tute. & l. secundum naturam. ff. de regul. iur.

lealmente sus personas, e sus cosas. Mas si los huerfanos sobredichos ouiessen madre o auuela, que quisiesse guardar los huerfanos, e sus bienes: estonce dezimos, que la madre lo puede fazer, ante que ninguno de los otros pariẽtes: solo que sea buena muger e de recabdo. Pero deue dar e fazer alos moços primeramente tal segurança, como de suso diximos [a] en la sesta ley ante desta. E si la madre non quisiere entremeter se desto, puede estonce [b] el auuela auer la guarda dellos.

¶ Ley. X. Como aquel que aforro a su sieruo de menor edad, deue ser guardador del, e de sus bienes si quisiere.

AForrando algun ome su sieruo, que fuesse menor de catorze años, el Señor [c] deue auer en guarda a el, e a sus bienes: porq̃ si tal aforrado como este morieste, e non ouiesse padre, nin madre, nin otro pariente, de aquellos q̃ le deuian heredar segun derecho: este su patrõ que le aforro heredaria todos sus bienes. E porende guisada cosa es, que el que auia la pro heredãdo los bienes del, que sufra el cargo [d] de ser su guardador. Otrosi dezimos, que si el padre [e] saca al fijo de su poder, que es menor de catorze años que el lo deue auer en guarda a el, e a todos sus bienes. E si el padre muriesse en ante que el moço fuesse de edad, si el huerfano ouiesse otro hermano, [f] que fuesse mayor de veynte e cinco años, el lo deue auer en guarda en lugar de su padre.

¶ Ley. XI. Quando los guardadores son muchos, e non se puede allegar para procurar los bienes del huerfano, como lo puede fazer el vno dellos.

SI los guardadores de los huerfanos fuerẽ muchos: [g] e se leuantare desacuerdo entre ellos, de manera que non se puedan todos ayuntar [h] a fazer aquellas cosas que son tenudos de fazer, en guarda dellos e de sus bienes: dezimos, que estonce el vno dellos puede dezir al juez, que el quiere dar [i] recabdo, e obligar se a cumplir, lo que auian todos de cumplir, si los otros lo touieren por bien: e si non, que lo faga alguno dellos. E si se acordaren en esto, deue el juez tomar tal recabdo del, como diximos en la ley ante desta. E si se desacordaren, de manera que cada vno quiera obligar se a esto, e quiera auer en guarda los bienes de los moços estonce el juez deue escoger [k] aquel que entẽdiere que lo fara mejor: e que sera mas prouechoso a los moços, e tomar tal recabdo del, como sobredicho es: e dar le poder, que el solo los pueda auer en su guarda, e aliñar e aprouechar los bienes dellos.

e ¶ *El padre.* Concord. inst. de legiti parent. tute. & an iste satisfset: dixi. §. in. l proxi. in glo. super verbo fiadores. & an si emancipet⁹ in casu. l. filius matrem. C. de inofficio. testa. pater sit legitimus tutor. Bal. ibi dicit quod non.

f ¶ *Hermano.* Concor. inst. de fiducia. tute. & vide per Bar. in. l. 3. C. de legiti. tute. & an iste sit tutor legitim⁹? vide per Bal. in. l. 3. C. de except. & l. pen. C. de legiti. tute.

¶ Lex. XI.

Inter plures tutores super administratione orta discordia omnium, consensu potest vni administratio committi, & p iudicem discerni cũ cautiõe de qua. §. eo. ti. tu. l. v. quoliber autem eorum tutelã vocante, eligetur iudex vnum ex eis. h. d.

g ¶ *Fueren muchos.* Siue testamentarij siue legitimi, vt da tiũ. & ortum habet ista. l. 3. in verſi. apparet. & §. fin. ff. de administra. tuto. & à l. legitimos. §. 1. ff. de legiti. tuto. & §. fi. & ibi Io. Fab. inst. de cap. dimi. & adde. l. testamẽto datos cum. l. sequẽti. ff. de testa. ture. & §. fi. in auc. de hęredib. ab intes. venien. ver ic. si autem plurimi.

h ¶ *Todos ayuntar.* Nam legnius expediunt commissa negotia plures. versus. quem allegat glo. in. d. ver. apparet.

i ¶ *Que el quiere dar.* Vide in. d. l. legitimos. §. 1. & in. d. l. testamento.

k ¶ *Escoger.* De ista electiõe habes. etiam in. d. §. fi. ver. si autem plurimi in auc. de hæredib. ab intest. venien. & in. l. 3. §. fi. ff. de administ. tuto. Et aduerte hic q̃ tunc demum datur ista electio iudici, quando tutores nõ concordant, vt vn⁹ eorũ gerat: sed oẽs velint gerere: & sic patet approbari hic dispositionẽ. d. l. 3. §. fi. quã Albe. ibi dicit nõ corrigi. q̃ tex. in. d. auc. in. §. fi. Distingue ergo in ista materia, q̃ qñ plures tutores dati sunt p testatorẽ, & dubitat⁹ qs gerere debeat si qd testator dixit posuit quis gerere debeat ille solus geret & aliis præferri nisi aliqd cõstet, ex quo ille repellatur: de quibus in. d. l. 3. vel similibus. si vero testator de hoc nihil dispouit: tunc iudex conuocabit in vnũ tutores, vt vnũ eligant qui administret & si discordẽt iudex eliget. si vero tutores plures testamẽtarij non consentiant q̃ vnus solus administret nõ confidentes de eius administratione, & petãt administrationẽ inter eos diuidi per regiões, audienſ & quilibet se tuebit exceptione, q̃ eo q̃ nõ administrauit, hæc colligunt. ex. d. l. 3. §. fi. & ibi p Albe. & ibi vide p Bar. quid si vnus vult diuidere alius non: si autem sunt plures tutores legitimi & expediat per vnum tantum geri tunc vnus eorũ potest reliquos compellere, vel q̃ satisdent, vel recepta satisdatiõe ab illo consentiant, q̃ ei gestio committatur vt in. d. l. legitimos. §. 1. &

ibi not. Bal. & si inter se non concordent quis eorum gerat iudex eligetur vbi & in. d. l. 3. §. fi. & idem videtur dicendum in pluribus datiuis vt sic in omnibus practicari. posit ista lex.

¶ Lex. 12.

Si non sit tutor testamentarius, nec tutelam velit legitimus vel ab intestato successuri: ipsi petant tutorem à iudice: & detur probus & dines: & si isti tutorem non petant: priuãtur pupilli successione negligentes: & tũc liber de populo potest petere tutorẽ, qui dabitur ei etiam ignorãti vel inuito: & iste tutor dicitur datiuus qui potest dari per iudicem loci vbi est pupillus, vel vbi ipse natus est, aut eius pater: vel vbi maiorem partẽ bonorum habet pupillus. h. d.

a ¶ *La madre e los otros parientes.* Sed an sit ordo in petendis tutoribus? vt prius mater quam alij, admittatur glo. dicit quòd non in. l. 2. §. fin. ff. ad Tertul.

b ¶ *Al juez del lugar.* Et sic habes quod iudex domicilij est iudex competens ad dandum tutorem pupillo, & approbatur hic opi. Azo. de qua per glo. in. l. 1. C. vbi pet. tuto. quę secundum Barto. Ange. & Alberi. ibi communiter approbatur & reprobatur opin. Hugolini. de qua in. d. glo. quam tenet Cynus. & Salyce. ibi & de iure communi erat quæstio disputabilis. vnde etiã dicebat Alberi. in. l. 1. circa ptincipiũ. ff. de tuto. & cura. dat ab his. quod tutum esset si fieri posset, q̃ cũ iudice domicilij concurrerent in datione tutoris, iudex originis & iudex territorij, in quo pupill⁹ habet patrimonium, & quia videbatur quod pupillus non posset dici habere domicilium: nam paternum non: quia non transit ad filium. l. assumptio. §. filius. ff. ad municipa. Item neq; proprium: quia pupillus non potest sibi constituere domicilium, sine tutoris autoritate: cum per hoc obligaretur, vt tradit Bar. in. d. l. 1. ff. de tuto. & cura. & Salyc. in. d. l. 1. C. vbi pet. tuto. vnde fatendum est de necessitate, quod in hoc sit specialitas quod abhorrebat Salyce. in. d. l. 1. & de iure communi ista opi. etiam proba tur per. l. 2. §. fi. ff. de tut. & cura. dat. ab his. quam ad hoc allegat Azo. C. vbi pet. tuto. in summa. in fi. Dyn. etiam allegabat ad hoc pro ca su. l. magis puto. §. illud quæri. ff. de reb. eorum. & sit cautus iudex do micilij vel originis in forma dandi tutorem, vt det simpliciter non exprimens, quod dat etiam respectu bonorum, quæ sunt in loco exienti extra eius territorium: quia tunc administratio, & bona licet alibi ista veniunt in consequentiam personæ cum tutor principaliter detur pupillo. l. in copulandis. C. de nupt. & pro hoc videtur tex. in. l. propter litem. §. fin. ff. de excusa. tuto. si enim exprimeret, quòd dabat etiam ad patrimonium extra territorium iudicis: tunc si talis datio sit respectu rerum, q̃ non sunt in territorio sibi subdito non valerent, vt late tradit Angel. in. d. l. 1. C. vbi pet. tuto. Sed quid si pupillus sit dominus loci, in quo habitat, & tenet domicilium, an tenebit datio tutoris, ei facta coram iudice per eum ibi posito? & videtur quòd non: cum requiratur, quòd persona pupilli sit subdita iudici, qui dat tutorem, vt in. d. l. 1. & quia actus tutele videtur actus potius contendi tiosæ iurisdictionis, quam voluntariæ, vnde apud seipsum seu eius iudicẽ fieri non potest. l. si consul. ff. de adopt. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. &. l. pretor. & l. ille à quo. §. tempel tiuum. ff. ad Trebell. & vide in simili quod no. Bal. in. l. sancimus. in prin. col. 2. ver. quidam domi nus. C. de dona. recurrendũ ergo esset tali casu ad iudicẽ originis pro patre vel patruo, vel vbi habet maiorẽ partem suarũ facultatũ, vt hic & in. d. l. 1. vel ad regẽ qui iubeat ei prouideri de tutore, dicit tñ Bal. in l. 1. C. de emancipatio. libero. col. 1. q̃ iurisdictio dandi tutores potest prorogari de consensu partium, cũ sit actus voluntariæ iurisdictiõis.

c ¶ *Bueno e rico.* Hoc dicit, vt detur ex inquisitione cum causę scitur cognitiõe. & sic datus nõ satisdat, vt dixi. §. eo. l. 9. in glo. super verbo fiadores. vbi vide. & adde inst. de satisda. tuto. in prin. & Bart. in. l. 1. ff. ues ficut pupillus vide per Bar. in. l. 2. §. idoneos. ff. ad Tertul. & quando dat tutor ex inquisitione ante quam decernat sibi tutela debet pronunciari esse idoneum vide Bar. in. l. tutores. ff. de confir. tut. & cũ inquiritur debent requiri coniunctꝰ & amici pupilli. l. scire. §. cũ reliquos. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. Et an valeat tutoris datio facta à iudice sine inquisitione, vide per Bar. in. l. fi. ff. qui pet. tuto. vbi dicit, quod sic. l. qui habet. §. pe. ff. de tutelis.

d ¶ *No piden guardador.* De matre, q̃ ad hoc teneatur? Concord. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. & d. l. matris. & d. l. cum à matribus. C. qui pet. tuto. & l. 2. ff. eo. vbi Bar plenè tractat istam materiã, de aliis cõsanguineis Concord. l. sciant. C. de legiti. hæredi. & non aperit ista. intra quod tempus mater & alij pupillo cõiuncti teneant petere tutorẽ: ideo dicano, que lo quisiesse guardar, estonce la madre, e los otros parientes [a] que here darien a este moço, si moriesse sin testamento, deuen e pueden pedir al juez del lugar [b], q̃le de guardador atal q̃ sea bueno, e rico [c], e que entienda q̃ lo reseibe mas por pro del moço, q̃ de si mismo. E si estos atales non piden guardador [d] de age. & Paul. de Cast. & poterit causa cognita iste ann⁹ abbreuiari p iudicẽ si pupilli multum interfit. vide Bal. in. l. matres. C. ad Tertul. & quod hic dicit de matre, idẽ dic in auia, vt in. l. 2. §. si mater. ver. quid si nepotib⁹ ff. ad Tertul. est tamẽ differẽtia inter matrem, & auiã, ex vna parte & alios sperãtes successionẽ ex altera: quia licet mater veniat per pri⁹ & auia p posteri⁹: attamẽ annus currit ambabus & ambo excludunt, si intra annũ tutorẽ nõ petãt: qa vna & eadẽ causa, scilicet naturalis pietas eas astringit: nõ tñ auia debet preuenire matre præcipuè festinatiõe, neq; detineri moratoria cunctatione: sed cũ viderit matrẽ negligentẽ ipsi debet excitari, & petere nõ sic in aliis successionẽ sperantibus: quia ann⁹ nõ currit, nisi ei tui tenet primã causam successionis, ita declarat Paul. de Castr. in. d. l. sciant. & Bar. in. d. l. 2. ff. qui pet. tutor. col. pe. Aduerte etiã, q̃ tam mater, quã alij possunt hoc petere p procuratorẽ, vt probat in. l. cũ à matrib⁹. & ibi no. Ange. C. qui pet. tuto. no. etiã q̃ ad hoc onus perendi tutorẽ tam mater, quã alij, pupilli succedentes sperantes tenent suis sumptibus. l. suo victu. ff. de ope. libert. & tenet Bar. in. l. 1. in vtraq; lectu. C. de negot. gest. & in l. Nesennius. ff. eo. vbi hoc limitat de expensis factis circa pſonã matris: nã non teneret ad alias expensas veluti ad factas inducendo filiũ ad ciuitatem vbi ei daret tutor neq; ad alias factas: vide ibi p eum qui licet tamẽ loquat de matre eius, ratio cõcludit in aliis, qui similiter ad hoc tenẽtur. Aduerte etiã: quia vt colligitur ex verbis præcedãtib⁹ huius. l. ita demum mater & auia & alij, de quib⁹. §. tenent ad hoc q̃ non est tutor testamentarius, vel legitimus. & idem probat in. d. l. 2. ff. qui pet. tuto. vbi Bar. hoc not. vnde hoc procedit q̃n ob istum defectum est dandus tutor datiuus veluti, quia testamentarius tutor est remotus, vel excusatus, vel eo casu quo proximior erat inhabilis inhabilitate tẽporali, vel aliis casibus, quibus locus est datiuo, ita declarat Bar. in. d. l. 2. col. 1. ver. oppo. ista necessitas. Lucas tamen de Penna. in. l. null⁹, ver. 3. quæritur. C. de proxi. sacro. scri. lib. 12. tenet q̃ si sit testamentarius tutor vel legitimus qui tamẽ non administrent adhuc mater tenet instare vt administrent & inuentariũ faciant cum finis legis sit, p missio pupilli & d. l. nõ debet imponi verbis sed reb⁹. l. 2. C. cõmunia delega. & per alia quæ ibi poteris videre per eum & quæ in fi. huius gl. dico dicit etiam Bar. quod tunc annus de quo. §. curret à tempore imminentis necessitatis: si tamen agnatus, qui tenet primũ locũ successionis intra annũ nõ fecit se ordinari tutorẽ, seu sibi concedi administrationẽ, incurreret pœnã, de qua hic ad curam enim tutoris legitimi pertinet facere inuentarium, & legitime administrare: & si non facit punitur argu. l. secunde. §. idoneos. &. §. sequenti. ff. ad Tertull. notat Barto. in. d. l. 2. col. 1. Bal. in. d. l. sciant. Item si mater noluerit sibi tutelam filij punitur si tutores non petierit: si in mora fuerit petendi, vel si antequam sit per moram exclusa non renuntiauit tutelæ. ita quod deueniret ad legitimũ Bar. in. d. l. 2. col. 2. ver. oppo. quod matri. Nota etiam quòd vt dixi iste annus tantum assignatur tenentibus primum locum, & si isti excludantur sequentes non excludentur. & si non petant tutorem intra alium annum, ita tenet glo. in. d. l. secunda. in glo. fin. in fi. ff. qui pet. tuto. & in. l. nepotibus. C. eo. & idem tenet Bar. in. q. per eum dispputata. quæ incipit pupillus quam posuit in. d. l. 2. vbi eum vide col. fi. idem tenentem, & hoc approbant Ange. & Paul. de Cast. in. d. l. sciant. licet Bar. in. d. l. nepotibus aliud voluerit. Et quid si extent mater & substitutus pupillaris, & substitutus neglexerit petere tutorem, ad quem pertinebit succedere pupillã? vide Bar. in. d. q. quam posuit late. in. d. l. 2. Quid autem de muliere, quæ prægnans manſit in bonis mariti eo mortuo, quę neq; petit se mitti in possessionẽ nomine ventris, neq, petiit curatorẽ ventris? vide per Io. Andr. in additio. ad Specu. ti. de tutore. §. nunc dicendum. in addit. fi. vbi concludit, q̃ mater ex hoc nõ perdat ius succedẽdi. vide ibi per eũ. contrariũ tamẽ videtur probari. in. d. l. 2. §. fi mater

Universidad de Deusto
Biblioteca

ver.quod si curatores.& ibi Barto.ff.ad Tertul.quem tex.etiam allegat Io.Andr.in.d.additio.& intelligit de curatore bonis non petito. non de curatore dato ventri.Aduerte etiam quòd istæ personæ,quæ ad hoc onus tenentur,tenenſ etiam instare,vt tutor quem petierunt administret,vt probatur in.l.diuus.ff.qui pet.tut.& in.l.2.§.si mater. ff.ad Tertul.l. fancimus. vbi vide Bal.C.de administr.tuto.& vide Barto.in.d.l.2.ff.q pet.tut.ad fi. 2.col. & debēt esse idonei tutores, qui ab istis petantur. l.2.§.si mater. verſ.quid si in dignos. & ibi Bar.ff.ad Tertullia.

atal moço,como sobredicho es,pierdē [a] porēde aquel derecho, q̄ auian de heredar enlos bienes del huerfano,si murieſſe sin testamēto de mas dezimos, que si los parientes fuessen negligentes en demandar guardador al huerfano sobredicho,o si non ouieſſe parientes que lo fizieſſen:estōce los amigos [b] del moço: o otros quales quier del pueblo,[c] deuē pedir al juez q̄ de al huerfano guardador que sea atal,que aliñe el pro del moço, e el juez lo deue fazer por si, e non por otro [d] auiendo el moço en su valia, mas de quinientos marauedis,[e] mas si ouieſſe menos,bien puede mādar a otro juez q̄ sea menor [f] de si, que lo faga en lugar del.E tal guaadador como este, de que fablamos enesta ley, es llamado datiuo, que quier tanto dezir,como guardador dado por otorgamiento del juez. E nō tan solamente puede fazer esto el juez sobredicho, mas aun lo puede fazer el juez de aquel lugar do nascio el moço, o el padre del. [g] Esso misмo puede ser demandado al juez del lugar, do ouiere el huerfano la mayor partida de sus bienes, [h] e el juez deue lo fazer, quier sea el moço delante,o nō,[i] e aun q̄ lo cōtradi-

a ¶*Pierden.*Cōcord.cum dictis iurib⁹, de quib⁹ dixi in præceden. gl. & aliquos casus,in quibus mater excusatur ab ista pœna.vide per text.& glo.& Bal.in.l.mater. C.ad Tertull.& quatenus glo.ibi tradit de muliere minore,quod excusetur adde hoc procedere & si postea fiat maior:nam durabit excusatio,secundum Bal.in aut.si captiui.C.de epiſc.& cleri.& in.l.precibus.col.5.C.de impuber.& aliis substi.& ista est communior cōclusio secundū Alex.& Iaſo.in.l.minoribus.C.de his quib.vt indign.Limita tamen & intellige,quādo mater elapso anno efficiatur maior: si tamen intra annum ad hoc datum efficeret maior,tunc non excusaretur ex quo delictum negligentiæ non erat consummatum,ita limitat notabiliter Ang.in.l.illicitas.§.fi.ff.de offi.præſi.dicens ex hac distinctione reduci opiniones ad concordiam:& certè vī æqua ista distinctio:sed contra eam tenent aliqui relati p Alex.& Iaſ.in.d.l.minoribus.vbi Iaſ.dicit esse communiorē conclusionē,q excuſeſ etiā si intra annum fiat maior.Item adde q excusaretur mater,si esset prodiga.per.l.Fulcinius.§.adeo.ff.ex quib.causin.posſeſ.ea.& tenet Iaſ. in.l.is cui bonis.col.8.ff.de verbo.oblig.Quid autem si mater sit mulier rustica,an excusetur ab ista pœna:vide per Pau.de caſt.q sic.qn non potuit consulere peritiores,& ipsa administrauit bona filij impuberis,licet non iuridicè:quia non acceptauit tutelam,neq; fecit ibi decerni,neq; fecit inuentarium,bene tamē administrauit:si verò potuit consulere peritiores,non excusabitur,secundū gloſ.quam ita limitat Pau.in.d.l.2.§.si mater.ff.ad Tertul.ita dicit Pau.in.l.Clodi⁹. col.fi.ff.de acquir.hære.& tene menti,quia est singulare adde etiam Saly.in.d.l.sciant.ver.quærō mater.vbi quærit an sufficiat matrem, vt tutricem administraſſe,licet legum solennitatem non seruauerit, & concludit p non:quia tunc non est legitima gestio,licet bene administrauerit allegat.glo.in.d.§.si mater.super verbo legitima,quod intelligit quando ex abrupto,vt tutrix administrauit:nam si ei per iudicem esset decreta administratio,licet in cæteris fiendis esset defectus,ex cusaretur:cum potius secundum eum sit culpa iudicis,qui satisfationem non exegit,& alia requisita,quam culpa matris iura & alia requisita ignorantis.vide ibi per eum non tamē loquitur in muliere rustica in qua loquitur Pau.de Ca.& vide etiam,quæ dicit Bal. in.d.l.matres.& quid si sit relictus tutor testamentarius minor.25.annis,an ex hoc excusentur petere debentes tutorem?vide Soci consi. 20.1.volu.col.fi.& videtur velle,quod si sic si nō habuerunt notitiā minoris ætatis vide ibi per eum.Et quid si sint absentes vel ignorantes? vide Socin.consi.153.col.pe.& fi.2.vol.& d.l.2.§.si mater.ver.sed si forte absens.ff.ad Tertul.Quid autem si mater non petiit cogi testamētarios,tutores ad administrandum?Bal.in.l.præcib⁹.co.5.C.de impube.& aliis substi.dicit q̄ non priuatur ob hoc:quia non tenetur esse solicita,nisi circa petitos à se.& ibi etiam vide,quid si mater non administrauit:sed aliusvide ibi & de multis aliis quæstionibus notabilibus in ista materia col.5.6.&.7.Et nota q propter istam negligentiam priuantur etiam ea hæreditate quæ obueniret ex forma statuti,secundum Bar.per tex.ibi.in.d.§.si mater.ver.& si forte.de matre etiam transeunte ad secunda vota,non petito prius filiis tutore,q̄d perdat successionem vide in.l.omnem.C.ad Tertul.& quæ not.Decius.consi.246.ad fi.sed an mater vel alius agnatus sicut perdit hæreditatem quia non petit tutorem filio sic etiam perdat tutelam propter talem negligentiam?vide per Bar.in.l.tutela.in prin.ff.de legiti. tuto.quod non & Bal.in.d.l.precibus.vbi allegat gl.in.d.l.tutela.

b ¶*Los amigos.* Concord.cum.l.2.ff.qui pet.tuto.

c ¶*Otros quales quier del pueblo.* Nota hoc verbum:non enim ita erat expressum in.d.l.2.adde.l.2.& ibi Bal.not.C.de nego.gest.iudex etiam ex officio suo potest dare,vt in.l.1.§.magistratib⁹.ff.de magistr.conuen.& vide q̄ not.Bart.in.l.4.§.hoc autē iudiciū.ff.de dam.infect.& Bal.not.in.c. 1.de milit.vasall.qui contumax est.colūpe.versi.dicit Bart.& q̄ iudex posſit dare pupillo tutorem,etiā nemine petente. vide.l.illud.ff. de tuto.& cura.dat.ab his.

d ¶*E no por otro.* Concor.cum.l.neq; mandante.ff.de tuto.& cura.dat. ab his.&.l.muto.§.tutoris.ff.de tute.

e ¶*Mas de quinientos marauedis.* Adde.l.ius dandi.ff.de tut.& cura.dat. ab his cum glo.ibi.&.§.sed hoc iure.inſt.de attilia.tuto.non potest ergo delegatus etiam ad vniuersitatem causarum,dare tutelā pupillo habenti in facultatibus vltra quingentos solidos.& ita in delegato etiam ad vniuersitatem causarū,tenet Albe.in.d.l.nec mandante.

f ¶*Que sea menor.* Idest magistratui municipali.d.l.ius dandi.iudices ergo ciuitatum possunt hodie dare tutores,vt hic:& tradit Bar.in.l.1. ff.de tuto.& cura.dat ab his.vbi glo.& Albe.de istis comitibus palatinis,qui à principe habent hanc potestatem.

g ¶*Donascio el moço o el padre del.* in eo loco petuntur tutores,vel curatores minorib⁹:vñ ipli ducūt originem,vel ex persona sua vel ex persona patris,vel si vulgo cōcepti essent ex psona mris.Itē etiā in eo loco vbi sunt eorū facultates.& si alibi sunt vel morant:non tñ iure domicilij redire debent in alterū prædictorū locorū,vt magistratus ibi det eis tutores seu curatores,vt hic & in.l.1.C.vbi pet.tut.& in.l.ante pe.C.de muni.& origi.& in.l.cines.C.de incol.li.10.&.l.1.ff.ad muni. Azo.in summa.C.vbi pet.tur.vbi & daſ etiā loco domicilij,vt dictū est.§.Quid aūt de māore vnī⁹ ciuitatis originario.q ibi & habet facultates suas:sed qa de illa bānī⁹ est,habitat in ciuitate vicina,& ibi cōuenit,an posſit iudex talis habitatiōis sibi dare tutorē.vi.p Io.Andr. in additio.ad Spec.tit.de curatore.§.scias.ergo.vbi allegat Guido.de Suza.q̄ sic,vt ratione necessitatis liceat q̄d aīs non liceret.vi.ibi p eū.

h ¶*La mayor partida de sus bienes.* Aduerte tñ,q̄ doct.in.d.l.1.C. vbi pet. tuto.intelligūt hoc de maiori pte facultatū ita q̄ pupillus ibi habeat domiciliū:& q̄ aīs iudex loci vbi essent tales facultates,nō esset cōpetēs ad dandū tutorē pupillo,licet curatorē rebus ibi existentibus posſet,vt in.l.iurisperitos.§.cū oriundus.ff.de excu.tuto.ita videt de mēte Bar.Bal.& Salyce.ibi & est consonum iuri & rationi:cum iudex, qui dat tutorem,debet habere iurisdictionē in persona pupilli,quā iurisdictionē non habet iudex:vbi tñ sunt res pupilli;p quo est tex. in.l.1.ad fi.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.& in.l.magis puto.§.illud q̄ri.ff.de reb.eor.sed tu dic q̄ eo ipso quòd habet ibi maiorē partē fortunarū suarū,vī pupillus ibi habere domiciliū,vt tradit Pau.de Casti. in.l.2.C.vbi senato.vel clarissi.vnde licet pupillus alibi habeat aliud domicilium seu habitationem poterit prouideri de tutore per iudicem,vbi est maior pars sui patrimonij,vt hic habes,& voluit Azo. cuius opi.hic approbatur in.d.l.1.

i ¶*Delante o no.* Cōcor.cū.l.illud.&.l.sequ.ff.de tut.& cura.dat.ab his. & si ista litera referāt ad oia prædētia,probat hic q̄ iudex originis pupilli propriè vel paternè,pōt dare tutorē pupillo absenti.Cuius cōtrariū vī probari in.d.l.1.C.vbi pet.tut.& ibi tenet Saly.dicens q̄ q̄ daſ tutor in loco originis,debet dari pñti & non absenti,per tex.ibi cum dicit restituti apud patriam suam.Sed quid si tutor detur ab

vtroq; iudice originis.s.vel domicilij,quæ datio prætualebit?Alberic. post Dy.in.l.1.ff.de tuto.& cura.dat ab his.& in.d.l.1.C.vbi pet.tuto. dicit quod datio illius qui primo dedit,& rectè:quia tutorem habens tialius tutor dari non posſit.si verò hoc non appareat,tunc præferſ datio originis.arg.l.libertus.§.præscriptio.in fi.ff.ad municipa.& facit quòd notata.in glo.māgna.in.l.ciues C.de incol.li. 10.

a ¶*Deue durar.* Concor. inſt. quib.mod.tute.finit.in prin ci.& finita tutela tutor tenetur admonere minorē, vt petat sibi curatorem.l. ita autem.§.si tutor.& ibi vi de Barto.ff.de admini. tuto. & ad ea quæ spōte posſt pubertatem gesſit tutor,nō tenetur fideiusſor tutoris.l. Lucius.§.Paulus.& ibi Bar. ff.de admini. tuto.&an ſicut pubertate finitur tutela: sic etiam finitur mandatū procuratoris factū a pupillo cum autoritate tutoris? vide Bart.in.l.ſi quis.§.ſi inpubes.ff.de inſtito.& ſi diſpoſitio cōfertur in tēpus,quo tutela finierit per pubertatem:procedat ſi finiatur morte vide Bart. per illum tex.in.l.liberto.§.pater.ff.de annuis lega.

b ¶*Curator.* Adde inſt.de curato.in prin.& vltima die pubertatis potest dari tutor.vide Bal.in.l.2.C.quando prouo.non est necesſ.& differentiosis inter tutorē & curatorem vide per glo.in.l.ventri.ff.de tut.& cura.dat.ab his.

c ¶*Como del tutor.* vi.5.co.l.9.& inſt.de fatiſda.tuto.& cura.per totum. Bar.ff.de tut.& cura.dat.ab his.&.l.curatorē.ff.de auto.tuto.Et quid ſi de facto tranſacto.25.anno.iudex daret curatorē vt minori.vide p Bal.in.l.2.col.1.C.quando prouoca.non est necesſ.

¶ *Lex. 13.*

Habenti tutorē non daſ alius,niſi primus malè administret:aut ſuis negotiis occupetur taliter,quod circa tutelam intendere nequeat: aut ſi longam faciat itinerationē,vel peregrinationē:tunc enim eius loco datur curator,donec redeat.h.d.

e ¶*Loco o desmemoriados.* Aequiparat furioſum & mente captū,prout semper fit in iſtis.ll.partitarū.differunt tamē,quia cura furioſi,eſt legitimamente capti verò est datiua,vt dixi.ſ.eo.in.l.4.debet tamē iudex eſtā.mente captis dare curatorē legitimū,vt ibi dixi & de his habes.ff.de cura.furio.per totū.ti.C.eod.vbi vide p Azo.in ſumma.daſ eriā prodigo,cui eſt bonis interdictū curator,vt habeē ibidē.& mulieri luxuriosevivuenti.l.& mulieri.ff.de cura.furio.prodigis eā & luxuriosis.vide vbi alīs diſſipatoribus vel luſoribus pōt interdici administratio rei ſuæ:quia æquiparanē prodigis.ſecundū Bal.in.l.ea lege.col.ſi. verſi.itē q̄ro.C.de condi.ob cau.& vide glo.in.l.ſi quis cū ſciret.ff.de viſcap.p empto.An aūt maſculo luxurioſo deſ curatorē vide Bal.in addito.ad Spec.ti.de actore.& Alex.in addi.ad Bal.in.d.l.ea lege.Et requirit cauſe cognitio in dationeiſtius curatoris,ſcilicet vt aliquatēnus furore vel alia cauſa pp quā daſ conſtet.l.obſeruare.ff.de cura.furio.vbi Bal.poſt Iac.de Are.q̄ iudex debet adhibere medicos,q̄ hoc cognoſcāt.l.ſemel.C.de re mili.li.12.An aūt requirat citatio ipſi⁹,cui daſ vel aliorū?vide per Bar.in.l.q̄ui habet.§.quolibet.ff.de tute.& p Alex.cō.86.incipit viſis dubitationib⁹.2.vol.& pōt dari talis curator

cā inquiſitione vel ſine,vt tradit ibi Alex.ſurdis & mutis & qui pp̄ perpetuo morbo laborant daſ curator.vide in.§.furioſi.inſt.de cura.

f ¶*Apremiados.* Concord.cū.§. item inuiti adoleſcentes:inſt.de curat. ſi tamen ſponte receperunt,cogentur ſtare ſub cura vſq; in vigeſimū quintum annū,vt tradit Abb.cōſi.91.1.vol.ipſi tñ curatores inuiti dātur, ſecūdum Bar.in.l.illud.ff. de tuto.& curato.dat ab his.& per Specu.ti.de curatore.§.ſi.col.2. & per Saly.in l.1. C. qui per. tut.vbi dicit, q̄ curator qui principaliter datur perſonę mente capti, vel furioſi,datur inuitus,vt in.l.fin.§.fi.C. de cura.furio. Item & curator generalis, qui daſ principaliter negotiis,& ſecūdario perſonæ. de quo in.l.ſi curatorem.C. de in integre reſtitu.minoda tur etiam inuitus. l. fin.in prin.C.de adminiſtra.tur. ad litē tamen debet dari volens & ex cauſa poſſet inuitus dari.vide Bart.in.l. qui

acuerdo. E aun alos q̄ fuessen mayores, seyēdo locos o desmemoriados. [e] Pero los q̄ son en su acuerdo,nō puedē ser apremiados [f] q̄ recibā tales guardadores si nō quisierē.Fueras ende,si fiziessen demāda a alguno en juyzio,o otro la fiziesſe a ellos. Ca estōce [g] los judgadores les pueden dar tales guardadores, como estos.Otrosi dezimos,q̄ el curador nō de ue ſer dexado enel testamēto, [h] pero si fuere y puesto,e el judgador entēdiere q̄ es a pro del moço,deue lo cōfirmar. [i] E aun dezimos,q̄ el huerfano que ha guardador,non le deuen dar otro. [k] Fueras ende,si aquel q̄ lo tiene en guarda fuesſe ome de mal recabdo, [l] o tal que ouieſſe de veer tanto en lo suyo, [m] q̄ non pudieſſe aliñar los bienes del huerfano, o si enfermaſſe, [n] o ouieſſe de yr en romeria, o en otro grād camino. [o] Ca estōce, puedē le dar otro guardador q̄ lo guarde en lugar de aquel, aquien dizen en latin curator, [p] fasta que el otro sea sano, o torne del camino do ouieſſe ydo.

¶*Ley. XIII. A quien deuen ser dados guardadores: e aque llaman en latin curatores.*

Curatores son llamados en latin, aq̄llos que dan por guardadores alos mayores de catorze años, e menores de veynte e cinco años,seyēdo en su

xeſſe.Mas si el juez que da el guardador, non ouieſſe por si alguna destas razōnes sobre dichas non podria estonce el que fuesſe puesto por mandado de tal juez, auer la guarda del moço.E la guarda de cada vno destos guardadores,deue durar [a] fasta que el moço sea de edad de catorze años, e fasta que la moça sea de edad de doze, quier sea estableſcido el guardador en testamēto,o de otra guisa e de alli adelāte,deuē los judgadores dar e otorgar al moço otro guardador, a q̄ llaman en latin curator,[b] tomādo tal recabdo del como del tutor. [c] E este atal deuele auer en guarda,fasta q̄ el huerfano sea de edad de veynte e cinco años. [d]

g ¶*Ca estonce.* Adde.d.§.itē inuiti &.l.qui habet.§.ſi pupillus.ff.de ture. & quomodo detur infanti curator ad litem,vide Bald.de mili.vaſſa. qui contum.est.col.pe.& adde.d.1.C.qui pet.tuto.An autem pupillo carenti tutore posſit dari curator ad litem?vide Alexā.conſulentem q̄ſic.conſi.122.primo volu.incipit videtur prima facie.

h ¶*En el testamento.* Concord.cum.§.ſed curator.inſt.de curato.

i ¶*Deue lo confirmar.* Sed an confirmabitur &ſi adultus cui datus est à patre noluit habere curatorem?videt q̄ non quia inuiti adoleſcentes curatores nō accipiunt prēterquam in litē inſti.de cura.§.item inuiti.In contrarium facit iſta.l.cum dicit.deue lo cōfirmar & ſic videt neceſsitatem inducere ex quo pater fecit ad cōmodū filij & id cōstat iudi.i & huius opinionis fuit Odofr.prout refert Balin.l.1.ff.de confir.tuto.qui poſt Dy.intelligit.d.§.Itē inuiti.in curatoribus q̄ daſ à iudice nō de datis in teſtō.& idē quod Odofr.tenet Io.de Pla.in.d.§. item inuiti.ver.adde prędictis & licet Bal.vbi.§.inclinet in cōtrariam ſententiā iſtud vī tenendū quia iſta.l.partitarū hoc vī decidere cum poſtquā poſſit ſuperi⁹ q̄ inuiti adoleſcentes curatores nō accipiunt ſubdit q̄ ſi curator detur in teſtamento debet confirmari & bn cōferunt ad hoc quæ tradit Abb.d.cōſi.91.1.volu.incipit poſtulato.

k ¶*Dar otre.* Concord.cum.l.cum iure.C.qui pet.tuto. &.l.licet.C.in quib.caſi.tutor.haben.

l ¶*De mal recabdo.* Concor.cum.l.pe.C.in quibus caſi.tutor.

m ¶*Que ouieſſe deuer tanto en lo ſuyo.* no.hoc quia vult,vt ob hāc cauſam excuſetur tutor.& facit.d.l.pe.& l.2.eiuſd.titu.&.l.3.

n ¶*Enfermaſſe.*vi.in.§.item propter aduerſam valetudinem.inſt.de excuſa.tuto.

o ¶*En camino.* vi.in.l.1.C.in quib.caſi.tutor.haben.

p ¶*Curator.* vī approbare opinionē Irner.de qua in rub.C.in qui.caſi. tut.hab.que etiā fuit opi.placen.vt dicit Azo.ibidem in ſumma.ipſe tamen Azo.tenet,q̄ etiā tutor dari posſit in illis caſib⁹ ſpecialibus,& idem tenet Saly.in.d.rub.& in.l.1.illius.titu.posſet ergo iudex facere vtrūq; vel tutorē.ſ.dare vel curatorē,& erit vtili⁹ q̄ detur tutor vt ibi dicit Azo.& finietur officium iſtius tutoris ſublato impedimento primi tutoris vide per Saly.in.d.l.1.& glo.ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex.14.*

☞ Nō pōt esse tutor eps, aut religiosus ne à diuinis auoceī: sed clericꝰ secularis & sacerdos pōt sanguinis ptextu si intra quatuor mēses venerit corā iudice tutelā receptur⁹ itē nec pupilli debitor, nisi sit testamētari⁹, nec ad regis rōcinia obligatꝰ nec miles: dū extra domū in regis occupatur seruicio vel alteriꝰ dñi, nec alia inualitudine impediteꝰ. h.d.

a ¶*No puede ser guardador.* Cōcord. cū autē. de sāctissimis episco. §. deo amabiles. colla. 9. neque dicas hoc correctum per cap. peruenit. 86. distin. licet gl. ibi in finali opiniōe voluit contrariū sed archi. & præpo. ibi tenēt primam opinionem glos. vt episcopus etiam volens non admittat ad tutelā vel curam aliquā nisi essent tutelę miserabilium personarum: cum alias non essent, qui bene & tutē ad tutelam præfici possent in monacho verò indistinctē est dicendum, vt in. c. qui vere. & in. c. monachi. 16. q. 1.

b ¶*Clerigos seglares.* Concord. cum auten. presbyteros. C. de epis. & clerī. & d. auten. de sanctis episc. de quo sumpta est. & adde l. 45. in fin. titu. 6. 2. partita.

c ¶*Missa cantanos o non.* Intellige de constitutis in sacris: nam alij etiam inuiti coguntur, vt not. glo. in. d. auten. presbyteros.

d ¶*Por razon del parentesco.* Testamentarij ergo neq; datiui non possunt, vt hic innuitur. & not. glo. in. d. auten. de sanctis. epis. §. deo amabiles. super verbo interdicimus & quando sunt legitimi, admittunt volentes non inuiti, vt hic & ibi habes.

e ¶*Debdores.* Concord. cum auc. minoris. C. qui dar. tuto. pos. & cum corpore vnde illa sumitur & non aperit ista lex an requiratur, q̄ sint debitores magnæ quantitatis, vel paruæ: sed debet limitari, quando esset magna quantitas: non vero si parua: quia tūc posset esse tutor, secundū gl. in. d. auc. minoris. & in corpore, de quo sumitur vbi dicit quæ sit parua vel magna, iudicis arbitrio relinquendū, & illa glo. approbatur p Bar. Ange. & Saly. ibi & dixit illam notatu dignissimam additionator Abb. in. c. intellecto. de iure iur. & pro illa gl. est tex. & ibi not. Bar. in. l. si quis in pignore. §. fed & si q̄s. ff. de pig. actio. Bal. tū ibi limitat dictum glos. nisi ante delatam tutelam esset iam lis super debito: quia magnū videtur ex eo, quod sit de eo magna lis inter partes. Item limitat glo. in. d. auten. in auia debitrice vel creditrice. & est tex. in auc. ad hæc. C. quando muli. tute. offic. fung. potest. Itē glo. in corpore limitat ia patre & auo paterno, vel materno propter affectionem, quæ suspicionem tollit: & tenent communiter docto. Itē limitatur in filio, qui potest dari curator patri mente capto, vel furioso secundum Guliel. de Cu. in. l. cū eo. ff. de pact. & Saly. in. d. auc. minoris. co. 1. vbi vide quid si filij essent plures, in fratre tamen debitore nō limitaretur: sed procedit sicut in extraneo: quia honor & priuilegium quod lex cōcedit parentibus, nō debet fratribus: tex. notab. in l. 3. §. 1. ff. delega. præst. tenet Guliel. vbi §. Ang. & Saly. in. d. auc. minoris. Quid autem si filius tutoris esset debitor vel creditor minoris, an repellatur pater à tutela? Bart. tangit & non decidit in. d. auc. minoris Ang. ibi decidit, quod si filius est emancipatus vel in potestate, & ad eum non spectat vsus fructus: quod poterit esse tutor: secus autem si vsus fructus spectaret ad patrem: filius tū bene potest esse tutor, licet pater sit debitor vel creditor secundum eum. & q̄ hic dicit in debitoribus idem dic, si essent creditores, vt in. d. auten. & quia est eadem ratio ex eo, quod isti administratores habent penes se instrumenta: & de facili possent machinari aliquid in fraudem minoris, secundū Alberi. & Saly. ibi & habetur ista ratio in tex. & glo. in corpore vnde illa auc. sumitur cætera huic materiæ congruentia. vide per glo. & doc. in. d. auten. minoris & per Bar. in. l. 2. §. quæritur. ff. de curato. bo. dand. & Bal. in. l. 2. col. 1. C. quando fiscus vel priua. & Bal. in. l. qui habet. §. fi pupillus. ff. de tute. & in. l. si quis sub conditione. fin. col. ff. de testa. tute. & quod dicit Nico. de Neapo. in. l. si pupillus. ff. de tute. & ratio. distra. & per Io. Andr. in additio. ad Specu. titu. de tutore. §. generaliter. ad ditio. magna. Et de illo qui est implicatus cum fisco, an posit esse tutor, vel curator. vide. l. pe. & ibi Bart. ff. de confirma. tuto. & per gl. in. l. pen. C. ne tutor vel curato. ve. ctiga. cōdu. Et de debitore ciuitatis an posit habere honores antequam sol uat ciuitati. vi de. l. primam. & ibi Ioan. de Pla. C. de debito. ciuita. li. n.

f ¶*En sus testamentos.* Approbat opinionē Martī. de qua per glosā. de. retulit Specu. ti. de tutore. §. generaliter. col. 4. ad fi. vbi Io. And. in additio. refert hoc tenuisse Odofre. & dominum suū. & Guliel. de Suza. & Azo. in summa. C. qui dar. tuto. pos. versi. item credito r. idem tamen Azo. tenuit cōtrariam in summa. super auc. vt hi qui oblig. se perhi. habe. res mi no. contrariam etiam opinionem tenet Accursius. in. d. auten. minoris. & in corpore vnde sumit & in. §. fin. insti. de auto. tuto. & idem tenet Iacob. de Bello vis. & secundū istam opinionem consuluit Dy. dacēs de hoc esse casum in corpore Guliel. de Cu. in. d. l. cū eo. ff. de pact. distinguit, an testator sciebat illū esse debitorem. vel creditorē, & post: secus verò si ignorabat. & idem tenet Oldra. & etiam Bar. in. d. auten. minoris. & huic opinioni adhęrent Bal. Ang. & Saly. qui dicit in d. autē. minoris. col, 3. ver. sed attende. qualiter constabit de tali scientia vel ignorantia: vult enim q̄ hoc colligat ex verbis testamēti: ut re menti istam. l. partitarū. apparebantem dictam opinionē Mart. benē tū placet, q̄ limitet dūmodo pater notitiā debiti vel crediti habuerit: quia hoc est de mēte huius. l. & ex ratione eorū qui istā opinionē tenuerūt, neq; exigerem q̄ ex verbis testamenti de hoc constaret: satis est q̄ alias constet testatorē sciuisse: est enim magna restrictio quā in hoc dat Saly. & non bene iure fundatur. & limita etiā dispositionē huius. l. qñ talis tutor vel curator datus esset in testamento patrē legitimū, & naturalē: sec⁹ si per naturalē tātū, vel per matrē vel extraneū aut patronū: quia tunc eget confirmatione, & nō est propriè tutela testamentaria: neq; plenè credit testatori: sed aliqualis causæ cognitio requiritur, vt habeat in. l. in confirmando. ff. de confir. tuto. & in. l. 1. & l. mater. C. de testa. tute. ita singulariter limitat Ange. in. d. auten. minoris. quod est menti tenendum.

g ¶*Obligado al Rey.* Concord. cum. l. pe. & ibi glos. ff. de confir. tuto. & l. fi. C. qui pet. tuto. vbi glo. hoc intelligit de colono priuatę rei principis: nā conductor prædij fiscalis nō remouerē à tutela per. l. colonus. C. de excusa. tuto. sed aduerte, quia istæ. ll. partitarum communiter accipiunt & promiscuè res priuatas & fiscales, cum de eis loquitur & eadem ratio militat in vtrisq;, saltim in casu isto propter damnum pupilli, si res tutoris obnoxiæ essent regi vel fisco regis, vt tradit glo. in. d. l. pe. vnde indistincte intelligerem istam. l. & ad dictam. l. colonus potest respondēri. q̄ procedat, quando conductor prædij fiscalis, vel patrimonialis, nihil ex hoc deberet fisco, vel regi: & nō alias. q̄ etiam hic videtur probari, cum inferius dicitur de que ouiesse a dar cuenta. Quid autem de conducente vectigalia post assumptā tutelam? vide in. l. 1. C. ne tut. vel cura. vectiga. conducat.

h ¶*En seruicio de caualleria.* Concord. cum. l. militiæ armatæ. C. qui dar. tuto. poss.

i ¶*Mudo o sordo.* Adde. l. 4. §. eo. & l. 1. §. 1. 2. & 3. ff. de tute. & l. pe. & fi. ff. de legiū. tuto. vbi de surdo minus audiente.

¶*Ley. X IIII. Quales son aquellos que non pueden ser guardadores de otro.*

OBispo, nin monje, nin otro religioso non puede ser guardador [a] de huerfano: porq̄ estos atales hā de seruir a Dios en las Eglesias, e embargar se ya este seruicio por la guarda q̄ ouiesse de fazer en las personas, e en los bienes de los huerfanos. Mas los otros clerigos seglares [b], quier sean missacantanos o nō [c], bien puedē ser guardadores de los sus parientes huerfanos, por razon del parentesco [d] que han con ellos. Pero deuē venir ante el juez ordinario del lugar fasta quatro meses, des que supierē que aquel su pariente murio e dexo fijos sin guardador: e estonce deuē dezir ante el, de como ellos quieren ser guardadores de los huerfanos, que fueron fijos de aql su pariente: e despues que esto ouieren fecho, pueden tomar los moços en su guarda, e aliñar, e procurar los bienes dellos. Otrosi, los q̄ fuessen debdores [e] de los moços, non puedē ser guardadores dellos. Fueras ende, si los padres estableciessen en sus testamentos [f], que los guardassen. Otrosi non podria se guardador de huerfano el cauallero, mientra biuiere fuera de su casa, siruiendo al Rey, o a otro su Señor en seruicio de caualleria [h]. Otrosi el que fuesse mudo o sordo [i] nō puede ser guardador de moços, nin el que fuesse o casionado, [a] o embargado de su persona o en otra manera, de guisa q̄ non pudiesse [b] entender, nin trabajarse en pro dellos.

¶*Ley. X V. En que manera deuen los guardadores aliñar e guardar los bienes de los huerfanos*

ALiñar e endereçar los bienes de los huerfanos q̄ ouieren en guarda, deuen los guardadores en esta manera. Ca luego ante que otra cosa fagan, [c] deuen fazer escrito de todos los bienes [d] de los moços, con otorgamiēto del juez del logar. [e] E sea fecho por mano de alguno de los escriuanos publicos. E a este escrito atal llamā en latin inuētariū. E en tal escritura como esta. deuē ser trāsladados [f] todos los preuillejos, e las cartas delas heredades [g] de los moços. E si el guardador nō fiziere tal escrito como este, puede le toller [h] el juez del logar la guarda de los huerfanos, e de sus bienes, como a ome sospechoso. Pero si el guardador mostrasse razō derecha, [i] porq̄ nō pudo fazer el inuentario, non le deuen despoderar de los huerfanos, nin de sus bienes. Mas deuen le mandar que faga luego el inuentario sin alongamiento ninguno. E despues q̄ esto ouiere fecho, deuen los guardadores endereçar las cosas [k] del huerfano, que nō cayan: e fazer labrar las heredades: e criar los ganados que fallaren en los bienes del finado. E esto deuen fazer a buena fe [l] e lealmente.

¶*Ley. X V I. Como los guardadores deuen fazer aprender a los huerfanos leer e escriuir.*

TRabajar se deue el guardador de fazer al moço, q̄ to [h] uiere en guarda, q̄ aprēda buenas māeras, [m] e desi deue le fazer aprēder leer e escreuir: [n] e deguarda de los huerfanos, e de sus bienes, como a ome sospechoso. Pero si el guardador mostrasse razō derecha, [i] porq̄ nō pudo fazer el inuentario, non le deuen despoderar de los huerfanos, nin de sus bienes. Mas deuen le mandar que faga luego el inuentario sin alongamiento ninguno. E despues q̄ esto ouiere fecho, deuen los guardadores endereçar las cosas [k] del huerfano, que nō cayan: e fazer labrar las heredades: e criar los ganados que fallaren en los bienes del finado. E esto deuen fazer a buena fe [l] e lealmente.

a ¶*Ocasionado.* Adde. l. luminibus captum. C. qui dari tut. poss. & l. 1. & secundā. C. qui morb. se excus. lib. 10. & in. §. item propter aduersam valetudinem. instit. de excusa. tuto.

b ¶*De guisa q̄ no podiesse.* Not. hoc verbum & intellige de morbo per pernoctem non in temporali interim daretur curator secundum glo. in d. §. item propter aduersam valetudinem.

¶*Lex. 15.*

☞ Tutor ante omnia conficiat inuentarium de rebꝰ pupilli, i quo contineantur eiꝰ priuilegia, & instrumenta debitorum manu notarij q̄ iudicis autoritate, alias a tutela vt suspectus remouebit, nisi iustam causam ostendat impedimenti. itē debet fulcire domus, colere prædia, & pascere pecora. h. d.

c ¶*Luego ante que otra cosa fagan.* Sed an poterit tutori seu curatori decerni administratio per iudicem: antequam inuentarium faciat? Bart. dicit, q̄ non in. l. legitimos in fin. princi. ff. de legāti. tuto. vbi dicit, quod licet glo. ibi ponat decretum pro primo: tamen est vltimum debet enim tutor prius facere inuentarium, quam ei tutelæ administratio concedatur. allegat l. fi. in fi. C. arbit. tute. vel saltim dicit quod debet fieri i ipso actu: quo decretum interponitur, vt in auc. vt hi qui obliga. seperhib. habe. res mox cū fuerint ordinati faciāt inuentariū, & ibi Salic. exponit quod intelligatur illud verbū ordinati. a. decreti hoc etiam videmus fieri in practica: nam decernitur tutela, vel cura verbaliter per iudicem, & postea fit inuentarium. & l. fi. C. arbitr. tute. non obstat: quia nō pro hibet administrationem per iudicem verbaliter decerni: sed ipsa realis administratio prohibetur ante confectionem inuentarij.

d ¶*Escrito de todos los bienes.* Concord. cum. d. l. tutores. C. de administr. tuto. & cum. l. fi. C. arbitr. tute. & l. tutor qui repertorium. ff. de admi primum tutor posit, vt. §. dixi & habetur in. d. l. tutores. vbi glos. & ibi Bart. ff. de offic. præfect. vrb. & debet fieri, quam docto. & not. quod si tutor non faciat inuentarium pertinaciter est ponendus in vinculis. l. secunda. §. tutores. & ibi Barto. ff. de suspect. tuto. & si vnus ex pluribus tutoribus fecit inuentarium, an teneatur non in. l. actus. ff. de administra. tuto. quærit etiam Bald. in. d. §. solent. Quid si tutor non fecit inuentarium tempore quo tutelam acceptauit, sed postea ex interuallo, an posit ei de hoc opponi si vult agere vel administrare? & tenet quod non referens disputationem Francif. de Scalis vide ibi per eum. & per Salyce. in dicta lege tutores. columna prima. versicu. quæro quarto. & vide etiam quod in hoc notant Bar. & Alberi, in. l. fi. C. de alimen. pupil. præst. & Angel. in. d. l. tutores. vbi vide. an sufficiat iudici ostendere inuentariū, licet reo cum quo tutor litigat non exhibeatur.

e ¶*Con otorgamento del juez del lugar.* Approbat opinionem glos. in. d. l. tutor qui repertorium. in princip. vbi Bar. col. secunda versicu. quæro vtrum. dicit quod quantum ad tutorem sufficit fieri extra iudicium: sed quantum ad hoc quod inuentarium faciat fidem contra debitores, quorum nomina in inuentario scribuntur, requiritur q̄ fiat coram iudice. l. chirographis. ff. de administra. tuto. & ita intellige istā. l. partitarū. & addē q̄ dixi in. l. 99. ti. 18. 3. parti.

f ¶*Traladados.* Adde dictū. l. tutores. C. de administra. tuto. vbi Salyce. colum. 2. versi. quæro. 7. declarat hoc, quòd vt tutor gerere seu administrare possit, non requiritur ista descriptio instrumētorum, de verbo ad verbum in inuentario: sed sufficit, q̄ summam & effectum instrumenti ponat: sed quantum ad hoc vt si periret instrumentū, possit probari per inuentarium, est necesse totum instrumentum in inuentario describi. & debent citati illi quibus præiu dicari possit, & vide p Bar. in. d. l. tutor. q repertorium. colum. 3. vbi dicit ita obseruari.

g ¶*De las heredades.* Idē dic de nominibꝰ debitorum: instrumenta tamen per quæ probatur pupillum debitorem esse, nō sunt ponēda, licet posset tutor si vellet, secundum Salyce. post Bar. in d. l. tutores vbi Salyce. ver. quæro. 7.

h ¶*Toller.* Concor. cum. l. fi. ad fin. C. arbi. tut. & d. l. 1. §. 6. solent. & ibi Bal. de officio præfect. vrb.

i ¶*Razon derecha.* Concor. cum. d. l. tutor qui repertorium. in princ. ff. de adminis. tut. & vide ibi per Bar. col. pe. ver. venio ad secundā pte.

k ¶*Endereçar las cosas.* Vide legē consilio. in principio. ff. de curato. furio. & l. lex qui tutores. C. de administra. tuto. & l. à tutoribus. s. in princ. ff. eo. & vid. Ioa. de pla. in. l. 2. C. de condi. in publi. ho. lib. 10. & ibi etiam per eum, q̄ debet tutor reparare sara tecta: ne frumentum pupilli pluuijs corrumpatur, & ibidem q̄ non excusat, & si posuerit factorem cōmuni opinione reputatū fidelē, & diligentē.

l ¶*A buena fe.* Adde. d. l. à tutoribus. in prin. ff. de admi. tuto. & quid si tutor patruus pupilli, qui cōmunē turrim cū fratre suo inchoauerat, altius eleuauit de bonis suis & pupilli motus: quia vicin⁹ inuidus suā turrē illi oppositā altius eleuauerat: an posit pupill⁹ factus adultus, vel eiꝰ hæres tales impēsas repetere? Ioan. Andr. in additio. ad specul. titu. de iudic. §. 2. col. 8. ad. fi. additionis magnę refertē quæstionē pilei. dicit quòd tutor qui bona fide opus inchoatū à patre pupilli perfecit, nō tenet cū pupilli honorē tueri debuerit, argu. l. cū plures. §. 2. ff. de administ. tuto. quod est notandū. Aduerte etiā q̄ tutor vel curator nō tenetur consetuare frumentū, vel vinū minoris, in tēpus caristiæ: sed potest vēdere occurrenti & cōmuni pretio: neq; tenetur mittere in aliū locū. l. fi. §. fi. & ibi Bar. C. de administ. tuto. qđ Salice. ibi dicit cordi tenendū, & debet secundū eū tutor in rationibus suis ponere tēpꝰ vēditionis: aliàs in eius præiudiciū inspiceret tēpus, quo plurimū illo mēse vel anno valuit. Et an teneat dare pecuniā minoris ad licitū quæstū? vide Bar. & Paul. in. l. diuus Seuerus. ff. ad leg. fal ci. & vid. l. tutor q reptoriū. §. fi post depositionē. ff. de admi. tuto. de bet etiā tutor facere quidquid potest, ne pupillꝰ incidat in pœnā cōtractus, vide. Bal. in. l. an tibi. C. de in litē dand. tuto. & an teneat tutor de fructibꝰ percipiēdis. & ita cōtra eū posit formari libellus vide Bar. in. l. si sine. §. modestinus. ff. de adminis. tuto. & an imputet tuto ri dānū contingens in re pignorata, vide. l. titiū. §. lucius. ff. de administ. tuto. & quā diligentiā teneatur præstare tutor, vide glo. in. l. pe. ff. de eo qui pro tuto. & ibi Nico. de Neapo.

¶*Lex. 16.*

☞ Tutor faciat pupillū legere & scribere, deinde in artificio congruo imbui, alimenteteq; eum facultatibus consideratis. h. d. Habuit originem à. l. cum plures. §. tutor. ff. de administra. tuto.

m ¶*Buenas maneras.* Cōcord. cū. l. cū plures. §. cū tutor. ff. de admini. tuto.

n ¶*Leer e escreuir.* Adde. l. qui filium. ff. vbi pupill. educar. debet. & co.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit.l.ius alimentorum.ver.item ad instructionem.& vide in.d.l.qui filium.glo.quod mulieres olim addiscebãt grãmaticam.& vide quæ dicit ibi Alberi.vbi dicit se audiuisse de filia Accursij,quod legebat iura Bononiæ.

a ¶ *Aquel menester.* Vide in.d.versi.item ad instructionem.

b ¶ *Catando.* Ad de.l.ius alimẽtorum.&.l. officio.ff.vbi pupill.educa.debe. &.l.3.§.tutor. ff. de suspect.tuto. & C. de alimen. pupi.prestan. l.1.&.2.

spues desto deuel poner que aprenda.e vse aquel menester,[a] que mas le conuiniere,segun su natura:e la riqueza,e el poder que ouiere.E deue guardar lo,e pensar del:dando le de comer e de vestir,e de las otras cosas que menester le fuerẽ, segun entendiere que lo deue fazer,catãdo[b] toda via que lo faga segund los bienes que rescibio del.

¶ *Lex.* 17.

Potest tutor agere & defendere nomine pupilli per se si est pupillus minor septennio: si maior potest interesse ꝑsente tutore & authorizãte. Itẽ pupillo absente alocõ potest adesse tutor. Et si sunt plures tutores,quilibet potest agere & defendere insolidum. Itẽ sententia contra tutorẽ lata mãdatur executioni cõtra bona pupilli, nõ cõtra sua, item contractus cum pupillo sine tutoris autoritate factus tenet in eius commodum sed non in eius damnum:& tutor dans autoritatem in talibus faciat per se, non per mandatum vel literam alias nihil agit.h.d.

¶ *Lex. XVII. Como el guardador deue demandar e responder por el huerfano en juyzio.*

EL guardador en nome del huerfano, deue demandar e defender [c] el derecho del,en todo pleyto quel mouiesse o le fuesse mouido en juyzio.E si fueren los guardadores dos o mas cada vno dellos [d] puede esto fazer,maguer el otro non estuuiesse delante,seyendo el moço menor de siete años,o si fuesse mayor,e non estuuiesse presente en el lugar:mas si fuesse mayor de siete años:[e] estonce puede el moço mouer el pleyto,con otorgamiento de su guardador:o el guardador en nome del huerfano,seyendo amos delante,e si sentencia fuesse dada sobre tales pleytos contra el guardador,non deué fazer entrega porende en los sus bienes:[f] mas en los del moço que touiesse en guarda. Otrosi dezimos que el moço non puede fazer pleyto,nin postura con otro ninguno,en que obligue ninguna cosa de sus bienes,a menos de otorgamiento de su guardador: [g] e si lo fiziere a daño de si,non deue valer. Pero si otro alguno fiziere pleyto con el,vendiendo le, o obligandole a alguna cosa,que fuesse a pro del moço,[h] valdria el pleyto que desta guisa fuesse fecho.E el otorgamiento que el guardador fiziere en nome del en juyzio,o fuera del juyzio, deue lo fazer por si,e non por mandadero,nin por carta: [i] ca si de otra guisa lo fiziesse non valdria.

c ¶ *Demandar e defender.* Concord.cum.l.generaliter.&.l.tutoris præcipuum.ff.de adminisst.tuto.&.l.eum qui.C.de procura.&.l.fi.in prin. C.de administ̃ra.tuto.

d ¶ *Cada vno dellos.* Concord.cum.l.1.&.2.C.si vnus ex plurib.tuto.vel cura.&.l.3.§.1.&.l decreto.§.fin.ff.de adminisst.tuto.Quid autem si omnes velint agere vel conuenir̃?gl.in.d.l.1.dicit,quod possunt & debent admitti.Salve.ibi dicit quod si agant omnes admittuntur vno & eodem libello,non diuersis:quia omnium interest ratione officii, & communis periculi:si vero conueniantur distinguit,aut pupillus est conuentus,& si omnes volunt defensionem suscipere possunt.l.1. §.sufficit.ff.de adminisst.tuto.aut pupillus non conuenitur.sed tutor nomine pupilli,& tunc illo inuito alij non possunt defensionem suscipere:possunt tamen assistere causæ:ne colludatur.vide ibi per eũ qui respondet ad.l.ne in plures.ff. de exercito.Cyn. ibi & Angel.& Bar.in.d.l.decreto.§.fi.volunt quod ad petitionem aduersarij.per.d.l.ne in plures.iudex eligat idoniorem & alij poterũt assistere,& quælibet practica videtur bona.

e ¶ *Mayor de siete anos.* Concord.cum.l.1.§.sufficit.ff.de adminisst.tuto. vbi vide per glo.& Bar.Quid autem si sit adultus? & tunc videf nota ri differentia inter pupillum & adultum:vt in adulto sit in electione volentis eum conuenire,vtrũ conueniat adultũ,vel curatorẽ:ita videtur probari in.d.§.sufficit.ver.in caulis tñ quam differentiã gl.ibi reprobat quæ glo.secundum Iaco.de Are.& Alberi.ibi potest procedere quando vnus non habet melior̃ notitiam facti,quã alius:sed si cũ rator scit veritatem melius nõ posset rñdere adultus neq; econtrario. & isto casu practicetur talis differentia inter pupillum & adultum.

f ¶ *En los sus bienes.* Concor.cũ.l.2.ff.de adminisst.tuto. &.ff.de re iudi. l.4.ver.tutor quoq;.&.l.1.C.quando ex fact.tuto.

g ¶ *Otorgamiento de su guardador.* Concor.cũ.l.obligari.in prin.ff.de autoto.tuto.& inst.eo.in prin.de confessione verò in causa ciuili vel criminali:vide.l.certum.§.in pupillo.ff.de confes.& in.l.claruũ.C.de autoto.præst.& tenetur tutor si non fuerit vtiliter autoratus.l.si ad pupillum.ff.de auto.tuto.& vide.l.eũ qui.& ibi Bal.C.arbitr.tute.& an cũ minor respondet de veritate exigat tutoris autoritas,vel curatoris? vide Abb.in c.pe. col.4. de iuramẽ. calu. & Bal.in aut. sacramẽta pu berũ.ad fin.3. co.C.si aduer. vendi.& Bal. in.l.2.§.ꝙ obseruari.col. 2. C.de iura.calu.& an debeat ista autoritas interuenire in venditio ne rerum minoris, quæ fit ꝑ creditores. vide Bal.in.l. fi.C.si ꝑ ꝓpter publ. penitra. vbi tener. &d non: sed solũ in causæ cognitione & vẽditione ciandus est.

h ¶ *A pro del mo ço.* Concor.cũ d. l. obligari. & inst.de auto.tuto.in prin cip.& sic clau dica: hic contractus.

i ¶ *No por mandadero ni por carta.* Concord. cũ.§.finiti.de autori.tuto.& l.1.§. fi.ff. eod.

Fueras ende,si lo fiziere algũo por pagar las debdas ꝑ ouiesse dexado el padre del huerfano,o por casar [a] alguna de las hermanas del moço,o por casamiento del mismo,[b] o por otra razon derecha [c] q̃ lo ouiesse de fazer,nõ lo podiẽdo escusar [d] en ninguna manera.E aun estonce nõ lo puede fazer sin otorgamiento del judgador, e el juez lo deue otorgar, si entendiere que tal en agenamiento se faze por alguna delas razones sobre dichas. Pero non deue cõsentir que la casa q̃ fue del padre,o del auuelo del huerfano en que el nascio, [e] se enagene en ninguna manera podiendo lo escusar. Otrosi non deuen vender, nin enagenar los sieruos [f] que luengamente ouiessen estado en casa del padre, por que estos atales suelen ser prouechosos en la casa, e son sabidores delos bienes del finado, mas los otros que entendiesse que podrian ser dañosos, bien los puede vender, e el precio dellos deue lo meter en pro del huerfano.

¶ *Ley. XVIII. Que los guardadores non deuen enagenar los bienes de los huerfanos.*

NOn deuẽ los guardadores dar,nin vender,nin enagenar ninguna de las cosas [i] del huerfano,q̃ sea rayz. [k] Fueras ende,si lo fiziere algũo por pagar las debdas ꝑ ouiesse dexado el padre del huerfano,o por casar [a] alguna de las hermanas del moço,o por casamiento del mismo,[b] o por otra razon derecha [c] q̃ lo ouiesse de fazer,nõ lo podiẽdo escusar [d] en ninguna manera.E aun estonce nõ lo puede fazer sin otorgamiento del judgador, e el juez lo deue otorgar, si entendiere que tal en agenamiento se faze por alguna delas razones sobre dichas. Pero non deue cõsentir que la casa q̃ fue del padre,o del auuelo del huerfano en que el nascio, [e] se enagene en ninguna manera podiendo lo escusar. Otrosi non deuen vender, nin enagenar los sieruos [f] que luengamente ouiessen estado en casa del padre, por que estos atales suelen ser prouechosos en la casa, e son sabidores delos bienes del finado, mas los otros que entendiesse que podrian ser dañosos, bien los puede vender, e el precio dellos deue lo meter en pro del huerfano.

a ¶ *Casar alguna de* Concord.cum.l.cum plures.§.cũ tutor.ff. de adminis tuto.per quam hoc limitatur,vt intelligatur de sorore pupilli ex eodẽ patre nata vbi glo.& Bart.ita tenent tenet etiam Bal in.l. neq; mater in.2.lectu.C.de iur.dot.vbi dicit ꝙ sororẽ sibi attinentem per matrẽ non tenet dotare,adde etiã glos.& ibi Salicin.l.non omni. C. de adminis. tuto. & benefacit.l.q filiũ. ff.vbi pupill. educa.deb. & glo.in.d. §. cũ tutor,& doct. dicunt procedere q̃ soror est iops & sic velle videntur ꝙ si nõ sit soror ex eodem patre, licet sit soror ex patre matris & talis soror sit inops ꝙ non teneaf fraterillã dotare ꝙd etiã clare firmat Azo C. de admini. tuto. in sum. col.4.versi.itẽ dotem contra quod fortiter facit qa tenere tur tali sorori ad alimenta.l. tutor secundũ dignitatem.§.in soluendis.ff. de admini.tuto.l.1.circa prin.ff.de tute. & ratio.dif.glo.& Bar.in.l.si quis à liberis.in princ.ff.de liber. agnos. Salice.in.1.1.C.de alen.liber. Ioan.de Imol.expresse loquens in foro terverina in.l.1.col.3.ff.solu.matri.& confirmatur quia etiã frater natus ex eodẽ patre & matre natam ꝙ ideo ita posuit quia officium paternũ & non maternum est dotare filiam.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.l.8.tit.11.4. partit. vnde cũ detur casus ꝙ mater diues teneatur,vt suprà dixi.idem esset dicendũ in fratre vterino. Et adde ad istã.l.ꝙ frater etiam clericus tenetur dotare sororẽ ex eodẽ patre natã, si ipsa non habet vnde dotetur, secũdum Anto.& Abb. in cap.ꝑuenit.de arbi. & plus vult Abbas quòd clericus cum bona conscitia potest dotare sororẽ, vl̃ consanguineã inopẽ dt̃ reddi tibus beneficii.vl̃ eccleſiç.

b ¶ *Del mismo.* Concord. cũ l.lex q̃ tutores C. de admini. tuto.cũ gl. ibi super verb.vel in dotẽ, & vide ꝙd no.Bar. & Io. de Imo. in.l.si ante nuptias.ff. solut. matr.& Bart. in.l.prædia.C. de præd.min. & q̃ not. Bal. in.1.1. C. si aduers. dot. & in.l. nulla. C. de iur.dot.& Barto. in.l. si constante. in princ.col.13.ff.solut.matri.

c ¶ *Derecha.* Casus alios ponit glo.in.l.ob ꝯs.C.de præd.mino.& alium casum,scilicet propter vtilitatem minoris posuit.l.4.titu.5.parti.5.& ibi dixi alium casum ponit Bald.nouel.in tracta.de dote.fol.23. co.3. in.61.speciali,qñ scilicet minor alienaret ad redimendum à captiuita te personã coniunctã in casu auctẽ. si captiui,& in corpore vnde sumitur.C.de episco.& cleri.&.l.6.titu.7.suprà ead.parti.& adde alios casus per Azo.C.de administ̃ra,tuto.in summa.colu.fi.

d ¶ *Escusar.* Debet ergo fieri causa cognita, vt in.l. magis puto.§. non pasim.ff.de reb.eo.&.d.l.ob æs.C.eo. & tradit magistraliter Specu. titu.de emptio.& vendi.§.nunc dicẽdũ restat.versi.hoc quoq;.

e ¶ *Nascio.* Concord.cũ.l.lex quæ tutores.C.de administ̃ra.tuto.

f ¶ *Los sieruos.* Concord.cum.d.l.lex q̃ tutores.versi.ante omnia.

¶ *Lex.* 19.

* Pupillus est alimẽtandus,vbi pater mandauit nutriendũ, & si tacuit faciat eum iudex apud probũ hominẽ ei ab intestato non successurum nutriri, aut apud matrem dum casta sit, & non nupserit, sed si nupserit auferatur, ei, quia noui amore mariti præsumitur in mortem eius consentire,vt succedat ei. h.d.

g ¶ *El padre.* nonnunq̃ tamen à voluntate patris, recedit prætor. l.1. in princip.ff.vbi pupi.educa.debe.l.quintus mutius.ff. de ann. lega. & vide quod not.Bald.in.l.1.C.de confirm.tuto.

h ¶ *Del Huerfano.* Adde.l.fi.C.vbi pupil.educa.debe.&.l. si disceptetur. ff.eod.vbi ꝙ cauendum sit ne puella collocetur apud eum,cuius pudicitiæ insidietur. Et quærit Bald.in.1.1.ff.eo.an si aliqua pupilla sit desponsata.,& est apud sponsum: vtrum prætor debeat eam alibi facere educare,& respondet ꝙ aut pupilla est minor septẽ annis, & tũc sponsalia nihil operantur,si vero est maior septem annis & tunc aut est legitimè tradita sponso per patrem vel legitimas personas, & tũc non debet auferri sponso: si autem non esset ei tradita per patrem vel alias legitimas personas,tunc non debet apud eum educari: præsertim si matrimonium non sit bene conueniens,& tandem concluſiuè dicit,ꝙ omnia ista remanent in pectore boni viri,hoc est,iudicis & tradit etiam Alex.con.161.super primo dubio.col.fi.5.volu. & vi de Chrisosto.super Mathe.homil.4.dicentem,quòd hũc morem tenebat antiquitas,quòd sponsæ in sponsorum domibus haberentur. vide per Bart.in disputa.sua.incipien.quæritur vtrum iudex.

i ¶ *De heredar.* Concordat.cum dicta.l. fina. &.ff.eod.l.1. & l.penulti. sic etiam dicit Bald. in capitu.primo.qualiter debe.vassa. iur. domi. fidelita.quòd domesticæ personæ successionem dominorum sperantes suspectę sunt ne vitæ eius insidientur:quæ tamen suspicio pugatur per iuramentum, vt not. glo. ibi.nota tamen quòd si ex aliis vbi suprà,potest etiam respõderi ad. d. §.cũ tutor. cũ dicit ex eodem

patre natam ꝙ ideo ita posuit quia officium paternũ & non maternum est dotare filiam.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.l.8.tit.11.4. partit. vnde cũ detur casus ꝙ mater diues teneatur,vt suprà dixi.idem esset dicendũ in fratre vterino. Et adde ad istã.l.ꝙ frater etiam clericus tenetur dotare sororẽ ex eodẽ patre natã, si ipsa non habet vnde dotetur, secũdum Anto.& Abb. in cap.ꝑuenit.de arbi. & plus vult Abbas quòd clericus cum bona conscitia potest dotare sororẽ, vl̃ consanguineã inopẽ dt̃ reddi tibus beneficii.vl̃ eccleſiç.

¶ *Del mismo.* Concord. cũ l.lex q̃ tutores C. de admini. tuto.cũ gl. ibi super verb.vel in dotẽ, & vide ꝙd no.Bar. & Io. de Imo. in.l.si ante nuptias.ff. solut. matr.& Bart. in.l.prædia.C. de præd.min. & q̃ not. Bal. in.1.1. C. si aduers. dot. & in.l. nulla. C. de iur.dot.& Barto. in.l. si constante. in princ.col.13.ff.solut.matri.

¶ *Derecha.* Casus alios ponit glo.in.l.ob ꝯs.C.de præd.mino.& alium casum,scilicet propter vtilitatem minoris posuit.l.4.titu.5.parti.5.& ibi dixi alium casum ponit Bald.nouel.in tracta.de dote.fol.23. co.3. in.61.speciali,qñ scilicet minor alienaret ad redimendum à captiuita te personã coniunctã in casu auctẽ. si captiui,& in corpore vnde sumitur.C.de episco.& cleri.&.l.6.titu.7.suprà ead.parti.& adde alios casus per Azo.C.de administ̃ra,tuto.in summa.colu.fi.

¶ *Escusar.* Debet ergo fieri causa cognita, vt in.l. magis puto.§. non pasim.ff.de reb.eo.&.d.l.ob æs.C.eo. & tradit magistraliter Specu. titu.de emptio.& vendi.§.nunc dicẽdũ restat.versi.hoc quoq;.

¶ *Nascio.* Concord.cũ.l.lex quæ tutores.C.de administ̃ra.tuto.

¶ *Los sieruos.* Concord.cum.d.l.lex q̃ tutores.versi.ante omnia.

¶ *Lex.* 19.

* Pupillus est alimẽtandus,vbi pater mandauit nutriendũ, & si tacuit faciat eum iudex apud probũ hominẽ ei ab intestato non successurum nutriri, aut apud matrem dum casta sit, & non nupserit, sed si nupserit auferatur, ei, quia noui amore mariti præsumitur in mortem eius consentire,vt succedat ei. h.d.

g ¶ *El padre.* nonnunq̃ tamen à voluntate patris, recedit prætor. l.1. in princip.ff.vbi pupi.educa.debe.l.quintus mutius.ff. de ann. lega. & vide quod not.Bald.in.l.1.C.de confirm.tuto.

h ¶ *Del Huerfano.* Adde.l.fi.C.vbi pupil.educa.debe.&.l. si disceptetur. ff.eod.vbi ꝙ cauendum sit ne puella collocetur apud eum,cuius pudicitiæ insidietur. Et quærit Bald.in.1.1.ff.eo.an si aliqua pupilla sit desponsata.,& est apud sponsum: vtrum prætor debeat eam alibi facere educare,& respondet ꝙ aut pupilla est minor septẽ annis, & tũc sponsalia nihil operantur,si vero est maior septem annis & tunc aut est legitimè tradita sponso per patrem vel legitimas personas, & tũc non debet auferri sponso: si autem non esset ei tradita per patrem vel alias legitimas personas,tunc non debet apud eum educari: præsertim si matrimonium non sit bene conueniens,& tandem concluſiuè dicit,ꝙ omnia ista remanent in pectore boni viri,hoc est,iudicis & tradit etiam Alex.con.161.super primo dubio.col.fi.5.volu. & vi de Chrisosto.super Mathe.homil.4.dicentem,quòd hũc morem tenebat antiquitas,quòd sponsæ in sponsorum domibus haberentur. vide per Bart.in disputa.sua.incipien.quæritur vtrum iudex.

¶ *De heredar.* Concordat.cum dicta.l. fina. &.ff.eod.l.1. & l.penulti. sic etiam dicit Bald. in capitu.primo.qualiter debe.vassa. iur. domi. fidelita.quòd domesticæ personæ successionem dominorum sperantes suspectę sunt ne vitæ eius insidientur:quæ tamen suspicio pugatur per iuramentum, vt not. glo. ibi.nota tamen quòd si ex aliis

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumptionibus contrariis tolleretur ista suspicio, posset iudex, de cernere pupillum educandum apud eum, qui eius proximus succes for sit, vt tradit Socinus. consi. 193. circa primum quæsitũ, in. 2. volu.

a ¶ *Madre.* Nam educatio pupillorum, nulli magis: quàm matri committenda est, vt hic. & in. l. 1. C. vbi pupil. educa. deb.

b ¶ *Que casare.* Adde. d. l. 1. & tunc tam ipsa quam vitricus repelluntur ab educatione, quod Bal. in. l. omnẽ. C. ad Tertull. in telligit. si apud magis idoneum pupillus possit alimẽtari, nõ alias: nam vbi pupilli educen in arbitrio iudicis est. & allegat in auct. de nupt. §. eiq; quoq; principis. colla. 4. & idem vult Alberic. in. d. l. 1. in. fi. q; etiam si mater superduxit vitricum: si tamen cessat omnis suspicio, vt qa non est succes sura pupillo: qa habet substitutũ, & est honestæ vitæ & Vitric' similiter q; tũc ali possit penes matrẽ, in dubio tñ suspecta est & repellitur.

madre [a] que fuesse muger de buena fama, bien le puede dar el fijo que lo crie, e ella puede lo tener mientar mantouiere biudez e non casare. Mas luego que casare, [b] deuen sacar el huerfano de su poder, por que dixeron los sabios: que la muger suele amar tanto [c] al nueuo marido, que non tan solamente le daria los bienes de sus fijos mas aun que consentiria en la muerte dellos, por fazer plazer a su marido.

c ¶ *Amar tanto.* Adde. §. eod. l. 4. & quæ ibi dixi. & vide q̃ notabiliter dicit Bald. in. l. 1. col. fi. verficu. vltimo quæritur. C. de leg. & in. l. 1. C. vbi pupill. educa. deb. & in. l. p̃cibus. col. 6. C. de impuber. & aliis. subst. ibi & hoc verum nisi mater transeat ad secunda vota. nam tunc præsumitur ardere amore magis ad secundum virum quàm ad filios. C. de administ. tuto. l. neq; tutores.

¶ *Ley. XX. Quanto deuen dar al huerfano de sus bienes, para gouierno de si e de su compaña.*

GOuernados deuen ser los huerfanos de sus bienes en esta manera. Ca deue el juez del lugar estableſcer, segund su aluedrio, e la riqueza del moço [d], cierta quantia de pan, e de vino, e de dinero, que les den cada año para su gouierno, e para su vestir del, e de su cõpaña, catando toda via [e] que de la renta e de los esquilmos de los bienes del huerfano salgan estas despensas: e que todo lo al, le finque en saluo, si se pudiere fazer [f]. Pero si el guardador entendiesse que seria daño del moço, en descobrir la riqueza o la pobreza del, e por esta razon [g] le gouernasse de lo suyo, espendiẽdo por el, tanto quanto fuesse guisado, o poco mas, por esta razon: estonce dezimos, que lo puede fazer, e deue le despues el moço quando fuere de edad pagar todo lo q̃ desta manera ouiesse despendido por el.

d ¶ *Del moço.* Concord. l. secunda. ff. vbi pupi. educa. deb. & C. de alimen. pupill. præst. l. fi. & modum patrimonii spectare debet iudex: cum alimenta decernit: & debet statuere tam moderatè, vt non vni uersum redditum patrimonii in alimenta decernat: sed semper ita fiat vt ex redditu aliquid supersit. l. ius alimentorum. versi. modum. ff. eod. Sed quid si pupillus habet ita modicum patrimoniũ, quòd redditus non sufficiunt ad alimenta nunquid poterit tntor ponere manum ad proprietatem. Alberi. in. d. l. ius alimẽtorum dicit, quòd vidit multos & magnos viros sentire, quòd non: per illum vers. Sed quòd potius tutor debet mittere pupillum ad mendicandũ, ipse tamen vult contrarium, maximè vbi pupillus esset nobilis, licet parg & dicit de hoc videri tex. expressum. in. l. 3. in princ. ff. de cõtra. iudic. tute. vide ibi per eum.

e ¶ *Toda via.* Concordat dicta. l. ius alimentorum, & vide quæ dixi in glo. præcedenti.

¶ *Ley. XXI. Fasta quanto tiempo deue durar la guarda e el oficio de los guardadores de los huerfanos: e como deuen dar cuenta de los bienes dellos.*

DVrar deue [h] el officio de los guardadores, fasta q̃ los huerfanos sean de edad de catorze años, si fueren varones: e si fueren mugeres, fasta que sean de doze. Otrosi se acaba tal guarda, como esta, por muerte, o por desterramiento [i] del guardador, o del huerfano. Esso mismo seria si tornasse en seruidumbre [k], o catiuassen a qualquier dellos. E aun dezimos que si alguno fuesse dado por guardador a tiempo cierto, o so condicion, que se acabe tal guarda cumpliendose el tiempo: o fallesciendo la condicion. Otrosi dezimos q̃ se acabaria tal guarda como esta, si porfijassen al huerfano, o al guardador, seyendo de aqnellos guardadores que son llamados legitimos [l]. E aun se acabaria quã do el guardador se escusasse de lo ser, por alguna razon derecha: o si le tirassen de la guarda por sospechoso. Pero en qualquier destas maneras sobre dichas que se acabe el oficio del guardador, tenudo es luego de dar buena cuenta [m] e verdadera de todos los bienes del huerfano, tambien mueble como rayz, e entregarlo todo a el mismo, e a su guardador, que es llamado curator. E para esto cumplir, es obligado tan bien el guardador, como sus fiadores [n], e sus herederos [o], e todos sus bienes [p] al huerfano, e a sus herederos.

f ¶ *Fazer.* Nota bene: nam facit. p dictis Alberi. de quibus supra in glo. prima.

g ¶ *Razon.* Vel alia. & idẽ crederem, si nulla cã adesset, sed ex incuria nõ adiuit: dicẽ. p taxatiõe alimentorũ & probari videtur in. l. fina. C. de alimen. pupil. præstã.

h ¶ *Lex finalis.* Finitur tutela modo, & forma, & in casibus in hac lege expressis. hoc dicit.

i ¶ *Durar deue.* Cõcord. infra quib. mod. tute. fin. in princ. & supra eode l. 12. & vide. l. ita autem. & si tutor. & ibi Bar. ff. de administ. tuto. & de tutelare gis: an finiatur puberta- teivide p Alberi. in rubri. C. qñ tuto. vel cura. ess. de- & quę dixi. in l. 3. tit. 15. 2. pũ.

i ¶ *Por muerte o desterramiento.* Cõcord. cum §. simili modo Inst. quib. modis tute. finit. & intellige de sterramiento ex quo ciuitas amittitur, vt ibi & quid si tutor banniatur? vide Nicho. de Neapo. in. l. fi tutor. §. si tutori. ff. de tute. & ratio distra. & vide. l. in locũ, & ibi Alberi. C. qui pet. tuto. vbi concludit, q̃ si ex banno ciuitatem amittat desinit esse tutor, vt in. §. fed & capitis. inst. quib. mod. tute. finitur. quando autẽ ciuitas amittit. f. vide in. §. minor. inst. de capit. diminu. & semper cautè aduertas ad ista. ll. partitarũ cum loquuntur per hoc verbum desterramiẽto, vt nõ semp intelligas de q̃libet exilio à iudice ipposito.

k ¶ *En seruidumbre.* Prosequit q̃ habenẽ inst. quib. mod. tute. fini. & per Azo. C. qñ tutor. vel cura. ess. de. in summa.

l ¶ *Legitimos.* Vide. ff. de capit. diminu. l. tutelas.

m ¶ *Buena cuenta.* De hoc vide. ff. de tute. & ratio dis. p totũ. & C. arbitr. tute. in summa. per Azo. & si nõ reddit rationem, tenet pœna, quasi fulsi. l. 1. §. tutores. & ibi Bar. ff. de fals.

n ¶ *Fiadores.* Vide. ff. & C. de fideiusso. tuto: per totum.

o ¶ *Herederos.* Vide. C. de heredi. tuto. p totũ. & ff. de fideiuss. & hæredũ tutoris, sunt tacitè obligata minori. Adde. l. fi. §. fi. in fi. & ibi no. Bal. C. de iudic. & ibi vide p Iaso. q̃ iutelligat etiã de rebus propriis hæredũ licet nõ bñ se firmat: sed satis, p bat in ista. l. ptarũ, quã tene menti-

¶ *Titulus Decimus septimus, De excusatio. tute.*

¶ *Lex prima.*

* Excusatio est iusta causam quare non tenetur subire onus tutelæ assignare sed minor viginti quinq; annis non tenetur excusationem ponere quia si vellet, non admitteretur. h. d.

a ¶ *Tanto es.* Sequtur dicta Azo C. de excusat. tuto. in sum.

b ¶ *Menor.* Vid. instit. eo. §. minores autem.

¶ *Lex. 2.*

* In hac. l. ponũtur casus, i quibus tutor põt excusari à tutela quos latè hic vide. h. d.

c ¶ *Se pueden escusar.* Et quãdo quis vocat ad illa munera, debet vti remedio excusationis nõ appellationis. l. 1. §. 1. ff. qñ appell. sit & ibi Bart. & quid si per malitiã fine iusta causa se excuset, an teneat ad dãnũ iterum contingens? vide. l. de Plat. in rubr. C. de excus. mune. lib. 10. dicentẽ q̃ fic. l. impera tores. §. 1. ff. de appellat. l. 1. 2. &. 3. C. si ex fal- allega. tuto. excus. lit. & licet veram excusa tionẽ quis habeat: si tamen veritati mẽda cio adiecto ex cusatus fuerit tunc, propter vi tium pronun tiationis vaca tionẽ nõ habebit. l. qui testõ ff. de excusa. tuto. & Io. de Pla. vbi suprà.

d ¶ *Cinco fijos.* Cõcord. instituta de excusa. tuto. in princip. & l. 2. §. remittit. ff. eodem. & aduerte q̃ numer' quinq; liberorum excusat à munera libus personalibus, & numerus. 12. & 16. excusat etiam à realibus. vt in. l. si quis. decurio. vbi glo. & Io. de Pla. C. de decurio. lib. 10. l. semper. §. demõstratur. & ibi Bart. ff. de iur. immu. quidam tamen quos refert Ioan. And. in regu. decet. in mercurialibus tenuerunt. q̃ ita demum excutetur quis à muneribus patrimonialibus, quando habet numerũ. 16. liberorũ per text. in. d. §. demonstratur. & facit. l. neq;. C. de muner. patrimo. lib. 10. nisi esset decurio. quo casu sufficeret num.er' 12. liberorum. & ita loquitur. d. l. si quis. decurio. & istã opinio. videtur se- qui glo. in. l. 1. C. qui nume. libero. lib. 10. & firmat Bald. in. d. l. si quis. decurio. dicens hanc esse veritatẽ. sed opi. glosi. in. d. l. si quis decurio. pleriq; docto. tenuerunt, vt refert Alex. in additio. ad Bart. in. d. §. demonstratur & consi. 123. volu. 5. & tene menti, nam talis excusa retur à naturales, e legitimos biuos. Pero si alguno ouiesse perdido delos cinco fijos, vno o mas en batalla, [e] en seruicio de dios e del rey, bien puede ser contado entre los biuos, e escusar se el padre por esta razon de ser guardador. Otrosi se pueden escusar, que nõ sean guardadores, todos aquellos que han de reeabdar las rentas del Rey, [f] e los que son sus mensajeros, [g] e los que han de judgar [h] e cumplir la justicia por obra. Pero si alguno destos ouiesse recebido en guarda algun huerfano, ante que le ouiessen dado aql officio non se podria despues escusar [i] por esta razon, que lo nõ ouiesse en guarda. Otrosi dezimos, que si algun guardador [k] de huerfanos, ouiesse de yr en seruicio del Rey por su mandado, a alguna parte que fuesse muy lueñe: o fuesse alla por seruicio, o por pro comunal de la tierra en que biue, este atal deuen le atender fasta que venga. Pero deue dexar los moços e sus bienes en guarda e en recabdo de tal ome, que pienſe bien dellos, de mientra que el tornare. E quãdo viniere, deue cobrar e auer los huerfanos en su guarda, bien asi como los tenia en ante. E aun dezimos, que desde aquella sazõ que viniere fasta vn año, [l] nõ le deuen dar otro huerfano nueuamente en guarda. Fueras ende, si pluguiere a el mesmo de lo recebir. Otrosi dezimos, q̃ si acaescieſſe algun pleyto granado [m] de nueuo, entre el guardador e el huerfano, sobre toda la heredad del moço, o sobre alguna partida grande della, que por tal razon como esta, bien se puede escusar el guardador, que non aya en guarda el huerfano. E aun dezimos, q̃ auiendo algun ome tres guardas [n] de huerfanos, si acaeſciesse q̃ le quierã dar otro en guarda bien se puede escusar, por tal razõ como esta, que non reciba la quarta guarda. Otrosi, el que fuesse tan pobre que non ouiesse al por que guarescer, si non por

e ¶ *En batalla.* Concor. l. bello amisi. ff. eodem. & instit. eo. in princ. & §. fœminæ. instit. de adopt.

f ¶ *Del Rey.* Cõcordat instituta eodem. in §. primo. vbi Angel. Areti. dicit procedere tam in administrantib' res fiscales, q̃ res patrimoniales principis. l. administrãtes in princip. ff. eodẽ. l. bene à zenone. C. de quadr. præscrip.

g ¶ *Mensageros.* Concord. institu. eodem. §. item hi qui.

h ¶ *Iudgar.* Cõcordat instit. eodem. §. & qui potestatem.

i ¶ *Escusar.* Vide in dict. §. §. & limita. vt in l. iurisperitos in principio. ff. eodem.

k ¶ *Guardador.* Adde dict. §. itẽ hi qui rei publicæ.

l ¶ *Vn año.* Vide in dict. §. & in. l. non solum. in principio, & ibi Nico. de Neapo. ff. eodem.

m ¶ *Granado.* Concordat instituta eod. §. item propter litem. & l. propter litem. ff. eodem.

n ¶ *Tres guardas.* Concord. instituta eod. §. item tria. & ff. eo. l. tria. & l. si duas. & l. si quis. in princip. non tamen præstarent vacationem ab aliis muneribus publicis auctoritate, & vtilitate. l. 2. & ibi vide Ioan. de Plat. C. de excusa. mune. l. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lauor de sus manos [b] bien se puede escusar que non sea guardador de huerfano. Otrosi se podria escusar, que non fuesse guardador, el que fuesse enfermo [b] de tal enfermedad de que nunca pudiesse guarescer. Et aun el que nõ supiesse leer, nin escreuir, [c] si fuesse tan simple o tan nescio, q̃ non se atreuiesse a fazer la guarda con recabdo. E aun se podria escusar de la guarda del huerfano, el que ouiesse auido grand enemistad capital [d] con el padre de aquel que le quisiessen dar en guarda. E capital enemistad es dicha, [e] quando aquel q̃ es dado por guardador del huerfano, acuso el padre del, de cosas que si le fuessen prouadas, que le deuiã matar porende, o ser mal enfamado, o si le ouiesse asslechado [f] en otra manera por lo matar: o si ouiesse seydo su enemigo conoscidamente, [g] e non fuesse despues fecha paz [h] entre ellos. E escusar se podria otrosi de la guarda, aquel aquien ouiesse mouido pleyto de seruidũbre [i] el padre del huerfano, o el al otro. E otrosi el que fuesse mayor de setenta años, [k] o menor de veynte e cinco. [l]

¶ *Ley. III. Como los caualleros e los maestros de las scientias se pueden escusar que non sea guardadores de otri.*

CAuallero que estouiesse en corte del Rey o en otro lugar seña lado por mandado del: o por pro comunal de la tierra, bien se puede escusar, [m] que non tome guarda de huerfano, por razon de aquel seruicio que faze. Otrosi el que fuesse maestro de gramatica, [n] o de rhetorica, o de dialetica: o de fisica, [o] mostrando su sciẽcia a los escolares, e obrando por ella [p] en su tierra: o en otro logar, por mandado del Rey, [q] bien se puede escusar qualquier dellos, q̃ non sea guardador del huerfano. Esso mismo seria, de los maestros de las leyes [r] que siruẽ a los Reyes, biuiẽdo con ellos por sus juezes, o por sus consejeros. E a vn dezimos, que los filosophos [s] q̃ muestran el saber de las naturas, se pueden escusar que non sean guardadores de huerfanos contra su plazer. Otrosi dezimos, que el que fuesse dado por guardador al moço menor de catorze años, desque le aya guardado, fasta que sea de esta edad, bien se puede escusar, que lo non aya en su cura [t] dende en adelante, si non quisiere. E sobre todo dezimos que el marido [v] non deue ser dado por guardador de los bienes de su muger que fuesse menor de edad, porque sospechamos que la muger por amor que ha a su marido, non le demandaria emienda del daño, o del menoscabo que fiziesse en ellos, e que gelo perdonaria todo de ligero. E porende deue pedir el marido al juez, que de a los bienes della [x] otro guardador, que sea sin sospecha.

a ¶ *Manes.* Concord. insti. eod. §. sed & propter paupertatem, & ibi glo. à prælatura tamen non excusat paupertas. vid. glo. in. c. 1. 12. q. 3.

b ¶ *Enfermo.* Concor. insti. eo. §. item propter aduersam valetudinem, si autem superueniat morbus post susceptam tutelam, vide. ff. eod. l. post susceptam. & vide. in materia Ioan. de Pla. in. l. à muneribus. C. de decurio. li. 10. & l. l. podagre. C. q mor. se excusẽ. eo. li. & vide. l. nõ solum. §. si quis ita egrotus. ff. de excusa. tutor. l. 1. C. qui morb. se excusant.

c ¶ *Escreuir.* Cõcord. insti. eo. §. similiter. & & vide Ioan. de Pla. in. l. expertes. C. de decurio. li. 10. & l. athlete. §. fi. ff. eo.

d ¶ *Enemistad capital.* Concordat insti. eo. §. item propter inimicitias, & l. athlete. §. dat remissionem. ff. eod.

e ¶ *Es dicha.* Declaratur hic q̃ sit capitalis inimicitia, & approbat dictũ glo. in. d. §. itẽ propter inimicitias. & vide Bar. in. l. 3. §. fi. ff. de adimen. lega.

f ¶ *Assechado.* Nam inimicitia probat ex offensione & etiam ex nissu offensiõis putà ex insidiis, ita probatur si qs facit parentelá vel cõfederationem cum inimico: coniunctí nãq; & confederati præsumuntur eiusdem intentionis. vide per Bald. in. l. liberi. C. de inofficio. testa.

g ¶ *Conoscidamente.* Ex inimicitia probabili, vt dixit, quæ nõ oritur nisi ex probabili causa seu rationabili: & ideo in dispositione. l. nõ attendit inimicitia, nisi ex capitalibus vel ex magnis causis orta. vide per Bal. in. l. hæreditas. co. 1. C. de his quib. vt indign. & probata causa inimicitiæ probatur inimicitia. Bald. in. l. nostram. in fi. C. de testa. & dicitur inimicus, qui etiam speratur inimicus ex euidentibus, coniecturis, & apparatibus. Bald. in. c. 1. in princ. col. 5. quib. mod. feud. amitta. & vide quæ not. Bal. de pace const. in parte ad indignationem.

h ¶ *Fecha paz.* Præsumit enim inimicitia durare, nisi contra probetur, vt hic & in. l. in ipsius, vbi Bald. C. famil. hercisc. vide Soci. consi. 37. col. 3. in. 3. volu. & quid si recõciliatio sit de recenti? vide per Feli. in. c. cum oporteat, de accusatio. col. 4.

i ¶ *De seruidumbre.* Concor. insti. eo. §. item is qui. cum glo. ibi.

k ¶ *De setenta años.* Concord. insti. eod. §. item maior. & quid in muneribus aliis à tutela, vel in honoribus, vide Ioan. de Plat. in. l. si vltra. C. de decurio. lib. 10.

l ¶ *Menor de veynte e cinco.* Vide suprà eodem. l. prima.

¶ *Lex. 3.*

* In hac. l. vt vides, ponuntur & adduntur alii casus vltra eos, qui continentur in. l. proxima. Habuit ortum ista. l. à. l. sed & milites. ff. de excusatio. tuto. h. d.

m ¶ *Excusar.* Imõ neq; volens admittitur. C. qui dar. tuto. pos. l. militẽ & suprà tit. proxi. l. 14. &. §. idem & in milite. instituto. eo.

n ¶ *De grammatica.* Concor. insti. eo. §. item romæ. &. l. si duas. §. grammatici. ff. eo.

o ¶ *Fisica.* De medicis dicit q circuitores antiqᵗ appellabãt q circuibãt ciuitatẽ sanãdo egros, vt in d. §. grãmatici vbi gl. & q̃t vocant parabolaniga multas hint parabolas, & appellatione medicorum nõ cõtinentur, qui faciunt incantatiões, vel exorcizãt, nam non sunt medicinæ genera ista, secũdum Bald. in. l. 1. C. manda.

p ¶ *Por ella.* l. sed & reprobari. §. amplius. ff. eod.

q ¶ *Mandado del Rey.* Hoc dicit quia extra patriam suã ilti nõ habẽt excusationẽ, limita ergo ista. l. nisi alibi doceant, vel præcipiant ex mãdato regis, q̃a tunc idẽ est ac si in patria. limita etiam in valde discipli-natis: nã licẽt quis ibi debeat immunitate gaudere, vbi facit vtilitatẽ, fallit tamen in his q̃ sunt scitię eminentioris: q̃a vbi cũq; isti legant honorant patriã suã, & sunt de eius & splẽdor patriæ, vt in. d. §. amplius. & ibi. Bald. post Iaco. de Are. Item qui legerint in ciuitatibus habentibus prærilegium studii, gaudẽt hac immunitate, licẽt extra patriam legãt, ex quo ibi ex concessione regis, docẽt & haberetur perinde ac si Romæ, seu in cõmuni patria docerẽt, vt in. d. §. item Romæ, & ibi per Ange. Areti. & per Alberi. in. d. l. sed & reprobari. §. de philosophis.

r ¶ *Maestros delas leyes.* Concord. cum. l. iurisperitos. ff. eo. & cũ. l. sed & reprobari. §. legũ doctores. ff. eo. & aduerte, quia in hoc deteriorisconditionis esse videntur doctores legũ. q̃ grammatici, & alii de quibus suprà sed in multis aliis sunt priuilegiati de quibus in. l. 8. titu. fin. a parti. & tradit Areti. in. d. §. item Romæ.

s ¶ *Filosophos.* Adde. l. sed & reprobari. §. 1. ff. eod.

t ¶ *En su cura.* Concord. insti. eod. in. §. qui tutelam.

u ¶ *El marido.* Concord. institu. eodem. in. §. item rescripserunt. & C. qui dar. tuto. pos. l. maritus. & vide glo. in. c. adam. 33. q. 5.

x ¶ *Que de alos bienes della.* Adde. l. amplissimi, & l. licẽt. C. de excusatio. tuto. & ex isto verbo & superiori pater quod non prohibet hæc lex, maritum dari curatorem ad litem. vide Barto. in. l. si quis cum procuratorio. §. fina. ff. de procurato. & Bald. in. l. prima. in fine. ff. de excusatio. tuto. vbi dicit ita in practica seruari, ex ratione tamen hic posita, porq̃ sospechamos, &c. fortè posset dici, q̃ si iis ad quã daretur curator, esset magni præiudicii, idem dici debeat q̃ de curatore bonorum, prout etiam voluit. Salice. in. d. l. maritus.

¶ *Lex. finalis.*

* Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies à tempore quo scit se tutorem datũ numerandos: si est infrà centesimum lapidem vel miliarium, aliàs habet pro quolibet vicesimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex à die à qua incipiũt isti dies currere vsq; ad quatuor menses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationẽ non admittẽs, potest tutor appellare. h. d.

a ¶ *Cincuẽta dias* Concor. insti. eod. §. qui erã excusare se vo lunt. & l. scire oportet. §. 2. & 2. ff. eod. & tol lit excusatio, si tutor vel cura tor administret vel patiatur se confirmari. l. Caius. & ibi Nico. de Neapoli. ff. eo dem. & glossi. in. d. l. scire oportet. §. fi. & l. tutores. C. si ex falsi. alleg. vbi vide glo.

b ¶ *El supe.* Concord. C. eod. l. quinquaginta & iuribus, de quibus suprà.

c ¶ *Cient millas.* Tria milliaria faciunt leucã. l. 25. titu. 26. 2. partit. & quæ ibi dixi.

d ¶ *Cyento millas.* Adde. l. primã in princi. ff. si quis caut.

e ¶ *Quatro meses.* Vide i. l. quinquaginta. ff. eodem.

f ¶ *Alçar della.* Adde. d. l. quinquaginta. C. eodem.

¶ *Titulus. xviii. de suspect. tuto.*

¶ *Lex. 1.*

* Suspectus dicitur de euius dilapidatiõe aut mala morum institutione pupillorum fienda, rationabiliter suspicatur, & ob hoc remouetur à tutela, licet idoneè satisfaciat. Ob paupertatem autem nõ remouebitur bonus homo morigeratus. Item remouetur qui alterius tutelam male gessit, vel si est inimicus pupilli: vel cõsanguineo rum eius. vel in iudicio dixit pro alimentis pupilli nõ habere, & contrarium reperitur: aut si innetatiũ non facit, vel pupillum in lite non defendit: aut latitauit, cum se tutorem esse scuit. h. d.

g ¶ *Sospechosa.* Concord. insti. eod. §. fi. & ff. eod. l. suspectum.

¶ *Procurado mal* q̃a semel mal' &c. l. 3. §. si autem. ff. eod. & ibi gl. & intellige, quòd semper præsumit quòd malefaciat, qui semel malè fecit, in re simili secus si sit dissimilis secundũ Bart. quem vide in l. secunda. in fine. ff. de sena to. ¶ Bald. in. c. primo. colu. 2. de feud. dat. in vic. leg. cõmiss. & vide q̃ not. Bald. in. l. nõ ignorabit. C. ad exhibẽ. & de officiali semel remoto propter. delictum vide in l. si aliquid. C. de suscepto, & Archa. lib. 10. & ibi Ioan. de Plat. Item & per cõtrarium pro bono sem per præsumitur bene. l. q̃ si nolit. §. qui mancipia. ff. de edilit. edi. Bald. in. l. prima. circa finẽ. C. loca. capit. mandata. de præsumptio.

h ¶ *Fuesse rico.* Concord. insti. eo. §. suspectus est autem.

i ¶ *Dar fiador.* Quia satisdatio propositum maliuolum tutoris nõ mutat. l. quia satisdatio. ff. eodem. & subdit etiam ista lex.

k ¶ *Maneras.* Adde instituta eodem. §. fina. & l. si creditores. ff. de priuileg. credito.

dellos. Onde pues q̃ enel titulo ante dẽste, mostramos las razones, porque ellos mismos se puedẽ escusar, de nõ ser guardadores, quando nõ quieren, o non puedẽ trabajar se dello. Queremos aqui dezir, de aquellas porq̃ deuen ser tollidos dela guarda. maguer se quieran ellos trabajar della. E diremos quien son aquellos que pueden esto razonar. E en que manera deuen esto fazer. E ante quien. E que pena merescen, si fallaren que algun menoscabo les fizieron.

¶ *Ley. I. Por quales razones pueden ser tollidos los guardadores dela guarda.*

AQuel guardador puede ser llamado sospechoso, [g] que es de tales maneras, q̃ puedẽ sospechar cõtra el, q̃ dessgastara los bienes del huerfano, o que le mostrara malas costumbres. E maguer este atal fuesse rico, [h] e quisiesse dar fiador [i] de guardar e aliñar los bienes del moço, por todo esso non le deuen dexar en su guarda, porque tal fiadura non le toldria al guardador el mal entendimiento, o la mala voluntad que ouiesse en gastar lo del huerfano. E aũ dezimos que si el guardador fuere pobre, e de buenas maneras, [k] non deuen porende sacar de su poder al huerfano, e dar otros en su lugar. Elas otras razones por que pueden toller alos guardadores los huerfanos, o dar otros en su lugar son estas, assi como si alguno ouiesse seydo guardador de otro huerfano, e ouiesse procurado mal [l] los bienes del. O le ouiesse mostrado malas maneras. O si despues que ouiesse en guarda al moço, fuesse fallado q̃ era su enemigo, [m] o de sus parientes. [n] O si dixesse [o] delãte del juez, que non tenia que dar a comer al moço, e fallassen que dize mentira. [p] O si nõ fiziesse escrito delos bienes del huerfano, aque llaman inuentario, segund de

Titulo. XVIII. Delas

razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razon de sospecha que que ayan contra ellos,

SOspechas grandes nascẽ contra los omes que tienen los huerfanos, e sus bienes en guarda, de manera que los parientes e los otros que aman la pro delos menores, recelandose que non les venga daño de aquellos, q̃ los deuen guardar, se han a mouer, para mostrar razones, por que deuẽ los huerfanos ser sacados de poder

l ¶ *Procurado mal.* Ibi dicit secus esse si esset inimicus fratris vel aliorũ trãsuersaliũ. quã tamen gloss. reprobant ibi Din. & Alberic. per tex. in l. humanitatis C. de excusatio. tuto. Barto. tamen ibi dicit hoc relinquendum arbitrio iudicis. vt vides ista lex indistinctè loquens, videtur approbare opinionem Dini. non tamen displicet arbitrium iudicis in hac re versari. prout Barto. dicit.

m ¶ *Su enemigo.* Adde. l. 3. §. si tutor inimicꝰ. ff. eodem.

n ¶ *Sus parientes* in. d. §. fi tutor dicit parentibus eius ex quo verbo. gl. ibi dicit secus

o ¶ *Si dixesse.* Idem si sui copiam non faciat, vt alimenta pupillo decernãtur instituta eodẽ. §. si quis tutor. & l. tertia. §. tutor. qui ad alimenta. ff. eodem.

p ¶ *Mentira.* Vide in. d. §. tutor. qui ad alimenta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suſo diximos.[a] O ſi nõ le amparaſſe [b] a el e a ſus bienes en juyzio,o fuera de juyzio.O ſi ſe eſcondieſſe,[c] e non quiſieſſe pareſcer:quando ſupieſſe que le auiã dado por guardador del huerfano.

¶ Ley. II. Quien ſon aquellos que pueden razonar contra el guardador para dar le por ſoſpechoſo,e en que manera lo deuen fazer e ante quien.

ACuſar puede al guardador por ſoſpechoſo cada vno del pueblo.[d] E ſeñaladamente,[e] es tenuda de lo fazer la madre del huerfano,o ſu auuela, o ſu hermana,o ſu ama que lo crio: o otra perſona qualquier tambiẽ muger como varon,q̃ ſe mueua a fazer lo por razõ de piedad.Pero el moço q̃ fuere menor de catorze años,[f] nõ podria acuſar a ſu guardador por ſoſpechoſo:mas ſi fueſſe mayor poder lo y a fazer con conſejo deſus parientes.E cada vno deſtos ſobredichos puede acuſar por ſoſpechoſo,tãbiẽ al guardador q̃ fueſſe dado al q̃ fueſſe aun en el vientre[g] de la madre:como al q̃ fueſſe ya naſcido, quier fueſſe,[h] eſtableſcido por guardador en teſtamẽto: o por razõ de parẽteſco:a quiẽ dizẽ legitimo,o fueſſe dado por otorgamiento del juez del lugar.E la acuſaciõ [i] de los guardadores q̃ ſe faze por razon de ſoſpecha,deue ſer fecha,delãte del judgador, [k] mayor del lugar:do ha el moço ſus bienes,eſtando delante [l] aquel cõtra quien esdada la acuſacion de la ſoſpecha.

¶ Ley. III. Como el judgador de ſu officio puede remouer al guardador de la guarda del huerfano,quando entendiere que es dañoſo.

ELjudgador de ſu oficio [m] puede remouer al guarda dor dela guarda, maguer non le acuſe ninguno, ſi viere,o entendiere q̃ faze mal la fazienda del huerfano, en qual manera quier q̃ lo vea,o lo entienda. Otroſi dezimos, que luego quel guardador es acuſado,[n] por ſoſpechoſo,e el pleyto dela acuſacion es começado por demãda,[o] e por reſpueſta,deue el juez dar aotro ome bueno en fieldad,la guarda del moço e de ſus bienes,faſta quel pleyto ſea acabado.

¶ Ley. IIII. Que pena mereſcen los guardadores de los huerfanos, ſi fallaren que fizieran algund menoſcabo en los bienes dellos.

OLlido ſeyendo el guardador del huerfano,de la guarda del huerfano por ſoſpechoſo,por algun engaño,[p] q̃ le ouieſſe fecho en ſus bienes: dezimos, q̃ finca enfamado porende por ſiempre,e deue pechar el daño que fizo. al huerfano,ſegund aluedrio del judgador.Mas ſi fueſſe remouido dela guarda non por engaño que ouieſſe fecho a ſabiendas,mas porque fueſſe ome perezoſo, o de mal recabdo,[a] eſtonce non ſeria porende enfamado.Pero deuen dar luego algun ome bueno que guarde al moço e a ſus bienes en lugar del otro . E ſobre todo dezimos, que todas aquellas razones e ſoſpechas , que diximos en eſtas leyes,q̃ han lugar enel guardador del pupilo. Eſſas miſmas deuen ſer guardadas enel otro guardador,q̃ es dado a los menores de veynte e cinco años,e mayores de catorze, aque dizen curator. [b]

a ¶ *Diximos.* Suprà titu.16.l.15.ead.partita.

b ¶ *Amparaſſe.* Concord.l.ſi.in prin.C.de adminiſt.tuto.& an ex hoc ſolo remoueantẽ ſine nouo proceſſu.vid.Bar.in.l.eũ qui res. C.de ꝓcura.q̃ ſic & eundem Bar.in.l.impuberibus.§.fi.ff.de ſuſpect.tuto.& tutor qui non vult accuſare offenſores minoris remouet,vt ſuſpect⁹ l.fenat⁹. & ibi not.Bald.C.q̃ acuſ. nõ poſ.

c ¶ *Se eſcodieſſe.* Concord. cũ l. impuberib⁹ §.ſi.ff.eo. Adde etiam aliã cauſam. in.d. l.3.§.ſeuer⁹. & aliam.in.§. tutores.ff.eo. & in.§.iſtutor.

¶ *Lex.2.*

* Tutoris ſuſpecti accuſatio cõpetit cuilibet de populo: ſed magis incumbit matri,auiæ & ſorori vel nutrici pupilli, aut alii cuiuſcũq; ſexus qui ratione pietatis mouetur: impubes tñ ipſe non poteſt accuſare:ſed factus adultus põt cum conſilio cõſanguineorum , huc tutor ſit teſtamentarius legitim⁹ vel datiuus : & fiet hęc accuſatio coram iudice maioris loci, vbi pupillus habet bona ſua, & fiet tutore accuſato pſente.h.d

d ¶ *Del pueblo.* Concordat.l.1.§.conſequens.ff.eo.& inſt.eo.§.conſequẽs & l.pietatis.C.eod.

e ¶ *Sendadamente.* In.d.l.1.§.conſequens.dicitur immo & mulieres admittuntur:ſed hæ ſolæ quæ pietate, &c.

f ¶ *Menor de catorze años.* Adde inſt.eo.§.impuberes.&.ff.eod.l. impuberibus.in prin.

g ¶ *En el vientre.* Adde.l.3.§.ſed & ſi quis curam ventris.ff.eo.& vid.ibi in.§.non tantum.de furioſis,& prodigis.

h ¶ *Quier fuere.* Omnes equidem tutores poſſunt fieri ſuſpecti,vt hic & inſt.eo.§.nunc videamus.&.l.1.§.oſtendimus.ff.eod.

i ¶ *La acuſacion.* Et aduerte,q̃ in accuſatiõe ſuſpecti tutoris,nõ eſt neceſſe in libello ponere cauſam Bar.in.l.hæ enim.in prin.ff.eo.q̃ dolus nõ obiicitur.& an poſſit fieri accuſatio de ſuſpecto per ꝓcuratorẽ? vide Nico.de Neapo.in.l.plane.ff.de excuſa.tuto.vbi refert Raine.tenuiſſe.q̃ non tex.tñ videt velle,q̃ ſic in.l.non ſolum.§. fi. ſecundum literã accuſabit.& Ange.ibi dicit q̃ põt fieri,ſi ciuiliter agat ad remouendũ eũ:non verõ ſi criminaliter agat.vide ibi per docto.& an poſſit tutor accuſari de ſuſpecto antequã geratⁿ vid.l.hę enim.§.fi.ff.eo. & Bal.in.l.1.§.ſolent.ff.de offic.prætect.vrb.

k ¶ *Del iudgador mayor.* Adde inſt.eo.§.1.ſed an debet eſſe hic accuſatio coram iudice cauſarũ criminaliũ,vel poſſit corã iudicibus ciuilium cauſarum agi.Bal.in.l.1.C.ſi tuto.non geſſe.refert opiniones contrarias,& dicit q̃ de facto vidit iſtã quæſtionẽ agitari coram iudice ciuilium cauſarum,præſertim cum opponiſſ culpa,& non dolus , & ego vidi ſimiliter corã auditoribus regalis cancellariæ litẽ ſuper hoc.vi. Bar.in.l.1.§.ſciendum.ff.de ſuſpect.tuto.& ibi etiã vide per eum,an ſi agatur criminaliter debeant in libello exprimi ea de quibus in.l.iudices cauſæ pendente lite quendam iudicem in partibus ad adminiſtrationem.

o ¶ *Por demanda, e por reſpuesta.* Approbat dictum Azo.C.de ſuſpect.tuto.in ſumma ad fin.& ſic ante litem conteſtatam,poteric ſibi ſolui, & tenebitur quod adminiſtret,ſecundum Ange.in dicta.l.q̃ ſi forte.§.ſunt quidam.qui dicit ita Peruſii iudicatum per illud dictũ ſingulare Azonis.

l ¶ *Delante.* Sed an ſe defendo repoſit ꝓ ꝓcuratorẽ.vid. in.d.l.nõ ſolũ §.fi.ff.de pen ra.& p Bart. in.l. decreto. ff. de ſuſpect. tuto.

¶ *Lex.3.*

* Si expediens eſt,iudex põt tutorẽ ſuſpectũ , nemine accuſante removere.Item lite conteſtata in tali accuſatiõe ponat iudex aliũ qui adminiſtret vſq; ad finem litis.h.d.

m ¶ *Officio.* Adde.l.3.§.ſiterea ff.eo.& an tũc ſi removeaf ſit infamis glo. ibi voluit ꝙ non de quo vide ibi p Bar. & Albert.& p Salice.in.l.ſi. C.eod.& dicã deo dante.in. l.5.tit.6.pti.7.

n ¶ *Es acuſado.* Cõcord .inſt. eo.§.ſigs aũt. &.l.eũ quem C.eod.&.l. ſi forte.§.ſi. & ibi vide Bart. ff. de ſolutio. & in prælato

p ¶ *Por algun engaño.* Concordat inſt.eodem.§.ſuſpectus autem. non ſufficit ergo lata culpa vt ſit infamis. ſecundum gloſ.ibi & tradit Alberi. etiam in.l. hæ enim. ff. eodem . & adde.l.fin. & ibi gloſ. eodem.

¶ *Lex finalis.*

+ Reuocatus à tutela vt ſuſpectus propter dolum eſt infamis & tuno tenetur de mala adminiſtratione officio iudicis,ſed ob culpam vel negligentiam nõ eſt infamis:ſed dabitur ſtatim alius,& omnia quæ dixi de ſuſpecto tutore habent etiam locum in curatore.h.d.

a ¶ *Mal recabdo.* Concord.l.3.§.fi.cum.l.ſequenti.ff.eod.&.d.§. ſuſpect⁹ autem & indubio dicitur remotus ex cauſis obiectis in libello.gloſſ in.d.l.fi.C.eod.& in.d.§. ſupectus.quas vide.

b ¶ *Curator.* Adde.l.2.&.l.in poſtulandis.C. eo.& quia generaliter de vtriſq;.ll.loquuntur.ff.&.C.&inſtitu.eod.

¶ Titulus. XIX. De in integrũ reſtitutione.

¶ Lex prima.

* Reſtitutio eſt in priſtinum ſtatũ repoſitio , & per eã minores à dãnis alterius dolo vel ſui facilitate veniẽtib⁹ liberãt.h.d.

c ¶ *Primero.* Adde.2.3.§.notandũ. in fi.& in.c. ex literis de in integ.reſti.&.l.1. C. de ſenten. paſſi.r. tit. 25. 3. parti. & ex his colligas formationẽ libelli in integrũ reſtitutione, non eſt neceſſe q̃ particulariter exprimaf cauſa leſionis ſeu articulus, in q̃ fuit leſus: ſufficit q̃ dicat ſe minorẽ & dolo vel ſui facilitate læſum. vide per Bart.in l.minor autẽ. §.ff.d⁹ mino. vbi limitat, ni ſi petaf reſtitutio contra ſententiã principis, imõ neceſſe eſſet neceſſeꝙ exprimat qualiter ſit læſus ſecundũ Specul.titu.de reſtitu.in integ.§. fli. in integ.§. qualiter.ibi ta mẽ refert opinionem vber. in cõtrariũ q̃d videtur tuti⁹.

Sed ſuſtentaretur libellus, licèt hoc nõ exprimeretur,vt tradit Alex. in.l.nã & poſtea.§.ſi minor.col.1.ff. de iure iurando & in.l.fi.C. de in integr. reſtit. & ſatis confert iſta.l.partitarũ ad ſuſtentationem talis libelli. Tenetiam menti iſtam.l.vt ſcias qualiter iudex debeat pronũtiare,cum petif res titu.contra ſententiã:non enim iudicat ſuper prima cauſa,ſed ſolum reſcindit ſententiam, & reducit rem ad priſtinũ ſtatum. Adde.l.1. & ibi Barto.C.ſi aduerſ.liberta.& not. q̃ ſufficit in integrum reſtitutionem tacitè peti.vide Bald.in.l.ne quicq̃.§.vbi decretum.col.7.ff.de offic. procon.

d ¶ *O por engaño.* Concor.cum.l.1.ff.eod.&.l.minoribus.C.eod.

¶ Lex. 2.

* Petere poteſt reſtitutionem in integrum non habens viginti quinq; annos completos,ſi probet damnũ ſibi illatũ ſui facilitate , vel defenſoris culpa,aut alterius dolo,& minorem ætatem.h.d.

e ¶ *Menguẽ.* Adde.l.3.§.minorem.ff.de mino.vbi q̃ de momẽto in momẽtũ inſpicitur hoc vbi admomentũ de biſexto die q̃ intercalatur.

f ¶ *De ſu guardador.* Cõcord.cum.l.etiam.&.l.ſi. C.ſi tutor. vel cura. interve. &.l.intra vtile.§.1.vbi bonus.tex.ff.de mino.& nota,q̃ etiã interuentus iudicis cũ tutore vel curatore,non impedit reſtitutionẽ.l. fi.& ibi Paul.de Caſtr.C.de fideiuſſo.mino.& procedit etiam ſi tutor,vel curator ſit pater ipſius minoris emancipati.l.etiã ſi à parte.ff. de mino.procedit etiam & ſi tutori nulla culpa poſſit aſcribi.l.tutor vrgentibus.in principio . ff. eodem. ſi tamen qui fecit actũ fuit procurator minoris nõ reſtituif minor niſi,ꝓcuratore non exiſtente ſoluẽdo.l.cũ mãdato.ff.eod.& ibi glo. ponit rationẽ diuerſitatis , limitat etiam iſtã.l.in caſu. l. properandũ.§. fi.C. de iudic.& vide etiam q̃dha bet ſin.l.polla. C.d⁹ his q̃b.vtidi.& ibi Bal. Sed quæritur cũ intellectione minoris ſit agere cõtra tutorẽ vel curatorẽ ad itereſſe vel petere reſtitutionẽ contra læſionem. vt in.d.l. etiã & in.l.fi. C. ſi tuto.vel cura. Anſi agat contra tutorẽ teneaf cedere ei beneficiũ reſtitutionis q̃d habet cõtra aliũ? & videtur q̃ ſic vt in.l. ſi minoris.C. de admini. tuto. poteſt emẽ cedi. bũficiũ reſtitutionis, vt eſt ibi text. & ibi not. Bart. & in.l.q̃ ſi minor.§.fi. ff. de mino.& adde q̃d hoc notat Nico. de Neapo.l.1.in prí.

¶ Titulo. XIX. Como deuen ſer entregados los menores, ſi algun daño o menoſcabo recibierõ en ſus bienes,por culpa de ſi miſmos, o de aq̃llos que los tuuieren guarda.

MEnoſcabos e daños reciben muchasvegadas los menores en ſus bienes, por mengua de ſi ,ſporq̃ non han entendimiento cumplido enlas coſas,aſsi como les ſeria meneſter,o por culpa, o por engaño de ſus guardadores,o de otro. E porẽde tuvieron por bien los ſabios antiguos,que fizieron las leyes,q̃ ellos fueſſen entregados de todo ſu derecho , quando tal daño les acaeſciesſe por algũa deſtas maneras.Onde pues que enlos titulos ante deſte,ſablamos dela guarda delos huerfanos e de ſus bienes.Queremos aqui dezir,de como deuen ſer entregados,quando por mengua de guarda reciben algũ menoſcabo, o daño enellos. E diremos deſta entrega,aque dizen en latin reſtitutio, que coſa es. E aque tiene pro.E quales ſon aquellos menores q̃ la puedẽ demandar.E porque razones. E de que coſas. E ante quien.E quãdo.E en que manera deue ſer fecha.

¶ Ley.I. Que coſa es entrega,e aque tiene pro.

REſtitutio en latin,tanto quiere dezir en romance,como demãda de entrega que faze el menor al juez,que le torne algun pleyto, o alguna poſtura q̃ ha fecho cõ otro, a daño,de ſi enel eſtado primero [c] en q̃ante eſtaua, e que reuoque el juyzio que fueſſe dado contra el,e torne el pleyto enel eſtado en que era ante q̃ lo dieſſen. E tiene pro eſta entrega alos menores, ca por ella ſon guardados de daño,q̃ les podria venir por ſu liuiandad , o por engaño [d] que les ouieſſen fecho.

¶ Ley. II. Quales ſon aquellos menores que pueden demandar la entrega,e porque razones.

MEnor es llamado aquel q̃ non ha aun veynte e cinco años cũplidos,quãto tiẽpo quier q̃ le mengue [e] ende.E de tal menor como eſte,ſe entiẽde,q̃ ſi daño o menoſcabo recibiere por ſu liuiandad o por culpa de ſu guardador [f] o por engaño q̃l fizieſſe otro ome,q̃ deue ſer entregado de aq̃lla coſa q̃ perdio,o q̃ ſe le menoſcabo, por qualquier deſtas tres razones, [g] prouando el daño , o el menoſcabo, e q̃ era menor de veynte e cinco años quãdo lo recibio,ca ſi eſto nonfueſſe prouado, [h] nõ ſe deſataria lo que fueſſe fecho , o pueſto conel,o con ſu guardador.

a ¶ *Mal recabdo.* Concord.l.3.§.fi.cum.l.ſequenti.ff.eod.&.d.§. ſuſpect⁹ autem & indubio dicitur remotus ex cauſis obiectis in libello.gloſſ in.d.l.fi.C.eod.& in.d.§. ſupectus.quas vide.

b ¶ *Curator.* Adde.l.2.&.l.in poſtulandis.C. eo.& quia generaliter de vtriſq;.ll.loquuntur.ff.&.C.&inſtitu.eod.

c ¶ *Primero.* Adde.2.3.§.notandũ. in fi.& in.c. ex literis de in integ.reſti.&.l.1. C. de ſenten. paſſi.r. tit. 25. 3. parti. & ex his colligas formationẽ libelli in integrũ reſtitutione, non eſt neceſſe q̃ particulariter exprimaf cauſa leſionis ſeu articulus, in q̃ fuit leſus: ſufficit q̃ dicat ſe minorẽ & dolo vel ſui facilitate læſum. vide per Bart.in l.minor autẽ. §.ff.d⁹ mino. vbi limitat, ni ſi petaf reſtitutio contra ſententiã principis, imõ neceſſe eſſet neceſſeꝙ exprimat qualiter ſit læſus ſecundũ Specul.titu.de reſtitu.in integ.§. fli. in integ.§. qualiter.ibi tamẽ refert opinionem vber. in cõtrariũ q̃d videtur tuti⁹.

Sed ſuſtentaretur libellus, licèt hoc nõ exprimeretur,vt tradit Alex. in.l.nã & poſtea.§.ſi minor.col.1.ff. de iure iurando & in.l.fi.C. de in integr. reſtit. & ſatis confert iſta.l.partitarũ ad ſuſtentationem talis libelli. Tenetiam menti iſtam.l.vt ſcias qualiter iudex debeat pronũtiare,cum petif res titu.contra ſententiã:non enim iudicat ſuper prima cauſa,ſed ſolum reſcindit ſententiam, & reducit rem ad priſtinũ ſtatum. Adde.l.1. & ibi Barto.C.ſi aduerſ.liberta.& not. q̃ ſufficit in integrum reſtitutionem tacitè peti.vide Bald.in.l.ne quicq̃.§.vbi decretum.col.7.ff.de offic. procon.

d ¶ *O por engaño.* Concor.cum.l.1.ff.eod.&.l.minoribus.C.eod.

¶ Lex. 2.

* Petere poteſt reſtitutionem in integrum non habens viginti quinq; annos completos,ſi probet damnũ ſibi illatũ ſui facilitate , vel defenſoris culpa,aut alterius dolo,& minorem ætatem.h.d.

e ¶ *Menguẽ.* Adde.l.3.§.minorem.ff.de mino.vbi q̃ de momẽto in momẽtũ inſpicitur hoc vbi admomentũ de biſexto die q̃ intercalatur.

f ¶ *De ſu guardador.* Cõcord.cum.l.etiam.&.l.ſi. C.ſi tutor. vel cura. interve. &.l.intra vtile.§.1.vbi bonus.tex.ff.de mino.& nota,q̃ etiã interuentus iudicis cũ tutore vel curatore,non impedit reſtitutionẽ.l. fi.& ibi Paul.de Caſtr.C.de fideiuſſo.mino.& procedit etiam ſi tutor,vel curator ſit pater ipſius minoris emancipati.l.etiã ſi à parte.ff. de mino.procedit etiam & ſi tutori nulla culpa poſſit aſcribi.l.tutor vrgentibus.in principio . ff. eodem. ſi tamen qui fecit actũ fuit procurator minoris nõ reſtituif minor niſi,ꝓcuratore non exiſtente ſoluẽdo.l.cũ mãdato.ff.eod.& ibi glo. ponit rationẽ diuerſitatis , limitat etiam iſtã.l.in caſu. l. properandũ.§. fi.C. de iudic.& vide etiam q̃dha bet ſin.l.polla. C.d⁹ his q̃b.vtidi.& ibi Bal. Sed quæritur cũ intellectione minoris ſit agere cõtra tutorẽ vel curatorẽ ad itereſſe vel petere reſtitutionẽ contra læſionem. vt in.d.l. etiã & in.l.fi. C. ſi tuto.vel cura. Anſi agat contra tutorẽ teneaf cedere ei beneficiũ reſtitutionis q̃d habet cõtra aliũ? & videtur q̃ ſic vt in.l. ſi minoris.C. de admini. tuto. poteſt emẽ cedi. bũficiũ reſtitutionis, vt eſt ibi text. & ibi not. Bart. & in.l.q̃ ſi minor.§.fi. ff. de mino.& adde q̃d hoc notat Nico. de Neapo.l.1.in prí.

g ¶ *Menguẽ.* Adde.l.3.§.minorem.ff.de mino.vbi q̃ de momẽto in momẽtũ inſpicitur hoc vbi admomentũ de biſexto die q̃ intercalatur.

h ¶ *No fueſſe prouado.* Adde.l.verum.§.ſciendum.&.l.patri.ff. de mino. &.l.nam & poſtea.§.ſi minor.ff. de iur.iurand.&.l. minoribus. C. de in integ.reſtitu.&.l.ſi minorem. & infrà eod.l.6.in fin. &.l.5. titu. 14. tertia partita.&titu.25.l.fina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. 3.*

* Restituitur minor aduersus cõfessionẽ à se, vel à tutore, vel curatore, vel aduocato factã vel ob omissam exceptionẽ, si est læsus. h.d.

a ¶ *o negando.* Adde.l.certum.§.pe.ff.de confe.&.l. si ex causa. §. nunc videndũ.ff.de mino.&.l.1.titu.13.suprà.3.parti.& vide omnino ad materiam istam. per Bald.in.l. vnica.col.13.& 14.&.15. C. de confes.vbi vide quomodo probet læsio, in cõfessione minoris.

b ¶ *Defension.* Adde.l.minor autẽ &.l. minor. 25. annis omissam.ff.de mino.

¶ *Lex. 4.*

* Impubes si fuit in iudicio de adulterio cõfessus, quia tale delictũ i impubere nõ cadit, eius cõfessio nõ valet, licèt in aliis delictis nõ excusetur, si decem annos cum dimidio habeat licèt mitiꝰ puniatur. h.d.

c ¶ *Empeçer.* cũ enim cõsistat in facto proprio ipsiꝰ adulti non ,phibef agnoscere bonã fidẽ quanq; ipse solus & nõ alius sciat veritatẽ. vt hic & tradit Bal. in.l.vnica.co. 15.C.de confe. & facit ista.l. cõtra dictum Ange.in.l. certũ.§.in pupillo.ff.de confe. q si adultꝰ minor. 25. annis confiteꝛin iudicio crimen de quo aliter non cõstabat q debet restitui in integrum aduersus talem cõfessionem absq; alia probatione erroris, quia ex hoc solo apparet eum esse læsum quod dictum exaltat Alex.in.d.l.nam & post ea.§.si minor.ff.de iur.nur.vbi etiam Iaf. nisi dicas q ista.l. non excludit ex hoc beneficiũ restitutionis, sed tãtum vult standum esse confesioni si restitucio cõtra eam non petatur quod & suaderevidef ex eo quòd inferius in casu sequẽti dicit ibi ni ha porque demandar restitucion por razon della, & quod Barto. dicit in.l. auxiliũ.in fi.ff.de minor. Notãdo ex illa.l. q minor in atrocioribus non restituitur aduersus cõfessionẽ, procederet dum modo perseueret in confessione secus si dicat q fuit male confessus & per errorem quia tunc procedet dictum Ange. & aliorum facit ad hoc glo.in.d.§.in delictis.l.auxilium.in verb. fateatur, quæ intelligit illũ tex. quando minor perseuerat in confesione.

d ¶ *De edad cumplida.* Adde.l.auxilium.§.in delictis.ff.de mino.&.l.1.C. si aduerſ. deli. bene tamen restituitur minor aduersus delictum præsumptum de præterito.l.si ex causa.§.si.in.fi.ff.de mino. Bar.in.l.minor etiam.ff.de mino. & vide quæ not. Abb.in.c.auditis.col.4. de integr. restitu.ver.& præcipue nota ex glo.& aduerte q licèt non detur minori restitutio aduersus delictum bene tamen datur restitutio quando petitur contra processum vel sententiam glo. & ibi Bald. in l.si operis.C.de pen.& est gl.in.l.pœnã. eo. titu. quam glo.& dictum Bald. intellige cum petitur restitutio ex parte acusati minoris, secus si minor acusat nam tunc nõ restituitur vide glo.in clement. non post. in glo.pe. de procu. Specula.titu.de integ. restit.§. quis autẽ. Bal. in.d.l. auxiliũ Iaſin.l.1.§.nũtiatio.col.fin. ff. de nou. operis nuntia.

¶ *Lex. 5.*

* Iuuatur minor aduersus dilapidatione vel mali mori gerati adoptionem vel aduersus optionem si fuit in eligendo decem ptus. Item ad uersus suarũ rerum licitationem, si plus in eius magnum commodum inueniat offerentem. Item aduersus conuentiones & contractus in quibus fuit læsus, si læsio & minoritas probentur, non tamen possunt eius fideiussores hoc beneficio iuuari. h.d.

¶ *Ley. III. Como el menor de veynte e cinco años o su guardador puede demandar restitucion por daño que recibiesse, conosciendo o negando en juyzio el o su abogado lo que non deuia.*

CONosciendo, o negando [a] en juyzio el menor, o su guardador, o su abogado, algũa cosa porq̃ menoscabasse, o perdiesse de su derecho, o dexando de poner defensiõ, [b] o otra razon de que se pudiesse aprouechar: puede demãdar al juez q̃ torne el pleyto en el estado en que era ante. E que non se le embargue su derecho, por ninguna destas razones sobredichas e el juez deue lo fazer. E delo que dize enesta ley, e delas otras cosas de que se pueden aprouechar los menores, fablamos assaz cõplidamẽte en la tercera partida deste nuestro libro, enlos titulos delos demandadores e delos demãdados e delos juezes, en las leyes que fablan enesta razon.

¶ *Ley. IIII. Como el menor se puede escusar delos yerros que ouiere fecho por razon dela edad.*

SI el mayor de catorze años e menor de veynte e cinco, fuesse acusado q̃ auia fecho adulterio, si conosciere alguna cosa en juyzio, seyendo acusado de tal yerro, empescer [c] le ha lo que conosciere, e recebira poren de la pena que manda la ley, e nõ se puede escusar, por dezir que non es de edad cumplida. [d] Mas si fuesse menor de catorze años, nõ podria ser acusado de tal yerro, [e] nin de otro de luxuria, porque non cae aun tal pecado enel. E porende, si el fiziesse conoscencia deste yerro en juyzio, non seria valedera, nin ha porque demãdar restitucio por razon della. Mas de todos los otros yerros assi como omicidio o furto, o de los otros semejãtes. q̃ fiziesse nõ se puede escusar por razõ q̃ es menor solo que sea de edad de diez años e medio arriba, [f] quando los faze, Porq̃ el moço de tal tiempo, tenemos q̃ es mal sabido e q̃ entiende estos males quando los faze. Pero non les pueden dar tan grand pena, como alos mayores.

¶ *Ley. V. Por quales razones puede el menor desatar los pleytos e las posturas que fuessen fechas a daño de si.*

CUando el menor de edad, es porfiado [g] de tal ome que le muestre malas maneras: o que le desgaste lo suyo, [f] puede pedir al juez del lugar que le torne en aquel estado, en que era ante q̃ le ouiesse porfiado e el juez deue lo fazer. Otrosi dezimos, q̃ si al menor de veynte e cinco años fuesse otorgado poder en testamento de otri, o de otra manera de escoger alguna cosa quel fuesse mãdada q̃ si por auentura se engañasse en la escogencia, [h] cuydando tomar lo mejor, e nõ lo fiziesse a si: que puede pedir al juez, q̃ le mãde dexar aquella cosa peor que tomo, e tomarla mejor: e el juez deue lo fazer. E a vn dezimos, q̃ si alguna cosa del menor de veynte e cinco años, fuesse metida en almoneda, e la compraſſe alguno, e despues desso viniesse otro q̃ dixesse q̃ daria mucho mas por ella: q̃ puede pedir otrosi al juez q̃ torne aq̃lla cosa, el q̃ la auia sacado del almoneda, e q̃ la de al otro q̃ da mas por ella: [i] e el juez deue lo fazer, si entẽdiere que es gran pro del

¶ *Lex. 6.*

* Non restituitur pubes si ex aspectu corporis videtur maior, & in cõtrahendo dixit se maiorem, nec restituitur, si iurat super contractu: nec si in restitutione victus fuit iterũ restituitur nisi appellet aut nouas alleget rationes: nec super causa status, in qua eiꝰ seruus defendente curatore liber ,pnũciatur libertatis fauore nec sisita cõtraxit sicut quilibet maior & discretus, ga tũc nõ videtur læsus. h.d.

a ¶ *Otrosi dezimos.* Nota hic quod si minor de veynte e cinco años pleyto alguno o postura, que fuesse a su daño [b] o cãbiãdo su debdo [c] por otro peor: o fazidedo otra mudaciõ nueuamente, en qual manera qer porque se empeore su faziẽda. o se menoscabasse [d] sus bienes o sus derecho: q̃ puede pedir al juez q̃l faga dessfazer el pleyto o la mudaciõ, que fizo a su daño, e quel faga mejorar e entregar lo que ouiesse menoscabado por qualqer destas razones sobre dichas, e el juez de uelo fazer, si fallare en verdad, q̃ el pleyto fizo seyendo menor de veynte e cinco años, e fuere prouado el empeoramiẽto, e el menoscabo que le viene por en-

b ¶ *De tal yerro.* Adde.l.9.titu. primo.partita septima. & q̃ ibi dicam. & dict.§.in delictis.&.ff.de adulter.l.si minor.

c ¶ *De diez años e medio arriba.* Adde dict.l.9. & intellige in delictis commissis in faciendo nam in his quæ consistũt in omittendo excusatur iste licèt doli capax, secundum Bar. post Dinũ per textum ibi in.l.prima §.si impubes. ff. ad Sillania.

d ¶ *Se menoscabasse.* Adde.l.non omnia.ff.de mino.

e ¶ *En las leyes.* Vide titu.11. partita.5. l.4.

¶ *Lex. 6.*

* Non restituitur pubes si ex aspectu corporis videtur maior, & in cõtrahendo dixit se maiorem, nec restituitur, si iurat super contractu: nec si in restitutione victus fuit iterũ restituitur nisi appellet aut nouas alleget rationes: nec super causa status, in qua eiꝰ seruus defendente curatore liber ,pnũciatur libertatis fauore nec sisita cõtraxit sicut quilibet maior & discretus, ga tũc nõ videtur læsus. h.d.

¶ *Ley. VI. Por quales razones non puede ser otorgada restitucion al menor.*

DIziẽdo o otorgando el q̃ fuesse menor, q̃ era mayor de .xxv. años, si ouiesse persona q̃ paresciesse [f] de tal tiẽpo, si lo faze ẽgañosamẽte [g] valdria el pleyto q̃ assi fuere fecho cõel, e nõ [f] de ue ser desatado [h] despues, como qer que nõ era de edad quãdo lo fizo: esto es, por esse minorem: tunc aduersarius non potest dicere se deceptum: imò tam ipse quàm minor videntur esse in dolo, quo casu competit minori restitutio: quia facta doli compensatione, perinde est ac si nullꝰ fuisset in dolo, & ideo datur restitutio. & quia scienti dolus non infertur. l.1.ff. de act. empt. secundũ Cin. Alberi. & Sali. in.l.3. C. si min. se maio. dixe. adde Alberi. idem tenentem q̃si per aspectum aliter cõstaret in auctẽ. sacramenta puberum. col.3. C. si aduerſ. vendit.

g ¶ *Engañosamente.* Adde.l.secundã & tertiã. C. si min. se maio. dix. Et aduerte nam per istam.l. partitarum quę non distinguit an adultus vel pupillus talem assertionem faciat videtur comprobari dictum Guiler. de Cun. de quo per Paul. de Cast. in.l. qui iurasse. in princ. ff. de iur. iur. q̃ si pupillus proximus pubertati iuret cum contrahit se esse puberem, & postea etiã iuret q̃ non venit contra contractũ q̃ habebit locum dispositio auctẽ. sacramenta puberum, sicut si esset pubes: & cum isto dicto transit ibi Paul. de Cast. multũ cõmendans dicens, se alibi non legisse: si tamen teneam⁹ illã opinionẽ, q̃ etiã pupillus doli capax obligat ex iuramẽto non esset ita mirãda dicta decisio. vide p Alexã. in.d.l. q iurasse. in prin. ité. l. ista partitarũ expresse sentit de adulto non de pupillo, cũ superius dixit. q̃ paresciere de tal tiẽpo. Docto. etiã intelligunt de adulto. ll. dicti. tit. C. si min. se maio. dixe. & patet ex. ll. illius titu. Quid autẽ dicemus in dubio, cũ non constat de dolo minoris? Azo. in summa illius titu. in fi. dicit q̃ præsumitur dolus in minore, qui se maiorem dixit, & idem tenet glo. in d.l.3. & ibi Odofre. in fi. Cynus tamen & alii tenẽt oppositũ: quia dolus non præsumitur, nisi probet. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de proba. Et hoc etiam vult ista.l. partitarũ cum dicit. si lo faze engañosamẽte. Et ita tenent Alberi. & Sali. in.d.l.3. vbi etiam Bar. in fi. si autẽ minor. sui facilitate asseratse maiorem, & ita iuret. tunc distingue, vt habef in.d.l.3. quia aut iurauit verbo tenus: & tunc non restituitur, nisi per instrumentum seu scripturam probet se minorem, & si iurauit corporaliter nullo modo restituitur, vt ibi, & per quæ instrumenta ,pbet cum verbo tenus iurauit. vide per Specula. titu. de restitu. in integ. §. quis autem. col. 4. versi. sed cuiusmodi: erit scriptura. vbi etiã. vide p Specula. aliquas notabiles quæstiones in ista materia. in col. 5. videlicet. an præiudicet sibi minor ex tali iuramento, in aliis contractibus. & tenet quòd non & tenet glo. fi. in.l. de ætate. ff. de mino. in fi. glo. vide ibi per Specula. vbi etiam de aliis in ista materia.

h ¶ *Desatado.* Ex beneficio restitutionis: posset tamen opponere contra contractũ ea quæ posset maior, vt alias not. glo. in.l.r. & in auctẽ. sacramenta puberum. C. si aduerſ. vendi. & procederet etiam si cum iuramento minor assereret se maiorem, & sic nõ excluderet si cõtractus esset nullus à iure dicendi nullũ, propter tale iuramentũ, secũdũ Ioan. Andr. post Nicho. de mata. in additio. ad Specu. titu. de sententia. §. vt autẽ. in prin. in additione magna. & idẽ tenet Specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autẽ. col. 5. versi. sed cum ei repellitur enim ex hoc à beneficio restitutionis, quod est ius singulare, non verò à iure communis beneficio. & idem tenet Paul. de Cast. in.l.1. &.3. C. si min. se maio. dixe. multum commendans.

vide & quotidie accidit iste casus, tam in minoribꝰ, quàm in republica quæ fungitur iure minoris subhastante res suas, vel de quibꝰ habet administrationem veluti carnes, quæ venduntur in macello, vel similia, & ego habui de facto in causa arduissima in causa regis, in qua obtinui cõtra conductorem regalium redditũ serici, regni Granatæ: & in hac materia videdus est Alberi. in. l. 2. C. si in caus. iudic. vbi etiam ponit quæstionẽ de facto. potestas Bergomi licitabat & subhastabat datia cõmunis Bergomi de vol untate anciano rum præsidẽtiũ, negociator cõmunis proiecit bacu lum, quo licitabat in terrã dicens q̃ quicũq; vellet, p mille libris, re ciperet baculum, & haberet datiũ: vnꝰ accepit baculũ, deinde apparet aliꝰ plus offerens quæritur nũquid admittat? & primo arguit quòd nõ: sed firma debeat remanere ipsa subhastatio. l.1. &.2. C. ne fis. rẽ quã vẽdi. in.l. quamuis in crementum. & in.l.fi. C. de venden. reb ciuita. li.11. & l. si hipothecas. in fine. C. de remiss. pigno. in cõtrarium arguit: quia potestas nõ seruauit solemnitatem debitã in subhastãdo, neq; enim deponere debuit baculũ, sicut deposuit: neq; licuit sibi limitare certũ pretium: sed expectare debuit quemcunq; plus offerre volẽtem, & plus offerenti dare, vt in auctẽ. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccleſ. facit. l. si minori pretio, cum ibi nota. C. de iur. fiſ. lib. 18. & de iur. hæſt. fiſca. l.1. ibi malafide. cum ibi notatis, & in. l. si tempora, & quia in venditione talium rerũ intercedere debet saltim maior pars dec. curionũ. l. nominationum. C. de decur. & .l.2. C. de præd. curia. & si deficit solẽnitas per iura prædicta licet contrarium dicit se vidisse obseruari vbi autẽ solẽnitas adfuisset, credit adiectionẽ non admitti licet quidã secundũ eum distinguant vtrum talis venditio vel locatio fieret in perpetuũ, & tunc non admittatur plus offerens alias sic per dictas leges, si tempora. & quãuis incrementũ. cum ibi notatis. & Allegant ad hoc. l.4. C. de fund. patrimo. & .l. fi. C. de loca. funerũ ciuil. lib. 11. & subdit in fine: q̃ si veteres conductores tantum dare velint, quantũ offert per nouos, q̃ præferunt nouis. per. d. l. fi. C. de locatione fundo. ciuil. ex ratione. l. cotem ferro. §. fi. ff. de publica. itẽ & idem Alberi. in. d. §. quæsitum post laco. de Raue. cõcludit in ista materia q̃ aut minor ciuitas, fiscus vel ecclesia in vendendo res suas seruauit solẽnitates debitas, & fecit sicut quilibet maior, quia vendidit tẽpore opportuno, & iusto pretio, & tunc licet alius plus offerat, non admittit licitatio nisi de forde vel gratia doceteſ, vt habeſ in. d. §. quæsitum. si verò debita solẽnitas non est seruata tunc ipso iure nõ valuit venditio nec; est opus restitutione. d. l.1. &.2. C. de fid. instru. & iur. liaſt. fiſca. cum ibi not. si verò debita solẽnitas est seruata: sed minor est læsus sui facilitate: vt quia vendidit, tẽpore nõ opportuno vel nõ iusto pretio, & tunc restituitur. vide ibi latius per eum, & tene semp quia ex eius dictis fuit obtentũ in illa ardua causa: eò quia locatio facta fuerat intẽpestiuè, & tẽpore non opportuno, & vide etiã circa istas venditiones fiscales. l.53. &.l.76. in quaterno gabellarum. & adde ad prædicta. l. verum. §. si locupleti. & ibi Bal. ff. de mino. quã do scilicet in venditione non prospiciuntur ea q̃ possunt præuideri.

a ¶ *Dil mego.* Istud verbum est menti tenendum quasi velit q̃ pro parvo ibi. ff. de mino. & vid. q̃ not. Abb. in. c. 1. col. 3. de in integ. restit. & l. pe. cũ glo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *No alos engañadores.* Adde.d.l.2.C.si min.se ma. dixe.

b ¶ *Mayor de catorze años.* Quid si adhuc non habeat. 14. annos: est tamen doli capax quando iurat? est maxima diuersitas inter doctos. sed cõmunior & verior videtur opinio, q̃ sit idem in eo & istã opinionẽ tenet Andr.de Yser.in.§.item sacramẽta.de pac. iuramen. firman.& Bart. in auctẽtica sacramenta puberũ.C.si aduersꝰ vẽdi. Alex.in.l.quiiurasse.in prin. ff.de iur.iur. & cõmuniter canonistę per rex.in.c.ex litteris.&.2.de sponsa.cũ glo.ibi & qualiter intelligat dolicapax,vide p Andr.de Yser.vbi.S.volentẽ q̃ nõ sufficiat habere decem annos cũ dimidio,neq; tredecim cũ dimidio, si nõ conste esse doli capacẽ.Sed quid si impubes iuret se nõ venire cõtra contractũ celebrandũ cũ titio,quãdo pubes erit,deinde factus pubes facit ipsũ cõtractũ cũ titio,an valeat?& Alberi.post Guido.tenet q̃ non in.d. auctẽtica sacramẽta puberũ.col.3.Quid autẽ si impubes contraxit postea verò factus pubes iurauit nõ venire contra contractũ ipsum Alberi.ibidẽ post Guido,dicit spectãdum esse initiũ, & q̃ ex forma illius cõstitutionis exigit,q̃ contractus & sacramentũ fiat tẽpore pubertatis:quod ego intelligerẽ eo respectu vt contractus firmeꝫ iuramẽto:eò tñ q̃ minor iurans iã pubes teneaꝫ ad obseruantiã: credereẽ teneri cum seruari possit,& seruare teneaꝫ p capitulũ quãuis pactũ. de pact.lib.6.&.c.cũ contingat.de iur.iur.& quia qui iurat de nouo videtur cõtrahere,& promittere,& maxime ſtante.l huius regni,como quier q̃ parezca. &c. quinimo & non est sine scrupulo,q̃ etiam respectu confirmationis contractus procedat dictũ Alberi. cum cõstaret q̃ iam pubes de nouo approbat,& iurat. Ideo caue ab isto dicto.Et adde q̃ contractus nulli ex sequenti voluntate ratificantur.l. 1.& per totum.C.si maior fact.vẽditio.fin.decre.rat.habu. & qđ habetur de secũda volũtate,quæ est valida prima existente nõ valida. C.ad velleya.l.si mulier.&.C.de agrico.& Censi.l cũ scimus.& videtur cõtractũ tẽpore quo fuit iuratũ,arg.l.de accessionib⁹.in. fi. ff.de diuers.& tempora.prescriptio.& inst.quib.alien.licet.in prin. Item intellige de pubere sanę mẽtis,& siue sit paterfami.siue filiꝫfamilias, siue liber,siue seruus,glo.in.§.itẽ sacramẽta.de pact.iuram.firm.procedit etiã dictũ huius.l.siue minor habeat curatorẽ, siue nõ glo.ibidẽ.& est glo.1.in fi.licet contrariũ voluit specul.titu.de empt. & vendi.§.nunc dicendum.col.2.versic.hoc etiã scias.nam contrariũ communiter tenetur,secundũ Bal.in.d.§item sacramenta.col 2. versic.quæro.docto.cõmuniter approbãdo opinionẽ Marti.in. d. auctẽtica sacramenta puberũ.Procedit etiã ista lex & si minoris procurator ad hoc speciale habẽs mandatũ iuret.glo.in.d.§item sacramẽta. in gl.1.& ibi dicit And.de Yser.co.2.ita cõmuniter teneri,& idẽ tenet Bar.in.l.qui bona.§.si alieno.ff.de dan.infect.& ibi cõmuniter doct. licet aliqui voluerunt contrariũ.Item procedit in ciuitate iurante,secundũ Bal.in.l.generaliter.in prin.C.de reb.credit.licet non in ecclesia,secundũ eũ ibidẽ. & adde glo.in.c.1. de in integ.restl.lib.6. & Bal.in.d.§.itẽ sacramẽta.Iasꝰ.in.d.auctẽtica sacramenta puberũ,in.8.limitatio.De prodigo vero iurãte,vid.Bar.in.l.is cui bonis. ff. de verbo. obliga.vide Bal.in.l.2.col.7.C.de rescindend.venditio. vbi etiam de amente vel frenetico,qui non habet consensum.

que las leyes ayudan a los engañados, e non a los engañadores [a]. Esso mismo seria quando el moço fuere mayor de. catorze años [b], e juraſſe [c] que la vendida: o el pleyto, o la postura [d] que fazia con otri,non la desataria por razon de menor edad [e]. Ca despues que assi ouiesse jurado, deue ser guardada su jura [f]. Otrosi dezimos, que si el menor de veynte e cinco años, pinonici,& etiã hui⁹.l.partitarũ.facit bonus tex.in.c.cũ tẽpore.de arbit.&.c.ad aures.q̃ met.causa.de promittente per fidẽ suam,& quæ ibi not.Abb.& dixi.in.l.26.titu.11.3.partita.vbi q̃ solũ homagiũ,dixi q̃ nõ sufficeret.vide ibi,vbi etiã q̃ tale iuramentũ debeat esse tale q̃ cõcernat religionẽ dei,vt etiã tradit Salice.post Jacob.Buttri.in.d. auctẽtica sacramẽta puberũ.col.2. An autẽ exigatur q̃ minor iuratus sit certioratus de beneficio restitutionis sibi cõpetentis? Bart. & cõmuniter docto.in.d.auctẽtica sacramẽta puberũ. tenent q̃ nõ, vt latè tradit ibi Iason in.3.limitatio.col.14.&.15.allegaf ad hoc optimꝰ tex. in.c.ex rescripto.de iurꝫ.iuran.& vide latè p Alex.2.volu.cõsil.222.& Bar.in.l.2.ad fi.col.2.C.de rescind.vendi.Abb.in.c.pe.colu. fi.de empt.& vẽdi.licet Dyn.aliud voluerit cuius fundamẽta refert Alberi.in.d.auctẽtica sacramẽta puberũ.col.3.& 4.dicit tamẽ Alberi.q̃ cõmuniter vidit seruari q̃ cõtractus celebrati per minores,cũ iuramento sunt reputati validi,etiã sine alia certioratione: sed quia opinio tanti doctoris Dyni.scilicet est tot iurib⁹ fulcita ad omne dubium tollendũ,dicit credere esse tutũ,q̃ in contractibus minorũ adijciatur,q̃ certiorati fuerint,& q̃ ita fecit in pluribus apponi. Adde etiã Bal.in.l.2.col.6.C.de rescind.vendi.distinguentẽ: an interuenerit scientia tutoris,vel curatoris,vel nõ:& nõ videtur à cõmuni opinione recedendũ,licet ante factũ tutũ est,quod dicit Alberi.& in certioratione iuris planè procedit. Quid autem de certioratione facti? vid.per Paul.de cast. in quodã cõsil.incipit viso pũcto & Decius consil.403.circa finẽ.& an iuramentũ debeat interuenire in ipso cõtractu,vel sufficiat,q̃ ante vel post præstet? glo.in.d.§. itẽ sacramenta.& in d.auctẽtica sacramẽta vult q̃ sufficiat quãdocũq; præstari,& vid.p Andr.de Yser.in.d.§.itẽ sacramẽta.Alberi.dicit tutius esse q̃ in ipso cõtractu interueniat vel incõtinẽti ante vel post, vid. peũin.d. auctẽtica sacramẽta. col. 4.credereẽ etiam ex interuallo præstitum tenere de iure licet tutum sit quod dicit Albericus.

c ¶ *Juraſſe.* Videtur ista.l.velle,q̃ sufficiat verbo tenus iurare: cum nõ exigit q̃ corporaliter super aliqua scriptura diuina præstetur.gl. tamen & doct.cõmuniter in.d.auctentica sacramenta puberũ tenent, q̃ nõ sufficit ad illã dispositionẽ,q̃ nuda voce iuretur, & dicit Bal.in dicto.§. item sacramenta,quòd quando nuda voce iuratur non appellatur propriè sacramentũ:sed verbũ & ibi dicit, q̃ de cõsuetudine sufficit q̃ iuretur super qualibet scriptura, in qua deus nominetꝫ, & q̃ sufficeret iurare super quadam tabula picta,in qua esset maiestas dei vel sanctorũ & tandẽ cõcludit,q̃ in hoc seruari debeat cõsuetudo:quia cõsuetudo quę dat formã aliquã est seruãda aliter nõ valet qđ fit,secundũ specul.titu.de instrumẽ.editio.§.breuiter parũ post principiũ.Ioan.de Imol.in.c.cũ cõtingat.col.62. versꝫ. item. 2. potest dubitari de iur.iurã.tenet q̃ sufficiat verbo iuramentũ præstari saltim attẽta dispositione iuris canonici,quæ seruãda est in materia iuramẽti,vt in.c.2.de iur.iur.lib.6.ex eo,quia iuramẽtũ verbaliter præstitũ est seruandũ:& ligat ad periuriũ,vt patet ex his,quæ habentꝫ in c.& si Christus.de iur.iurã.& quia vt habetur in.d.c. cũ cõtingat. & c. quãuis pactũ.de pact.lib.6.iuramentũ quod põt seruari sine interitu salutis æternæ,seruan dũ est,debet ergo seruari, licet verbo tenus præstitũ:& istud credereẽ esse tenendũ attenta dispositione iuris ca-

d ¶ *La postura.* Siue hincinde oriatur obligatio,vt in contractib⁹ proprie sumptis,siue etiã in cõtractibus improprijs,& sic in donatione & alijs,vt tradit glo.in.d.auctẽtica sacramenta.super verbo contractibus.& tradit Alexã.cõsil.53.vol.3.in.1.dubio.& Socinꝰ consil.279. 2.volu. Decius cõsil. 232. diu admodũ.in.2. dubio.Itẽ procedit in distractib⁹.glo.singularis.in.l.3.§.cõtrario.ff.de con.iudic.tute.Bar.in l.tutores.§.ab eo.ff.de adminisſt.tũto.vbi de remissione actionis tutele.Bart.& docto.in.d.auctentica sacramenta puberũ. Alexã. in.l. pomponius.§. præterea.ff.de acquir.possꝫ.Item etiã in quasi contractu veluti in aditione hæreditatis & similib⁹ glo.in.d. auctẽtica sacramenta,vbi Iason.19.col.vbi etiã extendit etiã si minor. p se nõ contrahat,sed alij cõtrahẽti assentiat cũ iuramẽto allegat.glo. quã dicit valde singularẽ in auctẽtico de nupt.§.sed. q̃ sancitũ in verbo, neq; scriptũ,& ibi Ang.col. fi. multũ cõmẽdat.Itẽ ꝓcedit etiã in nimia cõstitutione dotis super rebus immobilibus,secundũ Bal.in.l.nulla.C. de iur.dot.Habet etiã locũ in iudicijs glo.& cõmuniter docto.in. d. auctentica sacramenta.& adde Bal.in.l.vnica.col.14.C.de confes.& ibi vide quid si iurat non reuocare factũ procuratoris. Valeret etiã manumissio serui inter viuos p puberẽ facta licet nondũ habeat viginti annos,vt tradit Ioan.Andr.referẽs pileũ. in additio. ad specul. in rubrica.de seru.nõ ordin.Nõ tamẽ procedet hęc lex, si iuramentum præstetur super testamentis vel vltimis voluntatibus,secundũ Cyn.Bal.& alios in.d.auctẽtica sacramẽta.vbi Iasõ in.13.limitatione.

e ¶ *Por razon de menor edad.* Quid si cõtractꝰ esset inualidꝰ alia ratione quã minoris ætatis,& simpliciter iurauit nõ cõuenire: an possit contrauenire gl.q̃ sic in.l.1.C.si aduersꝰ vẽdit.vnde nõ excluderet iramentũ remediũ ex.l.2.C.de rescin.vend.vt tradit Albe. alios referẽs in.d.auctẽtica sacramẽta.vnde necesse est,vt oĩa remedia tollãtur.q̃ minor iuret nõ cõtrauenire ratione minoris ætatis neq; alia quacũq; ratione,vt tradit Bar.& Alber.ibidẽ & formã iuramẽti ad omne dubiũ tollendũ ponit Alberi.ibi.col.pe.quę talis est talis profitẽs fe puberẽ vẽdidit sempronio tale prędũ spõte,& ex certa sciẽtia prius certioratus de forma auctẽticę sacramẽta puberũ.& iurauit ad sanctã Dei Euãgelia corporaliter tactis scripturis se seruare ipsum contractũ inuiolabilem,& nõ cõtrauenire beneficio minoris ætatis minoris pretij vel aliquo alio modo,vel iure quod dici vel ex cogitari possit tu vide plenioręm formã in.l.59.titu.18.3.partita.& quæ ibi dixi & in.l.16.titu.11.ea.partit.& vid.etiã.l.56.tit.5.partit.5.& quę ibi dixi.

f ¶ *Deue ser guardada su jura.* Et cõtractꝰ firmatꝰ iuramẽto licet desc ex

inualidus secundũ opinio.Marti. cõmuniter approbatã in.l.1.C. si aduersꝰ vẽdi.vnde etiã tenebit hęres minoris iurãtis,vt declarat Paul.de cast.in.d.auctẽtica sacramẽta.in prin,&.col.2.tradit ẽt Abb. in.c. 1.de iur.iurã.lib.6.vbi etiã notãter dicit q̃ & si tollat iuramẽtũ qđ firmauerat cõtractũ, nõ ꝓ hoc rescindeſ.neq; corruet cõtractus qui iã ex interpositione iuramẽti cõsequutus est firmitatẽ, vide ibi p eũ. Quid autẽ si minor enormiter lędereſt vide quę dixi in.d.l.59.&.d. l. 56. & quæ tradit Decius cõsil. 403. pe. & fi.col.de aliis limitationib⁹ad.d. auctẽticã.& cõsequenter ad istã.l. vid.Iasꝰ. in.d.auctẽtica sacramenta, post Bar. vbi Iasõ cumulat. 14. limitationes ibi poterisvidere.

a *Contra ver.* Cõcord.cũ. l.1.2. &.3.C.si sẽpiꝰ in integ.restli. postu. & an procedat siue fit restitutio denegata: qa nõ fuit proba tũ de lęsione, siue quia nõ fuit ꝓbatũ de ætate? vide ꝓ Bar.& Bal.in l.fi.C. si min. semaio.dixe. & ꝓ Paul. de cast.in.d.l.1.& 2.C.si sæpius. in integ.restl. postu.vbi Paul.tenet cõtra Bar.& rectè iu dicio meo,licet Bal.& Angel.simpliciter sequũtur Bar.Salice.sentit idẽ q̃ Paul. & ꝓ hoc satis cõfert.Iasta partitarũ.ibi si sentẽcia fuere dada cõtra el,por q̃ no era assi como el querellaua.quæ verba referunſ,tã ad ætatẽ quã ad lęsionem nõ obstat.d.l.fi.quia intelligenda est,secundũ intellectum Rapha. & Paul.ibi.

b ¶ *Appelasse.* Ad appellandũ ergo restituet si tẽpus fuit elapsũ, & an qui restituit ad appellandũ vel prosequẽdũ appellationẽ debeat pro bare q̃ foueat iustã causam?vid.Bar.in.l.nã & postea.§. si minor.ff. de iur.iur.col.fi.& Paul.de cast.in.l.fi.C.in quib.causãin integ.restitu.non est necesſ.col.pe.Alex.consil.55.volu.5.

c ¶ *Razones nueuas.* Not.bene & adde.d.l.2.nõ igitur sufficerent probationes nouę,sed causę nouę debẽt ad esse siue quę allegatę nõ fuerũt vel de nouo emerserunt,glo.& Salice.ibi.nõ ergo.l. de Madrid in. c. 20.in ordina.de Madrid,quæ iubet denegari aliã restitutionẽ ad opponẽdas exceptiones nouas,ꝓcedet quãdo de nouo ex noua causa sint tales exceptiones orte,vt hic & in.d.l.2.C.si sępius.in integ.restitu. capitulo. pastoralis.de excep.Bal.in.c.1.co.5.de mili.vasa.qui cõt.esset ꝑsertim si æsio esset enormis,vt notat Bal.ibidem in fi.prin.

d ¶ *Restitucion.* Concord.cum.l.fi.C.si aduersꝰ libertã.

e ¶ *Ala libertad.* Adde ad casus quos posui in.l.4.titu.5.3. partita.

f ¶ *La faria assi.* Nota ista verba & quę sequũtur ad intellectũ,& declaratiõnẽ.l.fi.C.de in integ.restli.de qua ista sumpta est.docto. etiã aliter intelligunt.d.l.fi.& exemplificant aliquibus modis, vide ibi per eos:quia in effectu ista.l.partitarum. etiã illa comprehendit.

g ¶ *Dos cosas.* Adde.l.2.supra eo.

h ¶ *Para desamparala.* Concord.cum.l.1.C. si min. ab hære. se abstin. vbi vide per Azo.in suruma.& debet fieri causa cognita,vt ipse ibi tradit cõsiderato nõ tm eo,sit lucrosa hęreditas vel nõ.sed etiã eo an interſit minoris litib⁹ & sumptib⁹ nõ vexari.l.minoribꝰ.25.annis.ff. de mino. Itẽ eo cõsiderato an in hæreditate sint multæ mortales res,vel prędia ruinę subiecta.l.verũ.§. fi locupleti. ff. de mino. & poterit petere istã restitutionem,& si adierit cũ beneficio inuentarij vt etiã declarat Salice.in d.l.1. ad fi. & in auctẽtica siões ad fi. habet nãq; minor petẽs restitutionẽ cõtra additionẽ hęreditatis nec esse probare ſe lædũ ex additione, q̃ etiã patet ex citatione creditorũ,quæ hic re quirit,vt etiã tradit Paul.in auctentica si omnes. C. eo. & expressius habet in ista l.cũ subdit, si entẽdierẽ q̃ es daño del moço,& sic ap,ꝓbatur hic opinio Iacob. de Are. & Odofr. & reprobatur opinio Guido. de quibus per Alber.in.d.auctentica.

i ¶ *Los acreedores.* Concord.cũ.d.auctẽtica si omnes,vbi vide per glo.& docto.quid delegatarijs?& adde etiã.l.etiã.§.fi.ff.de mino.& de modo citationis prędictũ & absentium,vide ibi fignanter per Paul. de cast.vbi etiam an sufficiat generale proclama.

k ¶ *En recaudo.* Adde.d.auctẽticã si omnes.& in corpore vnde sumitur vbi q̃ illud q̃ perijt propter imbecillitatẽ minoris non restituitur à minore.& not.hic istum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet prouidere ne bona hæreditaria dissipentur.

¶ *Lex. 8.*

Non solum minor potest petere restitutionem dum est intra ætatẽ xxv. annorum:sed etiam intra quadriennium post, & etiam hæredes eius intra dictum tempus possunt eam petere. hoc dicit.

l ¶ *Ordinario.* Et intellige de iudico rei non actoris.l 2. C. vbi & apud quem. sed an possit peti restitutio contra cõtractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci,si ibi reperiatur reus contra quẽ petitꝰ Bal.post Guillel.de Cugn.dicit quòd non in.d.l.2.quia licet in loco contractus sortiatur,quis forum procedit,si agatur ad eius obseruationem,non si ad eius rescisionem.& idem tenet Paul. de cast. ibi potest etiam causa restitutionis specialiter delegari à principe vel iudice ordinario.Item coram delegato ad vniuersitatẽ causarũ potest peti restitutio.& etiam coram delegato causę specialis si lædatur in aliquo actu, & sic restitutio venit incidenter.vide.l.fi. & ibi Paul. C. vbi & apud quem.& in cap.suscitata.de in integ. restli. & intellige istam.l.de iudicibus ordinarijs habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio demanda restitucion: la primera, que era de menor edad a la sazon que fizo el pleyto o la postura:la segunda que la fizo a daño e a menoscabo de si.

¶ *Ley. VII. Como el menor puede desamparar la herẽcia que oniere entrado, si entendiere que le es daño̲sa.*

SEyẽdo establecido por heredero el menor de veynte e cinco años, si entendiere que non le es prouecho sa, la heredad de tener, puede pedir al juez que le otorgue poderio para desamparar la, [h] maguer la aya entrada. Pero quando esto ouierẽ de fazer, deue ser de lãte los acreedores[i] de la heredad q̃ sepã qual es la razon por que la desampara. E estonce el juez,si entendiere que es daño del moço,en tener la heredad, deue le otorgar que la pueda desamparar, e tornar en el estado en que era de primero,poniendo en recabdo [k] primeramente, todas las cosas que perteneciessen a la heredad.

¶ *Ley. VIII. Ante quien puede el menor demandar la entrega.e quãdo: e en que manera deue ser fecha.*

DElante del judgador ordinario[l] del lugar, deue demãdar el menor restitucion e entrega de los daños e de

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō possent in integrum restituere,vt patet in.d.l. fi. & ibi Paul. qui ex hoc dicit q̄ corā rectore scholariū nō poterit peti restitutio. Itē intellige nisi sit talis iudex ordinarij qui habeat iurisdictionē sine administratione q̄ nō pōt cognoscere nisi inter cōsentientes,vt sunt iudices cartularij & notarij q̄ hoc habēt in priuilegijs, iste enim nō cognoscit de restitutione gl. in.d.l. fi. neq; etiā poterit peti restitutio corā arbitro. vt in.d.l.fi.habetur vbi quērit.gl. an possit cōpromitti,an q̄s sit restituēd⁹ & cōcludit q̄sic & cū gl.tenet ibi Salicet. post Bar.quādo de facto quis patiſſe hoc modo cōueniri. Bal.tñ reprobat dictū gl. vide ibi pe os.

a ¶ *Llamar ãte si* Concord. l.2. tit.25.3.partit. & quæ ibi dixi cū cōcordātijs ibi positis.

b ¶ *Conoscencia.* Adde.l.certū. .§. in pupillo. ff.de cōfes. & vid. q̄ habenē in.l.4.§.eo.

los menoscabos,que ouiesse rescebido en sus cosas,por pleyto q̄ ouiesse fecho a daño de si,o por alguna de las razones sobre dichas, que diximos en las leyes ante desta.E el juez deue llamar ante si[a] la otra parte,a quien fazen la demanda: e si fallare q̄ el pleyto o la conoscencia[b], o el juyzio(sobre que demanda la entrega)que fue fecha a daño del menor : deuel tornar en aquel estado en que era ante:de manera que cada vna delas partes[c] aya en saluo su derecho,assi como lo auia primeramente . E esta restitució pue de demandar en todo pleyto o conoscēcia,que el ouiesse fecho a daño de si,o su guardador,o su abogado.E tal demanda como esta, puede fazer el menor en todo el tiempo:fasta que sea de edad cūplida de veynte e cinco años : e aun en quatro años[d] despues desso:e non solamente puede el menor fazer demanda fasta este tiēpo, mas aun sus herederos[e].

c ¶ *Cada vna delas partes.* Adde.l.2.titu.25.3.partita. & quæ ibi dixi.

d ¶ *Quatro años.* Adde.l.fi.C.de tēpo.in integ. resti. Sed an cū dānū sit eminentissimū dabūtur minori triginta anni? prout dantur tali casu ecclesię fisco & rei publicę,vt habetur in.l. fi. infra eo.& not.glo. in.c.1.de rest.in integ.lib.6.videtur q̄ nō,quia expresse cautū est hic de minore,vt tantū detur quadriēniū.& si propter dānum enormissimū aliud voluerat ista.l.expressisset prout fecit in casu.d.l.fi. Præterea est diuersa ratio in minore,cui quadriēniū nō currat à die lęsionis,sed cōpleto.25.anno,vt hic & in.d.l fi.Sed incōtrariū facit , quia ideo ecclię & rei publicę dat restitutio, quia vtūtur iure minoris, vt in.c.1.&.c. auditis.de in integ.resti. l. res publ.C. ex quibus caus. maio.& sic arguit gl.in.d.c.1.q̄ sicut post quadriēniū nō dat restitutio minori sic neq; ecclesię.Itē quia ratio eminētissimi dānita militat in minore, sicut in ecclesia.& istud videt equius ita tamē q̄tūc tempus triginta annorū cōputetur à die læsionis,vt in.d.l.fi.facit ad prædicta.l.fi.in prine.C.de indi.vidui.toll.& quod per illam.l. dicit Bal.in.l.filiū quē habentē.co.12.C.fami.hercis.& quod notat p glo. & Ioan.Andr.in.c.ad nostrā.de rebus eccle.nō alie.in.gl.sup verbo. encenie.vbi gl.in fi.recitat opinionē illorū,qui dicebāt q̄ etiā iudicis officio fuccurratur his qui vltra dimidiā iusti precij læsi sunt.

c ¶ *A sus herederos.* Adde.l.2.& quasi per totū. C. de tempori. in integ.resti.&.l.nō solum.ff.de in integ.resti.& an beneficiū restitutionis trāseat in patrē qui succedit filio in peculio? vide glo.& Bar. in.l. pater.ff.de castr.pecul. priuilegiū tamē competens pupillo,quia pupill⁹ nō trāsit ad hęredē,vid.l.ex plurib⁹.& ibi Bar.ff.de admi. tuto.

¶ *Lex. 9.*

Prescriptio.xx.annorū aut infra non incipit currere contra adultū nisi in alterius persona præscriptio incepit, quia tunc cōtinuatur in minore,sed restituetur ad tempus quod contra eum currit:præscriptio autē triginta annorū,vel vltra incipit currere contra minorem sed restituetur aduersus eam.hoc dicit.

f ¶ *No corre.* Et sic præscriptiones longi tēporis vel minoris ipso iure à minorib⁹ nō incipiūt,vt hic & in.l fi.C.in quib.casib.in integ.resti. nō est necessl.l.etiā ei.ff.de mino.l.bone fidei.in princ.ff.de acqr. rer. domi.iuncta.l.nō est ignotū.C. quib. nō obijcit long.tēpor. præscriptio.nō ergo hodie (licet minori sit lapsū tēpus ad soluēdū tributū) res eius incidit incōmissū cū tale tēpus nō curret minori pistā. l. & d.l.fi.& tenet gl.notabi.& ibi vid.Ioa.de plat.C. de fund.patri.lib.11. & in.l.fi tutores.& ibi Cyn.& Salicet.C.de adminis.tuto.Alex. cōfil.11.pōderatis.5.volu.Limita primo istā.l.in præscriptionib⁹ cōuentionalib⁹ procedētibus ex cōtractu defuncti,siue præscriptio fuerit inchoata cū defuncto siue cū minore eius hærede.l.æmilius.ff.de minor.l.quæ à patre.C.de restitu.mili.& tenēt cōmuniter doct.in.d.l. fi. & intellige quādo nullū factū interuenit cū minore, sed sola mora aliās secus, vt in.l.cū filiꝰ.§. in hac. ff. de verb. oblig. l. 2.C. si aduers. vēdit. pigno. dicit tñ singulariter Alberi.in.d.l.fi.co. 4. circa fi.ꝙ in dicto casu debit minori restitutio in subsidiū, arg. l. properādū. in fi.C. de iudi.l.cū mādato. ff. de mino.&.§. pupillus.in auctētico. de hæredi. & falci. q̄d tu multū nota, ga cęteri doctō. simpliciter dicūt ipso casu currere præscriptionē cū effectu, & nō dari restitutionē.Itē limita in præscriptionib⁹ temporariis,vt statūtarijs,vt in tēpore à testatore præfixo,quia currit minori,daf tñ restitutio.vt in.l.3.§. & si hæres.ff.de mino.vide q̄d not.Bal.in.l. pupillorū. C. de repud.hæredi. Poterit etiā minor petere se restitui aduersus præscriptionē conuentionalē ortā à cōtractu defuncti ex capite ignot ātię, ex clausula generali si qua mihi.&c.secundū Bar.in.d.l. emili⁹, post mediū cōmen.in.2.oppo.Francif.Balb.in tracta.præscriptio.fol.64. col.1.vers.2.limita.Itē limita & secūdo in præscriptionib⁹ iudicialib⁹ vt in tēpore triennij quo durat instātia causæ principalis,vel alio tēpore per statutū assignato instātiæ causæ nā currit minori, & nō datur restitutio, nisi in subsidiū tutore vel curatore nō existēte so luendo. Similiter ei curit tēpus datū ad appellandū & ad prosequendū appellationē glo.in.l.auxiliū.ff.de mino. datur tñ restitutio minori etiā tutore vel curatore nō existēte soluēdo probatur in.l.r. &.2. C. si fæpius.in integ.restitu.postu.& ibi Bal.Bar.& Bal.in. d.l.fi. Franc.ilB Balb.in.d.suo tractatu.fol.64.col.4.versi. prędicta cōclusio.& idem vult Angel.in.d.l.fi.Limita etiā in tēpore statut o hęredi ad conficiē dum inuentariū nā currit minori saluo restitutionis beneficio,vt in d.§.pupillus.in auctētico.de hæred. & falci.& vide circa illū.§.qd dicit Bal.in.l.cū antiquiorib⁹.col.3.C.de iur. delibe. Limita etiā in cauctētię fi minor.C. de tēpo. in integ.resti.& in tēpore dato ad petēdum bonorū possessionē,secundū Bar.in.d.l.fi.colu.fi. Itēlimita in tēpore anni prefixi ad petendū inuestitura, nā currit adulto saluo restitutione,vt in.§. præterea si quis.iuncta gl.& ibi Alua.& Præpo. de prohibi.feud.alie.p Fred.Francif.Balbus in.d.suo tractatu.fol.65. colu.1.versic.5.fallit.& ibi vide per eū de præscriptione statutaria vbi col.2.in princ.refert Claudiū.Aquensen.in.l.naturaliter.fi.col. ff. de vsuca. dicentē q̄ cōmunis cōclusio est,q̄ præscriptio statutaria curit contra minorem adultū tempore minoris ætatis,& dor mit tempore pupillaris.per.d.§.præterea.fi quis . & intelligi,videtur siue tractetur de lucro siue de damno,secundū Bal.Ange.& Paul.de castr.in d.l.fi.fallit tamē ista cōclusio,quādo præscriptio statutaria succedet loco præscriptionis legalis nam eandē fortietur naturā, vide ibi per eū.versic.fallit ista cōclusio. Adde etiā circa præscriptionē statutariā,quod dicit Bal.in.l.fi mater.C.ne de stat.defuncto.& in.l.3. C. quib.non obijcitur long.tempor.præscript.& in.c.1.col.3.quo tēpore miles.& in.§.porrò.qualiter feud.alien.pos.& in.l. omnes populi.colu.10.ff.de iusti.& iur. & in.l. cum notissimi.colu.1. C. de præscript.30.vel.40. anno.& de præscriptione retrahendi rem pro tanto per agnatum.vide Alberi.in.d.l.fi.colu.2.& Abba.in.cap. consilio.

¶ *Ley.IX.Como el menor puede demãdar entrega de las cosas que perdiesse por tiempo.*

PRescriptio en latin : tanto quiere dezir en romance como ganancia que faze ome de alguna cosa por tiempo.E como quier que de tal razon como esta, fablamos cumplidamēte en la tercera partida deste libro,en las leyes que fablan en esta razon.Pero dezimos, que las ganancias que se fazen por tiempo de veynte años, o dende ayuso,que non corre[f] ninguno destos tiempos, contra los que son menores de veynte e cinco años,nin cōtra sus cosas, nin les empece en ninguna manera , para perder alguna cosa de lo suyo por tal razon. E esto se deue entender , quando los tiempos de tales prescripciones, comiençan a correr contra los menores seyendo ellos nascidos . Mas si ante

tutus.col.3.de in integ.resti.vbi q̄ currit minori sed restituitur. sed tu vide.l.7.lib.5.ordina.rega.vbi disponitur q̄ non detur isto casu restitutio.quid autē de transcursu biēnii,vel triēnii dati emphiteote, an currat minori.vide glo.in.l.fi tutoris.C.de adminis.tuto.dum tenet q̄ non currat illud tēpus minori Alberi.tñ post vber.in.d.l.fi. col.3.vult contrarium . vide ibi per eū, qd etiā si minor impetrauit ve nia ætatis an currat contra eū prescriptio? vide p Alberi. in.l.ea q̄.vers. quærit vbert⁹ C.de tēpo. in inte.resti. vbi distinguit , q̄ aut res in qua currebat præscriptio exigebat decretū in terpositionē,& tunc mero iure non currit qa in talibus venia ætatis nihil operat. Si verò non exigebat decretū & præscriptio inchoauit ante veniam impetratā & iudici intimatā, & tunc non currat , quia pro minore adhuc habef.vt in.l.1.&.2.C.de his q̄ venia ęta. impetrant post, & tunc currat cum effectu sine restitutione:quia ,p maiore habeē.Item aduerte q̄ in casibus in q̄bus de iure veteri currebat præscriptio etiā legalis minori sine spe restitutiōis similiter & hodie curret,neq; dabit restitutio. Sed difficile est inuestigare tales casus. vide per Paul.de Cast.in.d.l.fi.ex emplificantē in actionibus prætoriis q̄ huiusmf anno vel minori tēpore,vt in redhibitoria & quāto minoris

a ¶ *Nascuescen.* Licet exister ēt in vtero,vt i.l.etiā ei la picola.ff.de mino.

b ¶ *A terrer.* Approbat opinionem Azo.in summa.C.in quib. casib⁹ nēvber.& Alber.Papien.& Iacob.de Are.qui dicebant non currere præscriptionē longi tēporis , vel minorē minori, siue cepta esset cum defuncto,siue cum minore qui ita intelligebant.d.l.fi.per tex.in.l.fi. in fi.C.si maior fact.aliena.sin.decreto.ra. hab.quam dicit veriorem Alberi.in.d.l.fi.col.2.dicēs ita de facto obtinuisse corā magnis pitis.

c ¶ *Restituien.* Adde.l.1.C.si aduers.vsucapio.& l.etiā ei.ff.de mino.

d ¶ *Seysores de catorze años.* Contra pupillū enim non currit præscriptio 30.vel.40.anno.

e ¶ *Restituien.* Approbat opinionē Azo.& Ioan.de qua in glo.fi.d.l.fi. quæ est cōis bene tñ fatentur:q̄ si præscriptio incepit à minore vera ut opi.Alderici.de qua in.d. gl.cū compleri non possit præscriptio, non cōpeteret restitutio.l.fi.C.de tempo.in integ.restitu.& ita tenet Alberi.in.d.l.fi.C.in quibus causf.col.4.Angel.ibidem.col.1.& Albe ri.in.l.fi.verſi.denuo quæro. C.de tempo.in integ.restitu. Odofred. etiā si præscriptio incipiat à minore,& sic solum cōpleatur in maiori ætate adhuc detur restitutio,quia cū lesio ex præscriptione consumatur in maiori ætate quadrienniū incipit currere à die cōsummate lesionis.arg.l.1.§.annus.ff.q̄n act.de pecu.est anna.& q̄ quadrienniū incipiat à completa præscriptione tenent Bar.& cōiter Docto.in d.l.fi.C.de tēpo.in integ.resti.q̄n tēpus ex quo fuit causata lesio fuit plus quadriēnio,vel tantūdem,& si fuerit minus tunc solū.j.tantum tēpus quantū fuit tēpus lesionis,vide per Bar.Bal.Ange.& Salice.in d.l.fi.C.de tēpo.in integ.restitu.& p Francif.Balb.in tracta. præscri. fol.64.col.2.vers.2.quæro.Ecclesia tñ.semper habet quadriēniū integrū,licet tēpus lesionis fuit minus,vt in clem.1.de in integr . resti.vbi & glo.voluit idē esse in privatis personis,sed præcedēs opinio legista tñ est cōis.ex.l.tñ.fi.j.eo.vf approba.opinio.gl.in.d.cle.1.vi.ibi. Adde.l.6.col.2.vers.2.quæro.Ecclesia tñ.femper habet quadriēniū integrū,licet tēpus lesionis fuit minus,vt in clem.1.de in integr . resti.vbi & glo.voluit idē esse in privatis personis,sed præcedēs opinio legista tñ est cōis.ex.l.tñ.fi.j.eo.vf approba.opinio.gl.in.d.cle.1.vi.ibi. Adde.l.6.col.2.vers.2.quæro.Ecclesia tñ.semper habet quadriēniū integrū,licet tēpus lesionis fuit minus,vt in clem.1.de in integr . resti.vbi & glo.voluit idē esse in privatis personis,sed præcedēs opinio legista tñ est cōis.ex.l.tñ.fi.j.eo.vf approba.opinio.gl.in.d.cle.1.vi.ibi. Adde.l.6.

* Non solùm minor,sed etiam ecclesia rex vel communitas ciuitatis vel loci restituitur intra quadriennium à temporelæsionis,vt minor:sed si læsio in alienatione fuit vltra dimidiā iusti pretii restituetur intra.xxx.annos à die alienationis computandos.h.d.

§ ¶ *Iglesias.* Ecclesia respublica est,quia ius publicum consistit in sacris,& in sacerdotibus.l.1.ff. de iust.& iur. & ideo semper minoris, seruat illesa.c. 1.c.cauditis. de in int. restitu. Hostien.de restitu.in integ. in summa.v° sic. cui ad fin . & nota q̄ potest ecclesia petere restitutionem cōtra cōtractum , vel nullitatē contractus coram iudice ecclesiastico.c.ad nostram.& ibi Abb.de reb. ecclesiæ nō alien.an autem possit peti in integrū restitutio per personam ecclesiæ pro eo q̄ concernit sūā dignitatem vel beneficiū: vi. Abb.in.c.pro illorum.in vltimo nota.de præben.vbi refert not.dictum Ioan.And.in.c.veniens de transactio.q̄ si persona ecclesiastica cōtraxit & obligatio sit personalis veluti sup fructib⁹ si in cōsequentiā ledereē ecclesia poterit petere restitutionē in integrū,secus vbi tm ledereē persona quo ad fructus quos faciebat suos.& ibi etiā allegat gl. 2.in cle.vna.de in integ.resti.dū tenet q̄ vbi ecclesia nō leditlicet ledant personæ ecclesiæ nō cōpetit restitutio.poterit ergo capitulū alicui us ecclesiæ in bonis suis petere restitutionē in integrū,prout etiā firmat Inno.in.c.nisi.de præben.qñ capitulū ledit in iurib⁹ suis secus si ledereē pson ę singulares ipsius capituli,vel eps in iurib⁹ cōpetentib⁹ personæ suæ prout dixit prædicta glo.& etiā Abb.in.c.1.colū.pe. de in integ.resti.similiter hospitalia,& alia loca pia gaudēt hoc beneficio, secundū Ioan.Andr.in.c.2.de in integ.resti.lib.6.& in.c.requisisti.de testa.bonus tex.in.l.oīa.C.de sacrof.eccle.Abb.in.d.c.1.colū. pe. vbi dicit q̄ collegia nō pia nō gaudēt hoc bñficio subdit tñ q̄ gaudebit collegiū scolariū,qa in eo sunt multi minores.25.annis.vi. etiā Abb. in.c.relatū.el.1.de testa.in fi.hospitalia v° priuata non cōstructa ep̄i auctoritate non gaudent priuilegiis piorū locorū vnde neq; gaudebūt m integrū restitutione neq; prælidentes talib⁹ hospitalibus priuilegiis clericorū,neq; relicta hospitali acquirent sibi,sed epus distribuet inter pauperes.Bal.notabiliter.in aucten.hoc ius porrectū.col. 2.C.de sacro.san.eccle.vid. per eundē.in.l.orphanotrophos.in versi. quæro vtrū.lex.C.de epis & cleri.& notabiliter per eūdē.in.l.si qs ad declinandā.12.&.13.col.C.de epis & cleri.& notabiliter per Rochū.in tracta.de iur.patro.fo.18.&.19.& adde Abb.in.c.2.de cōsue.2.notabi.

h ¶ *Reyes.* Et nimirū,si Regibus in regnis suis competat restitutio,quia apud eos est vniuersalis respublica romanorū,vt tradit Bal.in.l.3. C. ad Trebell.vbi dicit q̄ vniuersalis respublica romanorū non est nisi apud imperiū,& etiā apud Reges in suis regnis tñ & cū respublica romanotū hoc ius habet.vt in.l.respublica.vbi glo.C.ex quib. causf. maio.sic etiā Reges debēt habere & ex hoc videf male dixisse Petr⁹ quē refert Alberi.in.d.l.respublica.q̄ Rex Francię in causa sua,vel regni non possiet restitui.Idem etiā voluit Lucas de pēna.in.l.cubicularios.C.de præpo.sacri cubiculi.lib.12.Cuius cōtrariū caueſ expresse in ista.l.& idem videtur probari de iure antiquo , vt habetur in.l.rē publicam.C.de iur.rei publi.lib.11.intelligendō de republica romanorū quæ est hodie apud Imperatorem vel Reges,vt dixi.& vt declarat Bal.in.l.1.C.de hæredita.vel actio. vendi.duplex est patrimoniū Regis vnum quod appellat fiscale,puta introitus,& exitus camerę fiscalis,aliud appellat totius patrimonii regalis,& quæ sunt in æterno patrimonio regis,& in vtroq; patrimonio intelligerem.l. istā cū indistinctē loquatur,& militet eadem ratio,& facit.l.fina. C.q dar. turo.post.& l idem Iulianus.§. cōstat.versi.fi verò salustianos hortos ff.de legatis primo.&.C.de fund.patri. per totū . & q̄ bi per glo.in rubrica.& nō bene videt dixisse Alberi in.d.l.respublica.cū concludit, quod fisco non competat restitutio dicens non subesse eādem rationē in fisco q̄ in republica,qa respublica romanorū est omniū caput & magistra,& facilius subest lęsionib⁹ quā fisc⁹ , & qa fiscus & respublica non sunt idem,vt patet.C.ne fiscus.vel respubli.in rubrica,nam post imperium translatum in principem à republica romanorum respublica absolute sumpta est Fiscalis imperii, vel Regis: vt dixit Bald.vbi suprā,& tenet etiam Salice.in dicta.l.respubli-

¶ *Lex finalis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca.in prin.glo.& ibi Bar.qui latius declarat quãdo res publica,& fiscus sint idẽ in rubrica.C. de iur.fisci. lib. 10. habet etiã princeps, & aliud & tertiũ genꝰ patrimonij qđ appellaꝝ priuatũ, qđ habet tãquã titius,& nõ tãquã princeps seu rex.vt tradit Alex.4.volu.consil. 6.1. ꝓcurator.& ibi Cyn. C.de eđẽd.& in isto tertio patrimonio nõ videtur ꝙ procedat huiꝰ.l. dispositio & posset procedere quod Petrus relatus ab Alberi. dixit.& huius sentẽtię fuit Lucas de Penna vbi.ꝝ. dicens, ꝙ rex nõ ratiõe suæ personæ, sed ratione reipublicę quã sustentat eãq; ꝓcurat & seruat, tali beneficio gaudet, & ꝙ si alias in speciali cõtractu qui cõmoda vel incõmoda rei publicę nõ respiceret ipse rex seu eius camera læderetur non esset restituendꝰ, ar.l.famosi.§.hoc tamẽ.ff.ad.l.Iuli.maiest.&c.qui sincera.45.dis. Et facit ad prædicta ꝙ not.Ange.ꝑ tex.ibi in auctentico, vt cũ de appella.cognos.§.si vnũ.col.8.in.1.nota. ꝙ fiscus poterit se restituere cõtra nõ confectionẽ inuẽtarij equiparãdo fiscũ minori facit.l.1. C. de sentẽ.aduers.fiscũ.lat.retra.lib.11.Et an regina regis vxor gaudeat isto beneficio Lucas de Penna,vbi supra monet istã quæstionẽ.& ꝙ alias ita fuit pronũciatũ in fauorẽ dñe Sancię reginæ relictę quondã incliti regis Roberti,cũ decepta foret in vẽditio ne castri mõtis Albani:ipse tamẽ cõcludit ꝙ nõ gaudeat regis vxor tali beneficio.

a ¶ *Concejos.* Approbat opinionẽ Azo.in summa.C.si aduers.vsucapio. in fi.& glo.in.l.rẽ publicã.C.de.iur.rei publi.lib.11. & Guido de Suza.Iacob.de Are. & din. & vber.& Alberi.papien.& Odofr.& aliorum de quibus per Ioan.Andr.in additio.ad specul.titu. de restitu. in integrũ.§.quis autẽ.col.6.& ꝑ Alberi.in.l.res publica. C. ex quib. caus.maio.& reprobat opinionẽ glo.in.d.l. res publica. vbi etiã Petrus & Cynus,& Innocen.in.c.1.de in integ.resti.& tradit specula.in d.§.quis autẽ.col.6.vers. idẽ quoq; iuris est in re publica vbi ipse dicit ꝙ vniuersitates pistorũ cerdonũ & huiusmodi nõ restituant. vide Bal.in.l.1.C.etiã per ꝓcuratorẽ causam restitu. In re publica tũ ciuitatis vult ꝙ posset restitui,& opinio quæ approbaꝝ hic,secundũ Alberi.in.d.l.res publica.cõmuniter approbaꝝ,& de facto seruaꝝ, qa de facili subsunt læsionibꝰ,& quia & alię ciuitates vltra Romanã regũtur ꝑ administratores,& sæpe ꝑ baratatores de strícto tũ iure credere se dicit Alber.cõtrariã opinionẽ esse veriorẽ,tene ergo mẽti istã l. partitarũ.cuiꝰ opinionẽ tenẽt etiã Bar.Bal.Salice. & alij in. d. l. res publica.cõcludentes verã & cõmunẽ opinionẽ esse ꝙ omnis ciuitas vel quodlibet castrũ gaudet prærulegio rei publicę,& debet restitui in integrũ sicut res publica,dũmodo tale castrũ vel villa habeat multitudinẽ hominũ,& regaꝝ per suos administratores,& tractet negotia sua tãquã cõmunia nõ vt priuata,licet sit parua vniuersitas, & licet talis ciuitas sit suppositа alicui domino vel principi, & ita approbaꝝ hic,& aduerte ꝙ res publica iuuaꝝ in multis vt pupillus:in multis plusquam pupillus:in multis minus,quã pupillus,vide latè Ioan. de plat.in.l.rem publicã. C.de iur.rei publi.lib.11.

b ¶ *Los que han en poder.* Habes hic ꝙ sindicus vniuersitatis absque alio speciali mãdato potest petere restitutionẽ.Adde Bal.in. l.1. C.etiã ꝑ procura.causam restitu.& Ioan.de plat.in.l. rẽ publicam. C. de iur. rei publi. lib. 11.

c ¶ *Quatro años.* Cõcord.cũ.c.1.de in integ.resti.lib.6.& clemẽt.1.eo.tit. gl.fi.in.d.l.res publica.& ibi Bar.& doct.& in.l.rẽ publicã.vbi Ioa.de plat.C.de iur.rei pub. lib.11.& probaꝝ ẽt hic,ꝙ etiã cõtra præscriptionẽ daꝝ ecclesię beneficiũ restitutionis intra quadriẽniũ à die cõpletę præscriptiõis,quæ erat quæstio ãtea dubia,vt tradit Abb.in.c.1. col. pe.& fi.de præscriptio. & in.c.tũ ex literis.col.5. de in integ.restit.& vid.gl.in auctẽtico de ecclesiastis.tit.§.pro tẽporalibꝰ.colla.9. & istud quadriẽniũ estꝫ à principio vtile,vt patet in.d.c.1.de in integ.rest.lib. 6.& ponderat Abb. vbi.5.colu.fi. hoc etiã tenet Francis. Balbus in tracta. præscriptio.fol.43.col.2.& contra lapsum huius quadriennij nõ datur restitutio:quia alias esset procedere in infinitũ Abb.vbi.ꝝ. & vid.d.7.titu.29.& quæ ibi dixi.3.partita.& à quo tempore incipiat currere istud quadrienniũ,quando ecclesia vel res publica petit restitutionem,quia non probauit in termino,vide per Abb. in. c. co-

ram.ad fi.de in integ.resti.hodie verò prouisum est circa hoc per.ll. & ordinationes de Madrid restringentes tempus in quo petatur.

d ¶ *Mas dela meytad del precio.* Approbat opinionem glo.in.c.ad nostrã de reibꝰ eccles.nõ alien.super verbo.enorme.& not.bene quia ex hoc declaratur tex.cũ glo.in.c.1.de restitu.in integ.lib.6. cũ ibi glo. dicit de dãno eminentissimo,vt tunc cõpetat restitutio etiã post quadriẽniũ,vt etiã idẽ Ioan.And.dicit in . d. c. ad nostram. ibi cũ dicit & forsam eminentissimũ dãnũ fuit hic causa admissionis post quadriẽniũ. Declaratꝫ ergo hic ꝙ dicitur eminentissimũ cũ cõtingit læsio vltra dimidiã iusti prætij:tenet etiã Feli.in.c. in præsentia.colu.5.versic.imò etiã maior, de proba.curtius iunior. consil.141. col.3. Calcaneus cõsil. 25.Ratione ergo enormis dãni aliqua sunt specialiter statuta,vt hic vides,& minor etiã iurans,fi enormiter est læsus potest petere absolutionẽ à iuramẽto, vt dicit Abb.in.c. pe. col. fi.de empt.& vendi.& vid.l.56.in.fi.titu.5.partita.5.& dicit Bar. post gl.in.l.si alius.§.bellissimè.ff.ꝙ vi aut clam.ꝙ potest quis,ꝓpria auctoritate recuperare res suas,quãdo aliàs pateretur enorme dammũ, vnde si quis per vim arriperet animalia tua quæ facilius perennt vel vineas, quæ si remanerent inculte defacili destruũtur: quia tũc faci liter permittit:ꝙ tua auctoritate ea recuperes,quã in alijs reibꝰ pmitteret,quæ nõ sic defacili pereunt,& vide etiã quod not.Bal.de milit. vassa.qui contum.est.col.fi.versi.sed dubitatur vtrũ contra istũ processum,& in.§.itẽ sacramẽta.col.2.de pac.iuramen.firm.Præsumitur nãque dolus in inferẽte læsionẽ enormissimã,vt tradit Paul.de castr. in.l.seruo inuito.§.cũ prætor.ff.ad trebell.facit.l. summa cũ ratione. ff.de pecu.vers.sed dolũ.& l.nomẽ.§.1.ff.de lega.1.

e ¶ *Que fuesse enajenada.* Ex hoc videꝫ ꝙ iunctis verbis præcedẽtibus ꝙ nõ loquiꝫ ista lex,quãdo rex ecclesia vel res publica velit se restituere cõtra præscriptionẽ,nã tũc elapso quadriẽnio nõ posset, vt patet ex l.7.tit.29.3.partit.cũ enim hęc lex cõsideret dãnum graue seu grauissimũ habito respectu rei seu causę ad ipsam rẽ vel causã: quia loquiꝫ de dãno dato in dimidia valoris rei,& vltra prout aliàs in ista materia seu simili notaꝫ per Bar.in.l.si societatẽ.§. arbitrorũ. ff. pro socio. Inno.in.c. quinta vallis.de iur.iur.Bal.in.l.pe.C.de arbit. quãdo tractaꝫ de præscriptione nõ põt haberi ista cõsideratio: quia cũ tota res præscribaꝝ,semp dãnũ esset grauissimũ ita cõsiderãdo , vnde iura limitãtia quadriẽniũ aduersus præscriptionẽ nũquã practicaꝝtur:ha bebit ergo locũ ista lex,quãdo prędictę personę lędunt ex sentẽtia vel cõtractu.,vel aliàs quã ꝑ præscriptionẽ vbi posset haberi cõsideratio,de qua hic,scilicet ꝙ nõ esset dãnum in tota re, sed cõtra hoc videtur nã si læsio ,pueniret ex sentẽtia qua res ecclesię regis vel reipublicę pderet in totũ,& ex hoc reciperet dãnũ enormissimũ nõ põt dubitari quin cõpeteret restitutio,vt ꝓbaꝝ in.d.c.1.de rest.in integ.lib. 6.cũ gl.ibi etiã post quadriẽniũ similiter ergo erit dicendum si læsio in tota re causeꝫ ex præscriptione , & ꝙ hic in ista.l.dicit de læsione vltra dimidiã verificaꝝ,ꝙ à fortiori ,pcedet si cõtingit læsio in tota re Prꝛterea etiã res dẽ alienari ꝑ præscriptionẽ.l.alienationis.ff.de verb. signi.& quę tradũt doct.in.l.fi.C.in quib.caus.in integ. resti. nõ est necessꝫ.vnde dicendũ vẽ ꝙ istud dãnũ grauissimũ in ista materia cõsidereꝫ habito respectu ipsiꝰ rei ad qualitatẽ psonæ,& quantitatẽ patrimonij illiꝰ q patiꝫ hoc dãnum,sicut habeꝫ in simili.in.l. sed & si ꝙ sceperit.§.1.& ibi ꝑ gl.& doct.ff.de iudi. ꝑ Bar. in.l. admonendi. col. pe.vers.sed est aduertendum.ff. de iur.iuran.& ita in terminis vult ꝙ istud cõsidereꝫ Socin.2.vol.cõsil.266.col.11.incipit in causa quę vertit inter capitulũ canonicorũ.& logtur in restitutiõe cõtra præscriptionẽ hoc idẽ vult ista.l.partitarũ,quæ etiã loquiꝫ in læsione ex curſu rerum poris.vide tamẽ.l.5.tit.29.2.partita.quæ vult trãdari quadriennium ad restitutionẽ petendã cõtra præscriptionẽ.& ad idẽ.l.10.eiusdẽ tit.nisi fort ẽ respõdeas,qlimitẽt nisi dãnũ sit enormissimũ habito respectu ad de quo dixi ad qualitatẽ rei & personæ,& quãtitatẽ patrimonij.

f ¶ *Treinta años.* Habes hic præfixũ tẽpus intra qđ peti debet restitutio,quãdo dãnum est enormissimũ ꝙ nõ memini vidisse taxatũ de iure cõi,& fortè ista taxatio habuit cõsiderationẽ ad id qđ habetur.ff.

ca.in prin.glo.& ibi Bar.qui latius declarat quãdo res publica,& fiscus sint idẽ in rubrica.C. de iur.fisci. lib. 10. habet etiã princeps, & aliud & tertiũ genꝰ patrimonij qđ appellaꝝ priuatũ, qđ habet tãquã titius,& nõ tãquã princeps seu rex.vt tradit Alex.4.volu.consil. 6.1. ꝓcurator.& ibi Cyn. C.de eđẽd.& in isto tertio patrimonio nõ videtur ꝙ procedat huiꝰ.l. dispositio & posset procedere quod Petrus relatus ab Alberi. dixit.& huius sentẽtię fuit Lucas de Penna vbi.ꝝ. dicens, ꝙ rex nõ ratiõe suæ personæ, sed ratione reipublicę quã sustentat eãq; ꝓcurat & seruat, talibeneficio gaudet, & ꝙ si alias in speciali cõtractu qui cõmoda vel incõmoda rei publicę nõ respiceret ipse rex seu eius camera læderetur non esset restituendꝰ, ar.l.famosi.§.hoc tamẽ.ff.ad.l.Iuli.maiest.&c.qui sincera.45.dis. Et facit ad prædicta ꝙ not.Ange.ꝑ tex.ibi in auctentico, vt cũ de appella.cognos.§.si vnũ.col.8.in.1.nota. ꝙ fiscus poterit se restituere cõtra nõ confectionẽ inuẽtarij equiparãdo fiscũ minori facit.l.1. C. de sentẽ.aduers.fiscũ.lat.retra.lib.11.Et an regina regis vxor gaudeat isto beneficio Lucas de Penna,vbi supra monet istã quæstionẽ.& ꝙ alias ita fuit pronũciatũ in fauorẽ dñe Sancię reginæ relictę quondã incliti regis Roberti,cũ decepta foret in vẽditio ne castri mõtis Albani:ipse tamẽ cõcludit ꝙ nõ gaudeat regis vxor tali beneficio.

a ¶ *Concejos.* Approbat opinionẽ Azo.in summa.C.si aduers.vsucapio. in fi.& glo.in.l.rẽ publicã.C.de.iur.rei publi.lib.11. & Guido de Suza.Iacob.de Are. & din. & vber.& Alberi.papien.& Odofr.& aliorum de quibus per Ioan.Andr.in additio.ad specul.titu. de restitu. in integrũ.§.quis autẽ.col.6.& ꝑ Alberi.in.l.res publica. C. ex quib. caus.maio.& reprobat opinionẽ glo.in.d.l. res publica. vbi etiã Petrus & Cynus,& Innocen.in.c.1.de in integ.resti.& tradit specula.in d.§.quis autẽ.col.6.vers. idẽ quoq; iuris est in re publica vbi ipse dicit ꝙ vniuersitates pistorũ cerdonũ & huiusmodi nõ restituant. vide Bal.in.l.1.C.etiã per ꝓcuratorẽ causam restitu. In re publica tũ ciuitatis vult ꝙ posset restitui,& opinio quæ approbaꝝ hic,secundũ Alberi.in.d.l.res publica.cõmuniter approbaꝝ,& de facto seruaꝝ, qa de facili subsunt læsionibꝰ,& quia & alię ciuitates vltra Romanã regũtur ꝑ administratores,& sæpe ꝑ baratatores de strícto tũ iure credere se dicit Alber.cõtrariã opinionẽ esse veriorẽ,tene ergo mẽti istã l. partitarũ.cuiꝰ opinionẽ tenẽt etiã Bar.Bal.Salice. & alij in. d. l. res publica.cõcludentes verã & cõmunẽ opinionẽ esse ꝙ omnis ciuitas vel quodlibet castrũ gaudet prærulegio rei publicę,& debet restitui in integrũ sicut res publica,dũmodo tale castrũ vel villa habeat multitudinẽ hominũ,& regaꝝ per suos administratores,& tractet negotia sua tãquã cõmunia nõ vt priuata,licet sit parua vniuersitas, & licet talis ciuitas sit suppositа alicui domino vel principi, & ita approbaꝝ hic,& aduerte ꝙ res publica iuuaꝝ in multis vt pupillus:in multis plusquam pupillus:in multis minus,quã pupillus,vide latè Ioan. de plat.in.l.rem publicã. C.de iur.rei publi.lib.11.

b ¶ *Los que han en poder.* Habes hic ꝙ sindicus vniuersitatis absque alio speciali mãdato potest petere restitutionẽ.Adde Bal.in. l.1. C.etiã ꝑ procura.causam restitu.& Ioan.de plat.in.l. rẽ publicam. C. de iur. rei publi. lib. 11.

c ¶ *Quatro años.* Cõcord.cũ.c.1.de in integ.resti.lib.6.& clemẽt.1.eo.tit. gl.fi.in.d.l.res publica.& ibi Bar.& doct.& in.l.rẽ publicã.vbi Ioa.de plat.C.de iur.rei pub. lib.11.& probaꝝ ẽt hic,ꝙ etiã cõtra præscriptionẽ daꝝ ecclesię beneficiũ restitutionis intra quadriẽniũ à die cõpletę præscriptiõis,quæ erat quæstio ãtea dubia,vt tradit Abb.in.c.1. col. pe.& fi.de præscriptio. & in.c.tũ ex literis.col.5. de in integ.restit.& vid.gl.in auctẽtico de ecclesiastis.tit.§.pro tẽporalibꝰ.colla.9. & istud quadriẽniũ estꝫ à principio vtile,vt patet in.d.c.1.de in integ.rest.lib. 6.& ponderat Abb. vbi.5.colu.fi. hoc etiã tenet Francis. Balbus in tracta. præscriptio.fol.43.col.2.& contra lapsum huius quadriennij nõ datur restitutio:quia alias esset procedere in infinitũ Abb.vbi.ꝝ. & vid.d.7.titu.29.& quæ ibi dixi.3.partita.& à quo tempore incipiat currere istud quadrienniũ,quando ecclesia vel res publica petit restitutionem,quia non probauit in termino,vide per Abb. in. c. co-

ram.ad fi.de in integ.resti.hodie verò prouisum est circa hoc per.ll. & ordinationes de Madrid restringentes tempus in quo petatur.

d ¶ *Mas dela meytad del precio.* Approbat opinionem glo.in.c.ad nostrã de reibꝰ eccles.nõ alien.super verbo.enorme.& not.bene quia ex hoc declaratur tex.cũ glo.in.c.1.de restitu.in integ.lib.6. cũ ibi glo. dicit de dãno eminentissimo,vt tunc cõpetat restitutio etiã post quadriẽniũ,vt etiã idẽ Ioan.And.dicit in . d. c. ad nostram. ibi cũ dicit & forsam eminentissimũ dãnũ fuit hic causa admissionis post quadriẽniũ. Declaratꝫ ergo hic ꝙ dicitur eminentissimũ cũ cõtingit læsio vltra dimidiã iusti prætij:tenet etiã Feli.in.c. in præsentia.colu.5.versic.imò etiã maior, de proba.curtius iunior. consil.141. col.3. Calcaneus cõsil. 25.Ratione ergo enormis dãni aliqua sunt specialiter statuta,vt hic vides,& minor etiã iurans,fi enormiter est læsus potest petere absolutionẽ à iuramẽto, vt dicit Abb.in.c. pe. col. fi.de empt.& vendi.& vid.l.56.in.fi.titu.5.partita.5.& dicit Bar. post gl.in.l.si alius.§.bellissimè.ff.ꝙ vi aut clam.ꝙ potest quis,ꝓpria auctoritate recuperare res suas,quãdo aliàs pateretur enorme dammũ, vnde si quis per vim arriperet animalia tua quæ facilius perennt vel vineas, quæ si remanerent inculte defacili destruũtur: quia tũc faci liter permittit:ꝙ tua auctoritate ea recuperes,quã in alijs reibꝰ pmitteret,quæ nõ sic defacili pereunt,& vide etiã quod not.Bal.de milit. vassa.qui contum.est.col.fi.versi.sed dubitatur vtrũ contra istũ processum,& in.§.itẽ sacramẽta.col.2.de pac.iuramen.firm.Præsumitur nãque dolus in inferẽte læsionẽ enormissimã,vt tradit Paul.de castr. in.l.seruo inuito.§.cũ prætor.ff.ad trebell.facit.l. summa cũ ratione. ff.de pecu.vers.sed dolũ.& l.nomẽ.§.1.ff.de lega.1.

e ¶ *Que fuesse enajenada.* Ex hoc videꝫ ꝙ iunctis verbis præcedẽtibus ꝙ nõ loquiꝫ ista lex,quãdo rex ecclesia vel res publica velit se restituere cõtra præscriptionẽ,nã tũc elapso quadriẽnio nõ posset, vt patet ex l.7.tit.29.3.partit.cũ enim hęc lex cõsideret dãnum graue seu grauissimũ habito respectu rei seu causę ad ipsam rẽ vel causã: quia loquiꝫ de dãno dato in dimidia valoris rei,& vltra prout aliàs in ista materia seu simili notaꝫ per Bar.in.l.si societatẽ.§. arbitrorũ. ff. pro socio. Inno.in.c. quinta vallis.de iur.iur.Bal.in.l.pe.C.de arbit. quãdo tractaꝫ de præscriptione nõ põt haberi ista cõsideratio: quia cũ tota res præscribaꝝ,semp dãnũ esset grauissimũ ita cõsiderãdo , vnde iura limitãtia quadriẽniũ aduersus præscriptionẽ nũquã practicaꝝtur:habebit ergo locũ ista lex,quãdo prędictę personę lędunt ex sentẽtia vel cõtractu.,vel aliàs quã ꝑ præscriptionẽ vbi posset haberi cõsideratio,de qua hic,scilicet ꝙ nõ esset dãnum in tota re, sed cõtra hoc videtur nã si læsio ,pueniret ex sentẽtia qua res ecclesię regis vel reipublicę pderet in totũ,& ex hoc reciperet dãnũ enormissimũ nõ põt dubitari quin cõpeteret restitutio,vt ꝓbaꝝ in.d.c.1.de rest.in integ.lib. 6.cũ gl.ibi etiã post quadriẽniũ similiter ergo erit dicendum si læsio in tota re causeꝫ ex præscriptione , & ꝙ hic in ista.l.dicit de læsione vltra dimidiã verificaꝝ,ꝙ à fortiori ,pcedet si cõtingit læsio in tota re Prꝛterea etiã res dẽ alienari ꝑ præscriptionẽ.l.alienationis.ff.de verb. signi.& quę tradũt doct.in.l.fi.C.in quib.caus.in integ. resti. nõ est necessꝫ.vnde dicendũ vẽ ꝙ istud dãnũ grauissimũ in ista materia cõsidereꝫ habito respectu ipsiꝰ rei ad qualitatẽ psonæ,& quantitatẽ patrimonij illiꝰ q patiꝫ hoc dãnum,sicut habeꝫ in simili.in.l. sed & si ꝙ sceperit.§.1.& ibi ꝑ gl.& doct.ff.de iudi. ꝑ Bar. in.l. admonendi. col. pe.vers.sed est aduertendum.ff. de iur.iuran.& ita in terminis vult ꝙ istud cõsidereꝫ Socin.2.vol.cõsil.266.col.11.incipit in causa quę vertit inter capitulũ canonicorũ.& logtur in restitutiõe cõtra præscriptionẽ hoc idẽ vult ista.l.partitarũ,quæ etiã loquiꝫ in læsione ex curſu rerum poris.vide tamẽ.l.5.tit.29.2.partita.quæ vult trãdari quadriennium ad restitutionẽ petendã cõtra præscriptionẽ.& ad idẽ.l.10.eiusdẽ tit.nisi fort ẽ respõdeas,qlimitẽt nisi dãnũ sit enormissimũ habito respectu ad de quo dixi ad qualitatẽ rei & personæ,& quãtitatẽ patrimonij.

f ¶ *Treinta años.* Habes hic præfixũ tẽpus intra qđ peti debet restitutio,quãdo dãnum est enormissimũ ꝙ nõ memini vidisse taxatũ de iure cõi,& fortè ista taxatio habuit cõsiderationẽ ad id qđ habetur.ff.

sicut. C. de præscript. 30. vel. 40. anno.scilicet vt actiones minori tẽpore nõ limitate.30.annorũ spatio præscribãtur & intellige,vt.l. ista. loquitur de beneficio restitutionis,nam si agere vellit ecclesia vel ciuitas actione ordinaria,sibi aliàs de iure cõmuni competenti veluti ex deceptione vltra dimidiam iusti pretij incontractu venditionis esset necessarius teminus.40. annorũ ad præscriptionem talis actionis,vt in auctẽtica quas actiones.C. de sacro san. eccles.glos. & doct.o.in.l.2.C.de rescind.vendi.& glos.in cap.ad nostram.de reb.ec clesiæ non alien.De actionibus verò competentibus regi vel fisco, quo tempore præscribantur,vide Francis.Balb.in suo tracta.præscriptio.char.42.col.2.vbi de principibus non recognoscẽtibus superiorem & char.50.& 51.glos.& ibi Bal.in.l.2.C.communia.de vsucapio. & contra beneficium restitutionis,competens regi pro rebus patrimonialibus regni vel fiscalibus præscribitur quadriẽnio vel si damnum est enormissimum.30.annis.vt hic vides. Si tamen sit qui fuit deceptus in contractu emptionis, vel venditionis,vel simili contractu priuata persona quæ non gaudet beneficio restitutionis, videtur ex. l.4.titu.7.lib.5.ordi.rega. quòd & si interueniat enormis læsio & deceptio vltra dimidiam iusti pretij non ſfit audiendus quadriennio elapso dolo,aliter non probato quam ex quantitate precij, argum.l.dolus.C.de rescin.ven.Si tamen ex alijs argumentis cõstaret de dolo ex proposito , tunc videtur quòd agere possit vltra quadriennium,iuxta id quod habetur in.l.6.titu.16.partita.7. & in l.63.in ordi.tauritnis.& idem videtur forte dicendum,si lesio ita esset enormissima,quòd excederet nimis vltra dimidiam iusti pretij ex his quæ dixi in.l.56.in glos.fi.titu.5.partita.5. neque repugnabit. d. l.ordi.quia illa adiectio plus vel minus sic absolute dicta ad moderam quantitatem referenda est , ne in hoc præsertim corrigat alias ll. maius tempus huic actioni indulgentes.l. hæc adiectio.ff. de verbo signifi.

Fin de la sesta Partida.

Universidad de Deusto
Biblioteca